Sekpele

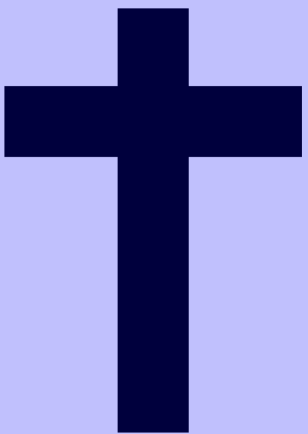

Sekpele: Onanto eto kakle fɔfɔ; Sɛkpɛle New Testament

Sekpele

Sekpele: Onanto eto kakle fɔfɔ; Sɛkpɛle New Testament

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sekpele

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 9 May 2025 from source files dated 10 May 2025
5fc03d2a-3cf8-5607-a6e0-9e1e197140bd

Contents

MATEO 1
MARKO 58
LUKA 95
YOHANES 158
KEYIFO 202
ROMAFƆ 260
1 KORINTOFƆ 287
2 KORINTOFƆ 313
GALATIAFƆ 330
EFESOFƆ 339
FILIPIFƆ 348
KOLOSEFƆ 354
1 TESALONIKAFƆ 360
2 TESALONIKAFƆ 365
1 TIMOTEO 368
2 TIMOTEO 375
TITO 380
FILEMON 384
HEBRIFƆ 386
YAKOBO 404
1 PETRO 410
2 PETRO 417
1 YOHANES 421
2 YOHANES 427
3 YOHANES 428
YUDA 429
KƎLƎKƎ KATE 431

MATEO
Ditiki Sɛɛ Nə Mateo Lɛwɔni

1 Aye nyamfo ni bana ba əsuə Yesu Kristo wə ni Oka David eto ufluflu
lɛbɔ utsyi, nya David ni ufluflu wə lɛbɔ utsyi Abraham eto kafo.
2 Idu lə Abraham ibə Oka David əsuəə, nnyə antomə ba ntəkə lə bətsyuə
əsuə.
Abraham léle Isak wə léle Yakob wə léle
3 Yuda ku wə bayimisani.
Yuda ku wə usiə Tamai léle Perez ku Zera, nya Perez léle Hezron.
Hezron léle Aram, nya wuntsya léle Aminadab.
4 Aminadab léle Naheson wə léle Salmon.
5 Salmon ku Rahab léle Boaz, nya Boaz ku Rut léle Obed. Obed léle
Isai,
6 nya Isai léle Oka David.
Nya idu lə Oka David əsuə isu lefe nə Babiloniafɔ dítsyi lema lə Israel
bebi əsuə nya bəmuə mə bésuko mə kasɔɔ, mə antomə ba dítəkə lə betsyuə
əsuə ni mba ləəbə mfo nɛ.
Oka David ku usio wə lídi Uria eto usiə wə ɔ́lɛ ófo úfii, ále Salomo.
7 Salomo ále Rehoboam wə léle Abiya. Abiya tsya léle Asa,
8 nya Asa léle Yosefat. Yosefat léle Yoram wə léle Uziya.
9 Uziya léle Yotam wə léle Ahaz wə léle Hezekiya wə léle Manase.
10 Manase léle Amon, nya Amon léle Yosiya wə léle
11 Yekoniya ku wə bayimisani lə Babilonia lɛkɛfe.
12 Idu lefe nə Israel bebi ditsyi Babilonia bəbə isu ese lefe nə bále Yesu,
mba bále ku mə antomə eto aye ni mba ləəbə mfo nɛ.
Yekoniya léle Sealtiel wə léle Zerubabel wə léle
13 Abihud, nya wuntsya léle Elyakim. Elyakim léle Azur,
14 nya Azur léle Sadok wə léle Akim wə léle Elihud.
15 Elihud léle Eleazar, nya Eleazar léle Matan, nya wuntsya léle
16 Yakob wə léle Yosef wə dífi Maria wə léle Yesu wə baakpo Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.
17 Itə eso idu lə Abraham isu Oka David eto lelefe eyifo alefe lefosi ana,
nya idu lə Oka David əsuə isu lefe nə Babiloniafɔ dímuə Israel bebi besuko
mə kasɔ lə Babiloniaa, eyifo alefe lefosi ana. Nya isi idu lefe nəmfó ibə
lefe nə bále Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə, eyifo alefe lefosi ana.

Yesu Eto Lelefe Eto Etiki.

18 Nnyə mə ɛyɛ fɛ bále Yesu Kristo. Bátɔ Maria bətə Yosef, tsya fɛ bookpa
wəə, Maria ənyə nkə ufi ɔlɛ kafo. Onanto eto Lɛwɔnɔ eto əsuəale dítə íbə
itə nko.
19 Yosef eyifo utidi sɛɛ lə Onanto eto ənəmi. Fɛɛ se wóanla nkə woakpo
Maria eto ənəmi kasɔ lə kusə komə eto ənəmi esoo, úbu disi nkə lə oyani
wə kpoo kalɔkalɔ.
20 Lefe nə úfi nsusu bomfoo, Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə ələkə əsuə óte
wə lə kola kəmiə, nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Yosef, Oka David eto kafo eto ubi,
mante sikpi ku fə usiə Maria bokpa kesuko fə ɔflɔ. Itsyise kafo ka ɔnlɛ
mfoo, Onanto eto Lɛwɔnɔ eto əsuəale əsuə itsyi.

21 Nya woole ubisaibi. Nya fə Yosef luutəkə wə diye fə Yesu, itsyise wə
ni nwə luuləkə wə betidi utsyiko lə abua əsuə nɛ.”
22 Asa nyamfo əbə itə lə Maria əsuə fe kase Onanto lɛtɛyi utsyə ɛyɛ lə
wə unyɛləkətidi əsuə nkə yuubə itə sitinti. Ɔtɛyi nkə,
23 “Kebitɛ kətsyuə ka lenyi osani əbɔlɛ kafo nya woole ubisaibi. Nya
betidi lookpo wə bənkə Imanuel.” Nnya kasɔ ni bənkə Onanto si ko bo.
24 Lə nyaso se Yosef lésanklii, ókpa Maria, úyifo wə usiə fe kase Onanto
eto ɔtɔnkpe əmə lɛtɛyi wə.
25 Fɛɛ Yosef ku Maria mánte bətsyuə fe usə ku usiə isu ese lefe nə óle
wə ubisaibi əmə. Nya Yosef dítəkə wə diye nkə Yesu.

2

Babesibe Bətsyuə Etsyi Kofekatokɔ Bəbə.

1 Bále Yesu lə umə wə baakpo Betlehem lə Yudea eto kasɔ lə lefe nə Oka
Herodes díkedi seka lə ke əsuə. Nya lə lefe nəmfó əsuəə, babesibe bətsyuə
ba léte asa ɛyɛ lə olalɛlɛ befandebi eto ətsyəbi əsuə etsyi kofekatokɔ bəbə
Yerusalem.
2 Nya bátɔ bənkə, “Sieti bále ubi wə luudi Yudafɔ eto oka əmə? Búnyə
wə sefandebi lə kofekatokɔ. Nya búbə boə boesumu wə.”
3 Lefe nə Oka Herodes lɛnɔ ditiki nəmfoo, difufu əmuə wə ku betidi ba
kenke lɛkɛ lə Yerusalem mfó.
4 Nyaso ókpadi Onanto eto besunyə ninə ku afi eto bateasa nya ɔ́tɔ mə
nkə, “Sieti boole Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə?”
5 Mfó nya bátɛyi wə bənkə, “Betlehem lə Yudea eto kasɔ, itsyise nko
Onanto eto Unyɛləkətidi lɛwɔni útsyə nkə,
6 ‘Fə Betlehem lə Yuda eto kasɔ,
emenyifo ɔkɛkɛ lə Yuda eto kəmənkplɛ nti.
Itsyise lə fəə, nya nwə luudi ɔtɔnkotɔnko wə lɔɔyɛnko
mɔ betidi Israelfɔɔ, lɔɔbɔ utsyi nɛ.’ ”
7 Nyaso Oka Herodes ákpadi bafɔ ba dítsyi kofekatokɔ bamə bəbə mfó
nya ókpe disi ku mə kabiɔ əsuə, nya ɔ́tɔ mə ɔ́nɔ lefe nə tutuutu sefandebi
siamə lɛbɔ bənyə.
8 Mfó fɛ útə mə kusu nya bédu bésu Betlehem. Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bisu
lə bisu bɛbɛbɛ dikpefi nəmə kukɔnɔ. Nya lə binyə wəə, lə bisinkli bibə
bɛtɛyi mɛ, bə lə mintsya lə nsu nsumu wə.”
9-10 Nyamfo eto kamaa, bafɔ bamə áyifɛ kusu bédu. Nya se bántɔɔ, besi
bənyə sefandebi siamə fe nsia bənyə lə kofekatokɔ mfó ke. Nya se bənyə
see, bənyə disuəyuə tinti. Sefandebi siamə áyɛnko mə sisu síńyə lə kaka
ubi əmə nlabe.
11 Nya se bédufə diyo nəmə kafo nya bənyə ubi əmə ku wə ambe Mariaa,
báse akonki nya básumu wə. Nya basini mə kabɔtɔ nya bətə wə ətəsa
nnya lefo koya, nnya ni sika ku lufui ku uyudu.
12 Lə nnya kamaa, Onanto ələkə óte mə lə kola kəmiə nkə bénsisinkli
bayɛ Oka Herodes ɔflɔ. Nyaso báyɛ kusu bamba bésinkli bésu mə kasɔ.

Yosef Étsyetsyiko Maria Ku Yesu Bésu Egipte Eto Kasɔ.

13 Se babesibe bamə dísinkli bédu eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə
ələkə əsuə óte Yosef lə kola kəmiə. Nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Oka Herodes ebutə
nkə bati dikpefi nəmə kama lə balo wə. Nyaso taka, lə etsyetsyiko dikpefi

nəmə ku ni ambe esuko Egipte eto kasɔ. Bisiə mfó isu ese lefe nə mɔɔtɛyi
fə minkə bisinkli bibə.”
14 Ketsye kamfoo, Yosef átaka úfi ubi əmə ku wə ambe útsyetsyiko bésu
Egipte eto kasɔ.
15 Nya bəsiə mfó isu ese lefe nə Oka Herodes díkpə. Kase bákɛ mfó
əbə itə lə asa nnya Onanto lɛtɛyi utsyə ɛyɛ lə wə bɛnyɛləkətidi əsuə nkə,
“Egipte kee, mínkpadi mɔ ubi míntsyiko.”

Oka Herodes Ǝtə Bálo Bebisaibi Kenke Lə Betlehem.

16 Lefe nə Oka Herodes dínyə nkə bafɔ ba dítsyi kofekatokɔ mfó áwɛ wə
bákpee, kafo ányi wə tinti. Nyaso útə nkə wə bamamanyə su Betlehem
ku kaka letsyilama mfó kenke lə balo bebisaibi ba díkafo alɛ ənuə ku ibə
kasɔ lə kase bafɔ bamə létə lefe nə sefandebi siamə díləkə əsuə séte.
17 Mmə ibə bə Onanto eto Unyɛləkətidi Yeremiya eto lesa nə ɔ́tɛyi útsyəə,
əbə itə nko sitinti, nnya nlɛ bɔtɛyi nkə,
18 “Bánɔ bofa butsyuə lə Rama
ini kekuwiwi ku kaminsə eto kɔsɔ kekleke.
Rahel lɛ keku buwi itə wə bebi.
Nya ɔnnlɛ bɔtɔnɔ nkə bammansə wə lɛkɔ,
itsyise bebi bamə əkpə eso.”

Yosef Ku Maria Ku Yesu Esinkli Bétsyi Egipte Bəbə Nasaret.

19 Se Oka Herodes díkpə eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə ələkə
əsuə óte Yosef lə kola kəmiə lə Egipte.
20 Nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Taka, lə efi ubi əmə ku wə ambe lə bisinkli bisu
Israel eto kasɔ, itsyise mba léla bə baalo ubi əmə ébukpə.”
21 Lə nyaso Yosef átaka nya ókpa dikpefi nəmə ku ni ambe nya bédu
bésu Israel eto kasɔ.
22 Fɛɛ lefe nə Yosef lɛnɔ nkə Arkelao, wə ni Oka Herodes eto ubi, béfi
bətsyə seka lə Yudea lə wə anto eto kɛnyɛɛ, óte sikpi ku mfó busu. Nya
se Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə díkə wə ato lə kola kəmiə nkə wensu mfoó,
ófloma kusu údu úsu Galilea eto lɛkpɔ mfo.
23 Nya se úsu mfoó, úsu úsiə lə umə wə baakpo Nasaret. Nya mə eto
mfó busiə ətə bə Onanto eto Bənyɛləkətidi eto ditiki nə bátɛyi bətsyə bə,
“Bookpo wə bə Nasaretnyə,” əbə ítə sitinti.

3

Ntufləsətidi Yohanes Ábe Letsya.

1 Lə lefe nəmfó əsuəə, Ntufləsətidi Yohanes ésu mfiminti lə Yudea eto
kasɔ, nya útsyiko letsya bobe katɛyi
2 nkə, “Bítsyi mi akɔɛsi bɛwuninsə lə abuayifoyifo əsuə, itsyise Onanto
eto Sekadidi eboyo selo.”
3 Yohanes əmfo ni utidi wə Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya lɛtɛyi útsyə
nkə,
“Utidi utsyuə lɛ bofa bembembe lə mfiminti katɛyi nkə,
‘Bɛlɔ Bonamute eto kusu bitsyə.
Bɛtsyɔnsə wə kusu bitsyə itə wə bɔyɛ!’ ”
4 Nya awu nnya Yohanes lékpee, ɔtɔmini ku lekoko eto bise béfi bédi
nnya. Nya úfi kubukikue eto abɔsu ókle nkɛ. Nya wə didisa dídi bekpəsə
ku bablɔ.
5 Nya betidi dítsyi Yerusalem eto umə ku Yudea eto kasɔ ku Yordan eto
Ketu eto lekpake mfó kenke bəbə wə ɔflɔ.

6 Bələkə mə asa bua kasɔ nya úfləsə mə ntu lə Yordan eto ketu kafo.
7 Se Yohanes dínyə Farisifɔ ku Sadukifɔ kpə ba díbə wə ɔflɔ bə lə ufləsə
mə ntuu, ɔ́tɛyi mə nkə, “Mi mba nte fe bawa eto befluflu! Owoe lɛlɛ mi
kɔlɛ nkə bitsyetsyi lə Onanto eto kotonənə ko nlɛ bubə eto kɛnyɛ?
8 Beté lə mi eyifosa əsuə biənkə bɛtsyi bɛwuninsə lə mi abua əsuə.
9 Nya biembu biə se ini Abraham eto befluflu bini esoo, Onanto embunə
mi koto. Bɛlɔ bɛnɔ biə Onanto ebofo befluflu buləkə ketsyiko aba nyamfo
əsuə kətə Abraham.
10 “Bebe se banlɛ kefiebi bəńyə bə baala eyi nyamə taa keyudu ke. Kuyi
saa ko laanwɔ ebibi sɛɛ, boola ko befi bakpe lə ditefɛnku kəmiə.
11 “Mɔɔ, ntu məəfləsə mi nnya nlɛ bote bə bɛtsyi bɛwuninsə lə mi
abuayifoyifo əsuə. Fɛɛ nwə ntəkə mɛ kama ɔnlɛ bubəə, wə ebufi Onanto
eto Lɛwɔnɔ ku ute ufləsə mi ntu. Ɔmɔ oso mɛ, nya mənńyə ntə bə nyifo
wə keyifo kulaa tsya.
12 Utsyi wə kɔfɛ ko wuufi ɔflɛ wə kamɔ uləkə kofo fɛ lə ufi ke okpo lə
unwu. Fɛɛ kofo ko luubuu, wootonsə ko lə utə wə laanni kulefe kulefe,
kəmiə!”

Yohanes Ǝfləsə Yesu Ntu.

13 Lefe nəmfoó, Yesu etsyi Galilea eto kasɔ úbə Yohanes ɔflɔ lə Yordan
eto Ketu nkə lə Yohanes lə ufləsə wə ntu.
14 Fɛɛ se Yohanes mánla nkə lə ufləsə Yesu ntu esoo, ɔ́tɛyi wə nkə, “Mɔ
bomu ele bə mbə fə ɔflɔ, nya inni fə ele bə bə mɔ ɔflɔ fə mfləsə fə ntu.”
15 Fɛɛ Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Fəə, tɔnɔ lə eyifo nnya nko te mɔmɔ.
Itsyise nko fɛ yuutə buyifo lesa nə ni Onanto eto lelabi nɛ.” Nyaso Yohanes
átɔnɔ útə wə.
16 Nya se Yohanes dífləsə Yesu ntu ólosə koo, ɔ́bɔ lə ntu bomə əsuə, nya
mfó əmə kato léna nwaa nya úńyə Onanto eto Lɛwɔnɔ nlɛ bɔyifə kəbə
kasɔ fe lɛblɛkpa seka díbə dísiə lə wə əsuə.
17 Nya bánɔ ɔkɔɛ dítsyi kato ɔnlɛ bɔtɛyi nkə, “Nwəmfo ni mɔ Ubi Lala
wə mankeko, wə eto asa leedufə mɛ ənə tinti nɛ.”

4

Obonsam Áto Yesu Óbe.

1 Nyamfo eto kamaa, Onanto eto Lɛwɔnɔ ákpa Yesu dísuko mfiminti bə
lə Obonsam lə oto wə obe.
2 Nya se Yesu lékle kɛnyɛ itə eyifosi anaa, kukpɛnsɛ álɛ wə.
3 Mfó nya olontidi əmə díbə wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Lə Onanto eto
Ubi fenii, tɛyi abambi nyamfo lə efiani didisa.”
4 Mfó Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lə bɔtɛyi nkə,
‘Inni didisa mate ləəntə utidi nkpə. Bomu ditiki saa nə laabɔ ketsyi lə
Onanto eto kɛnyɛ, ni ləətə nkpə sitinti nɛ.’ ”
5 Mfó nya Obonsam əmə lékpa Yesu úsuko Yerusalem, Umə Kɛnkɛ əmə.
Nya úfi wə úsu útəkə lə Yudafɔ eto Disumuyo eto kaka nso botaka eto
dísinti.
6 Mfó ɔ́tɛyi wə nkə, “Lə Onanto Kosate eto Ubi fenii, sa əbə əńyə lə kasɔ.
Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,
‘Onanto ebotsyese wə batɔnkpe
nkə bakɔbe fə lə ani
bə lə fə kokpa lə kɔyɛ butusə lə abambi əsuə.’ ”

7 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Fɛɛ Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue komə ke lɛ
bɔtɛyi nkə, ‘Manto fə Onamute Onanto abe.’ ”
8 Mfó nya Obansam əmə lékpa Yesu úsuko kɔtini ko letaka eto disinti
nya óte wə kawunsiə eto sekakedikɔ kenke ku ke diyənde.
9 Nya ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Muufi asa nnyamfo kenke ntə fə, lə ebose akonki
esumu mɛ.”
10 Mfó nya Yesu dítə wə mbuayɛ nkə, “Satana, du mɛ lə ɔflɔ! Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə, ‘Fə Onamute Onanto hã ele bə se akonki
ətə, esumu.’ ”
11 Mfó nya Obonsam dídu lə Yesu ɔflɔ, nya Onanto eto batɔnkpe díbə
bawunsə ko wə.

Yesu Ǝtsyə Wə Keyifo Kasɔ Lə Galilea.

12 Se Yesu lɛnɔ nkə bəmuə Yohanes béti bákpe lə diyoo, údu úsu Galilea.
13 Wənsiə lə Nasaret, bomu údu úsu úsiə lə Kapernaum, ni umə wə nkpe
lə Galilea eto Ditumbu kplɛ ɔflɔ lə Sebulon ku Naftali eto lekpake mfó.
14 Úsiə mfo nya Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya eto kɛnyɛ ka ɔ́tɛyi útsyə
díbə kətə nkə,
15-16 “Sebulon eto kasɔ ku Naftali eto kasɔ eto betidi
ba nkpə lə ketuntu əsuə,
lə lekpo eto kusu ɔflɔ lə Yordan eto Ketu eto ditukpenkpe nə nse
lə Galilea eto kasɔ kaka betidi
ba lenni Yudafɔ
luunyə diyənde kplɛ!
Nya mba nkpe lə ukpə eto bulə kəmiə,
Onanto eto diyənde ebuyənde lekpo mə lə əsuə.”
17 Ídu lə lefe nəmfó Yesu étsyiko letsya bobe katɛyi nkə, “Bisinkli lə mi
abua kama itsyise Onanto eto Sekadidi ebɔfi.”

Yesu Ákpadi Mba Laata Asabu Ena Nkə Bətəkəko Wə.

18 Nya se Yesu lɛyɛ lə Galilea eto ditumbukplɛ ɔflɔ ɔntɔɔ, únyə
bayimísani inuə ba ni mba laata asabu. Mə ni Simon wə baakpo Petro
ku wə ɔyimisani Andrea ba díkata asabu lə ditumbukplɛ nəmə.
19 Yesu átɛyi mə nkə, “Bibə bitəkəko mɛ, idu mɔmɔ ɛntɔɔ, moote mi kase
biuləkə betidi bitə Onanto.”
20 Mfó báyani mə asabu bətsyə nya bətəkəko wə bédu.
21 Nya se ɔ́yɛ sɛkɛ úsu sɛtɔɔ, usi únyə bayimisani inuə ba baakpo Yakobo
ku Yohanes ba ni Sebedeo eto bebi. Mə ku mə anto Sebedeo əmə ákɛ lə
ɔklɔ kafo bákalɔ mə asabu fɛ Yesu lékpadi mə.
22 Lamfolamfoo, báyani mə anto ku ɔklɔ əmə bətsyə nya bətəkəko wə
bédu.

Yesu Átsya Efimbi Akpa Akpa Lə Mə Nti.

23 Yesu áyɛ lə Galilea eto kasɔ kenke nya óte asa lə Yudafɔ eto ntsyakɔ.
Nya óbe Onanto eto Sekadidi eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya. Nya ótsya betidi
ba efimbi ate ate nlɛ bulə kenke.
24 Nyamfo ətə bə wə diye ku ditiki nəmə áyɛ éfia Siria eto kasɔ kenke.
Nyaso betidi ákpa mə befimfi ba efimbi ate ate nlɛ bulə báboko wə
ɔflɔ. Mə bətsyuəə, awɔnɔ bua dísiə mə lə əsuə kakpe mə bulə. Bətsyuə
kəkpəkasankli eto bufi díkələ nya bətsyuəə, ani ku akpa díkpə mə. Yesu
átsya məmblɛ kenke.

25 Sitiditu kplɛ sia ditsyi Galilea eto kasɔ ku Kəmə Lefosi ka nkpe mfó
ku Yerusalem ku Yudea eto kasɔ ku nsɔ bo nkpe lə Yordan eto Ketu eto
lekpake nə nse əbə bətəkə ko wə.

5

Yesu Áte Betidi Asa Lə Kɔtini Ƒsuə.

1 Se Yesu dínyə sitiditu sia dítəkəko wəə, óbe úsu kɔtini kato nya úsiə
kasɔ. Mfó nya wə bakasebi díbə wə ɔflɔ.
2 Nya útsyiko mə asa bote nkə,
3 "Onanto ákpo atsyɔ betidi ba nyi bə beyifo bakombo lə lɛwɔnɔ əsuə,
itsyise Onanto eto sekakedikɔ eyifo mə sele.
4 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba leewi kaminsəku.
Mə Onanto loomansə lɛkɔ nɛ.
5 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba laabokosə əsuə kasɔ.
Məə ni mba luudi sɛkplɛ lə kasɔ kamfo eto bikə əsuə.
6 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba laakplatsya keklekle bə bəəsiə nkpə sɛɛ lə
Onanto eto ənəmi.
Mə ni mba luunyə asa nnya luuyuəsə mə kafo nɛ.
7 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba ləənyə mə bətsyuə kaminsə.
Onanto ebunyə mə kaminsə.
8 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba eto ketu lekpa kɛnkɛ.
Mə luunyə Onanto nɛ.
9 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba laalɔ bətsyuə nti kaboko diyuə.
Onanto ebokpo mə wə bebi tinti.
10 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba eto kama baati kate ohiã se bensi nkpə sɛɛ
ekeyifo lə Onanto lelabi əsuə eso.
Onanto eto sekakedikɔ eyifo mə sele.
11 "Onanto ákpo mi atsyɔ lə betidi aaka mi, kate mi ohiã nya baatɛyi
bidia saa lə mi əsuə se bitəkəko mɛ eso.
12 Binyə disuəyuə lə beto keyudu, itsyise mi kayofofo fui lə Onanto eto
kato. Nko ke ete báte Onanto eto bənyɛləkətidi ba lɛtɔ mi sɛtɔ ohiã nɛ.

Mba Ntəkəko Yesu Eyifo Fe Mmba Ku Diyənde.

13 "Bite fe mmba bitə betidi ba kenke. Fɛɛ lə kamini ábɔ lə mmba bomə
əsuəə, ənsiəmbofo kamini bokpe lə mu bio. Nya se bunsibə kutəkə saa
esoo, buwui hã ele bə befi mu bewui lə betidi lə bayɛ lə mu əsuə bafe.
14 "Biyifo fe diyənde bitə kawunsiə kenke. Umə wə bála bətəkə lə kɔtini
əsuəə, ambiɔ.
15 Kuutsyuə saa anto okandiɛ kefi asa keti wə. Bomu bufi beefi wə kətəkə
lə wə kətəkəkɔ əsuə kaka wuutə diyənde utsyuə saa wə nkpe lə diyo nəmə.
16 Nko ke ele bə mi okandiɛ yənde utə lə betidi lə bənyə nɛ. Bə lə bənyə
asa sɛɛ nnya bieyifo lə befi atɛsə bətə mi Anto wə nkpe kato."

Yesu Ƒbə Kawunsiə Bə Lə Ubə Ɔflɔsə Asa Nnya Moses Léte.

17 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, "Biembu biə mbə miə maninsə Moses eto afi nnya
ókpe, nye Onanto eto bənyɛləkətidi léte. Məmbə miə maaninsə nnya kon.
Bomu mbə miə lə mbə mflɔsə nnya.
18 Nya nla miə bete sitinti minkə, lə kase kato ku kasɔ nsi nkpee, kulesa
saa embɔbɔ lə kɔfi komə əsuə isu ese lefe nə lesa saa luubə elo.
19 Lə nyaso lə utsyuə ataka uńyə lə kɔfi komə eto lesa sɛkɛ ditsyuə əsuəə,
nya ote betidi bamba nkə mə tsya yifo nkoo, boofi wə fe ɔfɛfɛ lə Onanto

eto sekakedikɔ. Fɛɛ utidi wə ke luuyifo lə kɔfi komə əsuə nya woote betidi
bamba tsya nkə beyifo nkoo, boofi wə fe ɔkplɛnyə tinti lə Onanto eto
sekakedikɔ.
20 Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi wuee minkə, fɛ biofo Onanto eto sekakedikɔ
budufəə, ele bə bisiə nkpə sɛɛ lə Onanto eto ənəmi bo lɛlɛkɛ bonso kase
kɔfi eto bateasa ku Farisifɔ kulaa tsya nsi.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Lɛblɔfi Ǝsuə.

21 “Kɔɔ bɛnɔ bátɛyi betidi bənkə, ‘Manlo utidi.’ Nya utidi wə leeyifo
nkoo, ele bə bakponko wə lekpo.
22 Fɛɛ mɔmɔɔ, mɔ lɛ mi bɔtɛyi minkə, utsyuə saa ke luunyə ɔblɔ lə wə
ɔyimi əsuəə, bookponko wə lekpo. Nya utidi wə tsya lɔɔtɛyi wə ɔyimitsyuə
nkə, ‘Eyifo utidi bimbaa,’ bookpa wə besuko beninə eto ənəmi. Nya utidi
wə lɔɔtɛyi wə ɔyimitsyuə nkə, ‘Eyifo ubukii,’ Onanto ebunə wə koto lə
ditefɛnku manlo kəmiə.
23 Nyaso lə ibə bə efi fə ətəsa atɔnko lə Onanto kedikətəkɔ eto leba əsuəə,
nya fakloma fə lesatsyuə kpe lə fə ku fə ɔyimitsyuə lenti,
24 yani fə kedi kamə ətsyə lə Disumuyo mfó lə esu lə fonko fə ɔyimitsyuə
lə bekpo ntu lə bətsyuə nti fɛ lə efi fə kedi kamə esu ətə Onanto.
25 “Lə utsyuə aala nkə weefi fə usuko kɔfi ɔflɔɔ, bɛbɛ lefe lə fonko wə lə
bɛlɔ bətsyuə nti. Lenni nkoo, lə fonko wə esu lekpo etii, utidi əmfo ebufi
fə okpe lə okponkpo eto ani. Nya wuntsya luufi fə okpe mba lɛmuə betidi
eto ani nya bookpe fə lə diyo.
26 Nya nlɛ fə bɔtɛyi kasini minkə ebɔkɛ lə mfó isu ese lefe nə foofo kayo
ka fensi alosə.

Yanle Bə Bəsə Ku Bəsiə Fe Bətsyuə Kama.

27 “Bɛnɔ bátɛyi bənkə, ‘Yanle bə bəsə ku bəsiə fe bətsyuə kama.’
28 Fɛɛ mɔ lɛ mi bɔtɛyi minkə utsyuə saa kee loobe usionko nya wɔɔkɛ
wə ɔkɔɛɛ, ókpo wə lə wə utu kəmiə koko.
29 Nyaso lə fə kodiani eto dinəmi əətə nkə dufə lə lebua əsuəə, ləkə ni
ato akpe. Ɛlɛkɛ itə fə bə nyansə fə əsuə eto lekpa ditsyuə enso bə befi fə
utidi əmə kenke bato bakpe lə utemanlo kəmiə.
30 Nya lə fə kodiani əətə fəəyifo lebuaa, la ko ato akpe. Ɛlɛkə itə fə eso bə
nyansə fə əsuə eto lekpa lɔni enso bə fə utidi əmə kenke dufə lə utemanlo
kəmiə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kusənini Ku Kusiənini Ǝsuə.

31 “Bátɛyi bənkə, ‘Utsyuə saa ke lɔɔni wə usiəə, ele bə utə wə kukue nkə
ɔ́ni wə.’
32 Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə, lə osani utsyuə áni wə usiə, nya yanyɛ lə
disenkpo əsuə esoo, osani əmə dítə usio əmə lekpo kusə. Nya dimanyɛ lə
osani wə ke luufi usio əmə tsya ákpo kusiə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Asakpadikpadi Ǝsuə.

33 “Kɔɔ bɛnɔ tsya bátɛyi betidi bənkə, ‘Mankpadi asa esi etudi kɛnyɛ lə
nnya əsuə. Bomu yifo lə ntamu bo faka fətə Bonamute əsuə.’
34 Fɛɛ mɔmɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi minkə mankpadi asa ətsyə kɛnyɛ saa.
Mankpadi asa nnya nkpe kato itsyise Onanto eto lekankpomɛ ni mfó.
35 Mankpadi asa nnya nkpe lə kasɔ tsya itsyise Onanto eto akpa eto
kətəkɔ ini. Nya mankpadi Yerusalem, itsyise mfó ni baka eto Oka wə ni
Ǝsuəalenyə Kenke eto umə nɛ.

36 Mankpadi fə disi tsya itsyise əmbə əsuəale foofo fə disi eto sɛwɔni eto
lɛ ɔni buyifo uflubi lee ona.
37 Tə lə mi ee lə iyifo ee, nya lə mi oowo lə iyifo oowo ete. Lesa bamba
sa enso nyamfo eto bɔtɛyii, etsyi lə olontidi əmə ɔflɔ.

Yesu Áte Bo Nkə Boantisə Oko.

38 "Bɛnɔ bátɛyi bənkə, 'Bafo dinəmi lə dinəmi eto kɛnyɛ, nya lɛnyi lə
lɛnyi eto kɛnyɛ.'
39 Fɛɛ mɔmɔɔ, mɔ lɛ mi bɔtɛyi minkə, mantisə fə ɔyimitsyuə eto kabua
ka úyifo eto oko. Lə utsyuə ásɔ fə lə kodianitosii, tsyi nkonse tsya ətə wə.
40 Nya lə utsyuə aala nkə woasama fə lə ofo fə awu katoo, wuninsə fə
kafia tsya ətə wə.
41 Nko ke lə əsuəalenyə eto utsyuə anyikə fə okpe nkə tsyi wə bikə lə
bɛyɛ disunkpo lɔnii, yɛnko wə nnya ənuə.
42 Lə utsyuə atɔ fə lesatsyuə, fi ni ətə wə. Nya lə utsyuə tsya atɔ nkə dia
lesa ətə wə, dia ni ətə wə.

Yesu Áte Bo Nkə Bola Bo Balo.

43 "Bɛnɔ bátɛyi bənkə, 'La fə bayɛtsyuə lə ekisi fə olo!'
44 Fɛɛ mɔmɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi minkə bela mi balo lə beto ola lə mba leekisi
mi eto disi.
45 Bə lə befiani Onanto wə nkpe kato eto bebi tinti. Itsyise wə ləətə kofe
laafa kətə betidi bua ku mba leeyifo kasɛɛ kenke tsyɛtsyɛɛtsyɛ. Nya ɔsɔmi
tsya laani kətə betidi ba leeyifo kasɛɛ ku mba leenyifo kasɛɛ ta.
46 Lə betidi ba laala mi ete mi tsya laalaa, nte kayofofo ka Onanto luutə
mi. Nko ke te mba laafo umənko kula tsya leeyifo nɛ.
47 Nya lə mi bayɛtsyuə mate ete biəsiəsəə, nyalɛ bienyifo tɔ kulesa nə
eto ani ele bə basɔ mi. Mamfokanɔfɔ tsya eyifo nko ke.
48 Bomuu, bɛflɔ fe kase mi Anto wə nkpe kato lɛflɔ seka.

6

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kafoɛkpɛyifoyifo Ƒsuə.

1 "Bebe kukɔnɔ biə bienyifo kesumu eto kasɛɛ ka ele bə biyifo biləkə
bete lə betidi lə bənyə. Itsyise lə biyifo nkoo, biensiembunyə kayofofo saa
itsyi lə mi Anto wə nkpe kato ɔflɔ.
2 Nyaso lə ətə okombo utsyuə lesatsyuəə, mambe nya letsya lə betidi lə
banɔ fe kase ənəmi ənəmi eto betidi leeyifo lə ntsyakɔ ku lə umə eto kabia.
Beeyifo nko bə lə betidi lə batɛsə mə. Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə boonyə
mə kayofofo koko.
3 Nyaso fəə, lə awunsəko okomboo, yifo nko bə fə ɔyɛtsyuə kulaa tsya
embote lesa nə feyifo.
4 Itə bə iyifo abiɔnsa nya kuutsyuə saa lembunyə enso fə Anto Onanto
wə ləənyə asanyata, bə lə ofo fə nya kayo.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Olatoto Ƒsuə.

5 "Lə bɛlɛ ola botoo, bienyifo fe kase ənəmi ənəmi eto betidi leeyifo.
Baala buńyə lə Yudafɔ eto kalakatokɔ ku lə obia bə lə utsyuə saa lə unyə
mə. Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti miə, boofo mə kayofofo saa koko.

6 Fɛɛ lə alɛ ola botoo, dufə lə fə diyo kəmiə lə eti siku lə ato ola ətə fə
Anto wə kuutsyuə saa ləənnyə. Nya fə Anto wə ləənyə fə eyifosa kulakula
saa, ebofo fə nya kayo.
7 “Lə bɛlɛ ola botoo, biendi etiki kpenkpenkpe katɛyi, kalɔ bɔtɛyi fe kase
bamamonyə leeyifo. Beebu bə lə batɛyi etiki kpenkpenkpee, nya mə bəfiə
loofo mə olatoto nɛ.
8 Bienyifo fe mə, itsyise Mi Anto Onanto yi asa nnya behiã fɛ biatɔ wə.
9 Nyaso nnyə mmə ele bə beto ola,
‘Boanto wə nkpe kato,
tə lə bakpasə fə diye.
10 Fə sekakedidi lə sibə.
Beyifo lə fə lelabi əsuə
lə kasɔ mfo fe kase inte kato.
11 Tə bo bo mmi eto didisa.
12 Fi bo abua atsyɛ bo
fe kase bo tsya leefi katsyɛ mba laata bo kebu.
13 Məntə lə budufə lə botokabe əsuə,
ləələkə bo etsyiko lə abua əsuə.
Itsyi sekadidi ku əsuəale
ku diyənde eyifo fə ale lefe saa.
Ibə itə.’
14 “Nya lə bifi mi bətsyuə eto botakebu bɛtsyɛ məə, mi Anto Onanto tsya
ebufi mi ale tsya ɔtsyɛ mi.
15 Fɛɛ lə biemfi mi bətsyuə eto botakebu bɛtsyɛ məə, mi Anto Onanto
tsya embufi mi botakebu ɔtsyɛ mi.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kɛnyɛklekle Ǝsuə.

16 “Nya lə békle kɛnyɛɛ, mənyənkisə ənəmi eyifo fe kase ənəmi ənəmi
eto betidi leeyifo seka. Beenyənkisə ənəmi sekasitsyuə bə lə utsyuə saa
luunyə mə nkə balɛ kɛnyɛ bokle. Nlɛ mi bɔtɛyi wuee minkə boofo mə
kayofofo saa bálosə.
17 Lə bɛlɛ kɛnyɛ bokle nɛ, biflə ənəmi lə besadi disi.
18 Nyamfo luutə bə betidi embote bənkə bɛlɛ kɛnyɛ bokle. Bomu bə lə
mi Anto wə boənnyə hã lə ote. Bə lə mi Anto wə ləənyə lesa saa, lə ofo mi
nya kayo.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Onanto Eto Sekakedikɔ Eto Bikenyənyə Ǝsuə.

19 “Bianlɔ əsuə eto bikə bitsyə lə kasɔ kamfo, kaka balɛ ku kosansa
laabiasə bikə nya beyu tsya laaba biku kedufə ayo keyu mi.
20 Bomu bɛlɔ mi bikə bitsyə lə Onanto eto. Mfoo, balɛ embobiasə mi nye
beto kosonsa nya beyu tsya lemboba siku beyu mi.
21 Itsyise kaka fə bikə bia lefo koya ntee, mfo fuufi fə ənəmi ətəkə nɛ.

Yesu Áte Asa Lə Kase Ǝnəmi Diyifo Diyənde Itə Utidi.

22 “Ǝnəmi eyifo fe okandiɛ itə utidi. Lə fə ənəmi alɛkɛɛ, fə əsuə kenke
ebokpa fe okandiɛ.
23 Fɛɛ lə fə ənəmi annlɔ kənyəə, fə utidi eto umu əmə kenke ebɔkɛ lə
ketuntu əsuə. Nyaso lə diyənde nə nkpe lə fə afiani ketuntuu, fə ketuntu
kamə ebɔkɛ ale tinti.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Onanto Ku Bikə Kamabutəkəko Ǝsuə.

24 “Kuutsyuə saa embofo banamute inuə busumu. Woola ɔni, ukisi
unuəfə. Uutsyue ɔni koto nya wɔɔni unuəfə. Ǝmbofo Onanto ku atabi
bɔkɔ kesumu.
25 Nyamfo eso minlɛ mi bɔtɛyi minkə bianso mi nsusu bufi kətəkə lə lesa
nə biudi nye biunə nye asa nnya biɔlɛ lə mi əsuə. Itsyise nkpə afo koya
eso didisa. Nya əsuə eto uyi tsya lefo koya eso asa nnya biɔlɛ.
26 Bebe baklɔbɛ, baamfo kakuɛ nya bəmləkə edisa nye eyibibi kətsyə
əsuə lə kewũ, fɛɛ mi Anto Onanto aabe mə! Nya ntsyə fə woombobe mi
enso mə, lefe nə eto lefe befo koya benso mə.
27 Nya mi utsyuə ebofo nkpə busiə diyi lɔni kasonsə kaso kase elee, lə
ufi nya okpe lə wə nsusu əsuə kekleke nko?
28 “Bibu bebe kase dituwinimi lə dimə laanɔ bobee. Kaanta olokotutu
nya keendi kafia kefi keti əsuə.
29 Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə Oka Salomo kulaa tsya lə wə kɔlɔkɔ eto
diyənde əsuəə, mánnɔ bobe fe dituwinimi nə ləəmə mfó.
30 Lə nko Onanto ləətə sefa kɔlɔkɔ komfo eto oklee, sefa sia ləəńyə mmi
ete nya kəsiəsə ete baala se kato kakpé lə ditefɛnku kəmiəə, ntsyə Onanto
lembutə bo alɛsa kpə enso sefa eto ale? Ntsyə wəmbutə mi kɔlɔkɔ enso?
Bimbə bofokanɔ kpə!
31 “Lə nyaso biensisiə bikebu disi katɔ biənkə, ‘Sieti buunyə lesaatsyuə
budi nye lesaatsyuə bunə nye lesaatsyuə bɔlɛ lə əsuə?’
32 Asa nyamfo eyifo asa nnya bamamonyə ləəsiə kebu disi ketsyiko. Mi
Anto wə nkpe kato yi nkə asa nyamfo kenke ebohiã mi.
33 Bomu bitə lə mi abɛbɛsa tutɛ lə idi kase Onanto luudi seka lə mi əsuə
le befiani basɛɛ. Nya wuufi asa bamba nya kenke loofe itə mi tsya, utə mi.
34 Nyaso biənsiə bikebu disi itsyi lə kusɛ ko nlɛ bubə əsuə. Diyi nəmfó
tsya ebubə ku ni bulə. Yanle bə bufi bulə bamba bokpe lə mi eto bole
əsuə.

7

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Utidi Bamba Eto Lekpo Bokponko Ǝsuə.

1 “Mankponko betidi bamba lekpo bə lə Onanto tsya lə ɔyɛ fə lekpo
bokponko.
2 Kase faaklá asa yeeyi kaba kakpo kətə utidii, nko ke eto okle Onanto
looklá utə fintsya nɛ!
3 “Ntsyə fɛ fanlɛ dikubi kɛkɛ nə ntəkə fə ɔyimitsyuə eto dinəmi bobe fɛ
fannlɛ dikubi kplɛ nə ntəkə lə fə léle bunyə?
4 Ntsyə fɛ foofo fə ɔyimitsyuə bɔtɛyi fənkə, ‘Lekpakpa, tə lə nləkə dikubi
kɛkɛ nə ntəkə fə lə dinəmi,’ se dikubi kplɛ ntəkə lə fə kosate eto lele əsuə?
5 Fə ənəmi ənəmi eto utidi! Ka dikubi kplɛ nə ntəkə fə lə dinəmi buləkə
fɛ lə ənyə kusu ələkə fə ɔyimitsyuə eto lele kɛkɛ nə ntəkə wə lə dinəmi.
6 “Biemfi asa nnya diyifo kɛnkɛ beto bitə bakpa. Lə bifi bitə məə, mə
bomu ebɔtsyi bawuninsə bənə mi. Biemfi mi atsyabi nya lefo koya beto
bekpe bakplako. Lə bifi bitə məə, bɔɔnwɔ nya ku mə akpa bakpe lə kota.
7 “Bɛtɔ asa lə befi bətə mi. Bɛbɛbɛ asa lə binyə. Bɛsɔ siku lə basini mi.
8 Itsyise utsyuə saa wə laatɔ asaa, bəətə wə. Nya utsyuə saa wə laabɛbɛɛ,
wəənyə. Nya utsyuə saa, wə lɛsɔ sikuu, bɔɔsini wə.
9 “Minti eto Owoe lə wə ubi atɔ wə abolo, wuufi lebambi utə wə?
10 Nye lə ɔtɔ wə lɛkpɛ, wuufi owa utə wə?

11 Mimba ni babuayifo kulaa yi kase buifi asa sɛɛ bitə mi bebi. Nya ntsyə
yuutsyə ku Boanto wə nkpe kato itə bo? Ntsyə yoofo bubə bə weembufi
wə asa, asa sɛɛ, utə betidi ba laatɔ wə?
12 Asa nnya biala biə betidi bamba yifo bətə mii, mitsya yifo nnya bitə
mə nko. Nyamfo ete Moses eto kɔfi ku Onanto eto bənyɛləkətidi nlɛ bote
nɛ.

Bɛyɛ Lə Kesie Ka Nso Bɔfɛ Befe.

13 "Bɛyɛ lə kesie kɛkɛ befe bidufə kəmiə. Itsyise lə bɛyɛ lə kesie ka lɛmɔ
ku kusu ko disensə ko diyuə ku bɔyɛɛ, yookpa mi isuko katsylɔkɔ ka ni
ute kəmiə. Nya ko əsuə betidi kpə nyɛ nɛ.
14 Fɛɛ nkpə eto kusu afɛ, nya ko bɔyɛ kesu mfó kpe ale, nya betidi esiani
hã ləənyə ko.

Kuyi Saa Ku Ko Ebibi.

15 "Bebe mi əsuə sinini lə bidiabidia eto bənyɛləkətidi əsuə. Bəəbə mi
ɔflɔ fe basamu seka lə dinyəbi əsuə. Fɛɛ lə mə kəmiəə, baso bekiti.
16 Biunyə mə bitsyə lekpo lə mə eyifosa əsuə. Kanyi aannwɔ eyibibi
nnya bedi. Nya otonkpa anwɔ nnya bendi.
17 Nko ini bə kuyi sɛɛ saa aanwɔ ebibi sɛɛ. Nya kuyi bua saa aanwɔ
ebibi bua.
18 Kuyi sɛɛ saa aannwɔ ebibi bua nko ke kuyi bua saa laannwɔ ebibi sɛɛ
nɛ.
19 Kuyi saa ko laannwɔ ebibi sɛɛ, baala ko kefi kakpe lə ute.
20 Nyaso badiantidi ba ləələkə Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə kɛnyɛɛ, biunyə
mə bitsyə lekpo lə mə eyifosa əsuə.

Bikeyifo Onanto Eto Alasa.

21 "Inni utsyuə saa ke laakpadi mɛ nkə, 'Bonamute, Bonamutee,' luudufə
Onanto eto sekakedikɔ. Bomu betidi ba leeyifo mɔ Anto wə nkpe kato eto
alasa luudufə mfó.
22 Lə diyi fɛfɛ ayoo, betidi kpə bɔtɛyi mɛ bə, 'Bonamute, Bonamute! Lə fə
diye əsuə nya búdi fə Ditiki Sɛɛ nəmə nya búyifo ayanisa kpə bóla awɔnɔ
bua kpə búləkə lə betidi əsuə.'
23 Mfó nya mɔɔtɛyi mə minkə, 'Minyi mi kulaa o-o! Bidu mɛ lə ɔflɔ, mi
babuayifotidi.'

Yesu Ate Asa Itsyi Lə Bayoto Inuə Bətsyuə Ǝsuə.

24 "Nyaso utidi wə ke laanɔ mɔ etiki nya weeyifo lə nnya əsuəə, wə ni
obesibe nɛ. Ute fe utidi wə léto wə diyo uńyənsə lə koba əsuə.
25 Ɔsɔmi áni nya ntu díyi boba bokpo, nya ufiebi kekleke lɛsɔ ɔyɛ lə diyo
nəmə əsuə ófe. Fɛɛ díamba itsyise óto ni utəkə lə koba əsuə.
26 Fɛɛ utsyuə saa wə laanɔ mɔ etiki fɛ woanyɛ lə nnya əsuəə, okateko
ubuki. Ute fe utidibuki wə léto wə diyo uńyənsə lə kɔwinimi əsuə.
27 Ɔsɔmi áni nya ntu díyi bóba bókpo mfó, nya ufiebi kekleke lɛsɔ óyɛ
lə diyo nəmə əsuə ófe, nya léba kploo lékpo lə kasɔ."

Yesu Áte Asa Ku Ǝsuəale.

28 Se Yesu léte asa nyamfo kenke ólosəə, wə asatete eyifo məmblɛ yanii.
29 Wə asatete ményifo fe kase afi eto bateasa laate. Bomu óte asa fe nwə
nkpe əsuəale lə asa nnya óte əsuə.

8

Yesu Átsya Osani Utsyuə.

1 Lefe nə Yesu lɛyifə kɔtini komə úbə kasɔɔ, betidi kpə ətəkəko wə.
2 Mfó nya osani utsyuə wə nlɛ bufi sía bufi díbə óse akonki lə wə ənəmi ɔ́tɛyi nkə, “Bonamute! Lə alaa, ebofo butə bə mɔ əsuə le.”
3 Yesu ənə wə kɔni útidi wə, nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Nla. Fə əsuə le.” Lamfolamfo bufi bomə əyuə utidi əmə.
4 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Be kukɔnɔ, nya mensu atɛyi kuutsyuə saa kulesa. Bomu fi fə əsuə esu ate Onanto eto usumunyə wə luudi fə adansiɛ nkə fə bufi əyuə fə sitinti. Nya lə efi kedi ka Moses eto kɔfi lɛtɔ ətə. Bə lə utsyuə saa lə ote nkə bufi bomə əyuə fə sitinti.”

Yesu Átsya Romafɔ Eto Omamanyə Ninə Eto Uyifoyifo Utsyuə.

5 Se Yesu dídufə Kapernaun eto umməə, Romafɔ eto Omamanyə Ninə utsyuə əbə ɔ́lɛ wə lekpakpa nkə,
6 “Bonamute! Mɔ uyifoyifo lɛ bufi kekleke. Olabe lə diyo ɔnnlɛ bofo botaka.”
7 Yesu átɛyi wə nkə, “Muusu lɛ nsu ntsya wə.”
8 Omamanyə ninə əmə ətə wə mbuayɛ nkə, “Bonamute, oolo! Yəńyə itə bə mɔ diyo. Tɛyi ditiki lɔni ete mɔ uyifoyifo əmə eto bufi ebuyuə wə.
9 Mintsya eyifo nwə nkpe lə beninə eto kalɔ, nya bamamanyə bətsyuə tsya nkpe mɛ kalɔ. Lə ntɛyi utsyuə miə, ‘Suu’ weesu. Nya lə ntɛyi obamba tsya miə, ‘Bəə,’ wəəbə. Nya lə ntɛyi mɔ uyifoyifo miə, ‘Yifo nəmfoo,’ weeyifo ni.”
10 Se Yesu lɛnɔ etiki nyamfoo, íyifo wə yanii nya ɔ́tɛyi betidi ba dítəkəko wə mfó nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə lə Israelbebi nti kulaa tsyaa, mənnyə tɔ bofokanɔ kplɛ bomfo eto okle!
11 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə betidi kpə ebutsyi kofekatokɔ ku ko diyokedufəkɔ bəbə bəsiə kasɔ bedi lesa ku Abraham, Isak ku Yakob lə Onanto eto sekakedikɔ.
12 Fɛɛ mimba ni sekakedikɔ siamə eto bebii, boofi mə batobakpe lə ketuntu ka nkpe lə se kama mfo. Mfó boowi nku bayimi anyi.”
13 Nya kamaa, nya Yesu lɛtɛyi bamamanyə eto uninə əmə nkə, “Du esu diyo, yuubə itə fə fe kase fáfo fánɔ əsuə.” Nya omamanyə ninə əmə eto uyifoyifo eto əsuə dímuə wə ale lə lefe nəmfó əsuə ke.

Yesu Átsya Betidi Kpə Bufi.

14 Se Yesu dísu Petro eto diyoo, únyə nkə atikesi əmuə Petro eto usiəambe kekleke, nya onlabe.
15 Mfó əmə nya Yesu lɛkɔbe wə lə kɔni nya atikesi nyamə léyani wə nya ótaka úsu úyifo wə afɔ.
16 Se ditsyitsyo lefe léyoo, bákpa betidi kpə ba awɔnɔ bua díkələ báboko Yesu ɔflɔ. Yesu lə ditikididi lɔni əsuəə, óla awɔnɔ bua nyamə úləkə lə mə əsuə. Nya ótsya befimfi bamə kenke mə efimbi.
17 Úyifo nyamfo bə lə ditiki nə Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya lɛtɛyi utsyə lə ibə itə nkə,
“Wə kosate átsya bo kəsuəfi,
nya ótsya bo efimbi kenke.”

Betidi Inuə Ba Léla Bə Bəətəkəko Yesu.

18 Lefe nə Yesu dínyə betidi kpə ba ńyə wə lə ɔflɔɔ, ɔ́tɛyi wə batɔnkpe
bamə nkə, bətə lə bayila ditumbukplɛ nəmə besu ni lekpake nənse.
19 Afi eto oteasa utsyuə əbə wə ɔflɔ mfó. Nya ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Oteasa,
muutəkəko fə nsu kaka ke fantɔ.”
20 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Nkpafləbɛ kpe əbiə nnya eto kafo
baalabe, nya baklɔbɛ nkpe ayo. Fɛɛ Utidi Eto Ubii, əmbə kaka wuuluə
wə disi.”
21 Nya utidi bamba utsyuə wə ni okasebi lɛtɛyi nkə, “Bonamute, tə mɛ
kusu lə nsu mbikə mɔ anto fɛ.”
22 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Təkəko mɛ. Tə mba nsi nkpə fe bekpənkpə
lə besu bebikə mə bekpənkpətsyuə.”

Yesu Éti Ufiebi Wə Lɛsɔ Kekleke Kusu.

23 Yesu ku wə bakasebi édufə lə ɔklɔ utsyuə kafo.
24 Yanklɛ ufiebi étsyiko bɔsɔ kekleke lə ditumbukplɛ nəmə əsuə. Nya
ɔnlɛ ntu bɔsɔ kakpo lə ɔklɔ əmə kafo, nya íyifo fe woonya udufɔ lə ntu
kasɔ. Fɛɛ Yesu wəə lábe selabe.
25 Bakasebi bamə ésu básanklisə wə nya bátɛyi wə bənkə, “Bonamute,
ləkə bo! Boəbə bukpə lo.”
26 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Beso bɛnlɛ sikpi bote nko? Mi mba eto
bofokanɔ lemfui!” Mfó nya ótaka úúnyə nya ókpe ufiebi ku ntu bomə
kɛnyɛ nkə bəyuə kɛnyɛ. Nya lesa saa díyuə kɛnyɛ kananana.
27 Iyifo utsyuə saa mfó yanii. Nya bátɔ əsuə bə, “Nte utidi wə eto okle
ni nwə mfo? Ufiebi ku ntu kulaa tsya eetsyue wə koto!”

Yesu Átsya Betidi Inuə Bətsyuə Ba Ǝsuə Awɔnɔ Bua Dísiə.

28 Se Yesu lɛyila ditumbukplɛ úsu ni lekpake nənse údufə Gadara eto
kasɔɔ, betidi inuə ba əsuə awɔnɔ bua nsi ábɔ betsyi lə edi nti bəbə
bátsyako wə. Nya se bakɛ sikpi tinti esoo, kuutsyuə saa mánkatɔnɔ nkə
woayɛ kusu komfo ofe.
29 Lamfolamfo, báfa ku ɔkɔɛ bembembe nya bátɔ wə bənkə, “Fə Onanto
eto Ubi, be nkpe lə bonko fə lenti mfo? Bubə fəbə fə etsyiko bo koto bunə
katɔnsə fɛ lə lefe nəmə lə leyoo?”
30 Bakplako eto lekpa kplɛ ditsyuə əńyə lə mfó ɔflɔ békedi lesa.
31 Nyaso awɔnɔ bua nyamə álɛ Yesu lekpakpa bənkə, “Lə ebola bo ələkə
lə mfoo, nyalɛ la bo esu akpe lə bakplako eto lekpa kplɛ nə ńyə mə əsuə.”
32 Mfó Yesu dínyənki ókpe mə ɔ́tɛyi nkə, “Bidu bisu.” Nyaso bédu mfó
bésu bédufə lə bakplako bamə əsuə. Nya bakplako bamə kenke dítsyetsyi
báwunini lə kɔtini komə eto kotosi bésu bédufə lə ditumbukplɛ nəmə əsuə
nya bənə ntu bəkpə.
33 Lə nyaso mba laase bakplako bamə étsyetsyi besu umə. Bátɛyi lesa
saa nə díbə lə bakplako bamə ku betidi ba awɔnɔ bua disiə lə əsuə əsuə.
34 Nyaso utsyuə saa lə umə əmə ésu nkə wəənyə Yesu. Nya se bənyə
wəə, bálɛ wə lekpakpa bə udu lə mə kasɔ.

9

Yesu Átsya Utidi Utsyuə Wə Leba Onkpo Lə Kasɔ.

1 Yesu édufə lə ɔklɔ nya usinkli ɔ́yɛ lə ditumbukplɛ əsuə úsu wə umə.

2 Mfó nya bákpa osani utsyuə wə léba onkpo kasɔ lə belabekə əsuə
báboko wə ɔflɔ. Se Yesu dínyə nkə báfo bánɔ tinti esoo, ɔ́tɛyi nwə léba
onkpo kasɔ əmə nkə, “Ubi, kpe utu. Mfi fə abua ntsyɛ fə.”
3 Mfó afi eto bateasa bətsyuə ba díńyə mfó lɛtɛyi bənkə, “Utidi əmfo lə
mbusiotiki budi.”
4 Yesu ənyə mə nsusu bomfo utsyə lekpo nya ɔ́tɔ mə nkə, “Beso bɛnlɛ
nsusu bua bomfo eto okle bufi?
5 Nya nte etiki nnya eto bɔtɛyi diyuə enso, ‘Mfi fə abua ntsyɛ fə,’ lee
batɛyi bə ‘Taka, lə ayɛ edu’?
6 Bə lə nləkə nte mi miə Utidi Eto Ubi kpe əsuəale bə lə ufi abua ɔtsyɛ
lə kawunsiə mfoo,” ɔ́tɛyi utidi əmə léba onkpo kasɔ mfó nkə, “Taka əńyə,
lə efi fə belabekə lə edu esu diyo.”
7 Mfó nya osani əmə létaka nnya úfi wə belabekə nnya údu úsu diyo.
8 Lefe nə betidi bamfó dínyə nyamfoo, sikpi əmuə mə nnya bátɛsə
Onanto bə úfi əsuəale nyamfo eto okle útə betidi.

Yesu Ákpadi Mateo Nkə Utəkəko Wə.

9 Yesu édu mfó nya se ɔnyɛ ɔntɔɔ, únyə nwə laafo umənko utsyuə wə
baakpo Mateo wə nsi lə wə keyifokɔ. Nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Təkəko mɛ.” Mfó
əmə nya Mateo létaka útəkəko wə.
10 Lefe nə Yesu nsi ɔnlɛ lesa budi lə Mateo eto diyoo, mba laafo umənko
kpə ku babuayifo bətsyuə əbə bákɔ ku Yesu ku wə bakasebi əsuə lə
lesakedikɔ mfó.
11 Mfó nya Farisifɔ ba dínyə nyamfoo, lɛtɔ wə bakasebi bənkə, “Beso mi
oteasa ku mba laafo umənko ku babuayifo leedi lesa kakɔ?”
12 Yesu ánɔ lesa nə bátɛyi nyaso útə mbuayɛ nkə, “Betidi ba nkpe əsuəale
manhiã ofanyə enso mba ni befimfi hã.
13 Bisu lə bisu bɛbɛbɛ nnya báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
eto kasɔ bənkə, ‘Kaminsənyənyə maabɛbɛ, nya inni bebukilolo kətə kedi.’
Məmbə miə məəbə nləkə betidi sɛɛ, bomu babuayifo eso mimbə.”

Bátɔ Yesu Etiki Itsyi Lə Wə Asatete Fɔfɔ Ǝsuə.

14 Mfó nya Ntufləsətidi Yohanes eto bakasebi díbə bátɔ Yesu bənkə,
“Beso bonko Farisifɔ laakle kɛnyɛ lə lefe lefe əsuə, fɛɛ fə bakasebi laankle
kɛnyɛ?”
15 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Bibubibu biə okafɔsə eto baklobo ba nkpe
lə wə ɔflɔ yifo mə əsuə yooyooyoo ku kaminsə lə lefe nə eto lefe onkpe lə
mə ɔflɔ? Yanle bə ibə nko kulefe! Fɛɛ diyi ditsyuə ebubə nə əsuə bookpa
okafɔsə əmə bedunko lə mə ɔflɔ. Lə lefe nəmfó əsuəə, bookle kɛnyɛ bəsiə.
16 “Kuutsyuə saa emfi kafia eto lefianku fɔfɔ katale kətəkə lə kakoko
əsuə. Itsyise lefianku fɔfɔ nəmə ebunə ni əsuə diləkə lə lekoko nəmə əsuə
itə bə dibiə koko nəmə ebola disensə lekpe.
17 “Nko ke kuutsyuə saa leemfi nte fɔfɔ kakpo lə kubukikuetobe koko
kafo itsyise nte bomə ebɔkpɔ itə otobə əmə eboba nya nte bomə luuwi
nya otobe əmə loobia. Bomu beefi nte fɔfɔ kakpo lə kubukikuetobe fɔfɔ
kafo. Nya asakpa ənuə nyamə ebutsyə kukɔnɔ.”

Yesu Áwunsəko Usio Utsyuə Ku Yairo Eto Ubi Ɔni Tsya.

18 Lefe nə Yesu nlɛ mə etiki budinkoo, Yudafɔ eto katsyakɔ eto uninə
utsyuə əbə wə ɔflɔ nya óse akonki, ɔ́lɛ wə lekpakpa ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ ubisiobi
əkpə mɔmɔmɔmɔ, tsya bə lə əbə efi fə ani ətəkə wə lə əsuə lə otaka.”

19 Nyaso Yesu átaka útəkəko wə ku wə bakasebi.
20 Se ɔntɔɔ, usionko utsyuə wə kɔtɔ díkakpo lə lefosi alɛ ənuə sɔ̃ɔ̃ əsuə
tsya ətəkəko Yesu kama nya útidi wə awu eto kotosi.
21 Úyifo nko nya ɔ́tɛyi wə əsuə lə bofokanɔ əsuə nkə, “Lə ntidi wə awu
koo, mɔ bufi ebɔyɛ mɛ.”
22 Yesu átsyi ɔ́wuninsə únyə wə nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Muə utu alɛ, mɔ ubi.
Fə bofokanɔ átsya fə.” Lə lefe nəmfo əsuə tututuu, bufí bomə əyuə wə.
23 Nnya kamaa, Yesu ésu katsyakɔ eto uninə əmə eto diyo nya se únyə
mba leefe nkpatsyaku ku mba nlɛ bofa kewi nkuu,
24 ɔ́tɛyi mə nkə, “Utsyuə saa bɔ usu lekple, disiobi nəmə mənkpə, bomu
selabe ete onlabe.” Mfo bétsyiko wə bumə.
25 Nya se bála betidi bamə babɔsɛɛ, Yesu édufə diyo nə ubisiobi əmə
nlabe, nya ɔ́kɔbe wə lə kɔni, nya ótaka úsiə.
26 Ditiki nəmfo ésensə léba lékpo lə kasɔ kamə eto lekpake nəmfó kenke.

Yesu Átsya Bənəmba Inuə Bətsyuə.

27 Se Yesu dídu mfó ɔnyɛ ɔntɔɔ, bənəmba inuə bətsyuə átaka bətəkəko
wə ku kudu bembembe bátɛyi bənkə, “Oka, David eto ubi! Nyə bo
kaminsə!”
28 Nya se Yesu dísu údufə diyoo, bənəmba inuə bamə edufə mfó. Nya
Yesu lɛtɔ mə nkə, “Befo bɛnɔ biə moofo mi botsya?”
Mfó bəmənkli kɛnyɛ bátɛyi bənkə, “Ɛɛ! Bofo bɔnɔ.”
29 Mfó nya Yesu dítidi mə ənəmi nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Tə lə ibə itə fe kase
befo bɛnɔ.”
30 Nya ete mə ənəmi lɛsini. Nya Yesu díkə mə ato kekleke nkə, “Biantɛyi
kuutsyuə saa nyamfo.”
31 Fɛɛ se bédu mfóo, bábe ditiki nəmfo letsya utidi sa anɔ lə lɛkpɔ nəmfó
kenke itsyi lə Yesu əsuə.

Yesu Átsya Utidi Utsyuə Lendi Etiki.

32 Se betidi bamfo dídu bantɔɔ, betidi bətsyuə ákpa osani utsyuə wə
lɛwɔnɔ bua dítə ɔnnlɛ etiki bofo budi báboko Yesu ɔflɔ.
33 Óla lɛwɔnɔ bua nəmə úləkə lə wə əsuə. Mfó nya utidi əmə dítsyiko
etiki budi. Nyamfo éyifo betidi ba ńyə mfó yanii, bátɛyi bənkə, “Boənnyə
tɔ nyamfo eto okle bunyə kulefe lə Israel eto kasɔ!”
34 Fɛɛ Farisifɔ bətsyuə átɛyi bənkə, “Awɔnɔ bua eto oka wə ləətə wə
əsuəale, nya úfi ɔnlɛ awɔnɔ bua nyamfó bola kələkə nɛ.”

Betidi Eto Asa Ǝnə Yesu Kafo.

35 Yesu áyɛ ótsyilama kəmə ku mbuto bo nkpe lə lekpake nə lɛfi mfó.
Óte asa lə Yedafɔ eto ntsyakɔ. Óbe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya óte asa itsyi lə
Onanto eto sekakedikɔ əsuə. Nya ótsya betidi efimbi efimbi kenke.
36 Nya se únyə sitiditu siaməə, mə asa ənə wə kafo itsyise əsuə ába mə,
nya bánkɛ ɔwɔnsəkotsyuə saa, nya beyifo fe basamu ba ləmbə obebe.
37 Nyaso ɔ́tɛyi wə bakasebi nkə, “Bɛkuɛnke bia díkayo buləkə fui, fɛɛ
beyifoyifo bamə emfui.
38 Nyaso bɛlɛ ɔkuɛnsate əmə lekpakpa lə otsyese beyifoyifo lə bəbə
bawunsə lə bələkə bɛkuɛnkə biamə.”

10

Yesu Ǝtə Wə Batɔnkpe Lefosi Inuə Bamə Ǝsuəale.

1 Yesu ákpadi wə batɔnkpe lefosi inuə bamə ɔ́kɔ nya útə mə əsuəale nkə
bala awɔnɔ bua bələkələ betidi əsuə nya lə batsya mə efimbi, efimbi saa
tsya.
2 Batɔnkpe lefosi inuə bamə eto aye ni
Simon wə bensi baakpo Petro ku wə ɔyimi Andrea
ku Yakobo ku wə ɔyimi wə baakpo Yohanes baa ni Sebedeo eto bebi
3 ku Filipo ku Bartolomeo ku Toma
ku Mateo wə laafo umənko
ku Yakobo wə ni Alfeo eto ubi ku Tadeo
4 ku Simon wə ditsyi Kana
ku Yuda Iskariot wə dídu Yesu útə.

Bisu Bebe Ditiki Sɛɛ Nəmə Letsya.

5 Yesu ətsyə lefosi betidi inuə bamfo kusu nya ótsyese mə nya úkə mə
ato nkə, "Biensu betidi ba lenni Yudafɔ eto kasɔ nye bidufə Samariafɔ eto
umə saa tsya kafo.
6 Bomu bisu Israel bebi ba diyifo fe basamu ba lénya kusu ɔflɔ.
7 Bisu bebe letsya biənkə, 'Onanto eto Sekakedidi eboyo selo.'
8 Betsya befimfi lə betakasə mba díkpə. Betsya mba nlɛ bufisia bufi, lə
bela awɔnɔ bua bitsyiko lə betidi əsuə. Bíanya əsuəale nyamfo bitsyiko
mɔ ɔflɔ nyaso mi tsya biemfi nnya bete befo atabi.
9 Bientsyi atabi saa lə mi katobe.
10 Mi kuutsyuə mentsyi otobe fe mba laatɔ asa, awu nuəfə, afɔkpa nye
ɔlɛ uyi ɔyɛ kusu. Uyifoyifo əńyə utə lesa nə wuudi.
11 "Lə bidufə umə nye kebuto kətsyuəə, bɛbɛbɛ utidi sɛɛ wə loola nkə
woafo mi. Bɛsɔnɔ lə wə ɔflɔ lə bɛkɛ mfo isu ese lefe nə biudu.
12 Lə bidufə diyo ditsyuə, bisiəsə mə biənkə, 'Diyuə itə mi.'
13 Lə báfo mi ku kafo faa, bitə lə mi diyuə eto kəsiə kamfó lə kəsiə ku
diyo nəmfó kenke eto utsyuə saa. Nya lə bamfo mii, diyuə eto kəsiə kamfó
bə mi ɔflɔ.
14 Nya lə diyo nye umə əmə eto betidi mámfo mi nye báni bámfo mi
ditikii, nyalɛ bidu mfó lə bɛflɛ mi nkpafo eto site bekpo lə umə əmə.
15 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə lə diyi fɛfɛ nə Onanto lookponko kawunsiə
eto betidi lekpo əsuəə, wuunyə Sodom ku Gomora eto betidi kaminsə kulaa
tsya oso umə əmfo eto bale.

Betidi Bətsyuə Ǝəbɔkpɔ Mi Bəńyə Mi Lə Ǝsuə.

16 "Bɛlɔ bɛnɔ! Nlɛ mi botsyese fe basamu lə bekiti eto nti. Bitəkə ənə fe
bawa seka, nya bɛlɛ mi əsuə kukɔnɔ fe ablonima.
17 Bebe mi əsuə kukɔnɔ, itsyise betidi ebumuə mi, bakpa mi besuko
akpokakpokɔ. Bɔɔblɛ mi lə Yudafɔ eto ntsyakɔ.
18 Lə mɔ disi esoo, bookponko mi akpo lə Aba eto beninə ku baka eto
ənəmi. Lə mfóo, bɛtɛyi mə ku mba lenni Yudafɔ Ditiki Sɛɛ nəmə.
19 Lə bákpa mi bésuko lekpokakpokɔɔ, biembu disi lə lesa nə biɔtɛyi,
nye kase biɔtɛyi nnya. Lə lefe nəmfo ayoo, boote mi lesa nə biɔtɛyi.
20 Itsyise inni mi loote etiki nnya buidi, bomu mi Anto Onanto eto
Lɛwɔnɔ luudi etiki ɔyɛ lə mi əsuə.

21 “Betidi ebudu mə bayimi bətə bə balo. Nya antomə tsya luuyifo nko
ke ku mə bebi. Bebi ebotaka bəńyə lə mə antomə əsuə bedu mə bətə bə
balo.
22 Utsyuə saa ebukisi mi lə mɔ disi eso. Fɛɛ utsyuə saa wə luuńyə kekleke
lə wə bofokanɔ əsuə isu ese kalosəkɔɔ, boofo wə lə nkpə.
23 Lə bati mi kama lə umə ɔnii, bitsyetsyi bisu umə bamba. Nya nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti minkə, biembuyifo mi keyifo belosə lə Israel eto kəmə ka
kenke fɛ mɔ, Utidi Eto Ubi luubə.
24 “Okasebi saa aanso wə oteasa. Odomunyə saa tsya aanso wə onamute.
25 Nyasoo, ele bə imi, okasebi saa nkə wuubə utsyə fə wə oteasa seka.
Nya ndomunyə tsya luubə utsyə fe wə onamute. Nya lə bákpadi oyosate
utsyuə bə Awɔnɔ bua eto ɔtɔnkotɔnko nyaalɛ nte aye bua nya eto okle
bembokpo diyo nəmə eto bebi?

Mante Betidi Sikpi.

26 “Nyaso biante betidi sikpi, itsyise lesa saa nə əsuə béti asa bakulaa,
bɔɔsini asa lə nnya əsuə, nya asakulakula saa ebɔbɔɔ lekple banɔ.
27 Lesa nə minlɛ mi bɔtɛyi lə ketuntu lefee, bɛtɛyi nnya lə kalekpakpa
əsuə. Nya lesa nə batɛyi mí lə kawɛ əsuə, bebe nya letsya lə utsyuə saa lə
ɔnɔ.
28 Biante mba ini etidisuə ete boofo bolo fɛ bembofo okla bolo sikpi.
Bomu bete Onanto wə loofo utidi eto əsuə eto sinə ku lɛwɔnɔ bolo lə ute
wə laatonsə asa sikpi.
29 Lə efi kablɛ kanii, foofo ntsyuɛ nnuə boya tsyaa, ke kani kplo embukpə
lə inni Boanto Onanto eto lelabi.
30 Nya mimii, Onanto yi mi disi eto sɛwɔni eto leklabi kenke.
31 Nyaso biante sikpi, itsyise befo koya beso baklɔbɛ kpə.

Kɛnyɛbuləkə Kate Lə Yesu Eto Dikiti Sɛɛ Ƒsuə Ku Wə Bɔni.

32 “Utsyuə saa wə luuləkə kɛnyɛ lə betidi nti ɔtɛyi nkə uyifo mɔ olee,
mintsya ebofo wə fe moole lə mɔ Anto Onanto eto ənəmi kato.
33 Fɛɛ lə utsyuə áni mɛ lə betidi ba tã eto ənəmii, mintsya ebɔni wə lə
mɔ Anto wə kato eto ənəmi.

Betidi Ebusənsə Lə Mɔ Disi.

34 “Biembu biə mbə diyuə kabokokɔ lə kawunsiə. Owo lo! Məmbə diyuə
kabokokɔ, bomu kabia!
35 Mbə miə məənə kabia nkpe
‘lə bebisaibi ku mə antomə lenti,
lə bebisiobi ku mə ambemə lenti,
lə bebisiə ku mə bese ambe mə lenti.
36 Nya utidi eto olo sitintii, ebutsyi wə kosate eto diyo kafo.’
37 “Nya utsyuə saa wə laala wə anto nye ambe oso mɛɛ, məńyə itə
bə uyifo mɔ okasebi. Nko ke ini bə utsyuə saa ke laala wə ubisaibi nye
ubisiobi kulaa tsya oso mɛɛ, yənńyə itə bə uyifo mɔ okasebi.
38 Utsyuə saa ke dímentsyi wə uyikabie ɔyɛ mɔ kayɛkɔ utəkəko mɛɛ,
mənńyə utə bə uyifo mɔ okasebi.
39 Utsyuə saa ke lela nkə waata wə nkpə eto disii, ebonyansə mu. Fɛɛ
utsyuə saa ke loonyansə wə nkpə lə mɔ butəkəko esoo, wuunyə nkpə
manlo sitinti.

Onanto Ebofo Betidi Ba Lefo Yesu Banɔ Kayo.

40 “Utsyuə saa ke loofo mii, mɔ ofo. Nya utsyuə saa ke loofo mɛɛ, ofo
nwə létsyese mɛ tsya.
41 Utsyuə saa ke loofo Onanto eto unyɛləkətidi nkə uyifo Onanto eto
unyɛləkətidi esoo, ebunyə kedikɔ lə unyɛləkətidi eto kayofofo ka woofo lə
nnya əsuə. Utsyuə saa ke loofo utidi wə ni ɔsɛɛ itsyise uyifo ɔsɛɛnyə esoo,
wə ku utidi əmə ebofo kayofofo itsyi lə keyifo ka úyifo eso.
42 Bebe nyamfo kukɔnɔ bə utsyuə saa wə luutə ntu yududu eto lɛkɔbetɔ
mɔ bakasebi bamfo eto utsyuə lə mə nti lə mɔ disii, ebunyə kayofofo lə
nnya eso kokooko.”

11

Ntufləsətidi Yohanes Átsyese Batɔnkpe Yesu Ɔflɔ.

1 Lefe nə Yesu díləkə wə bakasebi lefosi inuə bamfo útsyə mə kusu
ólosəə, údu mfó úsu óte asa nnya óbe nnya letsya lə kəmə kamə ku nka
letsyilama mfó.
2 Lefe nəməə, se Ntufləsətidi Yohanes wə nkpe lə Aba eto diyo lɛnɔ asa
nnya Yesu nlɛ buyifoo, ókpe wə bakasebi bətsyuə Yesu ɔflɔ.
3 Bésu bátɔ Yesu bənkə, “Tɛyi bo. Fə ni utidi wə Yohanes lɛtɛyi nkə əəbə
bubəə, lee bobe obamba kusu?”
4 Mfó nya Yesu dítə mə mbuayɛ nkə, “Bisinkli bisu bɛtɛyi Yohanes asa
nnya bɛnlɛ bɔnɔ ku nnya bɛnlɛ bunyə.
5 Bənəmba lɛ bunyə, nya mba leba bankpo lə kasɔ lɛ bɔyɛ. Mba nlɛ
bufisia bufi eto əsuə lɛ bokpa, batoti lɛ bɔnɔ, balɛ bekpənkpə botakasə
kənyənsə, nya banlɛ bakombo Ditiki Sɛɛ nəmə bɔtɛyi.
6 Diyuə itə mba dimənyə kabua saa lə mɛ əsuə.”
7 Se Yohanes eto bakasebi bamə dídu bantɔɔ, Yesu édi betidi bamə etiki
itsyi lə Yohanes əsuə ɔ́tɛyi nkə, “Se bísu Yohanes ɔflɔ lə mfimintii, be béfo
bɛnɔ biə biunyə? Lefanto nə ufiebi nlɛ bɔsɔ kafe lee?
8 Be bísu kabekɔ fɛɛ? Utidi wə nkpe bikə lə əsuə bia laanɔ bobe lee?
Betidi ba laakpe bikə biamfo eto oklee, Lekayo baakɛ.
9 Bɛtɛyi mɛ lesa nə kon bísu kabekɔ! Biə biesu bebe Onanto eto
unyɛləkətidi lee? Ee, lə sitinti wə uni nɛ. Fɛɛ nwə bínyəə, so Onanto
eto unyɛləkətidi kulaa tsya.
10 Itsyise Yohanes ni nwə əsuə báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue bənkə, Onanto átɛyi nkə,
‘Mootsyese mɔ ɔtɔnkpe ntɔnsə fə bubə
lə ubə ɔlɔ fə kusu utsyə.’
11 Nya nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə Ntufləsətidi Yohanes amɔ oso utsyuə
saa wə usio léle lə kawunsiə kamfo. Fɛɛ nwə nso bɔfɛ lə Onanto eto
sekakedikɔɔ, amɔ oso Yohanes əmə.
12 Idu lə Ntufləsətidi Yohanes eto lefe ibə ese mɔmɔɔ, balɛ bota kekleke ku
kənəmisɛ lə kato eto sekakedikɔ siamə əsuə. Fɛɛ mba ńyə lə se əsuə ku
kənəmisɛ tinti lɛ bokplatsya bə beeti se bubə kusu.
13 Ibə ese lə Yohanes eto lefee, Onanto eto bənyɛləkətidi ku Moses eto afi
edi etiki itsyi lə sekakedikɔ siamə əsuə.
14 Nya lə bela biə biafo mɔ dítiki bɛnɔɔ, Yohanes ni Elia, wəə eto bubə
bátɛyi bətsyə.
15 Nwə ato nkpee, utsyue ato lə ɔnɔ.
16 “Nya mɔmɔɔ, be muufi mmi eto betidi nkatesə ko? Beyifo fe bekpefi
ba laakpe kɔyɛ lə asi. Lekpa lɔni afa kakpadi mə bətsyuə katɛyi nkə,

17 'Búse kusiəkpakpa eto ese butə mi,
Fɛɛ bɛni kewui buwui.
Bóto keku eto ese butə mi,
Fɛɛ bienwi nku.'
18 Itsyise lefe nə Yohanes díbəə, ɔ́kle kɛnyɛ nya wənnə nte. Nya utsyuə saa lɛtɛyi nkə, 'Utsyi lɛwɔnɔ bua.'
19 Fɛɛ se Utidi Eto Ubi díbəə, údi únə. Nya utsyuə saa lɛtɛyi nkə, 'Be utidi əmfo! Uyifo udikpuu ku utenə, mba laafo umənko ku babuayifo eto ɔyɛtsyuə!' Fɛɛ utidi eto eyifosa əsuəə, nya woələkə Onanto eto kobe ko nkpe wə kate nɛ."

Kəmə Kətsyuə Eto Betidi Mamfo Yesu Banɔ.

20 Kəmə ka əsuə Yesu díyifo ayanisa kpə eto betidi mántsyi báwuninsə bafo banɔ. Nyaso ílə wə itə mə.
21 Ɔ̃tɛyi nkə, "Mbɔbɔɛ məətə fə Korasim! Nya mbɔbɔɛ məətə fə Betsaida! Lə ayanisa nnya béyifo lə mi ete béyifo lə Tiro ku Sidon innii, eni mfó eto betidi ebɔtsyi bawuninsə kokoko, befi atoku eto mfia beti, bediki ntɔ lə əsuə ete bə bani mə abua.
22 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, lə Lekpoyi Fɛfɛɛ, Onanto ebunyə Tiro ku Sidon eto kəmə kaminsə eso mi.
23 Nya fə Kapernaum, bubu fanlɛ fə Onanto ebobesə fə kato? Boobokosə fə kasɔ bato fə bakpe lə ditefɛnku kəmiə ke! Lə ayanisa nnya minyifo lə fə ete mínyifo lə Sodom, eni usi okpe eyo mmi!
24 Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti minkə lə lekpo yi fɛfɛɛ, Onanto ebunyə Sodom kaminsə tinti oso fə!"

Yesu Ákpadi Betidi Nkə Bəbə Bətsyə Ɔwɛ Lə Wə Ɔflɔ.

25 Lə lefe nəmfoo, Yesu átɛyi nkə, "Anto, kato ku kasɔ eto Onamute. Maasɔ fə ani, itsyise ələkə asa nnya lɛkula babesibe ku bekuente áté mba lennyi kulesa.
26 Ee, Anto, sitinti, nko fála fə ibə itə nɛ.
27 "Mɔ Anto éfi asa nnya kenke útə mɛ. Kuutsyuə saa enyi Ubi əmə enso Anto. Nya kuutsyuə saa enyi Anto əmə enso Ubi əmə ku mba Ubi əmə laala nkə wəələkə wə oté.
28 "Bibə mɔ ɔflɔ mimba ntsyi bike kinkinki bia nlɛ mi bulə, lə ntə lə bitsyə ɔnwɛ.
29 Bibə lə busie mɔ bitsyike butə bətsyuə lə bekase asa bitsyiko mɔ ɔflɔ, itsyise nkpe lefonə nya mimbokosə əsuə kasɔ lə lɛwɔnɔ əsuə.
30 Itsyise bitsyikə bia muutsyisə mi əyuə, nya bitsyikə bia muutsyisə mi tsya eyifo fomfloo."

12

Yesu Ku Farisifɔ Akɛ Kənə Lə Ɔnwɛditsyəyi Ǝsuə.

1 Lə lefe kliminti ditsyuə kamaa, Yesu ku wə bakasebi ésu báyɛ akpa eto ɔkuɛ utsyuə kafo báfe lə Ɔnwɛditsyəyi. Se kukpɛnsə lɛlɛ wə bakasebi bamməə, bétsyiko edisa nyamə bufəsə kayimi.
2 Se Farisifɔ bamə dínyə nyamfoo, bátɛyi Yesu bənkə, "Fə bakasebi éyifo lesa nə díńyə lə bo Ɔnwɛditsyəyi eto afi əsuə!"
3 Mfó Yesu dítə mə mbuayɛ ɔ́tɔ mə nkə, "Bíankla lesa nə Oka David díyifo lə lefe nə kukpɛnsɛ lɛlɛ wə ku wə betidi?

4 Údufə Onanto eto diyo, nya wə ku wə betidi dífi lesa nə bákpo atsyɔ
bətə Onanto bédi, lə lefe nə eto lefe kɔfi məntə kusu nko, ini mba ləətə
Onanto kedi hã nkpe kusu beedi lebolo nəmə.
5 Nye bíankla lə Moses eto afi biənkə lə Ɔnwɛditsyəyi saa, besumunyə ba
nkpe lə Onanto eto Disumuyo ékeyifo asa nnya díńyə lə diyi nəmə əsuə,
tsya fɛɛ bánlo mə dikpi lə nnya əsuə?
6 Nlɛ mi bɔtɛyi minkəə, lesaatsyuə kpe mi lenti mfo nə lɛmɔ lenso
Disumuyo Kplɛ.
7 Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nkə, 'Kaminsənyənyə ni lesa nə maabɛbɛ,
inni bebuki eto keditətə.' Lə bə bɛnɔ nyamfo kasɔ tutuutuu, eni
biembokpo akpofukutu belo betidi ekpi.
8 Itsyise Utidi Eto Ubi ni Ɔnwɛditsyəyi eto Onamute."

Yesu Átsya Utidi Wə Eto Kɔni Díkpə.

9 Mfó nya Yesu dídu úsu Yudafɔ eto Katsyakɔ kətsyuə.
10 Mfóo, úsu únyə osani utsyuə wə eto kɔni, kɔni díkpə. Betidi bətsyuə
ákɛ mfó ba léla bə bábɛbɛ etiki bətə wə bə óta kɔfi ubu, nyaso bátɔ wə
bənkə, "Kɔfi ətə kusu bə batsya ufimfi lə Ɔnwɛditsyəyi?"
11 Yesu átɔ mə nkə, "Lə ibə bə mi utsyuə eto osamu ákpia údufə lə
dibiəku əsuə lə Ɔnwɛditsyəyii, wəmbunə wə uləkə?
12 Fɛɛ utidi afo koya oso osamu! Nyalɛ, bo kɔfi məntə bo kusu nkə
bɔwunsəko kuutsyuə lə Ɔnwɛditsyəyi."
13 Mfó nya ɔ́tɛyi osani wə eto kɔni díkpə nkə, "Nə fə kɔni etsyue." Únə
ko útsyue, nya kɔni komə disi kótsya wə fe kase kunuəfə komə nte.
14 Nya Farisifɔ ba díńyə mfó dídu nya béfi nsusu bə boolo Yesu.

Yesu Ni Uyifoyifo Wə Onanto Díləkə.

15 Se Yesu lɛnɔ nkə bákle kɛnyɛ lə wə əsuəə, údu mfó, nya betidi kpə
dítəkəko wə. Ótsya befimfi kenke.
16 Nya úti mə kusu nkə bəntə lə betidi lə bate bə wə uni.
17 Ɔ́tɛyi nyamfo nko bə lə Onanto eto nnya ɔ́tɛyi útsyə ɛyɛ lə wə
Unyɛləkətidi Yesaya əsuə lə ibə itə sitinti nkə,
18 "Nwə mfo ni mɔ uyifoyifo wə mínləkə mintsyə,
nwə maala, nya məənyə disuəyuə lə wə tinti.
Muutə mɔ Lɛwɔnɔ lə dibə disiə lə wə əsuə,
nya woobe mɔ lekpokponkpo letsya utə kawunsiə kenke.
19 Weembunə etiki ku betidi nye ofã kuutsyuə,
nya bəmbɔnɔ wə etiki ku bofa lə obia.
20 Wɔɔkɛ dibusə utə mba ləmbə əsuəale.
Nya wuunyə mba diyifole saa ləmbə lə əsuə kaminsə.
Wɔɔlɛnko nko kekleke isu ese lefe nə mɔ ɔnukualɛ eto lekpokponkpo
luutəkə kato.
21 Nya betidi ba kenke luufi mə kusubebe bətəkə lə wə."

Bátɛyi Bənkə Yesu Eto Ǝsuəale Ábɔ Itsyi Wo Buti Lə Awɔnɔ Bua Eto Ɔtɔnkotɔnko Ɔflɔ.

22 Mfó nya betidi bətsyuə lékpa osani utsyuə wə awɔnɔ bua nlɛ bulə,
wə ni unəmba nya uyifo nwə lendi etiki tsya báboko Yesu ɔflɔ. Yesu átsya
wə itə ófo etiki budi, kənyə asa tsya.
23 Ayanisa nnya Yesu díyifo mfó éyifo betidi bamfó yanii, nya bátɔ bənkə,
"Inni nwəmfo ni Oka David eto ufluflu wə bákpo ɔhile bətsyə?"

24 Se Farisifɔ lɛnɔ nyamfoo, bátɛyi bənkə, “Woala ɔwɔnɔ bua kələkə ɛyɛ
lə əsuəale nya awɔnɔ bua eto ɔtɔnkotɔnko Beelsebul dítə wə əsuə.”
25 Yesu áte mə nsusu nyaso ɔ́tɛyi mə nkə, “Sekakedikɔ saa sia laama
akpa akpa, kə́ńyə lə bətsyuə əsuəə, ebɔkɛ sɛklɛ. Nya umə nye diyo saa nə
laama akpa akpa kə́ńyə lə bətsyuə əsuəə, eboba lə akpa.
26 Nyaso lə lekpa lɔni lɛ lekpa nuəfə bɔkpɔnko lə Obonsam eto
sekakedikɔɔ, ete bənkə dioba akpa, nya diəmbɔklɛ fɛ dioba lekpo lə kasɔ.
27 Lə bɛlɛ bɔtɛyi biə awɔnɔ bua eto ɔtɔnkotɔnko eto əsuəale əsuə maayɛ
kala awɔnɔ bua kələkə lə betidi əsuəə, nyalɛ bawe eto əsuəale əsuə mba
ntəkəko mi laayɛ kala mə kələkə? Lesa nə mi kosate eto mba ntəkəko mi
leeyifoo, lə bote bə bɛnlɛ sitinti bɔtɛyi.
28 Inni Beelsebul bomuu, Onanto eto Lɛwɔnɔ ni ləətə mɛ əsuəale bə nla
awɔnɔ bua lə betidi əsuə. Nyamfo lɛ bote bə Onanto eto Sekadidi ébutsyə
kasɔ lə mi nti koko.
29 “Kuutsyuə saa embofo botaka kedufə lə əsuəaletidi eto diyo ete
utsyiko wə bikə butsyi, lenni bə ófo əsuəaletidi əmə bumuə kakle fɛ woofo
budufə lə diyo nəmə ketsyi wə bikə.
30 “Utidi wə ke lentəkəko mɛɛ, uńyə mɛ lə əsuə. Nya nwə ke lanwunsəko
mɛ lə bɔsɛketsyue əsuə eesensə nnya.
31 Lə nyamfo esoo, nlɛ mi bɔtɛyi minkə, boofi abua saa béyifo ku etiki
bua saa bédi batsyɛ mə, fɛɛ nwə ke luudi etiki nnya diíyə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
əsuə alɛɛ, bembufi nnya batsyɛ wə.
32 Nya utsyuə wə ke luudi etiki uńyə lə Utidi Eto Ubi əsuəə, boofo bufi
katsyɛ wə, fɛɛ utsyuə saa ke luudi etiki uńyə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə,
bembufi batsyɛ wə lə nkpə bomfo lee mbo luubə əsuə tsya.

Kuyi Saa Kuyi Eto Ebibi Ǝsuə Baayɛ Kənyə Nko Eto Okle Kuni.

33 “Kuyi sɛɛ saa aanwɔ ebibi sɛɛ, nya kuyi bua saa tsya aanwɔ ebibi bua.
Bəətsyə kuyi lekpo ɛyɛ lə ebibi nnya koanwɔ əsuə.
34 Mimba lɛbɔ bitsyi lə bawa eto kafo əsuə! Asa sɛɛ aambɔ ketsyi lə mi
kɛnyɛ! Itsyise lesa nə diyi mi ketu əsuəə, nnya mi kɛnyɛ ləələkə katɛyi nɛ.
35 Utidi sɛɛ, asa sɛɛ laabɔ ketsyi lə wə nya ini nnya wəələkə katɛyi nɛ.
Nya utidi bua tsyaa, abua nnya nkpe lə wəə, nnya wəələkə katɛyi nɛ.
36 Nla miə ekpa ko mi wee bə, lə Lekpoyi Fɛfɛɛ, utsyuə saa ebutə etiki
bimba saa nnya lɛbɔ lə wə kɛnyɛ eto nkunta.
37 Itsyise fə kosate eto etiki nnya lɛbɔ fə lə kɛnyɛɛ, nya buufi bakponko
fə lekpo balofə dikpi lee bətə fə lɛbɛ nɛ.”

Yesu Áni Nkə Weembuyifo Ayanisa Saa Ote.

38 Mfó nya afi eto bateasa ku Farisifɔ bətsyuə lɛtɛyi Yesu bənkə, “Oteasa,
bola boə yifo ayanisa ətsyuə até lə bobe.”
39 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Bebe, mi mmi eto betidi ba leesumu
bəfiə ku asa bimba. Bela biə biənyə ayanisa itsyi mɔ ɔflɔ, fɛɛ biembunyə
ayanisa saa enso nnya dítsyi Onanto eto Unyɛləkətidi Yona ɔflɔ.
40 Fe kase Yona dísiə eyi ətsyə ku ntsye ntsyə lə lɛkpɛ kplɛ ditsyuə eto
kafoo, nko ke Utidi Eto Ubi tsya lɔɔkɛ lə eyi ətsyə ku ntsye ntsyə əsuə lə
kasɔ kəmiə nɛ.
41 Lə Lekpoyi Fɛfɛɛ, Ninive eto betidi ebuńyə balo mi dikpi itsyise bátsyi
bawuninsə se bánɔ Yona lébe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya. Nya lə ntɛyi mi,
utsyuə kpe mi lenti mfo wə lɛmɔ onso Yona.

42 Lə Lekpoyi Fɛfɛɛ, Besio eto Oka wə dítsyi Ɔnwɛdikue ebotaka uńyə
olo mi dikpi, itsyise ɔ́yɛ utsyi taa mfó úsu Oka Salomo ɔflɔ nkə lə usu ɔnɔ
Oka Salomo eto abesibetiki. Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, lesatsyuə nə
nso Oka Salomo eto kobe kpe mi lenti mfo.

Lɛwɔnɔ Bua Esi Disinkli Dibə Lɛlɛ Kəsiəkɔ Bɔbɛbɛ.

43 "Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, lə bala lɛwɔnɔ bua bələkə lə utidi əsuəə,
diesukayɛ nlebe nlebe bo lekoe kabɛbɛ kasɔnɔkɔ. Nya lə diənnyə kedufəkɔ
saa,
44 diatɛyi ni əsuə nkə, 'Muusinkli nsu kaka mínsiə kɔ.' Lə dibə dinyə
nkə mfó te fufuu, bákpa mfó nya betsyue bikə kukɔnɔ lə ni kafoo.
45 Diesinkli kesu kakpa awɔnɔ bua akuanse bamba nnya nkpe ale enso
ni nya beesinkli kesu kəsiə mfó. Nya lə kalokɔɔ, utidi əmə eto asayifoyifo
aabia kaso nnya kɔ. Nko yuutsyə itə mi mmi eto betidi bua bamfo nɛ."

Báwoe Ni Yesu Eto Batokpenyə Tinti?

46 Lefe nə Yesu nsi nlɛ etiki budi ku betidi baməə, wə ambe ku wə
bayimisani əbə bəńyə lə lekple mfó nya bála bə bedinko wə etiki.
47 Nya betidi ba díńyə mfó eto ɔni dísu ɔ́tɛyi Yesu nkə, "Bebe, fə ambe
ku fə bayimisani ńyə lə lekple bə bala bə beedinko fə etiki."
48 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, "Owoe ni mɔ ambe nya bawe ni mɔ
bayimisani?"
49 Nya óté wə bakasebi kɔni ɔ́tɛyi nkə, "Nnyə mɔ ambe ku mɔ
bayimisani!
50 Utsyuə saa wə leeyifo mɔ Anto wə nkpe kato eto lelabii, wə ni mɔ
ɔyimisani ku mɔ ɔyimisio ku mɔ ambe nɛ."

13

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Nwə Dísə Eyibibi Ǝsuə.

1 Diyi nəmfó kee, Yesu édu lə diyo úsu lekpo kɛnyɛ. Úsiə lə kasɔ útsyiko
asa boté.
2 Betidi ba díbə bátsyilama wə efui tinti eso údufə lə ɔklɔ utsyuə nya
úsiə lə kasɔ, nya sitiditu siamə díńyə lə utuflɔ mfó.
3 Údi mə etiki kpə ɔ́yɛnko lə akpá əsuə nkə, "Lefe nə léfe məə, utsyuə
uni ésu úsə eyibibi lə ɔkuɛ.
4 Se ɔnlɛ eyibibi nyamə busəə, ətsyuə álo ékpo lə kusu ɔflɔ nya baklɔbɛ
díbə básɛ nnya bámini.
5 Eyibibi nyamə ətsyuə tsya álo ékpo lə abanse əsuə, kaka sitə lemfui.
Íkə mlə itsyise site siamə memfui.
6 Fɛɛ se kofe lefaa, eyibibi nyamə díkəə, áblobe nya íkpə itsyise nnya
keyudu méndufə isu kasɔ etsyo.
7 Eyibibi nyamə eto ətsyuə álo ékpo lə biyu nti. Nya se íkee, biyu biamə
áto íti nnya.
8 Fɛɛ eyibibi nyamə eto ətsyuə álo ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə nya se íkə ébee,
ɛnwɔ ebibi. Ǝtsyuə anwɔ kolofa, ətsyuə tsya awosi akua, nya ətsyuə tsya
lɛnwɔ awosi ətsyə."
9 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Fə ke ato nnya laanɔ asa nkpee, nɔ!"

Onanto Ǝləkə Wə Sekakedikɔ Eto Asakulakula Óte Mi.

10 Nya Yesu eto bakasebi díbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə, "Beso feedi
betidi etiki kayɛnko lə akpá əsuə?"

11 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Mimii, béfi kato eto sekakedikɔ eto
asakulakula bətə mi, fɛɛ inni betidi bamba.
12 Utidi wə ke asa ntee, buusi bətə wə bawunsə nya wɔɔkɛ kpə. Nya
utidi wə kulesa lentee, nnya nte wə tsyaa, bɔɔlɛ nnya bafo wə lə ani.
13 Nnya eso meedi mə etiki kayɛnko lə akpá əsuə ni nkə, balɛ asa bunyə
ku ənəmi, fɛɛ bəənnyə kətsyə lekpo. Balɛ bɔnɔ, tsya fɛɛ baannɔ nye banɔ
kasɔ.
14 Nyaso Unyɛləkətidi Yesaya eto nnya ɔ́tɛyi utsyə əbə itə nko bə,
‘Betidi bamfo ebɔnɔ bãã, fɛɛ bəmbɔnɔ kasɔ!
Boonyə asa bãã, fɛɛ bəmbunyə ekpanko mə
15 Itsyise disi əkpə betidi bamfó.
Lenni nko inii, eni mə ənəmi ebunyə asa wuee.
Mə ato tsya ebɔnɔ asa nnya mə nsusu tsya lɔɔnɔ asa kasɔ,
nya bɔɔtsyi mə ənəmi bətə mɛ, nko Onanto lɛtɛyi nɛ, nya mootsya mə
bufi.’
16 Fɛɛ mii, disiɛkpɛ kpe mi tinti, itsyise mi ənəmi əənyə asa nnya mi ato
tsya laanɔ asa.
17 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, Onanto eto bənyɛləkətidi ku basɛɛ kpə ábɛbɛ
bə lə bənyə asa nnya bɛnlɛ buunyə, fɛɛ bənyə nya lə banɔ asa nnya bɛnlɛ
bɔɔnɔ, fɛɛ bánnɔ.”

Yesu Ǝləkə Nwə Dísə Eyibibi Eto Lekpá Kasɔ Óte.

18 Yesu átɛyi wə bakasebi nkə, “Bitsyue ato lə bɛnɔ lə nləkə nwə dísə
eyibibi eto lekpá eto kasɔ nte mi.
19 Utsyuə saa wə laanɔ Ditiki Sɛɛ nəmə itsyi lə Onanto eto Sekadidi eto
letsyabebe fɛ woannɔ ni kasɔɔ, eyifo fe eyibibi nnya lélo ékpo lə usunte
ɔflɔ nya olontidi əmə ləəbə kənə nnya báto mfó kələkə lə mə akɔɛsi.
20 Eyibibi nnya lélo ékpo lə kabansesɔɔ, ńyə itə betidi ba laanɔ ditiki
nəmə nya baafo ni ku disuəyuə lamfolamfo.
21 Fɛɛ se dianyɛ kedufə lə mə ketu kesu kəmiə esoo, diənsiə lə mə kaklɛ.
Nyaso lə bulə nye kamatiti kətsyuə əbə lə mə əsuə iku lə ditiki nəmə esuəə,
yealo mə ani lamfolamfo nya bəətə disi.
22 Eyibibi nnya dídufə lə biyu nti ni betidi ba laanɔ ditiki nəmə. Fɛɛ
disibubu lə kawunsiə kamfo eto bikə ku ke setabikɛ sia laawɛ utidi kakpee,
aato keti ditiki nəmə, itə diannwɔ ebibi.
23 Nya eyibibi nnya lélo ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə ni betidi ba laanɔ ditiki
nəmə nya baanɔ ni kasɔ. Nya dianwɔ ebibi, ətsyuə kolofa, ətsyuə awosi
akua, nya ətsyuə tsya awosi ətsyə.”

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Sefa Wunyɛwunyɛ Ǝsuə.

24 Yesu átɛyi mə lekpá bamba nkə, “Onanto eto sekakedikɔ ale utsyuə
wə díse eyibibi sɛɛ lə wə ɔkuɛ.
25 Lə ketsye eto lefe nə utsyuə saa nlabe selabee, olontidi utsyuə ésu úsə
eyibibi wuliwuli ókpo lə akpa nyamə nti nya údu.
26 Se eyibibi nyamə lébe itsyiko bɔnwɔɔ, sefa sia olontidi əme dísu úse
ókpo lə ɔkuɛ əmə tsya étsyiko əsuə buləkə kate.
27 “Mfó nya ɔkuɛnsate eto beyifoyifo dísu bátɔ wə bənkə, ‘Boanto, búnyə
boə eyibibi sɛɛ fesə lə fə ɔkuɛ əmə. Nya se sefa siamfo dítsyi?’
28 “Útə mə mbuayɛ nkə, ‘Olontidi utsyuə díyifo nyamfo nɛ.’
“Bátɔ wə bənkə, ‘Ala fə busu busu sefa siamə buləkə?’

29 “Útə mə mbuayɛ nkə, ‘Owo, itsyise lə bisu sefa siamə kesukɔ kələkəə,
biofo akpa eto ətsyuə tsya busu kələkə ku sefa siamə.
30 Bitə lə sefa siamə ku akpa nyamə lə ińyə isu ese diləkəfe. Lefe
nəmfóo, muutə beyifoyifo bamə tɔ̃ baka sefa siamə buləkə kakle etsyu,
etsyu batonsə fɛ lə batɔ bələkə akpà nyamə. Nya lə bekpa ebibi nyamə
bekpo lə mɔ kenwu əsuə.’ ”

Yesu Átɛyi Lekpá Úfi Diyibibi Nə Nso Bɔfɛ Ókatesə Ko Onanto Eto Sekakedikɔ Busənsə Ɜsuə.

31 Yesu esi ɔ́tɛyi mə lekpá bamba ditsyuə nkə, “Onanto eto sekakedikɔ
ale utidi wə léto diyibibi kɛkɛ ditsyuə lə wə kasɔ.
32 Diyifo diyibibi nə nso bɔfɛ lə ni bətsyuə nti. Fɛɛ lə díkə lébee, diamɔ
kafiani kuyi ko laaso bɔmɔ lə ko bətsyuə kenke nti. Diesense kalɛ nya
bakləbɛ ləəbə kato ayo lə ko kalɛ əsuə.”

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Ɜyənkisəsa Nnya Beefi Katsyakasə Ku Nnamfo Ɜsuə.

33 Yesu esi ɔ́tɛyi mə lekpa bamba nkə, “Nyə mə Onanto eto sekakedikɔ
nte. Site fe usio wə dífi əyənkisəsa otsyakasə ku ntabinamfo eto utu utsyuə
isu ese lefe nə nnamfo wɔwɔ bomə kenke letaka.”

Yesu Áte Asa Ɛyɛ Lə Akpa Ɜsuə.

34 Yesu éfi akpá óte betidi bamə asa nyamfo kenke. Wéndi mə etiki saa
nnya dímanyɛ lə akpá əsuə.
35 Úyifo nko itə lə ditiki nə Onanto eto Unyɛləkətidi lɛtɛyi utsyə lə ibə itə
nkə,
“Muudi mə etiki nyɛnko lə akpá əsuə.
Muudi mə etiki nnya nkpe lə kakula əsuə idu lə kawunsiə eto kasɔ
ketsyikokɔ ke.”

Yesu Ɜləkə Lekpá Nə Ɔ́tɛyi Itsyi Lə Sefa Wunyɛwunyɛ Ɜsuə Eto Kasɔ.

36 Yesu édu lə betidi bamə ɔflɔ nya úsu diyo. Nya wə bakasebi díbə wə
ɔflɔ bátɛyi wə bənkə, “Ləkə lekpá nə fátɛyi bo itsyi lə sefa wunyɛwunyɛ
sia lɛkɛ lə ɔkuɛ əmə kasɔ ate bo.”
37 Yesu átɛyi mə nkə, “Nwə dísə eyibibi sɛɛ nyamə ni mɔ, Utidi Eto Ubi.
38 Ɔkuɛ əmə ni kawunsiə. Nya eyibibi sɛɛ nyamə ni mba nkpe lə
sekakedikɔ siamə. Sefa siamə ni betidi ba ni olontidi əmə eto bale.
39 Nya olontidi wə dísə sefa bua siamə ni Obonsam. Bidikə diləkəfe
ni kawunsiə eto kalosəkɔ. Nya mba ləələkə bidike biamə ni Onanto eto
batɔnkpe.
40 “Fe kase baakpa sefa kətsyə ditsyu katonsəə, nko ke yuubə lə
kawunsiə eto kalosəkɔ nɛ.
41 Mɔ, Utidi Eto Ubi, ebotsyese mɔ batɔnkpe lə bələkə asa nnya ləətə
boeyifo abua ku babuayifo kenke betsyiko Onanto eto sekakedikɔ.
42 Boofi məmblɛ bato bakpe lə ditefɛnku manlo kəmiə. Mfó boowi nku
bayimi animi!
43 Nya Onanto eto betidi luuyənde fe kofe lə mə Onanto eto umə. Mba
ato nkpee, tsyue ato lə banɔ!

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Bike Bia Lefo Konya Bia Béfi Bákula Ɜsuə.

44 “Onanto eto sekakedikɔ ale bikə bia lefo koya béfi bákula lə ɔkuɛ
utsyuə, nya utsyuə dísu ɔ́kɛ nnya nya úsi úfi ɔ́kula. Únyə disuəyuə tinti,
nyaso úsu úfi wə lesa saa óte nya úfí úsu óya ɔkuɛ əmə.”

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Otsyabi Wə Léfo Koya Utsyuə Ǝsuə.

45 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Onanto eto sekakedikɔ ale nwə laate bikə wə nlɛ
atsyabi nnya laanɔ bobe tinti bɔbɛbɛ.
46 Se úsu únyə ɔni wə lefo koya tinti onsoo, úfi lesa saa nə nte wə úsu
óte nya úsu óya otsyabi əmə.”

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Mba Laata Asabu Ǝsuə.

47 Yesu átɛyi nkə, “Onanto eto sekakedikɔ esi sele asabu nnya báta bákpo
lə lekpo, nnya bələkə akpɛ ate ate kpə.
48 Nya lefe nə asabu nyamə díyii, bənə nnya bábɔnko lə ntu báboko
ditukpenkpe nya bəsiə lə kasɔ nya básɛ akpɛ nyamə bələkə. Básɛ edidi
bákpo lə etsyitsya, nya básɛ nnya beendi béwui.
49 Nko ke yuutsyə lə kawunsiə eto kalokɔ nɛ. Onanto eto batɔnkpe ebubə
bələkə betidi sɛɛ betsyiko lə babua nti.
50 Nya booto babuayifo bakpe lə ditefɛnku manlo kəmiə. Mfó nya
nkuwiwi ku anyiyimiyimi lɔɔkɛ.”

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Asa Fɔfɔ Ku Akoko Ǝsuə.

51 Yesu átɔ mə nkə, “Bɛnɔ asa nyamfo kasɔ?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Ee.”
52 Nyaso Yesu átɛyi mə nkə, “Nyalɛ, nyamfo lɛ bote nkə, afi eto oteasa
saa wə léfiani Onanto eto sekakedikɔ eto okasebi, ale Onamute utsyuə wə
ləələkə bike fɔfɔ ku bekoko lə mi kakulakɔ kaboko lekple.”

Nasaretfɔ Áni Yesu.

53 Nya se Yesu lɛtɛyi akpá nyamfo kenke ólosəə, údu mfo.
54 Úsinkli úsu mə umə, nya óte asa lə mə katsyakɔ. Nya betidi ba lɛnɔ wə
asatetee, íyifo mə yanii, nya bátɔ bə, “Sieti nwə mfo lékase kobe komfo eto
okle útsyiko? Nya sie únyə əsuəale nnya ufi ɔnlɛ ayanisa nyamfo buyifo
kate?
55 Inni wə ni nwə laawoe keyi eto ubi əmə lee? Nya eni Maria tsya ni
wə ambe, nya wə bayimisani tsya ni Yakob, Yosef, Simon ku Yuda, nya wə
bayimisio kenke tsya nkpe bo lenti mfo lee?
56 Nya lə sieti ɔkɛ wə kobe ku əsuəale nyamfo eto okle utsyiko?”
57 Nko ini bə wə asa eyifo mə kɛnyɛlele, nyaso báni wə.
Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Onanto eto Unyɛləkətidi kpe dibu lə kalebe
saa, enso wə umə ku wə batokpenyə hã eto nti bə beembu wə.”
58 Se bámfo bánɔ esoo, Yesu ményifo ayanisa kpə lə mə nti.

14

Herodes Ǝtə Nkə Balo Yohanes Ntufləsətidi.

1 Lə lefe nəmfóo, Herodes wə dídi Seka Lə Galilea eto kasɔɔ, ánɔ etiki
itsyi lə Yesu əsuə.
2 Ɔ́tɛyi wə beyifoyifo nkə, “Utidi emfo ni Ntufləsətidi Yohanes wə
bátakəsə betsyiko ɔkɔmə úbə nkpə, nyaso onkpe əsuəale weeyifo ayanisa
kate nɛ.”
3 Ɔ́tɛyi nko itsyise Herodes ni nwə dítə bəmuə Yohanes bákpe lə Aba eto
diyo. Úyifo nko lə Herodia wə ni wə ɔyimi Filipo eto usiə eso.
4 Itsyise Ntufləsətidi Yohanes átɛyi Herodes nkə, “Onanto eto kɔfi məntə
kusu bə fi fə ɔyimi eto usiə Herodia.”

5 Nyamfo eso Herodes ála nkə lə balo Yohanes. Fɛɛ óte Yudafɔ eto betidi
sikpi, itsyise bébu Yohanes fe Onanto eto Unyɛləkətidi.
6 Diyi lɔnii, se Herodes nlɛ wə leleyi budii, ókpadi betidi bəbə. Nya
Herodia eto ubisiobi díbə uwi kewi lə betidi kpə bamə eto ənəmi. Nyamfo
ákpe Herodes disuəyuə tinti.
7 Mfó útsyə kɛnyɛ útə wə nkə, “Ekpe lə lesa saa bə muutə fə lesa nə ke
fatɔ!”
8 Wə ambe ətə ótɔ nkə, “Tə mɛ mɔmɔ mɔmɔ mfoo, Ntufləsətidi Yohanes
eto disi nə béfi bətəkə lə ɔkpɛ tɛnklɛ əsuə.”
9 Lesa nə disiobi nəmfo lɛtɔ ələ Herodes efensɛ. Fɛɛ lə kɛnyɛ ka úkətsyə
lə wə beninə ku mba ókpadi óboko mfó eto ənəmi esoo, útə nkə beyifo lə
disiobi nəmə eto nnya ɔtɔ əsuə bətə wə.
10 Nyaso ókpe utidi úsu óla Yohanes wə lɛkɛ lə Aba eto diyo eto disi.
11 Béfi disi nəmə nkpe lə ɔkpɛ tɛnklɛ əsuə bətə disiobi nəmə nya wuntsya
dífi ni úsu útə wə ambe.
12 Yohanes eto bakasebi əbə bétsyi wə ɔkɔ əmə bésu bébike, nya bésu
bátɛyi Yesu.
13 Lefe nə Yesu lɛnɔ nkə bálo Yohanes, úsiə lə ɔklɔ údu mfó úsu kaka
lɛbiɔ. Fɛɛ se betidi lɛnɔ nkoo, bédu lə mə kəmə, báyɛ akpa bésu kaka
onkpe.
14 Mfó nya Yesu lɛbɔ lə ɔklɔ əmə kafo. Nya se únyə sitiditu siamə, mə
asa ənə wə kafo nya ótsya mba ni befimfi.

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Anɔ Lesa Bédi.

15 Ditsyitsyo nəmfóo, wə bakasebi əbə wə ɔflɔ nya bátɛyi bənkə, “Kale
ebolo, nya mfo tsya atsyo ku umə. Nyaso yani betidi bamfo lə besu mbuto
bo nkpe mfó lə besu baya lesatsyuə bedi.”
16 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Yanle bə bedu. Mi kosatee, bitə mə
lesatsyuə lə bedi.”
17 Bátɛyi wə bənkə, “Lesa nə nte bo ete ni abolo anɔ ku akpɛ ənuə.”
18 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bifi nnya beboko mɛ mfo.”
19 Ɔtɛyi betidi bamfó nkə bəsiə kasɔ lə sefa əsuə. Nya ufi abolo anɔ ku
akpɛ ənuə nyamə, nya óbesə wə ənəmi kato nya ɔ́sɔ Onanto ani. Úbudi
abolo nyamə nya úfi útə wə bakasebi. Nya bakasebi bamə tsya dífi nnya
bətə betidi bamə.
20 Utsyuə saa édi úmi. Nya se wə bakasebi lɛsɛ nnya bédi díbuu, íyi
etsyitsya lefosi ənuə.
21 Basani ba dídi lesa nəmə eyifo fe basani akpi anɔ. Fɛɛ bánkla besio
ku bekpefi bákpe lenti.

Yesu Áyɛ Lə Galilea Eto Ditumbukplɛ Ǝsuə.

22 Mfó nya Yesu dítə wə bakasebi lébe bédufə lə ɔklɔ nya ótɛyi mə nkə
bákatɔ lə ditumbukplɛ nəmə eto lekpake nə nse. Wə akɛ mfó nkə lə utsyə
betidi bamə kusu.
23 Se útsyə betidi bamə kusu olosəə, wə mate ábe úsu kɔtini kato úsu
óto ola. Se ketsye lefe léyoo, wə mate hã ákɛ mfó.
24 Lə lefe nəmfóo, ɔklɔ əmə ébɔyɛ ótsyo. Ufiebi lɛ bɔsɔ kekleke ketinkəsə
kufuə komə, nya ntu nlɛ bɔsɔ kedufə lə ɔklɔ əmə kafo fe wuufusə.
25 Nya fe kolensiəntu kplɛ eto abombo ətsyə ku olosiə eto abombo akua
nti sekaa, Yesu áyɛ lə ntu əsuə úbə údufə wə bakasebi bamə ɔflɔ.

26 Lefe nə bənyə bə ɔyɛ lə ntu əsuə mfóo, báte sikpi nya bátɛyi bənkə,
“Ɔkɔ uni!” Nyaso bétsyiko bofa ku sikpi bembembe!
27 Fɛɛ Yesu édi mə etiki lamfolamfo ɔ́tɛyi nkə, “Bekpe utu! Mɔ uni!
Biante sikpi!”
28 Mfó nya Petro lɛtɛyi nkə, “Bonamute, lə fə uni sitintii, tə lə nyɛ lə ntu
əsuə mbə ntu fə.”
29 Yesu átɛyi wə nkə, “Bə!”
Nya Petro lɛbɔ lə ɔklɔ əmə kafo nya útsyiko bɔyɛ lə ntu bomə kesu Yesu
ɔflɔ.
30 Fɛɛ se únyə kase ufiebi əmə nkpe kɛnyɛ alee, sikpi əmuə wə nya
útsyiko bonya kedufə lə ntu bomə kəmiə. Mfó nya Petro lefã ɔ́tɛyi nkə,
“Bonamute, fo ətə mɛ!”
31 Lamfolamfo Yesu ənə kɔni útsyue, ɔ́kɔbe wə nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Fə
bofokanɔ lə mɛ əmbə ale! Beso fáyaki?”
32 Se mə inuə bamə dídufə lə ɔklɔ əmə kafoo, ufiebi əmə ko lɛyɛ bɔsɔ.
33 Mfó nya bakasebi bamə lése akonki básumu wə. Nya bátɛyi wə
bənkə, “Onanto eto ubi feni sitinti!”

Yesu Átsya Befimfi Lə Genesaret.

34 Se báyila ditumbukplɛ nəmə báyo ditukpenkpe nə nsee, báyifə lə
Genesaret eto kasɔ.
35 Mfoó, betidi bamə ənyə Yesu bətsyə lekpo. Nyaso bésu bákpa befimfi
ba kenke nkpe lə lekpake nəmfó báboko Yesu ɔflɔ.
36 Bálɛ wə lekpakpa bə lə utə lə befimfi lə betidi wə awu eto atosi ete.
Nya mba kenke dítidi wə awu eto atosii, mə bufi əyuə mə.

15

Bɛni Onanto Bə Lə Bítəkəko Mi Batekoko Banakoko Eto Asatete Kama.

1 Nya Farisifɔ bətsyuə ku afi eto bateasa bətsyuə ba dítsyi Yerusalem
díbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə,
2 “Beso fɛ fə bakasebi leenyifo lə bo banamə eto akpa əsuə? Bəəmflə mə
ani kukɔnɔ fe kase bo akpa laate fɛ beedi lesa!”
3 Yesu átɔ mə nkə, “Nya beso biani nya bienyifo lə Onanto eto afí əsuə
fɛ biətəkəko mi batekoko, banakoko eto asatete kama?
4 Itsyise Onanto átɛyi nkə, ‘Bu fə anto ku fə ambe. Nya utidi wə laakpadi
wə anto ku ambe diye bua ditsyuəə, ele bə balo wə.’
5 Fɛɛ mi áte biə utidi nwə lesatsyuə nte nkə woofo ni bufi kawunsəko
wə anto nye ambe fɛ ɔ́tɛyi nkə, ‘Mfi lesa nəmfo ntsyə kɛnyɛ miə muufi ni
ntə Onanto.’
6 Ɛyɛ lə nyamfo əsuəə, yensi fe bə bebu mə anto mə. Kusu komfo əsuə
nya biayɛ kani Onanto eto kɔfi itə lə bitəkəko mi kosate eto asatete kama
nɛ.
7 Mi ənəmi ənəmi eto betidi! Asa nnya Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya
lɛtɛyi útsyə lə mi əsuə əbə itə nko sitinti.
8 Onanto átɛyi nkə,
‘Betidi bamfo efi mə kɛnyɛ eto etiki fufu balɛ mɛ dibu butə.
Fɛɛ lə mə utu kəmiəə, baanla mɛ.
9 Bimba ete beeyifo mɔ keyifo.
Itsyise kawunsiə eto betidi eto asa ete baate lə mɔ ale eto kɛnyɛ.’ ”

Asa Nnya Leetsyi Utu Kəmiəə Nnya Laanansə Utidi Nɛ.

10 Mfó nya Yesu lékpadi sitiditu siamə oboko wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Bitsyue ato lə bɛnɔ asa nyamfo kasɔ!
11 Inni lesa nə leedufə utidi eto kɛnyɛ laabiasə wə, bomu etiki nnya laabɔ
ketsyi lə wə kɛnyɛɛ, nnya laabiasə wə nɛ.”
12 Nya wə bakasebi díbə wə ɔflɔ bátɛyi wə bənkə, “Eyi fənkə se Farisifɔ
lɛnɔ asa nnya fátɛyii, éla mə kɛnyɛ lele tinti?”
13 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Kuyi saa kuyi ko mɔ Anto wə nkpe Kato
dímantoo, boosu ko bewi.
14 Nyaso biankpe mə kɛnyɛ. Bete fe bənəmba ba nyɛnko bənəmba
bamba. Nya lə unəmba ɔni yɛnko unəmba bambaa, mə inuə ba tã ebudu
banɔ bedufə lə kubiə kafo.”
15 Petro átɛyi wə nkə, “Ləkə lekpa nəmfo kasɔ ate bo.”
16 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nyalɛ betidi ba laannɔ asa kasɔ ete binsi
binii?
17 Binyi biə lesa saa nə didufə utidi lə kɛnyɛ, ayɛ kedufə wə lə kafo, nya
weesie ni kabɔsə fe ɔflɔ kewi?
18 Fɛɛ etiki nnya laabɔ ketsyi lə wə kɛnyɛ, aabɔ ketsyi lə wə utu kəmiə.
Nya nyamfo ləətə utidi laanansə əsuə lə kesumu eto kusu əsuə nɛ.
19 Itsyise itsyi lə wə utu kəmiə nya diətə weeyifo asa bua fe ditidilo,
sɛsɔnɔdi nye disenkpo, setsyetɔ, kuyu ku bidíatɛyitɛyi ku betidi eto
ayebiasəbiasəə, laabɔ ketsyi nɛ.
20 Asa nyamfo eto kakle laanansə utidi nɛ. Fɛɛ lə utidi məmflə kɔni fɛ
udi lesa fe kase Farisifɔ laatee, nyamfo aannansə utidi.”

Yesu Átsya Usio Utsyuə Eto Ubi.

21 Yesu édu mfó úsu lekpake nə lɛfi kəmənkplɛ inuə ka ni Tiro ku Sidon
ɔflɔ.
22 Mfó nya Kana eto usio utsyuə díbə Yesu ɔflɔ, nya ókafã bembembe
kalɛ wə lekpakpa nkə, “Mɔ Onamute, Oka David eto kafo eto ubi, nyə mɛ
kaminsə! Lɛwɔnɔ bua əbə disi lə mɔ ubisiobi əsuə nya dítə ɔnlɛ kanyi
bunyə fefe!”
23 Fɛɛ Yesu ménfe kɛnyɛ ɔtɛyi wə kulesa. Mfó nya wə bakasebi lɛnyi
besu balɛ wə lekpakpa bátɛyi wə bənkə, “La wə lə udu, itsyise utəkəko bo
ɔlɛ bofã ketisə bo ato!”
24 Nya Yesu dítə mə mbuayɛ nkə, “Israel bebi nte fe basamu ba lénya
ɔflɔ hã Onanto lékpe mɛ nkə nsu.”
25 Mfó nya usio əmfo díbə óse akonki lə wə ɔflɔ ɔ́tɛyi wə nkə, “Mɔ
Onamute, wunsəko mɛ!”
26 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Yanlɛkɛ bə befi bekpefi eto didisa bato
bakpe mə bakpa.”
27 Usio əmə ətə mbuayɛ nkə, “Mɔ Onamute, ite nko sitinti. Fɛɛ bakpa
bamə tsya aafo didisa wɛlɛwɛlɛ nə lélo lékpo kasɔ lə mə onamute eto
ɔpunu kalɔ budii.”
28 Mfó nya Yesu dítə wə mbuayɛ nkə, “Eyifo usio wə nkpe bofokanɔ
tinti! Lesa nə fanlɛ bɔbɛbɛɛ, lə ibə itə fə.” Nyaso lə lefe nəmə tutuutu wə
ubisiobi əmə əmuə ale.

Yesu Átsya Betidi Kpə Bufi.

29 Yesu édu mfó, nya ɔyɛ lə Galilea eto ditumbukplɛ ɔflɔ óbe kɔtini
kutsyuə nya úsiə kasɔ.

30 Betidi kpə əbə wə ɔflɔ nya bákpa mba léba bankpoo kasɔ, bənəmba,
abafa, bamumu, ku befimfi bamba kpə báboko wə ɔflɔ, nya ótsya mə bufi.
31 Iyifo betidi bamə yanii se bənyə bamumu nlɛ etiki budi, mba léba
bankpoo kasɔ nlɛ botaka kayɛ, abafa nlɛ bɔyɛ, bənəmba nlɛ asa bunyə
nya bátɛsə Israel eto Onanto.

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Ana Lesa Bédi.

32 Yesu ákpadi wə bakasebi óboko wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Sitiditu
siamfo eto asa lɛ mɛ kaminsə, itsyise bəbə mɛ ɔflɔ diyi tsyəfə sɔ̃ɔ̃ nɛ, nya
kulesa ente mɔmɔ boodi. Manla miə lə yani mə lə bedu ku kafo fufu, lə
ənəmi lə isu enako mə lə kusu."
33 Wə bakasebi átɔ wə bənkə, "Sieti buunyə didisa butə mə lə mfimnti
mfo bə lə betidi ba kpenkpe mfo lə bedi bemi?"
34 Yesu átɔ mə nkə, "Didisa lesia nte mi?"
Nya bátɛyi wə bənkə, "Abolo akuanse ku akpɛ kɛkɛ asiani ete nte."
35 Nyaso Yesu átɛyi sitiditu siamə nkə bəsiə kasɔ.
36 Úfi abolo akuanse ku akpɛ nyamə, nya ɔ́sɔ Onanto ani, nya úbudi
nnya nya úfi útə wə bakasebi bamə. Nya bésie nnya bətə betidi bamə.
37 Məmblɛ édi lesa nəmə bemi. Nya se básɛ nnya wɛlɛwɛlɛ nnya díbuu,
íyi etsyitsya akuanse.
38 Basani ba dídi lesa nəmə eboyo akpi ana. Fɛɛ bánkla besio ku bekpefi
bakpe lenti.
39 Se Yesu dítsyə betidi bamə kusu olosəə, údufə lə ɔklɔ nya údu úsu
Magadan eto lekpake eti.

16

Farisifɔ Ku Sadukifɔ Bətsyuə Átɔ Yesu Bənkə Uyifo Ayanisa Ǝtsyuə Ote Mə.

1 Farisifɔ ku Sadukifɔ bətsyuə əbə Yesu ɔflɔ bə lə bato wə babe. Nyaso
bátɛyi wə bənkə, "Yifo ayanisa ətsyuə ate bo lə bote boə etsyi Onanto ɔflɔ
sitinti."
2 Fɛɛ Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, "Lə kofe lɛ diyo budufə nya binyə
asɔmiloku lɛsɛ həə, biatɛyi biənkə kalesɛ ebusiə kusɛɛ.
3 Nya kolesiəntu lə kofe lɛ boto nya kawunsiə ditsyiko bona tũũ, biatɛyi
biənkə ɔsɔmi əbə bɔni. Bialɛ ola akafo bote kase kawunsiə luubə kətsyə
lə binyə asɔmiloku eto ditsyəbi. Fɛɛ beso biəmbofo asa nnya luubə lə lefe
nəmə bote!
4 Mi mmi eto betidi bua ba leesumu bəfiə! Bela biə nyifo ayanisa nte mi
lə binyə? Kulefe, membuyifo! Ayanisa nnya eto okle boote mi ete ni nnya
díbə lə Yona əsuə." Nyaso ótaka údu lə mə ɔflɔ.

Etiki Itsyi Lə Farisifɔ Ku Sadukifɔ Eto Asatete Ǝsuə.

5 Se bakasebi bamə lɛyila ditumbukplɛ nəmə bésu ni lekpake nə nsee,
bənyə bə báta əsuə béntsyi dídisa saa bésuko.
6 Yesu átɛyi mə nkə, "Bebe sinini lə Farisifɔ ku Sadukifɔ eto əyənkisəsa
nnya baakpe lə asa əsuə."
7 Mfó nya bétsyiko mə əsuə bɔtɔ bənkə, "Nnya bóentsyi didisa saa eso
ɔnlɛ bɔtɛyi mməə."
8 Yesu áte lesa nə banlɛ bɔtɛyi, nyaso ɔ́tɔ mə nkə, "Beso bɛnlɛ bɔtɛyi lə
mi nti itsyi lə didisa nəmə bíentsyi eso əsuə? Mi bofokanɔ emfui!

9 Nyaso biannɔ tɔ asa kasɔ? Biankloma tɔ lefe nə mínsie abolo anɔ míntə
betidi akpi anɔ dídi bémi? Nya etsyitsya asia nnya wɛlɛwɛlɛ dibu díyi?
10 Nya abolo akuanse nya mímfi míntə betidi akpi anaa, etsyitsya asia
díyi se békpa nnya díbu?
11 Ntsyə ibə fɛ biannɔ kasɔ biə inni didisa əsuə míndi mi etiki mintsyiko?
Bebe sinini lə Farisifɔ ku Sadukifɔ lə mə əyənkisəsa əsuə!”
12 Nyamfo əsuə fɛ bakasebi bamə lɛnɔ kasɔ bə inni əyənkisəsa əsuə ɔnlɛ
mə kɔlɛ bɔlɛ nɛ. Bomu lə asa nnya Farisifɔ ku Sadukifɔ laate əsuə ɔnlɛ.

Petro Ǝləkə Ɔ́tɛyi Nkə Yesu Ni Utidi Wə Bákpo Ɔhile Bətsyə.

13 Yesu ésu lekpake nə lɛfi Kaisarea Filipi eto umə. Mfó nya ɔ́tɔ wə
bakasebi nkə, “Owoe betidi laatɛyi bə mɔ, Útidi Eto Ubi, ni?”
14 Bətə mbuayɛ bənkə, “Bətsyuə bə fə ni Ntufləsətidi Yohanes. Bətsyuə
tsya bə fə ni Elia, nya babamba tsya bə Yeremiya nye Onanto eto
Unyɛləkətidi bamba utsyuə feni.”
15 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Nya mi nkpə? Owoe biatɛyi biə wə mini?”
16 Simon Petro ətə mbuayɛ nkə, “Fə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.
Fə ni Onanto wə nsi nkpə eto Ubi.”
17 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Simon, Yona eto ubi, átɛyi nnya ɛlɛkɛ. Itsyise
ɔnukualɛ əmfo mámbɔ utsyi lə utidinini saa eto kɛnyɛ. Bomu mɔ Anto wə
nkpe katoo, wə díləkə nnya óte fə nɛ.
18 Nyaso nlɛ fə bɔtɛyi minkə fə Petro, fə diye ni leba. Nya leba nəmfo
əsuə mooto mɔ bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə ńyənsə, nya ukpə eto
əsuəale kulaa tsya embutəkə ni kato.
19 Muufi Onanto eto sekakedikɔ eto kasafui ntə fə. Lesa saa nə fookle
lə kasɔ mfoo, bookle ni kato. Nya lesa saa nə foonyankli lə kasɔ mfoo,
boonyankli ni tsya kato.”
20 Mfó nya Yesu lékpe wə bakasebi kɔfi nkə, “Biantɛyi kuutsyə saa
biənkə mɔ ni Nwə Bákpo Ɔhile Bətsyə əmə.”

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Wə Kanyinyənyə Ku Wə Ukpə Ǝsuə.

21 Idu lə lefe nəmfó ɛntɔɔ, Yesu étsyiko wə bakasebi etiki bɔtɛyi kakpasə
wuee nkə, “Ele bə nsu Yerusalem lə nsu nyə kanyi lə beninə, besumunyə
ninə ku lə afi eto bateasa eto ani. Boolo mɛ. Fɛɛ lə diyi tsyəfə əsuəə,
Onanto ebotakasə mɛ utsyiko ɔkɔmə nsinkli mbə nkpə.”
22 Petro ákpa wə úsuko lɛkpɔ, nya utsyiko buyənki kakpe wə katɛyi nkə,
“Kulefe, Bonamute! Nyamfo eto okle okakaaka! Yəmbə fə lə əsuə kulefe,
kulefe!”
23 Yesu átsyi ɔ́wuninsə ɔ́tɛyi Petro nkə, “Obonsam, du mɛ lə ɔflɔ! Eyifo
nwə eto eyifosa dińyə mɛ lə əsuə, itsyise fə nsusu bomfo menyifo Onanto
eto nle, bomu utidinini eto nle.”
24 Nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, “Lə utsyuə aala nkə wəətəkəko mɛɛ,
ele bə ɔni wə əsuə lə utsyi wə uyikabie utəkəko mɛ.
25 Utsyuə saa wə laala nkə waata wə nkpə eto disii, woonyansə mu. Nya
utsyuə saa wə loonyansə wə nkpə lə mɔ butəkəko əsuəə, wuunyə mu.
26 Nte kutəkə ko utidi luunyə lə kawunsiə eto bikə kenke afiani wə bele
nya ónyansə wə nkpə. Nye be utidi luufi oflomako bə lə unyə nkpə manlo?
27 Itsyise Utidi Eto Ubi ebubə ku Onanto eto batɔnkpe lə Onanto eto
diyənde əsuə, nya moofo utsyuə saa kayo lə keyifo ka úyifo əsuə.
28 Nlɛ mi bɔtɛyi kakpasə wuee minkə, betidi bətsyuə kpe mi lenti mfo
ba lembukpə isu ese lefe nə bənyə Utidi Eto Ubi dibə fe Oka.”

17

Yesu Eto Ditsyəbi Áfloma.

1 Eyi akua kamaa, Yesu ákpa Petro ku Yakobo ku wə ɔyimi Yohanes mate
úsuko kɔtini ko letaka eto disi kato.
2 Se bəńyə mfóo, bənyə bə Yesu eto əsuə áfloma. Wə ənəmi lɛ buyənde
fe kofe, nya awu nnya onkpe diflubi futututu ɛnlɛ boto lə ənəmi.
3 Mfó nya bakasebi itsyə bamə dínyə Moses ku Elia banlɛ etiki budi ku
Yesu.
4 Nya Petro lébesə ɔkɔɛ kato ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Bonamute, ɛlɛkɛ tinti bə
búbə mfo! Lə aalaa, mooto ebu ətsyə. Fə lɔni, Moses lɔni nya Elia tsya
lɔni.”
5 Se ɔnlɛ nyamfo bɔtɛyii, lɛsɔmiloku nə nlɛ buyənde ábɔ díti mə, nya
bánɔ ɔkɔɛ lɛbɔ utsyi lɛsɔmiloku nəmə kəmiə nlɛ bɔtɛyi nkə, “Nyə mɔ Ubi
lala, wə əsuə məənyə disuəyuə. Bitsyue wə koto!”
6 Se bakasebi itsyə bamfo lɛnɔ ɔkɔɛ əmfoo, sikpi əmuə mə tinti nya béfi
ənəmi béfusə kasɔ.
7 Yesu ésu mə ɔflɔ nya útidi mə ɔ́tɛyi nkə, “Betaka bińyə! Biante sikpi!”
8 Se bátakasə ənəmi bábe katoo, bənnyə kuutsyuə saa enso Yesu mate
hã.
9 Se banlɛ bɔyifə lə kɔtini komə kəbə kasɔɔ, Yesu əkə mə ato nkə,
“Biantɛyi kutsyuə saa lesa nə bínyə mfo isu ese lefe nə batakasə mɔ, Utidi
Eto Ubi, betsyiko ɔkɔmə mimbə.”
10 Mfó nya bakasebi bamə lɛtɔ Yesu bənkə, “Beso afi eto bateasa laatɛyi
bənkə ele bə Elia ka bubə ɔtɔnsə?”
11 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Sitinti ele bə Elia ka bubə ɔtɔnsə bə lə ɔlɔ lesa
saa utsyə.
12 Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə Elia ébubə koko, tsya bənyə wə bətsyə lekpo,
nya béyifo wə disale nə kee bála. Nko ke booyifo mɔ, Utidi Eto Ubi tsya
disiale nɛ.”
13 Mfó bakasebi bamə léte bə Ntufləsətidi Yohanes ɔnlɛ.

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Ditsyuə Utsyiko Lə Osaibi Utsyuə Ǝsuə.

14 Lefe nə Yesu ku wə bakasebi díbə báyo sitiditu siamə ɔflɔ, osani utsyuə
əbə óse akonki lə Yesu ɔflɔ.
15 Nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Bonamute, nyə mɔ ubisaibi əmfo kaminsə! Ɔlɛ
budukanɔ eto bufi bufi nya ɔnlɛ kanyi bunyə tinti. Lefe kpə weedu kanɔ
kedufə lə ute nye ntu əsuə tsya.
16 Nkpa wə mboko fə bakasebi ɔflɔ, fɛɛ bámfo wə botsya.”
17 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mii, mmi eto betidi, beso biamfo mɛ kanɔ nya
bitidi ato mə? Nte lefe nə eto okle ele bə nkɛ mi lə ɔflɔ? Nte lefe nə eto
lefe ele bə mfi nnə mi! Bekpa osaibi əmə beboko mɛ mfo!”
18 Mfó Yesu léto ɔkɔɛ ókpe lɛwɔnɔ bua nə nlɛ dikpefi nəmə bulə nya
lɛbɔ wə lə əsuə! Nya bufi bomə díyuə wə lamfolamfo.
19 Kamaa, bakasebi bamə mate əbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə, “Beso
bóamfo lɛwɔnɔ bua nəmə bola kələkə?”
20 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mi bofokanɔ məmmuə ale. Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti
minkə lə mi bofokanɔ te fenkə diyibibi nə nso bɔfɛ kenkee, ele bə ibə itə
bə biofo kɔtini komfo bɔtɛyi biənkə, ‘Nyi mfo, esu mə!’ Nya yuubə itə.
Kulesa əmbə biəmbofo buyifo.
21 Fɛɛ ɛyɛ lə olatoto ku kɛnyɛklekle əsuə hã fɛ biofo lɛwɔnɔ bua nəmfo
eto okle bola kələkə.”

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wə Ukpə Ɜsuə.

22 Lefe nə bakasebi bamə kenke díbə bátsya lə Galilea, Yesu átɛyi mə nkə, “Boofi Utidi Eto Ubi bakpe betidi lə ani,
23 nya boolo wə. Fɛɛ lə diyi tsyəfə əsuəə, Onanto ebotakasə wə utsyiko ɔkɔmə oboko nkpə.” Nyamfo álo bakasebi bamə ani.

Báfo Oko Lə Onanto Eto Disumuyo.

24 Lefe nə Yesu ku wə bakasebi díbə bédufə Kapernaum, Yudafɔ eto mba laafo Disumuyo eto oko əbə bátɔ Petro bənkə, “Mi oteasa tsya aafó Disumuyo eto oko əmə?”
25 Petro ətə mbuayɛ nkə, “Ee, woafó.”
Nya se Petro dísu údufə diyo, Yesu áka wə bɔtɔ nkə, “Simon, be ni fə nsusu? Bawoe eto ani ele bə bafo oko bətə kawunsiə eto baka? Bəmənyə eto ani lee bafɔ?”
26 Petro ətə mbuayɛ nkə, “Bafɔ.”
Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Nyalɛ ete bə yanle bə bəmənyə fo oko saa nɛ.
27 Fɛɛ se boanla boə boata kuutsyuə saa bubu esoo, su ditumbukplɛ eto kɛnyɛ lə ata osakɛ. Lɛkpɛ tutɛ nə fuuləkəə, ebunyə atabi lə ni kɛnyɛ nnya looyo afo boofə eto oko əmə. Ləkə nya, lə esu afo bokufə eto oko.”

18

Yesu Ɜləkə Nwə Ni Ɔkplɛnyə Kenke Óte.

1 Lefe nəmfóo, bakasebi bamə əbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə, “Owoe ni ɔkplɛnyə kenke lə Onanto eto sekakedikɔ?”
2 Lə nyasoo, Yesu ákpadi dikpefi kɛkɛ ditsyuə úbə úńyənsə lə mə nti.
3 Nya ɔ́tɛyi nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, lə biamfloma mi ditsyəbi biyifo fe bekpefii, biembudufə Onanto eto sekakedikɔ.
4 Utidi wə ni ɔkplɛnyə kenke lə Onanto eto sekakedikɔɔ, wə ni utidi wə laabokosə wə əsuə kasɔ fe dikpefi nəmfo eto okle.
5 “Nya utsyuə saa wə loofo bekpefi bamfo eto utsyuə lə mɔ disii, mɔɔ ini ófo.

Məntə Lə Kuutsyuə Lə Udufə Lə Lebua Ɜsuə.

6 “Fɛɛ lə utsyuə ebutə bekpefi ba léfo mɛ bánɔ mfo eto ɔni kplo lə onya kusu lə mɔ wə bofokanɔ əsuəə, yɔɔlɛkɛ itə wə eso lə befi ukue batsyasə lə kukuə kplɛ bakpe wə lə simuə bato wə bakpe lə lekpo eto kaka letsyo, lə unə ntu ukpə.
7 “Mbɔbɔɛ itə kawunsiə kamfo eto asa nnya loofo butə utidi dufə lə lebua lə onya kusu! Asa nyamfo eto okle ebubə kokooko. Fɛɛ mbɔbɔɛ itə nwə əsuə nyamfo lɔɔyɛ ibə.
8 Lə fə kɔni nye kokpa əətə feeyifo lebua, la ko ələkə ato akpe. Ɛlɛkɛ itə fə bə yɛ edufə lə nkpə kəmiə kɔni kɔnwɛ nye kokpa kɔnwɛ enso bə yɛ ani ənuə nye akpa ənuə lə befi fə bato bakpe lə ditefɛnku manlo kəmiə.
9 Nya lə fə dinəmi əətə feeyifo lebua, ləkə ni ato akpe! Ɛlɛkɛ itə fə bə nyə nkpə ku dinəmi lɛwɛ enso bə kɛ ənəmi ənuə lə befi fə bato bakpe lə ditefɛnku manlo kəmiə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Osamu Wə Lenya Ɜsuə.

10 “Bebe kukɔnɔ biə biemfi ekpefi kɛkɛ bamfo eto kuutsyuə fe mba dimanle kulesa. Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə bakpe Onanto eto batɔnkpe kato ba ləənyə lə mɔ Anto eto ənəmi lefe saa lə mə kutsyə.

11 Itsyise Utidi Eto Ubi əbə nkə lə ofo betidi ba lénya kusu lə nkpə.
12 “Lə utsyuə kpe basamu kolofa kɔni, nya ɔni lénya lə mə ntii, be
bibu biə wuuyifo? Weemboyani awosi ɔwɔnɔmbə ɔwɔnɔmbə bamə utsyə
lə kɔtini əsuə mfó bekedi, nya wuusu ɔbɛbɛ ɔni əme lénya? 13 Nya lə
únyə wəə, mɔtɛyi mi miə wuunyə disuəyuə tinti lə wə əsuə enso awosi
ɔwɔnɔmbə ɔwɔnɔmbə ba dímanya mfó əsuə.
14 Nko ke inte itə mi Anto wə nkpe kato nɛ, nkə woannla nkə bekpefi
kɛkɛ bamfo eto kuutsyuə lə onya.

Yɛnko Fə Ɔyimitsyuə Wə Léta Fə Úbu Lə Kusu Ǝsuə.

15 “Lə fə ɔyimitsyuə áta fə úbuu, su wə ɔflɔ, lə ələkə wə botakebu ate
wə. Nya tə lə nyamfo lə ɛkɛ lə fonko wə eto nti ete. Lə ɔ́nɔ fə kasɔɔ, te fə
esinkli eyifo lɔni ku fə ɔyimi nɛ.
16 Fɛɛ lə wəmbɔnɔ fə kasɔɔ, tə lə betidi inuə nye itsyə lə banɔ ko mi lə
adansiɛ seka eso, fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi.
17 Nya lə mfó tsya ɔni woannɔ kasɔɔ, nyalɛ tə lə bafokanɔfɔ eto ditsyukpa
nəmə lə banɔ. Nya lə mfó tsya woannɔ kasɔɔ, ləkə ato lə wə əsuə fe utidi
wə ləmbə bofokanɔ nye nwə laafo umənko.
18 “Nyaso nlɛ mimblɛ bɔtɛyi minkə lesa saa nə biokle lə kasɔ mfoo,
bookle ni kato. Nya lesa saa ke bionyankli lə kasɔ mfoo, boonyakli ni
kato tsya.
19 “Nya nsi nlɛ mi bɔtɛyi tsya minkə, lə mi inuə eto kɛnyɛ eyifo kani lə
kasɔ mfo bɛnlɛ lesaatsyuə bɔtɔɔ, mɔ Anto wə nkpe kato ebuyifo ni utə mi.
20 Itsyise kaka mi inuə nye itsyə letsya lə mɔ diye əsuəə, nkpe mi lenti.”

Ele Bə Bukefi Bo Bayimitsyuə Eto Botakebu Bukatsyə Mə Lefe Saa.

21 Nya Petro lɛnyi ɔ́fi Yesu nya ɔ́tɔ wə nkə, “Bonamute, lə mɔ ɔyimitsyuə
ata mɛ ubuu, sesia ele bə mfi ntsyɛ wə? Sekuanse lee?”
22 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Inni sekuanse ete! Bomu awosi akuanse
eto sekuanse.
23 “Itsyise Onanto eto sekakedikɔ te fe Oka wə lela nkə weebu nkunta
ku wə beyifoyifo.
24 Kase útsyə kasɔ koo, bákpa osani utsyuə wə nsi wə kayo kplɛ báboko
wə ɔflɔ.
25 Kulesa ente wə wuufi ofo kayo kamə esoo, oka əmə ətə nkə bate wə
ku wuusiə ku wə bebi ku lesa saa nə nte wə lə befi bafo kayo kamə.
26 “Itə uyifoyifo əmfo áse akonki lə oka əmə ənəmi ɔ́lɛ wə lekpakpa ɔ́tɛyi
nkə, ‘Tsyə əsuə ko mɛ, moofo fə kayo kamə kenke.’
27 Wə asa ənə oka əmə kafo, nyaso úfi kayo kamə kenke ɔ́tsyɛ wə nya
óyani wə údu.
28 “Nya se uyifoyifo əmfo díduu, ótsyako wə uyifotsyuə, wə dísiə wə sika
flubia sɛkɛ eto kayo. Mfó nya úmuə wə lə ale əsuə lə simuə ku lɛkɔɛlonlobi
ɔ́tɛyi wə nkə, ‘Fo mɛ kayo ka fensi mɛ!’
29 “Wə uyifotsyuə əmə álɛ wə lekpakpa ɔ́tɛyi wə nkə, ‘Tsyə əsuə ko mɛ,
moofo fɛ kayo ka kenke minsi fə!’
30 “Fɛɛ ɔ́ni nya útə nkə beti wə bakpe lə Aba eto diyo isu ese lefe nə
woofo kayo ka kenke unsi wə.
31 Se wə beyifotsyuə dínyə lesa nə díbəə, ílə mə tinti nya bésu bátɛyi
Oka əmə lesa saa nə díbə.

32 “Nyaso ókpadi wə uyifoyifo əmə óboko wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə nkə,
‘Fə ndomunyə bua! Mfi fə kayo ka fensi mɛ kenke ntsyɛ fə itsyise álɛ mə
lekpakpa eso.
33 Kase mínyə fə kaminsəə, nko ke ele bə eni fintsya nyə fə ɔyimitsyuə
uyifoyifo kaminsə nɛ.’
34 Kafo ányi Oka əmə tinti nya útə nkə bənə wə koto bakpe wə lə diyo
isu ese lefe nə woofo kayo kamə kenke olosə.”
35 Mfó Yesu lélosə nkə, “Nko ke mɔ Anto wə nkpe kato luuyifo utsyuə
saa lə mi nti wə lembufi ɔtsyɛ wə ɔyimitsyuə itsyi taa wə lɛkɔɛsi ke nɛ.”

19

Yesu Áté Asa Itsyi Lə Kusənini Ku Kusiənini Ǝsuə.

1 Se Yesu lɛtɛyi asa nyamfo ólosəə, údu lə Galilea úsu Yudea eto lɛkpɔ
nə nkpe lə Yordan eto ketu eto lekpake nə nse.
2 Betidi kpə ətəkəko wə nya ótsya mə efimbi, efimbi mfó.
3 Mfó nya Farisifɔ bətsyuə díbə wə ɔflɔ bə baato wə babe, nya bátɔ wə
bənkə, “Bo kɔfi ətə kusu nkə osani ni wə usiə lə kusu saa ola əsuə?”
4 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Biankla tɔ lə Awɔnisa Kɛnkɛ bə taa ketsyikokɔɔ,
nwə díyifo kawunsiəə, usio ku osani úyifo betidi?
5 Nya Onanto lɛtɛyi nkə, ‘Lə nyamfo eso osani luudu lə wə anto ku ambe
utsyə nya wuufi kusiə, nya mə inuə bamə loofiani utidi ɔni.’
6 Itsyise lə nnya kamaa, bensiyifo betidi inuə. Bomu bafiani utidi ɔni.
Nyaso yanle bə utidi sense lesa nə Onanto dífi ɔ́kɔ lə bətsyuə.”
7 Farisifɔ bamə átɔ wə bənkə, “Nyalɛ beso Moses dítə kusu nkə ele bə
osani tə wə usiə kukue nkə ɔlɛ wə bɔni fɛ lə ɔni wə?”
8 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mi letotidi eso Moses dítə kusu nkə bɛni bese
ku bəsiə nɛ. Yɛntsyə nko lə kasɔ ketsyikokɔ.
9 Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi minkə osani wə ke lɛni wə usiə, nya inni lə
disenkpo eso nya úsu úfi usio bambaa, ókpo kusiə.”
10 Wə bakasebi átɛyi wə bənkə, “Lə nko usə ku usiə eto nti eto etiki ntee,
nyalɛ ɛlɛkɛ eso lə bemfi kusiə nye bənsiə kusə.”
11 Yesu átɛyi mə nkə, “Inni utsyuə saa loofo asatete nyamfo bofo nko,
enso mba Onanto dítə nnya nko hã.
12 Esu kpə kpe nyaso betidi leemfi bəsiə. Bətsyuə nko bále mə nɛ.
Bətsyuəə, betidi díyifo mə nko. Bətsyuə tsya emfi bəsiə itsyise bala bə
beefi mə əsuə bətə Onanto eto sekakedikɔ eto keyifo. Nwə loofo wə əsuə
bufi kətə asatete nyamfoo, tə lə uyifo nko.”

Bákpa Bekpefi Baboko Yesu Ɔflɔ.

13 Betidi bətsyuə ákpa bekpefi báboko Yesu ɔflɔ bə lə ufi ani utəkə lə
mə, lə oto ola utə mə, fɛɛ wə bakasebi ényenki bákpe betidi bamə.
14 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi bamə nkə, “Bitə bekpefi kusu lə bəbə
mɛ ɔflɔ, nya bienti mə kusu, itsyise Onanto eto sekakedikɔ eyifo fə mba
laabokosə əsuə kasɔ fe ekpefi bamfo eto okle eto kale.”
15 Nya Yesu dífi wə ani útəkə lə mə ókpo mə atsyɔ, nya údu lə mə ɔflɔ.

Yɔɔkɛ Ale Itə Batabinyə Bə Bedufə Onanto Eto Sekakedikɔ.

16 Osani utsyuə əbə Yesu ɔflɔ diyi lɔni nya ɔ́tɔ wə nkə, “Oteasa, nte lesa
sɛɛ nə ele bə nyifo fɛ lə nnyə nkpə manlo?”

17 Mfó Yesu dítə wə mbuayɛ nkə, “Beso fanlɛ mɛ kasɛɛ ka ele bə beyifo
bɔtɔ? Utidi ɔni hã nkpe wə ni ɔsɛɛ. Lə ala fə əənyə nkpə manloo, yɛ lə
Onanto eto afi nyamə əsuə.”
18 Ɔtɔ nkə, “Nte afi nnya?”
Yesu átɛyi wə nkə, “Manlo utidi, mendi sɛsɔnɔ, menyu, manla fuutsyuə
kɛnyɛ,
19 bu fə anto ku fə ambe, nya lə ala fə ɔyimitsyuə fe kase faala fə əsuə.”
20 Mfó nya okosobi əmfo dítə mbuayɛ nkə, “Mbuyifo lə afi nyamfo kenke
əsuə. Be disi ibu bə nyifo?”
21 Yesu átɛyi wə nkə, “Lə aala fə aaflɔɔ, su lə esu efi fə lesa saa nə nte fə
ate. Nya lə efi atabi nnya fənyə esu ətə bakombo, nya fuunyə bikə ətsyə
kato nɛ. Nyamfo eto kamaa, sinkli əbə ətəkəko mɛ.”
22 Fɛɛ se okosobi əmə lɛnɔ nyamfoo, údu ku bulə lə lɛkɔɛsi. Itsyise bikə
kpə akɛ wə.
23 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi kakpasə wuee
minkə, yɔɔkɛ ale itə batabinyə bə bedufə Onanto eto sekakedikɔ.
24 Nsi nlɛ bɔtɛyi bio minkə, iyuə itə ɔtɔmini ku lekoko bə ɔyɛ lə okabikə
eto ofo ofe enso bə otabinyə dufə lə Onanto eto sekakedikɔ.”
25 Lefe nə bakasebi bamə lɛnɔ nyamfoo, íyifo mə yanii, nyaso bátɔ
bənkə, “Nyalɛ owoe ko luunyə nkpə manlo?”
26 Yesu ábe mə tũũ nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Kawunsiə eto utidi saa əmbofo
nyamfo buyifo. Fɛɛ Onanto, wə ebofo lesa saa buyifo.”
27 Mfó nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Bee! Bóayani lesa saa bútsyə bə lə
butəkəko fə. Be bo luunyə?”
28 Yesu átɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, lefe nə mɔ, Utidi
Eto Ubi, luubə lə mɔ diyənde əsuə mbə nsiə lə mɔ lekankpomɛ əsuə
lə kawunsiə fɔfɔ kaməə, mi lefosi inuə ba dítəkəko mɛ tsya ebusiə lə
akankpomɛ əsuə bə lə bekponko Israel bebi eto lefosi mmfo nnuə bomə
lekpo.
29 Nyaso utsyuə saa wə léyani diyo nye bayimisani nye bayimisio nye
anto nye ambe nye bebi nye kakuɛ utsyə nkə lə utəkəko mɛ esoo, ebunyə
nnya kayofofo kolofa ku kama. Nya Onanto ebutə wə nkpə bo ləmbɔkɛ
kalosəkɔ.
30 Fɛɛ betidi kpə ba ntɔ sɛtɔ mɔmɔɔ, ebubə bafe kama. Nya mba ntəkə
kama mɔmɔɔ, ebubə bafe batɔ sɛtɔ.

20

Diyi Diyi Eto Beyifoyifo Bətsyuə Lə Eyibibi Eto Ɔkuɛ.

1 “Onanto eto sekakedikɔ ale eyibibi eto ɔkuɛmfo utsyuə wə létaka ku
olesiətu nkə weesu ɔbɛbɛ diyi eto beyifoyifo bətsyuə lə beyifo keyifo bətə
wə lə ɔkuɛ.
2 Ɔkuɛmfo əmə ku beyifoyifo bamə átɔnɔ lə diyi eto keyifo eto kayofofo
əsuə, ini sika flubia sɔni eto atabi, nya bédu bésu eyibibi eto ɔkuɛ əmə.
3 “Se ɛsɔ abombo ɔwɔnɔmbəə, osani əmə esi úsu asi nya únyə se basani
bətsyuə ńyə mfó banlɛ kulesa buyifo.
4 Nyaso ɔ́tɛyi mə nkə, ‘Mi tsya su biyifo keyifo lə mɔ eyibibi eto ɔkuɛ lə
mfo mi kayo ka dińyə itə.’
5 Nyaso bésu ɔkuɛ əmə.

“Nya lə lefosi abombo ənuə ku lə kakɔmi eto abombo ətsyə eto lefee, usi úyifo nko ke.
6 Se ibu sɛkɛ lə abombo anɔ lə ɛsɔɔ, usi úsu asi mfó nya únyə betidi
bətsyuə nsi ńyə mfó. Ɔtɔ mə nkə, ‘Beso binyə mfo diyi wɔlɔlɔlɔ bɛnlɛ diyi
bobiasə keyifo menyifo menyifo?’
7 “Bətə wə mbuayɛ bənkə, ‘Kuutsyuə saa məntə bo keyifo nkə buyifo.’
“Nyaso ɔ́tɛyi mə nkə, ‘Nyalɛ, mi tsya su mɔ eyibibi eto ɔkuɛ bisu biyifo
keyifo.’
8 “Se ditsyitsyo lefe léyoo, ɔkuɛnsate əmə átɛyi beyifoyifo eto uninə nkə,
‘Kpadi beyifoyifo bamə lə afo mə kayo, tsyiko lə mba díbə fɛfɛ əsuə, lə esu
alosə lə mba leka bubə əsuə.’
9 “Báfo betidi ba díbə keyifo ku ditsyitsyo eto abombo anɔ eto utsyuə
saa sika flubia sɔni sɔni.
10 Nya se éyo mba leka keyifo bubə ku olesiəə, bébu bə boofo mə kayo
baso mə bətsyuə. Fɛɛ mə tsya eto utsyuə saa áfo diyi eto kayofofo kani
kamə, ini sika flubia sɔni.
11 Se báfo atabi nyaməə, betsyiko bunyenki kakpe ɔkuɛnsate əmə bənkə,
12 ‘Betidi fɛfɛ ba báfo éyifo keyifo lebombosɔsɔ lɔni hã, nya bomba mfo
díńyə lə kofe buyifo keyifo diyi wɔlɔlɔlɔ tsyaa, kayofofo kani ete bətə bo!’
13 “Mfó ɔkuɛnsate əmə lɛtɛyi mə ɔni nkə, ‘Ɔyimitsyuə, nɔ. Mántafa fə.
Lee, inni diyi lɔni eto keyifo eto kayofofo ka ni sika flubia sɔni əsuə bókpe
asi?
14 Nyaso fo fə kayofofo lə edu esu diyo. Iyifo mɔ lelabi miə məətə utidi
fɛfɛ əmfo kayofofo fe kase mínkətə fə ke.
15 Lee, mimbə kusu meeyifo ku mɔ atabi kase maala? Lee, mɔ kafoɛkpɛ
ka meeyifo nlɛ fə ənəmi bɔsɛ?’ ”
16 Nyaso Yesu álosə ɔtɛyi nkə, “Betidi ba ni bafɛfɛ ebofiani betutɛ nya
mba ni betutɛ loofiani bafɛfɛ.”

Yesu Esi Údi Etiki Ditsyəfə Itsyi Lə Wə Ukpə Ǝsuə.

17 Se Yesu ku wə bakasebi lefosi inuə bamə lɛyɛ bantɔ lə Yerusalem, ókpa
mə úsuko lɛkpɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə,
18 “Bɛnɔ, bɔtɔ lə Yerusalem kaka boomuə Utidi Eto Ubi bakpe lə
besumunyə ninə ku afi eto bateasa eto ani. Nya boolo wə dikpənkpi.
19 Nya boofi wə bakpe lə mba lenni Yudafɔ eto ani bə bakpe wə kofani,
bablɛ wə, basɔ wə bamanklasə lə uyikabie əsuə bə lə ukpə. Fɛɛ lə diyi
tsyəfə əsuəə, Onanto ebotakasə wə utsyiko ɔkɔmə ubə nkpə.”

Yakobo Ku Yohanes Eto Ambe Átɔ Yesu Nkə Ɔwunsəko Wə Bebi.

20 Nya Sebedeo eto usiə lékpa wə bebi inuə óboko nya base akonki lə
Yesu ɔflɔ nya ɔ́lɛ wə lekpakpa nkə ɔwunsəko mə.
21 Nya Yesu lɛtɔ wə nkə, “Be fanlɛ bɔbɛbɛ?”
Mfó usio əmə dítə mbuayɛ nkə, “Tsyə mɛ kɛnyɛ fənkə lə edufə lə fə
sekakedikɔɔ, ebusiəsə mɔ bebisaibi inuə bamfo, ɔni lə fə kodiani nya
unuəfə lə fə kəməni.”
22 Yesu átɛyi mə nkə, “Biante lesa nə bɛnlɛ bɔtɔ. Kanyi ka məəbə bunyəə,
mi tsya ebofo ke butsyi?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Ee, boofo.”
23 Mfó Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Sitinti, biofo butsyi. Fɛɛ mimbə kusu məələkə
futsyə luusiə lə mɔ kodiani nye kəməni. Nsiəkɔ bomfo te ítə betidi ba mɔ
Anto lɛlɔ utsyə itə mə.”

24 Lefe nə bakasebi lefosi fɛfɛ lɛnɔ bayimi inuə bamfo eto etiki nyamfoo,
kafo ányi mə tinti!
25 Nyaso Yesu ákpadi mə ɔkɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Biyi biə betidi ba lenni
Yudafɔ eto baka kpe əsuəale kenke lə mə betidi əsuə nya mə batɔnkotɔnko
tsya nkpe əsuəale kekleke lə mə əsuə.
26 Fɛɛ inni nko ele bə itsyə lə mimba lefo bɛnɔ nti. Lə utsyuə lə mi nti
aala nkə weeyifo ɔkplɛnyə, ele bə uyifo uyifoyifo utə bafɛfɛ.
27 Nyaso lə utsyuə lə mi nti aala nkə weeyifo ututɛɛ, ele bə uyifo wə əsuə
uyifoyifo utə bafɛfɛ kenke.
28 Nko ke ini nɛ bə mɔ, Utidi Eto Ubi, məmbə miə besumu mɛ. Bomu bə
lə nsumu nya lə mfi mɔ nkpə ntə lə betidi kpə eto disi.”

Yesu Átsya Bənəmba Inuə.

29 Kase Yesu ku wə bakasebi nlɛ budu lə Yeriko eto umə, betidi kpə
ətəkəko mə.
30 Bənəmba inuə ba nsi lə kusu ɔflɔɔ, ánɔ bə Yesu əbə ɔlɛ bofe, nyaso
bétsyiko bofa katɛyi bənkə, “Bonamute, Oka David eto ubi! Nnyə bo
kaminsə!”
31 Betidi bamə átɛyi bənəmba bamə bənkə bedika. Fɛɛ mfe bomu báfa
bembembe enso bátɛyi bənkə, “Bonamute, Oka David eto ubi! Nyə bo
kaminsə!”
32 Yesu əkənə únyə nya ókpadi mə nkə bəbə nya ɔ́tɔ mə nkə, “Be bela
biə nyimfo ntə mi?”
33 Mfó bətə mbuayɛ bənkə, “Anto, bola boə tə lə bunyə asa.”
34 Mə asa ənə Yesu kafo nya utidi mə ənəmi. Lamfolamfo, mə ənəmi
ásini nya bənyə asa, nya bətəkəko wə.

21

Yesu Édufə Yerusalem Fe Oka Seka.

1 Se Yesu ku wə bakasebi lɛnyi bafi Yerusalem nya bédufə Betfage lə
Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini əsuəə, Yesu ála wə bakasebi inuə ɔ́tɔnsə.
2 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bikatɔ lə kebuto ka nkpe sɛtɔ mfó. Mfóo, biunyə
ɔflimu wə nńyə lə ukuə nya wə ubi nńyə wə lə akɔ. Nyankli wə ku ukuə
lə akpa mə aboko mɛ.
3 Nya lə utsyuə átɔ mi lesaatsyuəə, bɛtɛyi wə biənkə, ‘Bonamute lɛ mə
bohiã.’ Ete booyani mə lamfolamfo bətə mi.”
4 Nyamfo əbə itə fe kase Onanto eto unyɛləkətidi utsyuə lɛtɛyi utsyə nkə,
5 “Bɛtɛyi Sion eto umənkplɛ eto betidi biənkə,
‘Bebe, mi Oka lɛ mi ɔflɔ bubə!
Obokosə əsuə kasɔ nya unsi lə ɔflimu
ku ubi əsuə ɔnlɛ bubə.’ ”
6 Nyaso bakasebi inuə bamfó ésu nya béyifo fe kase Yesu lékpe mə nkə
beyifo.
7 Bákpa ɔflimu ku ubi əmə báboko, nya béfi mə mfia bésensə bákpo lə
mə əsuə nya Yesu lébe úsiə lə mə əsuə.
8 Betidi bətsyuə lɛ keyudu boto. Nya bətsyuə tsya léla sekabe ku keyilɛ
bésensə bákpo lə kusu.
9 Nya betidi ba ntɔ ku mba ntəkə kenke nlɛ bofa katɛyi bənkə,
“Yuu, yuuduu, itə Oka David eto ubi wə nlɛ bubə o-o!
Atɛsə ítə nwə nlɛ bubə lə Bonamute eto diye usuə!

Yuu, yuuduu itə Onanto!”
10 Lefe nə Yesu dídufə Yerusalem, umə əmə kenke ko dítinkə. Nya betidi
lɛtɔ bənkə, “Owoe uni?”
11 Betidi bətsyuə ətə mbuayɛ bənkə, “Nwə mfo ni Onanto eto
Unyɛləkətidi Yesu wə dítsyi Nasaret lə Galilea eto kasɔ nɛ!”

Yesu Ála Mba Laate Bikə Úləkə Lə Onanto Eto Disumuyo.

12 Yesu ésu údufə Disumuyo Kplɛ nya óla betidi ba kenke nlɛ bikə bote
ku booya mfó úləkə lə diyo nəmə. Úkə kapunu ka betidi nlɛ atabi bofloma
ku mba laate ablonima eto akpomɛ uwui.
13 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue bə
Onanto átɛyi nkə, ‘Bookpo mɔ diyo nkə, ola katokɔ.’ Fɛɛ mi efi ni bíyifo
beyu eto kabiɔkɔ!”
14 Nya bənəmba ku abafa díbə wə ɔflɔ lə Disumuyo mfó nya Yesu létsya
mə bufi.
15 Se besumunyə ninə ku afi eto bateasa dínyə ayanisa nya Yesu nlɛ
buyifo ku bekpefi ba nlɛ kudu bokpo katɛyi bənkə, “Atɛsə itə Oka David
eto ubi,” lə Disumuyo mfóo, kafo ányi mə tinti.
16 Nyaso bátɔ Yesu bənkə, “Alɛ lesa nə bekpefi bamə nlɛ bɔtɛyi mfó
bɔnɔ?”
Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Nlɛ bɔnɔ. Nya nyi tsya minkə békla nyamfo
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue bə,
‘Ǝtə bekpefi ku bebisambi fə befi atɛsə
nnya lɛflɔ tinti bətə fə.’ ”
17 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu édu lə besumunyə ninə ku afi eto bateasa
bamfó ɔflɔ nya úsu údufə Betania eto umə kaka úsu ólabe.

Yesu Ékudi Kudiyi Kutsyuə.

18 Se kale dísiə nya se úsinkli ɔnlɛ umə bubə ku olesiəə, kukpənsɛ álɛ
wə.
19 Únyə kudiyi kutsyuə lə kusu ɔflɔ mfó nya ɔ́tsyi úsu ko ɔflɔ. Fɛɛ wənnyə
kulesa lə ko enso ko afanto. Nyaso ɔ́tɛyi kuyi komə nkə, “Ensiembɔnwɔ
ebibi kulefe tsya.” Lamfolamfo kudiyi komə áblobe.
20 Se bakasebi bamə dínyə nkoo, éyifo mə yanii. Nya bátɔ bənkə, “Be
dítə bə kudiyi komfo léblobe nko mmə?”
21 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Sitinti minlɛ mi bɔtɛyi minkə lə bekpe
bofokanɔ bo ləmbə kayakii, biofo nnya mínyifo kudiyi komfo buyifo. Fɛɛ
inni nyamfo mate. Bomu biofo kɔtini komfo bɔtɛyi biə, ‘Nyi lə mfo esu
edufə lə lekpo kafo,’ nya yuubə itə nko.
22 Nya lesa saa nə biɔtɔ Onanto lə olatoto əsuə lə bofokanɔ əsuəə, biunyə
ni.”

Bátɔ Yesu Ǝsuəale Nnya Onkpe.

23 Se Yesu dísinkli úbə Disumuyo Kplɛ mfó nya ɔnlɛ asa botee,
besumunyə ninə ku Yudafɔ eto beninə bamə əbə bátɔ wə bənkə, “Nte
əsuəale nnya fankpe feeyifo asa nyamfo eto okle? Nya owoe dítə fə
əsuəale nyamfo?”
24 Mfó nya Yesu dítə mə mbuayɛ nkə, “Mintsya mɔɔtɔ mi ditiki lɔni hã
nnɔ. Nya lə bitə mɛ mbuayɛɛ, mɔɔtɛyi mi əsuəale nnya minkpe meeyifo
asa nyamfo eto okle.

25 Owoe ɔflɔ Yohanes léfo əsuəale fɛ úfləsə betidi ntuu? Onanto ɔflɔ lee,
nye lə utidi ɔflɔ?”
Mfó bétsyiko mə əsuə bɔtɔ kanɔ bə, “Be ele bə bɔtɛyi? Lə bɔtɛyi boə
Onanto ɔflɔɔ, wɔɔtɔ bo nkə, ‘Nyalɛ beso biamfo Yohanes bɛnɔ?’
26 Fɛɛ lə bɔtɛyi boə utidi ɔflɔɔ, bɔlɛ sikpi bote lesa nə betidi luuyifo,
itsyise məmblɛ áfo bánɔ bə Yohanes eyifo Onanto eto unyɛləkətidi.”
27 Nyaso bətə Yesu mbuayɛ bənkə, “Bunyi kaka ófo əsuəale utsyiko.”
Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Nko ke mintsya lɛmbɔtɛyi mi kaka mímfo əsuəale
mintsyiko fɛ meeyifo asa nyamfo eto okle nɛ.”

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Bayimisani Inuə Bətsyuə Ǝsuə.

28 “Ntsyə bibu itsyi lə ditiki nəmfo əsuə? Utidi utsyuə ákɛ wə lɛkɛ
bebisaibi inuə. Ɔ́tɛyi uninəle nkə, ‘Ubi, su eyifo keyifo lə mɔ eyibibi eto
ɔkuɛ mmi.’
29 “Útə mbuayɛ nkə, ‘Məmbə busu.’ Fɛɛ kamaa, ɔ́tsyi wə nsusu
ɔ́wuninsə nya úsu.
30 “Anto əmə ésu wə ubi nuəfə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə nko ke. Wə átɔnɔ nkə,
‘Yo o-o, nto, muusu.’ Fɛɛ wénsu.
31 “Mə inuə bamə eto ntii, mə owoe díyifo lə mə anto eto lelabi əsuə?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Uninəle əmə.”
Nyaso Yesu átɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi kakpasə minkə beyu ku
basɔnɔdi lɛ mi bofe kaaka mi Onanto eto sekakedikɔ budufə.
32 Itsyise Ntufləsətidi Yohanes əbə mi ɔflɔ nkə wəəbə ote mi kusu sɛɛ
ko biɔyɛ, fɛɛ bíamfo wə bɛnɔ. Fɛɛ beyu ku basɔnɔdi bomu áfo wə bánɔ.
Nya se bínyə nyamfo bítsyə lekpo tsyaa, bíamfloma mi nsusu biə biafo wə
bɛnɔ.
33 “Bɛnɔ lekpa bamba nəmfo. Ɔkuɛmfo utsyuə əsiə wə léfo eyibibi eto
ɔkuɛ, nya ókpe ɔkpɔ otsyilama wə. Óto kaka beeke eyibibi eto nte kələkə
nya óto nwə laase ɔkuɛ əmə eto kəsiəkɔ. Nya úfi ɔkuɛ əmə ókpe beyifoyifo
bətsyuə lə ani nkə bakase wə, nya údu úsu kusu.
34 Se lefe léyo bə balɛ eyibibi nyaməə, ɔkuɛnsate əmfo ákpe wə ndomufɔ
nkə besu bafo wə kedikɔ baboko wə.
35 “Ɔkuɛmfo eto beyifoyifo bamfo əmuə wə ndomufɔ bamfo nya báblɛ
ɔni, bálo ɔni, nya bákpɔ ɔni tsya aba.
36 Nyamfo eto kamaa, osate əmə esi ótsyese ndomufɔ bamba ba nso
mba kɔ utu. Nya beyifoyifo bamə disi béyifo mə tsya nko ke.
37 Kalosəkɔɔ, óla wə kosate eto ubi ótsyese mə. Nya ɔ́tɛyi nkə, ‘Mfo nnɔ
miə boobu mɔ ubi babe.’
38 “Fɛɛ se beyifoyifo bamə dínyə wə ubi əmfoo, bátɛyi mə əsuə bənkə,
‘Nnyə ɔkuɛmfo eto ubi wə ləəkə bikə biamə budii. Bibə lə bolo wə lə bɔlɛ
wə kedikɔ bofo.’
39 Nyaso bəmuə wə nya báto wə bakpe lə ɔkpɔ əmə eto kama, nya bálo
wə.”
40 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Mɔmɔɔ, lə eyibibi eto ɔkuɛnsate əmə əbəə,
be wuuyifo beyifoyifo bamə?”
41 Bətə mbuayɛ bənkə, “Woolo betidi bua bamfó kaminsə mənyəmənyə,
ufi eyibibi eto ɔkuɛ əmə okpe beyifoyifo bamba ba luutə wə, wə kutsyə lə
balɛ eyibibi nyamə.”
42 Yesu átɛyi mə nkə, “Bíankla tɔ lesa nə nkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə bənkə,
‘Leba nə mba laato ayo lɛni bə dimbə kɔnɔɔ,

ni bomu díbə lefiani nə nso bofe lə afɛfɛ kenke nti.
Bonamute ni nwə díyifo nyamfo.
Sitintii, iyifo lesa nə laanɔ bobe tinti!’ ”
43 Nya Yesu disi ɔ́tɛyi mə nkə, “Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi minkə boofo Onanto
eto sekakedikɔ lə mi ani befi bətə betidi ba lɔɔnwɔ ebibi nnya lɛlɛkɛ.
44 Nya utsyuə saa ke lɔɔtsyinini udu ɔnɔ lə leba nə báni mfó əsuəə,
wuufəsə blublublu. Nya lə ibə bə leba nəmə tsya asɔ utsyuə lə əsuəə,
dioba wə dikuə wə blublublu.”
45 Lefe nə besumunyə ninə ku Farisifɔ lɛnɔ Yesu eto akpá nyamfoo, báte
bə mə ɔnlɛ.
46 Nyaso bála bə bəmuə wə. Fɛɛ báté sitiditu siamə sikpi, itsyise məmblɛ
kenke ébu Yesu fe Onanto eto Unyɛləkətidi.

22

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Kusiəkpakpa Eto Diyikedikɔ Ǝsuə.

1 Yesu esi óté mə asa ɛyɛ lə akpá əsuə nkə,
2 “Onanto eto sekakedikɔ te fe mmə. Lefe lɔnii, Oka utsyuə édi
kusiəkpakpa eto diyisɛɛ útə wə ubisaibi.
3 Óla wə beyifoyifo ókpe nkə besu bakpo betidi ba ókla utsyə nkə bafe
bəbə diyisɛɛ nəmə kedikɔ. Fɛɛ bánla bə bəəbə.
4 “Nyaso óla wə beyifoyifo bamba ókpe nkə batɛyi betidi ba ókla utsyə
nkə, ‘Lesalidife nəmə eboyo! Bálo mɔ banantsyui ku banatsyui eto akpɔ
nnya nkpe ayinkua bufi bɔlɛ mi kama bobe. Nya búkalɔ lesa saa bútsyə.
Nyaso bibə kusiə komə kakpakɔ!’
5 “Fɛɛ mbamə bákla eto kuutsyuə saa mémbu wə úbə. Bomu bédu bésu
nlebe bamba bo bála. Ɔni édu úsu wə ɔkuɛ, nya obamba tsya dídu usu
wə bikəkatekɔ.
6 Nya babamba tsya dímuə beyifoyifo bamə nya báblɛ mə nya bálo mə.
7 Oka əmə ənyə ɔblɔ tinti, nya ótsyese wə bamamanyə nya bésu bálo
bewudifɔ bamə kenke nya bátonsə mə umənkplɛ əmə.
8 “Nyaso ókpadi wə beyifoyifo nya ɔ́tɛyi mə nkə, ‘Mɔ ubi eto
kusiəkpakpa eto diyisɛɛ didi nəmə eto lefe éboyo. Fɛɛ betidi ba mínkla
miə bəbə diyi nəmə kedikɔ mənńyə itə diyisɛɛ nəmə.
9 Nyaso mɔmɔɔ, bisu umə eto kesunte lə bekpadi utsyuə saa wə ke
biunyə biə bəbə diyisɛɛ nəmə kedikɔ mfo.’
10 Mfó nya beyifoyifo bamə dísu kesunte nya bákpadi utsyuə saa wə
bənyə, babua ku basɛɛ kenke nya kusiəkpakpa eto diyo nəmə díyi kenke.
11 “Nya se Oka əmə díbə diyo nəmə nkə wəəbə obe betidi ba díbə mfóo,
únyə osani wə dímankpe awu nnya baakpe kesu kusiəkakpakɔ.
12 Oka əmə átɔ wə nkə, ‘Ɔhɔ, ntsyə ibə bə əbə mfo se fəmankpe
kusiəkakpa eto awu?’ Fɛɛ wámfo kɛnyɛ buləkə.
13 “Mfó nya ɔ́tɛyi wə beyifoyifo nkə, ‘Bekpe wə amla lə ani ku akpa, lə
beto wə bekpe lə ketuntu ka nkpe lekple. Mfó wuuwi keku ɔyimi animi
nɛ.’ ”
14 Nya Yesu lélosə nkə, “Onanto ákpadi betidi kpə, fɛɛ esiani ete úləkə
lə mə nti.”

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Umənkofofo Ǝsuə.

15 Farisifɔ bətsyuə ésu bákpe disi lə kase bɔɔyɛ bəmuə Yesu ɛyɛ lə wə
kɛnyɛ eto etikididi əsuə.

16 Nyaso bátsyese mə bakasebi bətsyuə ku betidi ba ntekeko Herodes
eto ditsyukpa kama lə Yesu ɔflɔ. Nya se bésuu, bátɛyi wə bənkə, “Oteasa,
buyi boə eyifo ɔnukualɛtidi nya faate Onanto bofokanɔ eto asa lə kusu
əsuə sitinti, itsyise aambe utidi eto ənəmi keyifo lesa saa. Nya ememfi
kukətsyuə lə betidi eto etikididi əsuə tsya.
17 Nyaso tɛyi bo lesa nə febu. Bo kɔfi ətə bo kusu nkə bofó umənko butə
Romafɔ eto Okankplɛ lee, yəntə kusu nko?”
18 Fɛɛ se Yesu mfe nyi mə nsusu bua esoo, ɔ́tɛyi mə nkə, “Mi ənəmi
ənəmi eto betidi! Beso biala biə biato mɛ bebe?
19 Bete mɛ atabi nnya biefi kafo umənko əmə lə mbe.” Béfi atabi nyamə
báboko wə.
20 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Owoe báta bətəkə mfo, nya owoe eto diye
báwɔni bətəkə mfo?”
21 Bətə mbuayɛ bənkə, “Okankplɛ Kaisare eto ale ini.”
Nyaso Yesu átɛyi mə nkə, “Bifi lesa nə ni Kaisare eto ale bitə Kaisare. Lə
bífi lesa nə ni Onanto eto léle bitə Onanto.”
22 Se bánɔ nyamfo, íyifo mə yanii nya bédu wə lə ɔflɔ.

Yesu Áte Nkə Bekpənkpə Si Bootaka.

23 Diyi nəmfo kee, Sadukifɔ ba laatɛyi bə bekpənkpə ensiembotaka betsyi
ɔkɔməə, əbə Yesu ɔflɔ ku etiki ətsyuə.
24 Bátɛyi wə bənkə, “Oteasa, Moses átɛyi bo nkə, lə osani utsyuə əkpə
nya óyani wə usiə utsyə nya wonko wə dímanle bebii, elebɛ osani əmə
eto ɔyimisani fi ɔkɔsiə əmə ufi. Lə wonko wə ale bebii, boofi bebi bamə fe
osani əmə díkpe eto bebi.
25 Mɔmɔɔ, ibə bə bayimisani ekuanse əsiə lə bo nti mfo. Ɔyimisani ninə
kenke éfi usio, nya wonko wə mánle fɛ osani əmə díkpə. Nya wə ɔyimisani
wə ntəkə wə kama dífi ɔkɔsiə əmə.
26 Nko ibə ɔyimisani nuəfə ku utsyəfə isu ese okuansele məmblɛ dífi usio
əmə bafia nya mə nti kuutsyuə ku usio əmə mánle fɛ békpə.
27 Lə kalosəkɔɔ, usio əmə tsya əbə úkpə.
28 Mɔmɔɔ, lə diyi nə bekpənkpə lootaka betsyi ɔkɔməə, owoe eto usiə
wuudi se məmblɛ kenke díkefi wə bənyə?”
29 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Bénya kusu tinti. Itsyise biannɔ Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue komə kasɔ, nya binyi kulesa lə Onanto eto əsuəale əsuə.
30 Lə bekpənkpə esi bataka bəbə nkpəə, bootsyə fe Onanto eto batɔnkpe
ba nkpe lə Onanto eto kato, nya bembufi bəsiə nye bəsiə besə tsya.
31 Nya bíankla asa nnya Onanto lɛtɛyi mi itsyi lə bekpənkpə eto botaka
ketsyi ɔkɔmə əsuə? Ɔ́tɛyi nkə,
32 ‘Mɔ ni Abraham eto Onanto ku Isak eto Onanto ku Yakob eto Onanto!’
Uyifo mba nkpe nkpə eto Onanto inni mba díkekpə.”
33 Se sitiditu siamə lɛnɔ asa yamfoo, íyifo mə yanii, lə wə asatete əsuə.

Yesu Édi Etiki Lə Kɔfi Ko Nso Bofe Ǝsuə.

34 Se Farisifɔ lɛnɔ bə Yesu asɔ Sadukifɔ kasɔɔ, bésu bátsya.
35 Nya mə ɔni wə ni afi eto oteasa, ála nkə lə ɔtɔ Yesu etiki ətsyuə lə
umuə wə lə wə etiki əsuə. Ɔ́tɛyi nkə,
36 “Oteasa, nte kɔfi ko nso bofe lə afi nyamə kenke nti?”
37 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “La fə Onamute wə ni fə Onanto ku fə utu kenke
ku fə lɛwɔnɔ kenke ku fə nsusu kenke.

38 Kɔfi komfo ni kɔkplɛ kenke ko nso bofe tsya nɛ.
39 Kunuəfə ko lefe lele ko ni, ‘La fə ɔyimitsyuə fe kase faala fə əsuə.’
40 Moses eto kɔfi komə ku Onanto eto bənyɛləkətidi eto asatete kenke
kpəsə lə afi ənuə nyamfo əsuə.”

Owoe Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə?

41 Se Farisifɔ bətsyuə létsyaa, Yesu átɔ mə nkə,
42 “Ntsyə ni mi nsusu lə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə Ǝsuə? Owoe eto
ubi uni?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Oka David eto ubi uni.”
43 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Lə nko inii, ntsyə fɛ Oka David ɛyɛ lə
Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale əsuəə, lékpadi wə nkə Onamute.
Oka David átɛyi nkə,
44 ‘Bonamute átɛyi mɔ Onamute nkə,
“Siə mfo lə mɔ kodiani
isu ese lefe nə muutə
efi fə akpa ətəkə fə balo lə disinti.” ’
45 Nya lə Oka David ákpo Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə nkə Onamutee,
ntsyə ibə bə Nwə əmə esi uyifo Oka David eto ubi?”
46 Mə nti eto kuutsyuə mámfo Yesu mbuayɛ butə. Nya idu dinəmfo entɔɔ,
mə kuutsyuə ménsifo wə ditiki saa bɔtɔ.

23

Yesu Ǝləkə Afi Eto Bateasa Ku Besumunyə Ninə Eto Asayifoyifo Óte.

1 Nyamfo eto kamaa, Yesu édi sitiditu siamə ku wə bakasebi etiki.
2 Ɔtɛyi nkə, “Afi eto bateasa ku Farisifɔ kpe əsuəale, bə baté Moses eto
kɔfi komə.
3 Nyaso ele bə biyifo lə lesa nə ke batɛyi mi əsuə kukɔnɔ. Fɛɛ biəntəkəko
mə eyifosa kama itsyise bəənsiə nkpə lə asa nnya baate əsuə.
4 Baakle bikə bia nkpe kalende ku nkpe ale ku butsyi ketsyisə betidi, tsya
fɛɛ bembokpe fə lɛ kɔni etsyi bikə biamə.
5 “Beeyifo lesa saa bə lə betidi lə bənyə mə. Be Awɔnisa Kɛnkɛ eto etiki
nnya báwɔni bákpe lə mə nto ku anii, be kase báwɔni nya ɛmɔɔ, ku kase
bankpimi nnyaa! Be kase tsya aboyo nnya mfaka lə mə awu nnya bankpe
eto nyɛ əsuə dikuləə!
6 Baala nkplɛkɔ sɛɛ busiə lə eyi kedikɔ ku nsiəkɔ bo bebu bətsyə
bakplɛnyə lə Yudafɔ eto ntsyakɔ.
7 Baala bə betidi kəsiəsə mə kəbə kasɔ ku dibu lə asi bakpadi mə bə
Oteasa.
8 “Yanle bə bakpadi mi bə Oteasa itsyise mimblɛɛ, bayimi bini lə bətsyuə
nya Oteasa ɔni kplo nkpe mi.
9 Nya yanle bə bekpadi kuutsyuə saa lə kasɔ mfo biə mi Anto, itsyise
Anto ɔni hã nkpe mi lə kato.
10 Biəntə bakpadi mi Ɔtɔnkotɔnko, itsyisee Ɔtɔnkotɔnko ɔni hã ete nkpe
bo, wə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.
11 Nwə ni ɔkplɛnyə lə mi nti yifo nwə ni mi uyifoyifo.
12 Utsyuə saa wə laabesə əsuə katoo, boobokosə wə kasɔ. Nya nwə
laabokosə wə əsuə kasɔɔ, boobesə wə kato.

Boonə Ǝnəmi Ǝnəmi Eto Betidi Koto Kekleke.

13 “Mbɔbɔɛ məətə mi, afi eto bateasa ku Farisifɔ! Mi ənəmi ənəmi eto betidi! Mi díti Onanto eto sekakedikɔ eto kusu bekpe betidi, nya mi kosate endufə mfó, nya bieti betidi bamba ba nlɛ bokplatsya kekleke tsya kusu biə bendufə.
14 Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Mi ni ənəmi ənəmi eto betidi. Biesu bakɔbəsiə ɔflɔ biə biawunsəko mə, fɛɛ biawɛ mə kalɛ mə lesa saa kafo. Nya biato kala kɛntsyɛ bimba. Lə nyamfo esoo, mi kotonənə ebɔkɛ ale eso!
15 “Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Ǝnəmi ənəmi eto betidi bini! Biayila lekpo akpa akpa ku biayɛ kafe lə nsɔ nsɔ əsuə lə biləkə utidi ɔni eto okla bitə Onanto. Nya lə befo utsyuə buyifo nkoo, biatə woabia nnya ləətə bə udufə lə ditefɛnku nəme kəmiə enso mi kosate kulaa tsya!
16 “Mbɔbɔɛ məətə mi, bənəmba ba ni batɔnkotɔnko! Biatɛyi biə, ‘Lə utsyuə akpadi Disumuyo eto diyee, yeambiasə kulesa. Fɛɛ lə okpadi sika sia nte lə Disumuyo mfóo, nnya akle wə bə uyifo lə akpadi nyamə əsuə kokooko.’
17 Bənəmba eto bamumu! Nte nnya nso bofe, sika siamə lee, Disumuyo ka dítə sika siamə díyifo kɛnkɛ?
18 Biate tsya biə, ‘Lə utsyuə ataninko Disumuyo eto lebaa, kataninko kamə mankle wə, fɛɛ lə otaninko ətəsa nnya ntəkə lə Disumuyo eto leba nəmə əsuəə, nnya akle wə.’
19 Nya ntsyə béba ənəmi mmə! Nte nnya nso bofe, ətəsa nnyamə lee, Disumuyo eto leba nə dítə ətəsa nnyamə díyifo kɛnkɛ.
20 Nyaso lə utidi éfi Disumuyo eto leba nəmə óka ntamuu, ɔlɛ mu boka ɛyɛ lə keditətə eto leba nəmə ku keditətə kenke ka ntəkə lə leba nəmə əsuə.
21 Nya lə óka ntamu okpadi Disumuyo Kplɛɛ, ɔlɛ mu boka kakpadi Disumuyo ku Onanto we nsi lə mfó tsya.
22 Nya lə utsyuə ákpadi katoo, ɔlɛ Onanto eto lekankpomɛ ku nwə ləəsiə lə ni bokpadi.
23 “Məətə mi mbɔbɔɛ, mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Mi ənəmi ənəmi eto betidi! Biefi kayoma eto bekolenkə bia laanyi fififi bia biakpe eto lekpafosile kətə Onanto, fɛɛ bɛni nya bienyifo lə kɔfi eto asa tete nnya nso bofe əsuə, nnya ni bɔyɛ lə kusu əsuə, kaminsənyənyə, ku ɔnukualɛdidi. Nyamfo ele bə biyifo bifi bekpe lə afɛfɛ nyamə əsuə.
24 Mi batɔnkotɔnko ba ni bənəmba! Biayɛ ekubi kələkə lə nte əsuə, fɛɛ asa nnya biamini amɔ eso ɔtɔmini ku lekoko.
25 “Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Ǝnəmi ənəmi eto betidi! Biəflə mi akɔbe ku kakpɛ eto kama, fɛɛ nnya kafoo eyi ku asa bua fe kase mi tsya lebia nya biyi ku asa nnya béfo lə əsuəale ku lə mɔ hã ete eto lɛlɛkɛsə əsuə.
26 Fə Farisinyə unəmba, tsyiko fə lɛkɔbe buflə lə kafo, ete ni kama tsya ebole kɛnkɛnkɛ.
27 “Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Ǝnəmi ənəmi eto betidi bini! Bite fe edi nnya bákua bəńyənsə laanɔ bobe. Fɛɛ nnya kəmiə eyi ku bakɔ bubu ku ekubi biabia.
28 Nko ke bele betidi ba lɛlɛkɛ lə betidi eto ənəmi, fɛɛ biyi ku kawɛ ku ditsyəbi bua.

Yesu Átɛyi Afi Eto Bateasa Ku Farisifɔ Eto Kotonənə Utsyə.

29 “Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Ǝnəmi ənəmi eto betidi!
Bieku edi sɛɛ kətə Onanto eto bənyɛləkətidi ba dísiə nkpə sɛɛ nya bialɔ
nnya kukɔnɔ.
30 Nya biatɛyi biə, ‘Lə nnya ete busiə nkpə lə lefe nə bo banamə dísiəə,
eni bienyifo lesa nə béyifo, balo Onanto eto bənyɛləkətidi.’
31 Nyaso befo nnya sitinti biə, mi eyifosa afo nnya ekpe bə biyifo mba
lélo Onanto eto bənyɛləkətidi eto befluflu.
32 Nyaso bisukosə lə belosə lesamə mi banamə dítsyə kasɔ.
33 “Mi betidi bua, biyifo fe bawa eto bebi eto bebi! Bibu biə biofo
butsyetsyi kedu lə Onanto eto kotonənə lə ditefɛnku manlo əsuə?
34 Lə nyamfo esoo, nlɛ mi bɔtɛyi minkə, mootsyese mi Onanto eto
bənyɛləkətidi, babesibe ku bateasa, Biolo mə bətsyuə, bɛsɔ bətsyuə lə
uyikabie, nya biɔblɛ bətsyuə lə Disumuyo, nya biutəkəko mə idu lə umə
isu umə.
35 Lə nyamfo esoo, kotonənə itə mba lélo betidi ba dímenyifo kabua saa
ebutəkə mi lə əsuə, idu lə Abel wə dímenyifo ɔsɛɛ nyə lə Onanto eto ənəmi
eto kɔtɔ, isu Sakaria, Barakia eto ubi, nwə belo lə Disumuyo ku kedikətəkɔ
eto leba eto nti eto kɔtɔ.
36 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə kɔtɔ komfó kenke təkə mmi mba nsi nkpə
mmi lə əsuə.

Yesu Eto Lelabi Amɔ Itə Yerusalem.

37 “Yerusalem, Yerusalem, fə lélo Onanto eto bənyɛləkətidi nya fákpɔ
Onanto eto batɔnkpe ba ótsyese aba! Nla sesia sesia miə maasɔ fə betidi
lebo lə mɔ akɔ, fe kase ukusɛsiəle laakpa wə bebi kakpe lə wə mbamba
kalɔ, fɛɛ biəntə kusu nko.
38 Lə nnya esoo, fə Disumuyo ebubu kətsyə fufu.
39 Idu mɔmɔ ɛntɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi miə, biensi embunyə mɛ bio isu se lefe
nə bɛtɛyi biə, ‘Onanto kpo nwə nlɛ bubə lə Bonamute eto diye əsuə atsyɔ.’
”

24

Yesu Átɛyi Kase Booba Yudafɔ Eto Disumuyo Kamə.

1 Se Yesu lɛbɔ lə Disumuyo mfo ɔntɔɔ, wə bakasebi əbə wə ɔflɔ bə baaté
wə kase báto Disumuyo nəmə ku ke ayo kenke.
2 Fɛɛ ótɛyi mə nkə, “Bɛlɔ bebe nyamfo kukɔnɔ. Itsyise nlɛ mi bɔtɛyi
minkə booba ayo nyamfo kenke, bə lɛ leba lɔni embubu ditəkə lə ni utsyuə
əsuə. Boosensə nyamblɛ bewui.”

Yesu Átɛyi Wə Bakasebi Lefe Nə Bulə Ku Kamatiti Duutu Mə.

3 Se Yesu dísu unsi lə Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini əsuəə, wə bakasebi əbə
wə ɔflɔ buɛɛ nya bátɔ wə bənkə, “Tɛyi bo lefe nə kawunsiə eto kalosəkɔ
luubə ku lesa nə luubə nnya loote bə fə businkli kəbə eto lefe eboyo.”
4 Yesu átɛyi mə nkə, “Bebe kukɔnɔ biə kuutsyuə saa manwɛ mi okpe.
5 Betidi kpə ebubə ba luufi mɔ diye bəbə batɛyi mi bənkə, ‘Mɔ ni Nwə
Ǝmə Bákpo Ɔhile Bətsyə,’ bə lə bawɛ betidi kpə bakpe.
6 Biɔnɔ ama eto kudu ku ama eto etiki lə katsyontsyokɔ ku kaka lɛfi.
Fɛɛ bíəntə lə nyamfo lə ekpe mi sikpi. Ele bə asa nyamfo bə, fɛɛ yante bə
kalosəkɔ eboyo tɔ.

7 Nsɔ eto betidi ebɔkpɔ ama ku mə bətsyuə. Nya sekakedikɔ ebotaka
sińyə lə se utsyuə əsuə. Nya kukpɛnsɛ luubə lə nlebe kpə. Nya nsɔ tsya
luutinkə lə nlebe nlebe.
8 Nyamfo kenke ebuyifo fe kase kalelefo ləətsyə usio kasɔ ku bunə.
9 “Lə lefe nəmfóo, boomuə mi befi mi bakpe lə ani bətə bə bate mi ohiã,
nya boolo mi kulaa tsya. Kawunsiə eto betidi kenke ebukisi mi lə mɔ disi
eso.
10 Betidi kpə ebonyansə mə bofokanɔ. Boofi mə bətsyuə bakpe lə ani
bətə balo nya bookisi mə bayimi bətsyuə.
11 Betidi kpə ebɔbɔ batɛyi bidia bənkə mə ni Onanto eto bənyɛləkətidi
nya bɔɔwɛ betidi kpə bakpe.
12 Abuayifoyifo ebufui ekpe nya mba dikafo banɔ kpə eto lelabi itə
bətsyuə lɔɔni.
13 Fɛɛ nwə luunyə kekleke isu ese kalosəkɔ, ebunyə nkpə manlo.
14 Boobe Onanto eto sekakedikɔ eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya lə kawunsiə
bafia, itə lə utsyuə saa lə uńyə kusu ɔnɔ ni, nnya kama fɛ kalosəkɔ luubə
nɛ.

Kanyinyənyə Kplɛ Ka Eto Okle Dimambə Tɔ Kənyə Ebubə.

15 “Buinyə ekpinsa nyamə luubə ińyə lə kakɛnkɛkɔ kamə fe kase Onanto
eto unyələkətidi Daniel lɛtɛyi útsyə. Yuuńyə lə kakɛkɛnkɔ kamə. Nya fə
ke lékla kukue komfoo, nɔ nyamfo kasɔ wuee.
16 “Nya lə lefe nəmfóo, mimba nkpe lə Yuda eto kasɔ, tsyetsyi besu atini
əsuə.
17 Utidi wə ntəkə lə diyo disi, wanyifə ubə kasɔ nkə wəəbə ufi kulesa lə
wə diyo kafo.
18 Utidi wə nkpe lə ɔkuɛ mensi sinkli ubə oto nkə wəəbə ufi wə kafia.
19 Fɛɛ mbɔbɔɛ məətə bafonlɛ ku bebiambe ba nlɛ bebisambi bɔyimisə
lə lefe nəmfo əsuə.
20 Bɛlɛ Onanto lekpakpa biə mmi ditsyetsyife nəmə məntəkə lə lɛyɔ lefe
nye Ɔnwɛditsyəyi əsuə.
21 Itsyise kayinyənyə kekleke ka luubə lə lefe nəmfóo, ke okle məmbə
tɔ kənyə itsyi lə kawunsiə eto ketsykokɔ ke. Nya ke okle tsya ensiembubə
kənyə.
22 Fɛɛ Onanto ébose nnya uyi útsyə nkə wuuləkə eyi nyamə ubu. Lenni
nko esoo, eni utidi sa embubu usiə lə nkpə. Fɛɛ lə betidi ba Onanto
díkələkə utsyə esoo, wuuləkə eyi nyamə ubu.
23 “Nyaso lə utsyuə átɛyi mi nkə, ‘Bebe! Nnyə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə nkpe mfo o-o,’ nye ‘Nnyə wə nkpe mməə,’ mamfo wə anɔ.
24 Itsyise badia ba laatɛyi bə mə ni mba Bákpo Ɔhile Bətsyə ku mba tsya
bə mə ni Onanto Eto Bənyɛləkətidi ebotaka bəbə. Nya booyifo ayanisa
kplɛ kplɛ kpə bate, bə lə boofo kulaa tsya, bɔɔwɛ betidi ba Onanto díləkə
utsyə bakpe.
25 Bɛnɔ biə mbɔtɛyi mi nyamfo ntɔnsə fɛ lə lefe nəmə lə leyo.
26 “Nye lə betidi átɛyi mi bənkə, ‘Okpe lə mfimintii,’ biensu bebe. Nye
lə bátɛyi mi bə ‘Okpe lə diyo kafo mfoo,’ biamfo bɛnɔ.
27 Itsyise Utidi Eto Ubi eto bubə ebutsyə fe kase kato laato ɔsi mia mia,
lə kofekatokɔ kənyəndə kakpo lə kofe eto diyokedufəkɔ seka.
28 Kaka lesakpənkpə ntee, mfo ebintsyə ləəsiə nɛ.

Asa Ɜtsyuə Ebote Lefe Nə Kalosəkɔ Nlɛ Boyo.

29 “Lə kanyinyənyə kamfo eto kamaa, kofe ebona tũũ, nya kofande tsya
ensiembuyənde, nya befandebi loolo bitsyi kato, nya kato eto əsuəale
luutinkə nya yɔɔnyi lə nnya ńyənkɔ.
30 “Nya Utidi Eto Ubi eto ditsyəbi nəmə lɔɔbɔ bənyə ɔnlɛ bubə lə
asɔmiloku əsuə. Nya kawunsiə eto betidi kenke luuwi nku lə bənyə Utidi
Eto Ubi ntəkə lə asɔmiloku əsuə ɔnlɛ bubə lə diyənde ku əsuəale kplɛ
əsuə.
31 Buufe kakpatsyaku kplɛ nya wootsyese wə batɔnkpe kawunsiə eto
akpɔ ana nyamə, nya bookpa betidi ba úləkə útsyə idu lə kawunsiə eto
disi lɔni isu disi nə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kudiyi Ǝsuə.

32 “Bekase asa itsyi lə kudiyi əsuə lə kase koata kabɔ afanto fɔfɔ. Lefe nə
binyə kudiyi ditsyiko bota kələkə afantoo, biate biə kasɔminte boyo kalo.
33 Nko ke lə binyə asa nnya kenke mínkatɛyi míntɔnsəə, bete biə
kalosəkɔ kamə eboyo kalo.
34 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə asa nyamfo kenke ebubə fɛ mba nsi nkpə
mfo luukpə balo.
35 Kato ku kasɔ ebubə kafe, fɛɛ mɔ etiki embubə efe kulefe.

Kuutsyuə Saa Enyi Lefe Nə Yesu Nsi Luubə Bio.

36 “Kuutsyuə saa enyi diyi nye lefe nəmə kalosəkɔ luubə. Onanto eto
Batɔnkpe nye Ubi əmə kulaa tsya enyi. Anto hã nyi.
37 Utidi Eto Ubi eto bubə ebuyifo fe kase íbə lə Noa eto lefe.
38 Lə lefe nə lɛtɔ ntu eto buyi bomməə, betidi ékedi, bəkənə, basani ku
besio ákakpa bətsyuə isu ese diyi fɛfɛ nə Noa dídufə lə kufue komə kafo.
39 Fɛɛ bánte lesa nə nlɛ bubə isu ese lefe nə ɔsɔmi lɛni, ntu díyi bókpa
məmblɛ kenke búdunko. Nko ke yuutsyə lə Utidi Eto Ubi eto dibəfe tsya
nɛ.
40 Lə lefe nəmfóo, basani inuə ebuńyə lə ɔkuɛ bekeyifo keyifo fɛ wookpa
ɔni udunko nya uubu ɔni bətsyə.
41 Besio inuə ebuńyə bəkəkuə antabi, fɛɛ Onanto ebutsyi ɔni udunko nya
uubu ɔni utsyə.
42 “Nyaso bitəkə ənə, itsyise binnyi diyi nə mi Onamute luubə.
43 Lə oyosate áte dinə uyu luubə wə keyukɔ, eni wuutəkə ənə ukase ni.
Nya weembutə kusu nkə uyu əmə dufə, oba wə diyo uyu wə.
44 Nko ke ele bə fintsya muə əsuə ətsyə, itsyise Utidi Eto Ubi əmə ebubə
lə lefe nə fannlɛ wə kusu bobe.

Ele Bə Uyifoyifo Yifo Asa Lə Kusu Ǝsuə.

45 “Owoe ni uyifoyifo sɛɛ wə ni obesibe? Wə ni uyifoyifo wə, wə
Onamute dífi útsyə lə wə beyifotsyuə eto kɛnyɛ, nkə úkətə mə lesa lə lefe
əsuə.
46 Nte disuəyuə nə eto okle yuudi itə uyifoyifo əmfo lə wə Onamute əbə
unyə wə ɔnlɛ buyifo lə kusu əsuə!
47 Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti minkə Onamute əmfo ebufi uyifoyifo əmfo utsyə
lə wə bikə kenke eto kɛnyɛ.
48 Fɛɛ lə uyifoyifo bua unii, wɔɔtɛyi wə əsuə nkə, ‘Mɔ Onamute embubə
mɔmɔ!’
49 Nyaso wuutsyiko wə beyifoyifotsyuə bɔblɛ, nya ukedi, ukənə ku
betekpe.
50 Nya wə Onamute əmə ebubə lə diyi lɔni nə ɔnlɛ wə kusu bobe ku lefe
nə unnyi.

51 Onamute əmə ebunə wə koto sitinti. Nya wuunə wə koto kekleke fe
kase iḿyə itə ənəmi ənəmi eto betidi seka! Mfó nya wuuwi keku wɔɔyimi
animi!

25

Ele Bə Bumuə Ǝsuə Busiə Bukabe Kusu.

1 “Lefe nəmfóo, mmə seka Onanto eto sekakedikɔ luutsyə nɛ. Yuutsyə
fe mbitɛ lefosi ba léto mə kakandiɛ bə beesu batsyako ɔkafɔse utsyuə.
2 Mə nti eto ɛnɔ eeninə, nya ɛnɔ fɛfɛ tsya eyifo babesibe.
3 Ɛnɔ ba leeninə étsyi kakandiɛ, fɛɛ béntsyi nnuəbi lə asa əsuə
báwunisə.
4 Nya babesibe bamə alɛɛ, mə étsyi nnuəbi báwunsə lə mə asa əsuə ku
kakandiɛ kamə.
5 Se Okafɔse əmə léfe kama ku bubə esoo, mbitɛ bomə étsyiko selabe
butinkə nya bálabe selabe.
6 “Ntsyenti lefee, bánɔ kudu bənkə, ‘Nnyə okafɔse əmə nlɛ bubə! Betaka,
bibə betsyako wə!’
7 “Mfó nya mbitɛ bomə létaka nya bábesə mə kakandiɛ eto ute kato.
8 Nya mba leeninə lɛtɛyi babesibe bamə bə, ‘Bitə bo mi nnuəbi bomə
eto ntsyuə itsyise bo kakandiɛ lɛ bɔni.’
9 “Nya babesibe bamə lɛtɛyi mə bənkə, ‘Bo nnuəbi emboyo itə bo ku mi,
nyaso bisu mba laate ɔflɔ, lə bisu beya butsyuə bitə əsuə.’
10 “Nya kase bésu mu kayakɔ koo, okafɔse əmə əbə údufə. Mbitɛ ɛnɔ
ba dímuə əsuə əkəko wə bédufə lə kaka banlɛ kusiə komə bokpa mfó nya
béti siku.
11 “Kamaa, mbitɛ fɛfɛ bomə tsya əbə bédufə nya bétsyiko siku bɔsɔ
katɛyi nkə, ‘Boanto, Boanto! Sini bo lə budufə!’
12 “Nya okafɔse əmə lɛtɛyi mə nkə, ‘Kulefe, minnyi mi!’ ”
13 Mfó nya Yesu lélosə ɔ́tɛyi nkə, “Nyaso bimuə əsuə bitsyuə, itsyise
binyi diyi nye lefe nə muubə.

Ele Bə Bɔlɛ Asa Nnya Onanto Dífi Ókpe Bo Lə Ani Kukɔnɔ.

14 “Lefe nəmfóo, Onanto eto sekakedikɔ ebutsyə fe mmə. Lefe lɔnii,
Osani utsyuə akɛ, wə léla nkə lə usu kusu kutsyuə nyaso ókpadi wə
beyifoyifo nya úfi wə bikə ókpe mə lə ani.
15 Útə utsyuə saa lesa nə wuukefi keyifo lə wə əsuəale əsuə, nya ɔnii,
útə wə sika eto atabi akpi anɔ. Nya obambaa, útə wə akpi ənuə. Utsyəfəə,
útə wə kɔkpi kɔni. Nya údu úsu wə kusu komə.
16 Uyifoyifo wə léfo atabi eto akpi anɔɔ, ésu ɔ́tsyi ɔ́wuninsə lə nnya əsuə
nya únyə akpi anɔ útəkəsə.
17 Nko ke nwə bətə akpi ənuə tsya dínyə akpi ənuə útəkəsə.
18 Fɛɛ uyifoyifo wə bətə sika eto atabi kɔkpi kɔnwɛɛ, úsu úku dibiə nya
úfi wə Onamute eto atabi nyamə ɔ́kula mfó.
19 “Lə lefe kɛntsye eto kamaa, beyifoyifo bamfo eto Onamute əmə ésinkli
úbə nya údufə lə nkunta ku mə.
20 Uyifoyifo wə léfo sika eto atabi akpi anɔ, éfi akpi anɔ bamba óboko
nya ɔ́tɛyi nkə, ‘Bonamute, ətə mɛ sika eto akpi anɔ, nya mínyə akpi anɔ
bamba mínkpe.’

21 “Wə Onamute əmə átɛyi wə nkə, ‘Alɔ éyifo, uyifoyifo sɛɛ. Éyifo asa lə
kusu əsuə nya fálɛ asa sɛkɛ ola, nyaso muufi fə ntsyə lə asa kpə eto kɛnyɛ.
Dufə əbə lə əbə ənyənko mɛ disuəyuə!’
22 “Nya uyifoyifo nuəfə wə bətə sika eto akpi ənuə tsya díbə nya ɔ́tɛyi
nkə, ‘Bonamute, ətə mɛ sika eto atabi akpi ənuə nya mínyə akpi ənuə
bamba mínkpe.’
23 “Wə Onamute əmə átɛyi wə nkə, ‘Uyifoyifo sɛɛ, éyifo lesa saa lə kusu
əsuə tinti! Se fálɛ asa sɛkɛ ola lə kusu əsuə esoo, muufi fə ntsyə lə kpə eto
kɛnyɛ. Bə lə əbə ənyənko mɛ disuəyuə!’
24 “Mfó nya uyifoyifo wə léfo sika eto atabi kɔkpi kɔnwɛ tsya díbe nya
ɔ́tɛyi nkə, ‘Bonamute, nyi minkə eyifo utidi wə eto asa nkpe ale nnya
fəəfəsə asa lə kaka fámanto kuətsyuə. Nya faalɛ asa lə kaka fémense
kulesa.
25 Nya se mínte sikpi esoo, mfi fə atabi nyamə nya mínku dibiə mímfi
nnya mínkpe. Nyaso nyə fə atabi ni nyamfo.’
26 “Wə Onamute əmə átɛyi wə nkə, ‘Fə uyifoyifo bua, ɔflɔ́. Eyi fə meefi
lesa kaka lə mánkpe nya məəfəsə asa lə kaka mánto kulesa.
27 Nyalɛ beso fémemfi mɔ atabi ésuko atabi kətsyəkɔ bə lə mbəə, lə
nnyə nnya kutəkə?’
28 “Mfó nya onamute əmə lɛtɛyi nkə, ‘Mɔmɔ, lɛ atabi nyamfo afo lə wə
ani lə befi nnya bitə nwə nkpe akpi lefosi.’
29 Itsyise utidi wə nkpe asaa, wə ke bonsi boofi ditsyuə bakpe bawunsə
nɛ. Nya utidi wə kulesa lentee, sɛkɛɛ nte wə tsyaa, bɔɔlɛ ni bafo wə lə ani.
30 Nya uyifoyifo bimba əmfo alɛɛ, beto wə bekpe lə ketuntu ka nkpe lə
lekple. Kaka mfóo, wuwi keku unə wə animi.

Utidi Eto Ubi Ebokponko Kawunsiə Eto Betidi Lekpo.

31 “Lefe nə Utidi Eto Ubi əmə luubə lə wə diyənde əsuə ku Onanto eto
batɔnkpe kenkee, wuusiə lə wə lekankpomɛ əsuə.
32 Nya kawunsiə eto ese eto betidi kenke lɔɔbɔ bəńyə lə wə ənəmi. Nya
wuusənsə mə lə akpa ənuə fe kase nwə laayɛnko bebuki leesənsə basamu
kələkə lə bate nti.
33 Wuuńyəsə betidi sɛɛ lə wə kodiani, nya wuutə mba ni betidi bua ńyə
lə wə kəməni.
34 “Nya Oka əmə lɔɔtɛyi mba ńyə wə lə kodiani nkə, ‘Bibə, mi mba mɔ
anto lékpo atsyɔ! Bibə bidufə lə sekakedikɔ ka bálɔ bətsyə itə mi idu taa
kawunsiə eto ketsyikokɔ ke.
35 Kukpɛnsɛ álɛ mɛ nya bítə mɛ lesa míndi, utukuɛ álɛ mɛ, nya bítə mɛ
ntu mínnə. Nyifo ɔfɔ nya béfo mɛ békpe lə mi ayo.
36 Lefe nə mínyɛ leyaa, bítə mɛ kafia nti. Nya lefe nə mínlɛ bufii, bɛlɛ
mɛ ola. Lefe nə bákpe mɛ lə diyo, bíbə bebe mɛ.’
37 “Mfó nya betidi sɛɛ bamə lɔɔtɔ wə bənkə, ‘Bonamute, dimanfe búnyə
kukpɛnsɛ nlɛ fə fɛ bútə lesa fédi, nye bútə fə ntu fənə?
38 Dimanfe búnyə fə ɔfɔ fɛ bófo fə nye fányɛ leya bútə fə kafia féti?
39 Dimanfe bɔ́nɔ bə alɛ bufi nye bə akɛ lə diyo fɛ búbə bóbe fə?’
40 “Mfó nya Oka əmə luutə mbuayɛ nkə, ‘Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, lefe saa nə
fáwunsəko utsyuə wə ləmbə dibu saa lə mɔ bayimi bamfo ntii, mɔ féyifo
fətə.’

41 “Mfó wɔɔtɛyi mba ńyə lə wə kəməni nkə, ‘Bidu mɛ lə ɔflɔ, mi mba
Onanto díkudi! Bisu bidufə lə ditefɛnku manlo nə Onanto létsyaka útə
Obonsam ku wə batɔnkpe!
42 Kukpɛnsɛ álɛ mɛ, fɛɛ bɛni bíəntə mɛ lesa ndi. Utukuɛ álɛ mɛ, fɛɛ
bíəntə mɛ ntu nko ke.
43 Nyifo ɔfɔ wə díbə ɔ́sɔnɔ mi, tsya bíamfo mɛ. Nyɛ leya tsya bíenti mɛ
kafia. Nnɔ bufi, bákpe mɛ lə diyo, fɛɛ bíəmbə bisiəsə mɛ.’
44 “Mfó buutə wə mbuayɛ bənkə, ‘Boanto, lemanfe búnyə kukpɛnsɛ lɛlɛ
fə, nye ututkuɛ lɛ fə, nye féyifo ɔfɔ, nye fányɛ leya, nye fanlɛ bufi, nye
fakɛ lə diyo fɛ bóəmbə bobe nye bɔ́wunsəko fə?’
45 “Oka əmə ebutə mbuayɛ nkə, ‘Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, lefe nə eto lefe
bíenyifo kasɛɛ bítə betidi ba bíembu kulesa lə mɔ bətsyuə bamfo ntii, mɔ
uni bíenyifo kulesa bitə!’ ”
46 Yesu átɛyi ólosə nkə, “Nyaso boofi mba mfo batsyese kanyi kənyəkɔ
itə manlo manlo. Nya betidi sɛɛ bamfóo, mə ebunyə nkpə bo ləmbɔkɛ
kalokɔ kulefe kulefe.”

26

Yudafɔ Eto Beninə Ákpe Disi Bə Baalo Yesu.

1 Se Yesu lɛtɛyi asa nyamfo kenke ólosəə, ɔ́tɛyi wə bakasebi nkə,
2 “Iyifo mi bote bənkə ibu eyi ənuə lə Ukpə Asa Bo Ɔyila eto Diyi nəmə lə
leyoo, nya boofi Utidi Eto Ubi bətə bə basɔ wə bamanklasə lə kuyi əsuə.”
3 Nya bəsumunyə ninə ku umə eto beninə dísu bátsya lə Usumunyə ninə
Kenke Kayafa eto diyo.
4 Befi nsusu bə boomuə Yesu kalɔkalɔ lə balo wə.
5 Bátɛyi tsya bənkə, “Yanle bə bumuə wə lə diyi nəmə budi kəmiə, lenni
nko betidi bamə ebunyənki bataka bəńyə bo lə əsuə.”

Usio Utsyuə Édiki Yesu Nnuəbi Fifi Lə Betania.

6 Yesu ésu Simon wə dífi bufi sia eto diyo lə Betania.
7 Lefe nə Yesu nsi ɔnlɛ budii, usio utsyuə əbə wə ɔflɔ, wə dítsyi nnuəbi
alabasta eto dituntu nə ókpo nnuəbi tɔ bo laanyi fififi, bo léfo koya tinti
óboko mfó, nya úfi mu ókpo Yesu lə disi.
8 Se Yesu eto bakasebi dínyə nyamfoo, kafo ányi mə. Bátɔ əsuə bənkə,
“Beso óbiasə nnuəbi bomfo nko?
9 Boofo nnuəbi bomfó boté itə koya kplɛ, befi atabi nyamə bətə
bakombo!”
10 Se Yesu lɛnɔ lesa nə banlɛ bɔtɛyii, ɔ́tɛyi mə nkə, “Beso bɛnlɛ usio əmfo
bule? Lesa sɛɛ dini úyifo útə mɛ.
11 Bakombo kpe mi lenti lefe saa. Fɛ, mɔɔ inni lefe saa mɔɔkɛ mi lə ɔflɔ.
12 Se usio əmfo dífi nnuəbi bomfo ókpo mɛ lə əsuə, ɔ́lɔ mɛ utsyə itə mɔ
bubike.
13 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə kawunsiə eto kaka ke boobe Ditiki Sɛɛ
nəmfo letsyaa, boofi nnya usio əmfo díyifo bakakloma wə.”

Yuda Iskariot Átɔ Atabi Nkə Lə Uləkə Yesu Utə.

14 Mfó nya bakasebi lefosi inuə bamə eto ɔni, wə baakpo Yuda Iskariot
dísu bəsumunyə ninə ɔflɔ.
15 Nya úsu ɔ́tɔ mə nkə, “Be biutə mɛ lə ndu Yesu ntə mi?” Bákla sika
flubia fosi ətsyə béfi bətə wə.

16 Idu lə lefe nəmfóo, útsyiko esu bɔbɛbɛ kase wuudu Yesu utə mə.

Yesu Ku Wə Bakasebi Édi Ukpə Ása Bo Ɔyila Eto Diyi.

17 Lə Abolo Menyenki eto Eyididi eto diyi tutɛ əsuəə, bakasebi bamə əbə
Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə, “Sie faala fə bɔlɔ butsyə butə fə itə Ukpə Ása
Bo Ɔyila eto diyi nəmə budi?”
18 Ɔtɛyi mə nkə, “Bisu osani utsyuə əmə ɔflɔ lə umə əmə lə bɛtɛyi wə
biə, ‘Oteasa nkə, “Mɔ lefe éboyo. Mɔ ku mɔ bakasebi ebudi Ukpə Ása Bo
Ɔyila eto didisa nəmə lə fə diyo.” ’ ”
19 Bakasebi bamə éyifo fe kase Yesu lɛtɛyi mə, nya bánwa Ukpə Ása Bo
Ɔyila eto didisa nəmə bətsyə mfó.
20 Se ditsyitsyo lefe léyoo, Yesu ku wə bakasebi lefosi inuə bamə əbə
bəsiə kasɔ itə lesa budi.
21 Lə lesa nəmə kedikɔɔ, Yesu átɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, mi
nti eto ɔni ebudu mɛ utə.”
22 Ditiki nəmfo ələ bakasebi bamə tinti nya bétsyiko wə bɔtɔ ɔni ɔni
bənkə, “Bonamute, mɔ fanlɛ lee?”
23 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Utidi wə bonko wə nlɛ kɔni bokpe lə ɔkpɛ ɔni
kedi uni luudu mɛ utə.
24 Mɔ, Utidi Eto Ubi, ebukpə fe kase báwɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
əsuə. Fɛɛ mbɔbɔɛ itə utidi wə luudu Utidi Eto Ubi utə. Lə nnya ete bánle
utidi əmə eni ɛlɛkɛ itə wə eso.”
25 Yuda wə ləəbə Yesu budu kətə tsya átɔ nkə, “Oteasa, sitinti inni mɔ
fanlɛ, lee?”
Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Fə lɛtɛyi.”

Bedi Kakle Fɔfɔ Eto Lesa.

26 Se banlɛ lesa budii, Yesu éfi abolo, nya ɔ́sɔ ani nya úbudi wə nya úfi
útə wə bakasebi ɔ́tɛyi nkə, “Befo lə bidi. Nyamfo ni mɔ əsuə eto sinə nɛ.”
27 Nya úfi lɛkɔbe ku nte nya ɔ́sɔ Onanto ani, nya úfi útə mə nkə, “Mimblɛ
fo binə.
28 Nyə mɔ kɔtɔ ko ni kakle lə Onanto ku wə betidi eto nti. Kɔtɔ ko minfi
minlɛ bokpo kasɔ lə betidi kpə eto disi, bə lə Onanto lə ufi mə abua ɔtsyɛ
mə.
29 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, mensiembunə nte bomfo eto okle isu ese
lefe nə mɔ ku mi luunə nte fɔfɔ lə mɔ Anto eto sekakedikɔ.”
30 Nyamfo eto kamaa, bésə kusə bátɛsə Onanto, nya bédu bésu Nnuəbi
eto Eyi eto Kɔtini əsuə.

Yesu Átɛyi Utsyə Nkə Petro Ɜbɔni Wə.

31 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Mmi eto ketsye kamfoo, mimblɛ ebutsyetsyi
bidu mɛ lə ɔflɔ, nya mɔ mate luubu. Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
átɛyi nkə,
‘Onanto ebolo nwə ləətsyə basamu bamə
nya basamu bamə luusənsə.’
32 Fɛɛ lə batakasə mɛ betsyiko ɔkɔməə, mɔɔtɔ mi sɛtɔ nsu Galilea.”
33 Petro éfe kɛnyɛ ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Lə bafɛfɛ kenke ani fə tsyaa,
memboyani fə ntsyə kulefe!”
34 Mfó nya Yesu lɛtɛyi Petro nkə, “Nlɛ fə bɔtɛyi minkə ketsye kamfo fɛ
ukusɛ luutə kɛnyɛ, əbɔtɛyi sitsyə fənkə enyi mɛ.”

35 Petro ətə mbuayɛ nkə, “Məmbɔni fə kulefe, lə ibə bə bonko fə kpe
kulaa tsya.” Nya bakasebi fɛfɛ kenke tsya lɛtɛyi nko.

Yesu Áto Ola Lə Getsemane.

36 Nya Yesu ku wə bakasebi dísu kaka baakpo Getsemane, nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Bisiə mfo lə nsu sɛtɔ mə nsu nto ola.”
37 Ókpa Petro ku Sebedeo eto bebi inuə bamə ɔ́yɛnko. Údufə lə kawɛndo
əsuə, nya útsyiko butinkə kekleke.
38 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Kanyi ka nkpe mɛ lə utu fui tinti bə kába mɛ əsuə.
Bisiə mfo lə bikase ku mɛ.”
39 Ɔyɛ úsu sɛtɔ sɛkɛ nya ókpo lə kasɔ úfusə ənəmi, nya óto ola nkə, “Mɔ
Anto, lə yɔɔlɛkɛɛ, takasə bulə bomfo lə mɛ əsuə. Fɛɛ menyifo lə mɔ lelabi
əsuə bomu lə fə lelabi əsuə.”
40 Se úsinkli úsu bakasebi itsyə bamə ɔflɔ, únyə nkə bálabe selabe,
nya ɔ́tɔ Petro nkə, “Nyaso mi basini bamfo embofo ənə butəkə ku mɛ
itə lebombosɔsɔ lɔni hã ete?
41 Bitəkə ənə lə beto ola bə biembudufə lə botokabe əsuə. Lɛwɔnɔ nəmə
lɛ bola, fɛɛ əsuə eto sinə ayɔkpɔ.”
42 Yesu esi úsu dinuəfə úsu oto ola ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ Anto, lə kanyi eto
lɛkɔbe nə məəbə bunə mfo embofe mɛ, nya iyifo fə lelabi bə nnə ni
kokooko, nyalɛ tə lə ibə itə nko.”
43 Se úsinkli úbə bioo, únyə nkə bakasebi bamə si balɛ selabe ko, nya
bannlɛ ənəmi bofo buminkli kulaa tsya.
44 Yesu esi údu lə mə ɔflɔ ditsyəfə úsu óto ola fe kase óto ibə éfe.
45 Nya úsinkli úbə bakasebi bamə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bisi belabe
selabe bɛlɛ ɔnwɛ butsyə? Bebe! Lefe nəmə eboyo bə befi Utidi Eto Ubi
əmə bakpe lə betidi bua eto ani.
46 Betaka lə budu. Bebee, nwə nlɛ mɛ budu kətə ebɔfi.”

Yudafɔ Eto Beninə Ɜmuə Yesu.

47 Yesu əńyə ɔlɛ mə etiki budinko fɛ Yuda wə ni lefosi inuə bamə eto
ɔni díbə údufə. Betidi ba ni besumunyə ninə ku batɔnkotɔnko ba bələkə
ətəkəko wə, nya béntsyi nlande ku keyi.
48 Udundukətə əmə ətə báte batɔnsə bə, “Utidi wə mɔɔbuta nsiəsəə, wə
ni utidi wə bɛnlɛ bɔbɛbɛ nɛ. Bimuə wə.”
49 Yuda ésu Yesu ɔflɔ nya lə kase únyə wə koo, ɔ́tɛyi wə nkə, “Oteasa,
diyuəsə itə fə.” Mfó nya ɔ́buta wə.
50 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Ɔhɔ, kɔse lə eyifo lesa nə fəbə keyifokɔ!”

Mfó nya betidi bamə díbə Yesu ɔflɔ nya bəmuə wə nya bákɔbe wə
kekleke.
51 Mba ntəkəko Yesu eto ɔni ələkə wə kalande nya ówe Usumunyə Ninə
eto ndomunyə eto koto.
52 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Fi fə kalande akpe lə ke kakpekɔ. Betidi
ba leetsyi kalande lə betidi əsuəə, kalande əsuə baayɛ kəkpə.
53 Biante biə moofo bɔwunsəko bɔtɔ ketsyiko mɔ Anto ɔflɔ lee, nya
lamfolamfoo, wootsyese wə batɔnkpe eto bamamanyə eto akpa lefosi ənuə
itsyi kato?
54 Fɛɛ lə ibə nkoo, ntsyə fɛ nnya báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue luubə itə?”

55 Nya Yesu dítsyi ənəmi útə sitiditu siamə nya ɔ́tɔ mə nkə, “Beso ele bə
bitsyi keyi ku nlande bibə biə bibə mɛ kəmuəkɔ fe nwə ńyə lə Aba əsuə?
Diyi saa, nkɛ lə Onanto eto kesumuyo mfó nkate asa, fɛɛ bíəmmuə mɛ.
56 Asa nyamfo kenke əbə nko bə lə asa nnya bənyələkətidi lɛtɛyi bətsyə
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə lə ibə itə nko.” Mfó nya wə bakasebi
kenke dítsyetsyi bédu lə wə ɔflɔ.

Bákponko Yesu Lekpo Lə Yudafɔ Eto Lekpokakpokɔ Kplɛ.

57 Mba dímuə Yesu ákpa wə bésuko Usumunyə Ninə Kenke Kayafa eto
diyo kaka besumunyə ninə ku umə eto beninə ku afi eto bateasa létsya
bensi.
58 Petro ətəko mə kama kama úsu taa Usumunyə Ninə Kenke eto lekpata
kafo. Úsu úsiə lə bamamanyə bamə ɔflɔ nkə lə obe kase ditiki nəmə dubə
ibə.
59 Besumunyə ninə ku bakponkpo ba dísiə mfó kenke ábɛbɛ betidi ba
luubə bala etiki bətəkə Yesu lə bənyə kusu balo wə.
60 Fɛɛ bənnyə kulesa saa, ite bə betidi kpə əbə bála bidia bətəkə wə lə
əsuə tsyafɛ.
Betidi inuə bətsyuə əbə
61 nya bátɛyi bənkə, “Utidi əmfo átɛyi nkə, ‘Mooba Onanto eto kesumuyo
nəmfo, nya lə eyi ətsyə əsuəə, muusinkli nto ni nńyənsə.’ ”
62 Usumunyə Ninə Kenke átaka úńyə nya ɔ́tɔ Yesu nkə, “Anlɛ etiki nnya
banlɛ bɔtɛyi kətəkə fə lə əsuə mfo bɔnɔ? Ǝmbə Kulesa fɔɔtɛyi lə nnya
əsuə?”
63 Fɛɛ Yesu édi bi, wóantɛyi kulesa.
Usumunyə Ninə Kenke əmə esi ɔ́tɛyi wə nkə, “Lə Onanto wə nsi nkpe eto
diye əsuəə, nlɛ fə bɔtɛyi minkə tɛyi bo lə fə ni Onanto eto Ubi wə Bákpo
Ɔhile Utsyə əmə.”
64 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Ee, ite fə kase fátɛyi. Fɛɛ nlɛ mi
bɔtɛyi minkə idu mɔmɔ ɛntɔɔ, buinyə Utidi Eto Ubi se unsi lə Ǝsuəalenyə
Kenke eto kodiani. Nya biunyə se unsi lə asɔmiloku əsuə utsyi kato ɔnlɛ
bubə!”
65 Lə nyamfo əsuəə, Usumunyə Ninə Kenke əmə áfuadi wə awu ku
lɛblɔfi nya ófa ɔ́tɛyi nkə, “Édi mbusiotiki! Boensihiã badansiɛ saa! Bíɔnɔ
mbusiotiki nnya údi mfo!
66 Ntsyə bibu?”
Məmblɛ ətə mbuayɛ bənkə, “Údi dikpi nya uńyə utə ukpə!”
67 Nya bétufə ntufə bákpo wə lə ənəmi nya báblɛ wə. Nya mba lɛsɔ wə
lə atosi,
68 átɛyi bənkə, “Lə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə fenii, tɛyi bo futsyə
lɛsɔ fə!”

Petro Étudi Nkə Únyi Yesu.

69 Petro əsiə lə lekple lə kpakpaakpe mfó fɛ Usumunyə Ninə Kenke eto
usumubisiobi díbə mfó nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Fintsya ətəkəko Yesu wə ditsyi
Galilea eto kasɔ.”
70 Fɛɛ ɔ́ni nnya lə betidi bamfo kenke eto ənəmi ɔ́tɛyi nkə, “Mante lesa
nə fanlɛ bɔtɛyi mfo!”
71 Nya údu mfó úsu úńyə lə diyo nəmə eto kesie. Usumubisiobi bamba
tsya ənyə Petro nya ɔ́tɛyi mba díńyə mfó nkə, “Wuntsya ətəkəko Yesu
Nasaretnyə əmə.”

72 Bio Petro esi ɔ́ni nya óka ntamu ɔ́tɛyi nkə, “Minyi osani əmə ko!”
73 Yanklɛ fɛ mba ńyə mfo díbə bátɛyi Petro bənkə, “Ɛ́kpɛ mə ɔni feni,
itsyise fə etikididi əələkə fə kate wuee.”
74 Nya Petro lɛtɛyi nkə, “Ekpe lə lesa saa bə ɔnukualɛ minlɛ bɔtɛyi minkə
Onanto lə unə mɛ koto lə sidia minlɛ bɔtɛyi!”
Lefe nəmfo tutuutu nnya ukusɛ dítə kɛnyɛ.
75 Nya Petro lékloma lesa nə Yesu lɛtɛyi nkə, “Fɛ ukusɛ luutə kɛnyɛɛ,
əbɔtɛyi sitsyə fənkə enyi mɛ.” Ɔ́bɔ úsu lekple nya úwi keku kekleke.

27

Yudafɔ Eto Beninə Ákpa Yesu Bésuko Pilato Ɔflɔ.

1 Se kale dísiə ku olesiətu, Besumunyə ninə ku umə eto beninə kenke
átsya nya báse uyi bə boolo Yesu.
2 Bákpe wə lə amena nya bákpa wə bésu bákpe Romafɔ eto Aba eto
Uninə Pilato lə ani.

Yuda Álo Ɜsuə.

3 Se Yuda, wə dídu Yesu lɛnɔ nkə bálo wə dikpənkpii, ífi wə tinti, nya
úsinkliko sika flubia awosi ətsyə nyamə úsuko besumunyə ninə ku umə
eto beninə bamə.
4 Ɔ́tɛyi nkə, “Nyifo kabua bə mfi utidi wə dímenyifo kabua ntə miə balo!”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Nyamfo manka bo nkpə. Fə etiki ni nyamfó!”
5 Yuda éfi atabi nyamə óto ókpe lə Onanto eto Disumuyo mfó, nya usu
ókpe ukuə úkpe.
6 Nya besumunyə ninə bamfó lɛsɛ atabi nyamə nya bátɛyi bənkə, “Atabi
nyamfo eyifo kɔtɔ eto atabi, nya iyifo lesa nə ńyə lə bo kesumu eto kɔfi əsuə
bə bufi atabi nyamfo bokpe lə bo kesumu eto otobe. Bo kɔfi eti nyamfo
kusu.”
7 Se bákpe disii, báse nya uyi bənkə befi atabi nyamə bésu báya Asa eto
Otonto eto Kasɔ itə bafɔ eto kebikekɔ.
8 Nyamfo esoo, bətəkə kasɔ kamə diye bə Kɔtɔ eto Kasɔ ibə ese lə mmi.
9 Itə lesa nə Onanto eto unyɛləkətidi Yeremia lɛtɛyi útsyə díbə itə nkə,
“Béfi sika flubia eto atabi fosi ətsyə, nya Israelfɔ lɛtɔnɔ bə boofo lə wə disi
10 bəfi báya Otonto eto Kasɔ, fe kase Bonamute léla nkə nyifo.”

Pilato Átɔ Yesu Etiki.

11 Bákpa Yesu báboko Romafɔ eto Aba eto Unyɛsiə Ninə Pilato eto ənəmi.
Nya ɔ́tɔ wə nkə, “Fə ni Yudafɔ eto Oka əmə?”
Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Ee. Átɛyi kukɔnɔ.”
12 Fɛɛ wántɛyi kulesa itsyi lə besumunyə ninə ku umə eto beninə eto
nyɛ bo banlɛ bola kətəkə wə əsuə.
13 Mfó nya Pilato lɛtɔ wə nkə, “Etiki nnya banlɛ bɔtɛyi lə fə əsuə mfo
manka fə lee?”
14 Fɛɛ íyifo Aba eto uninə əmə yani tinti se Yesu lɛni wémfe kɛnyɛ útə
mbuayɛ saa.

Pilato Álo Yesu Dikpənkpi.

15 Ídi Aba eto uninə lesa nə úkeyifo lɛlɛ saa lə bəəbə Ukpə Ása Bo Ɔyila
eto diyi budi, bə oyani mba béti bákpe lə Aba eto diyo eto ɔni wə betidi
kpə bamə lɛtɔ, utə mə.

16 Lə lefe nəmfóo, mba bákpe lə diyo mfó eto ɔni akɛ, wə betidi nyi
kukɔnɔ nya baakpo wə bə Baraba.
17 Nyaso lefe nə betidi kpə díbə bátsyaa, Pilato átɔ mə nkə, “Owoe biala
biə nyani ntə mi? Baraba lee, lee Yesu wə betidi laakpo bə Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə?”
18 Úyifo nko itsyise óte nkə kekisi eso Yudafɔ eto beninə bamfo lékpa
wə báboko.
19 Lefe nə Pilato nsi ɔnlɛ lekpo nəmə bokpoo, wə usiə átsyese wə ɔtɔnkpe
nkə, “Ləkə fə ani lə utidi wə dímenyifo kabua saa mfo eto etiki əsuə, itsyise
nsiə kola kənə eto ketsye itsyi lə wə əsuə, nnya dítə sikpi dímuə mɛ tinti!”
20 Besumunyə ninə ku umə eto beninə ábiasə betidi ba létsya mfo eto
ato bənkə batɔ Pilato lə oyani Baraba utə mə lə balo Yesu.
21 Fɛɛ Pilato átɔ betidi ba létsya mfó nkə, “Betidi inuə bamfo eto nti, nte
nwə bela biə nyani ntə mi?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Baraba!”
22 Nya Pilato dísi ɔ́tɔ mə nkə, “Nyalɛ, be ele bə nyifo ku Yesu wə baakpo
bə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə mɔmɔ?”
Məmblɛ kenke ətə mbuayɛ bənkə, “Sɔ wə amanklasə lə kuyi əsuə!”
23 Fɛɛ Pilato átɔ mə nkə, “Nte kabua ka úyifo?”
Mfóo, bétsyiko bofa bembembe katɛyi bənkə, “Sɔ wə amanklasə lə
uyikabie əsuə!”
24 Se Pilato dínyə nkə wensiembofo kulesa buyifo lenni bulə ebubəə, úfi
ntu nya úflə ani lə sitiditu nəmə eto ənəmi nya ɔ́tɛyi nkə, “Nnyə mɔ ani,
nnyə mɔ akpa, mɔ ani əmbə lə osani əmfo eto bolo əsuə! Mi etiki ini.”
25 Sitiditu siamə kenke ətə mbuayɛ bənkə, “Wə ukpə bə utəkə lə bo ku
bo bebi lə əsuə!”
26 Mfó nya Pilato léyani Baraba útə mə. Nya se útə báblɛ Yesu bálosə,
óyani wə útə nkə básɔ wə lə uyi əsuə.

Romafɔ Eto Bamamanyə Ákpe Yesu Kofani.

27 Nya Pilato eto bamamanyə lékpa Yesu bésuko Aba eto uninə eto diyo,
nya bamamanyə ba kenke díbə bátsyilama wə.
28 Bələkə wə awu lə əsuə nya béfi awu sia bákpe wə.
29 Nya béfi biyu bédi lekpakpa bétsyisə wə lə disi fɛ béfi uyi bákpe wə
lə kodiani. Nya báse akonki lə wə ənəmi fe oka seka nya bəmə wə bátɛyi
bənkə, “Yuu, yuuduu,! Yudafɔ eto Oka lə usiə nkpə kɛntsyɛɛ!”
30 Bétufə ntufə bákpo wə lə əsuə nya bálɛ uyi əmə báfo básɔ wə lə disi.
31 Se bəmə wə bálosə nkoo, bələkə wə awu sia nyamə lə əsuə nya besi
béfi wə awu nyamə bákpe wə. Nya bákpa wə báyɛnko bésu wə kasɔkɔ lə
uyikabie əsuə.

Básɔ Yesu Bamanklasə Lə Uyikabie Ǝsuə.

32 Lefe nə bédu lə umə báyɛ bantɔɔ, bátsyako osani utsyuə wə ditsyi
Kirene wə baakpo Simon. Bamamanyə bamə áhiɛ wə bə ofo Yesu eto
uyikabie komə utsyi.
33 Nya bésu báyo kaka baakpo Golgata eto kasɔnɔnɔ ni Ditidisikɔbe ku
kalua.
34 Bətə Yesu nte bo bátsyakasə ku kofa ko nkpe kalo bə unə. Fɛɛ se útu
mu óbee, ɔ́ni wənnə mu.
35 Mfó nya bamamanyə bamə lɛsɔ wə bamanklasə lə uyikabie əsuə, nya
bákpo asa basɛɛ fɛ bésie wə awu bətə bətsyuə.

36 Nya kamaa, bəsiə mfó bákase wə.
37 Lə wə disi katoo, báwɔni asa bámanklasə lə uyi əmə əsuə. Nnya
báwɔni bənkə lesa nə eso bálo wə ni bə, “Nnyə Yesu, Nwə Ni Yudafɔ Eto
Oka.”
38 Básɔ beyu inuə bətsyuə tsya lə uyikabie əsuə bákɔ lə Yesu əsuə. Ɔni
áfaka lə wə sediani nya ɔni tsya léfaka lə wə siməni.
39 Betidi ba kenke lɛyɛ mfó étinkəsə mə esi nya báka Yesu fefe.
40 Bátɛyi bənkə, “Fə ni nwə lɛtɛyi fənkə eboba Desumuyo Kplɛ akpo lə
kasɔ, esinkli ato ni əńyənsə lə eyi ətsyə əsuə nɛ! Ləkə fə əsuə, lə Onanto
eto Ubi feni! Yifə lə uyikabie komə əsuə əbə kasɔ.”
41 Nko ke besumunyə ninə ku afi eto bateasa ku umə eto beninə tsya
dímə wə bátɛyi bənkə,
42 “Ófo betidi bamba lə nkpə, fɛɛ wəmbofó wə əsuə buləkə! Lə Yudafɔ
eto Oka unii, ɔyifə lə kuyi əsuə mɔmɔ ubə, lə bofo wə bɔnɔ!
43 Ófó Onanto ɔ́nɔ, nya waakpadi wə əsuə nkə Onanto eto Ubi. Nyaso
bitə lə bobe lə Onanto aala wəə, lə uləkə wə mɔmɔ lə bobe!”
44 Nko ken beyu ba ku wə básɔ lə kuyi əsuə tsya léka wə nɛ.

Yesu Ƒkpə.

45 Idu lə kakɔmi eto abombo lefosi ənuəə, kawunsiə kenke ána tũũ isu
ese lə ketsyitsyokɔmi eto abombo ətsyə.
46 Fe abombo ətsyə etii, Yesu áfa bembembe ɔ́tɛyi nkə, “Eli, Eli, lama
sabaktani?” Nyamfo eto kasɔ ni, “Mɔ Onanto, mɔ Onanto! Beso fáyani mɛ
fətsyə?”
47 Betidi bətsyuə díńyə mfó ánɔ lesa nə ɔ́tɛyi, nya bátɛyi bənkə, “Ɔlɛ Elia
bokpadi!”
48 Mə ɔni étsyetsyi nya úfi okosa wə bákpe lə nte eto sonkpe, nya úfi
mu ku uyi úsuko nkə lə utə wə lə unə.
49 Fɛɛ betidi bamba átɛyi bənkə, “Bińyə lə bobe! Bitə lə bobe lə Elia
ebubə uləkə wə utsyiko kuyi komfo əsuə.”
50 Yesu esi ófa bembembe nya úkpə.
51 Lamfolamfoo, Disumuyo Kplɛ eto kafia kplɛ dísie lə akpa ənuə itsyi
kato ibə kasɔ. Nya kasɔ kamə kenke dítinkə, nya aba léba.
52 Edi ásini, nya Onanto eto betidi kɛnkɛ kpə ba díkekpə létaka bəbə
nkpə.
53 Bábɔ lə mə edi kafo nya se Yesu létaka útsyi ɔkɔmə úbə nkpəə, bésu
Yudafɔ eto Umə Kɛnkɛ əmə kafo kaka betidi kpə dínyə mə.
54 Se Omamanyə ninə ku bamamanyə ba díńyə bákase Yesu dínyə kase
kasɔ dítinkə ku asa nnya díbə mfó kenkee, sikpi əmuə mə tinti! Nya bátɛyi
bənkə, “Sitintii, utidi əmfo éyifo Onanto eto Ubi.”
55 Besio kpə ba dítsyi Galilea ba díkawunsəko Yesu əńyə lə kɔsɛsɛ
bákabe asa nnya díbə.
56 Mə bətsyuə ni Maria Magdalene, ku Maria wə ni Yakobo ku Yosef eto
ambe ku Sebedeo eto usiə.

Yosef Wə Dítsyi Arimatea Ébikə Yesu Eto Ɔkɔ.

57 Se éyo ditsyitsyo lefee, otabinyə utsyuə wə baakpo Yosef, nya úyifo
Yesu eto okasebi wə ditsyi Arimatea əbə.
58 Úsu Pilato ɔflɔ nya ɔ́tɔ wə nkə lə ofo Yesu eto ɔkɔ. Pilato ətə kusu nkə
befi ɔkɔ əmə bətə Yosef.
59 Nyaso Yosef áfo ɔkɔ əmə nya úfi kafia flubia kətsyuə úmli wə.

60 Nya úfi wə úsu úbikə lə kebikekɔ lə wə kosate eto kudi fɔfɔ ko bələkə
lə koba kəmiə. Nya ominansə leba nə lɛmɔ úti ko kɛnyɛ nya údu.
61 Maria Magdalene ku Maria nuəfə əsiə mfó balɛ kudi komə bobe.

Bamamanyə Áse Yesu Eto Kudi.

62 Nya se kale disiə nya ini Ɔnwɛditsyəyii esoo, usumunyə ninə ku
Farisifɔ ésu Pilato ɔflɔ.
63 Nya bátɛyi wə bənkə, "Uninə, lefe nə odiantidi əmə dísiə nkpəə, ɔ́tɛyi
nkə, 'Lə nkpəə, bootakasə mɛ betsyiko ɔkɔmə lə eyi ətsyə eto kama.'
64 Nyaso tə lə bamamanyə lə base kudi komə kukɔnɔ isu ese diyi tsyəfə
nəmə, kase wə bakasebi lembusu beyu ɔkɔ əmə bedunko batɛyi betidi
bənkə ótaka utsyi ɔkɔmə. Lə ibə nkoo, sidia sia bɔɔtɛyi əbɔkɛ seso nsia
kɔ."
65 Mfó nya Pilato lɛtɛyi mə nkə, "Bitə lə bamamanyə lə besu base kudi
komə fe kase boofo."
66 Nyasɔ bésu bálɔ béti leba nə béti lə kudi komə kɛnyɛ kekleke bətsyə ko
lekpo, bə lə utsyuə etidi ni lə bənyə bətsyə lekpo, nya bətsyə bamamanyə
bə base ko.

28

Onanto Átakasə Yesu Utsyiko Ɔkɔmə.

1 Lə Ɔnwɛditsyəyi eto kamaa, əni Kɔsida eto kolensiəntoo, Maria
Magdalene ku Maria nuəfə ésu bə besu babe kudi komə.
2 Lamfolamfoo, kasɔ étinkə kekleke. Onanto eto Ɔtɔnkpe utsyuə áyifə
utsyi kato úbə ɔ́minansə leba kplɛ nəmə nya úsiə lə ni əsuə.
3 Wə ditsyəbi ékeyənde fe kase ɔsi laato nya wə awu diflubi futututu fe
aklala seka.
4 Sikpi əmuə mba nlɛ mfó bose nya bétinkə tinti, nya bákpo kasɔ mfó fe
bukpə békpe.
5 Onanto eto Ɔtɔnkpe əmfó édinko besio bamə etiki nya ɔ́tɛyi mə nkə,
"Biante sikpi! Nnyi miə Yesu wə básɔ bámanklasə lə kuyi əsuə bɛnlɛ
bɔbɛbɛ.
6 Umbə mfo! Bátakasə wə fe kase ɔ́tɛyi ɔtɔnsə. Bibə bebe kaka ólabee.
7 Mɔmɔɔ, bisu mlə lə bisu bɛtɛyi wə bakasebi biə, 'Bátakasə wə betsyiko
ɔkɔmə úbə nkpə, nya ɔntɔ mi sɛtɔ úsu Galilea. Mfó biunyə wə nɛ.'
Bekloma nnya míntɛyi mi mfo."
8 Nyaso bédu lə kudi komə ɔflɔ lə sikpitete ku disuəyuə tsya əsuə. Nya
bétsyetsyi bə beesu batɛyi wə bakasebi.
9 Lamfolamfoo, Yesu átsyako mə, nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Diyuə itə mi." Báyɛ
bétu wə bábokosə əsuə kasɔ bákɔbe wə lə akpa nya bésumu wə.
10 Yesu átɛyi mə nkə, "Biante sikpi. Bisu bɛtɛyi mɔ bayimi biə besu
Galilea, mfó buunyə mɛ nɛ."

Bamamanyə Ba Lése Kudi Komɛ Átɛyi Lesa Nə Bənyə.

11 Lefe nə besio bamfó dísinkli bantɔɔ, bamamanyə ba lése kudi komə
ésu umə nya bátɛyi besumunyə ninə bamə asa nnya kenke díbə mfó.
12 Besumunyə ninə bamə ku umə eto beninə ákpe disi béfi nsusu. Bətə
bamamanyə bamə atabi eto akplɛ,
13 nya bátɛyi mə bənkə, "Bɛtɛyi biənkə lefe nə bélabe selabe ku ketsyee,
wə bakasebi əbə béyu wə ɔkɔ əmə bédunko.

14 Nya lə Romafɔ eto Aba eto uninə anɔ nyamfoo, buutə ɔnɔ kasɔ boə
inni mi díyifo kulesa, nyaso yanle bə balo mi dikpi.”
15 Bamamanyə bamə áfo atabi nyamə nya béyifo fe kase bátɛyi mə.
Nyaso nyamfo ni ditiki nə lɛyɛ létsyilama Yudafɔ ntii taa mmi nɛ.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Wə Bakasebi.

16 Lə nnya eto kamaa, bakasebi lefosi ɔnwɛ bamə ábe bésu kɔtini ko
nkpe lə Galilea əsuə kaka Yesu lɛtɛyi mə utsyə.
17 Se bənyə wəə, bésumu wə, ite bə mə bətsyuə áyaki tsya.
18 Yesu ányi ɔfi mə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Onanto éfi kato ku kasɔ kenke eto
əsuəale útə mɛ.
19 Nyaso bisu kawunsiə eto betidi kenke ɔflɔ lə biyifo mə mɔ bakasebi.
Bifləsə mə ntu lə Anto ku Ubi ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto diye əsuə,
20 nya bete mə bə betsyue lesa saa nə mínte mi koto. Nya lə sitintii,
mɔɔkɛ ku mi lefe saa, isu ese lə kawunsiə eto kalosəkɔ.”

MARKO
Ditiki Sɛɛ Nə Marko Lɛwɔni

Ntufləsətidi Yohanes Ábe Letsya Itsyi Lə Ditiki Sɛɛ Nəmə Ǝsuə.

1 Nyamfo ni Ditiki Sɛɛ itsyi lə Yesu Kristo wə ni Onanto kosate eto ubi
əsuə eto ketsyikokɔ.
2 Lə lefe kɛntsyɛ nə léfe məə, Onanto eto unyələkətidi Yesaya áwɔni
utsyə nkə Onanto átɛyi wə ubi nkə,
“Mootsyese ɔtɔyɛ ntɔnsə.
Wə lɔɔlɔ betidi utsyə itə fə bubə.
3 Ǝbɔnɔ se nkomə eto utidi əmfo luusu kabe letsya lə mfiminti akatɛyi nkə,
‘Bimuə əsuə bitsyə itə Bonamute əmə.
Bimuə əsuə kukɔnɔ itə wə bubə.’ ”
4 Nko eto ɔtɔyɛ əmə ni Yohanes. Wə ni díbə ɔkɛ lə mfiminti kaka úkəfləsə
betidi ntu lə ketu fe kase Yudafɔ leeyifo. Nya ɔnlɛ bofa kabe letsya nkə
ele bə betidi tsyi mə akɔɛsi bawuninsə lə bayɛ asa bua buyifo lə bafo ntu
fləsəfləsə eto lekpa lə Onanto lə ufi mə abua ɔtsyɛ mə. 5 Betidi kpə etsyi
Yudea eto kasɔ ku mə umənkplɛ wə baakpo Yerusalem nya bésu mfiminti
bomfó bə lə banɔ Yohanes eto kɔtɔ ko bákpe wə eto etiki. Bələkə mə abua
báte Onanto nya Yohanes dífləsə mə ntu lə ketu ka baakpo Yordan.
6 Yohanes ákpe ɔflimu eto bisə eto awudindi nya úfi kubukikuə eto abɔsu
ókle wə nkɛ. Didisa nə úkədi didi bablɔ ku bəkpəsə.
7 Wə etiki nnya ɔnlɛ ditsya bobe ni nkə, “Utidi wə ntəkə mɛ kama ɔnlɛ
bubəə, so mɛ famfamfa nya yəńyə itə bə ńyə lə wə kɛnyɛ nyifo wə keyifo
blɛmblɛ.
8 Mɔɔ, ntu eto bufləsə eto lekpa ete maafo buyifo. Fɛɛ wə ebufi Onanto
eto Lɛwɔnɔ ufləsə mi ntu.”

Yohanes Ǝfləsə Yesu Ntu.

9 Yanklɛ fɛ Yesu ditsyi umə wə baakpo Nasaret lə Galilea eto kasɔ, ubə
udufə, nya Yohanes díyifo wə ntufləsəfləsə eto lekpa lə Yordan.
10 Lə kase Yesu nlɛ bɔbɔ lə ntu bomə əsuə kabe katoo, únyə nkə Onanto
eto kato lɛ bɔsini nya Onanto eto Lɛwɔnɔ lɛyifə dísiə lə wə əsuə lə lɛblɛkpa
eto ditsyəbi əsuə.
11 Nya bánɔ ɔkuɛ ditsyi kato ɔnlɛ bɔtɛyi nkə, “Fə ni mɔ ubi wə mankeko,
nya məənyə disuəyuə lə fə.”
12 Lamfolamfo, Onanto eto Lɛwɔnɔ ákpa Yesu úsuko mfiminti bomə
kafo.
13 Wə mate əsiə mfó eyifosi ana. Lə lefe nəmfó əsuəə, Obonsam áto Yesu
óbe. Nya Onanto eto batɔyɛ díbə bawunsə ko wə.

Yesu Ǝləkə Wə Bakasebi Tutɛ.

14 Lə lefe nə bəmuə Yohanes bákpe lə Aba eto diyoo, Yesu édu mfó úsu
Galilea úsu údi Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə mfó.
15 Ɔkɛ mfó katɛyi nkə, “Lefe sɛɛ nəmə eboyo. Onanto eto sekakedikɔ eto
lefe əbɔfi. Bisinkli lə mi asa bua eto kama lə befo Ditiki Sɛɛ nəmfo bɛnɔ.”
16 Se Yesu nlɛ botsyilama lə ditumbukplɛ nə nkpe lə Galilea eto kasɔ
ɔflɔɔ, únyə mba ləələkə akpɛ inuə, ba ni Simon ku wə ɔyimisani Andreas,
ba nlɛ mə asabu bota mfó.

17 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bibə bitəkəko mɛ idu mɔmɔ ɛntɔɔ, nya moote
mi kase biuləkə betidi bitə Onanto.”
18 Lamfolamfo báyani mə asabu bətsyə nya bátaka bətəkəko wə.
19 Ɔyɛ úsu sɛtɔ sɛkɛ nya únyə bayimisani inuə bətsyuə ba ni Sebedeo
eto bebi ba ni Yakobo ku Yohanes. Besi mə ɔklɔ kafo balɛ mə asabu bɔlɔ.
20 Kase Yesu dínyə mə koo, ókpadi mə nkə bətəkəko wə. Mə tsya átaka
akpa akpa báyani mə anto Sebedeo ku wə beyifoyifo bətsyə lə ɔklɔ əmə
kafo bətəkəko Yesu.

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Lə Osani Utsyuə Ɜsuə.

21 Yesu ku mba ntəkəko wə ésu bédufə umə wə baakpo Kapernaum. Nya
lə Yudafɔ eto Ɔnwɛditsyəyi nə ntəkə lə mə mfó eto busu əsuə eto kamaa,
Yesu ésu Yudafɔ eto katsyakɔ nya útsyiko mə Anantotiki bote.
22 Iyifo mba kenke lɛnɔ wə asatete nyamə yanii, itsyise ɛbɔ lete lə mba
laate asa itsyi lə Yudafɔ eto afi əsuə. Bomu wə asatete eyifo nnya nkpe
kalende nya itsyi taa wə utu kəmiə.
23 Lə lefe nəmə tutuutuu, osani utsyuə lɛwɔnɔ bua nsi wə lə əsuə akɛ lə
katsyakɔ kamə mfó,
24 nya ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə, “Yesu Nasaretnyə, be fanlɛ bɔbɛbɛ
ketsyiko lə bo ɔflɔ mfo? Bubə fəbə fə əəbə atsylɔsə bo lee? Nyi futsyə
feni. Fə ni Onanto eto Ɔkɛnkɛnyə wə ótsyese nɛ.”
25 Yesu éti lɛwɔnɔ nəmə kusu nya ókpe ni kɔfi nkə, “Dika, nya lə abɔ lə
osani əmə əsuə.”
26 Lɛwɔnɔ nəmfo étinkəsə osani əmə keklekle nya dítə ófa bəmbəəmbə
fɛ lɛbɔ lə wə əsuə.
27 Itə iyifo mba kenke díńyə mfó yanii, nya bátɔ mə əsuə bənkə, “Nte
asatete fɔfɔ nnya eto okle nɛ? Utidi əmfo kpe əsuəale woafo etiki budi ku
awɔnɔ bua nya beetsyue wə etiki ato.”
28 Itə esoo, Yesu eto diye áyɛ letsyo lə Galilea eto kasɔ kenke.

Yesu Átsya Betidi Kpə Bufi.

29 Yesu ku wə bakasebi ku Yakobo ku Yohanes édu lə katsyakɔ kamə nya
bésu Simon ku Andreas eto diyo.
30 Se bésu bédufə mfóo, betidi bətsyuə átɛyi Yesu bənkə, Simon eto
usiəambe áyila, atikesi əmuə wə olabe.
31 Nyaso Yesu ésu wə ɔflɔ, nya ɔ́kɔbe wə lə kɔni ótakasə úńyənsə.
Lamfolamfo wə bufi bomə áyɛ wə nya ótaka útə mɛ lesa bédi.
32 Se ditsyitsyo lefe léyoo, betidi ákpa befimfi kenke ku mba awɔnɔ bua
díkakpe bulə kpə báboko Yesu bə lə otsya mə bufi.
33 Nya umə əmə kenke eto betidi díbə bəńyə lə kesie mfó bánlɛ bobe.
34 Yesu átsya betidi kpə ba nlɛ bufi ateate bufi nya óla awɔnɔ bua lə
betidi kpə əsuə ku mba awɔnɔ bua nsi lə əsuə, itsyise Yesu yi nkə awɔnɔ
bua nyamə yi futsyə uni, nyaso wántɔnɔ nkə awɔnɔ nyamə tɛyi kulesa
itsyi lə wə əsuə.

Yesu Ábe Ditiki Sɛɛ Nənə Letsya Lə Galilea Eto Kasɔ.

35 Kolensiənto fɛ kale luusiəə, Yesu átaka ɔ́bɔ lə diyo nəmə. Úsu kaka
kutsyuə saa ləmbə nya óto ola útə Onanto.
36 Kamaa, Simon ku wə bayɛtsyuə ésu bábɛbɛ Yesu.
37 Lə lefe nə bənyə wəə, bátɛyi wə bənkə, “Utsyuə saa əbə ɔlɛ fə bɔbɛbɛ.”

38 Fɛɛ Yesu átɛyi mə nkə, “Bitə lə busu umə bamba. Efe bə ndi Anantotiki
lə mfó tsya, itsyise nyamfo ni mɔ keyifo ka mimbə keyifokɔ lə kawunsiə
nɛ.”
39 Nyaso ɔ́yɛ ótsyilama Galilea eto kasɔ kenke, nya úkedi Anantotiki
nyamə lə Yudafɔ eto ntsyakɔ kpə nya óla awɔnɔ bua ɔ́bɔsə lə betidi əsuə
tsya.

Yesu Átsya Osani Utsyuə Wə Nlɛ Bufisia Bufi.

40 Osani utsyuə wə nlɛ bufisia bufi əbə Yesu ɔflɔ. Óse akonki ɔ́lɛ wə
lekpakpa nkə lə ɔwunsəko wə. Ɔ̃tɛyi wə nkə, “Lə alaa, ebofo mɛ botsya
nya yuuyuə mɛ tsya.”
41 Wə etiki nyamə ənə Yesu kafo, nyaso únə wə kɔni nya útidi wə. Nya
ɔ́tɛyi wə nkə, “Nla nko. Fə əsuə kenke lə yele.”
42 Lamfolamfo bufi bomə əyuə wə.
43 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə udu, nya ókpe wə kɔfi keklekle nkə,
44 “Mənńyə lə kusu atɛyi betidi nnya dibə, bomu su lə efi fə əsuə esu ate
Onanto eto Usumunyə. Lə efi nkpata bo Mose eto kɔfi lɛtɔ esuko. Nyamfo
luuləkə ete bənkə bufi bomə əyuə fə nɛ.”
45 Tsya lefe nə nwə əmə dídu ɔntɔɔ, útsyiko bofa katɛyi kase Yesu létsya
wə. Lə nnya esoo, Yesu ménsifo umə saa busu, itsyise betidi kpə lɛ wə ɔflɔ
bubə. Nyamfo esoo, Yesu kosate átsyimɛ lə uməmflɔ kaka kuutsyə ləmbə.
Nya betidi ditsyi nlebe nlebe kpə, bəbə wə ɔflɔ mfó.

2

Yesu Átsya Abafa Wə Léba Onkpoo Kasɔ.

1 Lə eyi ətsyuə eto kamaa, úsinkli úsu Kapernaum nya lə wə businki
kəbə əsuəə, betidi ánɔ bə úsinkli úbə oto.
2 Nya betidi kpə díbə diyo nə ɔkɛ, ku ni kayoma kenke. Nya ɔkɛ mfó
úkedi mə etiki.
3 Mfó nya betidi ena léboko ufimfi wə léba onkpo kasɔ wə ɔflɔ.
4 Nya se banlɛ kusu bunyə lə bayɛnko wə lə kesie bedufənko wə diyo
kafo lə kase betidi mfui esoo, bésu bábe letsya bələkə ofo nya báyɛnko
ufimfi əmə ku wə belabekə báyifəsə bətsyə le Yesu eto akɔ.
5 Se Yesu dínyə kase sɔ̃ɔ̃ báfo bánɔ bə woofo ufimfi əmə botsya esoo,
Yesu átɛyi nwə léba onkpo kasɔ əmə nkə, “Ubi, mfi fə abua ntsyɛ fə.”
6 Fɛɛ afi eto bateasa ba lɛkɛ mə lenti mfó ebu lə mə akɔɛsi əsuə bátɛyi
bənkə,
7 “Beso woatɛyi nko? Ɔlɛ mbusiotiki budi. Onanto hã laafo abua bufi
katsyɛ!”
8 Yesu áte mə nsusu nyaso ɔ́tɛyi mə nkə, “Beso ele bə nyamfo lə mi?
9 Nte nya diyuə enso bɔtɛyi, ‘Mfi fə abua ntsyɛ fə,’ lee ‘Taka lə efi fə
belabekə lə ayɛ edu’?
10 Nyaso lə itə bə befo bɛnɔ biə Utidi Eto Ubii, nkpe əsuəale bə mfi betidi
eto abua ntsyɛ le kawunsiə kamfo. Bɛnɔ?” Mfó əməə, Yesu esi útsyi wə
ənəmi útə ufimfi əmə nya ɔ́tɛyi wə nkə,
11 “Taka lə efi fə belabekə lə esu diyo.”
12 Nya osani əmfo létaka lamfolamfo úfi wə okla nya údu lə betidi bamə
ńyə mfó nti. Nyamfo éyifo betidi ba kenke nyə mfó yanii. Nya ítə béfi
atəsə banlɛ Onanto butə. Məmblɛ átɛyi bə bənnyə tɔ nyamfo eto okle
bənyə.

Yesu Ákpadi Lewi Nkə Utəkənko Wə.

13 Nya Yesu disi údu úsu Galilea eto Ditumbukplɛ kɛnyɛ nya betidi bamə
kenke díbə wə ɔflɔ mfó, nya óte mə Anantotiki.
14 Kase ɔ́nlɛ bɔyɛ kafe lə ditumbukplɛ nəmə ɔflɔ mfóo, úsu únyə Lewi
wə ni Alfeo eto ubi wə nsi lə kaka woafo umənko. Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
"Taka lə ətəkəko mɛ!" Nyaso Lewi átaka kpla nya útəkəko wə.
15 Ketsyitsyokɔmii, Yesu ku wə bakasebi ku betidi kpə ba ntəkəko wə,
ésu Lewi eto bə lə besu bedi lesa ku wə. Mba dítəkəko wə eto bətsyuə
éyifo mba laafo umənko ku babuayifo.
16 Nya afi eto bateasa ba ni Yudafɔ eto lekpa nə baakpo Farisifɔ tsya akɛ
mfó. Nyaso lefe nə afi eto bateasa ba ni Farisifɔ bamə dínyə bə Yesu si
ɔ́lɛ lesa budi ku babuayifo, bátɔ wə bakasebi bənkə, "Ntsyəso wonko mba
laafo umənko ku babuayifo nsi banlɛ lesa budi?"
17 Se Yesu lɛnɔ etiki nnya bánlɛ budii, ɔ́tɛyi mə nkə, "Betidi ba nkpe
əsuəale manhiã ofanyə enso mba ni befimfi hã. Məmbə miə məəbə nləkə
betidi sɛɛ, bomu babuayifo eso mimbə."

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Asatete Koko Ku Afɔfɔ Ǝsuə.

18 Lə lefe ditsyuə se Yohanes ku wə bakasebi ku Farisifɔ lɛkɛ lə
kɛnyɛkekle əsuəə, betidi bətsyuə əbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə, "Beso fɛ
fə bakasebi laankle kɛnyɛ fe kase Yohanes eto bakasebi ku Farisifɔ laakle?"
19 Yesu ətə mə mbuayɛ lə lekpa seka ɔ́tɛyi nkə, "Nyalɛ Okafɔsə eto
bakloboo, bani lesa budi lə kusiə kakpakɔ kamə? Lee, yanle bə bənyə
disuəyuə ku okafɔsə əmə nkpe mə lentii?
20 Yuubə diyi ditsyuə bə lə bələkə okafɔsə əmə lə mə nti, baklobo bamə
ebokle kɛnyɛ beyifo yoyoyo.
21 Kuutsyuə saa emfi lefianku fɔfɔ kaka kama lə kafia koko ka nlɛ bola
əsuə, lefianku fɔfɔ nəmə ebunə kafia koko kamə kala lə bəflə kə, nya luutə
dibiə koko nəmə sənsə lɛmɔ leso kɔ.
22 Nnya kamaa, bankpo ntə fɔfɔ lə kubukikuətobe koko wə bákakpo ntə
bənyə kafo. Ntə fɔfɔ bomə ebɔkpɔ bobe kato itə bə kubukikuetobe koko
əmə ebola itə bə ntə ku kubukikuətobe əmə ebuyifo asɔsɔ. Bomu ntə fɔfɔɔ,
ubukikuətobe fɔfɔ əsuə baakpo mu."

Yesu Ni Ɔnwɛditsyəyi Eto Onamute.

23 Lefe lɔni lə Ɔnwɛditsyəyii, se Yesu ku wə bakasebi nyɛ lə anta eto ɔkuɛ
utsyuə banlɛ bofee, bəfəsə anta ətsyuə balɛ bɔyimi.
24 Nyaso Farisifɔ bətsyuə átɔ Yesu bənkə, "Beso fə bakasebi ləəyifo nko?
Bo kɔfi məntə kusu bə beyifo nko lə Ɔnwɛditsyəyi."
25-26 Lə nnya əsuə Yesu átɔ mə nkə, "Biankla lə Onanto eto Kukuə Kɛnkɛ
eto Awɔnisa lesa nə Oka David díyifo? Lə lefe nə kukpənsɛ lɛlɛ wə ku
wə bayɛtsyuəə, Oka David ésu kaka bəətə Onanto kedi lə Usumunyə Ninə
Kenke wə baakpo Abiatar eto lefe. Úləkə didisa kɛnkɛ nə ntə mfó itə mba
ləətə wə kedi hã lə Disumuyo údi nya útə wə bayɛtsyuə tsya ditsyuə bédi.
Moses eto kɔfi məntə nkomə eto diyifobi nəmfo kusu, tsya bántɛyi mə
kulesa."
27 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Onanto ətsyə Ɔnwɛditsyəyi itə utidi eto
lɛlɛkəsə. Inni utidi bətsyə itə diyi nəmə eto lɛlɛkɛsə.
28 Nyaso mɔ, Utidi Eto Ubii, mɔ ke ni Ɔnwɛditsyəyi eto Onamute."

3

Yesu Átsya Nwə Eto Kɔni Díkpə Lə Ɔnwɛditsyəyi.

1 Lə lefe bamba əsuəə, Yesu esi úsu Yudafɔ eto katsyakɔ. Utsyuə akɛ
mfó wə eto kɔni díkpə konyoma.
2 Betidi ba lɛkɛ mfó eto bətsyuə ńyə balɛ bobe lə wootsya utidi əmə lə
ɔnwɛditsyəyi nəmə əsuə lə babe lə buunyə etiki lə wə əsuə.
3 Yesu ákpadi utidi əmə eto kɔni díkpə útsyə lə betidi ba kenke eto
ənəmi.
4 Nya útsyi wə ənəmi útə betidi bamə kenke nya ɔ́tɔ mə nkə, "Ɛlɛkɛ
bə utidi yifo kasɛɛ lə Ɔnwɛditsyəyi, lee Ɔnwɛditsyəyi eyifo diyi nə utidi
loobiasə asa? Iyifo diyi nə bəətə nkpə, lee iyifo diyi nə baa biasə nkpə?"
Fɛɛ bámfo wə kulesa bɔtɛyi.
5 Yesu étsyi ɔ́wuninsə nya óbe mə ku lɛblɔfi itsyise ílə wə lə lɛkɔɛsi se
bánla bə baawunsəko mə bətsyuə eso. Nya ɔ́tɛyi ufimfi əmə nkə, "Nə fə
kɔni etsyue." Únə ko útsyue. Nya ete kɔni komə létsya wə.
6 Lə nnya əsuəə, Farisifɔ bamə édu nya bésu bátsya ku Herod eto betidi
nya bákpe disi lə kase bɔɔyɛ balo Yesu.

Yesu Átsya Betidi Kpə Lə Galilea Eto Ditumbukplɛ Ɔflɔ.

7-8 Nya Yesu ku wə bakasebi lɛyɛ bésu Galilea eto ditumbukplɛ ɔflɔ. Nya
sitiditu kplɛ sia ditsyi Galilea ku Yudea ku Yerusalem ku Idumia eto kasɔ
ku mba ditsyi Yordan eto ketu eto lekpake nə nse ku mba ditsyi Tiro ku
Sidon tsya ətəko wə bəbə. Nnya ni bənkə wə ayanisa nnya ɔnlɛ buyifo
əbɔyɛ etsyo nyaso betidi kpə ála bə befi mə ənəmi bənyə wə.
9-10 Lə lefe nəmfó se Yesu díkatsya betidi kpə esoo, befimfi kpə lɛ
bokplatsya bə lə betidi wə ko lə bəmuə ale. Nyaso Yesu átɛyi wə bakasebi
nkə babɛbɛ ɔklɔ bəńyənsə lə utuflɔ, itə bə lə betidi bamə əbə befuii, woofo
bobe kədufə lə wə kafo.
11 Lɛwɔnɔ bua əsiə lə betidi bətsyuə ba díbə mfó əsuə. Lə bənyə, bənyə
Yesu koo, békedu kanɔ nya bákafa katɛyi bənkə, "Fə ni Onanto eto Ubi."
12 Nya Yesu káninko mə nkə bəntə lə betidi lə bate futsyə uni.

Yesu Ǝləkə Lefosi Batɔnkpe Inuə Itə Wə Ǝsuə.

13 Nyamfo eto kamaa, Yesu ábe úsu kɔtini disi. Nya mfóo, ókpadi mba
óla nkə bakɛ ko wə.
14 Betidi bamfo əbə wə ɔflɔ nya úləkə lefosi inuə lə mə nti. Nya útəkə
mə diye nkə batɔnkpe. Ɔ́tɛyi mə nkə, "Nləkə mi minkə bɛkɛ mɛ lə ɔflɔ lefe
saa. Mootsyese mi lə bisu bidi Anantotiki.
15 Nya biɔkɛ əsuəale bela awɔnɔ bua bitsyiko lə betidi əsuə."
16-19 Betidi lefosi inuə ba úləkə eto aye ni Simon wə Yesu dítə diye nkə
Petro ku Yakobo ku wə ɔyimisani kɛkɛ Yohanes ba ni Sebedeo eto bebi ba
Yesu dítəkə diye nkə Boanerges eto kasɔ ni nkə, beedi etiki ku utə fe kase
kato laafa kekumi bembembe, bafɛfɛ ni Andreas ku Filipo ku Bartolomeo
ku Mateo ku Toma ku Yakobo wə ni Alfeo eto ubi ku Tadeo ku Simon wə
lə lefe ditsyuə nə lefe léta mə kasɔ disi ku Yuda Iskariot, nwə luubə uləkə
Yesu utə.

Afi Eto Bateasa Áka Yesu.

20 Se Yesu dídu mfóo, údu úsu diyo ditsyuə. Nya betidi kpə esi bəbə mə
ɔflɔ mfó. Itə bə ibə ɛkɛ ale itə Yesu ku wə bakasebi bə bánkɛ lefe kulaa
tsya lə bedi lesa.

21 Se wə kosate eto betidi lɛnɔ nkoo, bésu bə lə besu bənə wə besuko
diyo, itsyise bátɛyi bənkə, “Disi abia wə.”
22 Nya afi eto bateasa ba ditsyi Yerusalem lɛtɛyi bənkə, “Lɛwɔnɔ bua
əbə disi lə Yesu əsuə. Nya awɔnɔ bua eto ɔtɔnkotɔnkoo, ni nwə dítə wə
əsuəale fɛ ɔnlɛ awɔnɔ bua nyamfó bola kabɔnko lə betidi əsuə.”
23 Nyaso Yesu ákpadi betidi bamə nya údi etiki ko mə lə lekpa əsuə nkə,
“Ntsyə yuubə bə Obonsam ebofo wə əsuə bola ketsyiko lə utidi əsuə?
24 Lə ibə bənkə sekakedikɔ áma se əsuə lə akpaa, nya akpa akpa nyamə
nlɛ bɔkpɔ lə mə əsuə ntii, nkomə eto sekakedikɔ siamə əmbofo buńyə.
25 Lə diyo ditsyuə eto betidi əsənsə lə mə bətsyuə əsuəə, anto ku anto
nlɛ bɔkpɔ lə mə bətsyuə əsuəə, diyo nəmfó əmbofo buńyə.
26 Nyaso lə Obonsam ataka uńyə ɔnlɛ bɔkpɔ ku wə əsuə ku wə
sekakedikɔ sia lema akpa akpaa, sekakedikɔ siamfó ebusənsə nya wə
sekakedidi ebolo.
27 “Iyifo etiki eto ɔnukualɛ bə utidi əmbofo botaka kesu ketu əsuəaletidi
lə wə diyo, ketsyi wə bikə. Fɛ woofo budufə lə wə diyo nəməə, tsyisɛ umuə
əsuəaletidi əmə okle.
28 “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə Onanto ebufi lebua saa nə betidi díyifo
ku diye bua saa nə baakpadi Onanto ɔtsyɛ.
29 Fɛɛ diye bua saa nə utidi lookpadi Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛɛ, Onanto
əmbufi ni ɔtsyɛ wə kulefe. Itsyise wuufi lebua nəmfo fenkə lebua nə
wembotasuə.”
30 Yesu átɛyi nyamfo nko itsyise betidi bənkə lɛwɔnɔ bua kpe lə wə əsuə.

Bawoe Ni Yesu Eto Batokpenyə Tinti?

31 Lə lefe nəmə əsuəə, Yesu eto bayimisani ku wə ambe əbə mfó. Bəńyə
lə lekple nya bákpe wə utidi bə bahiã wə.
32 Nyaso betidi ba létsyilama wə átɛyi Yesu bənkə, “Be, fə ambe ku fə
bayimisani ńyə lə lekple bə bə.”
33 Nyaso Yesu átɔ mə nkə, “Owoe ni mɔ ambe? Bawoe ni mɔ
bayimisani?”
34 Nya ótsyilamasə ənəmi nya óbe betidi ba nsi letsyilama wə mfó nya
ɔ́tɛyi nkə, “Bee, nyə mbamfo ni mɔ ambe nye mɔ bayimisani.
35 Utsyuə saa wə leeyifo Onanto eto lelabii, wə ni mɔ ɔyimisani nye mɔ
ɔyimisiɔ, nye mɔ ambe nɛ.”

4

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Eyibisense Ƒsuə.

1 Yesu esi ésu Galilea eto ditumbukplɛ flɔ nya ɔnlɛ Ditiki Sɛɛ nə mə bote.
Nya lə kase betidi ba létsyilama wə mfui esoo, údufə lə ɔklɔ kafo lə ntu
bomə əsuə, nya úsiə kasɔ. Nya betidi bamə díńyə lə ntu kɛnyɛ fɛ Yesu dídi
ko mə etiki.
2 Lefe kpə lə wə asatete əsuəə, údi etiki ɔ́yɛnko lə akpa əsuə lə ufi uləkə
asa nnya óla nkə loote mə kasɔ. Asa nnya óte mə ni nkə.
3 “Bɛnɔ! Lefe lɔnii, ɔkuɛmfo ɔni ésu ɔkuɛ nkə lə usu usiə eyibibi ətsyuə.
4 Lə lefe nə ɔnlɛ eyibibi nyamə busəə, íbə bə ətsyuə álo ékpo lə usunte
ɔflɔ, nya bakləbɛ díbə básɛ nnya bámini.
5 Ƒtsyuə álo ékpo lə aba əsuə, kaka sitə lemfui. Nyaso eyibibi nyamfo
əkə mlə.

6 Fɛɛ se kofe lébe kɛnyɛɛ, éblobe nya íkpə. Nnya ni bə, nnya keyudu mənnyə didisa itsyi lə aba nyamə eso.
7 Eyibibi nyamə eto ətsyuə ésu ékpo lə biyu nti. Nya kanyi kamə léto kéti nnya. Nyaso yámfo bɔnwɔ.
8 Nya íbə bə ətsyuə álo ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə. Nya íkə, nya yébe kukɔnɔ nya yɛnwɔ ebibi. Nya ətsyuə lɛnwɔ ebibi fosi ətsyə, ebibi fosi akua, ətsyuə lɛnwɔ kolofa."
9 Lə kalosəkɔɔ, Yesu átɛyi mə nkə, "Nyaso fə ke nkpe atoo, tsyuə ato kukunɔ lə anɔ."

Yesu Ǝləkə Lekpa Nəmə Kasɔ Óte Mba Ntəkəko Wə.

10 Lə lefe nə Yesu mate insii, wə bakasebi lefosi inuə bamə ku mba ləətəkəko wə əbə wə ɔflɔ nya bátɔ wə bə uləkə lekpa nəmə kasɔ ote mə.
11 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Mimii, béfi Onanto sekakedikɔ eto akulasa bətə mi. Fɛɛ mba díbuu, nye bafɛfɛ ba lentəkəko mɛ, əbɔnɔ mɔ asatete nyamə ɛyɛ lə akpa əsuə hã.
12 Nyaso íbə itə fe kase Onanto eto unyɛləkətidi lɛwɔni útsyə nkə,
'Buukabe tsyaa, bəəmbunyə bətsyə lekpo.
Buukətsyue ato tsyaa, bəəmbɔnɔ kasɔ.
Nnya ni bə lə banɔ nye bənyə tsyaa, bəəmbɔnɔ kasɔ.
lə betsyi mə ənəmi bətə Onanto,
bə lə ufi mə abua ɔtsyɛ mə.' "
13 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, "Biannɔ lekpa nəmfo eto kasɔ? Ntsyə fɛ biofo lekpa bamba saa kasɔ bɔnɔ?
14 Ɔkuɛmfo əmə lɛ Onanto eto etiki busənsə.
15 Betidi bətsyuə ale kase eyibibi ətsyuə luubə ekpo lə kusu ɔflɔ. Lə kase banlɛ bɔnɔɔ, ete Obonsam əəbə nya wəənwə nnya kələkə lə mə nsusu əsuə.
16 Betidi bamba tsya ale eyibibi nnya ləəbə kakpo lə aba əsuə. Lə lefe nə banlɛ nnya bɔnɔɔ, yeakpe mə disuəyuə.
17 Tsya ditiki nəmə eto keyudu ənńyə kasɔ kukɔnɔ. Baafo kanɔ itə lefe kliminti ete. Nya lefe nə ke kənə nye bulə sɛkɛ díbə lə mə əsuə lə ditiki nəmə esoo, beesinkli kama.
18 "Nya betidi bətsyuə tsya te fe eyibibi nnya díbə íkə lə kanyi nti. Nya mbamfó ni betidi ba laanɔ ditiki nəmə.
19 Fɛɛ kawunsiə kamfo eto bulə ku atabi bɔbɛbɛ kekleke ku əsuə eto lɛlɛkəsə ku kawunsiə eto kamini bɔbɛbɛ aafo mə ketu. Nyamfo laakle kemli ditiki nəmə itə bə diamfo ebibi bɔnwɔ.
20 "Nya betidi bətsyuə te fe eyibibi nnya lélo ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə. Baafo etiki nyamə ku utu faa, nya baanwɔ ebibi kpə. Ǝtsyuə aanwɔ ebibi fosi ətsyə, nye awosi akua nye kolofa."

Okandiɛ Eto Keyifo Ndi Bə Utə Diyənde.

21 Yesu esi ɔ́tɔ mə nkə, "Utidi aato okandiɛ kefi kakpe lə ditsyitsya kalɔ nye lə mpa kalɔ? Inni okandiɛ eto kətəkəkɔ baato okandiɛ kətəkə?
22 Lesa nə ke nkpe lə kakula əsuəə, əbɔbɔ lə lekple utidi saa nyə. Lesa nə ke nkpe lə kakula əsuə əbɔbɔ tɛnklɛ utsyuə saa nyə.
23 Nyaso lə bekpe atoo, bɛnɔ kukɔnɔ!"
24 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, "Bifi mi ato bekpe kukɔnɔ lə lesa nə bɛnlɛ bɔnɔ əsuə. Kase faakla asa yeeyi kaba kakpo kətə utidii, nko ke eto okle Onanto lookla utə fintsya nɛ!

25 Utidi wə ke asa ntee, buusi bətə wə bawunsə. Nya utidi wə kulesa
lentee, nnya nte wə tsyaa, bɔɔlɛ nnya bafo wə lə ani.”

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Eyibibi Boto Ǝsuə.

26 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, “Onanto eto sekakedikɔ ale osani wə laato
eyibibi.
27 Diyi saa woalabe kataka, nya nkomə eto eyibibi nyamə nlɛ bukə kabe.
Fɛɛ unnyi kase asa nlɛ butsyə nkomə.
28 Nnya ni bənkə kasɔ ka báto diyibibi nəməə, ke laalɛ ni ola nko. Tutɛ,
lə díkəə, díabɔ afanto, nya uyi laabɔ. Nya lə ébee, yeawɔ ebibi kpə.
29 Lə ebibi nyamə ábe ɛsɛɛ, ɔkuɛmfo əmə əbə kala nnya. Itsyise nnya
lɛlɛfe eboyo.”

Lekpa Itsyi Lə Diyibibi Kɛkɛ Ǝsuə.

30 Yesu átɔ nkə, “Be muufi nkatesə ku Onanto eto sekakedikɔ. Nte lekpa
nə ele bə mfi nləkə nyamfo eto kasɔ?
31 Ite fenkə utidi éfi diyibibi nə nso bɔfɛ lə kawunsiə úsu óto.
32 Lefe ditsyuə eto kamaa, diəkə kafiani kuyi. Nya nkomə eto kuyi komfo
laamɔ kaso ɔkuɛ eto ediyi fɛfɛ kenke. Koata kalɛ kpə. Nya baklɔbɛ laato
ayo lə kuyi komə eto kalɛ əsuə.”
33 Yesu édi mə etiki nyamfo lə kase utsyuə sa loofo kasɔ bɔnɔ.
34 Etiki saa wuudi məə, woatɛyi nnya kayɛ lə akpa əsuə. Lə lefe nə itə
kusu bə wonko wə bakasebi bamə hã sii, nya fɛ wəələkə nnya kasɔ kate
mə nɛ.

Yesu Éti Ufiebi Eto Ǝsuale Kusu.

35 Diyi nəmfó eto ditsyitsyo lefee, Yesu átɛyi wə bakasebi nkə, “Bitə lə
bɔyila ditumbukplɛ nəmfo busu ni lekpake nə nse.”
36 Nyaso bédu lə betidi əto ditsyukpa nəmfo ɔflɔ bésu bedufə bəsiə lə
ɔklɔ wə Yesu dísiə əsuə, nya bétsyiko ditumbukplɛ nəmə bɔyila. Kaklɔ
bamba tsya əńyə mfó.
37 Yanklɛ fɛ ufiebi ko dítsyiko bɔsɔ bembembe nya ɔ́sɔ ntu ókpo lə ɔklɔ
əmə kafo, nya ibu sɛkɛ lə ntu lə buyi ɔklɔ əmə lə onya udu fə lə ntu kasɔ.
38 Lə lefe nəmfóo, Yesu əsiə lə ɔklɔ əmə eto kama, úfi wə disi útəkə lə
esunde əsuə nya ɔnlɛ selabe. Nyaso básanklisə wə nya bátɛyi wə bənkə,
“Oteasa, ɛnlɛ fə bulə bənkə boəbə bukpə?”
39 Yesu átaka úńyə nya ófa ɔ́tɛyi nkə, “Ufiebi, yɛ bɔsɔ!” Nya ɔ́tɛyi ntu
bomə tsya nkə, “Ntu yɛ bonwa!” Nya ufiebi əmə disinkli ɔ́yɛ bɔsɔ, nya ntu
bomə eto ənəmi disinkli búyuə buɛɛ kananaa.
40 Nya Yesu lɛtɔ wə bakasebi nkə, “Beso biate sikpi mmə? Bíamfo tɔ
bɛnɔ?”
41 Sikpi əmuə mə sefensə, nya bétsyiko mə bətsyuə bɔtɔ bənkə, “Owoe
ko ni utidi əmfo? Bə ntu bomə ku ufiebi kenke etsyue wə etiki koto!”

5

Yesu Ála Awɔnɔ Bua Lə Osani Utsyuə Ǝsuə.

1 Nyamfo eto kamaa, Yesu ku wə bakasebi édu bésu Galilea eto
Ditumbukplɛ eto situma sia nse lə Gerasefɔ eto kasɔ.
2 Le kase Yesu lɛbɔ le ɔklɔ əmə kafo koo, osani utsyuə wə lɛwɔnɔ bua
nsi lə əsuəə, əbə ótsyako wə. Osani əmfo ábɔ lə edi nnya lɛfi mfó nti.

3 Itsyise mfó úkəsiə nɛ. Lə lefe nə lefe mməə, betidi ba kenke mámfo
wə bumuə kakpe lə amana.
4 Lə lefe kpə əsuəə, bákafo wə ani ku akpa bokle. Fɛɛ wókala nnya
bufəsə kabɔ. Utidi əmfo akɛ əsuəale tinti, itə bə kutsyuə saa mánkamfo
wə bumuə kətsyə.
5 Kətsyə ku kakɔmi kenke úkatsyilama lə betidi eto edi ku atini nyamə
nti, nya úkakpo kudu, ékefi abambi katsya wə əsuə.
6 Utidi əmfo əńyə kɔsɛsɛ fɛ únyə Yesu. Nyaso útsyetsyi úsu óse akonki
lə Yesu eto ənəmi.
7 Nya ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə, “Onanto Fanlonlo eto Ubi! Be nkpe lə
mɔ ku fə lenti mfo? Nlɛ fə lekpakpa, se mɛ uyi lə Onanto eto diye əsuə
fənkə embunə mɛ koto!”
8 Ɔ́tɛyi nkomə, itsyise ɔ́nɔ bə Yesu Yesu áto ɔkuɛ nkə, “Lɛwɔnɔ bua bɔ
lə osani əmfo əsuə.”
9 Nya Yesu lɛtɔ wə nkə, “Ntsyə baakpo fə?”
Nya útə mbuayɛ nkə, “Mɔ baakpo omantsya itsyise bomba nkpe lə nwə
mfo əsuəə, bufui.”
10 Nya ɔ́lɛ Yesu lekpakpa nkə woanla mə lə kasɔ kamə.
11 Lə lefe nəmfó əsuəə, bakplako kpə əńyə lɛ kɔtini komə ɔflɔ balɛ budi.
12 Nya awɔnɔ nyamfo lɛlɛ Yesu lekpakpa bənkə, “La bo akpe lə bakplako
ba ńyə lə mmə, lə budu budufə lə mə əsuə.”
13 Nya ɔ́tɔnɔ útə mə, nya awɔnɔ nyamə lɛbɔ lə osani əmfo əsuə nya
bédu bésu bédufə lə bakplako bamə əsuə. Nya bakplako bamə kenke, ba
eto utu luuyifo fe akpi ənuəə, dítsyetsyi bésu báwunini lə kɔtini komə eto
kotosi bésu bédufə lə ditumbukplɛ nəmə nya bánya bátsylɔ kenke.
14 Nya mba nlɛ bakplako bamə bobee, dítsyetsyi bésu umə əmə ku mba
lɛkɛ lə wə ɔflɔ mfó, nya bésu batɛyi betidi ba kenke lesa nə díbə. Mba
bátɛyi ésu mfó, bésu bábe lesa nə díbə.
15 Nya lefe nə bəbə Yesu ɔflɔɔ, bənyə utidi wə awɔnɔ bua kpə dísiə lə
əsuə mfó. Nya únsi lə kasɔ, ónkpe awu, íkakpa ko wə. Nya sikpi dímuə
məmblɛ kenke.
16 Betidi ba leka wə búnyəə, átɛyi lesa saa nə díbə lə utidi əmə ku
bakplako bamə əsuə.
17 Nyaso bálɛ Yesu lekpakpa bə udu lə mə kasɔ.
18 Lefe nə Yesu nlɛ budufə lə ɔklɔ əmə əsuəə, osani əmə əsuə awɔnɔ bua
dísiəə, alɛ wə lekpakpa nkə, “Tɔnɔ lə ntəkəko fə lə bukayɛ katsyilama.”
19 Fɛɛ Yesu mántɔnɔ. Bomu ɔ́tɛyi wə nkə, “Sinkli esu fə betidi ɔflɔ lə
atɛyi mə kase Onamute əmə lɛwunsə ko fə ku kase únyə fə kaminsə.”
20 Nyaso osani əmfo édu úsu ótsyilama Kəmə Lefosi kamə nya ɔ́tɛyi
betidi bamə lesa saa nə Yesu díyifo útə wə. Nya íyifo mba lɛnɔ nnya
yanii.

Yesu Átsya Yairo Wə Ndi Yudafɔ Eto Katsyakɔ Eto Uninə Eto Ubisiobi Nya Ótsya Usio Fimfi Utsyuə Tsya.

21 Yesu əsiə lə ɔklɔ úsinkli úsu ditumbukplɛ nəmə eto Yudafɔ eto lekpake
nə nse. Se úsu údufə ditumbukplɛ nəmə eto kɛnyɛ mfóo, betidi kpə əbə
bátsyilama wə.
22 Nya Yudafɔ eto katsyakɔ eto uninə ɔni utsyuə wə baakpo Yairo əbə
mfó. Se únyə Yesuu, óse akonki lə wə akɔ.

23 Nya ɔ́lɛ wə lekpakpa kekleke nkə, “Mɔ ubisiobi kɛkɛ lɛ bufi kekleke.
Nyaso bə lə əbə efi fə kɔni ətəkə lə wə bə lə əsuə lə imuə wə ale lə ɔkɛ
nkpə.”
24 Nyaso Yesu átaka útəkəko wə.
Nya lə kase betidi ba díkəko Yesu difui esoo, bátsyilama wə se bántɔ.
25 Nya usio utsyuə akɛ lə mə nti, wə kɔtɔ díkakpo lə lefosi alɛ ənuə sɔ̃ɔ̃
əsuə.
26 Ɔkɛ lə kanyi əsuə lə lefe nə eto lefe mba leeyifo afa díkətə wə afa
kulaatsya. Wóbiasə wə atabi kenke ótsya bufi bomfo, tsya bufi bomə
mányuə wə. Kato bomu bóbe.
27 Ɔnɔ etiki itsyi lə Yesu əsuə, nyaso útəkəko betidi ba dítəkəko Yesu
kama.
28 Ɔtɛyi wə əsuə nkə, “Lə mfó wə awu butidi koo, eni bufi bomə əbɔyɛ
mɛ.”
29 Nyaso lefe nə útidi Yesu eto awuu, kɔtɔ komə díkakpo wəə, ála kplo
lamfolamfo! Nya únyə utsyə lekpo lə wə əsuə nkə wə bufi bomə áyɛ wə,
nyaso kanyi ka ɔnlɛ bunyəə, álo.
30 Lamfolamfo Yesu áte nkə əsuəale ətsyuə ábɔ wə lə wə əsuə. Nyaso
úkənə úńyə, nya ɔ́tsyi ɔwuninsə, nya ɔ́tɔ betidi bamə ntəkəko wə nkə,
“Owoe ni futsyə dítidi mɛ awu?”
31 Wə bakasebi bamə átɔ wə bənkə, “Be kase betidi bamfo letsyilama fə.
Beso faatɔ fə, owoe ni futsyə dítidi fə?”
32 Tsyaa, Yesu esi úkənə úńyə ɔlɛ ənəmi botsyilamasə kabe lə woofo
futsyə dítidi wə bunyə.
33 Usio əmə mfó ənyə utsyə lekpo nkə lesatsyuə əbə wə lə əsuə. Nyaso lə
sikpitete ku ketinkə əsuəə, ɔ́bɔ úbə óse akonki lə Yesu eto akɔ. Nya ɔ́tɛyi
wə lə ɔnukualɛ əsuə, lesa nə díbə.
34 Yesu átɛyi wə nkə, “Mɔ ubisiobi, fə bofokanɔ átsya fə. Su lə diyuə
əsuə. Fə kanyi ensiəmbu sinkli kəbə bio.”
35 Lə lefe nə Yesu nlɛ nyamfo bɔtɛyii, batɔnkpe bətsyuə étsyi Yudafɔ eto
katsyakɔ kamə eto uninə əmə eto diyo bəbə nya bátɛyi wə bənkə, “Fə ubi
əmə ébukpə koko. Beso fensi fanlɛ Oteasa əmfo bulə?”
36 Yesu méntsyue ditiki nə mba nlɛ bɔtɛyi mfó ato. Bomu ɔ́tɛyi Yairo
nkə, “Mante sikpi, fo anɔ ete.”
37 Nya Yesu lékpa Petro ku Yakobo ku wə ɔyimisani Yohanes mate hã,
nya bésu Yairo eto diyo.
38 Nya lefe nə bédufə diyo nəmə, nya Yesu dínyə kase banlɛ kanyi bunyə
kakpo edu kewi nkuu,
39 údufə lə mənti nya ɔ́tɔ mə nkə, “Be léboko kudu komfo bokpo? Beso
bɛnlɛ nku? Dikpefi nəmfó ménkpə. Selabe ete onlabe.”
40 Se ɔ́tɛyi nkoo, betidi ba ńyə mfó étsyiko wə bumə.
Nyaso Yesu ətə nkə məmblɛ bɔ besu lekple, nya útə ubi əmə eto anto ku
ambe ku wə bakasebi itsyə bamə nkə bedufə kaka ubi əmə díkpe ónlabe
lə kasɔ.
41 Yesu ákɔbe usiobi kɛkɛ əmə lə kɔni nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Talita Koumu.”
Nya kasɔ lə sele siamə ni nkə, “Disiobi, nlɛ fə bɔtɛyi minkə, taka əńyə!”
42 Lamfolamfo, disiobi nəmə nə dikafo lefosi alɛ ənuəə, átaka úńyə nya
útsyiko bɔyɛ katsyilama. Se íbə nkoo, íyifo məmblɛ yanii.
43 Nyaso Yesu əkə mə ato kekleke nkə bantɛyi kuutsyuə saa. Nya kamaa,
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bitə wə lesatsyuə lə udi.”

6

Yesu Eto Umə Eto Betidi Áni Wə.

1 Yesu édu mfó úsu wə umə kaka úsiə óbe, ku wə bakasebi.
2 Nya lə Yudafɔ eto Ɔnwɛditsyəyi əsuəə, úsu ɔlɛ Anantotiki búdi lə
Yudafɔ eto katsyakɔ mfó. Nyaso íyifo betidi ba kenke lɛnɔ wə asatetee
yanii.
Bátɔ bətsyuə bənkə, "Sieti ókase etiki nyamfo eto okle utsyiko? Nte
kobe ko eto okle nkpe wə bə woafo ayanisa nyamfo eto okle buyifo?
3 Inni wə ni Maria eto ubi wə ni nwə laawe keyi? Lee inni wə ni Yakobo
ku Yose ku Yuda ku Simon eto ɔyimisani? Nya wə bayimisio tsya nkpe
mfo!" Nyaso betidi bamfo mámfo wə.
4 Yesu átɛyi mə nkə, "Onanto eto unyələkətidi kpe dibu lə nlebe kpə.
Fɛɛ lə wə kosate eto uməə, lə wə betidi ntii, ku lə wə kosate eto diyo eto
betidi eto ənəmii, umbə dibu saa."
5-6 Nnya ni bənkə wə kosate eto umə eto betidi mámfo wə banɔ, etiki
nyamfo éyifo Yesu yanii tinti. Lə nyamfo eso wóamfo ayanisa kpə buyifo
mfó enso nnya úfi wə ani útəkə befimfi bətsyuə lə əsuə nya mə bufi díyuə
mə.

Yesu Ákpe Lefosi Bakasebi Inuə Bamə Kɔtɔ.

Lə nyamfo eto kamaa, Yesu átsyilama mbuto bo letsyilama mfó, kate
Anantotiki nyamə.
7 Nya ókpadi wə bakasebi lefosi inuə bamə utsyə, nya óla mə ótsyese
inuə inuə. Útə mə əsuəale nkə baso awɔnɔ bua ani.
8 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Mi kuutsyuə saa manlɛ kulesa usuko kusu komə,
enso uyi wə baalɛɛ kɔni hã. Bientsyi didisa nye otobe fenkə mba laatɔ asa
kafe. Bientsyi atabi lə mi katobe.
9 Bekpe mi afɔkpa, tsya bientsyi akpesa bamba saa enso nnya benkpe."
10 Usi ɔ́tɛyi mə nkə, "Kaka kee bafo mii, bɛkɛ mfó isu ese lefe nə biuudu.
11 Lə bídufə umə utsyuə nya betidi bamfó dímamfo mi nye báni bə
beembutsyue mi ditiki kotoo, bidu lə bɛflɛ mi nkpafo eto sitə bekpo mfó.
Nyamfo loote Onanto eto kotonənə eto ditsyəbi nə ləəbə bubə itə mə lə
umə əmə."
12 Nyaso bakasebi bamə édu bésu bátsyilama bédi Anantotiki nyamə
budi kafe bə utsyuə saa sinkli lə abuayifoyifo kama.
13 Bála awɔnɔ bua kpə lə betidi əsuə. Nya bédiki befimfi kpə nnuəbi itə
bəmuə ale.

Oka Herodes Ǝtə Bála Yohanes Ntufləsətidi Eto Disi.

14 Lə lefe nəmfóo, Oka Herodes ákanɔ asa nnya kenke nlɛ búbə bɔ́nɔ,
itsyise Yesu eto diye áyɛ letsyo ésu kalebe saa. Betidi bətsyuə ákatɛyi
bənkə, "Yohanes wə ni ntufləsətidi ésinkli úbə nkpə! Nyaso onkpe
əsuəale ɔnlɛ ayanisa buyifo nɛ!"
15 Bətsyuə tsya ákatɛyi bənkə, "Wə ni Onanto eto Unyɛləkətidi Elia."
Betsyuə tsya bə, "Wə ni Onanto eto Unyɛləkətidi, itsyise útə fe Onanto
eto bənyɛləkətidi eto ɔni."
16 Lefe nə Herodes lɛnɔ nyamfóo, wuntsya átɛyi nkə, "Yohanes wə útə
bála disi uni disi ósankli utsyi ɔkɔmə úbə!"
17 Ɛtɔnsəə, Herodes kosate dítə kusu nkə bəmuə Yohanes, nya útə kusu
nkə bakle wə, befi wə bakpe lə diyo. Herodes éyifo nyamfo itsyi lə Herodia
wə úsu úfi, wə dídi wə ɔyimi Filipo eto usiə eso.

18 Yohanes ákatɛyi Herodes nkə, “Yanlɛkɛ bə fo fə ɔyimisani eto usiə efi.”
19 Nyaso Yohanes eto etiki əkələ Herodia, nyaso úkəkisi wə. Nya ɔ́bɛbɛ kusu nkə lə olo wə.
20 Tsyaa, wámfo kusu bunyə lə Herodes eso. Itsyise Herodes áte Yohanes sikpi se unyi nkə Yohanes éyifo ɔnukualɛtidi ku utidi wə díyifo kɛnkɛ eso. Nyaso úkase wə. Lefe kpə, óla nkə lə úkanɔ wə asatete, ite bə wə etiki nyamə káto wə lə lɛkɔɛsi lɛ ɔ́nɔ nnya tsya fɛ.
21 Lə kalosəkɔɔ, íbə bə Herodia ənyə kusu ko ɔnlɛ bɔbɛbɛ. Diyi nəmfó didi Herodes eto leleyi. Herodes ákpadi wə beninətidi lə wə sekakedikɔ ku wə bamamanyə eto beninə ku Galilea eto kasɔ eto beninə kplɛkplɛ lə wə lesakedikɔ.
22 Herodia eto kebitɛ əbə mfó úwi kewi ókpe disuəyuə nya Oka Herodes ku wə bahɔ lə lesakedikɔ mfó tinti.
Nyaso Oka Herodes átɔ kebitɛ kamə nkə, “Be faala fə lə ntə fə?”
23 Nya usi ɔ́tɛyi wə tsya nkə, “Ekpe lə mɔ lekankpomɛ, minkə muutə fə lesa nə ke fɔɔtɔ mɛ, lə mɔ sekakedikɔ eto kutsyə kulaa tsya!”
24 Nyaso usiobi əmfo átaka úsu ɔ́tɔ wə ambe nkə, “Be ele bə ntɔ?”
Nya wə ambe lɛtɛyi wə nkə, “Tɔ wə Yohanes Ntufləsətidi eto disi.”
25 Disiobi nəmfo ésinkli kpla dísu diyo nəmə kafo nya ɔ́tɛyi Herodes nkə, “Nla minkə la Yohanes Ntufləsətidi eto disi ətəkə lə ɔkpɛ tɛnklɛ əsuə ətə mɛ mɔmɔmɔmɔ!”
26 Nyamfo ába oka Herodes lɛkɔɛsi, fɛɛ wənsiəmbofo ntamu bo óka utsyə lə beninətidi bamfó eto ənəmi butu.
27 Lə nyaso ókpe wə oblafɔ lamfolamfo nkə usu ola Yohanes eto disi lə ufi oboko. Nya oblafɔ əmfó dídu úsu Aba eto diyo nə baakpe betidi, mfó úsu óla Yohanes eto disi.
28 Kamaa, úfi disi nəmə útəkə lə ɔkpɛ tɛnklɛ əsuə nya úfi ni oboko disiobi nəmə. Nya wuntsya dífi ni úsu útə wə ambe.
29 Lefe nə Yohanes eto bakasebi lɛnɔ ditiki nəmfoo, bésu báfo wə ɔkɔ bésu bébikə.

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Anɔ Lesa Bédi.

30 Batɔnkpe ba Yesu lékpe nkə besu batsyilama lekpake mfóo, ésinkli bəbə bátɛyi wə nnya kenke bésu beyifo ku asa nnya báte.
31 Nya kaka mə ku Yesu lɛsɔnɔ eto betidi kpə ba nlɛ búbə kédu étsyiko bufui. Nyaso Yesu ku wə bakasebi mánkɛ lefe lə bedi lesa kula tsya. Nyaso Yesu átɛyi mə nkə, “Bitə lə bo hã lə busu kaka lɛbiɔ lə busiə mfó butsyə ɔnwɛ sɛkɛ.”
32 Nyaso bésu bédufə lə ɔklɔ lə besu kaka betidi ləmbə.
33 Fɛɛ lefe nə bántɔɔ, betidi kpə ənyə mə bətsyə lekpo, nya bétsyetsyi bátɔ sɛtɔ bésu baka mfó budufə fɛ Yesu ku wə bakasebi dísu bédufə mfó.
34 Se Yesu lɛbɔ lə ɔklɔ əmə únyə sitiditu siaməə, mə asa ənə wə kafo itsyise bətsyə fe basamu ba ləmbə obebe. Nyaso útsyiko mə asa kpə bote itsyi lə Onanto əsuə.
35 Lefe nə ditsyitsyo léyoo, wə bakasebi ányi bésu wə ɔflɔ nya bátɛyi wə bənkə, “Kale bolo. Nya kase mfo diyifo ntɛntii, bəəmbunyə kulesa bedi.
36 Nyaso ləkə məmblɛ kusu lə bedu. Lə bedufə kəmə ku mbuto bo lɛfi mfoo, boofó lesatsyuə bunyə kaya kedi.”
37 Yesu átɛyi mə nkə, “Mi kosatee, bitə mə lesatsyuə lə bedi.”

Nya bátɛyi wə bənkə, “Nyamfó ebofo fe utsyuə eto afa mflamfla eto kayofofo! Ala fə bobiasə nyamfo lə mə budi əsuə?”
38 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Abolo asia bɛnlɛ? Bisu bebe!”
Nya se bésu bábee, bátɛyi wə bənkə, “Abolo anɔ ku akpɛ ənuə ete ntə.”
39 Yesu átɛyi wə bakasebi nkə bətə lə betidi bamə kenke lə bəsiə kasɔ lə sefa siamə əsuə mfó lə etsyukpa etsyukpa əsuə.
40 Nyaso betidi bamfo kenke əsiə kasɔ lə etsyukpa etsyukpa əsuə ətsyuə fe betidi kolofa nya ətsyuə fe betidi awosi anɔ.
41 Nya Yesu dífi abolo ku akpɛ nyamə, nya se óbe kato, nya ɔ́sɔ Onanto ani. Nya úbudi abolo nyamə nya úfi nnya útə wə bakasebi nkə bəsiə bətə etsyukpa etsyukpa nyamə. Nya úsiə akpɛ nyamɛ tsya nko útə mə.
42 Mba kenke lɛkɛ mfó édi bémi.
43 Nya se wə bakasebi lɛsɛ didisa nə díbu bakɔɔ, díyi lefosi etsyitsya kplɛ ənuə.
44 Nya mba dídi lesa nəmfo eto basani mate éyifo betidi akpi anɔ.

Yesu Áyɛ Lə Ntu Ǝsuə.

45 Lamfolamfo Yesu átɛyi wə bakasebi nkə bedufə lə ɔklɔ əmə lə besu umə wə baakpo Betsaida, lə ditumbukplɛ nəmə eto lekpake nə nse. Nya útə nkə sitiditu siamə sənsə sidu.
46 Nyamfo eto kamaa, wuntsya édu óbe kɔtini komə nkə lə usu oto ola.
47 Se éyo ketsyee, ɔklɔ əmə áyo ditumbukplɛ nəmə eto ntinti, Yesu mate hã díbu uńyə mfó.
48 Únyə nkə wə betidi édufə lə bulə əsuə ku kase bánlɛ ɔklɔ əmə bofo bonwa itsyise ufiebi lɛ bɔsɔ kələ mə. Nyaso lə kolensiənto kplɛɛ, Yesu áyɛ lə ntu bomə əsuə úsu mə ɔflɔ eti nkə lə ɔyɛ ofe.
49 Nya se bənyə wə lə ntu bomə əsuəə, báfa bátɛyi bənkə, “Ɔkɔ ni.”
50 Məmblɛ áte sikpi se bənyə wə.
Nyaso Yesu átɛyi mə lamfolamfo nkə, “Biante sikpi! Mɔ uni! Bimuə utu bɛlɛ!”
51 Nya óbe údufə lə mə ɔklɔ əmə kafo, nya ete ufiebi əmə lɛyɛ bɔsɔ. Nyamfo éyifo wə bakasebi yanii ku kafɔsu.
52 Itsyise bánte kase ko íbə fɛ útə betidi akpi anɔ bamfo lesa bédi banɔ. Mə nsusu mánkpa ko mə lə nyamfó əsuə, itsyise bámfo wə bánɔ.

Yesu Átsya Befimfi Lə Genesaret Eto Kasɔ.

53 Se bédufə ditumbukplɛ nəmə eto lekpake nə nsee, báyifə lə Genesaret eto kasɔ. Nya bátsyasə mə ɔklɔ əmə mfó.
54 Kase báyifə lə ɔklɔ əmə koo, betidi ətsyə Yesu lekpo.
55 Nyaso betidi bamə étsyetsyi bésu bátɛyi mə betidi kenke lə kasɔ kamə. Nya kaka ke bánɔ bə Yesu kpee, bétsyi befimfi lə mə belabekə əsuə báboko wə ɔflɔ.
56 Nya kaka ke Yesu dísu koo, umə ni o-o, kebuto keni o-o, betidi ko díketsyi mə befimfi kaboko obia nya bánlɛ wə lekpakpa bənkə utə lə betidi wə awu eto atosi ete. Nya mba dítidi nnyaa, əmuə ale.

7

Bianklɛnko Anasa Bɛni Onanto.

1 Farisifɔ ku afi eto bateasa ba dítsyi Yerusalem əbə bátsyilama Yesu.

2 Bənyə bə wə bakasebi si balɛ lesa budi nya bətsyuə məmflə mə ani fe
kase Farisifɔ laate betidi bə ele bə bəflə.
3 Bənyə nyamfo bətsyə lekpo itsyise Farisifɔ ku Yudafɔ fɛfɛ kenke eeyifo
lə mə batekoko, banakoko eto akpa nnya báyani bətsyə nya báte mə əsuə.
4 Nya lə báya lesa saa betsyiko bikəkatekɔ tsyaa, ele bə bəflə mə ani fɛ
lə bedi. Nya ele bə beyifo lə afi kpə nnya bəbə bétu, fe kase bəəflə akɔbe
ku ekplibi ku kalɔtsyi.
5 Lə nyaso Farisifɔ ku afi eto bateasa átɔ Yesu bənkə, "Beso fə mba
ntəkəko fə ləənyifo lə bo batekoko ku banakoko eto akpa əsuə? Nya banlɛ
asa budi lə mə ani məfləmfləmflə əsuə?"
6 Yesu ələkə kɛnyɛ ɔ́tɛyi nkə, "Ǝnəmi ənəmi eto betidi bini! Lesa nə
Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya lɛwɔni ɔ́tɛyi utsyə lə mi əsuəə, íbə ítə
sitinti! Ɔ́tɛyi bo nkə, Onanto átɛyi nkə,
'Betidi bamfoo, ənəmi ənəmi eto dibu ete bəətə mɛ,
banla mɛ itsyi lə mə akɔɛsi.
7 Bimba ete ini bə bálɛ mɔ lelabi buyifo.
Baate kawunsiə eto afi nnya betidi dítsyə fenkə mɔ afi ini.'
8 Nnya lete bə bifi mɔ kɔfi bɛkula nya bɛnlɛ mi kawunsiə mfo eto akpa
boté."
9 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, "Bekpe awɛsu ətsyuə nnya biefi akayɛ lə nnya
əsuə kani Onanto eto kɔfi budi, keyifo batekoko ku banakoko eto akpa.
10 Onanato eto Unyɛləkətidi Moses áwɔni útsyə nkə, 'Bu fə anto ku fə
ambe. Ɔ́tɛyi tsya nkə fəə ke léka fə anto ku fə ambee, ele bə balo fə.'
11 Fɛɛ biatɛyi biənkə ɛlɛkɛ bə utidi ebofo lesa bɔni butə wə anto ku ambe
ba lesa lehiã, ku nsusu bə lesa nəmə eyifo kɛnkɛ, kato taflatsyə ku nsusu
bə wuufi lesa nəmə utə Onanto bomu eso.
12 Nya ɛyɛ le bo akpa əsuəə, boata Onanto eto kɔfi kebu.
13 Nko ini bə biefi mi bana eto akpa kaninsə Onanto eto afi. Nya bieyifo
asa bamba kpə tsya fe nyamfo eto okle."

Asa Nnya Laabɔ Ketsyi Utidi Eto LɛkɔɛsiLəətə Weeyifo Lebua Nɛ.

14 Lə nnya kamaa, Yesu esi ókpadi sitiditu siamə nkə bányi bafi wə. Nya
ɔ́tɛyi mə nkə, "Mimblɛ kenke bitsyue mɛ ato lə bɛnɔ kasɔ.
15 Lesa nə ke utsyuə dídi ókpe lə kafo əmbutə obiasə wə əsuə. Bomu
lesa nə ke ditsyi lə wə lɛkɔɛsi ɔtɛyii, nnya ni lesa nə ləətə weeyifo lebua
nɛ.
16 Mimblɛ kenke bitsyuə ato lə bɛnɔ mɛ kasɔ."
17 Lə nyamfo eto kamaa, se údu lə mə ɔflɔ úsu diyoo, wə bakasebi átɔ
wə bənkə uləkə lekpa nəmə eto kasɔ ote mə.
18 Yesu átɛyi mə nkə, "Lə biannɔ lekpa nəmfo kasɔɔ, nyalɛ mi nsusu
əmbə kulesa kasɔ bofo bɔnɔ! Ekpa bənkə lesa nə didufə lə utidi kafoo,
əmbutə utidi əmə yifo lebua,
19 itsyise yeendufə lə wə utu kəmiə. Wə kafo bomu yuudufə nya yɔɔyɛ
ɛbɔ lə wə kafo fe lesa biabia." Nyaso nnya Yesu lɛtɛyi mfoo, ate bənkə
didisa saa alɛkɛ itə budi.
20 Nya úsukosə ɔ́tɛyi nkə, "Lesa nə lɛbɔ itsyi lə utsyuə eto lɛkɔɛsii, ni
laabiasə utidi nɛ.
21 Itsyise nsusu bua saa aabɔ ketsyi lə utidi eto lɛkɔɛsi kəmiə nya mu
ləətə wəəyifo asa bua nɛ. Asa nyamfó ni fenkə, lɛsɔnɔdi ku kuyu ku ditilo
ku disənkpo, kusiə kamafefe ku sidikpuu,

22 ku nsusu bua fifi ku kawɛ ku disiale, sidia tɛyitɛyi kabiasə utidi eto
diye ku nsusu bua kekleke fifi lə sisə ku sisiə əsuə, nya ləənə utidi kakpe lə
kofani əsuə, ənəmi sɛsəsɛsə lə utidi bamba eto bikə əsuə, diye biasəbiasə,
əsuə kato bobesə, ebukisa yifoyifo, koto mentsyue mentsyue.
23 Asa bua nyamfo kenke aabɔ ketsyi lə utidi eto lɛkɔɛsi, nya laabiasə
utidi nɛ."

Usio Wə Lenni Yudanyə Áfo Yesu Ɔnɔ.

24 Nyamfo eto kamaa, Yesu édu úsu umə utsyuə lə Tiro eto kasɔ. Úsu diyo
ditsyuə kaka wóanla nkə kuutsyuə saa te nkə okpe mfó, tsyafɛ wóamfo
bɔbiɔ.
25 Mfóo, se usio utsyuə wə lɛwɔnɔ bua nlɛ wə ubi bulə lɛnɔ nkə Yesu
kpe lə mfóo, úbə wə ɔflɔ akpa akpa nya óse akonki lə wə ənəmi.
26 Usio əmfo enni Yudanyə. Bále wə lə umə wə baakpo Foinike lə Siria
eto kasɔ. Nya ɔ́lɛ Yesu lekpakpa nkə ola lɛwɔnɔ nəmə ɔbɔnko lə wə ubi
əsuə.
27 Nya Yesu lékpasə wə nkə, "Tutɛɛ, tə bekpefi lesa etɔ. Yanlɛkɛ bə befi
bekpefi eto lesa bətə bakpa."
28 Lə nnya əsuə usio əmfo ətə wə mbuayɛ nkə, "Ao, mɔ Onamute, bakpa
bamə lə ɔpunu kalɔ lə lesakedikɔ mfóo, ebunyə lesa nə bekpefi bamə nlə
budi eto nə lookpoo kasɔ bedi."
29 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Lə kase fətə mbuayɛ mfo esoo, du esu diyo.
Ebunyə se lɛwɔnɔ nəmə díkayani fə ubi əmə."
30 Nyaso usio əmfo édu úsu diyo. Lə mfóo, únyə nkə wə ubi labe lə wə
kalabekɔ, nya lɛwɔnɔ bua nəmə lénsisi wə lə əsuə.

Yesu Átsya Osani Wə Ni Ototi Ku Ɔmumu.

31 Se Yesu lídu lə Tiro eto lekpake mfóo, ɔ́yɛ lə Sidon úsu Galilea eto
Ditumbukplɛ kama kaka Kəmə Lefosi kamə nkpe eti.
32 Nya mfóo, betidi bətsyuə ákpa utidi utsyuə wə ni ototi ku ɔmumu
báboko wə ɔflɔ nya bálɛ wə lekpakpa bə utəkə ani lə wə əsuə.
33 Nyaso Yesu ákpa wə usuko lɛkpɔ kaka betidi ku kudu ləmbə, nya úfi
wə animi ókpe wə lə ato. Útufə ntufə ókpo lə wə animi nya ɔ́kɔbe utidi
əmə eto odiakami.
34 Nya Yesu lébesə wə ənəmi óbe kato nya ɔ́wɔnɔ fũũ, nya ɔ́tɛyi osani
əmə nkə, "Hefata," eto kasɔ ni bəə, "Sini!"
35 Lamfolamfo, osani əmə eto ato ásini nya wə odiakami tsya lényankli
nya ófo etiki budi.
36 Yesu ákpe betidi ba dinyə mfó kɔfi nkə bántɛyi utidi saa kulesa, itsyi
lə lesa nə bənyə mfó. Fɛɛ bimbaa ete ɔ́ninko mə, itsyise kase ókpe mə
kɔfii, nko kə banlɛ nnya bokpantsyasə nɛ.
37 Nya betidi ba kenke lɛnɔ asa nyamfóo, iyifo mə naa efensə! Nya bátɛyi
mə əsuə bə, "Wəəyifo lesa saa kukɔnɔ. Wəətə bamumu leedi etiki, nya
batoti tsya laanɔ asa!"

8

Yesu Ɜtə Betidi Akpi Ana Lesa Bédi.

1 Lə eyi nyamfó əsuəə, betidi kpə əbə bátsya mfó. Nya se kulesa
dímləntsyə boodi esoo, Yesu ákpadi wə bakasebi óboko wə akɔ nya ɔ́tɛyi
mə nkə,

2 “Betidi bamfo eto asa lɛ mɛ kaminsə, itsyise eyi ətsyə sɔ̃ɔ̃ ni nyamfo
se bəbə mɔ ɔflɔ nɛ. Nya mɔmɔɔ, kulesa ente boodi.
3 Lə nyani mə beluu, kukpɛnsɛ ebɔlɛ mə kola disi lə kusu itsyise mə
bətsyuə etsyi katsyontsyokɔ.”
4 Nya wə bakasebi lɛtɔ wə bənkə, “Se utidi luunyə lesa utə betidi bamfo
lə mfiminti mfo bə bedi bemi?”
5 Mfó Yesu lɛtɔ mə nkə, “Abolo asia nte mi?”
Bátɛyi wə bənkə, “Abolo akuanse.”
6 Yesu átɛyi məmblɛ nkə bəsiə kasɔ. Nya úfi abolo akuanse nyamə, nya
ɔ́sɔ Onanto ani, nya úbudi nnya úfi útə wə bakasebi nkə befi bətə betidi
bamə kenke. Nya mə tsya dífi nnya bésiə bətə mə.
7 Akpɛ asiani tsya ətsyə. Yesu éfi nnya tsya nya ɔ́sɔ ani. Nya úfi nnya
útə wə bakasebi nkə besiə nnya tsya bətə mə.
8-9 Betidi bamfó kenke édi bémi. Betidi bamə eto utu ebuyifo akpi ana.
Se bédi bálosəə, bakasebi bamə ásɛ abolo wɛlɛwɛlɛ nnya díbu nya íyi
etsyitsya kplɛkplɛ akuanse. Nnya kamaa, Yesu ələkə betidi bamfo kenke
kusu nya bédu.
10 Nya Yesu ku wə bakasebi dídufə lə ɔklɔ báyila ditumbukplɛ bésu
Dalmanuta eto lekpake.

Farisifɔ Átɔ Yesu Bənkə Uyifo Ayanisa Ote Mə.

11 Farisifɔ bətsyuə əbə Yesu ɔflɔ nya bétsyiko wə etiki bunənko lə befi
bato wə babe. Nyaso bátɛyi wə bə uyifo ayanisa ətsyuə ote mə lə bate bə
Onanto ɔflɔ útsyi úbə.
12 Nyamfo ələ Yesu tinti nya óla ɔwɔnɔ nya ɔ́tɔ mə nkə, “Beso kon mmi
eto betidi laabɛbɛ bə bəənyə ayanisa fɛ lə bafo banɔ? Kulefe, nlɛ mi bɔtɛyi
minkə, membuyifo ayanisa nnya eto okle bela biə biənyə mfo!”
13 Nya údu lə mə ɔflɔ, nya úsinkli údufə lə ɔklɔ nya ɔ́yila ditumbukplɛ
nəmə úsu ni lekpake nə nse.

Yesu Ǝkə Mə Ato Lə Bidia Eto Asatete Ǝsuə.

14 Kase banlɛ ditumbukplɛ nəmə bɔyilaa, wə bakasebi bamə áta əsuə
béntsyi abolo kpə.
15 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bekpe kobe lə bitsyue ato lə bɛnɔ etiki itsyi
lə oka Herodes ku Farisifɔ eto əyənkisəsa əsuə.”
16 Lefe nəmfóo, mə sɔ̃ɔ̃ dínyə mfó bánlɛ etiki búdi katɛyi bə, “Lee nnya
buuntsyi abolo kpə eso ɔnlɛ bɔtɛyi nkoo?”
17 Fɛɛ se Yesu nyi etiki nnya banlɛ bɔtɛyi esoo, ɔ́tɔ mə nkə, “Beso bɛnlɛ
etiki lə abolo butsyi əsuə? Ibə ese mɔmɔɔ, biənyətɔ nye bɛnɔ kasɔ? Bitidi
ato ko!
18 Bekpe ənəmi, tsya fɛ biənnyə! Bekpe ato, tsya fɛ biannɔ!
19 Bíankloma lefe nə ménsie abolo anɔ míntə betidi akpi anɔ dídi?
Etsyitsya kplɛ asia nnya wɛlɛwɛlɛ díbu díyi?”
Bátɛyi wə bənkə, “Lefosi etsyitsya ənuə.”
20 Yesu esi ɔ́tɔ mə nkə, “Nya lə lefe nə mínsiə abolo akuanse míntə betidi
akpi anaa, nnya wɛlɛwɛlɛ díbuu, etsyitsya asia íyi?”
Bátɛyi wə bənkə, “Akuanse.”
21 Nya ɔ́tɔ mə nkə, “Ibə ese mɔmɔɔ, biante tɔ futsyə mini?”

Yesu Átsya Unəmba Utsyuə Lə Umə Wə Baakpo Betsaida.

22 Se Yesu ku wə bakasebi dídufə Betsaida, betidi bətsyuə ákpa unəmba
utsyuə báboko Yesu ku wə bakasebi ɔflɔ nya bálɛ wə lekpakpa bə lə ufi
wə kɔni utəkə lə wə.
23 Yesu ákɔbe nwə əmə lə kɔni nya ókpa wə ɔ́bɔnko lə umə nti. Se útufə
ntufə ókpo lə unəmba əmə eto ənəmii, úfi wə ani útəkə lə wə əsuə, nya
ɔ́tɔ wə nkə, “Alɛ lesatsyuə bunyəə?”
24 Nya utidi əmə létakasə wə ənəmi óbe kato nya ɔ́tɛyi nkə, “Ee, nlɛ
betidi bunyə, tsya beyifo fe eyi. Fɛɛ balɛ bɔyɛ katsyilama.”
25 Nya Yesu disi útidi wə ənəmi. Lə lefe nuəfə nəmfoo, utidi əmə ásini
wə ənəmi kukɔnɔ, nya wə ənəmi lékpa, nya únyə lesa saa kukɔnɔ.
26 Nya Yesu díləkə wə kusu nkə udu usu wə diyo, wensisinkli usu umə
əmə nti.

Petro Átɛyi Nkə Yesu Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

27 Lə nnya kamaa, Yesu ku wə bakasebi édu mfó bésu kebuto kətsyuə
ka lɛfi Kaisarea Filipi eto kasɔ eti. Nya lefe nə bányɛ lə kusu bantɔɔ, Yesu
édi mə etiki ɔ́tɛyi nkə, “Bɛtɛyi mɛ, futsyə betidi laatɛyi bə wə mini?”
28 Bátɛyi wə bənkə, “Bətsyuə lɛ bɔtɛyi bə fə ni Ntufləsətidi Yohanes.
Nya bətsyuə tsya nlɛ bɔtɛyi bənkə fə ni Onanto eto Unyɛləkətidi Elia. Nya
bətsyuə tsya nlɛ bɔtɛyi bənkə fə ni Onanto eto mba ləələkə wə kɛnyɛ eto
mba kɔ eto okle ɔni.”
29 Nya Yesu disi ɔ́tɔ mə nkə, “Mimi nkpə, owoe biebu biə wə mini?”
Petro átɛyi wə nkə, “Fə ni nwə Onanto lékpo ɔhile útsyə.”
30 Nya Yesu díkə mə ato nkə bántɛyi ku utsyuə saa, lesa nə benyi itsyi lə
wə mfo.

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Wə Kanyinyənyə Ku Wə Ukpə Ku Wə Businkli Kataka Ǝsuə.

31 Nya Yesu dítsyiko wə bakasebi asa ətsyuə bóte, ɔ́tɛyi mə nkə, “Ele
bə ibə itə bə Utidi Eto Ubi nyə kanyi lə Yudafɔ eto beninə ku besumunyə
ninə ku afi eto bateasa eto ani, bani wə. Boolo wə, tsya lə diyi tsyəfəə
wootaka.”
32 Ƒtɛyi mə nyamfo ókpasə, bə lə banɔ kasɔ. Nya Petro lékpa wə usuko
ɔflɔ wonko wə inuə, nya ɔ́ninko wə.
33 Tsyaa, se Yesu díkənsə óbe wə bakasebii, údi etiki ku lɛbləfi ókpe
Petro nkə, “Obansam, du mɛ lə ɔflɔ!” Nya ɔlɔ bɔ́tɛyi nkə, “Anla asa nnya
Onanto lala, bomu nnya betidinini lala!”
34 Nyaso Yesu ákpadi betidi eto ditsyukpa nəmə ku wə bakasebi óboko
wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə utsyuə ala nkə wəətəkəko mɛɛ, ele bə uləkə
wə ato ku wə əsuə utsyiko lə wə alasa əsuə nya lə utsyi wə uyikabie
utəkəko mɛ.
35 Itsyise nwə ke lela nkə wəələkə wə nkpəə, woo nyansə mu. Nya utidi
wə ke loonyansə wə nkpə lə mɔ disi ku lə Ditiki Sɛɛ nəmfo esoo, wuunyə
nkpə manlo.
36 Nte kutəkə ko utudi luunyə lə kawunsiə kamfo eto bikə kenke afiani
wə bele fɛ wənnyə nkpə manlo?
37 Nye be utidi luufi ofloma ko bə lə unyə nkpə manlo?
38 Mɔmɔ mfoo, betidi kpə lə asa bua buyifo ketsyi kama kakpe Onanto.
Nyaso lə utsyuə efi mɔ ku mɔ asatete fe afanisa mɔmɔɔ, wuuntsya ebudi
kofani lə mɔ, Utidi Eto Ubi, ɔflɔ lə lefe nə muubə ku Onanto eto Batɔnkpe
kɛnkɛ ku lə Onanto eto diyənde əsuə.”

9

1 Nya Yesu disi ɔ́tɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə mi bətsyuə
əmbukpə isu ese lefe nə biunyə Onanto əmə eto sekakedikɔ luubə ku
əsuəale.”

Yesu Eto Ǝsuə Bofloma.

2 Eyi akua eto kamaa, Yesu ákpa Petro, ku Yakobo ku Yohanes bésu kɔtini
kutsyuə əsuə. Mə hã dísu bəsiə mfó. Lefe nə bakasebi bamfo ńlɛ bobee,
bənyə bə Yesu eto ditsyəbi áfloma.
3 Nya wə awu nnya onkpe léfloma íflubi futututu enso kase utidi luuflə
wə bíkə ku ntu biole nya bɛnlɛ buyənde.
4 Nya bənyə Onanto eto bənyɛləkətidi ba koko, Mose ku Elia lɛbɔ bánlɛ
etiki budi ku Yesu.
5-6 Sikpi əmuə bakasebi bamə kenke itsyise bánte lesa nə bánlɛ bɔtɛyi.
Nya Petro wə dímante lesa nə woatɛyi, lɛtɛyi Yesu nkə, “Oteasa, bo mfo
eto bubə alɛkɛ tinti. Tə lə boto ebu ətsyə. Lɔni itə fə, lɔni itə Mose, nya
lɔni tsya itə Elia.”
7 Nya lɛsɔmiloku ditsyuə díbə díti məmblɛ kenke, nya bánɔ ɔkɔɛ lɛbɔ
utsyi lə asɔmiloku nyamə əsuə nlɛ bɔtɛyi nkə, “Nwə mfo ni mɔ ubi lala
wə mankeko. Bitsyue wə koto.”
8 Akpaakpa mfóo, bátsyilamasə ənəmi tsya bənyə kuutsyuə saa enso
Yesu hã ńyə ku mə mfó.
9 Lefe nə bésinkli banlɛ kɔtini komə bɔyifə kəbə kasɔɔ, Yesu əkə mə ato
nkə, “Biantɛyi kuutsyuə lesa nə bínyə mfo isu ese bə, mɔ, Utidi Eto Ubi,
ataka ntsyi ɔkɔmə mbə.”
10 Béti etiki nyamfo bákpe lə mə nti, fɛ lə mə mate sii, nya bákatɔ mə
əsuə bənkə, “Be ni bə wootaka utsyi ɔkɔmə ubə eto kasɔ?”
11 Nya bátɔ Yesu bənkə, “Beso afi eto bateasa bamə laatɛyi bənkə ele bə
ibə bə Onanto eto Unyɛləkətidi Elia tɔ Kristo eto bubə?”
12 Yesu átɛyi mə nkə, “Sitinti baatɛyi. Ele bə Onanto eto Unyɛləkətidi
Elia tɔ Kristo eto bubə lə ubə ɔlɔ lesa saa utsyə. Fɛɛ báwɔni bákpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə tsya bə Utidi Eto Ubi ebudi ohiã tinti nya bɔɔni
wə. Be bibu biə nyamfo tsya lɛ bote?
13 Nlɛ mi bɔtɛyi minkə Onanto eto Unyɛləkətidi Elia búbə koko. Fɛɛ
betidi mámfo wə ku dibu. Bomu béyifo wə kase ke bála. Nyamfo əbə
itə fe kase Onanto eto bɛnyɛləkətidi lɛwɔni bətsyə lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə.”

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Nə Dísiə Lə Osaibi Utsyuə Ǝsuə.

14 Lefe nəmfóo, se Yesu ku bakasebi itsyə bamə dísinkli bəbə bakasebi
fɛfɛ ɔflɔɔ, bənyə bə betidi kpə ńyə bátsyilama mə, nya afi eto bateasa
bətsyuə nlɛ mə etiki bunə nko.
15 Se betidi bamfó kenke dínyə Yesu nlɛ bubəə, íyifo mə yanii, nya
bétsyetsyi bésu bátsyako wə bəsiəsə wə.
16 Yesu ɔ́tɔ wə bakasebi bamə nkə, “Nte kənə ka mi ku mə nlɛ?”
17 Nya osani utsyuə wə ńyə lə betidi bamə nti lɛtɛyi Yesu nkə, “Oteasa,
nkpa mɔ ubi mboko fə ɔflɔ, itsyise lɛwɔnɔ bua si wə lə əsuə itə waamfo
etiki budi.
18 Lefenə ke lɛwɔnɔ bua nəmfo nlɛ wə buləə, dietsyi wə kasɔ lə kasɔ,
nya efu laabɔ wə lə kɛnyɛ nya woayimi anyi, nya wə əsuə kenke laasie
kəkləkə. Nya mínkpa wə mimboko fə bakasebi minkə lə batsya wə, fɛ
bamfo.”

19 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Ei! Mii, mmi eto betidi, mi bofo kanɔ əmbə
ale! Nte lefe nə eto okle ele bə bonko mi yɛ fɛ lə befo bɛnɔ? Nye nte lefe
kɛntsyɛ nə ele bə nyɛnko mi fɛ lə bɛnɔ asa kasɔ? Bekpa ubi əmə beboko
mɛ!”
20 Nya bákpa wə búsuko Yesu. Nya kase lɛwɔnɔ bua nəmfo dínyə
Yesu ko, dítinkəsə ubi əmə nya dínə wə lɛɛsɔ lə kasɔ lɛnlɛ bowaninsə,
akaminansə lə kasɔ, nya efu nlɛ bɔbɔ lə wə kɛnyɛ.
21 Nya Yesu lɛtɔ wə anto nkə, “Se ítsyiko wə buyifo məə, yɔ́ɔ klɛ?”
Osani əmə átɛyi wə nkə, “Ítsyə wə kasɔ lə wə sikpefi lefe ke.
22 Lɛwɔnɔ nəmə aakplatsya sesiasesia nkə lə lelo wə, lə ibə nkoo, dietə
nkə lə udu ɔnɔ udufə lə utə nye ntu əsuə. Nlɛ fəə lekpakpa, nyə bo
kaminsə, lə ebofo lə awunsə ko bo!”
23 Yesu átɛyi wə nkə, “Beso faatɛyi mɛ fənkə lə moofo? Lesasa ebofo
bubə kətə lə afo mɛ ɔnɔ.”
24 Lamfolamfo, ubi əmə eto anto átɛyi bembembe nkə, “Mfo nnɔ, tsyaa
bumbə ale kpə. Wunsəko mɛ lə mɔ bofo kanɔ lə bumuə ale.”
25 Nya lefe nə Yesu dínyə nkə betidi kpə lə bɔkpɔ lə banyi bafi məə,
údi lɛwɔnɔ nəmfo etiki nkə, “Lɛwɔnɔ bua nə ləətə betidi lannɔ ku leendi
etiki, nlɛ fə bɔtɛyi minkə bɔ lə ubi əmfo əsuə, nya mensi sinkli edufə lə
wə kulefe kulefe bio!”
26 Lɛwɔnɔ nəmfo áfa bembembe, nya dítinkəsə wə kekleke nya lɛbɔ wə
lə əsuə. Ubi əmfo álabe mfó fe bukpə ukpə. Nya utsyuə saa wə ńyə mfó
nlɛ bɔtɛyi nkə, “Ukpə!”
27 Nya Yesu lɛkɔbe ubi əmə lə kɔni nya ótaka úńyə.
28 Lə nyamfo eto kama se Yesu dídufə diyo ditsyuəə, wə bakasebi átɔ
wə buɛ bənkə, “Beso bo dímamfo lɛwɔnɔ nəmfo bola kələkə lə ubi əmə
əsuə?”
29 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Siankpa utidi əmə éboto ola sesia sesia sesia
nya ókle kɛnyɛɛ, nya fɛ woofo lɛwɔnɔ nəmfo eto okle bola kələkə lə utidi
əsuə nɛ.”

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wuukpə Ǝsuə.

30 Yesu ku wə bakasebi édu mfó báyɛ lə Galilea eto kasɔ. Yesu mánla
nkə kuutsyuə saa te kaka onkpe,
31 itsyise úkate wə bakasebi asa. Ɔtɛyi mə nkə, “Osani utsyuə ebufi
Betidi kenke eto Ubi utə, nya wuufi wə utə betidi nkə balo. Nya lə diyi
tsyəfə əsuəə, wuusinkli otaka ubə nkpə.”
32 Tsya bánnɔ lesa nə ɔ́tɛyi mə mfo eto kasɔ, nya báte sikpi ku kase bɔɔtɔ
wə ditiki nə ɔ́tɛyi mfo eto kasɔ.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Nwə Ndi Ɔkplɛnyə Kenke Ǝsuə.

33 Se bésu bédufə Kapernaum eto umməə, bésu bédufə diyo lɔni. Mfóo,
Yesu átɔ wə bakasebi nkə, “Nte ditiki nə bɛnlɛ bunə lə mi nti se bɔ́nlɛ
bubə?”
34 Tsya bəntə wə mbuayɛ saa. Itsyise se bánlɛ bubəə, bəkənə etiki bə
bala bə baate utsyə wə ni ɔkplɛ kenke lə mə nti.
35 Nya Yesu dísiə lə kasɔ nya ókpadi wə bakasebi lefosi inuə bamə, nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Mi futsyə lela nkə weedi ɔkplɛnyə kenke lə mi ntii, ele bə
uyifo wə əsuə fenkə nwə ləmbə kulesa nti, nya wuusumu wə bətsyuə.”
36 Nya útə dikpefi díbə únyə lə mə sɛtɔ. Nya útsyi dikpefi nəmfo útəkə
lə wə akpa nya ɔ́tɛyi mə nkə,

37 “Utsyuə saa léfo dikpefi lə mɔ disii, mɔ ni ófo. Nya utsyuə saa loofo mɛɛ, inni mɔ mate ete ofo. Bomu ófo mɔ Anto wə létsyese mɛ tsya.”

Utsyuə Saa Wə Leenkisi Mii, Uyifo Lɔni Ku Mi.

38 Nya, okasebi wə baakpo Yohanes lɛtɛyi Yesu nkə, “Oteasa, búnyə osani utsyuə wə nlɛ awɔnɔ bua bóla lə fə diye əsuə. Nya búti wə kusu buə usinkli ɔyɛ, itsyise umbə lə bo nti.”

39 Yesu átɛyi mə nkə, “Bienti wə kusu, itsyise utsyuə saa wə leeyifo ayanisa lə mɔ diye əsuəə, əmbudi mɔ etiki bua.

40 Nya utsyuə saa wə ləənnyə lə bo əsuəə, bonko wə eyifo bani.

41 “Nya mətə lə bete biə utsyuə saa wə luutə mi ntu nkə binə itsyise biyifo mɔ balee, Onanto ebofo wə nnya kayo.

Biəntə Kulesa Saa Lə Iti Mi Bofokanɔ Kusu.

42 “Lə ibə bə utidi utsyuə ətə bə dikpefi nə díkənyə bofokanɔ lə mɛ ésinkli kama lə nnya əsuəə, wuunyə kotonənə tinti. Lə befi ukuə bátsyasə lə lebambi kplɛ əsuə befi bakpe wə lə simuə befi wə bato bakpe lə ditumbukplɛ, yɔɔlɛkɛ itə wə eso.

43-44 “Nyaso lə fə kɔni kɔni abiasə fə bofokanɔɔ, tɔnɔ lə ala ko ələkə! Ɛlɛkɛ bə yɛ kɔni kɔwɛ esu nkpə manlo kəmiə enso bə kɛ ani ənuə lə Onanto lə oto fə okpe lə ditəfɛnku əsuə kaka baatonsə asa bua.

45-46 Nyaso lə fə kokpa kɔni laabiasə fə bofokanɔɔ, la ko ələkə. Ɛlɛkɛ eso bə kɛ kokpa kɔwɛ lə ənyə nkpə manlo, enso bə akpa ənuə kɛ fə lə bato fə bakpe lə utə əmə kəmiə.

47 Nya lə fə dinəmi aakpa fə kesuko asa bua kəmiəə, nə ni ələkə. Ɛlɛkɛ eso lə akpe dinəmi lɛwɛ nya fedufə lə Onanto eto sekakedikɔ enso bə kɛ ənəmi ənuə lə befi fə bato bakpe lə utə manlo kəmiə,

48 wə eto asa bátɛyi bənkə,

‘Ekuklubi nnya laabiasə asa mfóo, əənkpə kulefe.
Nya ute wə laatonsə asa mfóo, aanni kulefe.’

49 Itsyise fe kase beefi mba kakpe lə didisa dialɛkɛɛ, nko kə Onanto leefi kanyinyənyə eto utə kakpasə wə betidi əsuə nɛ.

50 “Mba alɛkɛ. Fɛ lə bóyansə mu kamini, ənsiəmbofo kamini bokpe lə mu bio. Nyaso, tə mba eto lɛlɛkəsə lə bɔkɛ mi lə əsuə. Lə bisiə lə diyuə əsuə ku mi bətsyuə.”

10

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kusə Ku Kusiənini Ǝsuə.

1 Nya se Yesu dídu mfó, ɔ́yila Yordan eto ketu úsu Yudea eto kasɔ. Betidi kpə esi bəbə bátsyilama wə mfó tsya, nya úkate mə asa mfó itsyi lə Onanto əsuə fe kase úkala buyifo.

2 Farisifɔ bətsyuə əbə wə ɔflɔ bə lə itə kusuu, lə bənyə kusu lə wə əsuə. Bátɔ Yesu bənkə, “Nyalɛ Onanto eto kɔfi ətə kusu bənkə osani ɔni wə usiə?”

3 Nya Yesu tsya lítə mbuayɛ ɔ́tɔ mə nkə, “Nte kɔfi ko Mose lékpe mi?”

4 Bətə mbuayɛ bənkə, “Mose ətə kusu nkə osani wə ke lensianla wə usiəə, ɔwɔni kukuə lə utə wə bote fɛ lə oyani wə.”

5 Yesu átɛyi mə nkə, “Moses wəə ni Onanto eto Unyɛləkətidi áwɔni nyamfo nko útə mi itsyi lə mi letotidi eso.

6 Taa kawunsiə eto diyifofee, Onanto éyifo osani ku usio, fe kase báwɔni
bákpe lə Kukue Kɛnkɛ əsuə.
7 Awɔnisa Eto Kukuə Kɛnkɛ átɛyi nkə, ‘Lə nyamfo eso osani du lə wə
anto ku ambe ɔflɔ usu ɔkɔ ku wə usiə,
8 nya mə inuə bamə loofiani əsuə eto sinə sɔni.’ Nyaso lə Onanto eto
ənəmii, bafiani utidi ɔni. Inni inuə!
9 Nyaso betidi ba Onanto lɛkɔ banii, kawunsiə kamfo eto utidi saa əmbə
kusu wəəsənsə mə nti.”
10 Kama se bésu bédufə lə diyo kəmiəə, wə bakasebi átɔ wə asa itsyi lə
ləsanə ɔ́tɛyi lə kɔfi komfó əsuə.
11 Yesu ələkə kasɔ óte mə nkə, “Osani wə looyani wə usiə usu nya úfi
obambaa, udi kɔsɔnɔ, ota wə usiə koko əmə ubu.
12 Nko ke lə usio ani wə usiə nya usu usiəko úsiə kusə bamba tsyaa,
wuntsya akpo kusə óta wə usiə koko əmə úbu.”

Yesu Ákpo Bekpefi Bətsyuə Atsyɔ.

13 Lə lefe nəmə tutuutuu, betidi bətsyuə ákpa mə bebi báboko Yesu ɔflɔ
bə lə ufi wə ani utəkə mə lə əsuə okpo mə atsyɔ. Fɛɛ wə bakasebi ənyənki
bákpe mə.
14 Se Yesu dínyə nyamfoo, kafo ányi wə nya ɔ́tɛyi wə bakasebi nkə, “Bitə
lə ekpefi lə bəbə mɔ ɔflɔ, bienti mə kusu. Itsyise Onanto eto sekakedikɔ tə
itə mba laabokosə mə əsuə kasɔ fe kase ekpefi kɛkɛ bamfo leeyifo.
15 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə utidi wə ke ləmbofo Onanto eto Sekadidi
fe kase dikpefi kɛkɛ laabokosə wə əsuə kasɔɔ, wəmbudufə Onanto eto
sekakedikɔ kulefe.”
16 Nya ɔ́buta dikpefi saa, útəkə wə kɔni nya ókpo mə atsyɔ.

Otabinyə Utsyuə Átɔ Yesu Kusu Ko Wɔɔyɛ Lə Unyə Nkpə Manlo.

17 Lefe nə Yesu létaka úńyə lə uluu, osani utsyuə étsyetsyi úbə óse
akonki lə wə ənəmi, nya ɔ́tɔ wə nkə, “Oteasa Sɛɛ, be ele bə nyifo fɛ lə
nyə nkpə manlo?”
18 Yesu átɔ wə nkə, “Eyi lesa nə eso fakpadi mɛ fə, ɔsɛɛ? Utidi saa
meenyifo ɔsɛɛ, enso Onanto.
19 Eyi Onanto eto afi nnya kenke. Manlo utidi, mankpo kusə nye mamfe
fə usiə kama, menyu, mantɛyi sidia lə fuutsyuə əsuə nye ala wə kɛnyɛ,
manwɛ utidi lə afo wə bikə, bu fə anto ku fə ambe.”
20 Osani əmfo esi ɔ́tɛyi wə nkə, “Oteasa, idu lə mɔ sikpefi ibə ese lə mii,
nlɛ afi nyamfo kenke budi.”
21 Yesu ábe wə ku lelabi nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Lesakpa lɔni hã dibu ele bə
yifo. Su lə esu efi fə bikə bia kenke nte fə ate, lə efi atabi nyamfó efi ətə
bakombo. Lə nnya əsuəə, ebofiani otabinyə lə Onanto eto. Nyamfo eto
kamaa, du lə əbə ətəkəko mɛ lefe saa!”
22 Se osani əmfo lɛnɔ ditiki nəmfoo, élo wə ani nnya údu ku nkuɛnlo,
itsyise bikə kpə kpe wə.
23 Yesu átsyi ɔwininsə nya ótsyilamasə ənəmi óbe wə bakasebi nya ɔ́tɛyi
mə nkə, “Ekpe ale tinti fɛ batabinyə loofo Onanto eto sekakedikɔ budufə.”
24 Ditiki nəmfo ábiasə wə bakasebi bamfo eto nsusu. Fɛɛ Yesu esi átɛyi
mə nkə, “Mɔ bebi, bɛnɔ kase enkpe ale itə batabinyə bə bənyə kusu bedufə
Onanto eto sekakedikɔ!
25 Mə mfó budufə kpe ale eso kase ɔdɔmini ku lekoko lɔɔyɛ lə okaasa
eto ofo ofe!”

26 Se ɔ́tɛyi mə ditiki nəmfoo, isi ébiasə mə nsusu ekpe blɛmblɛ! Nya
banlɛ mə əsuə bɔtɔ bənkə, “Nyalɛ owoe ko luunyə nkpə manlo?”
27 Nyaso Yesu ábe mə tũũ, nya ɔ́tɛyi nkə, “Utidi saa əmbə loofo nyamfo
buyifo. Fɛɛ wə Onantoo, wə ebofo lesa saa buyifo.”
28 Nya Petro dídi etiki ɔ́tɛyi nkə, “Bóyani bo lesa saa butsyə bubə
butəkəko fə!”
29 Nya Yesu lɛtɛyi nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi minkɛ mimi ebunyə bikə kpə enso
mbia béyani bitsyə. Itsyise utidi saa wə léyani wə oto nye bayimisani nye
bayimisio, nye ambe, nye anto, nye wə bebi, nye wə ɔkuɛ útsyə lə mɔ
butəkəko esoo, nya lə usənsə Ditiki Sɛɛ nəmfoo,
30 wuunyə asa nyamfó eto nnya kolofa ku kama lə kasɔ kamfo. Wuunyə
kato ku bayimisani ku bayimisio, ku ambemə ku bebi ku kakuɛ kpə. Fɛɛ
betidi ebokpe wə bulə tsya. Nya nyamfo eto kamaa, wuunyə nkpə manlo
lə kawunsiə fɔfɔ ka luubə.
31 Fɛ betidi kpə ba ntɔ sɛtɔ mɔmɔɔ, ebubə bafe kama. Nya mba nkpe
kama mɔmɔɔ, mə loofe batɔ sɛtɔ nɛ.”

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wuukpə Ɜsuə.

32 Lə lefe nə bányɛ lə kusu baatɔ lə Yerusalem eeto uməə, Yesu átɔ sɛtɔ
fɛ wə bakasebi dítəkə. Nya bulə butsyuə eto okle dídufə lə bakasabi bamfó
əsuə nya sikpi dímuə betidi ba ntəkəko mə tsya. Yesu esi ókpadi wə
bakasebi nya ókpa mə úsuko kaka kudu ləmbə nya ɔ́tɛyi mə asa nnya
ləəbə wə butu.
33 Ɔ́tɛyi mə nkə, “Bɛnɔ! Bɔtɔ lə Yerusalem eto umə kaka boomuə mɛ,
mɔɔ ni Utidi Eto Ubi, nya boofi mɛ bakpe lə besumunyə ninə ku afi eto
bateasa eto ani. Boolo mɛ dikpəkpi nya buufi mɛ bakpe lə mba lenni
Yudafɔ eto ani.
34 Nya bookpe mɛ kɔfiɔ, nya bootufə ntufə bakpo mɛ lə əsuə, bablɛ mɛ,
balo mɛ. Fɛɛ lə diyi tsyəfə əsuəə, muusinkli ntaka mbə nkpə bio.”

Yakobo Ku Yohanes Álɛ Yesu Lekpakpa Bə Utsyə Mə Lə Nkplɛkɔ.

35 Nya Sebedeo eto bebi ba ni Yakobo ku Yohanes díbə Yesu ɔflɔ nya
bátɛyi wə bankə, “Oteasa, bokpe kətsyuə boə boatɛyi lə eyifo ətə bo.”
36 Yesu átɔ mə nkə, “Be ini?”
37 Bátɛyi wə bənkə, “Lə əsiə lə fə lekankpomɛ lə fə sekakedikɔ eto
diyənde əsuəə, bo tsya aala boə lə bubə busiə lə fə akɔ mfó. Bo ɔni lə
usiə lə fə kodiani nya unuəfə tsya lə usiə lə fə kəməni.”
38 Yesu átɛyi mə nkə, “Biante lesa nə bɛnlɛ bɔtɔ! Befo bɛnɔ biə biofo
ntu bunə lə kanyi eto lɛkɔbe nə məənə əsuə? Nya biofo ntufləsəfləsə eto
lekpa nə moofo lə kawunsiə mfo bofoo?”
39 Nya bətə mbuayɛ bənkə, “Boofo.”
Yesu átɛyi mə nkə, “Ee, biofo bunə lə lɛkɔbe bua nə eto okle məənə,
nnya biofo ntu fləsəfləsə eto lekpa nə eto okle maafo mfo.
40 Fɛɛ mimbə kusu bə nləkə utidi wə luusiə lə mɔ kodiani nye kəməni.
Mɔ Anto wə ni futsyə luutə betidi ba úkalɔ mfó utsyə útə.”
41 Lefe nə bakasebi lefosi fɛfɛ lɛnɔ etiki nyamfoo, bənyə ɔblɔ bákpe
Yakobo ku Yohanes.
42 Nyaso Yesu ákpadi məmblɛ kenke utsyə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Biyi biənkə
Aba eto beninə kpe əsuəale lə mə betidi ba nkpe lə mə kalɔ əsuə. Nya
nkomə eto beninə tidi bamfó akɛ ale əkələkə kayinkə mba nkpe mə kalɔ.

43 Fɛɛ yanle bə itsyə nko lə mi nti. Lə mi nti eto utsyuə aala nkə weedi
ɔtɔnkotɔnkoo, ele bə obokosə əsuə kasɔ usumu bafɛfɛ.
44 Nya lə mi nti eto utsyuə aala nkə woafo diye kplɛɛ, ele bə uyifo nwə
ləənnə əsuə, laabokosə əsuə kasɔ kabɛbɛ bafɛfɛ eto lɛlɛkəsə.
45 Itsyise Útidi Eto Ubi kulaa tsya məmbə nkə besumu mɛ. Bomu bə lə
usumu betidi lə ufi wə nkpə utə lə betidi kpə eto diləkə."

Yesu Átsya Unəmba Bartimeo.

46 Nnya kamaa, Yesu ku wə bakasebi ésu Yeriko. Nya se banlɛ budu lə
umə əmməə, betidi kpə ətəkəko mə. Nya lefe nə bányɛ kusuu, báfe unəmba
utsyuə wə baakpo Bartimeo eto kasɔ ni Timeo eto ubi. Nya unsi mfó ɔnlɛ
asa bɔtɔ.
47 Se ɔ́nɔ nkə Yesu Nasaretnyə uni nlɛ bofee, ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə,
"Yesu! David eto ubi! Be mɛ lə ənyə mɛ kaminsə!"
48 Betidi kpə ba nlɛ bofe mfó ənyənki bákpe wə bənkə usinkli ɔyɛ kudu
komə. Tsya mfe fɛ usi ófa bembembe nkə, "David eto ubi! Be mɛ lə ənyə
mɛ kaminsə!"
49 Nya se Yesu lɛnɔ nkoo, úkənə úńyə nya ɔ́tɛyi nkə, "Bekpadi wə bitə
mɛ."
Nyaso bákpadi unəmba əmfo bátɛyi bə, "Nyə disuəyuə! Taka mlə,
itsyise ɔlɛ fə bokpadi."
50 Lamfolamfo, úləkə wə awu kato óto ókpe, nya ótaka úńyə, nya úsu
Yesu flɔ.
51 Yesu átɔ wə nkə, "Be faala fə nyifo ntə fə?"
Unəmba əmə átɛyi wə nkə, "Oteasa, tə lə mɔ ənəmi lə ɛsini lə nkənyə!"
52 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Su. Fə bofokanɔ átsya fə." Nya lamfolamfo,
wə ənəmi lɛsini nya útsyiko asa bunyə. Nya útəkəko Yesu, nya məmblɛ
lídu.

11

Báfo Yesu Fe Oka Lə Yerusalem.

1 Lefe nə bányi bafi Yerusalem nya bédufə Betfage ku kaka letsyilama
Betania mfóo, báyo Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini. Nya mfó Yesu lékpe wə
bakasebi inuə nkə beákatɔ.
2 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Lə bidufə umə tutɛɛ, biunyə biənkə bátsyasə
ɔflimubi wə ku ukuə, wə ku utsyuə saa díməsiə tɔ unyə. Benyankli wə
lə ukuə lə bifi wə beboko mɛ.
3 Nya lə utsyuə átɔ mi nkə, 'Beso bɛnlɛ wə buləkə?' bɛtɛyi wə biə mi
Onamute ahiã wə, nya businkli bufi wə boboko mlɛ."
4 Nyaso betidi inuə bamfo ésu nya bənyə bə ɔflimubi ńyə lə ukuə, úńyə
lə futsyə eto kəsiə. Nya bələkə wə ku ukuə əmə.
5 Betidi bətsyuə ba ńyə mfó átɔ mə bənkə, "Be bɛnlɛ wə bonyankli keyifo
ko?" 6 Bátɛyi mə fe kase Yesu lɛtɛyi mə. Nya mə tsya dítə mə kusu bə
banyankli wə.
7 Se báboko Yesu ubuki əmfoo, béfi mə mfia bətəkə lə ubuki əmə əsuə
nya Yesu lébe úsiə lə wə.
8 Betidi kpə éfi mə mfia bətsyə lə kasɔ, bətsyuə tsya əfəsə kalɛ ku afanto
lə kaflɔ bésense bákpo lə kusu bə lə ɔyɛ ofe.
9 Betidi ba kenke ntɔ sɛtɔ ku mba ntəkə kamaa káfa bembembe kákatɛyi
bə,
"Hosiana!

Bɔlɛ atɛsə butə nwə nlɛ bubə lə Onanto eto diye əsuə.
10 Bifi atɛsə bitə bo ona Oka David eto sekakedikɔ sia nlɛ bubə.
Hosiana itə Onanto wə nkpe kato fanlofanlo.”
11 Se údufə Yerusalem, Yesu ésu Yudafɔ eto Disumuyo. Nya ótsyilamasə
ənəmi ɔ́lɛ ola óbe lesa saa nə nkpe mfó. Fɛɛ se kale mfe nlɛ bolo esoo,
údu úsu Betania ku wə bakasebi.

Yesu Ékudi Kudiyi Kutsyuə.

12 Se kale dísiə, bédu lə Umə Betania bánlɛ bubəə nya kukpɛnsɛ étsyiko
Yesu ɓɔlɛ.
13 Únyə kɔsɛsɛ nkə kuyi kutsyuə ko laawɔ eyibibi baakpo fiki ko léta
afanto kpə nyə mfó. Nyaso úsu nkə weesu obe lə kɔ́nwɔ ebibi. Fɛɛ se úsu
údufə kuyi komə kalɔɔ, únyə nkə kóanwɔ ebibi saa. Afanto hã kóto. Lefe
nə ele bə kusi kɔnwɔ tsya mányo tɔ.
14 Nyaso Yesu édi kuyi komə etiki ɔ́tɛyi nkə, “Ensiembɔnwɔ ebibi bio.”
Wə bakasebi ánɔ se ɔ́tɛyi nko.

Yesu Ála Mba Nlɛ Bikə Bote Lə Disumuyo.

15 Se bésu bédufə Yerusalem, Yesu ésu Yudafɔ eto Disumuyo, nya útsyiko
betidi ba nlɛ asa bote ku mba nlɛ bikə bote lə diyo nəmə bola, úkə mba nlɛ
atabi bofloma eto kapunu úwi. Nya úkə mba nsi banlɛ ablonima tsya bote
eto akpomɛ úwi itsyise wóanla nkə kuutsyuə saa ubə ukayɛ lə Disumuyo
ɔflɔ mfó kafe ku mə bikə.
16 Nya wóantɔnɔ nkə kuutsyuə saa fi kulesa úbə katekɔ lə kesumukɔ eto
diyo nəmə mfó.
17 Nya óte betidi bamfó asa ɔ́tɛyi mə nkə, “Bawɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ
Eto Kukuə əsuə bə, Onanto átɛyi nkə,
‘Bookpo mɔ diyo,
diyo nə kawunsiə kenke eto betidi luubə bato ola bətə Onanto.’
Fɛɛ mimi éfi ni bíyifo beyu eto kabiɔkɔ katafa betidi.”
18 Besumunyə ninə ku afi eto bateasa ba lɛkɛ mfó ánɔ etiki nnya Yesu
lɛtɛyi. Nyaso bábɛbɛ kusu ko bɔɔyɛ balo wə. Tsyaa balɛ sikpi bote ɛyɛ lə
kase betidi ba tã laala wə asatete eso.
19 Se éyo ditsyitsyo lefee, Yesu ku wə bakasebi édu lə Yerusalem eto umə
əmə.

Bənyə Bə Kudiyi Komə Yesu Díkudi Ǝkpə.

20 Se kale dísiə eto olesiəə, nya se bányɛ lə kusu bánlɛ bubəə, bənyə bə
kudiyi komə ébukpə koko kenke taa ko keyudu ke.
21 Petro ákloma lesa nə díbə, nya ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Oteasa, be kuyi komə
fékudii, kúkpə!”
22 Yesu átɛyi mə nkə, “Befo Onanto bɛnɔ.
23 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, utsyuə saa wə lɔɔtɛyi kɔtini komfo nkə
kɔnyi kusu kudufə lə lekpoo, nya wanyaki lə wə lɛkɔɛsi, nya ófo ɔ́nɔ nkə
lesa nə ɔ́tɛyi ebubə itəə, Onanto ebuyifo nnya utə wə.
24 Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi minkə, lesa nə ke biɔtɔ Onanto ɛyɛ lə olatoto
əsuəə, befo bɛnɔ biə dioka mi kɔni. Onanto ebuyifo lesa nə mə utə mi.
25 Nya lə bibə ola katokɔ kətə Onanto nya bekloma biə utidi utsyuə áta
mi úbuu, bifi bɛtsyɛ wə itə bə mi Anto wə nkpe kato tsyaa, lə ufi mi asa
bua ɔtsyɛ mi.
26 Fɛɛ lə biemfi bɛtsyɛ wəə, mi Anto wə nkpe kato tsya əmbufi ɔtsyɛ mi.”

Betidi Ákpe Kədiə Ku Yesu Itsyi Lə Kaka Wə Ǝsuəale Ditsyi.

27 Yesu ku wə bakasebi édufə Yerusalem. Nya Yesu nyɛ lə kesumukɔ mfó
botsyilamaa, nya besumunyə ninə ku afi eto bateasa ku umə eto beninə
bətsyuə díbə wə ɔflɔ.
28 Nya bátɔ wə bənkə, “Owoe dítə fə əsuəale fɛ feeyifo asa nyamfo? Nya
owoe tsya dítə fə kusu nko?”
29 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Tutɛɛ, mɔɔtɔ mi ditiki lɔni hã. Nya lə bitə ni
mbuayɛɛ, mɔɔtɛyi mi nwə eto əsuəale əsuə minlɛ asa nyamfo buyifo.
30 Bɛtɛyi mɛ kaka Yohanes léfo əsuəale utsyiko fɛ úfləsə betidi ntu?
Ǝsuəale nyaməə, Onanto ɔflɔ itsyi lee utidi ete dítə wə kusu?”
31 Bétsyiko etiki nyamfo bunə lə mə nti, nya bátɔ mə əsuə bənkə, “Ntsyə
ele bə bɔtɛyi kɛɛ? Lə bɔtɛyi boə nkomə eto əsuəale nyamə etsyi Onanto
ɔflɔɔ, wɔɔtɔ bo nkə, ‘Lə nko inii, beso bíamfo Yohanes bɛnɔ?’
32 Fɛɛ lə bɔtɛyi wə boə, utidi ete letsyese wə tsyaa!” Balɛ sikpi bote kase
bɔtɛyi nko tsya itsyise utsyuə saa áfo ɔ́nɔ nkə Yohanes eyifo Onanto eto
unyɛləkətidi.
33 Nyaso bátɛyi Yesu bənkə, “Bunyi.”
Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Mintsya əmbɔtɛyi mi itsyi lə əsuəale nnya
minkpe eso fɛ maafo nyamfo buyifo!”

12

Yesu Átɛyi Lekpa Únyə Lə Yudafɔ Eto Beninə Ǝsuə.

1 Nya Yesu lɛtɛyi mə lekpa nkə, “Lefe lɔnii, osani utsyuə áfo nte eto eyi
eto ɔkuɛ. Nya ókpe ɔkpɔ ótsyilama wə. Nya úləkə dibiə lə koba əsuə
kaka wuukəkə eyibibi nyamə eto ntu ukakpo. Nya óto kalebe kani letaka
kaka bookənyə bakase ɔkuɛ əmə. Nya úfi ɔkuɛ əmə ókpe lə wə beyifoyifo
bətsyuə eto ani nkə bakase wə, lə lesa nə ke bənyə lə ɔkuɛ əməə, lə befi
baboko lə besie bətsyuə. Nya údu úsu kusu.
2 Se lefe léyo bə balɛ eyibibi nyaməə, osani əmə ákpe mə wə uyifoyifo
ɔni nkə lə bɔɔlɛ eyibibi nyaməə, lə batsyɛ nya lə akpa ənuə lə osani əmə
lə ofo wə lekpa oboko wə.
3 Fɛɛ beyifoyifo bamfo ko dímuə wə uyifoyifo əmfo báblɛ nya bála wə
bátsyese nya údu anifufu.
4 Nya osani əmfo disi ótsyese uyifoyifo bamba. Nya se úsuu, beyifoyifo
bamfo lɛblɛ wə nya ófo lefabe lə disi, nya bákpe wə kofani tinti.
5 Nya osani əmfo disi ótsyese wə uyifoyifo bamba bio, nya báblɛ
wuntsya nya bálo wə. Nnya kamaa, usi ótsyese wə beyifoyifo kpə. Nya
báblɛ bətsyuə nya bálo bafɛfɛ.
6 “Utidi wə dibu wə bio wootsyese wə ni osani əmfo kosate eto ubi lala.
Lɛfɛfɛɛ, ótsyese wə. Nya ɔ́tɛyi wə əsuə nkə, ‘Mfo nnɔ miə boobu mɔ ubi.’
7 “Fɛɛ beyifoyifo bamə átɛyi mə əsuə bənkə, ‘Nyə nwə luudi Bonamute
eto bikə. Bibə lə bumuə wə bolo, lə bɔlɛ wə kedikɔ bofo bofianinsə bo
kale.’
8 Nyaso bəmuə ubi əmfo. Nya bálo wə. Béfi wə bəduə lə ɔkuɛ əmə eto
kama.”
9 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Be befo bɛnɔ biə osani əmfó ebuyifo? Mɔɔtɛyi
mi minkə wuusu mfó usu olo beyifoyifo bamfó, ɔlɛ ɔkuɛ əmfo ofo okpe
betidi bambaa kɔni.
10 Ntɔ bíankla lə Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə kaka bátɛyi bənkə,
‘Leba nə mba laato ayo lɛni bə dimbə kɔnɔɔ,

ni bomu díbə lefiani nə nso bofe lə afɛfɛ kenke nti.
11 Bonamute ni nwə díyifo nyamfo.
Iyifo lesa nə laanɔ bobe sitinti!’ ”
12 Nya se bánɔ nyamfoo, Yudafɔ eto beninə ákplatsya kekleke bə lə bəmuə Yesu. Itsyise bənyə bə lekpa nəmə ɔ́tɛyi itsyi lə mə əsuə. Fɛɛ báte sitiditu sia ńyə mfó sikpi. Nyaso bédu lə wə ɔflɔ.

Yudafɔ Eto Beninə Ábio Yesu Uyibi Lə Etiki Ǝsuə.

13 Kamaa, bátsyese Farisifɔ ku Herodes eto betidi bətsyuə lə Yesu ɔflɔ bə lə besu betsyue wə etikididi ato lə bənyə kabua lə wə esuə.
14 Se bésu wə ɔflɔɔ, bátɛyi wə bənkə, “Oteasa, buyi boə fəə, ɔnukualɛtidi feni. Nya eentsyi fə etiki kawuninsə lə ədufə betidi ənə. Aante betidi eto ənəmi sikpi, ɔkplɛ lee, ɔkɛkɛ. Nya ni bə Onanto eto kusu sɛɛ əsuə hã faate saa kayɛnko. Nyaso tɛyi bo lə ɛlɛkɛ bə boko oko butə Romafɔ eto Okankplɛ Kaisare
15 Bofo lee boamfo?”
Fɛɛ Yesu yi mə nkə ənəmi ənəmi eto betidi beni, nya ɔ́tɔ mə nkə, “Beso biala biə biato mɛ bebe? Beboko mɛ atabi lə mbe.”
16 Báboko wə ani. Nya ɔ́tɔ mə nkə, “Owoe eto disi ku diye ntəkə lə nnya əsuə mfo?”
Mfó bətə mbuayɛ bə, “Okankplɛ Kaisare ni.”
17 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nyaso bifi lesa nə ni Okankplɛ Kaisare eto lele bitə wə. Lə bifi lesa nə ni Onanto eto lele bitə Onanto.”
Lə nyamfo esoo, iyifo mə naa.

Ditsyukpa Bamba Áto Yesu Bábe Lə Bəkpənkpə Ǝsuə.

18 Sadukifɔ bətsyuə əbə Yesu ɔflɔ. Mə laate bənkə lə utidi əkpəə, woensibusinkli otaka ubə nkpə. Bəbə bə bátɔ Yesu ditiki ditsyuə.
19 Bátɛyi wə bənkə, “Oteasa, Moses áwɔni lə afi nnya útə bo nkə, ‘Lə osani utsyuə əkpə nya óyani wə usiə utsyə nya bánle bebi saa, nyalɛ ele bə osani əmfo eto ɔyimisani, fi usio əmə ufi. Nya wə ku ɔkɔsiə əmə lə bale bebi. Nya bebi bamfóo, betidi ebunyə mə fe osani wə dimankɛ ubi saa eto bale.’
20 Nya íbə lefe lɔni bə, bayimisani ekuanse əsiə. Ututə éfi kusiə nya úkpə le lefe nə bánle ubi saa.
21 Nya unuəfə tsya dífi wə, nya wuntsya díkpə lefe nə eto lefe wonko usio əmfo dímanle ubi saa. Nko kə íbə lə wə əsuə bə banle ubi saa.
22 Nko íbə bə mə ekuanse ba kenke éfi usio emfo bafia. Fɛɛ məmblɛ kenke əkpə lefe nə mə ku usio əmfo dímanle bebi saa. Nnya kama kamaa, usio əmfo tsya əkpə.
23 Mɔmɔɔ, nnya ni bənkə lə lefe nə bəkpənkpə kenke lootaka betsyi ɔkɔmə bəbə nkpəə, mə nti eto owoe luudi usio əmfo eto usə se mə betidi ekuanse bamə lə lefe ditsyuəə, dikefi wə fe kusiə?”
24 Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Inni nko ini kulaa. Nnyə minkə bíannɔ ditiki nəmfo kasɔ, itsyise biannɔ etiki nya nkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə eto kasɔ nya binyi Onanto eto əsuəale. Nyaso beta wə bibu.
25 Lə lefe nə bəkpənkpə lootakaa, bootsyə fe Onanto eto batɔnkpe, nyaso bembufi bəsiə nye bəsə.
26 Nya lə bəkpənkpə eto businkli kataka əsuə, Moses áwɔni lesatsyuə lə Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə əsuə itsyi lə biyu eto eyi kpufɛɛ nnya díńyə utə əsuə. Onanto lídi wə etiki. Lee biankloma? Mfó ɔ́wɔni nkə Onanto

átɛyi wə nkə, ‘Mɔ ni Abraham eto Onanto ku Isak eto Onanto ku Yakob
eto Onanto tsya.’
27 Nnya kasɔ ni bənkə betidi ba díkəkpə ebusinkli bəbə nkpə, nya wə kə
ni mə Onanto. Fɛɛ mi bíonya ɔnukualɛsu komfo koko!”

Kɔfi Eto Oteasa Ɔni Átɔ Yesu Nkə Nte Kɔfi Ko Nso Bofe Lə Afi Nnya Kenke Nti?

28 Afi eto oteasa wə díńyə mfó ánɔ etiki nya banlɛ bɔtɛyi. Nya ánɔ nkə
Yesu ətə etiki nyamə eto mbuayɛ kukɔnɔ. Nyaso ɔ́nyi úsu Yesu ɔflɔ nya
ɔ́tɔ nkə, “Nte kɔfi ko ni nko nso bofe lə afi nnya kenke nti?”
29 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Kɔfi ko nso bofe ni nko báwɛni bənkə, ‘Israel
eto betidi, bɛlɔ bɛnɔ kukɔnɔ! Onanto ni bo Onamute, nya Onanto ɔni hã
nkpe.
30 Nyaso ele bə ala Onanto wə ni fə Onamute ku fə utu kenke, ku fə
lɛwɔnɔ kenke ku fə nsusu kenke, ku fə əsuəale kenke.’
31 Nya kɔfi ko nsi ntəkə lə nkomfo eto kama ni bə, ‘La fə ɔyimitsyuə fe
kase faala fə əsuə.’ Kɔfi saa ensibə ko ntəkə afi nyamfo kato.”
32 Nya osani əmə dítə mbuayɛ nkə, “Oteasa, átɛyi nnya kukɔnɔ! Lesa
nə fátɛyi eyifo ɔnukualɛ bə Onanto ni bo Onamute, wə kama Onanto saa
ensibə.
33 Nya ele bə Utidi saa la Onanto itsyi lə wə utu ku wə nsusu kenke ku
wə əsuəale kenke. Nya ele bə ola wə utiditsyuə fe kase woala wə əsuə.
Ɛlɛkɛ eso bə utidi di afi ənuə nyamfo, eso bə ufi bebuki ku keditətə bamba
utə Onanto.”
34 Se Yesu dínyə kasɔnɔnɔ ka əsuə osani əmfo lɛyɛ útə mbuayɛɛ, ɔ́tɛyi
wə nkə, “Fə alɛɛ, ibu sɛkɛ ete lə edufə Onanto eto sekakedikɔ.” Nyamfo
eto kamaa, kuutsyuə saa mensi kpe ɔkɔɛ nkə woatɔ Yesu kulesa tsya.

Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

35 Lefenə Yesu lɛkɛ lə Yudafɔ eto Disumuyo ɔnlɛ Anantotiki bote mfóo,
ɔ́tɔ nkə, “Ntsyə ibə fɛ afi eto bateasa bamə nlɛ bɔtɛyi bənkə Utidi wə Nlɛ
Bubəə, ábɔ utsyi Oka David eto kafo?
36 Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ áwunsəko Oka David átɛyi nkə,
‘Onanto átɛyi mɔ Onamute nkə,
“Siə mfo lə mɔ kodiani isu ese lefe nə muutə efi fə akpa ətəkə fə balo
lə disinti.” ’
37 Nyalɛ lə David kosate lə Utidi wə Nlɛ Bubə bokpo nkə wə Onamutee,
nyalɛ ntsyə ibə fɛ wə kosate loofo David eto kafo eto ubi budi?”
Nya betidi kpə dínyə banlɛ etiki nnya Yesu nyə ɔnlɛ budi bɔnɔ ku
disuəyuə.

Yesu Ǝkə Betidi Ato Lə Afi Eto Bateasa Ǝsuə.

38 Se Yesu nlɛ betidi bamfó asa botee, ɔ́tɛyi mə nkə, “Bebe sinini lə afi
eto bateasa əsuə. Baala awu kplɛ bokpe nya baala bɔyɛ kafe kaka betidi
luunyə mə bəsiəsə ku dibu.
39 Bala nsiəkɔ kplɛ busiə lə Yudafɔ eto ntsyakɔ ku lə asakedikɔ.
40 Bələkə bakɔbəsiə kɔhɔ. Kamaa, baalɛ mə bikə kafo. Nya bato kala
kɛntsyɛɛ kate əsuə bə beyi Onanto. Mə kotonənə əbɔkɛ ale eso betidi fɛfɛ
eto ale!”

Ɔkɔsiə Okombo Utsyuə Ǝtə Asa Nnya Dídufə Onanto Ǝnə.

41 Nya Yesu díkənə úsiə lə kedi kətəkɔ lə Disumuyo kaka banlɛ atabi
boko, nya únsi ɔnlɛ bobe kase betidi nlɛ bofe kesu kako asa. Batabinyə
kpə áko atabi kpə.
42 Nya ɔkɔsiə okombo utsyuə tsya díbə ófe nya úfi atabi sɛkɛ úsu óko.
43 Nya Yesu lékpadi wə bakasebi utsyə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi
sitinti minkə lə Onanto eto ənəmii, ɔkɔsiə okombo əmfo eto atabi nnya
ókoo, édufə ənə eso nnya betidi bamfo kenke léko.
44 Sitintii, betidi bamfo kpe kɔni kalende. Fɛɛ nnya nte mə eto sɛkɛ ete
baboko. Nya usionko əmfo alɛɛ, ite bə okombo ni tsyaa, ufi lesa nə ntə wə
kenke úbə óko. Lesa nə ele bə wuufi oya lesa udii, nnya ni lesa nə úfi úbə
óko mfo nɛ.”

13

Yesu Átɛyi Etiki Ɔtɔnsə Utsyiko Lə Yerusalem Eto Disumuyo Eto Boba Ǝsuə.

1 Se Yesu lɛbɔ lə Yudafɔ eto Disumuyo mfóo, wə bakasebi eto ɔni átɛyi
wə nkə, “Oteasa, be aba nnya laanɔ bobe mfo beefi báto diyo kplɛ nəmfo
ku kase baato nii! Dianɔ bobe!”
2 Yesu átɛyi wə nkə, “Bɛlɔ bebe diyo kplɛ nəmfo kukɔnɔ, itsyise aba nya
béfi báto ni eto lɛɛ lɔni embubu ditəkə lə ni utsyuə əsuə! Diyo nəmfo
kenke eboba lekpo lə kasɔ nnya aba nyamfó kenke looba isensə ekpo.”

Yesu Átɛyi Mba Ntəkəko Wə Nkə Buubə Bənyə Kanyi Balo Mə.

3 Yesu édu úsu úsiə lə Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini komə əsuə. Nya mfóo,
úsiə ɔnlɛ Disumuyo nəmə bobe katsyese. Nya Petro ku Yakobo ku Yohanes
ku Andreas hã díbə wə ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə,
4 “Onamute, dimamfe ayo nyamfó looba? Tɛyi bo asa nnya luubə lə bote
boə lefe nəmə eboyo bə nkomə eto asa nyamfo ebubə?”
5 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bebe sinini, nya biəntə lə kuutsyuə saa lə ɔwɛ
mi okpe.
6 Betidi kpə ebubə lə mɔ diye əsuə nya bɔɔtɛyi mi bənkə, ‘Nnyə mɔ ni
nwə bákpo ɔhile əmə,’ nya bɔɔwɛ betidi kpə bakpe.
7 Nya yenyifo mi bulə lə bɛnɔ ama eto kɔsɔ lə mi ɔflɔ nye lə
katsyontsyokɔ. Ele bə asa nyamfo eto kakle bə. Tsya inni nnya kasɔ ni
bənkə kawunsiə eto kalokɔ eboyo.
8 Kasɔ ka ebotaka nka lema. Nya sekakedikɔ ka ebotaka nka lema. Nsɔ
ebutinkə lə kalebe saa, nya kukpɛnsə luubə. Asa nyamfo ebuyifo fe kase
kalefo ləənə usionko.
9 “Ele bə ibə bə lə mi kosate bimuə əsuə bitsyə. Boomuə mi bakpa mi
besuko Yudafɔ eto beninə eto ənəmi. Bɔɔblɛ mi lə ntsyakɔ. Booləkə mi
bəńyənsə lə baka ku nsɔ eto beninə eto ənəmi lə mɔ disi eso, nya biɔtɛyi
mə ditiki itsyi lə mɛ əsuə.
10 Tsya fɛ kalosəkɔ luubəə, yuubə bə batɛyi kawunsiə eto əsə kenke eto
betidi Onanto eto ditiki nəmfo.
11 Nya lə lefe nə bəmuə mi besuko lekpokakpokɔɔ, biembu disi bɛtɔnsə
itsyi lə lesa nə biɔtɛyi əsuə. Lə lefe nəmə ayoo, lə bɛtɛyi ditiki nə Onanto
eto Lɛwɔnɔ lookpe mi kɛnyɛ nkə bɛtɛyi. Itsyise inni mi kosate ləəbə etiki
budi. Bomu Onanto eto Lɛwɔni loote mi lesa nə biɔtɛyi.
12 “Ɔyimi ebudu ɔyimi utə bə balo. Nya antomə tsya luuyifo nko ke ku
mə bebi. Bebi ebotaka bəńyə lə mə antomə əsuə bedu mə bətə bə balo.

13 Bookisi mi lə mɔ disi. Fɛɛ utsyuə saa wə luunyə kekleke lə wə
bofokanɔ əsuə isu ese kalosəkɔɔ, Onanto ebuləkə wə utsyiko lə kotonəne
ko bətsyə itə babuayifo əsuə.

Yesu Ǝkə Mə Ato Lə Bule Bo Ləəbə Bubə Ǝsuə.

14 "Mɔmɔɔ, bifə ato lə bɛlɔ bɛnɔ kukɔnɔ. Lə binyə lesa nə Onanto leekisi
nlɛ bubə lə wə Disumuyo kɛnkɛ, ka nlɛ mfo kɔfiɔ bokpe nya dimanle bə
ɛkɛ mfoo, betidi ba nkpe lə Yuda tsyetsyi besu babiɔ lə atini əsuə.
15 Nwə ntəkə lə wə ditsya əsuəə, mensi bu disi nkə woayifə ubə ufi kulesa
lə wə diyo.
16 Utsyuə wə nńyə lə ɔkuɛ membu disi nkə wəəsinkli ubə oto nkə wəəbə
ufi wə kafia.
17 Lefe nəmfó ebɔkɛ ale tinti itə besionko ba ni bafondɛ, nye mba nlɛ
bebisambi ba nlɛ bɔyimi.
18 Bɛlɛ Onanto lekpakpa bə lefe nəmə məntəkə lə lɛyɔ lefe!
19 Itsyise bulə bo luubə lə lefe nəmfóo, əbɔkɛ ale leso mbo ke díkəbə
bófe saa idu lə kawunsiə eto kasɔ ketsyikokɔ ibə ese mi eto lefe nəmfo.
Nya bulə bomfo eto okle ensiembubə inyə kulefe.
20 Fɛɛ Onanto əbɔtɛyi utsyə nkə wuuləkə eyi nyamə ubu. Itsyise lenni
nkoo, kuutsyuə saa embubu usiə. Tsya lə wə betidi ba úkələkə utsyə esoo,
wuuləkə lefe nəmə ubu.
21 "Nyaso lə utsyuə atɛyi fə nkə, 'Bebe! Nnyə Kristo mfo,' nye utsyuə
tsya nkə, 'Nyə wə nkpe mməə,' mamfo anɔ!
22 Itsyise mba luuyifo mə əsuə fe Kristo nye Onanto eto bənyɛləkətidii,
kpə ebotaka bəńyə. Booyifo ayanisa kpə ku asa nnya nkpe sikpi, itə bə lə
boofoo, bɔɔwɛ Onanto eto betidi ba úkələkə utsyə taa kɔ kulaa tsya bakpe.
23 Nyaso bimuə əsuə bitsyə! Ńtɛyi mi lesa saa ntɔnsə fɛ lə lefe nəmə lə
leyo.

Yesu Átɛyi Kase Utidi Eto Ubi Luubə Bio.

24 "Nya lə eyi nnya luutəkə lə bulə bomfo eto kamaa,
'kofe əmbofa bio,
nya kofande tsya lembuyənde.
25 Befandebi ebuyifo fe bofankli bɛnlɛ ketsyi kato kəbə kasɔ,
nya kato eto asa kenke luutinkə.'
26 "Lefe nəmfóo, betidi ebunyə mɛ, Utidi Eto Ubi, nlɛ bubə lə asɔmiloku
əsuə. Nya muubə ku Onanto eto əsuəale lə diyənde kplɛ əsuə.
27 Nya mootsyese mɔ kato eto batɔnkpe kawunsiə eto akpɔ ana nyamə
lə nsu nləkə mɔ betidi ba mínkələkə míntsyə itsyi lə kawunsiə eto lekpake
nəmfo isu ese lə kalosəkɔ ka nse.

Yesu Nkə Kuutsyuə Saa Enyi Lefe Nə Wuusinkli Ubə.

28 "Bekase asa itsyi lə koto əsuə. Lə ibə bə binyə se kuyi komfó lɛ afanto
fɔfɔ buləkəə, eté mi bə kasɔmite əbɔfi.
29 Nko ke lə ibə bə binyə asa nnya míntɛyi mi mfo lɛ kasɔ butsyə ku
bubəə, ete biote biə kawunsiə kamfo eto kalosəkɔ əbɔfi nnya ikəbə eyo fə
kəsiə pɛɛ!
30 Sitinti nlɛ mi bɔtɛyi minkə asa nyamfo kenke ebubə itə fɛ efe nəmfo
eto betidi luukpə balo.
31 Kato ku kasɔ kenke ebubə kafe. Fɛɛ mɔ ditiki embubə lefe kulefe.

32 “Tsyaa, kuutsyuə saa enyi diyi nye lefe nə asa nyamfo luubə itə,
Onanto eto batɔnkpe ku mɔ, Onanto eto Ubi kulaa tsya enyi, enso mɔ
Anto hã nyi.
33 Bebe kukɔnɔ lə bimuə əsuə bitsyə itsyise binyi lefe nə nyamfó luubə
itə.
34 Mɔ bubə ebuutsyə fe kase osani utsyuə luudu lə wə umə nkə wəəsu
kusu, nya óyani wə beyifoyifo utsyə lə diyo. Útə utsyuə saa keyifo ka
wuukeyifo. Nnya kamaa, ɔ́tɛyi nwə laase wə diyo nkə ɔlɔ ose wə diyo
kekleke.
35 “Nko kə ele bə mi tsya muə əsuə binyə. Itsyise binnyi lefe nə mi
Oyosate luubə udufə. Yoofo bubə bə wuubə ku kakɔmi lefe, nye ntsyetsyi,
nye kolensiənto kplɛ ko bekusɛ ləətə kɛnyɛ, nye olesiə.
36 Lə ibə bə ubə ofuaa, yanle bə ibə bə ubə unyə mi bɛnlɛ selabe.
37 Lesa nə minlɛ mi bɔtɛyi mfoo, nlɛ nnya bɔtɛyi itə betidi ba ta. Nnya
ni bə bimuə əsuə bitsyə.”

14

Yudafɔ Eto Batɔnkotɔnko Ákle Bə Bəəmuə Yesu.

1 Ibu eyi ənuə fɛ lə Yudafɔ lə bedi mə eyi nnya baakpo Ukpə Ása Bo Ɔyila
ku Nnamfokuã Eto Abolo Eto Eyi, nyna beefi kakloma mə budu lə Egipte.
Besumunyə ninə ku afi eto bateasa bətsyuə ákɛ mfó békebu disi lə kusu
ko bɔɔyɛ kalɔkalɔ bəmuə Yesu balo.
2 Bátɛyi lə mə nti bənkə, “Yanle bə ibə nko lə eyisɛ nyamə eto lefe. Itsyise
lenni nkoo, betidi ebunyə ɔblɔ bataka bəńyə bo lə əsuə ibə ekpe bule.”

Usionko Utsyuə Éfi Nnuəbi Bo Laanyi Fififi Ókpo Yesu Lə Disi.

3 Yesu ésu Betania eto umə lə Simon wə díkefi bufisia únyə eto diyo.
Lə lefe nə Yesu nsi mfó ɔ́nlɛ lesa budii, usionko utsyuə wə nlɛ nnuəbi
bo laanyi fififi eto dituntu nə baakpo alabasta əbə mfó. Baakpo nnuəbi
bomfó, bo lefo koya tintii bə naadi. Usionko əmfo ásini dituntu nəmə nya
ɔ́wuninsə nnuəbi bomə ókpo Yesu lə disi.
4 Nyamfo ələ betidi ba díńyə mfó. Nya kafo lɛnyi mə bátɛyi bətsyuə
bənkə, “Beso woabiasə nnuəbi bomfo nko?
5 Eni ofo mu bote kənyə fe lɛlɛ wɔlɔlɔ eto kayo, ufi usu utə bakombo.”
Nyaso béyənki bákpe wə bákpo wə kudu.
6 Nyaso Yesu átɛyi mə nkə, “Beyani wə kpoo! Be so biayani wə lə bɛyɛ
wə bulə? Lesa sɛɛ úyifo útə mɛ.
7 Bakombo kpe mi lenti lefe saa. Nya biofo mə bɔwunsəko lə lefe nə ke
beela. Mɔ alɛɛ, inni lefe saa mɔɔkɛ mi lenti.
8 Usionko əmfo éyifo lesa nə wofo buyifo. Úfi nnuəbi bomfo ókpo mɛ lə
əsuə ɔ́lɔ mɛ utsyə itə muukpə fɛ buubikə mɛ.
9 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə kaka ke boobe Onanto eto ditiki sɛɛ nəmə
letsya lə kawunsiə kamfoo, bɔɔtɛyi nnya usionko əmfo tsya díyifo mfo kefi
kakloma wə.”

Yuda Átɔnɔ Nkə Wuudu Yesu Utə.

10 Nyaso Yuda Iskariot wə ni Yesu eto bakasebi lefosi inuə bamə eto ɔnii,
ésu besumunyə ninə bamə ɔflɔ nkə woote Yesu udi utə mə.

11 Ǝsuə əyuə mə tinti se bánɔ etiki nnya úbə ɔ́tɛyi mə, nya mə tsya lɛtɛyi
bə buutə wə atabi. Nyaso Yuda ákabɛbɛ kusu ko wɔɔnyɛ ote mə kase
boomuə wə.

Yesu Ku Wə Bakasebi Édi Ukpə Ása Bo Ɔyila Eto Lesa.

12 Lə diyi tutɛ lə Nnamfokuã eto Diyididi nə baalo Ukpə Ása Bo Ɔyila Eto
Asamubi lə mə lekpa əsuəə, Yesu eto bakasebi átɔ wə bənkə, “Se faala fə
bɔlɔ butsyə itə Ukpə Ása Bo Ɔyila eto diyisɛ nəmə eto budi?”
13 Nyaso Yesu ələkə bakasebi inuə lə mə bətsyuə nti nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Mi bisu umənkpɛ əmə nya biotsyako utsyuə wə ntsyi ntu ku ɔlɔtsyi.
Bitəkəko wə bisu diyo nə əsuə wuudufə.
14 Nya lə bɛtɛyi Oyosate əmə biənkə, ‘Oteasa əmə lɛ bɔtɛyi nkə, te bo
diyo nə kafo wonko wə bakasebi luubə bedi mə lesa lə Ukpə Ása Bo Ɔyila
Eto Diyisɛ nəmə əsuə.’
15 Mfóo, woote mi diyo nə lɛmɔ kafo lə diyo nəmə eto abanslo kaka bálɔ
asa bətsyə kukɔnɔ itə bo.”
16 Bakasebi bamfo édu búsu umə, nya bənyə lesa saa fe kase Yesu lɛtɛyi
mə. Nya béyifo Ukpə Ása Bo Ɔyila əmfo eto lesa nəmə bətsyə mfó.
17 Se ditsyitsyo lefe léyoo, Yesu ku wə bakasebi lefosi inuə bamə ésu
mfó.
18 Nya lə lefe nə bénsi bánlɛ búdii, Yesu átɛyi nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti
minkə mi ɔni wə bonko wə nlɛ kɔni bokpe lə ɔkpɛ kedi lesa mfoo, ebote
mɛ udi.”
19 Ditiki nəmfo éyifo mə buɛɛ ku sikpi, nya bétsyiko wə bɔtɔ ɔni, ɔni,
bənkə, “Sitinti, nyi miə inni mɔ ni fanlɛ, lee mɔ ni?”
20 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mi lefosi inuə eto ɔni ni. Nya ni bə bonko wə
nlɛ kɔni bokpe lə ɔkpɛ ɔni mfo kedi.
21 Mɔ, wəə ni Utidi Eto Ubi ebukpə fe kase báwɔni bákpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ Eto Kukuə əsuə. Fɛɛ ilə mɛ itə futsyə əmə itsyise woəbə ohiã bunyə
fefe. Lə nnya ete bánle utsyə əmfóo, eni yɔɔlɛkɛ eso!”

Bonamute Eto Ditsyitsyosa Fɛfɛ.

22 Lə lə lefe nə bánlɛ lesa búdii, Yesu éfi abolo ətsyuə. Nya lefe nə úkasɔ
Onanto anii, úbudi nnya wɛlɛwɛlɛ nnya úsie ni útə wə bakasebi. Nya ɔ́tɛyi
mə nkə, “Befo nyamfo lə bidi. Nyamfo ni mɔ usuə eto sinə nɛ.”
23 Nya úfi lɛkɔbe ku nte, nya se ɔ́sɔ Onanto anii, úfi útə mə nya bənə.
24 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Nyamfo ni mɔ kɔtɔ ko muufi ntə lə betidi kpə eto
disi, ko Onanto luufi uyifo ketsyue fɔfɔ lə wə ku wə betidi eto nti.
25 Lə ɔnukualɛ əsuəə, mensiəmbunə nte fɔfɔ bomfo bio, isu ese lefe nə
muunə nte fɔfɔ bomfo eto okle lə Onanto eto sekakedikɔ.”
26 Nya bése kusə béfi bátɛsə Onanto nya bédu bésu Nnuəbi eto Eyi eto
Kɔtini.

Yesu Átɛyi Utsyə Nkə Petro Ebɔni Wə.

27 Mfó Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, “Mi utsyuə saa ebutsyetsyi óyani mɛ
utsyə. Itsyise Onanto átɛyi lə Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə əsuə nkə, fe kase
báwɔni bətsyə bə
‘Moolo nwə laase basamu bamə,
nya wə basamu luusənsə.’
28 Fɛɛ lə ntaka ntsyi lə ɔkɔmə mbəə, mɔɔtɔ mi nsu Galilea.”

29 Nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Mɔ alɛ məmbutsyetsyi ndu fə lə ɔflɔ kulefe,
lə ibə bə bafɛfɛ kenke ebuyifo nko kulaa tsya.”
30 Yesu átɛyi Petro nkə, “Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti minkə fɛ ukusɛ luutə kɛnyɛ
dinuəfə lə kətsyə kamfoo, fə kosate əbɔni mɛ sitsyə.”
31 Petro esi óse wə uyi óka ntamu ɔ́tɛyi nkə, “Lə ibə bənkə balo bonko
fə tsyaa, məmbɔni fə ntɛyi minkə minyi fə.” Nnya ke wə bakasebi bamə
tsya lɛtɛyi nɛ.

Yesu Áto Ola Lə Bulə Ǝsuə Lə Getsemane.

32 Nya bédu Getsemane. Nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, “Bisiə lə kasɔ
mfo lə nsu nto ola.”
33 Nya ókpa Petro ku Yakobo ku Yohanes ɔ́yɛnko. Nya se lesa nə nlɛ wə
bubə lə əsuə nlɛ wə bulə esoo,
34 ɔ́tsyi ɔ́wininsə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Nyamfo lɛ mɛ bulə lə utu ku
kanyinyənyə itə ukpə. Bianlabe selabe. Biḿyə bisəkə mɛ mfo.”
35 Se ɔ́nyi úsu sɛtɔ sɛkɛɛ, ókpo lə kasɔ nya óto ola ɔ́lɛ wə anto lekpakpa
nkə, “Lə yuuyifo fə lelabii, nyalɛ tə bulə bomfo lə bofe mɛ.”
36 Nya ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ Anto, Onanto! Aafo lesa saa buyifo. Lə aalaa,
nyalɛ takasə bulə bomfo lə mɛ əsuə. Tsya inni lə mɔ lelabi əsuə bomu lə
fə lele əsuə.”
37 Lefe nə úsinkli úbə wə bakasebi itsyə bamə ɔflɔɔ, úbə únyə nkə bálabe
selabe. Nya ɔ́tɔ Simon Petro nkə, “Simon, selabe fanlɛɛ? Ǝmbofo ənə
butəkə lebombosɔsɔ lɔni kplon tsya ete?”
38 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bitəkə ənə bisiə bikato ola bə biəmbudufə lə botoo
kabe əsuə. Lɛwɔnɔ nəmə lɛ bola, fɛɛ əsuəale əmbə.”
39 Úsinkli úsu bio nkə weesu oto ola fe ditutɛ ke.
40 Úsinkli úbə wə bakasebi ɔflɔ bio nya usi úbə únyə nkə besi bálɛ selabe.
Bánlɛ mə ənəmi bofo buminkli. Nya bánte lesa nə bɔtɛyi wə lə nnya əsuə.
41 Se úsinkli úbə ditsyəfəə, ɔ́tɔ mə nkə, “Bola bela biə bialabe bitsyə
ɔnwɛ? Isiə, betaka! Lefe nəmə eboyo. Bebe! Ubə mɔ, Onanto eto Ubi, bufi
kakpe babuayifo eto ani. Bebe məə, se baankpee kusu banlɛ bubə.
42 Betaka lə busu botsyako mə. Bebe nwə dífi mɛ ókpe mə lə ani nlɛ
bubəə.”

Bəmuə Yesu.

43 Mə ku Yesu si bəńyə mfó bálɛ etiki fɛ Yuda wə ni lefosi bakasebi inuə
bamə eto ɔni díbə. Besumunyə ninə ku afi eto bateasa ku umə əmə eto
beninə kpə ətəkəko wə bəbə. Bétsyi keyi ku nlanle.
44 Nwə dídu wə útə mfóo, ébɔtɛyi betidi bamfo utsyə nkə, “Utidi wə
biunyə muusiəsə mfiɔ lə kolaa, wə ni nwə əmə nɛ. Bimuə wə, lə bekpa
wə bidunko.”
45 Nyaso se Yuda lɛyɛ úsu útu Yesu, ókpadi wə nkə, “Oteasa!” Nya ɔ́fiɔ
wə lə kola.
46 Nyaso bəmuə Yesu nya bákɔbe wə kekleke.
47 Nya mba díńyə lə Yesu ɔflɔ eto ɔni díləkə wə kalanle nya óla
Usumunyə Ninə Kenke eto odomunyə eto koto.
48 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Beso ele bə bitsyi keyi ku nlanle fɛ lə bibə
bimuə mɛ lə əsuale əsuə fe uyu mini?
49 Bo ku mi ete lɛkɛ lə Disumuyo mfó diyi saa, nya minkɛ mfó mínkate
Anantotiki nyamə mfó tsya bíəmmuə mɛ. Bə lə kase Onanto eto Awɔnisa
Kɛnkɛ Eto Kukuə lɛtɛyi utsyəə, lə ibə itə nko.”

50 Nya wə bakasebi kenke dítsyetsyi báyani wə bətsyə.
51 Lə lefe nəmə mfoo, okosobi utsyuə wə nti kafia əsuə ntəkəko wəə,
ənyə lesa nə kenke díbə. Bamamanyə bamə ála lə bəmuə okosobi əmfo.
Fɛ ini wə kafia ete bákɔbe, nya ɔ́kpɔ
52 ɔ́bɔ mə lə ani. Nya útsyətsyi údu leyaleya. Nya óyani wə kafia ókpe
mə lə ani.

Bákpa Yesu Bésuko Yudafɔ Eto Beninə Eto Ǝnəmi.

53 Nya bákpa Yesu bésuko Usumunyə Ninə Kenke eto diyo. Mfó nya
besumunyə beninə bamə ku umə eto beninə ku afi eto bateasa létsya
bénsi. Mə ni Yudafɔ eto beninə.
54 Petro ətəkəko mə kama kama nya úsu údufə lə usumunyə ninə eto
diyo nəmə. Nya úsu úsiə lə bamamanyə bamə ɔflɔ ɔ́nlɛ ute bɔyifə.
55 Besumunyə ninə ku Yudafɔ eto beninə kenke ba dísiə mfó ákplatsya
babe lə boofo kabua kətsyuə bunyə lə Yesu əsuə lə bayɛ bəmuə wə balo.
Tsya bámfo kabua saa bunyə lə wə əsuə.
56 Betidi kpə əbə bedi etiki bátɛyi bidia lə wə əsuə, tsyaa mba díbə eto
etiki áta ibu lə bətsyuə əsuə.
57 Nya bətsyuə létaka bátɛyi nya bála wə kɛnyɛ bənkə,
58 “Bɔnɔ bə ɔ́tɛyi nkə, ‘Mooba Onanto eto Disumuyo nə báto mfo, tsya
lə diyi tsyəfə əsuəə, muusinkli nto lebamba nə bémfi betidi eto ani báto.’
”
59 Fɛɛ mə tsya eto etikididi mánkate ku mə bətsyuə eto ale.
60 Usumunyə ninə kenke átaka úńyə lə mə nti nya ɔ́tɔ Yesu nkə, “Anlɛ
etiki nnya banlɛ bɔtɔ bɔnɔ? Embutə mbuayɛ? Be nkpe fə fɔɔtɛyi?”
61 Tsya Yesu édi bi, wémfə kɛnyɛ ɔ́tɛyi kulesa.
Usumunyə ninə kenke əmfo esi ɔ́tɔ wə nkə, “Fə ni Nwə mə Bákpo Ɔhile,
Onanto əmə boatɛsə eto Ubi?”
62 Yesu átɛyi wə nkə, “Mɔ ni. Nya biuunyə Utidi Eto Ubi se unsi lə
Ǝsuəaletidi Onanto eto kodiani. Nya biunyə se unsi lə asɔmiloku utsyi
kato ɔnlɛ bubə!”
63 Lə lefe nəmfó tututuu, Usumunyə Ninə Kenke əmfo kosate ko léfuadi
wə awu ku lɛblɔfi ɔ́tɛyi nkə, “Fənkə bee? Badansiɛ sa nńsife itə bo bio
itsyi lə mba ńyə mfo kama!
64 Údi mbusiotiki úńyə lə Onanto əsuə! Ntsyə binyə lə wə əsuə?”
Nya məmblɛ lɛtɔnɔ bálo wə dikpi bə ele bə ukpə.
65 Mə nti eto bətsyuə étsyiko ntufə butufə kákpo Yesu. Nya bákle wə
ənəmi nya bétsyiko wə bɔsɔ. Nya bánlɛ wə bɔtɛyi bənkə, “Tɛyi bo futsyə
lɛsɔ fə!” Nya bamamanyə bətsyuə lékpa Yesu bédunko, nya básɔ wə lə
atosi.

Petro Étudi Kɛnyɛ Lə Yesu Ǝsuə Nkə Unyi Wə.

66 Lə lefe nəmfóo, Petro ébubə úsi lə Usumunyə Ninə Kenke əmə eto
diyo fɛ usiobi wə nkpe wə lə ɔflɔ díbə.
67 Lefe nə únyə Petro nsi lə uté ɔflɔ ɔnlɛ wə bɔyifəə, ɔ́tɛyi wə nkə,
“Fintsya ébutəkəko Yesu Nasaretnyə əmə ənyə!”
68 Nya Petro dítudi kɛnyɛ ɔ́tɛyi nkə, “Bee? Mánnɔ lesa nə fanlɛ bɔtɛyi
mfo eto kasɔ!” Nya ótaka údu úsu úńyə lə kesiə ɔflɔ. Kase óyo kəsiə kamə
ko ukusə ko dítə kɛnyɛ.
69 Usiobi əmfo esi úbə mfó úbə óbe wə, nya usi útsyiko betidi ba díńyə
mfó bɔtɛyi nkə, “Osani əmfo eyifo mə nti eto ɔni!”

70 Tsya Petro esi útudi kɛnyɛ nko ke.
Yanklɛ fɛ mba ńyə mfó lɛtɛyi wə bənkə, “Yanle bə ani fə enni mə ɔni,
itsyise fintsya etsyi Galilea eto kasɔ.”
71 Nya Petro léfa ɔ́tɛyi nkə, “Ekpe lə Onanto bə lə sidia minlɛ bɔtɛyii, lə
unə mɛ koto! Minyi utidi əmə əsuə bɛnlɛ etiki budi ketsyiko mfo!”
72 Lamfolamfo, ukusɛ ko disi útə kɛnyɛ dinuəfə, nya Petro lékloma nkə
Yesu átɛyi wə nkə, “Fɛ ukusɛ luutə kɛnyɛ dinuəfəə, əbutudi kɛnyɛ sitsyə
fə enyi mɛ.” Nya ílə Petro lə utu nya úwi keku.

15

Bákpa Yesu Bésuko Pilato Ɔflɔ Lə Bakponko Wə Lekpo.

1 Olesiənto əmfóo, besumunyə ninə, átsya ku Yudafɔ eto beninə ku afi
eto bateasa ku Yudafɔ eto batɔnkotɔnko kenke. Se béfi nsusu lə etiki
nyamə əsuə ku kase bɔɔyɛ ku nnya. Bákle Yesu nya bákpa wə bésuko
Aba eto Unyɛsiə Ninə itə Romafɔ eto Aba wə baakpo Pilato ɔflɔ.
2 Mfóo, Pilato átɔ Yesu nkə, “Fə ni Yudafɔ eto Oka?”
Yesu átɛyi wə nkə, “Ee, lə kase fanlɛ bɔtɛyi.”
3 Besumunyə ninə bamə ála etiki kpə bətəkə Yesu.
4 Nyaso Pilato esi ɔ́tɔ wə nkə, “Ɜmbuləkə kɛnyɛ lə etiki saa əsuə? Tsyue
koto lanɔ etiki nnya banlɛ bɔtɛyi lə fə əsuə!”
5 Tsya, Yesu ménsitɛyi kulesa, nyaso íyifo Pilato yanii!
6 Lefe saa lə eyo nkomə eto diyididi əsuəə, íyifo Pilato eto lekpa nə
ókayani betidi bua ba bákpe lə diyo eto ɔni wə bála kətə mə.
7 Lə lefe nəmfóo, bəmuə osani wə baakpo Baraba bákpe le diyo. Úyifo
futsyə lɛkɛ lə betidi ba létaka bənyə lə Romafɔ eto Aba əsuə nti. Nya
lə kudu ko bákpo bələ betidi ku betidi ba bálo esoo, bəmuə wə ku mba
dítəkəko wə bákpe lə a Aba eto diyo.
8 Nyaso se betidi kpə díbə bátsyaa, bátɛyi Pilato bənkə okloma kase
wəənyə mba baakpe lə ayo kaminsə fe kase wókala buyifo lɛlɛ saa.
9 Ɔtɔ mə nkə, “Bela biənkə nyani Yudafɔ eto Oka əmə ntə mi?”
10 Pilato átɔ mə nko itsyise óte nkə kekisi əsuə eso besumunyə ninə
lékpa Yesu báboko wə ɔflɔ.
11 Nya besumunyə ninə bamə lídi betidi bamə bákpe bənkə bátɛyi Pilato
bənkə, óyani Baraba bomu utə mə.
12 Pilato esi údi betidi eto ditsyukpa nəmə etiki nya ɔ́tɔ mə nkə, “Be bela
biə nyifo ku utidi əmə biakpo biə Yudafɔ eto Oka mfo?”
13 Nya báfa bátɛyi wə bənkə, “Sɔ wə lə uyikabie əsuə!”
14 Pilato átɔ mə nkə, “Nte kabua ka úyifo eso?” Tsya, məmblɛ esi báfa
bembembe bátɛyi bənkə, “Sɔ wə amanklasə lə uyikabie əsuə!”
15 Se Pilato léla nkə weeyifo lə mə lelabi əsuə esoo, óyani Baraba útə
mə. Nya útə béfi kekuefiofio báblɛ Yesu, nya úfi wə ókpe lə bamamanyə
eto ani nkə besu basɔ wə bamanklasə lə uyikabie əsuə.

Bamamanyə Bamfó Ákpe Yesu Kofani.

16 Bamamanyə bamə ákpa Yesu bésuko Aba eto Unyɛsiə Ninə eto diyo
nya bákpadi bamamanyə fɛfɛ bə bəbə mfó.
17 Nya béfi kafia sia eto awu bákpe Yesu fe Oka nya béyifo biyu eto
lekpakpa béti wə lə disi fe lekankpakpa.

18 Nya banlɛ wə kɔfiɔ bokpe ákatɛyi bənkə, “Yuu, yuuduu,! Yudafɔ eto
Oka lə usiə nkpə kɛntsyɛɛ!”
19 Básɔ wə lə disi ku lekete nya bétufə ntufə bákpo wə lə əsuə. Nya báse
akonki lə wə ɔflɔ bákpe disi kasɔ ku dibu bətə wə.
20 Se bəmə wə nya bákpe wə kofani bálosəə, bələkə awu sia nyamə lə
əsuə nya bésinkliko nnya ókpe kɔ bákpe wə. Nya bákpa wə bésuko kaka
bɔsɔ wə bamanklasə lə uyikabie əsuə.

Básɔ Yesu Bámanklasə Lə Uyikabie Ǝsuə.

21 Lefe nə bántɔɔ, bátsyako osani wə baakpo Simon wə ditsyi dibutu
ɔ́ntɔ lə Yerusalem. Nyaso bamamanyə bamə áhiɛ wə bənkə ɔwunsəko
Yesu lə utsyinko wə uyikabie əmə. Simon əmfó etsyi Sireni eto kasɔ, nya
wə bebi ni Aleksandra ku Rufo.
22 Bákpa Yesu bésuko kaka baakpo Ditidisikɔbe.
23 Mfó bətə wə nte bo bátsyakasə ku kofa ko loobokosə kanyinyənyə
kamə kasɔ bə unə, fɛɛ Yesu áni wənəə.
24 Nnya kamaa, bamamanyə bamə ásɔ wə bámanklasə lə uyikabie əsuə.
Nya béfi afetu bákpo básɛ lə bate lekpa nə luutu utsyuə saa fɛ bésense
awu nyamə bətə bətsyuə.
25 Básɔ wə bamanklasə lə uyikabie əsuə lə olesiə əmfó eto abombo
ɔwɔnɔmbə lefe.
26 Nya báwɔni asa lɛ otabo kɛkɛ əsuə básɔ lə wə disi kato nnya nlɛ bote
lesa nə eso bálo wə ni bənkə, “Ǝnyə Yudafɔ Eto Oka.”
27-28 Nya básɔ beyu inuə tsya lə eyi əsuə báwunsə lə Yesu əsuə. Ɔni
áfaka lə wə kodiani eto kutsyə nya ɔni tsya léfaka lə kəməni.
29 Mba kenke lɛyɛ mfó bafe étinkəsə mə esi bákpe Yesu kɔfiɔ bátɛyi
bənkə, “Ɛhɛɛ! Inni fə lɛtɛyi fə eboba bo Disumuyo kplɛ akpo lə kasɔ esinkli
ato kə lə eyi ətsyə əsuə kɛɛ?
30 Yifə əbə kasɔ lə ələkə fə əsuə etsyiko ukpə eto ani lə bobe!”
31 Nko kə basumufɔ ninə ku afi eto bateasa bamə tsya dímə wə bátɛyi mə
bətsyuə bənkə, “Úləkə betidi bamba utsyiko lə ukpə əsuə, fɛɛ wembofo
wə əsuə buləkə ketsyiko lə ukpə əsuə!
32 Lə wə baakpo Israelfɔ eto oka, wə ni Kristo əməə, wə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə sitintii, uləkə wə əsuə lə ɔyifə lə uyikabie əsuə ubə kasɔ bə lə
bofo bɔnɔ!” Betidi inuə ba básɔ bafakasə lə eyikabie əsuə ku Yesu mfóo,
tsya áka wə.

Yesu Ǝkpə.

33 Se éyo kakɔmi lefee, kasɔ mfó kenke ko léna. Nya ítsyə nko ísu ése
abombo etsyə.
34 Nya lə lefe nəmfóo, Yesu áfa bembembe ɔ́tɛyi nkə, “Eli, Eli, lama
sabaktani?” Etiki nyamfo eto kasɔ ni bə, “Mɔ Onanto, mɔ Onanto! Beso
fáyani mɛ fətsyə?”
35 Betidi bətsyuə díńyə mfó ánɔ lesa nə ɔ́tɛyi, nya bátɛyi bətsyuə bə,
“Ɔlɛ Onanto eto Unyɛləkətidi Elia bokpadi.”
36 Mə ɔni étsyetsyi úsu úfi okosa wə bákpe lə ntə eto sonkpe əsuə nya
óbesə wə kato ku uyi útə Yesu nkə unə. Nya ɔ́tɛyi bafɛfɛ nkə, “Bińyə lə
bobe! Bitə lə bobe lə Onanto eto Unyɛləkətidi Elia ebubə uləkə wə utsyiko
lə uyikabie komfo əsuə!”
37 Nya Yesu léfa bembembe nya úkpə.

38 Lə lefe nəmfó əsuə tutuutuu, kafia kplɛ ka léfakanya kéti Yudafɔ eto
Disumuyo eto Kakɛnkɛkɔ Kenke eto ənəmii, léfuadi lə akpa ənuə itsyii
kato ibə kasɔ.
39 Nya se omamanyə ninə wə díńyə lə uyikabie əmə ɔflɔ lɛnɔ Yesu eto
bofa nya únyə kase úkpəə, ɔ́tɛyi nkə, “Sitinti utidi əmfo eyifo Onanto eto
Ubi.”
40 Besionko bətsyuə tsya əńyə kɔsɛsɛ bákabe. Maria Magdalene ku
Salome ku Maria nwə eto bebi ni Yakobo kɛkɛ ku Yosef, akɛ mə lenti.
41 Lefe nə Yesu lɛkɛ lə Galileaa, mə dítəkəko wə bákawunsə ko wə nɛ.
Besionko bamba kpə ba dítəkəko wə bésu Yerusalem tsya əńyə mfó.

Bébikə Yesu.

42 Asa nyamfo əbə lə diyi nə bəəmuə əsuə itə bə lə kofe edufə diyoo, lə
bedi Ɔnwɛditsyəyi eto diyi. Nya se kale nlɛ boloo,
43 Yudafɔ eto okponkpo ɔni wə baakpo Yosef wə ditsyi Arimatea eto
uninə, ákpe ɔkɔɛ úsu únyə Pilato. Yosef éyifo Yudafɔ eto Uninə kplɛ wə
lɛkɛ dibu nya úkabe kusu itə Onanto eto Sekakedidi eto bubə. Se óyo
Pilato ɔflɔɔ, ɔ́lɛ wə lekpakpa nkə utə wə kusu lə usu uləkə Yesu eto ɔkɔ
əmə usu ubikə fɛ lə eyo Ɔnwɛditsyəyi əmə.
44 Se Pilato lɛnɔ nkə Yesu ébukpə kokoo, íyifo wə naa. Nyaso ókpadi
wə omamanyə ninə wə díńyə lə etsyuesa nyamfó eto kɛnyɛ, nya ɔ́tɔ wə lə
sitinti ini bə Yesu ébukpə koko.
45 Nya se uninə əmfo lɛtɛyi wə nkə ɔnukualɛ inii, Pilato ətə Yosef kusu
nkə usu uləkə ɔkɔ əmə.
46 Nya Yosef dísu úləkə Yesu eto ɔkɔ nya úfi kafia kpaa fɔfɔ ka óya úmli
wə. Nya úfi wə úsu úbikə lə kudi ko bələkə lə koba kəmiə bətsyə koko lə
kɔtini ɔflɔ. Nya útə nkə baminansə leba kplɛ lɔni beti lə kudi komə eto
kɛnyɛ.
47 Lə lefe nəmfóo, Maria Magdalene ku Maria wə ni Yosef eto ambe əńyə
mfó nya bábe kaka bébikə Yesu eto ɔkɔ əmə.

16

Yesu Átaka Utsyi Ɔkɔmə.

1 Kəsiəsə eto ditsyitsyoo, lefe nə békedi Ɔnwɛditsyəyi bálosəə, Maria
Magdalene ku Maria wə ni Yakobo eto ambe ku Salome ésu báya nnuəbi
bo laanyi fififi bənkə beesu bediki Yesu eto ɔkɔ.
2 Nyaso se kale dísiə kɔsida eto olesiəə, bátaka bésu kudi komə eti.
3-4 Se bántɔɔ, bákatɔ mə bətsyuə bənkə, “Owoe buunyə lɔminansə leba
kplɛ nəmə lə kudi komə eto kɛnyɛ utə bo?” Bátɔ mə əsuə nko itsyise leba
nəmə amɔ tinti. Nya se bésu bédufə mfóo, bənyə bənkə futsyə ébubə
ɔ́minansə leba nəmə lə mfó. 5 Nyaso se bédufə kudi komə kafoo, bənyə
okosobi utsyuə se únsi lə kodiani. Nya ónkpe awu nnya diflubi futututu!
Difufu əmuə mə.
6 Nya okosobi əmə lɛtɛyi mə nkə, “Biante sikpi! Nyi minkə Yesu
Nasaretnyə əmə bɛnlɛ bɔbɛbɛ, nwə básɔ báfakəsə lə uyikabie əsuə. Umbə
mfo! Ótaka okpe nkpə! Bebe! Mfo bálabesə wə nɛ.
7 Nyaso bisu bɛtɛyi wə bakasebi ku Petro tsya biənkə, ‘Yesu tɔ mi sɛtɔ,
ɔtɔ lə Galilea. Mfó ti biunyə wə fe kase ɔ́tɛyi mi utsyə.’ ”

8 Nyamfo ákpe besionko bamə difufu, nya bédu lə kudi komə ɔflɔ ku
ketinkə, bánte lesa nə beeyifo, nya bákpe etsyi ani. Kase bánkpe lə kusu
bántɔɔ, bántɛyi kuutsyuə kulesa, itsyise sikpi əmuə mə.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Maria Magdalenyə.

9 Se Yesu létaka utsyi ɔkɔmə Kɔsida komfo eto olesiəə, utidi tutɛ wə
úləkə əsuə óte ni Maria Magdalenyə, nwə əsuə óla awɔnɔ bua akuanse
utsyiko lə lefe nə ditsyuə əsuə.
10 Úsu ɔ́tɛyi Yesu eto bayɛtsyuə ba nlɛ nku buwi lə wə ukpə əmə eso.
11 Nya se Maria lɛtɛyi mə nkə Yesu kpe nkpə nya únyə wəə, bámfo wə
bánɔ.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Bakasebi Inuə Bətsyuə Lə Kusu.

12 Nyamfo eto kamaa, Yesu ələ̀kə əsuə óte bakasebi inuə lə lefe nə bányɛ
lə kusu bántɔ. Fɛɛ bənnyə wə betsyə lekpo mlə.
13 Kama se bésu bátee, bésinkli bésu bátɛyi bafɛfɛ. Tsyaa, mbamə
mámfo mə bánɔ.

Yesu Ǝləkə Wə Ǝsuə Óte Bakasebi Lefosi Ɔnwɛ Bamə.

14 Fɛfɛfɛɛ, Yesu ələ̀kə wə əsuə óte wə lefosi bakasebi ɔnwɛ lə lefe nə
bénsi bánlɛ budi. Nyaso únyenki ókpe mə lə kase mə bofokanɔ ləmbə ale,
nya betidi ato fefe, se bamfó betidi ba díkənyə wə se ótaka utsyi ɔkɔmə
úbə nkpə bofo kanɔ.
15 Ɔ̀tɛyi mə nkə, “Bisu kawunsiə kenke lə bebe Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmə dítsya bitə betidi ba kenke.
16 Utidi wə lefo Ditiki Sɛɛ nəmfo ɔnɔ nya utə bəəfləsə wə ntuu, Onanto
ebufi wə abua ɔtsyə wə. Nya utidi wə dimamfo ɔnɔɔ, Onanto embofo wə.
17 Nya Onanto ebutə bafokanɔfɔ lə mɛɛ, əsuəale beyifo ayanisa kpə.
Boola awɔnɔ bua lə mɔ diye əsuə. Bɔɔtɛyi belebele kpə bia benyi.
18 Nya lə bəmuə owa nye bənə kenii, yembuyifo mə kabua saa. Lə bətəkə
befimfi anii, boomuə ale.”

Onanto Akpa Yesu Usuko Kato.

19 Lefe nə Bonamute Yesu dídi mə etiki ólosə mfó eto kamaa, Onanto
étsyi wə úsuko kato kaka wuunsi lə kakplɛkɔ lə wə Anto ɔflɔ lə kodiani.
20 Nya wə batɔnkpe létsyilama nlebe saa kenke bátɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə.
Nya Onamute əmə dísiə ko mə ɔ́wunsəko mə nya béyifo ayanisa nnya lete
bə mə ditiki nəmə eyifo ɔnukualɛ ɛyɛ lə ayanisa kpə nnya béyifo əsuə.

LUKA
Ditiki Sɛɛ Nə Luka Lɛwɔni

1 Mɔ ɔyimisani Tiofilo, betidi kpə ákplatsya kase boofo, lə bawɔni lesa
saa nə díbə lə bo nti bətsyə.
2 Báwɔni nnya fe kase betidi ba dínyə asa nyamfó lɛtɛyi bo idu lə nnya
kasɔ ketsyikokɔ nya bábe Onanto eto Ditiki nəmə letsya báte tsya.
3 Nyaso, Tiofilo lala, se míndufə lə asa nyamfo mínto nnya mímbe kenke
idu lə kasɔ ketsyikokɔ ke esoo, mfi nsusu lə nnya əsuə minkə ɛlɛkɛ bə
nwɔni asa nyamfo lə ekpa ɛyɛ lə kusu əsuə mfi ntə fə.
4 Nlɛ nyamfo buyifo nko bə lə ənyə ɔnukualɛ eto ditiki nəmə bə lə ate
asa nnya báte fə.

Bátɛyi Yohanes Ntufləsətidi Eto Bole Bətsyə.

5 Lə lefe nə Herodes lídi seka lə Yudea eto kasɔ əsuəə, Onanto eto
usumunyə utsyuə wə baakpo Sakaria akɛ mfó. Ɔbɔ utsyi lə besumunyə
ba ləətə kedi eto ditsyukpa nə baakpo Abia əsuə. Sakaria eto usiə wə
baakpo Elisabet tsya ábɔ utsyi lə Onanto eto Usumunyə wə baakpo Aaron
éto kafo əsuə.
6 Usə ku usiə bamfo əsiə nkpə sɛɛ lə Onanto eto lelabi əsuə. Nya béyifo
lə wə afi kenke əsuə kukunɔ.
7 Ubi saa mankɛ mə, itsyise Elisabet anle. Nya mə inuə bamə tsya ébobe
báfe.
8 Diyi lɔnii, Sakaria akɛ lə Yudafɔ eto Kedikətəkɔ ɔlɛ wə Kesumuyifo
buyifo itsyise wə ditsyukpa ítu.
9 Nya lə mə kesumu eto lekpa əsuəə, bákpo básɛ bənyə bə Sakaria ni
nwə əsuə ítəkə. Nyaso wə ni nwə bələkə bə usu otonsə elufui utə Onanto
lə Kedikətəkɔ eto leba nəmə əsuə. Mfó nya údufə Yudafɔ eto kedikətəkɔ
kamə.
10 Nya lefe nə ɔkɛ mfó ɔnlɛ elufui botonsəə, betidi fɛfɛ əńyə lə lekple
balɛ ola boto.
11 Mfó Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə wə díńyə lə kaka ɔnlɛ elufui botonsə
eto sediani díləkə əsuə óte wə.
12 Se Sakaria dínyə wəə, óyakla nya óte sikpi tinti.
13 Fɛɛ Onanto eto ɔtɔnkpe emfó átɛyi wə nkə, “Sakaria, mante sikpi!
Onanto ánɔ fə olatoto, nya fə usiə Elisabet ebole ubisaibi utə fə. Nya
fuutəkə wə diye fənkə Yohanes.
14 Lə wə bole əsuəə, ebunyə disuəyuə tinti. Nko ke tsya betidi kpə luunyə
disuəyuə nɛ.
15 Woofiani utidi kplɛ lə Bonamute eto ənəmi. Yanle bə unə ntə bo nkpe
ale nye ntə saa eto okle tsya. Nya idu lə wə lelefee, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ebusiə
ko wə.
16 Nya ɛyɛ lə wə əsuəə, Israel bebi ebusinkli bəbə mə Onamute Onanto
ɔflɔ.
17 Wə ni nwə lɔɔtɔ Bonamute eto bubə lə əsuəale ku utu bokpe əsuə fe
kase Onanto eto Unyɛləkətidi Elia dítsyə. Nya wuutə diyuə luubə bebi ku
antomə nti. Nya wuunə koto tsyuetsyue okpe lə betidi ba ditidi ato əsuə
bə lə bekefi nsusu sɛɛ bayɛ lə kusu əsuə lə mə asayifoyifo əsuə. Nyamfo
luutə Bonamute eto betidi lə bəsiə bakabe kusu itə wə bubə.”

18 Mfó nya Sakaria lɛtɔ ɔtɔnkpe əmfó nkə, “Be luutə bə mfo nyamfo nnɔ?
Itsyise mbobe mfiani uninəsə nya mɔ usiə tsya díkafiani uninəsiə.”
19 Lə nnya əsuə ɔtɔnkpe əmə ətə mbuayɛ nkə, “Mɔ ni Gabriel wə ləəńyə
lə Onanto eto ənəmi. Wə létsyese mɛ nkə ntɛyi fə Ditiki Sɛɛ nəmfo.
20 Fɛɛ ámamfo mɔ kɛnyɛ eto dikiti nəmfo ánɔ. Ite bə ámamfo anɔ tsyaa,
yuubə itə lə lefe nə Onanto dítsyue útsyə əsuə. Se fámamfo ánɔ eso
ebofiani ɔmumu isu ese lefe nə diyi nəmə léyo fɛ fə odiakami looyankli
edi etiki.”
21 Lə lefe nə asa nyamfo kenke díbəə, íyifo betidi ba kenke díńyə bensekə
Sakaria lə lekple mfó yanii, itsyise bánte lesa nə eso éfo wə lefe kpə nko
lə Yudafɔ eto kedikətəkɔ kamə nko.
22 Se ɔ́bɔ úbə lekplee, wénsifo mə etiki budinko. Nyaso bənyə bə únyə
buləkəkate butsyuə lə Yudafɔ eto kedikətəkɔ mfó. Nyaso ɔ́nnlɛ etiki bofo
budi nɛ, ini ani ete úfi ɔ́nlɛ mə etiki budi.
23 Se Sakaria eto kesumu eto lefe léloo, úsinkli úsu diyo.
24 Nyamfó eto kamaa, Elisabet ésu ɔ́lɛ kafo, itə eso wénsikabɔ kesu umə
bio. Nya ɔ́kula əsuə itə afa anɔ sɔ̃ɔ̃.
25 Lə nnya eso Elisabet átɛyi nkə, “Mɔmɔɔ, be asa nnya Bonamute díyifo
útə mɛɛ, nya úləkə kofani lə mɛ əsuə lə betidi ba kenke eto ənəmi.”

Bátɛyi Yesu Eto Bole Bətsyə.

26 Lə Elisabet eto kafolɛlɛ eto kofa kuande əsuəə, Onanto átsyese wə
ɔtɔnkpe Gabriel nkə usu umə wə baakpo Nasaret lə Galilea eto kasɔ.
27 Onanto eto Ɔtɔnkpe əmfo étsyi kɛnyɛ úsuko kebitɛ ka bátɔ bətə osani
wə baakpo Yosef wə ditsyi Oka David eto kafo. Kebitɛ kamə eto diye ni
Maria.
28 Onanto eto Ɔtɔnkpe əmfo əbə Maria ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Nsiəsə fə
lə diyuə əsuə! Fəə bənə kafo! Bonamute si ko fə.”
29 Ɔtɔnkpe əmfo eto kɛnyɛ ka óboko éyifo Maria yanii, nya itə wə
disibubu lə kəsiə kamə əsuə.
30 Lə nnya əsuə ɔtɔnkpe əmə átɛyi wə nkə, “Maria, mante sikpi. Onanto
ənə fə kafo tinti.
31 Ebɔlɛ kafo nya foole ubisaibi, nya fuutəkə wə diye fə Yesu.
32 Woofo diye tinti nya bookpo wə bə Onanto wə ni Ǝsuəalenyə Kenke
eto ubi. Nya Boanto Onanto luutə nkə ubi əmə di seka fe wə ona Oka
David ke.
33 Nya wuudi seka lə Yakob eto kafo eto bebi əsuə isu manlo manlo. Nya
wə sekakedikɔ embolo kulefe kulefe.”
34 Lə nnya əsuəə, Maria átɔ Ɔtɔnkpe əmə nkə, “Ntsyə nyamfo loofo bubə
kətə, se minyi osani?”
35 Onanto eto ɔtɔnkpe əmə ətə mbuayɛ nkə, “Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ebɔyifə
disiə lə fə nya Ǝsuəalenyə Kenke eto əsuəale loola disiə lə fə. Nyaso ubi
wə foole ebuyifo Ɔkɛnkɛnyə nya bookpo wə bə Onanto eto Ubisaibi.
36 Mɔmɔɔ, nla miə lə ate fə, fə otokpenyə wə baakpo Elisabet wə ni
uninəsiə wə baakpo okonɔ, fe ɔ́lɛ kafo kofa kuande nɛ.
37 Itsyise kulesa əmbə ale itə Onanto eto buyifo.”
38 Nya Maria lɛtɛyi wə nkə, “Bee, Boanto Onanto eto uyifoyifo mini. Utə
ibə itə mɛ lə əsuə fe kase fátɛyi.” Lə nnya əsuə nya Onanto eto ɔtɔnkpe
əmə dídu.

Maria Ésu Elisabet Ɔflɔ.

39-40 Lə lefe nəmə əsuəə, Maria əmuə əsuə mləmləmlə nya ɔ́kɔse úsu
Yudea eto umə wə nkpe lə atini nti. Usu Sakaria eto diyo nya úsiəsə
Elisabet.
41 Se Elisabet lɛnɔ Maria eto kəsiə kaməə, ubi wə lɛkɛ wə lə kafo ko
lɛkpɔ, nya Elisabet díyi ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ kenke.
42 Mfó nya óbesə ɔkɔɛ kato ɔ́tɛyi nkə, “Bákpo fə atsyɔ lə besio kenke nti,
nya bákpo ubi wə fəəbə bole tsya atsyɔ!
43 Fɛɛ ntsyə minyə disi ɛkpɛ mmə bə mɔ Onamute eto ambe lə ubə mɔ
ɔflɔ?
44 Akpa akpa se mínɔ fə kəsiəə, ubi wə nkpe mɛ lə kafo ábe ósa ku
disuəyuə.
45 Disuəyuə itə fə sitinti, itsyise áfo kɛnyɛ ka Bonamute létsyese fə ánɔ
bə yuubə itə nko.”

Maria Ǝsə Atɛsə Eto Kusə.

46 Lə nnya əsuəə, nya Maria lɛtɛyi nkə,
“Mɔ okla lɛ mɔ Onamute bɔtɛsə.
47 Nya mɔ lɛwɔnɔ nlɛ disuəyuə bunyə lə fə Onanto wə ni mɔ
Ofomfokətə əsuə,
48 itsyise ókloma únə mɛ kafo,
mɔ, wə uyifoyifo wə dimanle kulesa.
Nya idu mɔmɔ ɛntɔɔ, kawunsiə eto betidi kenke ebokpo mɛ bə nwə bákpo
atsyɔ.
49 Itsyise Ǝsuəalenyə Kenke éyifo asa kplɛ útə mɛ,
nya wə diye eyifo kɛnkɛ.
50 Wə kaminsənyənyə kpe lefe saa
itə wə bebi eto bebi ba kenke ləətə wə dibu.
51 Wə kɔni éyifo asa kplɛ,
nya úsensə mba laabesə əsuə kato lə mə nsusu əsuə.
52 Óbokosə baka kplɛ kasɔ lə mə akankpomɛ əsuə,
nya óbesə mba laabokosə mə əsuə kasɔɔ, kato.
53 Útə nkə betidi ba kukpɛnsɛ nlɛ kenke lə bənyə asa sɛɛ bedi bemi tɔ,
nya óla batabinyə ótsyese ani fufu.
54 Ókloma kɛnyɛ ka
útsyə útə bó bana eto bana,
nya úbə ɔnlɛ Israel eto kuse eto betidi kenke bɔwunsəko.
55 Ókloma ɔlɛ kaminsənyənyə bufi kətə Abraham
ku wə bebi eto bebi isu manlo manlo!”
56 Maria ákɛ lə Elisabet ɔflɔ fenkə afa ətsyə fɛ úsinkli úsu oto.

Bále Yohanes Ntufləsətidi.

57 Se Elisabet eto ubi eto lelefe léyoo, óle ubisaibi.
58 Nya Elisabet eto bayotsya ku wə batokpenyə lɛnɔ asa sɛɛ nnya
Bonamute əmə díyifo útə wə. Nya məmblɛ dínyənko wə disuəyuə tinti.
59 Se ubi əmə léfo eyi mflamflaa, bəbə bənkə baala wə lelo nya bála bə
lə befi wə anto eto diye Sakaria bətəkə wə.
60 Fɛɛ wə ambe mántɔnɔko mə nko nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Kpa o-o! Bifi diye
Yohanes bitəkə wə.”
61 Mfó bétsyiko etiki bunə ku wə katɛyi bənkə, “Fə otokpenyə saa əmbə
baakpo nko.”

62 Nya bátɔ wə anto lə ani eto eyifosa əsuə bə ote diye nə woala nkə bəfi
bətəkə wə ubi əmə.
63 Mfó nya Sakaria léfo leba nə əsuə baawɔni asa kətəkə nya ɔ́wɔni nkə,
“Wə diye ni Yohanes.” Nya íyifo məmblɛ yanii.
64 Lamfolamfo Sakaria étsyiko etiki budi nya ɔ́tɛsə Onanto.
65 Sikpi əmuə mba wonko mə nsi lə koyotsya nya ítə ditiki nəmfo dísensə
dísu kəmə kpə lə Yudea eto atini əsuə mfó kenke.
66 Betidi ba kenke lɛnɔ asa nyamfo etsyiko disi bubu katɔ mə əsuə bənkə,
“Nte utidi wə eto okle ubi əmfo luubə ofiani?” Itsyise íləkə ete wuee bə,
Bonamute eto kɔni təkə lə wə əsuə.

Sakaria Ǝləkə Onanto Eto Katɛyikətsyə Óte.

67 Mfó nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛyifə dísiə lə ubi əmə eto anto Sakaria əsuə
nya údi Onanto etiki ɔ́tɛyi utsyə nkə,
68 “Atɛsə itə Bonamute, Israel eto Onanto,
itsyise úbə nkə woawunsəko wə kuse nya lə uləkə mə.
69 Úləkə Ofomfokətə Kplɛ útə bo lə Oka David
wəə ni wə eto uyifoyifo eto kafo eto ubi.
70 Útsyə kɛnyɛ kamfó kokooko ɛyɛ lə wə bənyɛləkətidi kɛnkɛ əsuə nkə,
71 wuuləkə bo utsyiko lə balo
ku mba leekisi bo kenke eto ani.
72 Ɔtɛyi útsyə nkə wuunyə bo banamə kaminsə
nya wookloma kɛnyɛ ka ɔ́kle ku mə.
73 Nya ɔ́tɛyi bo anto Abraham kɛnyɛ klekle kamfo utsyə nkə,
74 wuuləkə bo utsyiko lə bo balo eto ani,
nya wookpe bo əsuəale busumu wə sikpi manté manté.
75 Nya wuuyifo bo kɛnkɛ bə lə buyifo mba nyɛ lə kusu sɛɛ əsuə lə wə ənəmi
lə bo nkpə kenke əsuə.
76 Nya fə, mɔ ubi, bookpo fə bənkə Onanto wə nso kenke eto Unyɛləkətidi.
Ɛbɔtɔ̃ Onamute əmə eto bubə nya fɔɔlɔ kusu ətsyə itə wə.
77 Nya ebutə wə betidi te bə boonyə bofokətə
itsyise boofi mə abua batsyɛ mə.
78 Bo Onanto kpe lefonə nya woabe bo ku kaminsənyənyə.
Wuutə bofokətə eto diyənde bə itə bo itsyi kato.
79 Nya wuutə diyənde nəmfo nkə dibə ditə lekpasə itə mba nkpe lə ketuntu
əsuə
ku mba nkpe lə ukpə eto sikpitete əsuə
bə lə okpa bo ɔyɛnko udufənko diyuə eto kusu əsuə.”
80 Nya ubi əmə lébe nya ɔkɛ ale lə əsuə ku lɛwɔnɔ əsuə. Nya úsiə lə
mfiminti isu ese lefe nə ɔ́bɔ úbə Israel eto kuse eto ənəmi.

2

Bále Yesu.

1 Nya lə lefe nəmfoo, Romamfɔ eto Okankplɛ Kaisare Augusto ətə
əsuəale nkə bawɔni betidi ba kenke nkpe lə Roma eto sekakedikɔ eto kasɔ
eto aye.
2 Nya ni betidi eto aye wɔniwɔni tutɛ nɛ, lə Aba eto uninə wə baakpo
Kirenio eto Sekadidi lə Siria eto kasɔ əsuə.
3 Nyaso utidi saa ésu wə umə lə usu ɔwɔni wə diye.

4 Lefe nəmfo nya Yosef tsya létaka útsyi Nasaret eto umə lə Galilea eto
kasɔ úsu Betlehem eto umə lə Yudea eto kasɔ lə kaka bále Oka David.
Yosef ésu mfó itsyise uyifo Oka David eto kafo eto ubi.
5 Ókpa Maria wə bátɔ bətə wə nya ɔnlɛ kafo tsya ɔ́yɛnko nkə lə ɔwɔni
wə diye.
6 Nya lefe nə bakɛ lə Betlehem mfóo, lefe áyo Maria bə ole.
7 Óle wə ubi tutɛ wə ni osaibi lə diyo nə bebuki laalabe. Nya úfi kafia
úmini wə, nya úfi wə ólabesə lə lesa nə əsuə bebuki bamfó leedi lesa,
itsyise kasɔnɔkɔ mánkɛ lə bafɔ eto kedufəkɔ.

Onanto Eto Batɔnkpe Áboko Mba Laabe Basamu Kɛnyɛtsyətsyə Eto Ditiki Sɛɛ.

8 Lə kasɔ kamə əsuə mfóo, mba laabe basamu bətsyuə akɛ mfo kabe mə
bebuki ketsye ka kenke.
9 Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə ələkə əsuə óte mə nya Onanto əmə eto
diyənde əyənde ekpo mə lə əsuə. Lə nyamfo eso bate sikpi tinti!
10 Fɛɛ Onanto eto ɔtɔnkpe əmə átɛyi mə nkə, “Biante sikpi. Mboko mi
Ditiki Sɛɛ nə looboko disuəyuə ku diyuə tinti itə betidi ba kenke.
11 Nya lə mmi eto diyi nəmfoo, bále Ofomfokətə wə ni Bonamute Kristo
bətə mi lə Oka David eto umə.
12 Nya lesa nə biufi binyə bitsyə lekpoo, ni bə biunyə ubisambi wə béfi
kafia bémli nya onlabe lə bebuki eto kedikɔ.”
13 Lefe nəmfo tutuutu, Onanto eto batɔnkpe eto ditsyukpa kplɛ lɔni étsyi
kato díbə bələkə əsuə báte, nya bákɔ ku ɔtɔnkpe ɔni əmfó nya banlɛ
Onanto bɔtɛsə katɛyi bənkə,
14 “Dibu ku atɛsə itə Onanto wə nkpe kato fanlofanlo,
nya diyuəsə itə kasɔ eto betidi ba kenke ləədufə Onanto ənə!”
15 Nya lə lefe nə Onanto eto batɔnkpe bamfo dídu lə mə ɔflɔ bésinkli
bésu katoo, mba laabe basamu bamə átɛyi mə əsuə bənkə, “Bitə lə busu
Betlehem lə busu bobe asa nnya díbə fe kase Boanto díləkə óte bo.”
16 Nyaso bákɔse bésu nya bənyə Maria ku Yosef ku ubisambi wə nlabe
lə bebuki eto kedikɔ mfó.
17 Nya se bənyə wə nkoo, bátɛyi lesa saa nə Onanto eto ɔtɔnkpe əmə
lɛtɛyi mə itsyi lə ubi əmə əsuə.
18 Lefe nəmfo se betidi ba kenke lɛnɔ mba laabe basamu bamə eto etiki
nyamfoo, íyifo mə yani tinti.
19 Maria ákloma asa nyamfo kenke nya úkebu disi ketsyi lə nnya əsuə
ɛyɛ etsyo.
20 Lefe nəmfóo, se mba laabe basamu bamə dísinklii, bátɛsə Onanto lə
lesa saa nə bánɔ ku bənyə tsya əsuə, itsyise nyamblɛ kenke əbə itə pɛpɛɛpɛ
fe kase Onanto eto ɔtɔnkpe əmə lɛtɛyi mə.

Bətəkə Ubisambi Ƒmə Diye.

21 Nya lə diyi mflamflale əsuə, se lefe léyo bə bala ubi əmə leloo, bətəkə
wə diye bənkə Yesu fe kase Onanto eto Ɔtɔnkpe əmə lɛtɛyi utsyə fɛ bálɛ
wə kafo.

Bákpa Yesu Bésuko Yudafɔ Eto Disumuyo.

22 Lefe áyo itə bə Yosef ku Maria yifo əsuə eto okla buflə eto lekpa fe kase
Moses eto kɔfi lɛtɔ. Nyaso bákpa ubisambi əmə tsya bésuko Yerusalem bə
lə befi wə bakpe Bonamute lə ani.

23 Nko ini báwɔni bətsyə lə Onanto eto kɔfi eto kukue əsuə bənkə,
"Ubisaibi tutɛ ku ubuki sende tutɛ saa, ele bə bələkə wə bətsyə kutsyə
befi bakpe Bonamute lə ani."
24 Nyaso bésu Yerusalem bə lə befi kedi bətə Bonamute lə kase kɔfi lɛtɔ
əsuəə, ablonima ənuə nye ablɛkpa ənuə beefi kətə kedi kamə.
25 Nya lə lefe nəmfoo, osani utsyuə wə baakpo Simeon ákɛ lə Yerusalem.
Nya úyifo utidi sɛɛ wə laate Onanto sikpi nya uńyə ɔnlɛ kusu bobe itə Israel
eto buləkə. Nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dísiəko wə,
26 nya lése wə uyi nkə weembukpə isu ese lefe nə eto lefe uunyə Onanto
eto Nwə Bákpo Ɔhile Bətsyə, wə eto etiki Onanto lɛtɛyi utsyə.
27 Lefe nəmfoo, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nəmə ákpa Simeon úsuko Yudafɔ eto
Disumuyo mfó. Nya se anto ku ambe bamə lékpa ubisambi Yesu əmə
bésukoo, bátɛyi bə bəbə bə beyifo lesa saa nə ele bə beyifo bətə wə fe
kase kɔfi létee,
28 Simeon áfo ubisambi əmə ɔ́lɛ lə wə ani, nya ɔ́tɛsə Onanto ɔ́tɛyi nkə,
29 "Boanto Onanto, mɔmɔɔ, se fékeyifo lə fə kɛnyɛtsyətsyə əsuə esoo,
ebofo mɛ kusu buləkə, mɔ fə usumunyə, bə lə nsu lə diyuə əsuə.
30 Mɔ kosate ébufi mɔ ənəmi nnyə Ofomfokətə əmə
31 fətə fə ubə lə kusə komə eto betidi kenke lə bənyə wə ku dinəmi.
32 Wə ni diyənde nə luuləkə lesa nə faala lə lekple lete betidi ba lenni
Yudafɔ.
Nya wuufi dibu oboko fə kusə Israel eto betidi eto nti."
33 Asa nnya Simeon lɛtɛyi mfo éyifo Yosef ku Maria yanii.
34 Nya Simeon lékpo mə atsyɔ nya ɔ́tɛyi ubi əmə eto ambe Maria nkə,
"Ubi əmfo eyifo Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə. Nya wə ni Ofomfokətə
nye budukanɔ itə Israel bebi kpə. Uyifo lekpotsyətsyə itsyi lə Onanto ɔflɔ,
nya betidi kpə lootaka bənyə lə wə əsuə.
35 Nya wuutə nkə betidi kpə ləkə mə nsusu bo bakula bate utsyuə saa
nyə. Nya ɛyɛ lə nyamfo əsuə esoo, ebunyə kanyi fe kase lesiabi laase utidi
eto utu kedunsə."
36-37 Mfó əməə, usio ɔni utsyuə wə ni Onanto eto Unyɛləkətidi ákɛ mfo
baakpo bə Hana. Nya wə anto Fanuel étsyi Aser eto kafo. Alɛ akuanse hã
úsiə ku wə usə fɛ usə əmə díkpə. Nya úyifo ɔkɔsiə wə lébe bembembe.
Ófo alɛ fosi mflamfla alɛ ana. Úkesu Yudafɔ eto Disumuyo mfo lefe saa,
ákatɛsə Onanto ketsye ku kakɔmi nya úkato ola kákle kɛnyɛ tsya.
38 Lə lefe nəmfó tutuutuu, wuntsya əbə ɔ́sɔ Onanto ani, nya ɔ́tɛyi itsyi lə
ubi əmə əsuə útə betidi ba kenke ńyə banlɛ Onanto kusu bobe bə wuuləkə
Yerusalem.

Bésinkli Bésu Nasaret.

39 Nya se Yosef ku Maria lélosə mə lekpa nəmə buyifo fe kase Onanto
eto kɔfi letee, bésinkli bésu mə umə Nasaret lə Galilea eto kasɔ.
40 Ubi əmə ábe ɔ́bɔ disi nya ɔ́kɛ əsuəale, nya óte kobe tinti. Nya Onanto
dínyə disuəyuə lə wə əsuə.

Yesu Ésu Yudafɔ Eto Disumuyo.

41 Lɛlɛ saa lɛlɛɛ, Yesu eto anto ku ambə ékesu Yerusalem késu kédi diyi
nə baakpo Ukpə Ásə Bo Ɔyila.
42 Nyaso se Yesu léfo lefosi alɛ ənuəə, bési bésu Yerusalem fe kase
békeyifo kɔ seka.

43 Nya se bédi diyi nəmə bálosə nya banlɛ businkli kesu mə umməə, Yesu
wə esi ɔ́kɛ kama lə Yerusalem mfó. Fɛɛ wə anto ku ambe mánte nko.
44 Mə ébu bənkə ɔkɛ lə betidi bamə nti nyaso bédu báyɛ diyi wɔlɔlɔlɔ
eto kusu fɛ bétsyiko wə bɔbɛbɛ lə bahɔ ku batokpenyə nti.
45 Nya se bənnyə wə esoo, bésinkli bésu Yerusalem bésu balɛ wə bɔbɛbɛ.
46 Nya lə diyi tsyəfəə, bésu bənyə wə lə Yudafɔ eto Disumuyo kaka wə
ku Yudafɔ eto bateasa nsi. Mfó úsiə ɔnlɛ mə asa nnya bánlɛ bɔtɛyi ato
butsyue nya ɔnlɛ mə etiki bɔtɔ lɔni lɔni kanɔ.
47 Nya mba lɛnɔ asa nnya díkabɔ lə wə kɛnyɛɛ, íyifo mə yanii lə wə asa
kasɔnɔnɔ kpə ku kase úfi ɔnlɛ asa nnya bátɔ wə kasɔ buləkə eso.
48 Íyifo wə anto ku ambə mə yanii se bənyə wə lə mfo nko. Nya wə ambe
lɛtɔ wə nkə, “Ubi, ntsyəso féyifo bo nyamfo eto okle? Mɔ ku fə nto kenke
ákɛ lə bulə əsuə nya búsu bɔnlɛ botsyilama kabɛbɛ fə.”
49 Mfo nya Yesu dítə mbuayɛ ɔ́tɔ nkə, “Beso ibə bə bísu bɛlɛ botsyilama
kabɛbɛ mɛ? Binyi biə mɔ Anto eto diyo ele bə nkɛ lee?”
50 Fɛɛ məə, bánnɔ lesa nə ɔ́tɛyi mə mfó eto kasɔ.
51 Mfó nya Yesu dítəkəko mə nya bédu bésu Nasaret, nya óbokosə əsuə
kasɔ útə mə. Nya asa nyamfo kenke lɛkɛ lə wə ambe eto nsusu kəmiə ɛɛyɛ
etsyo.
52 Nya Yesu lebe ɔ́bɔ disi lə kobetete ku lə əsuə eto sinə əsuə, nya ófo
diye lə betidi kenke ku lə Onanto eto ənəmi.

3

Ntufləsətidi Yohanes Ábe Ditiki Sɛɛ Nəmə Letsya.

1-2 Íyifo lɛlɛ lefosi nɔnde se Okankplɛ Kaisare Tiberio lídi seka,
Unyɛləkətidi Yohanes wə ni Sakaria eto ubi wə léfo kɛnyɛ utsyiko Onanto
ɔflɔ lə lefe nə ɔ́kɛ lə mfiminti. Nya Pontio Pilato lídi Aba eto unyɛsiə lə
Yudea eto kasɔ əsuə. Nya Herodes díkedi seka lə Galilea eto kasɔ. Nya
lə lefe nəmə mfóo, Herodes eto ɔyimisani Filipo tsya lídi seka lə kasɔ ka
baakpo Iturea ku Trakoniti eto lekpake əsuə. Nya Lisania tsya díkedi seka
lə Abilene eto kasɔ əsuə. Nya lə lefe nəmfoo, Annas ku Kayafa ni Onanto
eto Besumunyə Ninə Kenke.
3 Nyaso Yohanes áyɛ ótsyilama Yordan eto Ketu eto ditukpenkpe ku
lekpake mfó kédi Anantotiki kátɛyi nkə, “Bitsyi bɛwuninsə lə mi abua
əsuə lə befo ntufləsəfləsə eto lekpa lə Onanto lə ufi mi abua ɔtsyɛ mi.”
4 Nya nko seka ini báwɔni lə Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya eto kukue
banlɛ bɔtɛyi bənkə,

“Utidi utsyuə kpe lə mfiminti ɔlɛ bofa katɛyi nkə,
‘Bińyə bikabe kusu itə Bonamute.
Bimuə mi əsuə bitsyə kukɔnɔ itə wə bubə.
5 Biti okplo saa okplo
nya beba atini ku akpenkpe kenke bekatesə.
Lə bɛtsyɔnsə esu nya lebo.
Nya nlebe bo diyifo kplobi kplobii, biyifo mu tsyɛtsyɛtsyɛ.
6 Nya betidi kenke luunyə Ofomfokətə wə Onanto letsyese nɛ!’ ”
7 Betidi kpə əbə bə Yohanes fləsə mə ntu. Fɛɛ Yohanes átɛyi mə nkə, “Mi
mba nte fe bawa eto befluflu! Owoe lɛlɛ mi kɔlɛ nkə bitsyetsyi lə Onanto
eto kotonənə ko nlɛ bubə eto kɛnyɛ?

8 Bete lə mi eyifosa əsuə biənkə bɛtsyi bɛwuninsə lə mi abua əsuə. Nya
biembu biə se ini Abraham eto befluflu bini esoo, Onanto embunə mi koto.
Bɛlɔ bɛnɔ biə Onanto ebofo befluflu buləkə ketsyiko aba nyamfo əsuə kətə
Abraham.
9 Bebe se banlɛ kefiebi bəńyə bə baala eyi nyamə taa keyudu ke. Kuyi
saa ko laanwɔ ebibi sɛɛ, boola ko befi bakpe lə ditefɛnku kəmiə.”
10 Nyaso betidi bamə átɔ wə bənkə, “Nyalɛɛ, be ele bə buyifo mɔmɔ?”
11 Mfó nya útə mə mbuayɛ nkə, “Mi utsyuə wə nkpe awu leyo lekpe
sinuəə, ufi lekpe lɔni utə utidi wə ləmbə kuətsyuə. Nya utidi wə didisa
nte tsyaa, usie ni nko ke.”
12 Mba laafo umənko bətsyuə tsya əbə bə bəfləsə mə ntu. Bátɔ wə bənkə,
“Oteasa, be ele bə buyifo?”
13 Mfó nya Yohanes lɛtɛyi mə nkə, “Biamfo umənko besonsə kase kɔfi
dítə mi kusu nkə befo.”
14 Bamamanyə bətsyuə tsya átɔ wə bənkə, “Nya bo nkpə? Be ele bə
buyifo?”
Mfó ɔ́tɛyi mə tsya nkə, “Bitə lə mi kayo ka banlɛ mi bofo lə kemi mi. Nya
lə nyamfo eto kamaa, biensu bɛnyinkə utidi kuutsyuə bekpe lə əsuəale lə
befo wə atabi saa, nye bela utidi kuutsyuə kɛnyɛ lə kusu bua əsuə belo wə
dikpi.”
15 Betidi bamfo eto kusubebe esi ébe kato ekpe nya békebu bə Yohanes
nkpa ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə, wə bəńyə banlɛ kusu bobe.
16 Nyaso Yohanes ákpasə məmblɛ nkə, “Mɔɔ, ntu ete meefi kəfləsə mi.
Fɛɛ utidi utsyuə təkə mɛ kama ɔlɛ bubə wə lɛmɔ nya onkpe əsuəale onso
mɛ famfamfa! Məńyə tsya kon ntə bə mbə kasɔ miə maanyankli wə afokpa
eto kekue lə akpa əsuə ntə wə tsya. Nya utidi əmfo ebufi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
ku uté ufləsə mi fe ntu.
17 Ɔlɛ wə kɔfɛ ko wuufi ɔflɛ wə kamɔ uləkə kofo uwí nya wookpa kamɔ
kosate okpo lə unwũ. Fɛɛ kofo saa kofoo, wootonsə ko lə ute wə lɛmbɔni
kulefe kulefe.”
18 Nya Yohanes lídi betidi Anantotiki lə esu kpə əsuə, nya ɔ́lɛ mə kɔlɛ
nkə batsyi mə ditsyəbi ku mə nkpə bo bensi bawuninsə.
19 Nya se Oka Herodes wə ni Aba eto Unyɛsiə lɛlɛ wə ɔyimi eto usiə wə
baakpo Herodia ófo lə əsuəale ku lə asa bua kpə nya úyifo esoo, Yohanes
ənyənki okpe wə.
20 Idu ɛkɔ lə nyamfo əsuəə, útə bəmuə Yohanes béti bákpe lə diyo.

Yohanes Ǝfləsə Yesu Ntu.

21 Se Yohanes dífləsə betidi kenke ntu ólosəə, úfləsə Yesu tsya ntu. Nya
se Yesu nlɛ ola botoo, kato ásini.
22 Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə eto ditsyəbi nte fe lɛblɛkpaa, áyifə díbə dísiə lə wə
əsuə. Mfó nya bánɔ Onanto eto ɔkɔɛ wə dítsyi kato díkatɛyi nkə, “Fə ni
mɔ Ubi lala. Fə asa eedufə mɛ ənə tinti.”

Nyə Betidi Bamfo Ni Yesu Eto Bana.

23 Yesu áfo fe alɛ fosi ətsyə fɛ útsyə wə keyifo kasɔ. Betidi eto nsusu ni
bə wə anto ni Yosef
wə eto anto ni Eli
24 wə eto anto ni Mata
wə eto anto ni Lewi wə eto anto ni Melki
wə eto anto ni Yanai wə eto anto ni Yosef
25 wə eto anto ni Matatia wə eto anto ni Amos

wə eto anto ni Nahum wə eto anto ni Hesli
wə eto anto ni Nagai
26 wə eto anto ni Mahat
wə eto anto ni Matatia wə eto anto ni Semein
wə eto anto ni Yosef wə eto anto ni Yoda
27 wə eto anto ni Yohanan wə eto anto ni Resa
wə eto anto ni Sorobabel wə eto anto ni Sealtiel
wə eto anto ni Neri
28 wə eto anto ni Melki
wə eto anto ni Adi wə eto anto ni Kosam
wə eto anto ni Elmadam wə eto anto ni Er.
29 wə eto anto ni Yosua wə eto anto ni Elieser
wə eto anto ni Yorim wə eto anto ni Matat
wə eto anto ni Lewi
30 wə eto anto ni Simeon
wə eto anto ni Yuda wə eto anto ni Yosef
wə eto anto ni Yonam wə eto anto ni Eliakim
31 wə eto anto ni Melea wə eto anto ni Mena
wə eto anto ni Matata wə eto anto ni Natan
wə eto anto ni David
32 wə eto anto ni Isai
wə eto anto ni Obed wə eto anto Boas
wə eto anto ni Salmon wə eto anto ni Naheson
33 wə eto anto ni Aminadab wə eto anto ni Admin
wə eto anto ni Arni wə eto anto ni Hesron
wə eto anto ni Peres wə eto anto ni Yuda
34 wə eto anto ni Yakob wə eto anto ni Isak
wə eto anto ni Abraham wə eto anto ni Tara
wə eto anto ni Nahor
35 wə eto anto ni Serug
wə eto anto ni Regu wə eto anto ni Peleg
wə eto anto ni Eber wə eto anto ni Sala
36 wə eto anto ni Kainan wə eto anto ni Arfaksad
wə eto anto ni Sem wə eto anto ni Noah
wə eto anto ni Lamek
37 wə eto anto ni Metusala
wə eto anto ni Henok wə eto anto ni Yared
wə eto anto ni Mehaleel wə eto anto ni Kainan
38 wə eto anto ni Enos wə eto anto ni Set
wə eto anto ni Adam wə eto anto ni Onanto.

4

Obonsam Áto Yesu Óbe.

1 Se Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dísiə lə wə əsuəə, Yesu édu lə Yordan eto Ketu mfó.
Nya Lɛwɔnɔ nəmə lékpa wə dísuko mfiminti kaka kuutsyuə ləmbə.
2 Mfo nya Obonsam lékplatsya óto wə óbe lə eyifosi ana sɔ̃ɔ̃ əsuə. Nya
lefe nəmfó kenke, Yesu méndi kulesa nyaso lə kalosəkɔɔ, kukpɛnsɛ álɛ wə.
3 Mfó nya Obonsam lɛtɛyi wə nkə, “Lə Onanto eto Ubi fenii, tɛyi lebambi
nəmfo lə efiani didisa.”
4 Fɛɛ Yesu átɛyi wə nkə, “Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukue átɛyi nkə, ‘Inni
didisa mate ləətə utidi nkpə.’ ”

5 Lə nnya kamaa, Obonsam esi ókpa wə úsuko kaka letaka fanlofanlo.
Nya óte wə kawunsiə eto asa ku nnya sekakedikɔ kenke lə lefe kliminti
əsuə.
6 Nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Muufi kawunsiə eto əsuəale ku ke setabikɛ ntə fə,
itsyise befi nnya bətə mɛ, nya moofo nnya bufi kətə nwə ke minla.
7 Nyaso asa nyamfo kenke ebofiani fə ale lə akpe disi kasɔ esumu mɛ.”
8 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,
‘Bonamute Onanto hã ele bə utidi fi dibu utə, okpe disi kasɔ usumu.’ ”
9 Nyamfo eto kamaa, Obonsam ákpa Yesu úsuko Yerusalem lə Yudafɔ
eto Disumuyo eto kaka nso botaka nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Lə Onanto eto ubi
fenii, yani fə əsuə əbə asɔ lə kasɔ.
10 Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,
‘Onanto ebutə nkə wə batɔnkpe
ńyə bakase fə.’
11 ‘Bɔɔkɔbe fə lə ani,
itə bə embutusə kokpa lə leba əsuə kulaa tsya.’ ”
12 Fɛɛ Yesu átɛyi wə nkə, “Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə, ‘Manto
fə Onamute Onanto abe.’ ”
13 Se Obonsam léto Yesu óbe nko ólosəə, údu wə lə ɔflɔ nya ɔ́yɛ wə bulə
itə lefe ditsyuə.

Yesu Étsyiko Wə Keyifo Kasɔ Lə Galilea.

14 Nya Yesu dísinkli úsu Galilea eto kasɔ nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale
lɛkɛ wə lə əsuə. Nya wə diye dísensə isu lekpake nəmfó kenke.
15 Óte asa lə Yudafɔ eto ntsyakɔ nya utidi saa lɛtɛsə wə asatete.

Báni Yesu Lə Nasaret.

16 Lə nyamfó eto kamaa, Yesu ésu Nasaret eto umə wə úsiə óbe. Nya lə
Ɔnwɛditsyəyii, úsu Yudafɔ eto katsyakɔ fe kase woala buyifo. Nya ótaka
úńyə nkə lə okla asa lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə.
17 Mfó nya béfi Onanto eto unyɛləkətidi Yesaya eto kukue bətə wə. Ɔ́sini
kukue komə nya útsyiko bokla lə kaka báwɔni bənkə,
18 “Onanto eto Lɛwɔnɔ si mɛ lə əsuə, bédiki mɛ nnuəbi,
itsyise úləkə mɛ nkə
mfó Ditiki Sɛɛ nəmfo mboko bakombo.
Nya ótsyese mɛ nkə nsu mbe buləkə eto letsya ntə betidi ba bəmuə bakpe
lə diyo.
Nya mba eto ənəmi lébaa, lə bənyə asa.
Nya betidi ba báyinkə bakpe lə kasɔ nlɛ kanyi bunyə, lə bənyə bɔbɔkafe.
19 Nya lə ntə lə bate bə Onanto eto lefe nə wuuləkə wə betidi eboyo.”
20 Nya Yesu díti kukue ko mə, nya úsinkli ko útə wə ɔwunsəkotsyuə nya
úsiə kasɔ. Betidi bamə kenke éfi mə ənəmi bətəkə lə wə əsuə nya bəńyə
banlɛ wə bobe kpoo.
21 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Awɔnisa Kɛnkɛ nnya eto etiki bɛnɔ mínkla mfoo,
ibə itə lə mmi eto diyi nəmfo.”
22 Nya wə etiki nnya údi əmuə mə lə utu tinti nya kase odiakami tsya
létaka wə mləmləmləə, ətə iyifo mə yanii. Nya bátɔ mə əsuə bənkə, “Inni
Yosef eto ubi ni nwə mfo, fɛɛ?”
23 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nyi miə biɔtɛyi mɛ lekpa lə nnya minlɛ bɔtɛyi
mfo əsuə biə, ‘Ofate, tsya fə əsuə.’ Nya binsi biɔtɛyi mɛ tsya biə, ‘Asa nnya

eto okle bɔ́nɔ bə éyifo lə Kapernaum, yifo nnya lə fə kosate eto umə mfo tsya.’ ”

24 Nya Yesu disi ɔ́tɛyi mə nkə, “Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə, bəəntə Onanto eto unyɛləkətidi kuutsyuə dibu lə wə kosate eto umə.

25 Ɛkpɛ ini bə bakɔbəsiə kpə ákɛ lə Israel eto kasɔ lə lefe nə Onanto eto Unyɛləkətidi Elia lɛkɛ. Nya ɔsɔmi lɛyɛ bɔni itə alɛ ətsyə ku kutsyə. Nya kukpɛnsɛ kplɛ díbə lə kasɔ kamə kenke əsuə.

26 Fɛɛ Onanto mánkpe Elia kɔtɔ nkə usu kutsyuə saa ɔflɔ lə Israel, enso ɔkɔsiə utsyuə lə Sarep eto umə lə Sidon eto kasɔ.

27 Nya tsyaa, betidi kpə ákɛ ba díkefi bufisia lə Israel eto kasɔ lə Onanto eto Unyɛləkətidi Elisa eto lefe. Fɛɛ wántsya mə kuutsyuə enso Naeman wə ditsyi Siria eto kasɔ mate hã.”

28 Se betidi ba lɛkɛ mfó lɛnɔ nyamfoo, kafo ányi mə tinti.

29 Nya bátaka bəńyə nya bála Yesu bələkə lə umə əmə kafo bésu bəńyənsə lə umə əmə eto kɔtini ko əsuə bála umə əmə eto kotosi ku nsusu bə lə bəkə wə bakpe lə kukpio kafo.

30 Fɛɛ Yesu áyɛ lə mə nti ɔ́bɔ údu.

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Lə Utidi Utsyuə Ɜsuə.

31 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu édu úsu Kapernaum eto umə lə Galilea eto kasɔ. Mfó nya útsyiko betidi asa bote lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə.

32 Nya lə wə etikididi ku əsuəale esoo, wə asatete éyifo betidi bamə yanii.

33 Osani utsyuə ákɛ lə Yudafɔ eto katsyakɔ mfó wə əsuə lɛwɔnɔ bua dísiə. Nya ófa ku ɔkɔɛ bembembe ɔ́tɛyi nkə,

34 “Yesu Nasaretnyə, be fanlɛ bɔbɛbɛ ketsyiko lə bo ɔflɔ mfo? Bubə fəbə fə əəbə atsylɔsə bo lee? Nyi futsyə feni. Fə ni Onanto eto Ɔkɛnkɛnyə wə ótsyese nɛ!”

35 Mfó nya Yesu léla Lɛwɔnɔ bua nəmə ɔ́bɔsə lə wə əsuə ɔ́tɛyi nkə, “Yɛ kudu bokpo! Lə abɔ lə utidi əmə əsuə!” Lɛwɔnɔ bua nəmə étsyi osani əmə ɔ́sɔ lə kasɔ lə mə ənəmi, nya lɛbɔ lə wə əsuə dídu. Fɛɛ utidi əmə mámfo lefabe saa.

36 Iyifo betidi bamfó kenke yanii nya bátɔ bətsyuə bənkə, “Nte etiki nnya eto okle ni nyamfo? Utidi əmfo kpe əsuəle nya wəəkumi kakpe awɔnɔ bua kələkə lə betidi əsuə.”

37 Nya asa nnya bátɛyi lə Yesu əsuə mfóo, dísensə ɛyɛ ísu kuse komfó kenke.

Yesu Átsya Betidi Kpə.

38 Yesu édu lə Yudafɔ eto katsyakɔ mfó úsu Simen eto diyo. Atikesi əmuə Simon eto usiəambe élabesə kekleke. Nya bətə Yesu léte.

39 Lə nnya əsuəə, úsu úńyə lɛ wə ɔflɔ lə wə kalabekɔ, nya óla bufi bomə úləkə lə wə əsuə. Nya lefe nə bufi bomə lɛyɛ wəə, ótaka nya útsyiko lesa bonwa kətə mə.

40 Nya se kofe nlɛ diyo budufəə, bákpa befimfi ba nlɛ bufi ate ate kenke báboko Yesu ɔflɔ. Nya úfi ani útəkə mə lə əsuə ɔni, ɔni nya ótsya məmblɛ bufi.

41 Awɔnɔ bua kpə eto kakle tsya ábɔ lə betidi kpə əsuə nya báfa bátɛyi bənkə, “Fə ni Onanto eto Ubi kosate əmə!” Fɛɛ Yesu éti awɔnɔ bua nyamə kusu nya wəntə kusu nkə batɛyi kulesa, itsyise béyi bə wə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

Yesu Áte Asa Ótsyilama.

42 Se kale disiəə, Yesu édu lə umə əmfó úsu kaka lɛbiɔ. Mfó nya betidi
dítsyiko wə bɔbɛbɛ katsyilama. Nya se bənyə wəə, bákplatsya bə lə ɔyɛ
budu lə mə ɔflɔ.
43 Fɛɛ ɔ́tɛyi mə nkə, "Ele bə nsu ndi etiki lə kəmə bamba tsya itsyi lə
Onanto eto Sekakedidi əsuə, itsyise nyamfo eso Onanto létsyese mɛ nɛ."
44 Nyaso údi Anantotiki lə Yudafɔ eto ntsyakɔ kenke lə kasɔ kamə.

5

Yesu Ákpadi Wə Bakasebi Tutɛ.

1 Diyi lɔnii, se Yesu díńyə lə ditumbukplɛ nə baakpo bə Genesaret ɔflɔɔ,
betidi kpə ákpɔ bə lə banyi bafi wə lə banɔ Anantotiki nnya ɔnlɛ budi.
2 Yesu ənyə nkə kaklɔ inuə ńyə lə ditumbukplɛ nəmə ɔflɔ mfó nya mba
laata asabu kələkə akpɛ ébudu bésu mə asabu kəfləkɔ.
3 Nya Yesu lébe údufə lə Simon eto ole kafo, nya ɔ́tɛyi wə nkə, onwa
ɔklɔ əmə usuko ntu bomə əsuə sɛkɛ. Yesu əsiə lə ɔklɔ əmə kafo nya óte
betidi bamə asa.
4 Se óte mə asa ólosəə, Yesu átɛyi Simon nkə, "Nwa ɔklɔ əmə esuko kaka
ntu letsyo sɛkɛɛ, lə fonko fə bayɛtsyuə lə beta mi asabu lə biləkə binə."
5 Nya Simon dítə mbuayɛ nkə, "Bonamute, ketsye kamfo kenke búyifo
keyifo kekleke tsya bóənləkə kulesa. Fɛɛ lə kase fátɛyi esoo, muutə lə bota
asabu nyamə."
6 Se báta asabu nyaməə, bələkə akpɛ kpə itə bə asabu nyamə étsyiko
bola.
7 Lə nyamfo esoo, básɔ ani bákpadi mə bətsyuə ba nkpe lə ɔklɔ nuəfə
bátɛyi bənkə bəbə bawunsəko mə. Bəbə nya bənə asabu nyamə bələsə
nya binə biamə díyi kaklɔ inuə kamə kinkinki ibu sɛkɛ lə kanya kedufə lə
ntu əsuə.
8 Se Simon Petro dínyə nnya díbə mfoo, óse akonki lə Yesu eto ənəmi
nya ɔ́tɛyi wə nkə, "Bonamute, mannyi əbə mɛ ɔflɔ, itsyise obuayifo mini."
9 Binə kpə bia bələkə mfó esoo, íyifo wə ku wə bətsyuə yanii.
10 Nko ke íyifo Simon eto bayɛtsyuə, Yakobo ku Yohanes ba ni Sebedeo
eto bebi tsya nɛ.
Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi Simon nkə, "Mante sikpi. Idu mɔmɔ ɛntɔɔ, mfe
betidi fuukələkə."
11 Se báyo ditukpenkpee, báyani lesa saa bətsyə nya bédu bətəkəko Yesu.

Yesu Átsya Ufimfi Utsyuə Wə Nlɛ Bufisia Bufi.

12 Lefe lɔnii, Yesu ésu umə utsyuə kaka utidi utsyuə nlɛ bufisia bufi. Nya
se utidi əmfo dínyə Yesu, ókpo kasɔ lə Yesu eto ənəmi nya ɔ́lɛ wə lekpakpa
ɔ́tɛyi nkə, "Bonamute! Lə aalaa, ebofo butə mɔ bufi bomfo yuə mɛ."
13 Yesu ənə kɔni útidi wə nya ɔ́tɛyi osani əmə nkə, "Nla nko. Lə nyasoo,
bufi bomə yuə fə." Lamfolamfo, bufi bomə əyuə wə.
14 Mfó nya Yesu lékpe wə kɔfi nkə, "Mantɛyi utidi sa nyamfo. Bomu yɛ
tentente lə edu lə efi əsuə esu ate Onanto eto usumunyə. Wə loobe fə unyə
nkə əmuə ale nya uudi fə adansiɛ itə utidi saa nkə sitintii, bufi bomə əyuə
fə. Nya lə efi lɛninsɔ ətə fe kase Moses eto kɔfi lɛtɔ."
15 Fɛɛ Yesu eto etiki nyamfo ésensə ɛyɛ etsyo. Nya betidi kpə díbə bə lə
banɔ wə asatete nya lə ótsya mə bufi bo nlɛ mə bulə.
16 Fɛɛ ɔ́kabɔ kesu kaka lɛbiɔ úsu úkato ola.

Yesu Átsya Nwə Léba Ónkpo Kasɔ.

17 Diyi lɔni se Yesu lɛkɛ mfó ókaté asaa, Yudafɔ eto ditsyukpa lɔni nə
baakpo Farisifɔ ku afi eto bateasa bətsyuə ba ditsyi nlebe nlebe lə Galilea
ku Yudea eto nsɔ ku Yerusalem əbə mfó. Nya Onanto eto əsuəale nnya
Yesu leefi katsya befimfi tsya əsiə wə lə əsuə.
18 Nya mfóo, betidi bətsyuə étsyi utidi wə léba onkpo kasɔ lə belabekə
əsuə báboko wə ɔflɔ. Nya bábɛbɛ kusu ko bɔɔyɛ befi wə bedufənko diyo
kafo lə befi wə bətsyə lə kasɔ lə Yesu eto ənəmi.
19 Fɛɛ betidi bamə eto etu esoo, bámfo kusu bunyə. Nko esoo, bétsyi wə
báyɛnko lə diyo eto letsya. Nya bələkə ofo lə letsya əsuə nya báyifəsə wə
ku wə belabekə bətsyə lə kasɔ lə Yesu eto ənəmi lə betidi bamə eto nti lə
diyo kafo mfó.
20 Nya se Yesu dínyə mə bofokanɔ esoo, ɔ́tɛyi utidi əmə nkə, “Osani, mfi
fə abua ntsyɛ fə!”
21 Mfó nya Farisifɔ ku afi eto bateasa dítsyiko mə əsuə bɔtɔ bə, “Owoe
ni nwə mfo leedi mbusiotiki kefi wə əsuə kakatesə ko Onanto nko! Onanto
hã ni futsyə wə loofo utidi eto abua bufi katsyɛ wə!”
22 Nya se Yesu dínyə mə nsusu útsyə lekpo esoo, ɔ́tɔ mə nkə, “Beso bɛnlɛ
nsusu bomfo eto okle bufi?
23 Nte nnya nso buyuə ku bɔtɛyi, ‘Befi fə abua bátsyə fə,’ lee ‘Taka əńyə
lə ayɛ edu’?
24 Muuləkə nte mi miə Utidi Eto Ubi kpe əsuəale lə kawunsiə kamfo bə
ufi abua ɔtsyɛ.” Nyaso ɔ́tsyi ɔ́wuninsə nya ɔ́tɛyi nwə léba oonkpo kasɔ
nkə, “Nlɛ fə bɔtɛyi minkə taka lə efi fə okla lə esu diyo!”
25 Mfo əməə, osani əmə átaka uńyə lə betidi bamə eto ənəmi nya úfi wə
okla, nya údu ɔ́ntɔ lə diyo ɔnlɛ Onanto bɔtɛsə.
26 Nyamfó éyifo betidi bamfó kenke yanii! Nya se sikpi dímuə məmblɛ
kenke lə nnya əsuə esoo, bátɛsə Onanto nya bátɛyi bənkə, “Nte ayanisa
nnya búnyə mfo mmi məə?”

Yesu Ákpadi Lewi.

27 Nyamfo eto kamaa, Yesu ábɔ útsyi lə diyo nəmə kafo nya únyə utsyuə
wə laafo umənko wə baakpo Lewi nkpe lə wə keyifokɔ. Mfó nya Yesu
lɛtɛyi wə nkə, “Taka lə ətəkəko mɛ.”
28 Lewi áyani lesa saa útsyə nya ótaka útəkəko wə.
29 Lewi ətə bánwa lesa kən nya úfi útsyue ɔpunu ókpe Yesu disuəyuə lə
wə diyo. Nya betidi kpə díbə mfó ku mba laafo umənko tsya.
30 Farisifɔ ku afi eto bateasa ba díbə katsyakɔ mfó étsyiko etiki bunə ku
Yesu eto bakasebi katɛyi bə, “Beso biedi kənə ku mba laafo umənko ku
babuayifo bamfo?”
31 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Betidi ba nkpe əsuəale manhiã
ofanyə enso mba ni Onanto hã.
32 Məmbə miə məəbə nləkə betidi sɛɛ, bomu babuayifo eso mímbə.”

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Kɛnyɛklekle Ǝsuə.

33 Betidi bətsyuə átɔ Yesu bənkə, “Ntsyə ibə bə Yohanes eto bakasebi
aakle kɛnyɛ nya baato ola, nya mba ntəkəko Farisifɔ tsya leeyifo nko, fɛɛ
fə bale leedi kənə lefe saa?”

34 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Bubu bibu biənkə baklobo ebofo kɛnyɛ bokle
lə lefe nə eto lefe okafɔsə əmə nkpe lə mə lenti? Kulefe! Yembubə itə
nkomə!
35 Fɛɛ diyi ditsyuə ebubə ni lefe nə bookpa okafɔsə əmə bedunko lə mə
ɔflɔ. Nya lə lefe nəmfó əsuəə, insini utidi saa luubə ɔtɛyi mə fɛ bookle
kɛnyɛ.”
36 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu esi ɔ́tɛyi mə lekpa nəmfo nkə, “Utidi
kuutsyuə embofuadi kafia fɔfɔ ufi otale kakoko. Lə utsyuə éyifo nkoo,
ebunyə fə obiasə kafia fɔfɔ kamə. Nya kakoko kamfó tsya ku kafɔfɔ kamə
əmbɔlɛkɛ itə boka kətəkə lə bətsyuə əsuə.
37 Nya bemfi nte fɔfɔ kakpo lə kubukikuetobe. Lenni nkoo, nte fɔfɔ bomə
ebɔkpɔ bobe kato nnya luutə kubukikuetobe komə la nya nte bomə tsya
luuwui buyifo nsɔsɔ.
38 Nyasoo, ntə fɔfɔ beefi kakpo lə kubukikuetobe fɔfɔ əsuə.
39 Nya mɔmɔ tsyaa, utidi kuutsyuə ənnə nte koko kesi kala nkə wəənə
mfɔfɔ lamfolamfo, etsyisee, wɔɔtɛyi nkə, ‘Ntutɛ, bo ni nkokoo, alɛkɛ boso!’
”

6

Yesu Ku Farisifɔ Ákpe Kənə Itsyi Lə Ɔnwɛditsyəyi Ǝsuə.

1 Lə Yudafɔ eto Ɔnwɛditsyəyi lɔnii, Yesu ku wə bakasebi ákayɛ lə kusu
kutsyuə ko lɛyɛ lə anta eto ɔkuɛ utsyuə kafo kafe. Mfó nya wə bakasebi
dítsyiko anta nnya ńyə mfó bufəsə kəfə akayimi.
2 Mfó nya Farisifɔ bətsyuə lɛtɔ mə bənkə, “Beso bɛnlɛ lesa nə bo kɔfi
diməntə bo kusu nkə buyifo lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə buyifo?”
3 Nya Yesu dítə mbuayɛ ɔ́tɔ mə nkə, “Bíankla lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə lesa nə Oka David díyifo lə lefe nə kukpɛnsɛ lɛlɛ wə ku wə
betidi ba dítəkəko wə?
4 Oka David ésu údufə Onanto eto kedikətəkɔ úsu úfi lesa nə béfi bətə
Onanto kedii, údi. Nya útə wə bətsyuə tsya ni ditsyuə bédi lə lefe nə iyifo
botakebu lə bo kɔfi əsuə bə utidi bamba lə udi lesa nəmfo. Kuutsyuə sa
əmbə kusu enso Onanto eto Usumunyə hã.”
5 Lə nnya kalosəkɔɔ, Yesu átɛyi mə nkə, “Utidi Eto Ubii, wə ni Onamute
itə Ɔnwɛditsyəyi nɛ.”

Yesu Átsya Osani Wə Eto Kɔni Kɔní Díkpə Konyoma.

6 Lə Ɔnwɛditsyəyi bamba əsuəə, Yesu ésu Yudafɔ eto katsyakɔ nya ɔnlɛ
asa bote. Osani utsyuə ákɛ mfó wə eto kodiani díkpə konyoma.
7 Nya se kɔfi eto bateasa ku Farisifɔ bətsyuə díkabɛbɛ kusu ko əsuə
bɔɔyɛ bəmuə Yesu bə óta kɔfi ubu esoo, béfi ənəmi bətəkə lə wə kekleke
balɛ bobe lə wootsya bufi lə Ɔnwɛditsyəyi.
8 Fɛɛ se Yesu dínyə mə nsusu utsyə lekpo esoo, ɔ́tɛyi osani əmə nkə,
“Taka əńyə, lə abɔ əbə sɛtɔ mfo.” Nya osani əmə létaka úbə úńyə lə mə
ənəmi.
9 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Be kɔfi dítə bo kusu nkə buyifo lə Ɔnwɛditsyəyi
əsuə? Ɛlɛkɛ bə buyifo kasɛɛ lə Ɔnwɛditsyəyi lee bə buyifo kabua? Nye,
ɛlɛkɛ bə bafo utidi lə nkpə lee babiasə mu bomu?”
10 Yesu átsyilamasə ənəmi óbe mə nya ɔ́tɛyi osani əmə nkə, “Nə fə kɔni
etsyue, nya úyifo nko.” Nya wə kɔni komə létsya wə.

11 Nyaso məmblɛ kenke éyenki ku lɛblɔfi nya bétsyiko nsusu bufi lə lesa
nə boofo Yesu buyifo əsuə.

Yesu Ǝləkə Lefosi Batɔnkpe Inuə Bamə.

12 Lə lefe nəmfóo, Yesu ábe úsu kɔtini disi. Ɔkɛ mfó óto ola útə Onanto
ketsye kamfó kenke.
13 Se kale dísiəə, ókpadi wə bakasebi kenke útsyə nya úləkə lefosi inuə
ba útəkə diye nkə wə Batɔnkpe.
14 Mə ni Simon wə útəkə diye nkə Petro ku wə ɔyimi Andreas ku Yakobo,
Yohanes ku Filipo ku Bartolomeo,
15 ku Mateo ku Tomas, ku Alfeo eto ubi Yakobo ku Simon wə baakpo bə
utidi wə laakpɔ kətə wə umə
16 ku Yakobo eto ubi Yuda ku Yuda Iskariot wə léfiani nwə lídu Yesu útə.

Yesu Átsya Betidi Kpə Bufi.

17 Lə lefe nə Yesu ku wə batɔnkpe lɛyifə bétsyi kɔtini koə eto disi bəbəə,
bəbə bəńyə lə kaka diyifo tsyɛ tsyɛ tsyɛ nya mba dítəkəko wə eto bətsyuə
kpə ákɛ mfó nya sitiditu kplɛ sia dítsyi Yudea eto kasɔ əsuə kenke ku
Yerusalem eto kəmə ka lɛfi lekpo kɛnyɛ ka ni Tiro ku Sidon.
18 Bəbə bə lə banɔ asa nnya Yesu díkate ku lə otsya mə efimbi kpə nnya
banlɛ. Betidi ba awɔnɔ bua díkelə tsya əbə nya ótsya mə bufi.
19 Betidi bamfo kenke ákplatsya bə lə betidi Yesu lə mə efimbi lə ɛyɛ mə,
itsyise əsuəale ətsyuə eto okle ákabɔ ketsyi lə Yesu əsuə nnya díkatsya
betidi bamə kenke.

Atsyɔkpokpo Itə Bətsyuə Ku Kanyinyənyə Itə Bətsyuə.

20 Yesu átakasə ənəmi óbe wə bakasebi, nya ɔ́tɛyi mə nkə,
"Ǝsuə ebuyuə mi bakombo,
itsyise Onanto eto sekakedikɔ eyifo mi kale!
21 Ǝsuə ebuyuə mimba kukpɛnsə nlɛ mɔmɔ,
itsyise biumi!
Ǝsuə ebuyuə mimba nlɛ nku mɔmɔ,
itsyise biumə simə!
22 Ǝsuə ebuyuə mi lə betidi eekisi mi,
nya baani mi, nya baaka mi,
nya baatɛyi mi bənkə bekpe ditsyəbi bua lə mɔ wə ni Utidi Eto Ubi
eso!
23 "Binyə disuəyuə lə nyamfo kenke əbə, lə biwi kewi ku disuəyuə, itsyise
Onanto ebutə mi kayofofo kplɛ lə Onanto eto oto kato. Itsyise asa nyamfo
eto okle mə bana díyifo Onanto eto bənyɛləkətidi ba lɛkɛ kɔ kenke nɛ.
24 Fɛɛ mbɔbɔɛ itə mi batabinyə,
itsyise bíofo mi disuəyuə eto kayofofo lə kasɔ mfo!
25 Mbɔbɔɛ məətə mimba díkedi bími mɔmɔ,
itsyise kukpɛnsɛ ɛbɔlɛ mi!
Mbɔbɔɛ məətə mimba nlɛ simə bumə mɔmɔ,
itsyise mi asa ebɔkɛ kaminsə nya biuwi nku!
26 Mbɔbɔɛ məətə mi mba betidi kenke laatɛsə mɔmɔ,
itsyise nko ke ibə bə mə banamə lɛtɛsə betidi ba lɛwɛ betidi bə mə ni
Onanto eto bənyɛləkətidi nɛ.

Bela Mi Balo.

27 "Fɛɛ mimba nlɛ mɔ etiki bɔnɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi minkə bela mi balo lə
biyifo kasɛɛ bitə mə.

28 Nya betidi ba leekudi mii, bekpo mə atsyɔ. Nya betidi ba laalo fə sɛsi
nye beeyifo disialee, to ola lə mə disi.
29 Nya lə utsyuə ásɔ fə lə kotosii, tsyi nkonse tsya ətə wə. Nya lə utidi
utsyuə éfi fə awu katoo, tə lə ufi nnya kalɔ tsya lə woala.
30 Utidi saa wə laadia asa lə fə ɔflɔɔ, tə wə. Nya lə utsyuə éfi fə
ləsatsyuəə, mantɛyi fə usinkliko ni oboko.
31 Lesa nə faala fə beyifo bətə fəə, ni ke ele bə fintsya yifo ətə betidi nɛ.
32 "Lə ibə bə betidi ba laala mi ete mi tsya laalaa, nte atɛsə nye lɛninsɔ
nə biunyə bitsyiko lə nnya əsuə? Mba ni babuayifo tsya aala betidi ba
laala məə.
33 Nya lə betidi ba díyifo fə kasɛɛ ete fintsya leeyifo kasɛɛ kətəə, nte
lɛninsɔ nə ele bə befi bətə fə? Mba ni babuayifo tsya eeyifo nkoo.
34 Nya lə betidi ba ni mba leesinkli kəbə kətsyə fə lə nnya kɛnyɛ hã
faadia asa kətəə, beso faala fə batɛsə fə? Babuayifo tsya aaba kətə mə
bayɛtsyuə bə lə bətsyə mə nnya lə kɛnyɛ!
35 Bomuu, bela mi balo lə biyifo mə kasɛɛ. Beba asa bitə mə, nya biambe
kusu biə besinkliko kulesa bəbə bətsyə lə nnya kɛnyɛ kokooko. Lə biyifo
nkoo, biunyə kayofofo kplɛ lə nnya disi. Nya bookpo mi bə Onanto wə ni
Onanto Fanlofanlo eto bebi. Itsyise Onanto kpe kafoɛkpɛ itə mba ləənnyə
kasɛɛ kətsyə lekpo ku mba nkpe disiale kulaa tsya.
36 Biyifo mba ləənyə asa kaminsə fe kase mi Anto Onanto ləənyə
kaminsə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Ɔyimitsyuə Dikpi Bolo Ǝsuə.

37 "Biankponko betidi bamba akpo lə Onanto tsya lə ɔyɛ mi lekpo
bokponko. Bianlo betidi dikpi, lə Onanto tsya lə ɔyɛ mi dikpi bolo, bifi
asa bɛtsyɛ betidi lə Onanto tsya lə ufi ɔtsyɛ mi.
38 Ele bə bitə betidi asa bə lə Onanto tsya lə utə mi asa. Lə sitintii, Onanto
ebuyisə mi kenwu keyi kaba kakpo ɛyɛ lə wə lefonə eso. Kase faaklá asa
yeyi kaba kakpo kətə utidii, nko eto okle ke Onanto looklá utə fə nɛ."
39 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə lekpa nkə, "Unəmba anyɛnko wə
unəmbatsyuə. Lenni nkoo, mə inuə ba tã ebudu banɔ bedufə lə dibiə
kafo.
40 Okasebi saa ante kaso wə oteasa. Fɛɛ lefe nə okasebi əmə lelosə asa
bokasee, wəətsyə fe wə oteasa ke.
41 "Ntsyə fɛ fanlɛ dikubi kɛkɛ nə ntəkə fə ɔyimitsyuə lə dinəmi bobe fɛ
fannlɛ dikubi kplɛ nə ntəkə lə fə lele bunyə?
42 Ntsyə fɛ foofo fə ɔyimitsyuə bɔtɛyi fənkə, 'Lekpakpa, tə lə nləkə dikubi
kɛkɛ nə ntəkə fə lə dinəmi' se dikubi kplɛ ntəkə lə fə kosate eto lele əsuə?
Fə, ənəmi ənəmi eto utidi! Ka dikubi kplɛ nə ntəkə fə lə dinəmi buləkə fɛ
lə ənyə kusu ələkə fə ɔyimitsyuə eto lele kɛkɛ nə ntəkə lə wə lele.

Kuyi Saa Ku Ko Awɔnsa.

43 "Kuyi sɛɛ aannwɔ ebibi bua, nya kuyi bua tsya laannwɔ ebibi sɛɛ.
44 Kuyi saa eto ebibi əsuə beefi kətsyə ko lekpo. Banlɛ koto eto awɔnsa
lə kanyi əsuə, nya banlɛ awɔnsa nya beedi lə otonkpa tsya əsuə.
45 Utidi sɛɛ saa, asa sɛɛ laabɔ ketsyi lə wə asayifoyifo əsuə nnya leetsyi
lə wə utu kəmiə. Nya utidi bua tsya ləələkə asa bua kate ketsyiko lə wə
utu kəmiə. Itsyise asa nnya nkpe lə utidi eto utu kəmiəə, nnya ni lesa nə
laabɔ ketsyi lə wə kɛnyɛ nɛ.

Nɔ Yesu Eto Ditiki Lə Ayɛ Lə Ni Ǝsuə.

46 “Beso biakpadi mɛ biə Bonamute, Bonamute, fɛ bienyifo lə lesa nə
maatɛyi mi əsuə?
47 Utidi saa wə ləəbə mɛ ɔflɔ nya wəəbə nkə wəəbə ɔnɔ lesa nə maatɛyi
nya weeyifo lə nnya əsuəə, moote mi futsyə eto okle uni.
48 Ute fe utidi wə laato diyo nya óba kakplo nya óse ni unyənsə lə aba
əsuə fɛ óto diyo nəmə unyənsə. Se ketu díyi nya káyɛ mfó káfee, kulesa
ményifo diyo nəmə, itsyise dińyə lə kəńyəkɔ sɛɛ.
49 Fɛɛ utidi saa wə laanɔ mɔ ditiki nya woenyifo lə ni əsuəə, uyifo fe
utidi wə léto diyo nya wánse ni lə kasɔ ka nkpe ale əsuə nya wénku kasɔ
fɛ útsyiko ofatiə əmə bose lə umuə sui. Nyaso lefe nə ketu díyi kába káyɛ
lə diyo nəmə ɔflɔ káfee, léba kenke lékpo lə kasɔ!”

7

Yesu Átsya Romafɔ Eto Bamamanyə Eto Uninə Eto Uyifoyifo.

1 Se Yesu lɛtɛyi betidi bamfo asa nyamfo kenke olosəə, údu úsu
Kapernaum.
2 Romafɔ eto omamanyəninə utsyuə akɛ mfó nya ɔkɛ uyifoyifo wə eto
asa óla tinti. Uyifoyifo əmə ánɔ bufi kekleke, nya ɔkɛ lə ukpə ku menkpə
eto nti.
3 Se uninə əmfo lɛnɔ Yesu eto kɔsɔɔ, ókpe Yudafɔ eto beninə bətsyuə
nkə batɛyi wə lə ubə otsya wə uyifoyifo əmə utə wə.
4 Bəbə Yesu ɔflɔ nya bálɛ wə lekpakpa kekleke bənkə, “Utidi əmfo əńyə
utə bə wunsəko wə,
5 itsyise woala bo kuse eto betidi. Nya wə kosate léto bo katsyakɔ útə
bo.”
6 Lə nyamfo eso Yesu átaka útəkəko mə.

Yesu ménsitsyonko diyo nəmə fɛ uninə əmfo lékpe wə bayɛtsyuə
bətsyuə nkə besu batɛyi wə bənkə, “Boanto, mensilə əsuə fə əəbə. Itsyise
mɔɔ, mənńyə ntə bə lə əbə mɔ diyo.
7 Nya mənńyə ntə tsya bə mbə ntsyako fə, nńyə lə fə ənəmi. Nyasoo, fə
tɛyi ditiki ete, mɔ uyifoyifo eto əsuə ebumuə ale.
8 Mintsya nyifo uninə wə nkpe lə beninə ba nsi nso mɛ eto əsuəale
eto kalɔ. Nya nkpe bamamanyə ba nkpe mɛ kalɔ. Lə ntɛyi nwə miəkə,
‘Su,’ woesu. Nya lə ntɛyi obamba tsya miə, ‘Bə,’ wəəbə. Nya lə ntɛyi mɔ
uyifoyifo miə, ‘Yifo mməə,’ woəyifo.”
9 Se ɔ́tɛyi nkoo, íyifo Yesu yanii. Mfó əmə nya ɔ́tsyi ɔ́wuninsə ɔ́tɛyi
sitiditu sia ba dítəkəko wə mfó nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi minkə mənyə tɔ
bofokanɔ bomfo eto okle lə Israelfɔ nti tɔ kulatsya!”
10 Mfó əmə nya betidi ba bátsyese mfó dísinkli bésu oto nya bənyə bə
uyifoyifo əmə eto bufi əyuə wə.

Yesu Átakasə Ɔkɔsiə Utsyuə Eto Ubi Wə Díkpə.

11 Nyamfo eto kamaa, Yesu ésu umə wə baakpo Naim, nya wə bakasebi
ku betidi kpə bətsyuə dítəkəko wə bésu.
12 Lefe nə óyo umə əmə eto kabɔsiee, ótsyako bətsyuə ba nlɛ keku nya
banyɛ banlɛ bɔbɔ lə umə əmə. Ɔkɔsiə eto ubi ɔni kplo eto ɔkɔ ni wə béntsyi
banlɛ bɔbɔnko bantɔ kebikəkɔ nɛ. Nya umə eto betidi kpə dítəkəko wə.
13 Se Yesu dínyə usio əmfoo, wə asa álɛ wə kaminsə. Mfó nya ɔ́tɛyi wə
nkə, “Sinkli ayɛ keku.”

14 Yesu édufə mə lenti nya útidi ɔkɔ əmə, nya mba ntsyi wə əmə díńyə.
Mfó Yesu lɛtɛyi nkə, “Okosobi! Nlɛ fə bɔtɛyi minkə taka!”
15 Nya ɔkɔ əmə létaka úsiə nya útsyiko etiki budi. Nya Yesu dífi wə ókpe
wə ambe lə kɔni.
16 Íyifo betidi bamfó kenke yanii ku sikpi tinti, nya bátɛsə Onanto. Lə
nyamfo eso bátɛyi bənkə, “Onanto eto Unyɛləkətidi wə nkpe kɛnyɛ ale
tinti əbə údufə bo lenti! Onanto áyifə úbə nkə lə ubə uləkə wə betidi!”
17 Yesu eto etiki nyamfó esensə éba ékpo lə Yudea eto kasɔ ku lekpake
nəmfo kenke.

Yohanes Ntufləsətidi Átsyese Batɔnkpe Yesu Ɔflɔ.

18 Lefe nəmfóo, se Yohanes eto bakasebi lɛtɛyi Yohanes asa nyamfoo,
ókpadi inuə lə mə nti,
19 nya óla mə ótsyese Bonamute Yesu ɔflɔ ku kɛnyɛ kamfo nkə, “Fə ni
utidi wə bə ɔlɛ bubə lee, lee buńyə bukabe utidi bamba kusu?”
20 Nyaso se bəbə Yesu ɔflɔɔ, batɛyi wə bənkə, “Ntufləsətidi Yohanes ni
nwə lékpe bo nkə bubə bɔtɔ fə nkə, ‘Fə ni utidi wə bə ɔlɛ bubə lee, lee
buńyə bukabe utidi bamba kusu?’ ”
21 Lə lefe nəmfó əsuəə, Yesu átsya betidi kpə bufi nya óla awɔnɔ bua,
nya útə bənəmba kpə dínyə asa.
22 Mfoti əmə nya útə mbuayɛ ɔ́tɛyi Yohanes eto batɔnkpe nkə, “Bisinkli
bisu bɛtɛyi Yohanes asa nnya bínyə ku nnya bɛnɔ banlɛ bɔtɛyi bənkə
bənəmba lɛ bunyə, mba léba bankpoo kasɔ lɛ bɔyɛ kafe, mba nlɛ bufisia
bufi eto əsuə lɛ bokpa, batoti lɛ asa bɔnɔ, bəkpənkpə lɛ botaka kəbə nkpə,
nya maatɛyi bakombo Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə.
23 Disuəyuə itə utidi wə dímənnyə kabua lə mɛ əsuə.”
24 Se Yohanes eto batɔnkpe dídu eto kamaa, Yesu étsyiko etiki budi
ketsyiko lə Yohanes əsuə kate betidi bamfó nkə, “Lə lefe nə bɛbɔ bisu
kaka Yohanes nkpe lə mfiminti mfóo, be ni lesa nə bibu biə biusu binyə?
Utidi wə nte fe lefanto nə ufiebi nlɛ bɔsɔ ketinkəsə lee?
25 Be tutuutu ni lesa nə bísu kabekɔ? Lee Utidi wə nkpe awu nnya laanɔ
bobe? Betidi ba laakpe awu nnya lefo koya nya beedi nkpəə, mə kakɛnkɔ
ni bakankplɛ eto ayo.
26 Bɛtɛyi mɛ lesa nə bísu kabekɔ! Onanto eto unyɛləkətidi utsyuə bísu
kabekɔ? Lə sitintii, nlɛ mi bɔtɛyi minkə oso Onanto eto unyɛləkətidi.
27 Itsyise Yohanes əsuə eto etiki nya Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi ni
nkə,
‘Mootsyese mɔ ɔtɔnkpe ntɔnsə fə bubə,
nya wɔɔtɔ ɔlɔ kusu utsyə utə fə bubə.’ ”
28 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, “Yohanes so utidi saa wə bale lə kawunsiə kamfo.
Fɛɛ utidi wə ni ɔkɛkɛ kulaa tsya lə Onanto eto sekakedikɔ, so Yohanes.”
29 Ɛtɔnsəə, betidi bamə kenke ánɔ Yohanes eto Ditiki Sɛɛ nə údi nya titlu
mə ku mba laafo umənko tsya áfo lesa nə Onanto nlɛ bɔbɛbɛ ketsyiko mə
ɔflɔɔ, ku mə ketu kenke nya Yohanes dífləsə mə ntu.
30 Fɛɛ Farisifɔ ku afi eto bateasa kplɛ áni lesa nə ni Onanto eto ketsyue
itə mə nya bántɔnɔ bə Yohanes fləsə mə ntu.
31 Yesu ésukosə wə etiki sɛtɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Mɔmɔɔ, be ele bə mfi
mi mmi eto betidi nkatesə ko kɛɛ? Ntsyə bente kɛɛ?
32 Bete fe bekpefi kɛkɛ ba laakpe kɔyɛ lə obia. Mə bətsyuə lɛ kudu bokpo
katɛyi mə bətsyuə bə,
‘Búsə kusiəkpakpa eto əsə bútə mi,

fɛɛ bíenwui kewui!
Búsə keku eto əsə bútə mi,
tsya bíenwi nku.’
33 Ntufləsətidi Yohanes əbə, nya ókle kɛnyɛ, nya wənnə ntə saa tsya, fɛɛ
bɛlɛ bɔtɛyi biə, ‘Lɛwɔnɔ bua si wə lə əsuə.’
34 Nya Utidi Eto Ubi tsya díbə nya wəə, údi únə. Nya bɛnlɛ bɔtɛyi biənkə,
‘Bebe udikpu ku utənə əmfoo! Uyifo mba laafo umənko ku babuayifo eto
ɔyɛtsyuə!’
35 Fɛɛ betidi ba kenke ləətəkəko Onanto eto kobe kamaa, balɛ buləkə kate
lə mə eyifosa əsuə bə nnya ni kobe tinti nɛ.”

Yesu Ésu Simon Eto Diyo.

36 Farisinyə utsyuə ákpadi Yesu nkə ubə udi lesa lə wə diyo. Nya se Yesu
dísu mfóo, úsiə kasɔ lə ɔpunu ɔflɔ nkə lə udi lesa.
37 Usio wə dísiə nkpə bua utsyuə akɛ lə umə əmə. Nyaso se ɔ́nɔ nkə
Yesu əbə Farisinyə əmə eto diyo lesakedikɔɔ, úfi nnuəbi bo laanyi fififi bo
nkpe lə dituntu nə laanɔ bobe əsuə úsuko mfó.
38 Úsu ńnyə lə Yesu ɔflɔ nya úwi binəntu okpo wə lə akpa. Nya usio əmə
dífi wə disi eto sɛwɔni ɔ́si binəntu bia lékpo lə Yesu eto akpa mfoo, nya
ɔ́kɔbe wə akpa ɔnlɛ bɔfiɔ ku lelabi. Nya úfi nnuəbi bomə ókpo lə Yesu eto
akpa tsya.
39 Se Farisinyə wə lékpadi Yesu dínyə nyamfoo, úbu disi ɔ́tɛyi nkə, “Lə
utidi əmfo ete ni Onanto eto Unyɛləkətidi tintii, eni ele bə ote usio wə eto
okle díbə ɔnlɛ wə butidi mfo, eni óte nkpə bua bo tsya unsi!”
40 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Simon, nkpe lesatsyuə nə minla miə matɛyi
fə.”
Nya Simon lɛtɛyi nkə, “Oteasa, tɛyi mɛ.”
41 Yesu ətsyə kasɔ ɔ́tɛyi Simon nkə, “Utidi utsyuə ákɛ mfo wə díkaba
atabi ukətə betidi, nya betidi inuə bətsyuə dísiə wə kayo. Ɔni dísiə wə
sika eto atabi akpi alofa anɔ. Nnya unuəfə dísiə wə atabi akpi fosi anɔ.
42 Se kulesa dímətsyə mə boofo kayo kamə esoo, úfi kayo kamə kenke
ɔ́tsyɛ mə. Nya betidi inuə bamfo eto ntii, owoe fafo fanɔ fə woola otabinyə
əmfo oso?”
43 Nya Simon lɛtɛyi wə nkə, “Mfo nnɔ miə utidi wə úfi kayo ka nso utu
ɔ́tsyɛ.”
Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Átɛyi ɛlɛkɛ.”
44 Yesu étsyi ɔwuninsə óbe usio əmə nya ɔ́tɛyi Simon nkə, “Alɛ usio əmfo
bunyə? Se mímbə fə ɔflɔɔ, əməntə mɛ ntu fə mflə akpa. Fɛɛ usio əmfo éfi
wə binəntu úflə mɛ akpa, nya úfi wə disi eto sɛwɔni ɔ́si nnya.
45 Ámamfo mɛ ku disuəyuə abuta mɛ alɛ. Fɛɛ idu lə lefe nə mímbə mfo,
wóanyɛ tɔ mɔ akpa bɔlɛ kafiɔ.
46 Fəə, əməntə mɛ nnuəbi saa fə mfi nkpo lə disi. Fɛɛ wə éfi nnuəbi bo
laanyi fififi ókpo mɛ lə akpa.
47 Nyaso nlɛ fə bɔtɛyi minkə, lelabi nə úləkə óte mɛ esoo, ófo abua kpə
nya úyifo kenke eto bufikatsyɛ. Nya utidi wə díyifo abua sɛkɛ béfi bátsyɛ
wə, nko ke wə lelabi tsya lɛfɛ nɛ.”
48 Mfó nya Yesu lɛtɛyi usio əmə nkə, “Befi fə abua batsyɛ fə.”
49 Se betidi ba tsya dísiə lə kedikɔ mfo lɛnɔ Yesu eto asa nnya ɔ́tɛyii,
batɔ mə əsuə bənkə, “Owoe ni nwə mfo wə laafo betidi eto abua kulaa
tsya bufi katsyɛ?”

50 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi usio əmə nkə, “Fə bofokanɔ ələkə fə, nyaso du esu lə diyuə əsuə.”

8

Besio Ba Dítəkəko Yesu.

1 Nya lefe ditsyuə eto kamaa, Yesu átsyilama nti bomfo úsu kəmə ku mbuto ntsyuə. Nya úkedi Ditiki Sɛɛ nəmə itsyi lə Onanto eto sekakedikɔ əsuə. Batɔnkpe lefosi inuə ba úləkə tsya ətəkəko wə.
2 Besio ba Yesu létsya bufi akpa akpa ku mba óla awɔnɔ bua úləkə lə mə əsuə eto bətsyuə tsya əkətəkəko wə. Nya utsyuə wə lɛkɛ lə mə nti ni Maria wə baakpo Magdalanyə nwə əsuə Yesu léla awɔnɔ bua akuanse úləkə.
3 Usio bamba tsya ákɛ lə mə nti mfó wə baakpo bə Yohana nwə eto usə baakpo Kusa wə díyifo keyifo lə Oka Herodes eto lekpokakpokɔ nya údi uninə utsyuə wə díkabe mfó. Besio kpə bətsyuə ku nwə baakpo Susana tsya ətəkəko Yesu nya banlɛ mə asa bufi kawunsə ko wə ku wə bakasebi.

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Nwə Dísə Eyibibi Ǝtsyuə Ǝsuə.

4 Betidi kpə éketsyi kəmə ate ate ate kəbə Yesu ɔflɔ. Nnya lə lefe nə betidi kpə díbə bátsyaa, Yesu átɛyi mə lekpa nəmfo nkə,
5 “Ɔkuɛmfo utsyuə ésu nkə wəəsə eyibibi ətsyuə. Nya lefe nə ɔnlɛ eyibibi nyamə busəə, íbə bə ətsyuə álo ekpo lə kusu nya betidi lémankli nya, nya baklɔbɛ lɛsɛ nnya bamini.
6 Ǝtsyuə tsya álo ekpo lə akpankplamboe əsuə. Nya se íkəə, yənyə ntu ku sitə sɛɛ. Nyaso yɛylɔbe nya íkpə.
7 Eyibibi nyamə ətsyuə édufə lə biyufa nti. Nya biyufa biamə lébe bíti eyibibi nyamə, nya békle nnya kenke itə íkpə.
8 Nya abamba dísu ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə. Nya se íkəə, ɛnwɔ ebibi alofa, alofa.”

Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nyaso fəə ke ato nnya laanɔ asa nkpee, tsyue ato lə anɔ!”

Lesa Nə Eso Yesu Lídi Mə Etiki Lə Akpa Ǝsuə.

9 Yesu eto bakasebi átɔ wə lekpá nəmfó eto kasɔ.
10 Mfó ɔ́tɛyi mə nkə, “Onanto éfi wə sekakedikɔ eto asakulakula eto kobe útə mi. Fɛɛ betidi bambaa, akpá əsuə bɔɔnɔ nnya itə bə,
‘balɛ bunyə tsyaa, bembunyə.
Nya balɛ bɔnɔ tsyaa, bəmbə kasɔ bɔnɔ.’

Yesu Ǝləkə Lekpá Lə Nwə Dísə Eyibibi Eto Kasɔ.

11 “Lekpá nə míntɛyi eto kasɔ ni bə, eyibibi nyamə ni Onanto eto ditiki.
12 Nya eyibibi nnya díbə ekpo lə kusu ɔflɔ te fe betidi ba laanɔ, fɛ Obonsam əbə kələkə ditiki nəmə lə mə akɔɛsi. Nya wəətə nkə bembofo bofo kanɔ bə lə Onanto lə ofo mə buləkə.
13 Nya, nnya díbə ékpo lə akpankplamboe əsuəə, te fe betidi ba lɛnɔ ditiki nəmə nya báfo ni ku disuəyuə lamfolamfo, fɛɛ díendufə lə mə akɔɛsi sitinti. Nyaso baafo kanɔ itə lefe kliminti hã. Nya lə lefe nə botokabe sɛkɛ díbə mə lə əsuəə, bəətə disi.
14 Eyibibi nya lékpo lə biyufa ntii, te fe betidi ba laanɔ ditiki nəmə, fɛɛ kawunsiə eto bulə ku kə asa eto bɔbɛbɛ ku kawunsiə kamfo eto kamini eesensə keti mə, nya yəəntə kusu bə ebibi nyamə be, ɛsɛ lə balɛ nnya.

15 Nya eyibibi nnya díbə ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuəə, te fe betidi ba laanɔ
ditiki nəmə nya baafo ni kakpe lə utu kəmiə. Nya baabokosə əsuə kasɔ
nya bəəńyə kekleke isu ese lə kalosəkɔ itə bə baawɔ ebibi kpə.

Tə Lə Fə Okandiɛ Lə Uyənde Utə Betidi.

16 "Utidi kuutsyuə anto okandiɛ kefi asa keti wə nye ufi wə usu okpe lə
lesa kalɔ. Bomu weefi wə kətəkə lə wə kətəkəkɔ kaka betidi ba ləəbə mfó
luunyə asa wuee.
17 Lesa saa nə béfi bákula lə kalebe saa, ebɔbɔ lə lekple bənyə. Nya lesa
nə ke béti bákpee, ebɔbɔ lə lekple bənyə.
18 "Bebe əsuə kukɔnɔ lə etiki nnya bianɔ əsuə. Utidi wə ke asa ntee,
buusi bətə wə bawunsə. Nya utidi wə ke kulesa lentee, nnya úbu nkə ite
wə tsyaa, bɔɔlɛ nnya bafo wə lə ani."

Owoe Ni Yesu Eto Ambe Ku Wə Bayimi?

19 Yesu eto bayimi ku mə ambe əbə wə ɔflɔ, fɛɛ bamfó kusu bunyə bənyə
Yesu itsyi lə sitiditu sia eso.
20 Utidi utsyuə ésu ɔ́tɛyi Yesu nkə, "Fə ambe ku fə bayimi ńyə lə lekple
balɛ fə bɔbɛbɛ."
21 Mfó nya Yesu lɛtɛyi məmblɛ nkə, "Mɔ ambe ku mɔ bayimi ni mba
laanɔ Onanto eto ditiki nya beeyifo lə ni əsuə."

Yesu Éti Ufiebi Kusu.

22 Diyi lənii, Yesu édufə ɔklɔ kafo ku wə bakasebi. Mfó nya ɔ́tɛyi mə
nkə, "Bitə lə bɔyila ditumbukplɛ nəmə busu lekpake nə nse." Nyaso bédu
bésu.
23 Se bányɛ lə ntu bomə əsuə bantɔɔ, Yesu álabe selabe. Nya lə lefe
nəmə əsuəə, ufiebi étsyiko bɔsɔ kekleke nya ntu dítsyiko bɔsɔ kedufə lə
ɔklɔ əmə kafo itə bə bédufə lə ukpə ku mənkpə eto nti.
24 Bakasebi bamə ésu básanklisə Yesu nya bátɛyi wə bənkə, "Boanto!
Boanto! Boəbə bukpə!"
Mfó nya Yesu létaka úńyə nya óto ɔkɔɛ uti ufiebi ku ntu bo nlɛ bonwa
kakpanka, nya nyamblɛ díyuə kɛnyɛ nya lesa saa diyuə kanana.
25 Nya ɔ́tɔ bakasebi bamə nkə, "Beso bimbə bofokanɔ?"
Fɛɛ iyifo mə naa, nya sikpi tsya dímuə mə. Nya bátɔ mə bətsyuə bənkə,
"Owoe ko ni utidi əmfo? Woedi ufiebi ku lekpo etiki nya yetsyue wə koto!"

Yesu Ála Awɔnɔ Bua Úləkə Lə Utidi Utsyuə Ǝsuə.

26 Yesu ku wə bakasebi áyila bésu bédufə Gadara eto kasɔ lə ditum-
bukplɛ eto lekpake nə nkpiɔ Galilea eto kasɔ.
27 Se Yesu lɛbɔ lə ɔklɔ əmə əsuə koo, osani utsyuə wə awɔnɔ bua nsi lə
əsuə étsyi umə əmə úbə ótsyako wə. Yóofo lefe kpə se utidi əmfo díkayɛ
leyaleya katsyilama. Nya wóakatɔnɔ nkə woəsiə lə diyo enso lə edi nti.
28 Se únyə Yesuu, ófa nya óto wə əsuə ókpo lə kasɔ lə Yesu eto akɔ.
Nya ɔ́tɔ wə bembembe nkə, "Yesu, Onanto Fanlofanlo eto Ubi! Be nkpe lə
bonko ku fə lenti mfo? Nlɛ fə lekpakpa, mənnə mɛ koto!"
29 Utidi əmfo átɛyi nyamfo, itsyise Yesu áto ɔkuɛ ókpe lɛwɔnɔ nə nsi
lə wə əsuə mfó, nya ɔ́tɛyi ni nkə, "Bɔ wə lə əsuə!" Lefe kpə lə lɛwɔnɔ
nəmə əsiə utidi əmə lə əsuəə, lə bákle wə ani ku akpa kulaa tsya bákpe
wə lə amanaa, úkəfəsə amana nyamə nya lɛwɔnɔ nəmə díkənə wə kesuko
mfiminti.

30 Yesu átɔ wə nkə, “Ntsyə baakpo fə?”

Mfó nya útə mbuayɛ nkə, “Mɔ baakpo bə Omantsya.” Ɔtɛyi nko itsyise awɔnɔ bua kpə dídufə ísiə wə lə əsuə.

31 Mfóo, awɔnɔ bua nyamə álɛ Yesu lekpakpa yənkə woanla nnya otsyese kaka awɔnɔ bua ləəsiə kənyə kanyi.

32 Mfóo, bakplako kpə əńyə lə kɔtini əsuə békedi. Nya awɔnɔ bua nyamə lɛlɛ Yesu lekpakpa bənkə utə lə bedufə lə bakplako bamə əsuə. Nya Yesu dítə mə kusu.

33 Nyaso bábɔ lə utidi əmə əsuə nya bédufə lə bakplako bamə əsuə. Nya məmblɛ dítsyetsyi báwunini lə kɔtini komə eto kotosi nya bédufə lə ditumbukplɛ nəmə nya bánya bátsylɔ kenke.

34 Lefe nə betidi ba díkabe bakplako bamə dínyə asa nnya díbə mfóo, bétsyetsyi bésu bátɛyi betidi ba lɛkɛ lə umə ku mbuto bo letsylama mfó kenke.

35 Nya betidi bamə lɛbɔ bésu bə lə besu babe lesa nə díbə. Nya se bésu báyo Yesu ɔflɔɔ, bənyə osani wə əsuə Yesu léla awɔnɔ bua utsyiko nya unsi lə Yesu eto akɔ untəkə ənə wuee nya onkpe awu lə əsuə unsi kpóo. Mfóo, məmblɛ áte sikpi.

36 Betidi ba dínyə kase asa nyamfó díbəə, átɛyi mba mfó kase Yesu létsya utidi wə əsuə awɔnɔ bua dísiə fɛ íkakpa wə.

37 Lə nyamfo esoo, Gadare eto kasɔ eto betidi átɛyi Yesu bənkə udu lə mə kasɔ, itsyise sikpi əmuə mə tinti. Nyaso Yesu édufə lə ɔklɔ údu.

38 Mfó nya utidi wə əsuə Yesu léla awɔnɔ bua úləkə álɛ Yesu lekpakpa nkə, “Tə kusu lə ntəkəko fə.” Fɛɛ Yesu mántɔnɔ nya ɔ́tɛyi wə nkə,

39 “Sinkli esu oto lə esu atɛyi lesa nə Onanto diyifo útə fə.” Lə nyaso utidi əmfó ésu ɔ́yɛ lə kəmə ka nkpe mfó úkatɛyi asa nnya kenke Yesu díyifo útə wə.

Yesu Átsya Yairo Eto Ubisiobi Ku Usio Utsyuə Wə Dítidi Wə.

40 Lefe nə Yesu dísinkli úsu ɔ́yila ditumbukplɛ nə nkpe mfó, betidi bamfó áfo wə kukɔnɔ, itsyise məmblɛ əsiə bákabe wə kusu.

41 Mfó nya osani wə baakpo Yairo wə lídi Yudafɔ eto katsyakɔ eto uninə ɔni əbə óse akonki lə Yesu eto akɔ nya ɔ́lɛ wə lekpakpa nkə utəkəko wə lə besu wə diyo,

42 itsyise wə ubisiobi ɔni wə díkafo fe alɛ lefosi ənuə, labe ɔlɛ bufi nya okpe lə ukpə ku mənkpə eto nti.

Se Yesu lɛyɛ ɔntɔɔ, betidi kpə ətəkəko wə báma wə bákpe.

43 Nya lə betidi bamfó ntii, usio wə kɔtɔ díkakpo itə lefosi alɛ ənuə sɔ̃ɔ̃ tsya akɛ mə lenti. Usio əmfo ábiasə wə atabi kenke nkə lə otsya wə bufi bomə, fɛɛ ókplatsya ɔ́nɔ.

44 Ɔyɛ buɛɛ lə Yesu eto kama lə betidi nti nya útidi wə awu eto kotosi. Lamfolamfo kɔtɔ komə áyɛ wə bokpo.

45 Mfó nya Yesu lɛtɔ nkə, “Owoe dítidi mɛ?”

Fɛɛ kuutsyuə saa mántɔnɔ. Mfó nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Boanto, be kase betidi kpə ntəkəko fə nya bama fə bakpe!”

46 Tsyaa, Yesu átɛyi nkə, “Nnyi miə utidi utsyuə étidi mɛ, itsyise əsuəale ətsyuə ábɔ lə mɛ əsuə.”

47 Se usio əmə léte nkə wəmbofo əsuə bɔbiɔsə esoo, útsyiko butinkə nya óse akonki ókpe disi kasɔ lə Yesu eto akɔ. Mfó nya ɔ́tɛyi lesa nə eso útidi

Yesu eto awu lə betidi ba kenke eto ənəmi. Nya úləkə ɔ́tɛyi lesa nə eso útidi wə awu ku kase bufi bomə lɛyɛ wə lamfolamfo.
48 Lə nyamfo eso Yesu átɛyi wə nkə, “Mɔ ubisiobi, fə bofokanɔ átsya fə. Su lə diyuə əsuə.”
49 Lefenə Yesu nsi ɔnlɛ etiki budii, ɔtɔyɛ ɔni əbə údufə wə dítsyi Yudafɔ eto katsyakɔ eto uninə wə baakpo Yairo ɔflɔ. Nya úbə ɔ́tɛyi wə nkə, “Fə ubisiobi əmə ébukpə koko, nyaso yɛ oteasa əmə bulə.”
50 Fɛɛ Yesu ánɔ ditiki nəmə nya ɔ́tɛyi Yairo nkə, “Mante sikpi. Fə fo anɔ fə ubi əmə ebɔkɛ ale.”
51 Lə lefe nə bésu bédufə Yairo eto diyo mfóo, wəntə utidi saa kusu nkə udufə diyo kafo enso Petro ku Yohanes ku Yakobo ku ubisiobi əmə eto anto ku ambe hã.
52 Nya betidi kpə díńyə mfó banlɛ nku buwi ku kudu lə ubi əmə eso. Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Biensiwi keku. Ubi əmə mənkpə. Selabe ete ɔnlɛ.”
53 Mfóo, nya məmblɛ dímə wə, itsyise mə yi bənkə úkpə.
54 Yesu ákɔbe wə lə kɔni nya ókpadi wə nkə, “Ubi, taka əńyə!”
55 Usiobi əmə ésinkli úbə nkpə nya ótaka úńyə lamfolamfo. Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə bətə ubisiobi əmə lesatsyuə lə udi.
56 Asa nyamfo kenke éyifo wə antomə yanii, fɛɛ Yesu əkə mə ato nkə bantɛyi utidi saa lesa nə díbə mfó.

9

Yesu Ákpe Wə Bakasebi Lefosi Inuə Bamə Kɔtɔ.

1 Lə nyamfó eto kamaa, Yesu ákpadi wə bakasebi lefosi inuə bamfó óboko wə akɔ nya útə mə kusu ku əsuəale lə befi bala awɔnɔ bua kenke ku lə batsya efimbi akpa akpa tsya.
2 Nya óla mə ótsyese nkə besu bedi betidi etiki itsyi lə Onanto eto sekakedikɔ əsuə lə batsya befimfi bufi.
3 Fɛ booduu, Yesu átɛyi mə nkə, “Bientsyi kulesa bisuko lə mi esu bɔyɛ əsuə fe uyilɛlɛ nye fe mba laadia asa eto katobe nye didisa nye atabi. Nya bientsyi akpesa bamba kulaa tsya.
4 Diyo nə kee baafo mii, bisiə mfó isu ese lefe nə ke biudu lə umə əmə.
5 Nya kaka ke bamfo mii, bidu lə umə əmfó lə bɛflɛ mi akpa eto utembu bekpo mfó. Nyamfo loote Onanto eto kotonənə eto ditsyəbi nə ləəbə bubə itə lə umə əmə.”
6 Nya bakasebi bamə dídu bésu bátsyilama mbuto bomə kenke nya bédi Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə, bátsya befimfi kalebe saa tsya.

Oka Herodes Eto Nsusu Lə Yesu Ǝsuə Ákpe Wə Bulə.

7 Se Oka Herodes wə nlɛ seka budi lə Galilea eto kasɔ lɛnɔ asa nnya kenke nlɛ bubəə, wə nsusu ələ wə itsyise betidi bətsyuə lɛ bɔtɛyi bənkə Ntufləsətidi Yohanes ni nwə disi ótaka utsyi ɔkɔmə úbə nkpə.
8 Nya bətsyuə tsya nlɛ bɔtɛyi bənkə Elia ni nwə disi úsinkli úbə. Nya bətsyuə tsya nlɛ bɔtɛyi bənkə Onanto eto bənyɛləkətidi koko bətsyuə eto ɔni uni wə dísinkli úbə nkpə.
9 Mfó nya Oka Herodes lɛtɛyi nkə, “Mɔ dítə kusu miə bala Yohanes eto disi, nyaso owoe uni wə disi úbə ɔnlɛ asa nyamfo buyifo nya maanɔ wə diye mfo?” Nyaso Oka Herodes kábɛbɛ kusu ko wɔɔyɛ lə unyə Yesu.

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Anɔ Lesa Bédi Bémi.

10 Se bakasebi bamə dísinkli bəbə bátɛyi Yesu lesa saa nə béyifo. Mfó
nya ókpa mə hã ɔ́yɛnko nya bédu bésu umə wə baakpo Betsaida.
11 Se betidi kpə lɛnɔ nkoo, bətəkəko wə bésu mfó. Yesu tsya áfo mə nya
údi mə etiki utsyi lə Onanto eto sekakedikɔ əsuə, nya ótsya mba bufi nlɛ
bulə.
12 Se kale nlɛ boloo, lefosi bakasebi inuə bamə əbə Yesu ɔflɔ nya bátɛyi
wə bənkə, “Tə lə betidi bamfo lə bedu lə besu mbuto bo nkpe lə lekpake
mfó, lə babɛbɛ lesa ku kasɔnɔkɔ, itsyise mfo eyifo ntɛnti.”
13 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bitə mə lesatsyuə lə bedi.”
Mfó nya bátɛyi wə bənkə, “Didisa nə bɔnlɛ mfo eyifo abolo anɔ ku akpɛ
ənuə. Ala fə busu boya lesa boboko betidi kpenkpe bamfo?”
14 Nya basani bamə eyifo akpi anɔ.
Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, “Bitə lə betidi bamə lə bəsiə lə
etsyukpa etsyukpa fe betidi awosi anɔ anɔ.”
15 Nya se bakasebi bamə ditə bəsiə nko,
16 Yesu éfi abolo anɔ ku akpɛ ənuə nyamə nya óbesə wə ənəmi kato. Ƒsɔ
Onanto ani, úbudi nnya nya úfi útə wə bakasebi nkə befi besiə bətə betidi
bamə.
17 Nya məmblɛ dídi bémi nya bakasebi bamə lɛsɛ nnya wɛlɛwɛlɛ díbu
nya íyi etsyitsya lefosi ənuə.

Petro Átɛyi Nkə Yesu Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

18 Diyi lɔni se Yesu mate nlɛ ola botoo, wə bakasebi əbə wə ɔflɔ. Nya ɔ́tɔ
mə nkə, “Owoe betidi laatɛyi bə wə mini?”
19 Mfó nya bələkə kɛnyɛ bátɛyi bənkə, “Bətsyuə aatɛyi bənkə fə ni
Ntufləsətidi Yohanes. Betsyuə tsya bə Elia. Nya bətsyuə laatɛyi bə Onanto
eto unyɛləkətidi koko eto ɔni wə disi úsinkli úbə nkpə feni.”
20 Mfó nya ɔ́tɔ mə nkə, “Nya mimii, owoe biebu biə wə mini?”
Mfó nya Petro dítə mbuayɛ nkə, “Fə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.”

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Wə Kanyinyənyə Ku Wə Ukpə Ƒsuə.

21 Yesu əkə mə ato kekleke nkə bántɛyi utidi saa ditiki nəmfo.
22 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, “Ele bə ibə bə mɔ, Utidi Eto Ubi, nyə kanyi tinti
lə beninə ku besumunyə eto beninə ku afi eto bateasa eto ani nya bɔɔni
mɛ boolo mɛ. Fɛɛ lə diyi tsyəfə esuəə, Onanto ebotakasə mɛ utsyiko ɔkɔmə
mbə nkpə.”
23 Mfó nya ɔ́tɛyi məmblɛ kenke nkə, “Lə utsyuə ala nkə wəətəkəko mɛɛ,
ele bə uləkə wə ato ku wə əsuə utsyiko lə wə alasa əsuə nya lə utsyi wə
uyikabie utəkəko mɛ diyi saa.
24 Itsyise utidi saa wə laala nkə waata wə disi eto nkpə, woonyansə mu.
Nya utidi saa wə loonyansə wə nkpə nkə lə utəkəko mɛ, wuunyə nkpə
manlo.
25 Nte kutəkə ko utidi luunyə lə únyə kawunsiə ka kenke eto bikə nya
ónyansə wə nkpə manlo?
26 Lə mɔ ku mɔ asa nnya maate kenke álɛ utidi utsyuə kofanii, wə tsya
ebɔlɛ Utidi Eto Ubi kofani lə lefe nə uubə lə wə diyənde ku wə Anto eto
diyənde ku batɔnkpe kɛnkɛ kenke eto diyənde əsuə.
27 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə mi bətsyuə ba nkpe mfoo, embukpə isu
ese lefe nə bənyə Onanto sekadidi siamə.”

Yesu Eto Ditsyəbi Áfloma Lə Kɔtini Ƒsuə.

28 Fe Kɔsida kɔni eto kama se Yesu lɛtɛyi nyamfoo, ókpa Petro ku
Yohanes ku Yakobo ɔ́yɛnko bésu bábe kɔtini besu ko disinti ola katokɔ.
29 Se ɔnlɛ ola botoo, wə ənəmi eto ditsyəbi afloma nya wə awu nnya
onkpe léfloma iflubi fututu ɛnlɛ boto lə ənəmi.
30 Lamfolamfoo, betidi inuə bətsyuə əbə bəńyə lə wə ɔflɔ ba ni Moses
ku Elia nya banlɛ wə etiki budinko.
31 Bábɔ ku Onanto eto sekakedikɔ eto diyənde nya bédi etiki ku Yesu itsyi
lə kusu ko diyifo Onanto eto lelabi nkə ɔyɛ lə ko əsuə lə ukpə lə Yerusalem.
32 Petro ku wə bətsyuə álabe selabe sio sio sio, tsya básankli bənyə
diyənde kplɛ nə əsuə Yesu lɛkɛ ku betidi inuə ba wonko mə díńyə mfó.
33 Se betidi inuə bamfo nlɛ budu lə Yesu flɔɔ, Petro átɛyi Yesu nkə,
“Bonamute, bo mfo bubə alɛkɛ itə bo tinti! Tə lə boto ebu ətsyə mfo.
Lɔni itə fə, lɔni itə Moses, nya lɔni tsya itə Elia.” Nya asa nnya ɔnlɛ bɔtɛyi
mfo kenkee, wóante lefe nə ɔ́tɛyi nnya tsya.
34 Lefe nə úńyə ɔnlɛ etiki budii, lɛtɔntɔ ábɔ díti mə kenke. Nya bakasebi
bamə léte sikpi lə lefe nə lɛtɔntɔ nəmfo léba lékpo mə lə əsuə.
35 Mfó əmə bánɔ ɔkɔɛ utsyuə lə lɛtɔntɔ nəmə kafo wə lɛtɛyi nkə, “Nyə
nwə mfo ni mɔ Ubi Wə Bákpo Ɔhile Bətsyə. Bitsyue wə ditiki koto!”
36 Se ditiki eto ɔkɔɛ əmə lélaa, bənyə bənkə Yesu mate ete díńyə mfó.
Bakasebi bamə éfi nnya bənyə mfó bákula, bántɛyi utidi saa nnya kulesa
lə lefe nəmə.

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Utsyiko Lə Osaibi Utsyuə Ǝsuə.

37 Se kale dísiəə, Yesu ku wə bakasebi itsyə bamə áyifə betsyi kɔtini
komə əsuə bəbə kasɔ. Nya bəbə bétu betidi kpə bətsyuə.
38 Mfó əmə nya osani utsyuə léfa ɔ́tɛyi nkə, “Oteasa! Nlɛ fə lekpakpa, be
mɔ ubi əmfo! Wə ete ni mɔ ubi nɛ!
39 Lɛwɔnɔ bua ditsyuə əsiə wə lə əsuə nya diətə woafa bembembe.
Diətinkəsə wə kekleke kəmuə wə kasɔ lə kasɔ nya waafo afabe nya efu
laabɔ wə lə kɛnyɛ. Yeeyifo wə nko kekleke kaklɛ fɛ lɛwɔnɔ nəmə laataka
lə wə əsuə.
40 Nlɛ fə bakasebi lekpakpa minkə bala lɛwɔnɔ bua nəmə bətə mɛ, fɛɛ
bámfo ni bola.”
41 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Mi mmi eto betidi, beso biamfo mɛ kanɔ
nya bitidi ato mmə? Nte lefe nə eto okle ele bə mfi nkɛ mi lə ɔflɔ isu ese?
Nya nte lefe nə sɔ̃ɔ̃ ele bə nkpe utu ntə mi fɛ lə ndu mi lə ɔflɔ.” Nya ɔ́tɛyi
osani əmə nkə, “Kpa fə ubi əmə aboko mfo.”
42 Kase ubi əmə nlɛ bubə koo, lɛwɔnɔ nəmə ko dísiə wə lə əsuə dímuə
wə lɛsɔ lə kasɔnti nya dítinkəsə wə. Mfó nya Yesu díti lɛwɔnɔ nəmə kusu
nya ótsya ubi əmə nya úfi wə útə wə anto.
43 Onanto eto əsuəale kplɛ nyamfo éyifo betidi bamfó kenke yanii.

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wə Ukpə Ǝsuə.

Yesu eto eyifosa kenke édufə mə lə əsuə iyifo mə yanii lə lefe nə Yesu
lɛtɛyi wə bakasebi nkə,
44 “Bianta lesa nə məəbə mi bɔtɛyi əsuə! Nyamblɛ ebubə itə itsyi lə Utidi
Eto Ubi əsuə, buufi wə bakpe lə betidi eto ani.”
45 Fɛɛ wə bakasebi bamə mánnɔ asa nyamfo eto kasɔ. Iyifo lesa nə béfi
bákula mə, fɛɛ báte sikpi lə kase bɔɔtɔ wə lesatsyuə itsyi lə nnya əsuə lə
banɔ kasɔ.

Yesu Ǝləkə Utidi Wə Ni Ɔkplɛnyə Kenke Óte.

46 Kənə kətsyuə əbə kédufə lə bakasebi bamə nti itsyi lə futsyuə ni
ɔkplɛnyə onso lə mə nti.
47 Nya se Yesu léte mə nsusu esoo, úfi dikpefi ditsyuə úbə úńyənsə lə mə
ənəmi.
48 Mfó nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Utidi wə ke loofo dikpefi nəmfo lə mɔ diye
əsuəə, ófo mintsya. Nya utidi wə loofo mɛɛ, oofo utidi wə létsyese mɛ.
Itsyise utidi wə laabokosə əsuə kasɔ kenke lə mi ntii, wə ni utidi wə nso
kenke nɛ.”

Utidi Wə Ke Leenkisi Mii, Uńyə Mi Kama.

49 Mfó əmə nya Yohanes lɛtɛyi wə nkə, “Bonamute, búnyə utidi ɔni wə
nlɛ awɔnɔ bua bola kələkə lə fə diye əsuə nya bɔ́tɛyi wə boənkə úsinkli
ɔyɛ, itsyise umbə bo lenti.”
50 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi bamə nkə, “Bienti wə kusu, bete
biənkə uńyə mi kama.”

Samaria Eto Betidi Bətsyuə Áni Yesu.

51 Nya se lefe nə ele bə Onanto kpa Yesu usuko kato nlɛ boyoo, Yesu áse
uyi nkə wuusu Yerusalem.
52 Ótsyese batɔnkpe bətsyuə nkə bátɔ bésu umə utsyuə wə nkpe lə
Samaria eto kasɔ lə besu bəmuə əsuə bətsyə itə wə bubə.
53 Fɛɛ se umə əmfo eto betidi léte bə wɔɔyɛ mfo ofe lə ɔtɔ lə Yerusalem
esoo, bámfo wə.
54 Mfó se bakasebi ba ni Yohanes ku Yakobo dínyə nko esoo, bátɔ Yesu
bənkə, “Bonamute, aala fə bokpadi ute utsyi kato ubə ɔtsylɔsə mə?”
55 Mfó nya Yesu lɛtsyi ɔ́wuninsə, úyenki ókpe mə.
56 Nya Yesu ku wə bakasebi bamə léfe bésu umə bamba.

Betidi Bətsyuə Ála Bə Bəətəkəko Yesu.

57 Se banyɛ bantɔɔ, osani utsyuə átɛyi Yesu nkə, “Muutəkəko fə nsu kaka
ke fantɔ.”
58 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Nkpaflɔbɛ kpe əbiə nnya kafo
baalabe, nya baklɔbɛ nkpe ayo. Fɛɛ Utidi Eto Ubi əmbə kaka wuuluə wə
disi.”
59 Nya Yesu lɛtɛyi utidi bamba nkə, “Təkəko mɛ.”
Fɛɛ utidi əmfo nkə, “Bonamute, tə mɛ kusu lə nsu mbikə mɔ anto fɛ.”
60 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Tə mba nsi nkpə fe bekpənkpə
lə besu bebikə mə bekpənkpə tsyuə. Nya mii, bisu bikatɛyi Onanto eto
sekakedikɔ eto ditiki nəmə.”
61 Utidi ɔni tsya nkə, “Bonamute, muutəkəko fə. Fɛɛ tə mɛ kusu lə nsu
nkla mɔ betidi fɛ.”
62 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Nwə ditsyə keyifo kasɔ ku dinwuə, fɛ
weesinkli kabe kamaa, məńyə utə keyifo kətə Onanto eto sekakedikɔ.”

10

Yesu Ákpe Betidi Fosi Akuanse Ku Inuə Kɔtɔ.

1 Lə nyamfo eto kamaa, Bonamute ələkə betidi fosi akuanse ku inuə
bamba nya óla mə ótsyese inuə, inuə nkə besu kəmə ku mbuto bo útsyue
útsyə nkə lə usu ɔyɛ ofe.

2 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bɛkuɛnkə bia díkayo bulə́kə fui, fɛɛ beyifoyifo bamə
emfui. Nyaso bɛlɛ ɔkuɛnsate əmə lekpakpa lə otsyese beyifoyifo lə bəbə
bawunsə lə bələkə bɛkuɛnkə biamə.
3 Bisu! Nlɛ mi botsyese fe asamubi lə bekiti eto nti.
4 Bientsyi atabitobe nye asatɔtɔ eto katobe nye afokpa, nya biənńyə lə
kusu bisiəsə kuutsyuə saa.
5 “Diyo saa biudufə, bisiəsə mə bɛtɛyi biənkə, ‘Diyuə itə diyo nəmfo ku
ni betidi.’
6 Nya lə utidi utsyuə wə laala diyuə kpe lə mfóo, bitə lə mi diyuə lə
ditəkəko futsyə əmə. Fɛɛ lə kuutsyuə saa əmbə lə mfóo, bidu ku mi diyuə
eto kəsiə kamə.
7 Bisiə lə diyo nə ke bɛsɔnɔ. Nya lesa saa nə ke boofi bətə mi, bidi lə
binə faa. Itsyise uyifoyifo saa, əńyə itə kayofofo. Biekedu lə diyo lɔni bisu
lebamba.
8 “Nya umə saa wə báfo mii, bidi lesa saa nə bootə mi.
9 Betsya befimfi ba nkpe lə umə əmə. Nya bɛtɛyi umə əmə eto betidi
biənkə, ‘Onanto eto sekakedidi ebɔfi mi.’
10 Fɛɛ lə bisu umə utsyuə nya báni bámfo mii, bidu bisu obia nti lə bɛtɛyi
biənkə,
11 ‘Mi umə əmfo eto utembu bo nkpo bo lə akpa kulaa tsyaa, nnyə mu
bɔ́flɛ bókpo mi mfo. Fɛɛ bekloma biə Onanto eto sekadidi eto lefe ebɔfi
mi!’
12 Nya nlɛ mi bɔtɛyi sitinti kekleke minkə lə diyi nə bookponko betidi
lekpo ayoo, Onanto ebunyə Sodom eto umə kulaa tsya kaminsə eso umə
əmfo.

Kəmə Kətsyuə Mámfo Yesu Eto Ditiki.

13 “Mbɔbɔɛ məətə mi Korasimfɔ! Nya mbɔbɔɛ məətə mi Betsaidafɔ!
Itsyise lə ayanisa nnya mínyifo lə mi nti ete mínyifo lə Tiro ku Sidon eto
kəmə bua inii, eni bəsiə lə kasɔ, béfi afianku báyimi, bédiki ntɔ lə əsuə,
nnya létɛ bənkə báni abua nnya béyifo!
14 Onanto ebunyə Tiro ku Sidon eto kəmə kaminsə eso mi lə Lekpoyi
əsuə.
15 Nya fə Kapernaum eto umə, bubu fanlɛ fə babesə fə ku fə betidi kato
eso? Bɔɔtsylɔsə mi, bato mi bakpe lə ute!”
16 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, “Utidi wə ke lɔɔnɔ mi ditikii,
mɔ ditiki ɔnɔ. Nya utidi saa wə lɛni mii, mɔ ɔ́ni. Nya utidi saa wə lɛni mɛ,
wote nkə ɔ́ni Onanto wə létsyese mɛ.”

Betidi Fosi Akuanse Ku Inuə Bamə Ésinkli Bəbə Bésu Yesu Ɔflɔ.

17 Betidi fosi akuanse ku inuə bamə ésinkli bəbə ku disuəyuə. Nya bəbə
bátɛyi wə bənkə, “Bonamute, awɔnɔ bua kulaa tsya étsyue bo ditiki koto
se bóla nnya búləkə lə fə diye əsuə.”
18 Yesu átɛyi mə nkə, “Nnyə Obonsam se ófankli útsyi kato úbə kasɔ fe
ofamfa seka.
19 Bɛnɔ kukɔnɔ! Ntə mi əsuəale bə biofo buńyə lə bawa ku bakpoe əsuə.
Ku lə beso olontidi eto əsuaəle kenke ani nya kulesa saa embuyifo mi.
20 Fɛɛ yenyifo mi disuəyuə bə awɔnɔ bua etsyue mi ditiki ato. Bomu
binyə disuəyuə bə Onanto áwɔni mi aye ókpe lə wə sekakedikɔ kato.”

Yesu Ǝnyə Disuəyuə.

21 Lə lefe nəmfo əsuəə, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ákpe disuəyuə lə Yesu əsuə kenke
nya Yesu lɛtɛyi nkə, “Anto, kato ku kasɔ eto Onamute, maasɔ fə ani, itsyise

asa nnya féfi fákula bekuente ku babesibe, ələkə nnya áte mba lenni kulesa ku mba nte fe bekpefi. Sitintii, Anto, nko nkpe fə ɔkɔɛ nɛ.”
22 Nya usi ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ Anto éfi asa nnya kenke utə mɛ. Kuutsyuə saa enyi nwə ni Onanto eto Ubi əmə, enso Onanto mate hã. Nya kuutsyuə saa lenyi utidi wə Anto əmə tsya ni, enso wə Ubi ɔni kplo wə mate hã ku betidi ba Ubi əmə díləkə nkə bate Anto əmə tsya.”
23 Nya Yesu lɛtsyi ɔ́wuninsə óbe wə bakasebi bamə nya ɔ́tɛyi mə mate buɛɛ nkə, “Ǝsuə yuə mi sitinti bə bɛlɛ asa nnya bɛnlɛ bunyə mfo bunyə!
24 Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, Onanto eto bənyɛləkətidi kpə ku baka tsya ála bə lə bənyə lesa nə bɛnlɛ bunyə, fɛɛ bənnyə, nya lə bánnɔ lesa nə bɛnlɛ bɔnɔ, fɛɛ bɔ́nnɔ.”

Yesu Átɛyi Mə Samarianyə Wə Diyifo Utidi Utsyuə Uni Kafoɛkpɛ Eto Lekpa.

25 Kɔfi eto oteasa utsyuə əbə nkə woato Yesu obe. Nya ɔ́tɔ wə nkə, “Oteasa, be ele bə nyifo fɛ lə nyə nkpə manlo?”
26 Yesu ətə mbuayɛ ɔ́tɔ wə nkə, “Be Asawɔniwɔni Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi? Nya ntsyə faanɔ ditiki nəmə kasɔ?”
27 Nya osani əmə dítə mbuayɛ nkə, “La Bonamute Onanto ku fə utu kenke, ku fə lɛwɔnɔ kenke ku fə əsuəale kenke ku fə nsusu kenke tsya, nya laala fə ɔyimitsyuə fe fə əsuə ke.”
28 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Átɛyi ɛlɛkɛ nko. Yifo nko ete ebunyə nkpə manlo.”
29 Fɛɛ se kɔfi eto oteasa əmə léla lə utə wə əsuə lɛbɛ esoo, usi ɔ́tɔ Yesu nkə, “Owoe ni mɔ ɔyimitsyuə?”
30 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Lefe ditsyuə nə léfe məə, osani utsyuə étsyi Yerusalem ɔ́tɔ lə Yeriko nya beyu dímuə wə lə kusu. Báblɛ wə nya bələkə wə bikə kenke lə əsuə nya báyani wə betsyə mfó lə ukpə ku mənkpə eto nti. 31 Íbə bə Onanto eto usumunyə utsyuə əbə ɔlɛ bɔyɛ kafe lə kusu komə mfó. Fɛɛ se únyə utidi əmfo lə kusu ɔflɔ, ɔ́yɛ lə lekpake bamba fe údu.
32 Nko kə Lewinyə, utsyuə tsya díbə ɔ́yɛ mfo ɔnlɛ bofe. Nya se únyə osani əmə, wuntsya áyɛ lə ɔflɔ bamba ófe údu.
33 Fɛɛ Samarianyə utsyuə wə dibə ɔ́yɛ lə kusu mfo ɔnlɛ bofe, əbə útu utidi əmə. Nya se únyə wə, wə asa ənə wə kafo.
34 Ɔyɛ úsu wə ɔflɔ nya úfi nnuəbi ku ntə ókpo lə wə afabe nyamə əsuə nya ókle nnya kenke, nya útsyi osani əmə útəkə lə wə ubuki əsuə. Nya úfi wə úsuko bafɔ eto kasɔnɔkɔ nya ɔ́lɛ wə ola óbe wə. 35 Se kale disiə, úləkə atabi ətsyuə útə nwə laabe bafɔ eto kasɔnɔkɔ kamə nya ɔ́tɛyi wə nkə, ‘Kalɛ wə ola. Nya lə nsinkli mbə nlɛ bofe mfoo, moofo fə lesa nə ke fesi fábiasə lə wə bobe əsuə.’ ”
36 Mfó əmə nya Yesu lɛtɔ afi eto oteasa əmə nkə, “Nya lə fə nsusu əsuə, betidi itsyə bamfo nti eto owoe lə fə ənyəsa əsuə, ni utidi wə didufə lə bewudifɔ bamfo eto ani eto ɔyimitsyuə?”
37 Afi eto oteasa əmə ətə mbuayɛ nkə, “Utidi wə dinyə wə kaminsə.” Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Fintsya su lə esu eyifo nko.”

Yesu Ésu Marta Ku Maria Ɔflɔ.

38 Se Yesu ku wə bakasebi lɛyɛ lə kusu bantɔ, bésu bedufə kebuto kətsyuə. Usio utsyuə wə baakpo Marta ákpa wə úsuko wə diyo.

39 Ɔyimisio utsyuə akɛ Marta wə baakpo Maria. Usio əmfo əsiə lə Yesu
ɔflɔ nya ɔnlɛ wə asa nnya ɔnlɛ bote bɔnɔ.
40 Diyo bobe eto asa nnya dísu ítəkə lə Marta mate əsuə étsyiko wə bulə.
Nya úbə ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Bonamute, yenyifo fə kulesa bə mɔ ɔyimisio
áyani diyo bobe eto asa buyifo nyamfó kenke utəkə mɛ lə əsuə? Tɛyi wə
lə ubə ɔwunsəko mɛ!”
41 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “O Marta! Be kase fanlɛ əsuə bulə lə asa kpə
əsuə.
42 Fɛɛ lesa lɔni ete loohiã bə babɛbɛ. Nya lesa nəmə ni nə Maria díləkə
nɛ. Nya bensiembofo ni lə wə ani.”

11

Yesu Áte Wə Bakasebi Kase Booto Ola.

1 Diyi lɔnii, Yesu ákɛ lə kalebe kətsyuə ókato ola. Se ólosə, wə bakasebi
eto ɔni, əbə wə ɔflɔ úbə ɔ́tɛyi wə nkə, “Bonamute, te bo kase buukato ola
fe kase Yohanes léte wə bakasebi.”
2 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Lə bɛlɛ ola botoo, bɛtɛyi biənkə,
‘Bo Anto,
tə lə bakpasə fə diye.
Fə sekadidi lə sibə.
Beyifo lə fə lelabi əsuə
lə kasɔ mfo fe kase inte kato.
3 Tə bo bo diyi saa eto didisa.
4 Nya lə efi bo abua atsyɛ bo,
fe kase bo tsya leefi katsyɛ utidi saa wə laata bo kebu.
Nya məntə lə budufə lə botokabe əsuə
nya le ələkə bo etsyiko lə abua əsuə.’ ”
5 Nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, “Lə ibə bə mi nti eto utsyuə áyɛ úsu
wə ɔyɛtsyuə eto diyo ku ntsyenti úsu ɔ́tɛyi wə nkə, ‘Ɔyɛtsyuə, dia ələmbo
ətsyə ətsyuə ətə mɛ,
6 itsyise mɔ ɔyɛtsyuə ɔni etsyi kusu ubə ɔsɔnɔ mɛ mɔmɔ. Nya didisa saa
ente muutə wə!’
7 “Nya fə ɔyɛtsyuə əmə lɛtɛyi fə nkə, ‘Məmbə ələ mɛ! Bonko mɔ bebi
ebolabe nya búti siku lə diyo. Mensi embofo botaka mɔmɔ kəbə kətə fə
kulesa.’
8 Lə íbə bə ɔ́tɛyi nkoo, be ni lesa nə fuuyifo? Nlɛ mi bɔtɛyi minkə lə mə
sɛyɛtsyuə mate esoo, wəmbotaka. Fɛɛ lə kase fənyə fanlɛ wə lekpakpa
bɔlɛ hã esoo, wootaka utə fə lesa saa nə fanlɛ bɔbɛbɛ.
9 “Bɛtɔ asa lə befi bətə mi. Bɛbɛbɛ asa lə binyə. Bɛsɔ siku lə basini mi.
10 Itsyise utsyuə saa wə laatɔ asaa, bəətə wə. Nya utsyuə saa wə
laabɛbɛɛ, wəənyə. Nya utsyuə saa wə laasɔ sikuu, bɔɔsini wə.
11 “Nya mimba ni bebiantoməə, biefi owa kətə lə lɛkpɛ nə ubi lɛtɔ mi
eto kɛnyɛ?
12 Nye okpoe bomu biefi kətə wə lə dikusɛmfɔ nə ɔ́tɔ eto kɛnyɛ?
13 Mimba ni babuayifo kulaa tsya yi kase buifi asa sɛɛ bitə mi bebi.
Nya ntsyə yuutsyə ku Boanto wə nkpe kato itə bo? Ntsyə yoofó bubə bə
wəmbufi wə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ utə betidi ba laatɔ wə?”

Betidi Bətsyuə Ɜnə Etiki Itsyi Lə Yesu Ku Beelsebul Eto Ɜsuəale Ɜsuə.

14 Lefe lɔnii, Yesu ákala lɛwɔnɔ bua nə ləəndi etiki ketsyiko lə osani utsyuə əsuə. Nyaso se lɛwɔnɔ nəmə lɛbɔ lə utidi əmə əsuə ko, utidi əmə étsyiko etiki budi. Nyamfo éyifo betidi ba díńyə mfó yanii.
15 Fɛɛ mə bətsyuə átɛyi bənkə, “Awɔnɔ bua kenke eto uninə wə baakpo Beelsebul eto əsuəale əsuə woafo nya bola kələkə lə betidi əsuə.”
16 Nya bətsyuə tsya léla bə baato Yesu babe eso bátɛyi wə bənkə úyifo ayanisa ətsyuə lə uləkə ote nkə Onanto ɔflɔ utsyi.
17 Fɛɛ Yesu wə ate mə nsusu lə wə əsuə. Nyaso ɔ́tɛyi mə nkə, “Sekakedikɔ saa sia lema akpa akpa nya mə sɔ̃ɔ̃ nlɛ bɔkpɔ lə bətsyuə əsuə, sekakedikɔ siamfo eboba. Nya diyo nə ke eto betidi ləəńyə lə bətsyuə əsuə, diyo nəmə eboba.
18 Nyaso lə boma kpe lə Obonsam eto sekakedikɔɔ, ntsyə fɛ wə sekakedikɔ siamə luunyə? Bɛlɛ bɔtɛyi biənkə maala awɔnɔ bua kələkə ɛyɛ lə Beelsebul eto əsuəale nnya wəətə mɛ eso.
19 Nya lə Beelsebul əsuə maala məə, bawoe əsuə mba ntəkəko mi laayɛ kala awɔnɔ bua kələkə lə betidi əsuə? Mi kosate eto mba ntəkəko mi lɛ buləkə kate nkə bidia baatɛyi.
20 Owo lo! Onanto eto əsuəale bomu əsuə maala awɔnɔ bua kələkə. Nyalɛ nyamfo lɛ buləkə kate mi wuee nkə, Onanto eto sekakedidi ébubə sékpe lə mi nti koko.
21 “Lə əsuəaletidi utsyuə əmuə əsuə ku wə bemamakə uńyə ɔlɛ wə diyo bosee, te fə bike bia nte wə embonya.
22 Fɛɛ lə utidi wə nkpe ale nso wə əbə nkə woakpɔ ku wə nya óso wə anii, woalɛ wə bemamakə bia əsuə ufi wə disi utəkə kafo nya woalɛ utidi əmə eto bikə kafo kesiə kətə bətsyuə.
23 “Utidi wə ke ləmbə lə mɔ lekpakee, te fə uńyə lə mɛ əsuə sitinti. Nya utidi wə ke laankpa asa kətsyə ditsyu ku mɛ, te fə ɔlɛ nnya busense kewi.

Lɛwɔnɔ Bua Eto Businkli Kəbə.

24 “Lə lɛwɔnɔ bua ábɔ lə utidi əsuəə, diesu katsyilama nlebe nlebe bo lekoe kabɛbɛ kaka diɔkɛ ditsyə ɔnwɛ. Nya lə díənnyə kedufəkɔɔ, diatɛyi əsuə nkə, ‘Muusinkli nsu mɔ diyo nə mínsiə kɔ.’
25 Nyaso diesinkli kesu kabe əkənyə nkə bákpa diyo nəmə kafo kɛnkɛnkɛ nya lesa saa nte kukɔnɔ.
26 Lə nnya esoo, diabɛbɛ awɔnɔ bua akuanse nnya nkpe disiale enso ni nya bəəbə bə lə bəsiə mfo. Lə kalosəkɔ, utidi əmfo eto nkpə bo woəsiə abia kaso mbo úsiə kɔ kulaa tsya.”

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Utidi Wə Nkpe Le Disuəyuə Kosate Ǝsuə.

27 Lefe nə Yesu lɛtɛyi asa nyamfoo, usio utsyuə wə lɛkɛ lə betidi bamə nti áfa bembembe ɔ́tɛyi nkə, “Onanto lə okpo usio wə lélé fə ku nwə dítə fə lɛmi fáyimi atsyɔ!”
28 Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Betidi ba laanɔ Onanto eto ditiki nya beeyifo lə ni əsuə, mə bomu ele bə bənyə disuənyuə nɛ!”

Yesu Áni Nkə Weembuyifo Ayanisa.

29 Nya se betidi bamə dítsyiko bufui lə Yesu əsuəə, úsukosə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bebe kase mi mmi eto betidi nkpe sibusufɔ! Ayanisa eto buləkə kate nya baala bə bəənyə, fɛɛ bembunyə anyinisa saa enso nya díbə lə Yona əsuə seka.

30 Fe kase Onanto eto unyɛləkətidi Yona eto ale díbə itə lə Ninivefɔ əsuəə,
nko ke Utidi eto Ubi tsya eto ale luubə fe ditsyəbi itə mmi eto betidi nɛ.
31 Nya lə diyi fɛfɛ eto Lekpoyi əsuəə, Besio eto Oka wə dítsyi Ɔnwɛdikue
ebotaka uńyə nya woote mi lɛnimi lə lɛwɔ olo mi dikpi, itsyise ótaka útsyi
lə wə kasɔ ka letso famfamfa úsu nkə lə ɔnɔ Oka Salomo eto kobetete eto
asa. Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə utidi wə nso Salomoo, wə ni nwə mfo nɛ.
32 Ninivefɔ ebotaka bəńyə lə Lekpoyi Fɛfɛ əsuə nya boolo mi mmi eto
betidi bamfo dikpi. Itsyise lefe nə Yona lɛtɛyi mə Onanto eto ditikii, bátsyi
báwuninsə nya báyɛ mə abua buyifo. Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, utidi
ɔni utsyuə kpe lə mi nti mfo wə lɛmɔ onso Yona kulaa tsya!

Yesu Ǝləkə Lesa Nə Ləətə Utidi Ləəyənde Óte.

33 "Utidi kuutsyuə saa anto okandiɛ kefi kakula nye kakpe lə asa kalɔ.
Bomu weefi wə kətəkə lə wə kətəkəkɔ kaka betidi ba ləəbə mfó luunyə
asa wue.
34 Utidi eto ənəmi eyifo fe okandiɛ itə wə utidi əmə. Lə fə ənəmi ənyə
asa kukɔnɔɔ, fə utidi əmə kenke tsya, yuutə ənyə asa ekpa kenke. Fɛɛ lə
fə ənəmi əmbə kɔnɔɔ, te fə fə utidi əmə kenke kpe lə ketuntu əsuə.
35 Nyaso lɔ abe fə əsuə kukɔnɔ bə diyənde nə nkpe fə lə əsuə mamfiani
ketuntu.
36 Lə diyənde akpasə fə əsuə kenke nya fə kukalebe saa ləmbə lə ketuntu
əsuəə, te fə fə kalebe saa ebunyə lekpasə fe kase okandiɛ ləəyənde nya wə
diyənde laakpo fə lə əsuə seka."

Yesu Álo Yudafɔ Eto Batɔnkotɔnko Bamə Dikpi.

37 Se Yesu dídi etiki ólosəə, Farisinyə ɔni utsyuə ákpadi wə nkə ubə udi
lesa lə wə diyo. Mfó nya úsu úsiə lə kasɔ lə diyo nəmə lə udi lesa.
38 Íyifo Farisinyə əmə buɛ se únyə nkə Yesu məmflə kɔni fe kase mə
lekpa lete fɛ útsyiko budi.
39 Nyaso Bonamute Yesu átɛyi wə nkə, "Mɔmɔɔ, mi Farisifɔ biəflə mi
kedikpɛ ku akɔbe eto kama, fɛɛ lə ɔnukualɛ əsuəə, biyi ku lefomfi ku asa
buayifoyifo sɔ̃ɔ̃.
40 Bieninə! Inni Onanto əmə ete ni nwə díyifo asa nnya kenke eto kafo
ku kama lee ntsyə?
41 Bifi lesa saa nə nkpe lə mi kakpɛ ku akɔbe kafo bitə bakombo bə lə
mi lesa saa lə ele kɛnkɛnkɛ lə Onanto eto ənəmi.
42 "Mbɔbɔɛ məətə mi Farisifɔ! Biefi mi edisa ku mi nyoma eto bekolenkə
ku seko ku afantosi akpa akpa, nnya laanyi fififi eto lekpafosile kətə
Onanto. Fɛɛ bɛni asa sɛɛ buyifo lə kɔnukualɛsu əsuə nya biannla Onanto
tsya. Nyamfo ni lesa nə ele bə biyifo bɛkɔ lə nnya bímfi bɛnlɛ buyifo koko,
nya yanle bə biləkə ku kuətsyuə bitsyɛ kama.
43 "Mbɔbɔɛ məətə mi Farisifɔ! Itsyise biala biə biəsiə lə nsiəkɔ kplɛ bo
nso lə ntsyakɔ. Nya biala biə betidi kəsiəsə mi ku dibu lə obia.
44 "Mbɔbɔɛ məətə mi, itsyise bite fe edi nnya mbikə lə kasɔ bəənyə
kətsyə lekpo, nya betidi laayɛ lə nnya əsuə kafe itsyise baante nko."
45 Mfó əmə kɔfi eto oteasa ɔni lə mə nti átɛyi wə nkə, "Oteasa, lə atɛyi
nyamfo nkoo, áka bontsya."
46 Nya Yesu dítə wə mbuayɛ nkə, "Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto bateasa tsya.
Itsyise bietsyisə betidi bikə bia bembofo butsyi. Nya biemfi nsusu kabe biə
biawunsəko mə lə mi butsyi əsuə.

47 “Mbɔbɔɛ məətə mi sitinti, itsyise béto edi kukɔnɔ bitə Onanto eto
bənyɛləkətidi. Fɛɛ Onanto eto bənyɛləkətidi bamfoo, lə ɔnukualɛ əsuəə,
mi bana mə lélo mə.
48 Nya mi kosatee, bɛtɔnɔ lə nyamfo əsuə biə lesa nə mi anto mə díyifo
álɛkɛ. Mə lélo Onanto eto bənyɛləkətidi bamə nya mi léto mə edi.
49 Nyamfo eso Onanto lə wə kobetete əsuə lɛtɛyi nkə, ‘Mootsyese mɔ
bənyɛləkətidi ku batɔnkpe nya boolo mə bətsyuə nya bootəkəko bətsyuə
kama.’
50 Nyaso mi mmi eto betidi kenkee, boonə mi koto lə Onanto eto
bənyɛləkətidi ba kenke bálo idu taa kawunsiə eto kasɔ ketsyikokɔ kə.
51 Idu lefe nə bálo Abel ibə eyo Sakaria wə bálo lə kedikətəkɔ eto leba
ku kakɛnkɛkɔ eto nti. Sitinti minlɛ mi bɔtɛyi minkə, Onanto ebunə mi,
mmi eto betidi ato lə nyamfo kenke eso!
52 “Mbɔbɔɛ məətə mi kɔfi eto bateasa! Itsyise diyo nə kafo kobe nkpee,
bíti ni siku bíləkə safui bídunko. Fɛɛ mi kosate áni biə biembudufə lə ni
kafo. Nya bieti betidi bamba ba nlɛ bokplatsya bə beedufə lə ni tsya kusu.”
53 Se Yesu dídu lə kaka mfóo, Farisifɔ ku kɔfi eto bateasa étsyiko
bunyənki nya bátɔ wə etiki kpə ku lɛblɔfi.
54 Nya banlɛ kusu bɔbɛbɛ lə kase bɔɔyɛ bəmuə wə lə wə ditiki əsuə bə
ɔtɛyi kabua.

12

Yesu Ǝkə Ato Lə Betidi Eto Ǝnəmi Bobe Keyifo Asa Ǝsuə.

1 Se betidi akpi akpi bətsyuə díbə bátsya mfóo, itə bə bétsyiko bətsyuə
bukə kamanklii, Yesu étsyiko wə bakasebi etiki budi katɛyi nkə, “Bebe
sinini lə Farisifɔ eto bidiabidia eto asayifoyifo nnya laayansə betidi əsuə.
2 Lesa saa nə betidi díyifo bákula, əbɔbɔ lə lekple utidi saa nyə wuə, nya
akulasa saa əbɔbɔ bate.
3 Nyaso lesa saa nə ke bátɛyi lə kaka lenaa, diɔbɔ lə lekple banɔ. Nya
asa nnya bátɛyi lə kawɛ əsuə lə diyo kəmiəə, booləkə nnya babe letsya
utsyuə saa nɔ.

Bete Onanto Sikpi, Ni Utidi.

4 “Bayɛtsyuə, nlɛ mi bɔtɛyi minkə, bianté sikpi betidi ba laafo etidisuə
ete bolo nya bensiembofo kulesa buyifo lə nnya kama.
5 Utidi wə ele bə bete sikpii, muuləkə wə nte mi. Bete sikpi Onanto wə
lə ólo fə ólosəə, nya unsi onkpe əsuəale uufi fə oto okpe lə ditefɛnku nə
ləənyə lefe saa kəmiə. Befo mɛ bɛnɔ biə, wə ni utsyuə ele bə bete sikpi nɛ.
6 Inni pɛsewa inuə ete baate ntsyuɛ nnɔɔ? Fɛɛ Onanto anta mə kuutsyuə
saa əsuə.
7 Mi disi eto sɛwɔni kulaa tsya, Onanto yi se leklambi. Nyasoo, biensite
sikpi itsyise befo koya beso baklɔbɛ kpə.

Bińyə Lə Yesu Eto Kama Kekleke.

8 “Nlɛ mi bɔtɛyi kasini minkə, utidi wə ke lɔɔtɛyi lə betidi eto ənəmi nkə
uyifo mɔ olee, Utidi Eto Ubi tsya ebofo wə fe wə ole lə Onanto eto batɔnkpe
eto ənəmi.
9 Fɛɛ utidi wə lɔɔni mɛ lə betidi eto ənəmii, Utidi Eto Ubi tsya ebɔni wə
lə Onanto eto batɔnkpe kenke eto ənəmi.

10 Nya utidi saa wə lɔɔtɛyi lesatsyuə uńyə lə Utidi Eto Ubi əsuəə, Onanto
ebufi ɔtsyɛ wə. Fɛɛ utidi wə luudi mbusiotiki lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə,
Onanto embufi nnya ɔtsyɛ wə kulefe.
11 "Lə ibə bə bakpa mi besuko Yudafɔ eto katsyakɔ nye baka eto ənəmi
bə baakponko mi lekpoo, biəntə lə ilə mi lə lesa nə biusu bɛtɛyi əsuə nye
kase biota mi əsuə dísi.
12 Itsyise Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ebote mi lesa nə biɔtɛyi lə lefe nəmə ayo."

Lekpa Itsyi Lə Otabinyə Wə Leeninə Utsyuə Ǝsuə.

13 Utidi utsyuə ákɛ mfo lə betidi nti wə lɛtɛyi Yesu nkə, "Oteasa, tɛyi mɔ
ɔyimi fənkə usie bo anto eto bikə bia utsyə bo lə mfo mɔ bele."
14 Mfó Yesu dítə mbuayɛ nkə, "Osani, owoe dítə mɛ kusu nkə nsie bikə
nye nyifo okponkpo lə mi inuə eto bikə busie əsuə?"
15 Mfó nya ɔ́tɛyi məmblɛ nkə, "Bitəkə ənə lə bebe kukɔnɔ lə bikətanta
ku kunənkpə saa eto okle əsuə, itsyise utidi eto nkpə sitinti manyɛ lə bikə
bia nkpe wə, lə uyifo otabinyə kulaa tsya əsuə."
16 Yesu ésukosə ɔ́tɛyi mə lekpa nəmfo nkəə, "Otabinyə utsyuə əsiə lə
lefe nə léfe mmə wə lɛkɛ nsɔ kpə bo lɛlɛkɛ bidikə tinti.
17 Lə nyamfo eso úfi nsusu nkə, 'Se mənnyə kaka muutsyə mɔ bidikə
biamfoo, be ele bə nyifo?
18 " 'Lesa nə ele bə nyifo ni bə mooba mɔ kenwu ka kɔ nya mooto kafɔfɔ
ka lɔɔmɔ eso nka kɔ. Mfó muunyə kətsyəkɔ itə mɔ bidikə ku bikə kenke.
19 Nya mɔɔtɛyi mɔ əsuə minkə disiɛkpɛ kpe mɛ. Nkpe asa sɛɛ kpə nnya
mɔɔlɔ ntsyə itə alɛ kpə. Muusiə ntsyə ɔnwɛ nya muudi, nnə nya muudi
nkpə nyə disuəyuə.'
20 "Fɛɛ Onanto átɛyi wə nkə, 'Fə utidimumu! Ketsye kamfo hã moofo fə
nkpə lə fə ani. Nya owoe luudi asa nnya fála fə alɔ ətsyə fə əsuə mfo?' "
21 Mfó nya Yesu lélosə wə etiki nkə, "Mmə yuutsyə itə betidi ba laabɛbɛ
asa kpə kətsyə əsuə lə kasɔ mfo nya baanlɔ kulesa kətsyə lə Onanto eto
nɛ."

Ka Ase Lə Onanto Ǝsuə.

22 Nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, "Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi minkə
biankpɔnko əsuə lə lesa nə biudi bisiə nkpə nye lesa nə biɔlɛ əsuə.
23 Nkpə afo koya boso didisa, nya etidisuə tsya afo koya eso lesa nə bɔɔlɛ
lə əsuə
24 Bɛlɛ ənəmi bebe baklɔbɛ ba laamfó ɔkɔɛ nya bəəmfəsə nye bələkə
bidikə lə ɔkuɛ tsya. Bəmbə kenwu nye bikə kətsyəkɔ. Fɛɛ Onanto əətə mə
didisa! Nya mimba lefo koya benso baklɔbɛ nkpə!
25 Nya mi utsyuə ebofo nkpə busiə diyi lɔni kplo kasonsə alɛ nnya ele bə
usiə ɛyɛ lə wə lekplatsya əsuə?
26 Nya lə biembofo kulesa buyifo lə asa kɛkɛ nyamfo əsuəə, beso bia
bakplatsya kele əsuə lə asa bamba tsya əsuə?
27 "Bibu bebe kase dituwinimi ləəmə kanɔ bobee. Kaanta olokotutu nya
keendi kafia kefi keti əsuə. Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə Oka Salomo kulaa
tsya lə wə kɔlɔkɔ eto diyənde əsuəə, mánnɔ bobe fe dituwunimi nə ləəmə
mfó.
28 Lə Onanto ləətə sefa kɔlɔkɔ komfo eto oklee, sefa sia ləəńyə mmi ete
nya lə kəsiəsə ete baala se kato kakpé lə ditefɛnku kəmiəə, ntsyə yuubə
bə Onanto əmfo kə embutə mi alɛsa nnya ləmboso sefa eto ale nyamə?
Be dítə eso mi bofokanɔ ləmbə ale mmə?

29 Nyaso biante sikpi lə bɛsɛsə ənəmi bikatɔ biənkə be biudi nye be
biunə.
30 Itsyise betidi ba dímamfo Onanto bánɔɔ, mə ni mba leefi mə ənəmi
kətəkə lə asa nyamfo əsuə nɛ. Mi Anto yi nkə asa nyamfo kenke afe itə
mi.
31 Bomu bikebu disi ketsyiko lə Onanto eto sekakedikɔ əsuə nya uufi
nyamfo kenke utə mi.

Bifi Mi Kusubebe Bitəkə Lə Onanto Eto Sekakedikɔ Eto Asa Ǝsuə.

32 “Mi ditsyukpa kɛkɛ nə ntəkəko mɛ, biante sikpi. Itsyise iyifo Onanto
eto lelabi bə utə mi kəsiəkɔ lə wə sekakedikɔ.
33 Bifi mi bikə bia nte mi bisu bete lə bifi atabi nyamə bitə bakombo.
Lə bɛbɛbɛ otabitobe wə ləəmbobia bitsyə əsuə lə Onanto eto. Mfóo, nya
mi bikə bia lefo koya luutsyə kpoo nya biembolo kulefe. Itsyise uyu saa
əmbofo budufə mfo nya balɛ lembobiasə mi.
34 Itsyise kaka fə bikə bia lefo koya ntee, mfo mi ketu tsya luusiə nɛ.

Yesu Átɛyi Wə Bakasebi Nkə, Bəmuə Ǝsuə Bətsyə.

35 “Bimuə əsuə bitsyə itə lesa nə ke luubə, lə mi kakandiɛ lə kəkənyə.
Nya biəntə lə mi okandiɛ lə ɔni.
36 Bimuə əsuə bińyə fe kase beyifoyifo ləəńyə kəsəkə mə Onamute wə
luutsyi kusiə kakpakɔ ubə. Lə ubə ɔsɔ sikuu, lə basini bətə wə lamfolamfo.
37 Beyifoyifo ba Onamute luubə unyə nkə bəńyə balɛ bose itə wə bubəə,
ebunyə disuəyuə tinti! Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, wɔɔwuninsə kafia lə lɛmɔkɔsi
ɔtsyimi, nya wuutə nkə bəsiə lə wə kedikɔ, nya wə kosate luutə mə lesa
bedi.
38 Lə ibə bə ntsyenti nye kolensiənto kplɛ úbə nya únyə mə se bəńyə
bensəkə wə bubəə, nte disuəyuə nə eto okle wookpe mə!
39 Mɔmɔɔ, bete biə lə oyosate ebote lefe nə uyu luubə uyu wəə, eni
wəmbutə wə kusu nkə oba udufə wə diyo.
40 Nyaso nko ele bə itsyə mi tsya bə bińyə bikabe kusu nɛ, itsyise mɔ,
Utidi Eto Ubi, ebubə udufə lə lefe nə bɛnnlɛ wə kusu bobe.”

Uyifoyifo Wə Leetsyue Koto Ku Nwə Leentsyue Koto.

41 Mfó əmə nya Petro lɛtɔ Yesu nkə, “Bonamute, bo fanlɛ lekpa nəmfo
bɔtɛyi kətə, lee dińyə itə utidi saa?”
42 Nya Yesu ditə mbuayɛ nkə, “Uyifoyifo ni nwə ntəkə ənə nya weeyifo
keyifo lə ɔnukualɛ eto kusu əsuə, wə ni nwə wə Onamute leefi kətsyə lə
wə beyifoyifo fɛfɛ eto kɛnyɛ nɛ. Nya wə ni futsyə luutə wə beyifoyifo fɛfɛ
mə didisa lə lefe sɛɛ əsuə nɛ.
43 Bebe, lə uyifoyifo əmə afo nya woeyifo ke kukɔnɔ fɛ wə Onamute
díbəə, wuunyə disuəyuə tinti lə uyifoyifo əmə əsuə!
44 Sitintii, nlɛ mi bɔtɛyi minkə wə Onamute əmfó ebufi uyifoyifo əmə
utsyə lə wə bikə kenke eto kɛnyɛ.
45 “Fɛɛ lə uyifoyifo əmə átɛyi nkə, ‘Mɔ Onamute ésu kusu wəəmbubə
mlə,’ nyaso útsyiko budi kənə kəkpə ntə nya woablɛ beyifoyifo fɛfɛ ba ni
basani ku besio kenke ku disialee,
46 wə Onamute ebubə lə lefe nə wə uyifoyifo lenyi, ɔnnlɛ kusu bobe. Mfó
Onamute əmə ebunə wə koto kekleke ko dinyə itə mba ditidi ato bamfó
eto okle.

47 “Uyifoyifo wə nyi lesa nə wə Onamute laala nkə uyifo utə wə fɛ woani
ni buyifo se woanla nkə woeyifo lə nnya əsuə esoo, ablɛ hã buukablɛ wə
nya luutə ofo afabe lə wə əsuə.
48 Fɛɛ uyifoyifo wə lennyi lesa nə wə Onamute laala nkə uyifo fɛ uyifo
lesa nə dińyə itə kotonənə, sɛkɛ ete boonə wə koto. Utidi saa wə bətə asa
kpəə, nko ke ele bə uyifo asa kpə nɛ. Nyaso utidi saa wə bətə asa kpə isi
ensoo, nko ke ele bə uyifo keyifo isi eso nɛ.

Betidi Eto Nti Ebusənsə Lə Yesu Eso.

49 “Mfi Onanto eto kotonənə ko nte fe ute seka mboko kawunsiə. Nya
nla sitinti minkə eni utsyiko buńyə koko.
50 Ntufləsəfləsə eto bulə kplɛ butsyuə kpe ele bə mfo fe kase ketu leetsyi
utidi kedunko. Nya membunyə lɛwɔnɔ nsiə isu ese lefe nə bulə bomfó
díbə bófe.
51 Bíbu biə mbə kawunsiə miə məətə mi diyuə? Owo lo! Inni diyuəsə,
bomu nti busənsə eso.
52 Nya idu mɔmɔ ɛntɔɔ, ayo nnya fe kaka betidi ɛnɔ nkpee, boosensə lə
bətsyuə əsuə. Inuə ebotaka bəńyə lə itsyə əsuə nya itsyə lootaka bəńyə lə
inuə əsuə.
53 Ubianto ebotaka uńyə lə wə bebisaibi əsuə, nya bebisaibi lootaka
bəńyə lə mə anto əsuə. Ambemə ebotaka bəńyə lə mə bebisiobi əsuə,
nya bebisiobi tsya lootaka bəńyə lə mə ambemə əsuə. Nya bəsəambe mə
lootaka bəńyə lə mə bebisaibi eto bəsiə əsuə, nya bebi eto bəsiə lootaka
bəńyə lə mə bəsəambemə əsuə.”

Yesu Ǝkə Betidi Ba Údinko Etiki Ato.

54 Yesu átɛyi betidi bamfó tsya nkə, “Lə binyə biə lɛsɔmiloku ana ditsyi
kofe eto diyo kedufəkɔ lə difule lɛlɛ bubəə, biatɛyi mfó əmə biə ɔsɔmi
ebubə ɔni. Nya yəəbə kətə nko.
55 Nya lə binyə biə ufiebi lɛ bɔsɔ ketsyi Ɔnwɛdukuə eti ɔnlɛ bubəə, biatɛyi
biə utefofo nye diwi ɛbɔkɛ. Nya yəəbə kətə nko.
56 Ǝnəmi, ənəmi eto betidi, lə binyə kato ku kasɔ eto ditsyəbii, biate lefe
nə ɛnlɛ bote, beso bɛnnlɛ mɔmɔ eto lefe kasɔ bɔnɔ kələkə kate?

Yesu Áte Nkə Balɔ Betidi Inuə Eto Nti Bətsyə.

57 “Beso biamfo budufə lə asa kəmiə kabe lɛsɛ nə ele bə biyifo?
58 Lə utidi utsyuə ákpadi fə etiki lə lekpokakpokɔ nkə fonko wə ákɛ
etiki ətsyuəə, yɛ lə kusu saa əsuə lə alɔ etiki nyamə ətsyə fɛ lə bidufə
lekpokakpokɔ. Leni nkoo, wuufi fə utə bakponkpo nya mba ləəmuə betidi
luufi fə bato bakpe lə diyo.
59 Nya nlɛ fə butə bote minkə ebɔkɛ mfó isu ese lefe nə fafó fə kotonənə
eto kayo kenke falosə.”

13

Lə Biantsyi Akɔɛsi Bɛwuninsəə, Bionya.

1 Lə lefe nəmfóo, betidi bətsyuə ákɛ mfó ba lɛtɛyi Yesu kase Pilato lélo
Galileafɔ bətsyuə lə lefe nə bəkətə Onanto kedi.
2 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Bibu biənkə se bálo Galileafɔ bamfo nko
esoo, mə abua nnya béyifo amɔ eso Galileafɔ fɛfɛ kenke?
3 Owo lo! Inni nko ini kon! Fɛɛ nnya míntɛyi mi ni bə, lə bianyɛ mi asa
bua buyifoo, nko ke mi tsya luubə bikpə nɛ.

4 Nya betidi lefosi mflamfla ba Siloa eto diyo kplɛ nəmə léba lékpo mə
lə əsuə bəkpəə, bibu biə lə nyamfo eso beyifo babuatidi banso mba nsi lə
Yerusalem mfó kenke?
5 Owo lo! Inni nko ini kon! Nlɛ mi bɔtɛyi minkə lə bientsyi mi akɔɛsi
bɛwuninsə, nko ke mimblɛ kenke luubə bikpə fe mə ke nɛ.”

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Kudiyi Ko Laannwɔ Ǝsuə.

6 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə lekpa nəmfo nkə, “Lefe ditsyuə nə lefe mə,
osani utsyuə ákɛ mfó wə lɛkɛ kudiyi kutsyuə lə wə ɔkuɛ. Úsu nkə lə usu
ɔbɛbɛ kuyi komə eto ebibi, fɛɛ wənnyə ku ətsyuə.
7 Mfó əmə ɔ́tɛyi nwə laabe wə ɔkuɛ əmə nkə, ‘Bebe! Alɛ ətsyə ni nyamfo
nɛ se məəbə mfo kəbə kabɛbɛ kuyi komfo eto ebibi kanɔ nɛ. La ko akpo
kasɔ, itsyise kumbə kutəkə saa itə kasɔ ka əsuə kuńyə mfo.’
8 “Fɛɛ nwə laabe ɔkuɛ əmə ətə mbuayɛ nkə, ‘Bonamute, yani ko lə kusi
kunyə lɛlɛ lɔni kplo lə bobe. Muuku ko kalɔ ntsyilama nkpo asa nnya
lɔɔlɛkəsə kasɔ kamə lə bobe.
9 Nya lə kofó ebibi kpə bɔnwɔɔ, ɛlɛkɛ. Fɛɛ lə koamfo bɔnwɔ lɛlɛ nə
luubə, ebofo ko bola kakpo kasɔ.’ ”

Kənə Bio Esi Kəbə Itsyi Lə Ɔnwɛditsyəyi Ǝsuə.

10 Nya lə Ɔnwɛditsyəyi lɔni əsuəə, Yesu ákɛ mfó úkate asa lə Yudafɔ eto
katsyakɔ kətsyuə.
11 Nya usio utsyuə tsya ákɛ mfó wə lɛwɔnɔ bua ditsyuə díkələ fe lefosi
alɛ mflamfla sɔ̃ɔ̃. Lɛwɔnɔ nəmə ətə bə usio əmə ənwə úkənə lefe saa eso
woamfo bɔtsyɔ kəńyə tente.
12 Se Yesu dínyə wəə, ókpadi wə nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Usio, báyankli fə lə
fə bufi əsuə!”
13 Nya Yesu dífi wə ani útəkə lə usio əmə əsuə. Lamfolamfo, usio əmə
átaka úńyə ɔ́tsyɔ nya ɔ́tɛsə Onanto.
14 Nwə laabe Yudafɔ eto katsyakɔ kamə ənyə ɔblɔ tinti lə kase Yesu létsya
ufimfi əmə lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə eso. Nyaso ɔ́tɛyi betidi bamfó kenke nkə,
“Bokpe eyi akua nnya ele bə bufi buyifo bo nyifo. Nyaso bekpe eyi nyamfo
bə lə lesatsyuə lɛ mii, bibə lə batsya mi, inni lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə!”
15 Mfó əmə nya Bonamute dítə wə mbuayɛ nkə, “Mi, ənəmi ənəmi eto
betidi, mii, biələkə bebuki ba leeyifo mi keyifo nye leetsyi mi bikə ketsyiko
lə kakuɛ nya biakpa mə kesuko ntu kənəkɔ lə Ɔnwɛditsyəyi.
16 Nya mɔmɔɔ, biənyə Abraham eto ketsyikɔ eto ubi sionko wə ńyə mfo,
wə Obonsam dífi kəkuə ókle lefosi alɛ mflamfla sɔ̃ɔ̃ ni nyamfo. Yenyifo
lesa nə lɛlɛkɛ bə bələkə wə lə kəkuə lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə?”
17 Etiki nnya Yesu díləkə ɔ́tɛyi mfo ətə bə kofani əmuə wə balo, nya betidi
bamba dínyə disuəyuə lə anyinisa nnya kenke ɔnlɛ buləkə kate eso.

Yesu Éfi Onanto Eto Sekakedikɔ Ókatesə Ko Diyibibi Nə Nso Bɔfɛ.

18 Mfó əmə nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Biyi kase Onanto eto Sekadidi laayɛ
kesensə? Nya be ele bə bufi nnya bokatesə ko?
19 Bebe! Osani utsyuə éfi diyibibi ditsyuə nə nso bɔfɛ óto lə wə ɔkuɛ. Se
diyibibi nəmə díkəə, díbə lébe léfiani kuyi kplɛ kutsyuə eto kɔlɔmɔ əsuə
bakləbɛ díbə báto ayo bakpe.”

Yesu Éfi Onanto Eto Sekakedikɔ Ókatesə Ko Ǝnyənkisəsa.

20 Yesu esi ɔ́tɛyi mə lekpa bamba nkə, “Be muufi Onanto sekadidi nkatesə
ko?
21 Usio utsyuə éfi əyənkisəsa úfi ɔ́tsyakasə ku nnamfo eto ɔkpɛ ɔni, nya
ɔ́fɔkɔtisə ɔ́wɔ mu isu ese lefe nə əyənkisəsa nyamə léba ídufə lə nnamfo
bomə kenke əsuə nya dítə botaka.”

Yesu Átɛyi Nkə Nkpə Eto Kesie Mammɔ.

22 Yesu ésu ɔ́yɛ lə kəmə ku mbuto kafo nya óte betidi asa lə lefe nə ɔntɔ
lə Yerusalem.
23 Mfó əmə nya utidi utsyuə lɛtɔ wə nkə, “Bonamute, ɛkpɛ ini bə betidi
ba luubə bənyə bofo, əmbufui lee ntsyə ini?”
Mfó əmə nya Yesu dítə mbuayɛ nkə,
24 “Bekpe ale lə bɛyɛ lə kesie ka nso bɔfɛ bidufə. Itsyise betidi kpə ebola
sitinti bə baayɛ mfo lə bedufə, fɛɛ bəmbofo budufə.
25 Lefe ebubə leyo itə buudufə nya Onamute əmə lootaka uńyə nya wuuti
kesie kamə. Nya mimba dibu biińyə lə lekple biu kasɔ siku katɛyi biənkə,
‘Onamute, sini bo!’
“Fɛɛ Onamute əmə ebuləkə kɛnyɛ ɔtɛyi nkə, ‘Minnyi mi ku kaka bitsyi!’
26 “Nya biɔtɛyi biənkə, ‘Bo ku fə lídi búnə, nya fáte asa lə bo umə!’
27 “Fɛɛ usi ɔɔtɛyi mi nkə, ‘Minnyi mi! Bidu mɛ lə akɔ mi babuayifotidi.’
28 “Mfo əmə nya nku buwi ku animi bunə lɔɔkɛ lə lefe nə biunyə
Abraham ku Isak ku Yakob Ku Onanto eto bənyɛləkətidi kenke lə Onanto
eto sekakedikɔ lə lefe nə Onanto léla mi ɔnlɛ bɔtɛyi nkə biendufə mfó.
29 Betidi ebutsyi kofekatokɔ ku diyo kedufəkɔ bəbə. Nya mba ditsyi ɔnwɛ
kato ku ɔnwɛ díkuə ebotsya nya boodi bənə lə Onanto eto sekakedikɔ.
30 Nya betidi bətsyuə ba ni bafɛfɛ, mə luubə bedi betutɛ. Nya mba ni
betutɛ eto bətsyuə, mə luubə bafiani bafɛfɛ nɛ.”

Yesu Kpe Lelabi Utə Yerusalem.

31 Nya lə lefe nəmfo kəmiə, Farisifɔ bətsyuə əbə Yesu ɔflɔ nya bátɛyi wə
bənkə, “Kɔse lə abɔ mfo edu mɔmɔ mɔmɔ lə esu kalebe bamba, itsyise
Oka Herodes ala nkə wə alo fə.”
32 Mfo əmə nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bisu bɛtɛyi wə obiasətidi əmfó
biənkə mɔ nlɛ bɔtɛyi minkə, ‘Mmi, moola awɔnɔ bua nləkə nya mootsya
betidi efimbi, efimbi nya banlɛ isu ese kusɛɛ. Nya lə diyi tsyəfə əsuə,
moolosə mɔ keyifo.’
33 Nyaso ele bə ndiə ndiə ndiə nyɛ nsu sɛtɔ mmi isu ese kusɛɛ ku
kəsiəsə. Itsyise yanle bə ibə bə balo Onanto eto unyɛləkətidi ku utsyuə
sa lə kalebesa enso lə Yerusalem eto umə kafo.
34 “Yerusalem, Yerusalem! Fə betidi laalo Onanto eto bənyɛləkətidi, nya
biakpɔ aba Onanto eto batɔnkpe ba ótsyese mi. Lə lefe kpə əsuəə, nla miə
lə nkpa fə betidi ntsyə ditsyu fe kase ukusɛsiəle leesensə wə mbamba keti
wə bebi, fɛɛ áni.
35 Lə nyamfo esoo, Onanto ebuləkə wə ato utsyiko lə umə əmfo. Nya lə
ntɛyi mi sitinti minkə, biensiembunyə mɛ bio isu ese lefe nə biudi etiki
bɛtɛyi biənkə, ‘Atɛsə itə nwə luubə lə Boanto Onanto eto diye əsuə!’ ”

14

Yesu Esi Ótsya Osani Utsyuə Lə Ɔnwɛditsyəyi.

1 Lə Ɔnwɛditsyəyi ditsyuə əsuəə, Yesu ésu Farisifɔ eto beninə ɔni eto
diyo lə kaka bákpadi wə bə ubə udi lesa. Nya bətsyuə akɛ mfo ékeyu kalɛ
ola lə wə əsuə kekleke.
2 Mfó nya osani utsyuə wə eto ani ku akpa lɛfɔɔ, díbə wə ɔflɔ.
3 Nya Yesu lɛtɔ kɔfi eto bateasa ku Farisifɔ bətsyuə nkə, “Bo kɔfi ətə bo
kusu nkə batsya utidi lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə, lee koəntə bo kusu?”
4 Fɛɛ bámfo kɛnyɛ bufə katɛyi kulesa. Mfó əmə nya Yesu lɛkɔbe utidi
əmfo ókpa wə úsuko kutsyə nya ótsya wə nya útə wə kusu údu.
5 Mfó əmə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə mi utsyuə kpe ubi nye onantsyui nya
ófankli údufə lə dibiə ditsyuə kafo lə Ɔnwɛditsyəyi, embunə wə ələkə lə
Ɔnwɛditsyəyi lamfolamfo?”
6 Fɛɛ bámfo wə ditiki eto mbuayɛ butə bio.

Yesu Átɛyi Kase Baabokosə Ǝsuə Kasɔ Ku Kase Baafo Bafɔ.

7 Se Yesu dínyə kase betidi ba bákpadi báboko mfó eto bətsyuə nlɛ
nsiəkɔ kplɛ bota kətə əsuə, ɔ́tɛyi mə lekpa ditsyuə nkə,
8 “Lə utidi utsyuə ákpadi fə nkə bə wə kusiəkakpakɔ, mensu əsiə lə
kakplɛkɔ. Itsyise ətsyuə ókpadi utidi wə nkpe dibu onso fə tsya oboko
mfó.
9 Nya utidi wə lékpadi mi inuə ba kenke díbə mfó ɔ́tɛyi fə nkə, ‘Tə lə
utidi əmfo lə ubə usiə mfó.’ Yoohiã bə taka lə esu əsiə lə kaka ləmbə dibu
ku kofani.
10 Bomu lə bákpadi fə bakoko kalebe kətsyuə, su əsiə lə kaka lenni
kakplɛkɔ. Nya lə utidi wə lékpadi fə əbəə, mfo wɔɔtɛyi fə nkə, ‘Ɔyɛtsyuə,
taka lə mfó lə əbə əsiə lə kakplɛkɔ mfo.’ Nya nyamfo ebokpe fə dibu lə
betidi bamba ba bákpadi báboko mfó kenke eto ənəmi.
11 Itsyise utidi saa wə labesə əsuə kato, Onanto ebobokosə wə kasɔ. Nya
utidi saa wə laabokosə əsuə kasɔ, Onanto ebobesə wə kato.”
12 Mfó nya Yesu lɛtɛyi utidi wə lékpadi wə nkə ubə kedikɔ mfó nkə, “Lə
akpadi betidi fə bəbə bedi ləfə diyo, mankpadi fə bayɛtsyuə nye fə bayimi
nye fə betidi nye fə bayotsya ba ni batabinyə. Itsyise mə tsya ebokpadi fə
nko kə bə, bə lə əbə edi. Nya lə ibə nko, nyalɛ te fə lesa nə féyifo fətə məə,
eto oko banlɛ buləkə kətə fə nɛ.
13 Bomu lə alɛ diyi nəmfo eto okle budii, kpadi bakombo ku betidi ba
lamfo bɔyɛ kukɔnɔ ku mba lɛtsyini ku benəmba.
14 Nyamfo luutə Onanto kpo fə atsyɔ nɛ. Itsyise betidi bamfó əmbofo fə
kayo bofo lə nnya kɛnyɛ kulesa. Onanto ebofo fə nya kayo lə diyi nə əsuə
betidi sɛɛ lootaka betsyi ɔkɔmə bəbə nkpə.”

Bákpadi Betidi Bə Bəbə Diyisɛɛ Kedikɔ.

15 Se betidi ba nsi lə kedikɔ mfó eto ɔni lɛnɔ ditiki nəmfo, ɔ́tɛyi Yesu
nkə, “Sitinti, disuəyuə ebɔkɛ lə betidi ba luubə bedi lesa lə Onanto eto
sekakedikɔ!”
16 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Lə lefe nə léfe məə, osani utsyuə
ákpadi betidi kpə lə wə diyi kplɛ ditsyuə eto lesakedikɔ.
17 Se lefe léyo bə betsyiko budi kənəə, óla wə beyifoyifo ókpe nkə batɛyi
wə betidi ba kenke ókla utsyə nkə bəbə. Itsyise lesa saa ebɔflɔ!
18 “Fɛɛ məmblɛ kenke étsyiko taflatsyɛ boto. Utidi tutɛ átɛyi uyifoyifo
ɔni əmə nkə, ‘Nya kasɔ kətsyuə nya ele bə nsu mbe kə. Nyaso tɛyi wə
fənkə, “Nlɛ wə lekpakpa, məmbofo bubə.” ’

19 “Obamba tsya nkə, ‘Ńnya banantsyui lefosi ba lɔɔwunsəko mə lə ɔkuɛ.
Nya kusu mintɔ miə lə nsu nto mə mbe lə boofo keyifo buyifo. Nyamfo
esoo, tɛyi wə fənkə, “Nlɛ wə lekpakpa, məmbofo bubə.” ’
20 “Obamba tsya nkə, ‘Mɔmɔ ete minkpa kusiə nɛ, nyaso məmbofo
bubə.’
21 “Uyifoyifo ɔni əmə esinkli úsu, úsu ɔ́tɛyi wə Onamute asa nyamfo
kenke. Mfó kafo ányi wə Onamute əmə tinti nya ɔ́tɛyi wə uyifoyifo əmə
nkə, ‘Kɔse lə esu əńyə lə esu ku nlebe nlebe kenke lə umə əmə lə akpa
bakombo ku betidi ba lɛtsyini ku bənəmba ku mba kenke leba bankpo lə
kasɔ aboko mfo.’
22 “Mfo əmə nya uyifoyifo əmə dísu úyifo nko. Nya úsinkli úbə ɔ́tɛyi wə
Onamute nkə ókpadi mə, fɛɛ nsiəkɔ kpə esi bubu bute.
23 Mfó əmə nya Onamute lɛtɛyi wə nkə, ‘Su lə esu ayɛ lə umə ku mbuto
eto esu lə akpe nkɛale lə akpa betidi ba kenke aboko itə lə diyo nəmə kafo
kenke lə diyi.
24 Nya nlɛ fə bɔtɛyi kakpasə minkə betidi ba kenke mínkpadi miə bəbə
lesakedikɔ fɛ báni, mə kuutsyuə saa embutidi mɔ lesa nəmfo kɛnyɛ babe!’
”

Ebunyə Kanyi Lə Eyifo Okasebi.

25 Lefe ditsyuə se betidi kpə bətsyuə dítəkəko Yesu, ɔ́tsyi ɔ́wuninsə nya
ɔ́tɛyi mɛ nkə,
26 “Utidi saa wə luubə mɔ ɔflɔɔ, əmbofo mɔ okasebi budi lə waanla mɛ
kaso wə anto ku wə usiə ku bebi ku wə bayimisani ku bayimisio ku wə
kosate eto əsuə kulaa tsya.
27 Utsyuə saa ke dimentsyi wə uyikabie ɔyɛ mɔ kayɛkɔ utəkəko mɛɛ,
mənńyə utə bə uyifo mɔ okasebi.
28 “Lə utidi utsyuə aala nkə woato diyo kplɛ ditsyuə, tutɛ ele bə usiə kasɔ
ubu bikə bia kenke loofe ku mi koya kenke obe lə okpe atabi nya loohiãa,
bə woofo diyo nəmə boto kalosə fɛ utsyə ni kasɔ.
29 Nya lə weenyifo nyamfo, wəmbofo diyo nəmə boto kalosə, lə ɔ́sisə ni
kasɔ kekleke ku abambi fɛ utsyə kafati kasɔ boto kulaa tsya. Nya utsyuə
saa wə luunyə nii, ebumə wə katɛyi nkə,
30 ‘Utidi əmfo étsyiko diyo nəmfo boto kasɔ, fɛɛ wəmbofo ni boto kalosə.’
31 “Lə oka utsyuə átaka ku bamamanyə akpi lefosi nnya usu nkə
woakpɔnko oka bamba wə nkpe bamamanyə akpi fosi ənuə, wuusiə
ubu disi obe kukɔnɔ lə wə əsuəale nya onkpe ebutə bə ofo wə olo əmə
bɔkpɔnko.
32 Nya lə unyə nkə umbə əsuəale nyamfo eto okle, wootsyese wə
batɔnkpe nya boosu batsya ku oka əmə lə lefe nə batsyoko bətsyuə nya
bɔɔlɛ wəə lekpakpa nkə bayɛ bɔkpɔ lə bafiani bayɛtsyuə bomu, fɛ lə oka
əmfó lə ɔnyi ɔfi kulaa tsya.”
33 Mfó əmə Yesu lélosə wə etiki nyamə, nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Nko ini itə
mi bə mi kutsyuə əmbofo mɔ okasebi budi lə woenləkə wə ato utsyiko lə
lesa saa əsuə.

Lesa Nə Ləmbə Kutəkə, Buufi Beefi Ni Kato Kakpe.

34 “Mba kpe alɛkɛ. Fɛɛ lə kamini kamə alo lə mba bomə əsuəə, kusu ku
kutsyuə saa ensimbə əsuə bookpe kamini lə mu bio.
35 Yensilɛkɛ bə befi mu bakpe balɛkɛsə kasɔ, nya yanlɛkɛ itə kuku kulaa
tsya. Buwi ele bə bewi mu.

“Nyaso fəə ke ato nnya laanɔ asa kpee, tsyue ato lə anɔ!”

15

Bənyə Osamu Wə Lénya.

1 Diyi lɔnii, mba laafo umənko kpə ku babuatidi bamba əbə Yesu ɔflɔ bə
baanɔ wə ditiki.
2 Mfó nya Farisifɔ ku afi eto bateasa dítsyiko dinyəfi bokpe ku wə katɛyi
bənkə, “Utidi əmfo aafo babuatidi nya wə ku mə leedi lesa kulaa tsya!”
3 Nyaso Yesu átɛyi mə lekpa nəmfo nkə,
4 “Lə utsyuə lə mi nti kpe basamu kolofa, nya ɔni lénya lə mə ntii, be
fuuyifo? Eboyani awosi ɔwɔnɔmbə ɔwɔnɔmbə bamfó ətsyə lə kedikɔ mfó,
esu kabɛbɛ ɔni wə lénya mfó isu ese lefe nə fənyə wə.
5 Nya lə ənyə wəə, ebunyə disuəyuə tinti, nya fuutsyi wə ətəkə lə simuə.
6 Nya fuufi wə aboko oto. Nya fookpadi fə bayɛtsyuə ku mba lə koyotsya
nya fɔɔtɛyi mə fənkə, ‘Nlɛ disuəyuə bunyə tinti, itsyise nnyə mɔ osamu
wə lénya nyaso binyənko mɛ disuəyuə!’
7 Nya nlɛ mi bɔtɛyi minkə, nko ke disuəyuə tinti lɔɔkɛ lə Onanto eto
sekakedikɔ lə obuatidi ɔni wə hã lɛtsyi lɛkɔɛsi ɔwuninsə enso disuəyuə
nə boonyə lə fe betidi awosi ɔwɔnɔmbə ɔwɔnɔmbə ba dimensihiã bɔtsyi
kawuninsə əsuə.

Bənyə Sika Flubia Sia Lénya.

8 “Nya lə usio utsyuə kpe sika flubia lefosi nya ónyansə sɔnii, be ele bə
uyifo? Wooto okandiɛ, okpa wə diyo kafo kenke, ɔbɛbɛ se lə diyo eto akpɔ
nnya kenke kukɔnɔ isu ese lefe nə unyə atabi nyamə.
9 Nya lə unyə see, wookpadi wə bətsyuə ku mba nkpe lə koyotsya, nya
wɔɔtɛyi mə nkə, ‘Nlɛ disuəyuə bunyə tinti itsyise nnyə mɔ atabi nnya lénya
nyaso binyə ku mɛ disuəyuə.’
10 Nya nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, nko ke Onanto eto batɔnkpe tsya
luunyə disuəyuə lə obuatidi ɔni wə ditsyi lɛkɔɛsi ɔwuninsə eso.”

Ubi Wə Lénya, Ésinkli Úbə Wə Anto Ɔflɔ.

11 Yesu ésukosə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Osani utsyuə akɛ wə bebisaibi inuə
lɛkɛ.
12 Nya dikpefile lɛtɛyi wə anto nkə, ‘Nto, fi mɔ kedikɔ ka luutu mɛ lə fə
bikə nti ətə mɛ mɔmɔ mɔmɔ.’ Lə nyamfo eso osani əmə éfi wə bikə biamə
nya úsie mi lə akpa ənuə útə wə bebi inuə bamə.
13 “Nya lə eyi asiani eto kamaa, dikpefile nəmə éfi asa nnya kenke dítu
wə óte nya úfi atabi nyamə nya údu úsu kusu famfamfa kaka úsu úsiə
údi nkpə bua bua, nya óbiasə wə atabi nyamə kenke.
14 Údi lesa saa nə dítsyə wə ólosə. Lə nyamfó eto kamaa, kukpɛnsɛ
kekleke kutsyuə əbə lə kasɔ kamə kenke nyaso kukpɛnsɛ əbə kúmuə wə
nya kulesa ménsibu wə lə udi.
15 Nyamfo esoo, úfi əsuə úsu ɔ́tsyɛ osani utsyuə nya ɔ́tɛyi nkə wuukeyifo
keyifo saa ka ke eto okle wuutə wə nke uyifo. Nya osani əmə tsya dífi wə
ókpe lə kaka wə bakplako nkpe banlɛ kota bɔnwɔ lə wə kebuto kətsyuə.
16 Kukpɛnsɛ esoo, óla nkə eni lə ɔkɛ bakplako eto didisa nə bəətə mə
mfó eto ditsyuə lə udi, fɛɛ utidi saa məntə wə ni.

17 “Lə kalosəkɔɔ, úsinkli údufə lə wə əsuə nya ɔ́tɛyi nkə, ‘Betidi ba ni
mɔ anto eto beyifoyifo, baakɛ lesa kedi kemi kulaa tsya diebu. Nya mɔ nsi
mfo nya kukpɛnsɛ luubə kolo mɛ.
18 Mootaka ńyə nsikli nsu mɔ anto ɔflɔ, lə ntɛyi wə minkə, “Mɔ Anto,
nyifo kabua nya mínta Onanto ku fintsya mimbu.
19 Mensińyə ntə bə kpadi mɛ fe fə ubi. Bomu fi mɛ fe betidi ba nlɛ keyifo
buyifo kətə fə eto ɔni.” ’
20 Mfó əmə nya ótaka nya úfi wə bikə nya ɔ́yifə kusu ɔntɔ lə wə anto
ɔflɔ.
“Se wə anto dínyə wəə, óte nkə wə ubi uni nkpe fãã ɔnlɛ bubə. Wə ubi
eto asa álɛ wə kaminsə, nya útsyetsyi úsu ɔ́buta wə ku disuəyuə.
21 “Mfo nya wə úbi lɛtɛyi wə nkə, ‘Mɔ Anto, nyifo kabua nta Onanto ku
fintsya mbu. Nya mensinyə ntə bə akpadi mɛ fe fə ubi tsya!’
22 “Fɛɛ wə anto ákpadi wə beyifoyifo nya ɔ́tɛyi mə nkə, ‘Bɛkɔse! Bifi
awu nnya laanɔ bobe bibə bekpe wə. Nya lə bifi lɛsukpɛ ku afokpa nnya
laanɔ bobe tsya bekpe wə lə ani ku akpa.
23 Nyamfo eto kamaa, bisu bimuə lenantsyuikpɔ nə nkpe ayinkua lə belo
ni. Nya bitə lə budi bunye disuəyuə.
24 Itsyise mɔ ubi əmfoo, búfi wə fe nwə díkpə. Fɛɛ úsinkli úbə nkpə.
Ónya nya busi búnyə wə.’ Nyamfo eso bétsyiko diyi budi kənyə disuəyuə.
25 “Lə lefe nəmfo kenke əsuəə, wə ubi ninə ésu nkə lə usu obe mə kakuɛ.
Se utsyi ɔnlɛ bubə nya ibu sɛkɛ lə udufə otoo, ɔ́nɔ əsə sənsə ku nwui
wuinwui eto kɔsɔ.
26 Mfo nya ókpadi beyifoyifo eto ɔni lə mə nti nya ɔ́tɔ wə nkə, ‘Be nlɛ
bubə lə oto?’
27 “Uyifoyifo əmə ətə mbuayɛ nkə, ‘Fə ɔyimisani úsinklii úbə oto nya fə
anto dítə bálo lenantsyuikpɔ nə nkpe ayinkua, itsyise usinkli ubə fɛ kulesa
dímənyifo wə eso.’
28 “Nyamfo ətə kafo ányi wə ɔyimisani ninə əmə tinti eso ɔ́ni nkə
wəmbudufə diyo kulaa tsya. Lə nnya eso wə anto ábɔ úbə wə ɔflɔ mfó,
nya úbə ɔ́lɛ wə lekpakpa nkə udufə diyo.
29 Fɛɛ wə ubi əmə ésinkli ɔ́tɛyi wə anto əmə nkə, ‘Beso mińyə minlɛ
keyifo buyifo kəteə fə alɛ kpə ni nyamfo, fe fə uyifoyifo nya mənńyə lə
fə əsuə kulefe kulefe, nya əməntə mɛ kulesa fe ote kulaa tsya, fə lə nyə
disuəyuə ku mɔ bayɛtsyuə?
30 Fɛɛ se fə ubi wə lébiasə fə bikə nya úsu útəkəko batsyetɔ dísinkli úbə
otoo, álo lenantsyuikpɔ nə dísiə ayinkua ətə wə!’
31 “Mfó əmə nya wə anto lɛtɛyi nkə, ‘Mɔ ubi, fə kpe mfo lə mɔ ɔflɔ lefe
saa nya asa nnya nte mɛ kenke, eyifo fə ale.
32 Fɛɛ ɛlɛkɛ bə budi diyi bunyə disuəyuə, itsyise búfi boə iyifo fe bukpə
fə ɔyimi díkpə nya úsinkli úbə nkpə. Iyifo fe bonya ónya nya busi búnyə
wə bio.’ ”

16

Nwə Laabe Bikə Utsyuə Wə Dímənyifo Asa Lə Kusu Ǝsuə.

1 Yesu átɛyi wə bakasebi nkə, “Lefe nə léfe mməə, otabinyə utsyuə akɛ
mfó wə lɛkɛ uyifoyifo ɔni wə díkabe wə bikə. Nya bəbə bátɛyi otabinyə
əmə bə nwə laabe wə bikə mfó lɛ wə atabi bobiasə.

2 Lə nyamfo eso otabinyə əmə ákpadi nwə laabe wə bikə mfo nya ɔ́tɛyi
wə nkə, ‘Be ni nnya eto okle mínɔ itsyi lə fə əsuə mmə? Yifo nkunta itsyi
lə kase fanlɛ mɔ bikə bobe əsuə kenke aboko mɛ, itsyise ensiembofo mɔ
bikə bobe bio tsya.’
3 “Mfó nya uyifoyifo əmə lɛtɛyi wə əsuə nkə, ‘Mɔ Onamute əbə mɛ bola
lə mɔ keyifokɔ. Be muuyifo? Mimbə əsuəale nnya mukeyifo kakuɛnyifo.
Nya asa bɔtɔ tsya aalɛ mɛ kofani.
4 Ahaa! Mbote lesa nə muuyifo! Itə bə lə mɔ keyifo ábɔ mɛ lə ani tsyaa,
lə mɔ bayɛtsyuə lə bafo mɛ lə mə ayo.’
5 “Lə nyamfo esoo, ókpadi betidi ba nsi wə Onamute kayo ɔni, ɔni. Ƒtɔ
ututɛ nkə, ‘Kayo kasia fensi mɔ Onamute?’
6 “Oyonyə əmə ətə mbuayɛ nkə, ‘Nnuə eto atase nnya lɛmɔ kolofa kɔni.’
“Mfó əmə nya nwə laabe bikə biamə lɛtɛyi wə nkə, ‘Be fə kayo eto kukue
mfo. Siə lə kasɔ lə awɔni awosi anɔ fe nnya fensi nɛ.’
7 “Nko ke ɔ́tɔ oyonyə bamba nkə, ‘Ntsyə ni fə ale? Kayo kasia fensi?’
“Oyonyə əmə tsya nkə, ‘Iyifo antabi eto atoku kplɛ kolofa kɔni.’
“Mfo nya nwə laabe bikə əmfo lɛtɛyi wə nkə, ‘Be fə kayo eto kukue mfo.
Wɔni awosi mflamfla ətsyə.’
8 “Nyamfo esoo, Onamute əmə átɛsə nwə laabe bikə wə dímenyifo asa
lə kusu əsuə əmə lə wə kobe ko óte mfo eso. Sitintii, betidi ba ləəsiə lə
kawunsiə kamfo eto asa eto kɛnyɛɛ, mə etsyuesa lə mə asayifoyifo əsuə
kulaa tsya so mba difi mə etsyuesa bətəkə lə Onanto eto sekadidi əsuə.”
9 Mfó nya Yesu dísukosə ɔ́tɛyi mə nkə, “Bifi mi kawunsiə eto bikə bɔkɛ
bɛwunsə ko betidi. Itə lə béloo, Onanto ebofo fə okpe lə wə kəsiəkɔ.
10 “Utidi wə laalɛ asa nnya ni akɛkɛ lə kusu əsuə, wə loofo asa nnya ni
akplɛ enso tsya bɔlɛ lə kusu əsuə nɛ. Nya utidi wə laanyɛ lə kusu əsuə
keyifo asa nnya ni akɛkɛ, wəmbɔyɛ lə kusu sɛɛ əsuə uyifo asa nnya ni
akplɛ enso tsya.
11 Lə nnya eso lə bianyɛnko kawunsiə kamfo eto asa lə kusu sɛɛ əsuəə,
ntsyə yoofo bubə bə utidi ebofo mi ɔnɔ bə biɔlɛ asa nnya ni lɛwɔnɔ eto
ale nnya ni Onanto eto ətəsa ola lə kusu sɛɛ əsuə?
12 Nya lə amanlɛ utidi bamba eto asa nnya nkpe fə lə ɔflɔ lə kusu sɛɛ
əsuə, ntsyə yuubə fɛ booyani fə kosate eto ale bətə fə?
13 “Uyifoyifo saa embofo banamute inuə busumu. Woola ɔni, ukisi
unuəfə. Wuutsyue ɔni koto nya ɔɔni unuəfə. ƎmbofoOnanto ku atabi
bɔkɔ kesumu.”

Yesu Áte Asa Bamba Tsya.

14 Lefe nə Farisifɔ lɛnɔ asa nnya Yesu lɛtɛyii, bəmə wə itsyise bála atabi
fefe.
15 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Biyifo betidi ba laate əsuə fe betidi sɛɛ
lə babamba eto ənəmi. Fɛɛ Onanto yi mi akɔɛsi kafo kenke. Itsyise asa
nnya lefo koya lə betidi eto ənəmii, eyifo asinsa lə Onanto eto ənəmi.
16 “Moses eto kɔfi eto kukue ku Onanto eto bənyɛləkətidi eto asa nnya
báwɔni bətsyəə, éyifo mə keyifo isu ese Ntufləsətidi Yohanes eto lefe. Nya
idu lə lefe nəmfó əsuəə, bianɔ se baatɛyi dikiti sɛɛ nə ditsyi lə Onanto eto
sekakedikɔ əsuə. Nya utidi saa nlɛ bokplatsya nkə lə udufə mfó.
17 Fɛɛ iyuə eso itə bə kato ku kasɔ lə enya, enso bə afi nyamfo eto awɔnisa
eto lekpa sɛkɛ saa bɔ lə Onanto eto afi nyamə əsuə.

18 “Osani saa wə lɔɔni wə usiə nya uufi obambaa, okpo kusiə. Nya osani
wuufi kusiə ko bánii, okpo kusiə.

Yesu Átɛyi Etiki Itsyi Lə Otabinyə Utsyuə Ku Lasaro Ǝsuə.

19 “Lə lefe ditsyuəə, otabinyə sani ɔni akɛ wə díkalɛ bikə bia lefo koya
tinti, nya úkənyə disuəyuə lefe saa lə wə nkpə kenke əsuə.
20 Nya okombo utsyuə wə baakpo bə Lasaro tsya lɛkɛ mfo. Afabe édi
okombo əmfo əsuə kenke nya béketsyi wə bəkətsyə lə kasɔ lə otabinyə
əmə eto diyo eto kesie.
21 Úkabe kusu nkə lə otabinyə əmə lɛ budii, ewuliwuli nnya díkakpo lə
kasɔ eboyo wə lə udi. Bakpa kula tsya kəbə kadia wə afabe nyamə.
22 “Íbə íbə bə Okombo əmə ésu úkpə nya Onanto eto bɔtɔnkpe díbə
bétsyi wə bésu bətsyə lə Abraham eto akɔ kato. Otabinyə əmə tsya əbə
úkpə nya bébikə wə.
23 Nya lə ɔkɔməə, únyə nkə ɔ́kɛ lə kanyi kənyəkɔ. Mfó se óbesə ənəmi
kato, únyə Abraham famfamfa nya Lasaro dísiə wə lə akɔ.
24 Mfó əmə nya ókpadi bembembe ɔtɛyi nkə, ‘Anto Abraham! Nyə mɛ
kaminsə lə ətə lə Lasaro lə ufi lɛnimi oto lə ntu ntsyuə əsuə lə ufi ubə
utəkə lə mɔ odiakami əsuə lə iyuə ko mɛ. Itsyise nlɛ kanyi bunyə lə ute
əsuə mfo!’
25 “Fɛɛ Abraham átɛyi wə nkə, ‘Ubi, kloma fənkə lə fə nkpə disiəfee, áfo
asa sɛɛ kpə tinti. Nya Lasaro wə alɛɛ, asa bua sɔ̃ɔ̃ ófo. Fɛɛ mɔmɔɔ, ɔlɛ
disuəyuə bunyə nya fə nlɛ kanyi bunyə.
26 Nya, nnya nsi nkpe lə nnyaa, kukpio kplɛ kutsyuə kpe mfo lə bo ku fə
eto nti. Nya lə utidi utsyuə aala nkə woayila ubə mfóo, wəəmbofo. Nya
nko ke kutsyuə tsya ləmbofo bɔyɛ kedu mfó kəbə bo ɔflɔ mfo.’
27 “Mfó otabinyə əmə lɛtɛyi wə nkə, ‘Anto Abraham, nlɛ fə lekpakpa kpe
Lasaro lə usu mɔ anto eto.
28 Mfóo, nkpe bayimisani ɛnɔ. Tə lə usu ɔlɛ mə kɔlɛ kukɔnɔ itə lə mə lə
bayɛ kaka minkpe bubə, kaka kanyi nkpe mfo.’
29 “Mfó əmə nya Abraham lɛtɛyi wə nkə, ‘Fə bayimisani kpe Moses ku
Onanto eto bənyɛləkətidi lə ɔflɔ. Nya ele bə betsyue mə koto.’
30 “Mfó nya otabinyə əmə dítə mbuayɛ nkə, ‘Anto Abraham, bəmbɔnɔ
mə ditiki! Fɛɛ lə utidi utsyuə ataka utsyi ɔkɔmə mfo úsu mə ɔflɔɔ, bɔɔnɔ
wə ditiki bayɛ mə asa bua buyifo.’
31 “Fɛɛ Abraham átɛyi wə nkə, ‘Lə bəbɔnɔ Moses ku Onanto eto
bənyɛləkətidi eto ditikii, lə yuubə bə utidi utsyuə ataka utsyi ɔkɔmə mfo
usu mə ɔflɔ kulaa tsyaa, bembofo wə ditki banɔ!’ ”

17

Məntə Lə Utidi Lə Uyifo Lebua Lə Fə Eso.

1 Yesu átɛyi wə bakasebi nkə, “Asa nnya ləətə utidi leeyifo lebua, ebubə
kokooko. Fɛɛ mbɔbɔɛ məətə utidi wə əsuə asa nyamfo lɔɔyɛ ibə!
2 Lə béfi kukuə ko lɛmɔ kutsyuə bátsyasə wə lə simuə nya báto wə bákpe
lə lekpo kəmiə kulaa tsya, ɛlɛkɛ itə wə eso koto ko Onanto luunə nwə luutə
bekpefi kɛkɛ bamfo eto utsyuə yifo lebua.
3 Nyaso lɔ abe asa nnya feeyifo kukɔnɔ.
“Nya lə fə ɔyɛtsyuə éyifo fə kabua kətsyuəə, kə wə ato. Nya lə údi dikpi
nya ɔnɔ əsuə kasɔɔ, nyalɛ fi atsyɛ wə.

4 Lə úyifo lesa bua óta fə úbu sekuanse lə diyi lɔni əsuə nya usi usinkli
úbə, úbə ɔlɛ fə lekpakpa sekuanse diyi nəmə ke əsuəə, fi atsyɛ wə.”

Bálɛ Yesu Lekpakpa Bə Utə Mə Bofokanɔ Lə Bumuə Ale Boso.

5 Yesu eto batɔnkpe álɛ Yesu lekpakpa bənkə, “Bonamute, tə lə bo
bofokanɔ lə bumuə ale boso.”
6 Mfó əmə nya Bonamute lɛtɛyi mə nkə, “Lə bekpe bofokanɔ bo leyo fe
diyibibi nə nso bɔfɛ kenkee, biofo kuyi komfo bɔtɛyi biə, ‘Su lə mfo lə esu
edufə lə lekpo kəmiə mə.’ Nya kuuyifo nko mə.

Yesu Átɛyi Kase Uyifoyifo Sɛ Leeyifo Keyifo.

7 “Bibu nyamfo be be. Lə mi utsyuə kpe uyifoyifo wə laafo ɔkuɛ kətə wə
nye ɔnlɛ fə basamu bobe nya utsyi ɔkuɛ ubə udufəə, bɔtɛyi fɔɔtɛyi wə fə
ubə usiə lə kasɔ mlə lə udi wə lesa?
8 Owo lo! Bomu ebɔtɛyi wə fə, ‘Muə fə əsuə lə atsyasə kafia lə nkɛ, lə
anwa lesa, lə efi mɔ didisa ətsyə mɛ lə ndi nlosə fɛ lə fintsya lə edi.’
9 Yanle bə sɔ wə ani se ini wə uyifoyifo eto keyifo ete ini.
10 Nko ke ini itə mi tsya nɛ. Lə biyifo lesa saa nə mintɛyi mi miə biyifoo,
ele bə bɛtɛyi biə, ‘Beyifoyifo ete buni. Nya lesa nə buyifoo, eyifo lesa nə
ete ele bə buuyifo.’ ”

Yesu Átsya Betidi Lefosi Bətsyuə Ba Nlɛ Bufisia Bufi.

11 Nya se Yesu dídu ɔntɔ lə Yerusalem, ɔ́yɛ Samaria ku Galilea eto kumə
əsuə.
12 Nya se ɔnlɛ kebuto kətsyuə budufəə, basani lefosi bətsyuə ba nlɛ
bufisia bufi əbə batsyako wə. Befimfi bamfo əńyə kɔsɛsɛ.
13 Nya báfa bembembe bátɛyi bə, “Anto Yesu, be bo lə ənyə bo kaminsə!”
14 Yesu ənyə mə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bisu lə bifi mi əsuə bisu bete Onanto
eto nwə ləətə wə kedi lə ɔlɛ ola obe mi.” Se bányɛ bantɔɔ, bənyə bə mə
bufi áyɛ mə.
15 Fɛɛ se mə ɔni dínyə nkə wə bufi əyuə wəə, úsinkli úsu nya ɔnlɛ Onanto
bɔtɛsə ku ɔkɔɛ bembembe.
16 Nya úsu óse akonki lə Yesu eto ənəmi nya ɔ́sɔ wə ani. Nya utidi əmə
eyifo Samarianyə.
17 Mfó nya Yesu lɛtɔ nkə, “Nya inni betidi lefosi míntsya fɛɛ? Se
ɔwɔnɔmbə fɛfɛ léfe?
18 Ntsyə ibə bə utidi wə lenni Yudanyə əmfo hã ni nwə dísinkli úbə nkə
wəəbə ɔsɔ Onanto ani?”
19 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Taka əńyə, lə edu. Fə bofokanɔ
átsya fə bufi.”

Yesu Átɛyi Kase Onanto Eto Sekadidi Luutsyə.

20 Farisifɔ bətsyuə átɔ Yesu bənkə bala bə baate lefe nə kon Onanto eto
sekakedikɔ luubə itə. Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Onanto eto Sekadidi
embubə lə kusu ko əsuə betidi loofo bunyə.
21 Kuutsyuə əmbɔtɛyi nkə, ‘Bebe! Nnyə se mfo!’ nye ‘Nnyə se mmə.’
Itsyise Onanto eto Sekadidi siamə fe sekpe mfo lə mi nti.”
22 Nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, “Lefe ditsyuə ebubə nə biɔbɛbɛ biə
biənyə diyi nə mɔ, Utidi Eto Ubi, luubə. Fɛɛ biembunyə!
23 Betidi bətsyuə ebubə mi nti ini mba lɔɔtɛyi mi nkə, ‘Bebe, nnyə wə
mmə!’ nye ‘Bebe, nnyə wə mfo!’ Fɛɛ biensu bɛbɛbɛ mɛ mfó!

24 Itsyise fe kase ofamfa laafa ku ute ketsyi lekpake nə kesu lebamba,
nko kə sitinti Utidi Eto Ubi eto bubə luutsyə nɛ.
25 Fɛɛ ele bə ibə bə wooka kanyi bunyə tinti nya mmi eto betidi lɔɔni
wə.
26 “Asa nnya díbə lə Noa eto lefe, nnya kə nnya luubə itə le lefe nə mɔ,
Utidi Eto Ubi, luubə bio nɛ.
27 Betidi ékedi, bəkənə. Nya basani díkakpa bəsiə nya bəkətə besio bese
isu ese diyi nə əsuə Noa dídufə lə ɔklɔ kplɛ əmə kafo. Nya ɔsɔmi lɛni nya
ntubibi díyi bóba bókpo kasɔ ka kenke nya bólo betidi kenke.
28 “Nko kə yuubə itə fe kase íbə lə Lot eto lefe tsya nɛ. Betidi ékedi,
bəkənə, nya bákasa asi tsya. Bətsyuə ənyə bákakpe bidikə, nya bətsyuə
díkato ayo.
29 Nya diyi nə Lot lɛbɔ lə Sodom, ute ku etebambi nnya nkpe lɛyimbi bua
lɛwunini itsyi kato íbə ékpo lə umə əmə əsuə nya étonsə mɛmblɛ kenke.
30 “Nko ke yuutsyə lə diyi nə əsuə mɔ, Utidi Eto Ubi, lɔɔbɔ mbə nɛ.
31 Diyi nəmfoo, utidi wə ńyə lə wə letsya əsuəə, mensitɛyi nkə weesu
diyo lə usu ufi kulesa. Nko ke ini lə ɔkuɛ utsyə ńyəə, wensitɛyi nkə
weesinkli ubə oto lə ubə ufi kulesa.
32 Bekloma lesa nə díbə lə Lot eto usiə əsuə!
33 Utidi saa wə lela nkə wəələkə wə nkpəə, wooyansə mu. Nya utidi saa
wə leyansə wə nkpəə, wuusinkli unyə mu.
34 Nya ketsye kamfoo, betidi inuə ebolabe lə bikə biɔni əsuə, nya Onanto
ebofo ɔni nya wooyani ɔni olabesə.
35 Besio inuə ebukəkuə nnamfo lə kukuə kɔni əsuə. Nya Onanto luuləkə
ɔni nya wooyani ɔni uńyənsə mfó.
36 Basani inuə ebuńyə bakafo nya wuutsyi ɔni udunko nya wooyani
unuəfə uńyənsə mfó.”
37 Mfó əmə nya bakasebi bamə lɛtɔ Yesu bənkə, “Bonamute, lə sie?”
Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Kaka lesakpənkpə ntə, mfó ebintsyə laakpo
nɛ.”

18

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Ɔkɔsiə Ku Okponkpo Bua Utsyuə Ǝsuə.

1 Yesu átɛyi wə bakasebi lekpa ditsyuə óte mə nkə ele bə bakato ola lefe
saa nya yanle bə elo mə ani.
2 Ɔtɛyi mə nkə, “Okponkpo bua utsyuə akɛ lə umə utsyuə wə dímankate
Onanto sikpi nya wénkebu utidi tsya.
3 Nya lə umə əmə kee, ɔkɔsiə utsyuə akɛ mfo wə díkesu wə ɔflɔ úsukalɛ
wə lekpakpa nkə, ‘Ləkə mɛ lə mɔ olo eto bulə əsuə.’
4 “Éfo lefe kpə, okponkpo əmə áni wényifo kulesa lə etiki nyamə əsuə.
Fɛɛ lə kalosəkɔɔ, ɔ́tɛyi wə əsuə nkə, ‘Ite bə maanté Onanto sikpi nya
meemfi utidi keyifo kulesa,
5 lə bulə bo ɔkɔsiə əmfo nlɛ mɛ bulə esoo, moobe miə nwunsəko wə nla
wə olo eto etiki nyamə nləkə. Lenni nko, wəəmbɔyɛ bubə nya wəəmbutə
nkɛ lɛnwɔ mfe mfe.’ ”
6 Mfó nya Bonamute dísukosə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bɛnɔ lesa nə okponkpo
bua əmə lɛtɛyi.
7 Nya mɔmɔɔ, yuubə bə Onanto embuləkə wə betidi ba leewi kakpadi
wə ketsye ku kakɔmi kato ola kətə wə bə ɔwunseko məə? Nye bomu ebu
fənkə wə ofe kama lə mə buləkə əsuə?

8 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə Onanto ebokpo lekpo nya wuutə mə lɛbɛ
lamfolamfo. Fɛɛ lə Utidi Eto Ubi əbəə, wuunyə betidi ba léfo wə bánɔ?”

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Farisinyə Utsyuə Ku Nwə Laafo Oko Utsyuə Ƒsuə.

9 Yesu átɛyi lekpa nəmfo utə betidi ba leebu bə mə kakle hã ni basɛɛ nya
bensi embunyə utidi sa wə ntə fə mə.
10 Nya ɔ́tɛyi nkə, “Lə lefe ditsyuə əsuəə, betidi inuə bətsyuə ésu Onanto
eto Kedikətəkɔ bə lə bato ola. Ɔni eyifo Farisinyə nya unuəfə diyifo nwə
laafo oko.
11 Farisinyə əmə ələkə wə əsuə lete nya óto ola nkə, ‘Onanto, maasɔ fə
ani, itsyise maansɛsə ənəmi lə atabi əsuə, nya meenyifo utidi kabua, nya
maankpo kusiə fe kase betidi bamba leeyifo. Nya maasɔ fə ani tsya, itsyise
minte fe nwə laafo oko wə ńyə mmə tsya seka.
12 Maakle kɛnyɛ eyi ənuə lə kɔsida saa əsuə. Nya meefi lesa nə kee
minyə eto lekpafosile kətə fə.’
13 “Fɛɛ nwə laafo oko əmə əńyə kɔsɛsɛ nya wónla nkə woabesə wə ənəmi
kato kulaa tsya. Fɛɛ úfi wə ani utəkə lə wə lɛkɔɛsi nya ɔ́tɛyi nkə, ‘Onanto,
be mɔ obuayifo əmfo lə ənyə mɛ kaminsə!’ ”
14 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi nkə, se besinkli bésu ayo,
nwə laafo oko əmə ale kɛnkɛnkɛ lə Onanto eto ənəmi nya inni Farisinyə
əmə. Itsyise utidi saa wə laabesə əsuə kato, Onanto ebobokosə wə kasɔ.
Nya utidi saa wə laaboko sə əsuə kasɔɔ, Onanto ebobesə wə kato.”

Yesu Aala Bekpefi Eto Etiki Tinti.

15 Betidi bətsyuə éfi mə bebi báboko Yesu ɔflɔ, katɛyi bə ufi wə ani utəkə
lə mə. Se Yesu eto bakasebi dínyə nyamfo, béyənki bákpe betidi bamə lə
nnya eso.
16 Fɛɛ Yesu ákpadi bekpefi bamə óboko wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi nkə, “Bitə lə
bekpefi lə bəbə mɔ ɔflɔ nya bienti mə kusu. Itsyise Onanto eto sekakedikɔ
te itə betidi ba laabokosə mə əsuə kasɔ fe bekpefi bamfo eto okle.
17 Nya bekloma nyamfo biənkə, utidi saa wə dímamfo Onanto eto
sekadidi fe dikpefi seka, wəmbudufə se kafo kulefe kulefe, kulefe.”

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Batabinyə Ku Lə Onanto Eto Sekadidi Ƒsuə.

18 Yudafɔ eto uninə utsyuə átɔ Yesu nkə, “Oteasa sɛɛ, be ele bə nyifo fɛ
lə nyə nkpə manlo?”
19 Mfó nya Yesu lɛtɔ wə nkə, “Beso faakpadi mɛ fə ɔsɛɛ? Utidi kuutsyuə
saa menyifo ɔsɛɛ enso Onanto hã.
20 Nyi miə biyi kɔfi ko laatɛyi nkə, ‘Mankpo kusə nye kusiə, manlo utidi,
menyu, manla fə utsyuə kɛnyɛ, nya bu fə anto ku fə ambe.’ ”
21 Mfó nya utidi əmə dítə mbuayɛ nkə, “Ntsyue afi nyamfo kenke koto
kukɔnɔ, itsyi lə mɔ sikpefi lefe kə.”
22 Se Yesu lɛnɔ wə ditiki nəmə, ɔ́tɛyi wə nkə, “Ibu lesa lɔni ele bə yifo. Fi
bikə bia kenke nte fə ate, lə efi atabi nyamfó ətə bakombo. Nyamfo luutə
ənyə bikə ətsyə lə Onanto eto kato nɛ. Nyamfo kama lə edu əbə ətəkəko
mɛ.”
23 Fɛɛ lefe nə osani əmə lɛnɔ nya mfo, əsuə ába wə itsyise bikə kpə kpe
wə.
24 Yesu ənyə kase əsuə léba wə nya údi etiki ɔ́tɛyi nkə, “Ekpe ale itə
otabinyə fɛ lə ofo Onanto eto sekakedikɔ budufɔ!

25 Nya ekpe ale itə otabinyə bə lə udufə Onanto eto sekakedikɔ, enso
kase ɔtɔmli ku lekoko lɔɔyɛ lə okasa eto ofo ofe.”
26 Mfó nya betidi ba lɛnɔ nyamfo lɛtɔ Yesu bənkə, “Nyalɛ owoe kon
luunyə bofo?”
27 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Lesa nə utidi lembofo buyifoo, iyuə
itə Onanto ku buyifo.”
28 Mfó nya Petro lɛtɛyi Yesu nkə, “Bebe, bo áyani bo ayo eto asa kenke
butsyə nya búbə búntəkəko fə.”
29 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Sitinti, ɔnukualɛ uni. Nya nla miə bete biə
utidi saa wə léyani wə diyo utsyə nye óyani wə usiə nye bayimisani nye
wə antomə nye bebi utsyə lə Onanto eto Sekadidi esoo,
30 wuunyə asa nyamfó eto okle kpə lə nkpə bomfo kəmiə ku nkpə bo
ləmbɔkɛ kalokɔ ku lə lefe nə luubə tsya kəmiə.”

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wə Ukpə Ǝsuə.

31 Yesu ákpa wə bakasebi lefosi inuə ba úkələkə mate hã óboko wə ɔflɔ
nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bɛnɔ! Bɔtɔ lə Yerusalem, kaka asa nnya kenke Onanto
eto bənyɛləkətidi lɛwɔni bətsyə lə mɛ, Utidi Eto Ubi əsuə, luubə itə nko.
32 Betidi ebufi mɛ bakpe lə betidi ba lenni Yudafɔ eto ani bə lə befi mɛ
beyifo əmənsa. Booka mɛ nya bootufə ntufə bakpo mɛ lə əsuə.
33 Bɔɔblɛ wə nya boolo wə. Fɛɛ lə diyi tsyəfə əsuəə, nsi wootaka utsyi
ɔkɔmə ubə.”
34 Nya asa nyamfo kenkee, bakasebi bamə mánnɔ nnya kasɔ. Etiki
nyamfo eto kasɔnɔnɔ tsya akula mə. Bánnɔ lesa nə Yesu lɛtɛyi mə mfo
eto kasɔ.

Yesu Átsya Unəmba Ɔni Wə Laatɔ Asa Kafe.

35 Lə lefe nə Yesu ńlɛ bɔnyi kafi Yerikoo, unəmba utsyuə əsiə lə kusu
ɔflɔ mfó úkatɔ asa.
36 Se ɔ́nɔ betidi kpə ba nlɛ bofe eto kuduu, ɔ́tɔ nkə, “Be nlɛ bubə?”
37 Bátɛyi wə bənkə, “Yesu Nasaretnyə uni nlɛ bofe.”
38 Mfó nya ófa bembembe nkə, “Yesu, Oka David eto ubi! Be mɛ lə ənyə
mɛ kaminsə!”
39 Mfó nya betidi ba ntɔ sɛtɔ dínyenki bákpe wə bátɛyi bənkə údika.
Fɛɛ mɔmɔ bomu óbesə ɔkɔɛ kato ófa bembembe nkə, “David eto ubi! Be
mɛ lə ənyə mɛ kaminsə!”
40 Lə nnya eso Yesu ále únyə nya ɔ́tɛyi nkə bakpa unəmba əmə baboko
wə ɔflɔ. Se úbə óyo wə ɔflɔ, Yesu átɔ wə nkə,
41 “Be faala fə nyifo ntə fə?”
Unəmba əmə ətə mbuayɛ nkə, “Anto, nla miə lə nsi nnyə asa.”
42 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Nyalɛ sinkli ənyə asa! Fə bofokanɔ átsya
fə.”
43 Lamfolamfo, usinkli únyə asa nnya útəkəko Yesu nya ɔ́yɛ ɔntɔ ɔnlɛ
Onanto bɔtɛsə. Nya se betidi kpə bamfó dínyə nyamfoo, məmblɛ kenke
átɛsə Onanto.

19

Yesu Édinko Sakeo Etiki.

1 Yesu ésu údufə Yeriko, nya ɔ́yɛ lə umə əmə kafo ɔntɔ.
2 Mfó nya mba laafo umənko eto uninə utsyuə wə baakpo Sakeo lɛkɛ,
nya úyifo otabinyə tinti.

3 Úkabɛbɛ kusu ko əsuə wɔɔyɛ lə unyə utidi wə kon Yesu ni. Fɛɛ se úyifo
utidi kliminti esoo, ɔnlɛ kusu ku kutsyuə bunyə se betidi mfui eso.
4 Nyaso útsyetsyi ɔ́tɔ betidi bamfo sɛtɔ nya óbe kuyi bə lə unyə Yesu,
itsyise óte nkə wuubə ɔyɛ mfo.
5 Se Yesu léyo kuyi komə kalɔɔ, úkənə úńyə nya óbesə ənəmi kato nya
ɔ́tɛyi Sakeo nkə, “Sakeo, kɔse lə ayifə əbə kasɔ, itsyise fə diyo mɔɔsɔnɔ mi
nɛ.”
6 Sakeo ákɔse ɔ́yifə úbə kasɔ nya útə Yesu edufə ku disuəyuə tinti.
7 Betidi ba dínyə nyamfó étsyiko etiki budi kawɔnɔnɔ lə Yesu əsuə katɛyi
bə, “Osani əmfo esukayɛ utidi əmfo wə ni obuayifo eto diyo.”
8 Mfó nya Sakeo létaka úńyə nya ɔ́tɛyi Bonamute əmə nkə, “Anto! Muufi
mɔ bikə bia nkpe mɛ kenke eto kutsyə ntə bakombo. Nya betidi ba kenke
eto bikə míntafa mímfoo, moofo mə nnya kayo eto sena ntsyə lə nnya
kɛnyɛ.”
9 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Mmi əmfo bofo əbə diyo nəmfo, itsyise
utidi wə mfo tsya eyifo Abraham eto kafo eto ubi.
10 Nya mɔ, Utidi Eto Ubii, mbə miə lə nləkə betidi ba kenke lénya kusu
mboko nkpə.”

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Atabi Ǝsuə.

11 Mfó nya betidi bamfó ńyə banlɛ asa nnya Yesu nlɛ mə bɔtɛyi bɔnɔ. Nya
úsukosə nya ɔ́tɛyi mə lekpa ditsyuə, itsyise ofe ɔlɛ bɔnyi kafi Yerusalem
nya bébu bə Onanto eto Sekadidi siamə ebubə sitinti mɔmɔ.
12 Nya ɔ́tɛyi nkə, “Lə lefe nə léfe məə, osani wə nkpe dibu utsyuə ákɛ
mfó wə létaka úsu kasɔ famfamfa kətsyuə əsuə lə bətsyə wə seka. Nya
úfi nsusu nkə, wuusinkli ubə wə umə.
13 Fɛ úduu, ókpadi wə beyifoyifo lefosi utsyə. Nya útə utsyuə saa atabi
eto otobe ɔni. Nya ɔ́tɛyi mə nkə, ‘Bifi atabi nyamə beto ɔlɔ isu ese lefe nə
muubə.’
14 “Fɛɛ osani əmfo eto umə eto betidi ékekisi wə, nyaso bátsyese
batɔnkpe bətsyuə bətəkəko wə bə besu batɛyi Okankplɛ nkə, ‘Boanla boə
osani əmfo di bo oka.’
15 “Tsya, bətsyə osani əmə seka nya usi úsinkli úbə umə əmə.
Lamfolamfo, útə bákpadi wə beyifoyifo bamə bəbə bátsya lə wə ənəmi
nkə lə ɔnɔ kutəkə ko bənyə.
16 “Uyifoyifo tutɛ əbə nya ɔ́tɛyi wə nkə, ‘Bonamute, nnyə atabi eto etobe
lefosi ntəkə lə ɔni əmə fətə mɛ mfó əsuə.’
17 “Mfó nya Onamute əmə lɛtɛsə wə ɔ́tɛyi nkə, ‘Álɔ eyifo! Eyifo uyifoyifo
sɛɛ! Se fálɛ keyifo kɛkɛ kamfo ola fáyɛnko ke lə kusu sɛɛ esoo, muufi fə
ntsyə seka lə kəmə lefosi əsuə.’
18 “Uyifoyifo nuəfə tsya əbə ɔ́tɛyi wə nkə, ‘Bonamute, nnyə atabi eto
etobe ɛnɔ ntəkə lə ɔni wə fətə mɛ əsuə!’
19 “Nya Onamute əmə lɛtɛyi uyifoyifo əmə tsya nkə, ‘Fəə, ebudi seka lə
kəmə ɛnɔ əsuə!’
20 “Uyifoyifo bamba əbə nya ɔ́tɛyi nkə, ‘Bonamute, nyə fə atabi eto otobe
ɔni wə fətə mɛ. Mfí nnya nkle lə mɔ ofiamɛ əsuə nkula.
21 Nte fə sikpi itsyise eyifo nwə nkpe ale. Nya feefi lesa nə lenni fə lele
kafloma keyifo fə lele. Nya feefi didisa nə fəmankpe kulaa tsya keyifo fə
lele.’
22 “Mfó nya Onamute əmə lɛtɛyi wə nkə, ‘Uyifoyifo bua feni! Fə kosate
eto kɛnyɛ eto etiki ni nnya muufi nlo fə dikpi! Eyi fə nyifo utidi wə nkpe

ale. Nya meefi lesa nə lenni mɔ lele kafloma keyifo mɔ lele. Nya meefi lesa lə kaka mánkpe ku ditsyuə.
23 Nya lə eyi nkoo, beso fémemfi mɔ atabi esu akpe lə atabi kətsyəkɔ? Mfóo, nyi miə muunyə kutəkə lə nnya əsuə lə nsinkli ntsyi mbə.'
24 "Mfó nya ɔ́tɛyi betidi ba ńyə mfo nkə, 'Bɛlɛ atabi nyamə befo lə wə ani bitə uyifoyifo wə nkpe atabi eto etobe lefosi.'
25 "Fɛɛ betidi bamfo átɛyi wə bənkə, 'Bonamute, uyifoyifo əmfó ebunyə atabi eto etobe lefosi útsyə!'
26 "Mfó nya Onamute əmə dítə mbuayɛ nkə, 'Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti minkə, utidi wə asa ntee, wə ni nwə Onanto luutə okpe enso nɛ. Nya utidi wə kulesa lentee, nnya nte wə kulaa tsyaa, bɔɔlɛ ni bafo wə lə ani.
27 Nya mɔmɔɔ, binə mɔ balo ba dímanla bə ndi seka lə mə əsuə beboko mfo lə belo mə lə mɔ ənəmi.' "

Yesu Édufə Yerusalem.

28 Se Yesu lɛtɛyi mə asa nyamfo ólosəə, ɔ́tɔ mə sɛtɔ úsu Yerusalem.
29 Lefe nə ɔnlɛ Betfage ku Betania bɔfi lə Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini ɔflɔɔ, ótsyese wə bakasebi inuə ɔ́tɛyi nkə bakatɔ.
30 Mfó nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Bikatɔ lə umə kɛkɛ wə nkpe sɛtɔ mfó. Nya lə bɛlɛ wə budufəə, biunyə ɔflimu eto lɛkpɔ ditsyuə nə bátsyasə lə ukuə bəńyəsə nə utidi kuutsyuə saa dímənsiə tɔ unyə. Benyankli ni ku ukuə lə bifi wə beboko mfo.
31 Lə utidi utsyuə atɔ mi lesa nə eso bényankli nii, bɛtɛyi wə biənkə, 'Bonamute nlɛ ni bohiã.' "
32 Bakasebi bamə áyifə lə kusu bésu bənyə lesa saa fe kase Yesu lɛtɛyi mə.
33 Nya lə lefe nə bəńyə banlɛ ubuki əmə bonyankli kələkəə, ubuki əmə eto basate átɔ mə bənkə, "Beso bɛnlɛ wə bonyankli?"
34 Mfó nya bakasebi bamə dítə mbuayɛ bənkə, "Bonamute ahiã wə."
35 Nya béfi ubuki əmə báboko Yesu. Mfó nya béfi mə mfia bésensə bákpo lə ubuki əmə əsuə nya báwunsəko Yesu óbe úsiə lə wə.
36 Se úsiə lə wə əsuə nya báyɛ bantɔɔ, betidi bətsyuə éfi mə mfia bésensə bákpo lə kusu.
37 Lefe nə Yesu ńlɛ bɔnyi kafi Yerusalem lə kusu kaka ɔnlɛ Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini bɔyifə kəbəə, wə bakasebi kpə bamə étsyiko Onanto ani bɔsɔ nya báto keyudu banlɛ bofa bembembe lə asa kplɛ nnya bənyə eso.
38 Nya bátɛyi bənkə,
"Atɛsə itə Oka wə nlɛ bubə lə Bonamute eto diye əsuə!
Diyuə lə lefo kato kenke. Nya diyənde itə Onanto!"
39 Mfó nya Farisifɔ ba lɛkɛ lə sitiditu siamə nti lɛtɛyi Yesu bənkə, "Oteasa, ninko fə bakasebi lə bayɛ kudu bokpo!"
40 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, "Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə lə bayɛ kudu bokpoo, aba nyamfo kosate ebutsyə kasɔ ku kudu bokpo."

Yesu Éwi Keku Lə Yerusalem Eto Disi.

41 Kase Yesu lɛyɛ ɔntɔ lə Yerusalem kedufəkɔɔ, nya únyə umə əməə, úwi keku lə wə disi.
42 Nya ɔ́tɛyi nkə, "Nla sitinti miə lə nnya ete biunyə bete mmi eto diyi nəmfo eto lesa nə loohiã itə bə lə binyə diyuə ini! Fɛɛ ibə ese mɔmɔɔ, bɛnlɛ bunyə lə bete!

43 Lefe ditsyuə ebubə se mi balo luuńyə batsyilama mi lə kalebe saa
kenke. Nya booti əbiə kenke nya kulesa lembofo budufə nye kabɔ kəbə
lekple.
44 Betidi ebɔtsylɔsə umə mfo kenke nya boolo betidi ba nkpe lə wə kenke.
Nya leba ku ditsyuə sa embubu ditəkə lə ni kətsyəkɔ. Itsyise bɛni nya
bíənyə lə bete lefe nə Onanto díbə nkə lə ofo mi lə nkpə!”

Yesu Ála Mba Laate Bikə Lə Onanto Eto Kedikətəkɔ.

45 Yesu ésu údufə Onanto eto kedikətəkɔ nya útsyiko mba nlɛ bikə bote
mfó bola kabɔsə.
46 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
bə Onanto átɛyi nkə, ‘Mɔ diyoo, betidi ebokpadi ni bə diyo kaka betidi
laato ola.’ Nya mi dífi mfó befianisə beyu eto kabiɔkɔ!”
47 Diyi saa, Yesu ákate asa lə Onanto eto Kedikətəkɔ mfó. Onanto eto
besumunyə ninə ku Afi eto bateasa ku betidi eto batɔnkotɔnko ála bə lə
balo wə.
48 Fɛɛ bənyə kusu ko əsuə bɔɔyɛ, itsyise betidi kpə akɛ mfó ba eto ato
léfo wə etiki nyamə kekleke eso.

20

Betidi Ǝnə Etiki Ku Yesu Itsyi Lə Wə Ǝsuəale Nnya Onkpe Ǝsuə.

1 Diyi lɔni se Yesu lɛkɛ katé betidi asa lə Onanto eto kedikətəkɔ, kedi mə
Ditiki Sɛɛ eto asa, besumunyə ninə ku afi eto bateasa ku umə eto beninə
əbə mfó.
2 Mfó nya bəbə bátɛyi wə bənkə, “Tɛyi bo əsuəale nnya fankpe fɛ feeyifo
asa nyamfo eto okle. Nya owoe dítə fə əsuəale nyamə?”
3 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Bitə lə ntɔ mi etiki ətsyuə lə nnɔ.
4 Nte əsuəale nnya Yohanes lɛkɛ fɛ úyifo ntufləsəfləsə eto lekpa útə
betidi, Onanto ɔflɔ itsyi lee, betidi bomu ɔflɔ itsyi?”
5 Mfó nya bétsyiko kənə kasɔ lə mə nti katɛyi bə, “Be ele bə bɔtɛyi? Lə
bɔ́tɛyi boə Onanto ɔflɔ únyə əsuəale nyamə utsyiko, ɔtɔ bo nkə, ‘Be díbə
eso biamfó Yohanes bɛnɔ?’
6 Nya lə bɔtɛyi boə utidi ɔflɔ ófo nnya utsyiko, katsyakɔ eto betidi bamfo
kenke ebubə bakpɔ bo aba, itsyise məmblɛ kenke áfo bánɔ bə Onanto eto
Unyɛləkətidi wə Yohanes ni nɛ.”
7 Lə nyaso bələkə kɛnyɛ bátɛyi bənkə, “Boante kaka únyə əsuəale nyamə
útsyiko.”
8 Mfó nya Yesu tsya lɛtɛyi mə nkə, “Nko ke eso mintsya məmbɔtɛyi mi
kaka mimfo əsuəale fɛ meeyifo asa nyamfo eto okle.”

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Opanyə Utsyuə Ǝsuə.

9 Mfó nya Yesu lɛtɛyi bətidi bamə lekpa nəmfo nkə, “Lə lefe nə lefe mə,
osani utsyuə áfo kudiyi eto ɔkuɛ utsyuə. Se úsu kusu kutsyuə nkə lə usu
usiə itə lefe nə dikulə esoo, úfi wə ɔkuɛ əmə ókpe lə beyifoyifo bətsyuə
eto ani.
10 Se lefe léyo bə betsyiko eyibibi nyamə bɔlɛɛ, ótsyese wə uyifoyifo
utsyuə nkə usu ofo wə kedikɔ lə ɔkuɛ əmə əsuə lə beyifoyifo ɔflɔ oboko
wə. Fɛɛ beyifoyifo bamə áblɛ uyifoyifo əmə nya bála wə babɔsɛ, nya bəntə
wə kulesa.
11 Lə nyaso ótsyese uyifoyifo bamba. Fɛɛ beyifoyifo bamə áblɛ wuntsya,
nya bákpe wə kofani, nya bála wə bátsyese, nya bəntə wə kulesa.

12 Ótsyese uyifoyifo tsyəfə. Nya beyifoyifo bamə lɛblɛ wə bətəkə wə
afabe lə əsuə nya bála wə bələkə lə mfó.
13 “Mfó əmə nya ɔkuɛnsate əmə lɛtɔ wə əsuə nkə, ‘Be ele bə nyifo?
Mootsyese mɔ ubi lala nya mfo nnɔ miə boobu wə.’
14 “Fɛɛ se beyifoyifo bamə dínyə ubi əmə, bátɛyi mə əsuə bənkə, ‘Biənyə
ɔkuɛnsate əmə eto ubi kosate ni nwə mfo. Bitə lə bolo wə ete wə bikə
biamfo kenke lə befiani bo bele!’
15 Nyaso bənə wə babɔsə lə ɔkpɔ əmə kafo nya bálo wə.”
Mfó əmə nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Be ɔkuɛnsate əmə luuyifo beyifoyifo
bamə mfo?
16 Nla miə bete biə woolo beyifoyifo bamə kenke nya wuufi ɔkuɛ əmə
okpe lə beyifoyifo bamba lə ani.”
Se betidi bamə lɛnɔ nko, bátɛyi bənkə, “Owo lo! Yanle bə ibə nko!”
17 Yesu ábe mə tũũ nya ɔ́tɔ mə nkə, “Bíankla Awɔnisa Kɛnkɛ nyamfo
eto kasɔ nlɛ bote,
‘Leba nə mba laato ayo lɛni bə dimbə kɔnɔɔ,
ni bomu díbə lefiani nə nso bofe lə afɛfɛ kenke nti?’
18 Utidi saa wə luutusə ɔsɔ lə leba nəmə əsuə, eboba wuli wuli wuli. Nya
lə leba nəmə tsya əbə lɛsɔ utsyuə lə əsuəə, diukuə wə muɛmuɛmuɛ.”

Yesu Édi Etidi Itsyi Lə Umənko Bofo Ǝsuə.

19 Afi eto bateasa ku Onanto eto beninə ákpe nkɛale bə lə
bəmuə Yesu lamfolamfo, itsyise bənyə bə mə ɔnlɛ sitinti nyaso ɔ́tɛyi lekpa
nəmə nɛ. Fɛɛ báte betidi bamfo sikpi.
20 Lə nnya esoo, bákabɛbɛ kusu bamba ko əsuə bɔɔyɛ bəmuə wə. Bələkə
betidi bətsyuə kalɔ kalɔ. Nya bákle ku mə bənkə besu Yesu ɔflɔ. Nya
béyifo əsuə fe Ditiki Sɛɛ nəmə mə kosate léla bə lə bate itə mə əsuə. Nya
bátsyese mə bənkə babio Yesu uyibi lə etiki əsuə lə bənyə kusu ko bɔɔyɛ
befi wə bakpe lə Roma eto Aba eto uninə eto ani.
21 Lə nnya esoo, mba laabio kanɔ asa bamfó ésu Yesu ɔflɔ. Nya bátɔ
wə bənkə, “Oteasa, buyi boənkə asa nnya faatɛyi ku nnya fate kenke eyifo
etiki tlolololo. Nya buyi tsya boə aambe utidi eto ənəmi lə alɛ asa buyifo.
Bomu aate ɔnukualɛtiki nnya əsuə Onanto laala nkə betidi yifo.
22 Lə nyamfo eso bola boə boate lə bo kɔfi ətə kusu bə bofo umənko butə
Romafɔ eto Okankplɛ lee yəntə kusu?”
23 Fɛɛ Yesu ənyə mə kɔwɛsu bua útsyə lekpo nya ɔ́tɛyi mə nkə,
24 “Bifi sika flubia eto atabi beboko lə mbe. Owoe eto disi ku diye ntəkə
mfo?”
25 Bátɛyi bənkə, “Okankplɛ Kaisare eto ale ini.”
Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bifi lesa saa nə ni Okankplɛ eto lele bitə
Okankplɛ. Nya bifi lesa saa nə ni Onanto eto lele bitə Onanto.”
26 Nya lə betidi eto ənəmi mfóo, bamfó wə bumuə lə kulesa əsuə. Mə
kɛnyɛ əkpə mə nya iyifo mə yani lə ditiki nə Yesu lɛtɛyi eso.

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Bəkpənkpə Eto Businkli Kataka Ǝsuə.

27 Sadukifɔ bətsyuə mba laatɛyi bənkə bəkpənkpə ensi embotakaa, əbə
Yesu ɔflɔ nya bátɛyi wə bənkə,
28 “Oteasa, Moses áwɔni lə afi nnya útə bo nkə, ‘Lə osani utsyuə əkpə
nya oyani wə usiə utsyə nya bánle bebi saa, nyalɛ ele bə osani əmfo eto

ɔyimisani, fi usio əmə ufi. Nya wə ku ɔkɔsiə əmə lə bale bebi. Nya bebi
bamfóo, betidi ebunyə mə fe osani wə dimankɛ ubi saa eto bale.'
29 Lə lefe ditsyuə, bayimisani ekuanse akɛ. Osaibi ninə éfi kusiə nya úbə
úkpə nya wə ku wə usiə mánle ubi saa.
30 Ɔyimisani nuəfə tsya éfi ɔkɔsiə əmə.
31 Utsyəfə tsya nko kə. Nya lesa nəmə diyifo nko itə bayimisani ekuanse
bamfo kenke. Məmblɛ kenke əkpə lə lefə nə mə kuutsyuə saa manle.
32 Lə kalosəkɔ kenke, usio əmə kosate əbə úkpə.
33 Nya mɔmɔɔ, diyi nə əsuə bekpənkpə luusinkli bataka, owoe eto usiə
usio əmə luudi se məmblɛ kenke difi wə lə lefe nə lefe mə?"
34 Yesu ətə mbuayɛ nkə, "Nkpə bomfo əsuə ete basani ku besio leefi
bəsiə kəsiə bese.
35 Fɛɛ basani ku besio kenke ba díńyə itə bə bataka betsyi ɔkɔmə bəbə
nkpə bo lensiembolo kulefee, bensiembufi bəsiə nye bəsiə bese.
36 Bootsyə fe kase Onanto eto batɔnkpe nte, nya bensiembukpə tsya.
Beyifo Onanto eto bebi itsyise bátaka betsyi ɔkɔmə.
37 Nyamfo ni ɔnukualɛ wə Moses díləkə ote lə Asawɔni Kɛnkɛ eto Kukue
əsuə nkə bekpənkpə si bootaka bəbə bəsiə nkpə. Itsyise lə lefe nə únyə lə
kuyi ko díkənyə ute eto ənəmi, ókpadi Onamute fe Abraham eto Onanto
ku Isak eto Onanto ku Yakob tsya eto Onanto.
38 Nyamfo lɛ bote bə mba díkekpə kokoo, besi nkpə. Nyaso uyifo mə
Onanto tsya."
39 Mfó afi eto bateasa bamfo eto bətsyuə dítə mbuayɛ bənkə, "Oteasa,
ətə mbuayɛ kukɔnɔ!"
40 Nyamfo eto kamaa, kutsyuə saa ménsikpe ɔkɔɛ lə ɔtɔ kulesa tsya.

Owoe Eto Ubi Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə?

41 Yesu átɔ mə nkə, "Ntsyə ibə fɛ betidi lɛtɛyi bə Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə ebutsyi Oka David eto bebi eto kafo?
42 Nya Oka David əmə kosate átɛyi lə kusə eto kukue əsuə nkə,
'Onamute əmə átɛyi mɔ Onamute nkə,
"Si əsiə lə mɔ kodiani eto kutsyə
43 isu ese lefe nə muufi fə balo
nkpe lə fə kokpa kalɔ." '
44 Nya lə Oka David ákpadi wə nkə Onamutee, ntsyə íbə fɛ Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə luuyifo Oka David eto kafo eto ubi?"

Yesu Ǝkə Wə Bakasebi Ato Itsyi Lə Afi Eto Bateasa Ǝsuə.

45 Lə lefe nə betidi ba tã dínyə béketsyue ato lə asa nnya Yesu nlɛ bɔtɛyi,
ɔ́tɛyi wə bakasebi nkə,
46 "Bebe kukɔnɔ lə afi eto bateasa əsuə. Betidi ba laala botsyilama lə mə
awu kplɛ kplɛ əsuə. Nya baala bə betidi kəsiəsə mə ku dibu lə asi kafo.
Mə laala nlebe kplɛ busiə lə Yudafɔ eto katsyakɔ nya baala ndikɔ kpaa
busiə lə eyikedikɔ.
47 Beesu bakɔɛsiə ɔflɔ bə lə bawunsə ko mə, fɛɛ baawɛ mə kalɛ mə asa
kafo. Nya baato kala kəntsyɛ, kate əsuə lə betidi eto ənəmi. Nyaso mə
kotonənə ebɔkɛ ale eso utsyuə saa eto kole!"

21

Ɔkɔsiə Utsyuə Ǝtə Ǝtəsa Kplɛ.

1 Lə kedikətəkɔ mfoo, Yesu ábesə ənəmi kato nya únyə kase batabinyə
leefi mə ətəsa kesu kakpe lə kedikətəkɔ eto otobe kafo.
2 Nya únyə tsya kase ɔkɔsiə okombo utsyuə dífi pesewa inuə butsyuə
ókpe lə otobe əmə kafo.
3 Nya ɔ́tɛyi nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi minkə ɔkɔsiə okombo əmfoo, útə lesa nə
nso bafɛfɛ bamfo kenke.
4 Itsyise babamba bamfoo, məə, lesa nə baala lə nə bəənyə nti, ete ni nə
bətə nɛ. Fɛɛ usio əmfo wə sekombo, lesa nə kenke ntə wə nə wuudi mfó,
nya ni nə úfi útə mfo nɛ.”

Yesu Átɛyi Etiki Itsyi Lə Onanto Eto Kedikətəkɔ Eto Boba Ǝsuə.

5 Lefe nəmfóo, bakasebi bətsyuə akɛ mfó kedi etiki itsyi lə Onanto eto
kedikətəkɔ əsuə. Nya bátɛyi kase kedikətəkɔ kamə laanɔ bobe ku kase
aba nnya béfi báto diyo nəmə laanɔ bobe ku asa nnya betidi dítə béfi bálɔ
Onanto eto kedikətəkɔ kamə. Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
6 “Lesa saa nə bɛnlɛ bunyə mfoo, lefe ditsyuə ebubə se leba saa
lensiembubu lə ni kəsiəkɔ. Bomu betidi ebusense ditsyuə saa lekpo lə
kasɔ.”

Kanyinyənyə Ku Betidi Eto Bɔkpɔ Ku Mə Bətsyuə.

7 Mfó nya bátɔ wə bənkə, “Oteasa, dimamfe yuubə itə nko? Nya be ini
buufi bunyə lə bote boə lefe nə asa nyamfo luubə éboyo?”
8 Yesu átɛyi mə nkə, “Bińyə bikabe kusu itə bə kuutsyuə saa əmbɔwɛ mi
okpe. Betidi kpə ebubə batɛyi bənkə mɔ ditiki bəbə buləkə kate, bookəbə
katɛyi bənkə, ‘Mɔ uni,’ nya ‘Lefe nəmə éboyo.’ Fɛɛ biəntəkəko mə kama.
9 Bíanté sikpi lə bɛnɔ lema eto kudu nya betidi letaka bańyə lə bətsyuə
əsuə. Asa nyamfo eto kakle ebutsyiko bubə, fɛɛ inni nya kasɔ ni bənkə
kalosəkɔ ebubə eyo elo.”
10 Yesu esi úsukosə nya ɔ́tɛyi nkə, “Ese ebɔkpɔ ku mə bətsyuə, nya
bekakedikɔ lɔɔbɔkpɔ ku mə əsuə.
11 Kasɔ ebutinkə kekleke. Nya kukpɛnsɛ tsya luubə kekleke. Nya efimbi
akpa akpa tsya luubə nlebe nlebe kenke. Nya ekpinsa kpə luutsyiko bubə
lə difule əsuə.
12 “Nya fɛ asa nyamfo luubə ibə, betidi ebumuə mi nya bookpe mi bulə,
bate mi ohiã. Betidi ebokpa mi besuko akpokakpokɔ lə Yudafɔ eto ntsyakɔ
nya bookpe mi lə ayo. Nya bookpa mi besuko baka ku Aba eto bənyɛsiə
eto ənəmi bə lə bakponko mi akpo lə mɔ disi eso.
13 Nya lə lefe nəmfóo, kusu ebɔsini mi bə lə bidi Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmə.
14 Bimuə əsuə bitsyə bɛtɔnsə itə bə biembulə əsuə lə kusu ko biɔyɛ biləkə
mi əsuə kɛnyɛ eso.
15 Itsyise muutə mi kobe ku kɛnyɛ yayaya itə bə mi balo eto kuutsyuə
embofo buńyə lə mi ənəmi nye bətə mi etiki eto mbuayɛ kulefe.
16 Mi anto mə ku bayimisani ku mi betidi ku mi bayɛtsyuə ebufi mi bakpe
lə ani. Nya boolo mi bətsyuə.
17 Betidi ba tã ebukisi mi lə mɔ disi eso.
18 Fɛɛ mi disi eto sɛwɔnii, lɛ sɔni kplon embonya.
19 Bińyə kekleke lə binyə nkpə bo ləmbɔkɛ kalokɔ kulefe.

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Lefe Nə Booba Yerusalem Eto Umə Ǝmə Bakpo Kasɔ.

20 “Lefe nə bínyə biə bamamanyə esu bəńyə batsyilama Yerusalem, ete
biote biə umə əmfo eto boba kakpo lə kasɔ eto lefe eboyo.
21 Lefe nə mfóo, betidi ba kenke nkpe lə Yudea, ele bə betsyetsyi bedu
besu babiɔ lə atini əsuə lə babɔ lə kanyi əsuə. Nya betidi bakenke nkpe lə
umənkplɛ əmə kafo, ele bə babɔ lə wə bedu. Nya betidi ba kenke nkpe lə
mbuto ku kəmə ka lɛfi mfo, yanle bə besu umənkplɛ əmə kafo.
22 Itsyise lefe nə mfó ni kotonənə eto eyi nnya ele bə ibə fe kase Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue eto etiki léte.
23 Yɔɔkɛ ale tinti itə besio ba ni bafonlɛ ku bebiambe ba nlɛ bebi
bɔyimisə. Kanyinyənyə kekleke kətsyuə ebubə kasɔ kamfo əsuə. Nya
Onanto eto kotonənə ebubə betidi bamfo əsuə.
24 Boolo bətsyuə ku asiabi. Nya boomuə bətsyuə lə əsuəale besuko
nsɔ bamba kpə əsuə. Nya betidi ba lenni Yudafɔ, luudi sɛkplɛ baayinkə
Yerusalemfɔ bakpe isu ese lefe nə Onanto lɛtɔnɔ utə mə.

Utidi Eto Ubi Ebusinkli Ubə.

25 “Ekpinsa kpə ebubə lə kofe ku kofande ku befandebi eto ənəmi əsuə.
Nya kasɔ eto betidi kenke eboyansə kusubebe saa. Nya sikpi kplɛ ebubə
lə betidi əsuə lə kase lekpo eto kudu ku kase diuyənki nyanklaa eso.
26 Ǝnəmi ebutsyiko betidi bonanko lə sikpi sia luumuə mə lə lefe nə befi
bəńyə bensəkə itə lesa nə luubə lə kawunsiə kenke əsuə eso. Itsyise asa
nnya nkpe lə difule ensiembuńyə lə nnya kəńyənkɔ.
27 Nyamfo eto kamaa, Utidi Eto Ubi ebɔbɔ ubə lə difule lə asɔmi loku
kəmiə lə əsuəale kplɛ ku lə diyənde kplɛ əsuə.
28 Lefe nə asa nyamfo mfe nlɛ bubəə, bɛlɔ mi əsuə bitsyə lə bikabe kusu,
itsyise mi diləkəfe ebɔfi elo.”

Bekase Asa Itsyi Lə Eyi Ǝsuə.

29 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə lekpa ditsyuə nkə, “Bibu disi bitsyi lə kudiyi
ku eyi bamba kenke əsuə bebe.
30 Lə binyə biə afanto fɔfɔ etsyiko bɔbɔɔ, bete biə kasɔmite eboyo elo.
31 Nko kə ini lə binyə biə asa nyamfo nlɛ bubəə, bete biə Onanto eto
Sekadidi siamə eto dibəfe fe yaala lə eyo.
32 “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə asa nyamfo kenke ebubə fɛ bətsyuə ba
nsi nkpə mfo luukpə balo.
33 Kato ku kasɔ ebubə efe, fɛɛ mɔ etiki embubə efe kulefe.

Ele Bə Bińyə Bikabe Kusu.

34 “Bebe kukɔnɔ biə biemfi mi lefe bitə budi ku sitekpe eto disuəyuə
mate. Nya kuutsyuə memfi wə əsuə utə bɔkpɔ lə kawunsiə kamfo eto asa
əsuə. Lenni nko, diyi nəmə ebubə ditu mi lə kafuafua əsuə.
35 Nya yuuyifo fe kase uyibibiobio ləələkə ubuki seka. Etsyise yuubə lə
kawunsiə kenke eto betidi əsuə.
36 Nyaso bitəkə ənə lə bińyə bikato ola lefe saa bə lə binyə əsuəale lə
bɛbɔ befe lə keni saa əsuə lə lesa saa nə luubə mfo əsuə lə itə bə biofo
buńyə lə mɔ, Utidi Eto Ubi eto lekpokakpokɔ.”
37 Lə eyi nyamfó kenke əsuəə, Yesu éfi ɔ́lɛ betidi bamfo asa bote lə
Onanto eto kedikətəkɔ. Nya lə ditsyitsyo lefee, úkesu Nnuəbi eto Eyi eto
Kɔtini ékesu kalabe.
38 Nya olesiətu saa, betidi bamfo ékesu kedikətəkɔ kamə lə banɔ wə
asatete.

22

Besumunyə Ninə Ákpe Disi Bə Lə Balo Yesu.

1 Lefe nə Yudafɔ leedi Nnamfokuã eto Abolo eto Diyi nə baakpo bə Ukpə
Asa Bo Ɔyila ebɔfi.
2 Fɛɛ se Onanto eto besumunyə ninə mə ku afi eto bateasa díkate betidi
bamfó sikpi esoo, bákabɛbɛ kusu ko əsuə bɔɔyɛ balo Yesu lə kabiɔbiɔ əsuə.

Yuda Átɔnɔ Nkə Wuudu Yesu Utə.

3 Mfó nya Obonsam dídufə lə Yuda wə baakpo tsya bə Iskariot əsuə.
Nyaa uyifo Yesu eto lefosi bakasebi inuə bamə eto ɔni.
4 Nyaso Yuda ésu Onanto eto besumunyə ninə ku Onanto eto kedikətəkɔ
eto mba laase mfó eto beninə ɔflɔ. Nya bédi etiki itsyi lə kusu ko əsuə
wɔɔyɛ fɛ boomuə Yesu əsuə.
5 Bənyə disuəyuə, nya bátɛyi wə bə bootə wə atabi.
6 Nya Yuda tsya lɛtɔnɔ nko. Nyaso útsyiko lefe sɛɛ bɔbɛbɛ lə kusu ko
əsuə wɔɔyɛ ufi Yesu okpe mə lə ani lə betidi bamə eto mante mante əsuə.

Yesu Ǝmuə Ǝsuə Itə Ukpə Asa Bo Ɔyila Eto Diyi Budi.

7 Lə nnya kamaa, diyi nə baalo basamubi itə Ukpə Asa Bo Ɔyila eto Diyi
itə Nnamfokuã eto Diyididi əbə léyo.
8 Nya Yesu létsyese Petro ku Yohanes ɔtɔnsə ku kɛnyɛ kamfo nkə, “Bisu
bɛlɔ Ukpə Asa Bo Ɔyila eto didisa bitsyə itə bo budi.”
9 Bátɔ wə bənkə, “Sie faala fə bɔlɔ ni butsyə?”
10 Nya útə mbuayɛ nkə, “Lə bidufə Yerusalem eto umə əməə, osani
utsyuə ebubə otsyako mi wə ntsyi ntu ku ɔlɔtsyi. Bitəkəko wə lə bidufə
diyo nə wuudufə.
11 Nya lə bɛtɛyi oyosate əmə biənkə, ‘Oteasa nkə bɔtɔ fə nkə, “Nte diyo
nə kafo ele bə Mɔ ku mɔ bakasebi luubə bedi Ukpə Asa Bo Ɔyila eto didisa?”
’
12 Woote mi abanslo kato eto diyo kplɛ ditsyuə nə bálɔ bətsyə nya
bétsyuɛ əsiəsa lə ni kafo bətsyə. Bɛlɔ didisa nəmə bitsyə mfó.”
13 Mfó nya báyifə kusu bésu bənyə lesa saa pɛpɛɛpɛ fe kase Yesu lɛtɛyi
mə. Nya bálɔ Ukpə Ása Bo Ɔyila eto edisa nyamə bətsyə mfó.

Bédi Bonamute Eto Didisa.

14 Se lefe léyoo, Yesu ku wə batɔnkpe bamə ésu bəsiə kasɔ bə lə bedi
lesa.
15 Ɔtɛyi mə nkə, “Iyifo mɔ lelabi kokooko bə lə ndi Ukpə Asa Bo Ɔyila eto
didisa nəmfo ku mi fɛ lə nnyə kanyi.
16 Nya nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə mensiembudi ni bio isu ése lefe nə
muudi ni lə Onanto eto sekakedikɔ.”
17 Nnya kamaa, Yesu éfi ditənəkɔbe nya ɔ́sɔ ani. Nya ɔ́tɛyi nkə, “Befo
nyamfo lə binə bitə bətsyuə.
18 Nlɛ mi bɔtɛyi minkə idu mɔmɔ ɛntɔɔ, mensiembunə ntu bo lɛbɔ itsyi
lə wanyi eto awɔnsa əsuə isu ese lefe nə Onanto eto sekadidi luubə.”
19 Nya úfi abolo utsyuə nya ɔ́sɔ Onanto ani. Nya úbudi nnya nya úfi útə
mə. Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Nyamfo ni mɔ əsuə eto sinə sia muufi ntə Onanto
kedi lə mi disi. Biyifo nyamfo bifi bikakloma mɛ.”

20 Nko ke tsya úfi ntə ku lɛkɔbe úfi utə mə lə didisa nəmə kama nya ɔ́tɛyi
mə nkə, “Lɛkɔbetɔ nəmfo eyifo Onanto eto ketsyue fɔfɔ ka utsyue utsyə
fe ditsyəbi, nə ni mɔ kɔtɔ ko mookpo lə kasɔ lə mi disi.
21 Fɛɛ bete biə nwə dídu mɛ útəə, si ɔlɛ kɔni bokpe ko mɛ lə ɔkpɛ ɔni
mfo.
22 Nya mɔ, Utidi Eto Ubi, mbə nlɛ bofe fe kase Onanto lése uyi utsyə.
Fɛɛ mbɔbuɛ itə utidi wə luudu mɛ utə.”
23 Mfó nya beetsyiko bətsyuə bɔtɔ kanɔ bə owoe luuyifo nyamfo.

Owoe Ni Ɔkplɛ Lə Bakasebi Bamə Nti?

24 Kənə əbə kedufə bakasebi bamə nti itsyi nwə luudi ɔkplɛ əsuə.
25 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Betidi ba lenni Yudafɔɔ, mə baka kpe əsuəale
lə mə betidi əsuə kenke. Nya baka bamfo kpe diye nə baala bə betidi bamfo
kakpo məə, nə ni bə ‘Bafonətidi.’
26 Fɛɛ inni nko ele bə itsyə lə mi nti. Bomu utidi wə ni nwə nso kenke lə
mi ntii, ele bə uyifo wə əsuə ɔkɛkɛ enso. Fɛɛ nwə ni ɔtɔnkotɔnkoo, ele bə
ofiani nwə leesumu betidi.
27 Nya owoe ni ɔkplɛnyə onso? Nwə ləəsiə lə ɔpunu ekedi lee, nwə
leesumu wə? Lə ɔnukualɛɛ, nwə ləəsiə lə ɔpunu ekedi. Fɛɛ mɔɔ, nkpe mi
lə nti fe nwə leesumu.
28 Bíokpe ɔkɔɛ koko bítəkəko mɛ lə mɔ lefe kekleke kenke əsuə.
29 Nya fe kase mɔ Anto dítə mɛ əsuəale nkə ndi sekaa, nko kə mintsya
luutə mi əsuəale nyamə eto okle nɛ.
30 Biudi binə lə mɔ lesakedikɔ lə mɔ sekakedikɔ. Nya biusiə lə
akankpomɛ əsuə lə bidi seka lə Israel eto lefosi atobi ənuə nyamfo əsuə.”

Yesu Átɛyi Utsyə Nkə Petro Ebutudi Kɛnyɛ Lə Wə Ƒsuə.

31 Mfó nya Yesu lɛtɛyi Simon Petro nkə, “Simon, Simon! Tsyue ato lə
anɔ! Onanto ətə Obonsam kusu nkə oto mimblɛ obe lə usense mi nti, mba
nkpe kɔnɔku mba ləmbə kɔnɔ lə fe kase ɔkuɛmfo laaflɛ kamɔ kələkə lə
kofo nti.
32 Fɛɛ Simon, mboto ola lə fə disi bə lə fə bofokanɔ lə bɔyɛ kɛnyɛ buyuə.
Nya lefe nə fuusinkli əbə mɔ ɔflɔɔ, kpe fə bayimitsyuə nkɛale.”
33 Nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Bonamute, nńyə nlɛ kusu bobe miə bonko
fə kenke ebolabe lə Aba eto diyo nya lə nkpə ku fə kulaa tsya!”
34 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Petro, nlɛ fə bɔtɛyi miə ketsye kamfo fɛ ukusɛ
luutə kɛnyɛɛ, ebutudi sitsyə fə enyi mɛ.”

Otabitobe Ku Kusuyɛyɛtobe Ku Kalande Eto Butsyi.

35 Mfó nya Yesu lɛtɔ wə bakasebi nkə, “Lefe ditsyuə nə léfe se míntsyese
mi kusu nya míntə bíentsyi otabitobe nye kusuyɛyɛtobe nye afɔkpa
kuətsyuə, béhiã lesatsyuə?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Kulesa mánhiã bo kula kon.”
36 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Fɛɛ mɔmɔɔ, utidi wə nkpe atabi eto otobe
utsyuə nye kusuyɛyɛtobe utsyuə, ufi ɔlɛ. Nya nwə kalande kukətsyuə
lentee, ele bə ufi wə awu nye kafia ote, lə usu oya ke.
37 Nya nlɛ mi bɔtɛyi minkə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue eto lesa nə báwɔni
bákpe mfó lɛ bɔtɛyi nkə, ‘Bákla wə bákpe lə betidi bua ntii,’ ele bə ibə itə
nko lə mɛ əsuə. Itsyise lesa nə báwɔni itsyi lə mɛ əsuəə, lɛ bubə kətə.”
38 Nya bakasebi bamə lɛtɛyi bənkə, “Bonamute, bee! Nnyə nlanle nnuə
nte mfo!”

Mfó nya útə mbuayɛ nkə, “Isiə.”

Yesu Áto Ola Lə Nnuəbi Eto Eyi Eto Kɔtini Ǝsuə.

39 Yesu áyɛ ɔ́bɔ lə umə əmə nya úsu Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini əsuə fe
kase woala buyifo. Nya wə bakasebi bamə tsya dítəkəko wə.
40 Se óyo kaka əmə́ə, Yesu átɛyi wə bakasebi nkə, “Beto ola, lə bɛyɛ disi
butə le botokabe əsuə.”
41 Nnya kamaa, óyani mə utsyə mfó ɔ́yɛ usu sɛtɔ sɛkɛ nya óse akonki
óto ola.
42 Nya ɔ́tɛyi nkə, “Nto, lə alaa, ləkə kanyi eto lɛkɔbe nəmfo etsyiko lə mɔ
ɔflɔ. Fɛɛ menyifo lə mɔ lelabi əsuə, bomu lə fə lele əsuə.”
43 Mfó nya Onanto eto ɔtɔnkpe dítsyi kato úbə úləkə əsuə óte wə nya
ókpe wə nkɛale.
44 Nya lə kanyi kplɛ ka ɔnlɛ bunyə esoo, usi óto ola kekleke ókpe. Nya
diwi nə lɛbɔ lekpo wə eyifo fe atɔbo nya nlɛ bola kakpo lə kasɔ.
45 Se Yesu létaka lə kaka ɔnlɛ ola boto mfóo, úsinkli úsu wə bakasebi
bamə ɔflɔ. Nya úbə únyə nkə bálabe selabe itsyi lə lɛwɛnlo nə əsuə bakɛ
eso.
46 Mfo nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Beso bɛnlɛ selabe? Betaka lə beto ola lə kase
biembudufə lə botokabe əsuə.”

Besumunyə Ninə Ǝmuə Yesu.

47 Lefe nə Yesu ńyə ɔnlɛ etikii, betidi kpə bətsyuə áyɛ bétu wə. Yuda wə
ni bakasebi lefosi inuə bamə eto ɔni lɛtɔnko mə. Ɔyɛ úsu Yesu ɔflɔ nkə lə
ɔfiɔ wə lə kola.
48 Fɛɛ Yesu átɛyi Yuda nkə, “Yuda, bubə fəbə fə aafiɔ mɔ, Utidi Eto Ubi,
lə kola lə efi mɛ akpe lə betidi eto ani?”
49 Lefe nə bakasebi ba lɛkɛ mfó ku Yesu dínyə lesa nə luubə ibə, bátɔ
Yesu bənkə, “Bonamute, bɔkpɔnko mə ku bo nlande lee?”
50 Mfó nya bakasebi bamə nti eto ɔni lésiabe Usumunyə Ninə Kenke eto
uyifoyifo eto kodianito úfə.
51 Fɛɛ Yesu áni ko mə ɔ́tɛyi nkə, “Isiə! Bitə mə kusu!” Mfó nya útidi
uyifoyifo əmə eto koto nya wə koto dísinkli kótsya wə.
52 Nya Yesu lɛtɛyi besumufɔ ninə ku mba laase Disumuyo eto beninə ku
kusə eto beninə ba díbə mfo bə lə bəbə bəmuə wə nkə, “Beso ele bə bifi
keyi ku nlande bibə fe uwudifɔ mini?
53 Bonko mi ákɛ lə Yudafɔ eto kedikətəkɔ diyi saa tsya bíatɛtsyi biə
biəmuə lə əsuəale mɛ əsuə. Fɛɛ mi lefe léyo bə biyifo nko se Obonsam
eto əsuəale ntekə kato.”

Petro Áni Yesu.

54 Besumunyə ninə ku baka bamfó əmuə Yesu, nya béfi wə bésuko
Usumunyə Ninə Kenke eto diyo. Nya Petro tsya dítəkəko mə kama kama.
55 Betidi bətsyuə ákpe ute utsyuə lə diyo nəmə eto lekple, nya Petro tsya
dísu úsiə lə mə nti.
56 Se besio eto uyifoyifo ɔni dínyə Petro se ute díyənde okpo wə lə əsuə
se usi mfóo, óbe wə tũũ nya ɔ́tɛyi nkə, “Utidi əmfo tsya əətəkəko Yesu.”
57 Fɛɛ Petro áni nyamfo nya ɔ́tɛyi nkə, “Usio, minyi wə kulaa tsya!”
58 Lə lefe kliminti ditsyuə eto kama, osani utsyuə tsya ənyə Petro wə
únyi nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Fintsya mə nti eto ɔnɔ feni?”
Fɛɛ Petro esi útə mbuayɛ nkə, “Osani, nni mɔ uni!”

59 Íyifo fe lebombosɔsɔ lɔni eto kama, osani bamba utsyuə tsya ébə únyə
kekleke ɔ́tɛyi nkə, “Kənə ku kətsyuə saa əmbə lə nyamfo əsuə bənkə osani
əmfo tsya ətəkəko Yesu, itsyise Galileanyə uni!”
60 Fɛɛ Petro ətə mbuayɛ nkə, “Osani, mante lesa nə fanlɛ bɔtɛyi mfo kula
kula!” Lamfolamfo, fe kase unsi únyə ɔnlɛ etiki, ukusɛ ko ditə kɛnyɛ.
61 Bonamute əmə ékensə óbe Petro. Mfó əmə nya Petro lékloma nkə
Bonamute əmə átɛyi wə nkə, “Fɛ ukusɛ luutə kɛnyɛ ketsye kamfoo,
ebutudi kɛnyɛ sitsyə sɔ̃ɔ̃ fə enyi mɛ.”
62 Petro ábɔ úsu lekple nya úwi keku kekleke.

Yudafɔ Ba Lése Yesu Ǝmə Wə Nya Báblɛ Wə.

63 Betidi ba díkase Yesu, əmə wə nya báblɛ wə.
64 Bákle wə ənəmi nya báblɛwə, nya bátɔ wə bənkə, “Owoe lɛsɔ fə? Tɛyi
bo!”
65 Nya báka wə lə esu bamba kpə əsuə tsya.

Yesu Ǝnyə Lə Bakponkpo Eto Ǝnəmi.

66 Se kale dísiəə, kusə komə eto beninə ku besumunyə ninə ku afi eto
bateasa əbə bəsiə. Nya bákpa Yesu bésuko mə ənəmi.
67 Nya betidi ba díbə batsya mfó lɛtɔ Yesu bənkə, “Tɛyi bo lə fə ni Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə.”
Mfo nya útə mbuayɛ nkə, “Lə ntɛyi mi lesatsyuə tsyaa, biəmbofo bɛnɔ.
68 Nya lə ntɔ mi etiki ətsyuə, biəmbofo kɛnyɛ buləkə katɛyi mɛ kulesa.
69 Fɛɛ idu mɔmɔ ɛntɔɔ, Onanto wə ni əsuəalenyə kenke ebutsyə mɔ,
Utidi Eto Ubi, lə wə kodiani.”
70 Mfó nya məmblɛ lɛtɔ wə bənkə, “Nyalɛ, fə ni Onanto eto Ubi əmə?”
Útə mbuayɛ nkə, “Mi kosate nlɛ bɔtɛyi biənkə wə mini, nya nko ini nɛ.”
71 Bátɛyi bənkə, “Yensihiã bo bə kuutsyuə saa si ubə udi adansiɛ lə
nyamfo əsuə. Bo kosate ánɔ asa nnya ɔ́tɛyi!”

23

Pilato Átɔ Yesu Etiki.

1 Nya məmblɛ létaka nya béfi Yesu bésuko Pilato ɔflɔ.
2 Mfó bétsyiko etiki butsyi lə wə əsuə katɛyi bənkə, “Búmuə utidi əmfo
se ɔnlɛ bo kusə eto betidi bokpa kayɛnko lə kusu bua əsuə. Nya ɔnlɛ mə
bɔtɛyi nkə, bénsiko umənko bətə Roma eto Okankplɛ. Nya úsi ɔ́tɛyi tsya
nkə wə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə nya uni Oka tsya.”
3 Pilato átɔ wə nkə, “Fə ni Yudafɔ eto Oka əmə?”
Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Nko ini fe kase fanlɛ bɔtɛyi nɛ.”
4 Mfó nya Pilato lɛtɛyi besumunyə ninə ku sitiditu siamə nkə, “Mənnyə
kulesa lə utidi əmfo əsuə nə eso ele bə nlo wə dikpi.”
5 Fɛɛ məmə əńyə kekleke bátɛyi bənkə, “Wə asa nnya woate ətə botaka
kəńyə əbə idufə lə Yudea eto betidi kenke nti. Útsyə nyamfo kasɔ lə Galilea,
nya úkaboko nnya mfo tsya.”

Herodes Átɔ Yesu Etiki.

6 Se Pilato lɛnɔ ditiki nəmfoo, ɔ́tɔ mə nkə, “Galileanyə ni utidi əmfo?”
7 Nyaso se óte nkə Yesu étsyi Galilea eto lekpake nə əsuə Herodes nlɛ
seka budi esoo, úfi wə ótsyese Herodes ɔflɔ. Nya Herodes əmfo akɛ lə
Yerusalem lə lefe nəmfó əsuə.

8 Ǝsuə əyuə Herodes tinti se únyə Yesu, itsyise wɔ́ɔnɔ wə kɔsɔ koko nya
óla nkə lə unyə wə kokooko. Nya ɔnlɛ kusu bobe nkə wuunyə Yesu lə uyifo
ayanisa ətsyuə lə obe.
9 Nyaso Herodes átɔ Yesu etiki kpə, fɛɛ Yesu ménfe kɛnyɛ utə mbuayɛ
saa.
10 Besumunyə ninə ku afi eto bateasa ábɔ bəbə sɛtɔ nya bála nnyɛ kplɛ,
kplɛ bətəkə Yesu.
11 Herodes ku wə bamamanyə ákpe Yesu kɔfiɔ ku kofani. Nya béfi awu
nnya lefo koya ətsyuə bákpe wə nya besi bákpa wə bésuko Pilato ɔflɔ.
12 Diyi nəmfo hã əsuə nya Herodes ku Pilato léfiani bayɛtsyuə, itsyise
kɔɔ, balo bédi lə bətsyuə.

Pilato Álo Yesu Dikpənkpi.

13 Pilato ákpadi besumunyə ninə ku umə eto beninə ku betidi ba létsya
mfo ɔkɔ.
14 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Mi lékpa utidi əmfo béboko mɛ biə ɔlɛ betidi
bokpa kayɛnko lə kusu bua əsuə. Nya mɔmɔɔ, ńtɔ wə etiki lə mi kosate
eto ənəmi. Nya mənnyə kabua saa lə wə əsuə fe kase mi léla bítəkə wə.
15 Herodes tsya mənnyə kulesa bua saa lə wə əsuə, itsyise úsinkliko wə
ótsyese bo. Utidi əmfo ményifo kulesa nə ele bə bolo wə dikpənkpi.
16 Nyaso muutə lə bablɛ wə kuyibi lə nyani wə lə udu.”
17 Lə Ukpə Ása Bo Ɔyila eto eyididi saa əsuəə, iyifo Pilato eto ketsyue bə
oyani mba bákpe lə diyo eto ɔni lə mə nti utə mə.
18 Məmblɛ áfa bembembe bátɛyi bənkə, “Lo wə! Lə ayani Baraba ətə
bo!”
19 Baraba əmfoo, bákpe wə lə diyo ɛyɛ lə bulə butsyuə bo ókpe únyə lə
Yerusalem eto umə ku wə utidi wə ólo əsuə eso.
20 Nya se Pilato léla nkə lə oyani Yesu esoo, usi údi betidi bamə etiki.
21 Fɛɛ bákpo kudu bembembe bákpe lə wə etiki nnya ɔnlɛ bɔtɛyi əsuə bə
“Sɔ wə amanklasə lə uyikabie əsuə! Sɔ wə amanklasə lə uyikabie əsuə!”
22 Pilato esi ɔ́tɛyi mə ditsyəfə nkə, “Nya nte kabua ka úyifo? Mənnyə
kabua ka úyifo eso ele bə nlo wə dikpənkpi! Muutə lə bablɛ wə keyibi lə
nyani wə.”
23 Fɛɛ bofa ko bensi banlɛ bembembe katɛyi bənkə, “Ele bə lə basɔ Yesu
bamanklasə lə uyikabie əsuə.” Nya lə kalosəkɔ, bətəkə wə kato.
24 Nyaso Pilato ála etiki nyamə úləkə fe kase betidi bamə léla.
25 Óyani utidi nwə baala útə mə. Utidi wə bakponkpo lékpe lə diyo itə
bulə bo ókpe ku wə utidilolo eso. Nya óyani Yesu ókpe mə lə ani nkə lə
beyifo lesa nə bála ku wə.

Bamamanyə Ásɔ Yesu Bámanklasə Lə Uyikabie Ǝsuə.

26 Bamamanyə bamə ákpa Yesu bédunko. Nya se bányɛ lə kusu bantɔ,
bátsyako Kirenenyə utsyuə wə baakpo Simon wə dítsyi kebuto kətsyuə
ɔntɔ lə Yerusalem. Bəńyənsə wə báyinkə wə bákpe bənkə ofo uyi wə Yesu
ntsyi mfo utsyi lə utəkəko wə kama.
27 Betidi kpə bətsyuə ətəkəko Yesu kama. Nya besio bətsyuə akɛ lə mə
nti ba díkewi nku ku kaminsə kətə wə.
28 Yesu ékensə óbe nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Yerusalem eto besio, bienwi keku
bitə mɛ. Bomu biwi lə mi ku mi bebi eto disi.
29 Itsyise lefe ditsyuə ebubə nə betidi lɔɔtɛyi bənkə, ‘Diyuə itə bakonɔ
ku mba eto belefie ubi dímənsiətɔ unyə ku ami nnya bányimi tɔ bənyə!’

30 Lefe nəmfó ni lefe nə betidi lɔɔtɛyi atini bə, ‘Beba bekpo bo lə əsuə!’
Nya bɔɔtɛyi akpenkpe bə, ‘Bɛkula bo!’
31 Itsyise lə balɛ asa nyamfo eto okle buyifo lə kuyi kuã əsuəə, ntsyə
yuutsyə itə kuyi koya?”
32 Bákpa betidi bamba inuə ba ni babuayifo bésu kalokɔ ku Yesu.
33 Se bésu báyo kaka baakpo Ditidisikɔbee, básɔ Yesu bámanklasə lə
uyikabie əsuə mfó. Nya betidi inuə bamə tsyaa, básɔ mə bámanklasə lə
keyi əsuə lə Yesu eto siməni ku sediani.
34 Mfó nya Yesu lɛtɛyi nkə, “Nto, fi atsyɛ mə, itsyise benyi lesa nə banlɛ
buyifo.” Lə nyamfo eto kamaa, bamamanyə bamə ésie Yesu eto awu bətə
bətsyuə lə kase asa nnya bákpo basɛ lété əsuə.
35 Betidi bamə kenke əńyə mfó balɛ bobe nya Yudafɔ eto beninə bamə
ńyə bánlɛ Yesu bumə katɛyi bənkə, “Ófo betidi bamba lə nkpə, bitə lə
uləkə wə əsuə lə bobe, lə wə ni Kristo, Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə
əmə!”
36 Nko ke bamamanyə bamfó tsya dímə wə nɛ. Bésu wə ɔflɔ nya béfi ntə
bo nkpe kalo bətə wə bə unə.
37 Nya bátɛyi bənkə, “Lə fə ni Yudafɔ eto Okaa, nyalɛ kpɔ lə ələkə fə
əsuə!”
38 Báwɔni etiki nyamfo lə wə disikato nya nlɛ bɔtɛyi nkə, “Nwə mfo ni
Yudafɔ eto Oka əmə nɛ.”
39 Babuayifo ba básɔ bámanklasə lə eyi əsuə eto ɔni lə mə nti áka Yesu
nkə, “Inni fə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə? Kpɔ lə ələkə fə əsuə, lə
ələkə bo tsya!”
40 Fɛɛ unuəfə áni ko wə ɔ́tɛyi nkə, “Aante Onanto sikpi lee? Kotonənə
kɔni eto okle befi bətə fə ku wə kenke.
41 Nya bo kotonənə, kɔyɛ lə kusu əsuə. Itsyise lesa nə dińyə itə boo, ni
ni nə béfi bətə bo nɛ. Fɛɛ wə ményifo kabua saa.”
42 Nya ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Yesu, kloma mɛ lə esu edufə fə sekakedikɔ!”
43 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti miə mmi əmfo kee,
ebudufə Paradiso kafo ku mɛ.”

Yesu Ɜkpə.

44-45 Nya se éyo kakɔmi eto lefosi ənuəə, kofe áyɛ bofa nya kale ku
kawunsiə kenke lena tũũ itsyi lə kakɔmi isu ese lə abombo ətsyə. Nya
Onanto eto kedikətəkɔ eto kafia ka mfaka mfo léla, késie lə akpa ənuə.
46 Yesu áfa ku ɔkɔɛ bembembe nkə, “Nto, mfi mɔ lɛwɔnɔ ńkpe fə lə ani!”
Se ɔ́tɛyi nyamfó nkoo, óma kɛnyɛ.
47 Se omamanyə ninə əmə dínyə lesa nə díbəə, ɔ́tɛsə Onanto ɔ́tɛyi nkə,
“Sitintii, utidi əmfo eyifo utidi sɛɛ.”
48 Se betidi ba díbə bə baabe lesa nə díbə nya bənyə lesa nə díbəə,
bésinkli bésu ayo nya béfi ani bétsyi lə esi ku kaminsə.
49 Nya betidi ba kenke léte Yesu ku besio ba dítəkəko wə ditsyi Galilea
bəbəə, əńyə kɔsɛsɛ balɛ asa nyamfo bobe.

Yosef Arimateanyə Ébikə Yesu.

50-51 Osani utsyuə ákɛ mfó baakpo Yosef wə dítsyi Arimatea lə Yudea eto
kasɔ. Uyifo utidi sɛɛ wə betidi ləətə dibu tinti. Nya uńyə ɔnlɛ kusu bobe
itə Onanto eto sekadidi sia nlɛ bubə. Ite bə ɔ́kɛ lə Yudafɔ eto bakponkpo
nti tsyaa, wántɔnɔ ko mə lə lesa nə báse uyi ku lesa nə béyifo əsuə.
52 Úsu Pilato ɔflɔ úsu ɔ́tɔ wə nkə lə ofo Yesu eto ɔkɔ.

53 Úləkə ɔkɔ əmə nya úfi kafia flubia kətsyuə úmini wə kenke. Nya úfi
wə úsu úbikə lə leba kafo eto kudi kutsyuə ko bembikətɔ kuutsyuə bənyə.
54 Diyi nəmfó eyifo Fida wə bəəmuə əsuə fɛ Ɔnwɛditsyəyi ləəsiə kale.
55 Besio ba dítəkəko Yesu se betsyi Galilea, ətəkəko Yosef bésu kudi komə
eti nya bésu bábe kase bébikə Yesu əmə.
56 Nya bésinkli bésu oto nya bəkuə asa nnya laanyi fififi ku nnuəbi bo
beefi kediki bakɔ lə əsuə bətsyə. Nya bətsyə ɔnwɛ lə Ɔnwɛditsyəyi fe kase
mə afi nyamə léte.

24

Yesu Átaka Utsyi Ɔkɔmə.

1 Lə Kɔsida eto olensiəntoo, besio bamə ésu kudi komə ɔflɔ bétsyi afa
nnya bálɔ bətsyə bésuko kudi komə ɔflɔ.
2 Mfóo, bənyə bə kudi komə eto kɛnyɛ ásini kute nya leba kplɛ nə béfi
béti mfó ámina dite kutsyə.
3 Nyaso bédufə bésu kudi komə kafo, fɛɛ bənnyə Bonamute Yesu eto ɔkɔ
əmə.
4 Nyamfo ətə difufu əmuə mə. Nya ete basani inuə bətsyuə díləkə əsuə
báte mə. Nya bikə bia banlɛ nlɛ buyənde kaba mə ənəmi.
5 Sikpi əmuə mə tinti nyaso báse esi kasɔ bətə basani bamə. Nya basani
bamə lɛtɔ mə bənkə, “Beso bɛnlɛ utidi wə nkpe nkpə bɔbɛbɛ lə bəkpənkpə
nti?
6 Umbə mfo. Ótaka! Bekloma lesa nə ɔ́tɛyi mi lefe nə ɔkɛ lə Galilea nkə,
7 ele bə befi Utidi Eto Ubi bakpe lə betidi bua eto ani. Bɔɔsɔ wə
bamanklasə lə uyikabie əsuə. Nya lə eyi ətsyə eto kamaa, wuusinkli otaka
utsyi ɔkɔmə ubə.”
8 Besio bamə ákloma wə etiki nyamə.
9 Nya se bésinkli bétsyi kebikəkɔ mfó bəbəə, bésu bátɛyi bakasebi lefosi
ɔnwɛ bamə ku babamba kenke tsya asa nyamfo.
10 Besio bamə ni Maria Magdalene ku Yohana ku Maria wə ni Yakobo
eto ambe. Mə ku besio bamba ni mba lɛtɛyi batɔnkpe bamfo asa nyamfo.
11 Fɛɛ batɔnkpe bamə efi asa nnya besio bamə díbə bátɛyi mə fe
ebukitiki. Nyaso bámfo mə bánɔ.
12 Fɛɛ Petro alɛɛ, ótaka nya útsyetsyi úsu kudi komə ɔflɔ. Nya se úsu
óbe kudi komə kafoo, únyə mfia bo bébikə ɔkɔ əmə. Fɛɛ wénsinyə kulesa
mfó. Nyaso usinkli úsu se íyifo wə yanii lə kase asa nyamə díbə eso.

Betidi Ǝnyə Yesu Lə Emaus Eto Kusu.

13 Nya lə diyi nəmfo ke əsuəə, Yesu eto mba ntəkəko wə eto inuə bətsyuə
yɛ lə kusu bátɔ lə umə kɛkɛ utsyuə wə baakpo Emaus. Nya yuutsyə fe
esunkpo kɛntsyɛ akuanse idu mfo isu Yerusalem.
14 Nya banyɛ mfó banlɛ etiki budi itsyi lə lesa nə díbə əsuə.
15 Se bányɛ bánlɛ etiki budi kedufə lə etiki nyamə əsuəə, Yesu kosate
ésu útu mə nya wə ku mə lɛyɛ bantɔ. 16 Bənyə wə, fɛɛ bəntsyə wə lekpo.
17 Yesu átɔ mə nkə, “Be əsuə bɛnyɛ lə kusu bɛnlɛ etiki budi ketsyiko?”
Bəkənə bəńyə. Nya mə ənəmi nlɛ bote fe baminsətidi.
18 Nya mə ɔni wə baakpo Kleopa lɛtɔ Yesu nkə, “Nyalɛ fə mate hã ete ni
ɔfɔ lə Yerusalem wə lenyi asa nnya nlɛ bubə lə eyi nnya kliminti mfo eto
nti lee?”
19 Ɔ́tɔ mə nkə, “Be eto asa?”

Bətə mbuayɛ bənkə, “Asa nnya díbə lə Yesu Nasaretnyə əsuə. Utidi emfo ni Onanto eto Unyɛləkətidi wə Onanto ku betidi ba tã dínyə bə okpe əsuəale tinti lə wə asayifoyifo ku asa nnya ɔ́tɛyi kenke əsuə.
20 Nya bo besumunyə ninə ku bo baka dífi wə bákpe lə Romamfɔ eto uninə lə ani bə olo wə dikpənkpi nya básɔ wə bamanklasə lə uyikabie əsuə.
21 Fɛɛ búfi ənəmi butəkə lə wə əsuə boə wə loofo Israel eto betidi kenke lə nkpə. Nya mmi ni diyi tsyəfə sɔ̃ɔ̃ se asa nyamfo díbə nɛ.
22 Bo nti eto besio bətsyuə ətə bo ketu étinkə. Itsyise bésu wə kudi komə ɔflɔ ku olesiətu əmfo.
23 Fɛɛ bənnyə wə ɔkɔ əmə. Nya bésinkli bəbə bátɛyi bo bənkə Onanto eto batɔnkpe bətsyuə əbə bələkə əsuə báte mə. Nya bátɛyi mə bənkə Yesu kpe nkpə.
24 Bo nti eto bətsyuə ésu kudi komə ɔflɔ mfó nya bənyə fe kase besio bamə lɛtɛyi pɛpɛɛpɛ, fɛɛ bənnyə wə kosate.”
25 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bieninə! Nya tsyaa, mi bofokanɔ lə asa nnya Onanto eto bənyɛləkətidi lɛtɛyi mi əsuə əmbə ale!
26 Binyi biənkə ele bə, Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə nyə kanyi kamfo eto okle fɛ lə udufə wə sekakedikɔ eto diyənde əsuə?”
27 Nya Yesu díləkə asa nyamfo kasɔ óte mə lə asa nnya báwɔni bakpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə itsyi lə Moses eto Ǝkue ku asa nnya kenke Onanto eto bənyɛləkətidi lɛwɔni bətsyə itsyi lə wə əsuə.
28 Se íbu sɛkɛ lə bedufə umə kɛkɛ wə bántɔɔ, Yesu éyifo fe bofe ɔnlɛ kedu.
29 Fɛɛ báninko wə bátɛyi bənkə, “Kale ébolo kalo nyaso kɛ lə bo ɔflɔ mfo.” Nyaso úsu ɔ́sɔnɔ lə mə ɔflɔ.
30 Úsiə lə kasɔ nkə lə udi lesa ku mə. Nya úfi abolo nyamə nya ɔ́sɔ Onanto ani, nya úbudi nnya úfi útə mə.
31 Mfó nya mə ənəmi lɛsini nya bənyə wə bətsyə lekpo. Fɛɛ ónya fĩĩ lə mə ənəmi.
32 Bátɛyi mə bətsyuə bənkə, “Lefe nə ɔ́kɛ mfó úkedinko bo etiki nya úkələkə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue eto etiki kasɔ kate bo lə kusuu, disuəyuə ditsyuə eto okle akɛ bo lə lɛkɔɛsi!”
33 Bátaka lamfolamfo nya bésinkli bésu Yerusalem. Nya bésu bənyə lefosi ɔnwɛ bamə ku betidi bamba bákɔ bensi.
34 Nya bánlɛ bɔtɛyi bə, “Bonamute átaka útsyi ɔkɔmə sitinti, nya úləkə əsuə óte Simon.”
35 Mfó nya betidi inuə bamə lɛtɛyi mə asa nnya díbə lə kusu ku kase bənyə Yesu bətsyə lekpo lefe nə úbudi abolo nyamə útə mə.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Wə Bakasebi.

36 Se betidi inuə bamfo nlɛ mə etiki budii, mfó əmə Yesu kosate əbə úńyə lə mə nti. Nya ɔ́tɛyi nkə, “Diyuə lə disiəko mi.”
37 Báyakla nya bébu bənkə ɔkɔ banlɛ bunyə.
38 Fɛɛ ɔ́tɛyi mə nkə, “Beso bietinkə mə! Beso biamfo kanɔ?
39 Bebe mɔ ani ku mɔ akpa. Nya bitidi mɛ lə bete biə mɔ uni. Itsyise ɔkɔ əmbə əsuə eto sinə ku ekubi fe kase bɛnlɛ mɛ bunyə minte mmə.”
40 Se ɔ́tɛyi nkoo, úfi wə ani ku akpa óte mə.
41 Lə kase banlɛ disuəyuə bunyə tinti nya asa nyamə díyifo mə yani esoo, bámfo bofo kanɔ. Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Didisa ditsyuə te mi mfo?”

42 Béfi lɛkpɛ sənsə báboko wə.
43 Nya ófo ni ɔ́yimi lə mə ənəmi mfó.
44 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Asa nyamfo əsuə tututu míntɛyi mi lefe nə minkɛ
mi lə ɔflɔ nɛ. Lesa saa nə báwɔni lə Moses eto afi eto kukue nye Onanto
eto bənyɛləkətidi eto asa nnya báwɔni lə Ǝsənkue itsyi lə mɛ əsuəə, ele
bə ibə itə nko.”
45 Mfó nya ɔ́sini mə nsusu itə lə banɔ Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue eto etiki
nnya nkpe mfó kasɔ.
46 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Báwɔni bətsyə bə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə
mfo ebunyə kanyi nya wootaka utsyi bekpənkpə nti ubə lə diyi tsyəfə əsuə.
47 Nya wə bakasebi ebobe letsya lə wə diye əsuə bətə kawunsiə eto betidi
kenke bə batsyi mə akɔɛsi bawuninsə itə lə Onanto lə ufi mə abua ɔtsyɛ
mə. Nya letsyabebe nəmfo ebutsyə kasɔ lə Yerusalem.
48 Mi luudi adansiɛ biləkə ditiki nəmfo bete lə kalebe saa.
49 Nya mɔ kosate ebufi lesa nə mɔ Anto lɛtɛyi útsyə ntsyese mi. Fɛɛ ele
bə bińyə bisəkə Onanto eto əsuəale nyamfo lə Yerusalem isu ese lefe nə
biofo nyamə itsyi kato.”

Onanto Ákpa Yesu Úsuko Kato.

50 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu ákpa mə nya bédu lə Yerusalem eto umə
bésu Betania eti. Mfó óbesə ani kato nya ókpo mə atsyɔ.
51 Nya lefe nə tututu ɔnlɛ mə atsyɔ bokpo mfóo, údu lə mə ɔflɔ nya
Onanto étsyi wə úsuko kato.
52 Báse akonki bésumu wə nya bésinkli bésu Yerusalem ku disuəyuə
tinti.
53 Békesu Onanto eto kedikətəkɔ mlə mlə mlə késu késumu Onanto kasɔ
wə ani.

YOHANES
Ditiki Sɛɛ Nə Yohanes Lɛwɔni

Onanto Eto Ditiki Nni NəLəətə Nkpə.

1 Ditiki nəmə akɛ fɛ béyifo kawunsiə.
Ditiki nəmə ku Onanto lɛkɛ.
Nya Ni ku Onanto ni ɔni.
2 Ditiki nəmə ku Onanto lɛkɛ taa kasɔ ketsyikokɔ.
3 Ɛyɛ lə wəə, nya Onanto díyifo lesa saa nɛ.
Bényifo kulesa nə wə dímankɛ lenti.
4 Ditiki nəmə əətə nkpə,
nya nkpə bomə ɔflɔ betidi dínyə diyənde betsyiko.
5 Diyənde nəmə əəyənde kakpo lə ketuntu əsuə.
Fɛɛ ketuntu kamə mamfotɔ diyənde nəmə bɔninsə.
6 Onanto átsyese utidi utsyuə. Wə diye ni Yohanes.
7 Úbə nkə woedi betidi etiki itsyiko lə diyənde nəmə əsuə bə lə utsyuə saa wə lɛnɔ ditiki nəmə lə ofo ɔnɔ.
8 Inni Yohanes kosate ni diyənde nəmə. Bomu úbə nkə lə udi etiki itsyi lə diyənde nəmə əsuə.
9 Nyamfo ni lekpasə kosate nəmə nɛ, lekpasə nə nlɛ kawunsiə bubə nə luuyənde ditə utsyuə saa lekpasə.
10 Ditiki nəmə ákɛ lə kawunsiə, nya wə əsuə Onanto lɛyɛ úyifo kawunsiə, fɛɛ kawunsiə eto betidi mənnyə wə bətsyə lekpo.
11 Úbə wə kosate eto betidi ɔflɔ, fɛɛ wə betidi mámfo wə.
12 Fɛɛ bətsyuə ete léfo wə. Nya mba kenke léfo wə bánɔɔ, útə mə əsuəale nnya dítə báfiani Onanto eto bebi.
13 Bámfiani Onanto eto bebi ɛyɛ lə kawunsiə eto ditsyəbi əsuə nye ɛyɛ lə usə ku usiə eto ubilele eto ketsyue əsuə. Bomu Onanto kosate lɛtɔnɔ nkə woafo mə lə bafiani wə bebi.
14 Ditiki nəmə əbə léfiani utidinini wə dísiə lə bo nti, nya úyi ku Onanto eto lefonə ku sitinti kenke. Nya búnyə wə diyənde kplɛ nə eto okle ófo útsyiko wə anto ɔflɔ fe Onanto eto Ubi ɔni kplo eso.
15 Yohanes ələkə wə óte betidi lə lefe nə óbe letsya. Ófa ɔ́tɛyi nkə, “Nwəmfo ni utidi wə əsuə míndi etiki mintsyiko minkə, ‘Nwə ntəkə mɛ kama ɔnlɛ bubəə, amɔ oso mɛ, itsyise okpe koko fɛ bále mɛ.’ ”
16 Ɛyɛ lə wə lefonə kplɛ əsuəə, ókpo bomblɛ kenke atsyɔ kpə.
17 Itsyise Onanto ətə bo kɔfi komə ɛyɛ lə Moses əsuə. Fɛɛ wə lefonə ku sitinti siamə əbə bo ɔflɔ ɛyɛ lə Yesu Kristo əsuə.
18 Kuutsyuə saa mənnyə tɔ Onanto unyə. Wə ubi ɔni kplo wə lekate ko Onanto wə nsi lə wə Anto əmə eto akɔɔ, wə ni díbə úləkə futsyə Onanto ni óte bo nɛ.

Yohanes Ƒləkə Óte Nkə Inni Wə Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

19 Yudafɔ eto beninə ba nkpe lə Yerusalem ákpe besumunyə ku Lewifɔ bésu Yohanes ɔflɔ. Bátɔ wə bənkə, “Owoe ko feni?”
20 Mfóo, Yohanes mánni mbuayɛ butə bomu ókpasə mə nkə, “Inni mɔ ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.”
21 Bátɔ wə bənkə, “Nyalɛ owoe feni? Fə ni Unyɛləkətidi Elia?”

Útə mə mbuayɛ nkə, “Inni mɔ ni.”
Bésukosə bátɔ wə bənkə, “Nyalɛ, fə ni Unyɛləkətidi wə bátɛyi bətsyə bə wuubə?”
Útə mə mbuayɛ nkə, “Owo lo.”
22 Nyaso bátɔ wə bənkə, “Tɛyi bo lesatsyuə nə busu bɔtɛyi mba lékpe bo kɔtɔ! Owoe feni? Nya be fanlɛ bɔtɛyi itsyi lə fə əsuə?”
23 Yohanes ətə mə mbuayɛ fe kase Unyɛləkətidi Yesaya lɛwɔni utsyə nkə, “Mɔ ni utidi wə nlɛ bofa lə mfiminti kafe eto ɔkɔɛ katɛyi nkə, ‘Bɛtsyɔnsə Bonamute eto kusu bitsyə itə wə bubə!’ ”
24 Nya betidikpekpe ba dítsyi Yudafɔ ba baakpo Farisifɔ ɔflɔ bəbəə,
25 lɛtɔ Yohanes bə, “Lenni fə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə, nye Elia, nye unyɛləkətidi əməə, ntsyə ibə fɛ fanlɛ ntufləsəfləsə eto lekpa buyifo?”
26 Yohanes ətə mə mbuayɛ nkə, “Mɔ alɛɛ, meefi ntu keyifo ntufləsəfləsə eto lekpa nəmfo. Fɛɛ utidi utsyuə ńyə mi lenti, wə binnyi.
27 Utəkə mɛ kama ɔlɛ bubə nya wə afokpa eto kekue mənńyə ntə kulaa tsya bə nyankli.”
28 Asa nyamfo əbə lə Betania eto umə lə Yordan eto ketu eto ditukpenkpe nə nse. Mfó Yohanes nlɛ ntufləsəfləsə eto lekpa buyifo kətə betidi nɛ.

Yesu Ni Onanto Eto Lesamubi Nə Boofi Bətə Kedi.

29 Kəsiəsəə, Yohanes ənyə Yesu nlɛ wə ɔflɔ bubə nya ɔ́tɛyi mba ńyə wə lə ɔflɔ nkə, “Nyə Onanto eto Lesamubi nə ntsyi kawunsiə eto abua ɔntɔnko.
30 Wə ni utidi wə əsuə míntɛyi mintsyiko lefe nə míndi etiki míntɛyi minkə, ‘Utidi utsyuə təkə mɛ kama ɔnlɛ bubə wə lɛmɔ onso mɛ, itsyise okpe kokooko fɛ bále mɛ.’
31 Mɔ kosate tsya mánte utidi əmə. Fɛɛ wə bubə eso mímbə minlɛ ntufləsəfləsə eto lekpa nəmfo buyifo bə lə nləkə wə nte Israel eto kusə eto betidi.”
32 Mfó nya Yohanes disi ɔ́tɛyi lə wə əsuə nkə, “Nnyə miə Onanto eto Lɛwɔnɔ áyifə dítsyi kato dísiə lə wə əsuə fe lɛblɛkpa seka.
33 Tutɛ mánte miə wə uni. Fɛɛ lefe nə Onanto létsyese mɛ nkə mbə keyifo ntufləsəfləsə eto lekpa nəməə, ɔ́tɛyi mɛ nkə, ‘Ebunyə se mɔ Lɛwɔnɔ lɔɔyifə ditsyi kato dibə disiə lə utsyuə əmə əsuə, ete ebote fə wə ni utidi wə luufi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ukeyifo ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə nɛ.’
34 Nya mínyə se íbə nkomə lə utidi əmfo əsuə. Nya minlɛ mi bɔtɛyi sitinti miə wə ni Onanto eto Ubi kosate əmə nɛ.”

Betidi Tutɛ Ba Dítəkəko Yesu.

35 Kəsiəsəə, Yohanes ku wə bakasebi inuə si bəńyə mfó ke,
36 nya únyə Yesu díbə ɔnlɛ bofe. Nya se únyə wəə, ɔ́tɛyi nkə, “Bebee, nyə Onanto eto Lesamubi nəməə!”
37 Bakasebi inuə bamfo ánɔ nnya Yohanes lɛtɛyi nya bédu bésu bətəkəko wə.
38 Se Yesu lɛtsyi ɔwuninsə únyə nkə bətəkəko wəə, ɔ́tɔ mə nkə, “Be biabɛbɛ?”
Bətə wə mbuayɛ bənkə, “Rabi,” eto kasɔ ni Oteasa, “Lekpakpa, se fankpe?”
39 Ɔ́tɛyi mə nkə, “Bibə bebe.” Lefe nəmfó ebutsyə fe ditsyitsyo eto abombo ana seka.
Nyaso bətəkəko wə bésu kaka onkpe, nya bəsiə wə lə ɔflɔ diyi fɛfɛ nəmə.
40 Bakasebi inuə ba lɛnɔ Yohanes eto ditiki nəmə fɛ bətətəko Yesuu, eto ɔni ni Andrea wə ni Simon Petro eto ɔyimi.

41 Lesa tutɛ nə Andrea əmə díyifo ni bə úsu ɔ́bɛbɛ wə ɔyimi, ini Simon
nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Búnyə Mesia əmə,” eto kasɔ ni Kristo wə ni Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə.
42 Nya ókpa Simon úsuko Yesu ɔflɔ.
Yesu ábe wə tũũ, nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Fə ni Simon, Yohanes eto ubi. Idu
mɔmɔ ɛntɔɔ, bookpo fə bə Kefas,” nye Petro eto kasɔ ni kobansə.

Yesu Ákpadi Filipo Ku Nataniel.

43 Kəsiəsiəə, Yesu ála nkə weesu kasɔ ka baakpo bə Galilea. Nya se ɔnyɛ
ɔntɔɔ, únyə utsyuə wə baakpo Filipo nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Bətəkəko mɛ.”
44 Filipo etsyi Betsaida, umə wə Andrea ku Petro tsya ditsyi.
45 Se Filipo dísu únyə Nataniel, ɔ́tɛyi wə nkə, “Búunyə utidi əmə əsuə
Moses ku Onanto eto bənyɛləkətidi lɛwɔni asa betsyiko bətsyə lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuə! Wə ni Yosef eto ubi Yesu wə ditsyi Nasaret!”
46 Nataniel átɔ nkə, “Lesa sɛɛ ditsyuə ebofo bɔbɔ ketsyi Nasaret kəbəə?”
Filipo átɛyi wə nkə, “Bə lə əbə abe!”
47 Se Yesu dínyə Nataniel lɛyɛ ɔnlɛ wə ɔflɔ bubəə, ɔ́tɛyi itsyi lə wə əsuə
nkə, “Nyə Israelnyə tinti nlɛ bubə məə, woanwɛ betidi.”
48 Nataniel átɔ wə nkə, “Ntsyə féyifo fáte utidi wə eto okle mini?”
Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Fɛ Filipo díbə ókpadi fə lə lefe nə fakɛ lə koto
komə kalɔɔ, mbúnyə fə koko.”
49 Nataniel átɛyi wə nkə, “Oteasa, eyifo Onanto eto Ubi kosate. Fə ni
Israelfɔ eto Oka əmə!”
50 Mfó nya Yesu lɛtɔ wə nkə, “Eni nnya míntɛyi fə miə nnyə fə lə koto
komə kalɔ eso fáfo fánɔɔ? Ebunyə asa nnya nsi nso nyamfo.”
51 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Sitinti minlɛ mi bɔtɛyi minkə, biunyə se kato
lɔɔsini nya Onanto eto batɔnkpe nlɛ kato bobe kesu kayifə kəbə mɔ, Utidi
eto Ubi, ɔflɔ.”

2

Bákpa Kusiə Lə Kana.

1 Lə diyi tsyəfə əsuəə, bákpa kusiə kutsyuə lə umə wə baakpo Kana lə
Galilea eto kasɔ. Yesu eto ambe Maria ákɛ mfó.
2 Nya bákpadi Yesu ku wə bakasebi tsya báboko kusiə kakpakɔ kamə.
3 Se nte bo banlɛ bunə léloo, Yesu eto ambe əbə Yesu ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə
nkə, “Nte bo banlɛ bunə álo.”
4 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Mbe, yanle bə tɛyi mɛ lesa nə ele bə nyifo.
Mɔ lefe mányo tɔ.”
5 Nya Yesu eto ambe lɛtɛyi besumubi bamə nkə, “Biyifo lesa nə kee
wɔɔtɛyi mi nkə biyifo.”
6 Se ini lekpa ídi itə Yudafɔ bə bəflə mə əsuə esoo, bətsyə ntu eto kalɔtsyi
kplɛ ekua ka bələkə lə abansə əsuə mfó. Nya ketulɔtsyi ɛnɔ nye ekua leeyi
ɔlɔtsyi kplɛ ɔni.
7 Mfó nya Yesu lɛtɛyi besumubi bamə nkə békuti ntu béyisə kalɔtsyi kplɛ
kamə. Nyaso békuti ntu béyisə kalɔtsyi kplɛ kamə klɛlɛlɛlɛ.
8 Mfó nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bikuti ntu bomə eto ntsyuə bisuko utidi wə nsi
lə ketsyue kamə eto kɛnyɛ.” Nya békuti mu bésuko wə.
9 Se útu ntu bo léfiani nte óbee, wə ánte kaka nte bomə dítsyi. Fɛɛ
besumubi ba díkuti ntu bomə bésuko alɛɛ, məmə áte. Nyaso nwə nsi lə
ketsyue kamə eto kɛnyɛ ákpadi okafɔse əmə,

10 nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Utsyuə saa, nte sɛɛ woaka betidi butə bəənə, nya lə
betidi ənə bəkpə eto kamaa, nya fɛ weefi mbo dimanlɛkɛ kətə betidi ləənə
nɛ. Fɛɛ fə ébu nsɛɛ ətsyə kama!”
11 Nnya díbə lə Kana lə Galilea eto kasɔ mfóo, ni ayanisa tutɛ nnya úyifo.
Úyifo nyamfo úləkə wə diyənde óte, nya wə bakasebi léfo wə bánɔ.
12 Nyamfo eto kamaa, Yesu ku wə ambe, ku wə bayimi, ku wə bakasebi
édu bésu Kapernaum nya bəsiə mfó eyi asiani.

Yesu Ála Mba Nlɛ Bíkə Bote Lə Disumuyo.

13 Ukpə Ása Bo Ɔyila eto didife eboyo elo, nyaso Yesu ésu Yerusalem.
14 Se údufə Onanto eto Disumuyoo, únyə se betidi nlɛ banantsyui ku
basamu ku ablonuma bote ku mba laafloma atabi tsya nsi lə mə kapunu
eto akɔ.
15 Nyaso ófio ukuə nya úfi wə óla basamu ku banantsyui kenke ɔ́bɔsə
lə Disumuyo mfó. Úsensə mba nlɛ atabi boba eto atabi úwui nya úkə mə
kapunu ókpo lə kasɔ.
16 Ɔtɛyi mba nlɛ ablonuma bote nkə, “Bitsyi asa nyamfo bɛbɔnko lə mfo,
nya biemfi mɔ Anto eto diyo biyifo bikəkatekɔ.”
17 Nya wə bakasebi lékloma nnya Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi nkə,
“Onanto, mɔ lelabi itə fə Disumuyoo, ətə ənəmi asɛ mɛ lə ni əsuə.”
18 Yudafɔ eto beninə əbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə, “Se féyifo asa
nyamfo məə, nte ayanisa nnya fuuyifo ate bo bə akpe kusu feeyifo nnya
okle?”
19 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Beba Onanto eto Disumuyo kamfo, nya
mootakasə ke ńyənsə lə diyi tsyəfə əsuə!”
20 Yudafɔ bamə átɔ wə bənkə, “Disumuyo ka befi alɛfosi ana alɛ akua
bátoo, bɔtɛyi fanlɛ fə ebusinkli atakasə ke əńyənsə lə eyi ətsyə əsuə?”
21 Fɛɛ bánte bə wə sinə əsuə ɔnlɛ etiki budi ketsyiko fe Onanto eto
Disumuyo.
22 Nyaso lefe nə Onanto létakasə wə utsyiko ɔkɔməə, nya fɛ wə bakasebi
lékloma bə ɔ́tɛyi nko utsyə. Nyaso báfo asa nnya báwɔni bakpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue ku nnya Yesu lɛtɛyi bánɔ.

Yesu Yi Asa Itsyi Lə Utidinini Ǝsuə Wuee.

23 Lefe nə Yesu lɛkɛ lə Yerusalem lə Ukpe Ása Bo Ɔyila eto diyididi lefee,
betidi kpə áfo wə bánɔ lə ayanisa kpə nnya bənyə úyifo eso.
24 Fɛɛ Yesu mémfi wə əsuə utə mə, itsyise uyi betidi kenke.
25 Yensife bə kuutsyuə saa si ɔtɛyi wə kulesa itsyi lə betidi əsuə itsyise
wə kosate áte lesa nə lɛkɛ lə mə ketu kəmiə.

3

Yesu Áte Nikodemo Asa.

1 Lefe nəmfóo, Yudafɔ eto uninə ɔni wə baakpo bə Nikodemo akɛ lə mə
ditsyukpa nə baakpo Farisifɔ nti.
2 Kətsyə kanii, úbə Yesu ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Oteasa, buyi boə fə
ni nwə ditsyi Onanto ɔflɔ fəbə, itsyise kutsyuə saa embofo ayanisa nnya
feeyifo buyifo lenni Onanto nsi ko wə.”
3 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Sitinti minlɛ fə bɔtɛyi minkə, lə bensinkli
utidi balee, wəmbunyə Onanto eto Sekadidi siamə.”

4 Nikodemo átɔ wə nkə, “Ntsyə boofo utidi wə díkabe businkli kale bio?
Businkli ele bə usinkli udufə lə wə ambe eto kafo fɛ lə besinkli bale wə
dinuəfə lee?”
5 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti minkə, lə bánle utidi
betsyiko lə ntu ku Onanto eto Lɛwɔnɔ nəmə əsuəə, weembofo budufə lə
Onanto eto Sekadidi siamə əsuə.
6 Utidininii, bále wə ɛyɛ lə etidisuə əsuə. Fɛɛ nnya ditsyi lə Onanto eto
Lɛwɔnɔ əsuəə, bále wə lə Lɛwɔnɔ əsuə.
7 Nyaso məntə lə iyifo fə naa lə ntɛyi fə miə ele bə bale fə bio.
8 Ufiebi aasɔ kesu kakake ola, nya wə kɔsɔ hã faanɔ, fɛɛ inni lə kaka
utsyi ku kaka ɔntɔ. Nko inte itə utsyuə saa wə bále ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ əsuə
nɛ.”
9 Mfó nya Nikodemo lɛtɔ wə nkə, “Ntsyə nyamfo loofo bubə kətə?”
10 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Oteasa kplɛ feni lə Israel, ntsyə ibə fámannɔ
nyamfo kasɔ?
11 Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti miə asa nnya bunyii, nnya əsuə boedi etiki ketsyiko
nɛ. Nya lesa nə ke búkenyəə, ni əsuə boedi adansiə nɛ. Fɛɛ biamfo bo etiki
nyamə kanɔ.
12 Lə ndi fə etiki itsyi lə kasɔ mfo eto asa əsuə nya fámamfo mɛ ánɔɔ,
ntsyə foofo mɛ bofo kanɔ lə ndi fə etiki itsyi lə kato eto asa əsuə?
13 Nya kuutsyuə saa ménsu tɔ kato unyə enso mɔ, Utidi Eto Ubi wə ditsyi
kato úbə kawunsiə mfo.
14 “Fe kase Moses lébesə owa wə béfi situ béyifo kato lə uyi əsuə lə
mfimintii, nko ke ele bə babesə mɔ, Utidi Eto Ubi kato nɛ,
15 bə utidi wə ke léfo mɛ ɔ́nɔɔ, lə unyə nkpə manlo.
16 “Itsyise Onanto ála kawunsiə kamfo kon bənkə úfi wə Ubi ɔni kplo
útə nkə utsyuə saa ke laafo wə kanɔɔ, lə ɔyɛ bukpə kanya, bomu lə unyə
nkpə manlo.
17 Itsyise Onanto mántsyese wə Ubi kawunsiə nkə lə ubə olo ke dikpi,
bomu bə lə uyifo ke Ofomfokətə.
18 “Utidi wə ke laafo wə Ubi kanɔɔ, bembolo wə dikpi. Fɛɛ utsyuə saa
wə laamfo wə kanɔɔ, bóolo wə dikpi koko itsyise wóamfo Onanto eto Ubi
ɔni kplo əmə ɔnɔ eso.
19 Kase baayɛ kaalo dikpi nəmə ni bənkə, diyənde nəmə əbə kawunsiə,
fɛɛ betidi aala ketuntu kaso diyənde nəmə, itsyise baala asa buayifoyifo
kaso.
20 Utsyuə saa wə leeyifo asa buaa, weekisi diyənde, nya woannyi kafi
ni. Itsyise woate sikpi nkə lə ɔnyi ɔfi diyəndee, yuuləkə wə asa bua nnya
weeyifo ote bənyə.
21 Fɛɛ utsyuə saa wə nsi nkpə lə kusu sɛɛ əsuəə, aanyi kafi diyənde,
itsyise woala nkə diyənde nəmə ləkə lete nkə kase unsi nkpə yɛ lə Onanto
eto lelabi əsuə.”

Yohanes Ntufləsətidi Ǝmə Édi Etiki Lə Yesu Ǝsuə.

22 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu ku wə bakasebi édu bésu Yudea eto
lekpake mfó. Bəsiə mfó itə lefe ditsyuə, nya úkeyifo betidi ntufləsəfləsə
eto lekpa.
23 Lefe nəməə, Yohanes tsya ákɛ lə Ainon lə Salim ɔflɔ kəfləsə betidi ntu,
itsyise ntu abɔ lə mfó nya betidi ékesu wə ɔflɔ nya úkəfləsə mə ntu.
24 Lefe nəmfóo, bəmmuə tɔ Yohanes beti bakpe lə aba eto diyo.

25 Diyi lɔnii, etikinənə ətsyuə édufə lə Yohanes eto bakasebi ku Yudanyə
utsyuə eto nti itsyi lə əsuəfləflə eto lekpa əsuə.
26 Nyaso bəbə Yohanes ɔflɔ bátɛyi wə bə, "Oteasa, akloma utidi utsyuə
wə fə ku wə díńyə lə Ketu Yordan eto ditukpenkpe nə nse, ini wə əsuə fédi
adansiɛ fetsyiko? Wə ni nwə mfe nlɛ betidi ntufləsəfləsə eto lekpa buyifo
nɛ, nya betidi ba kenke nlɛ budu kesu wə ɔflɔ."
27 Yohanes átɛyi mə nkə, "Kuutsyuə saa embofo kulesa bɔkɛ, lenni
Onanto dífi ni útə wə.
28 Mi kosate ni mɔ badansiɛ bə ntɛyi mi nkpasə wuee miə inni mɔ ni
Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə. Fɛɛ Onanto létsyese mɛ nkə ntɔ wə
sɛtɔ.
29 Nwə ni Okafɔsee, wə ni nwə mbə Okafɔ əmə nɛ. Fɛɛ nwə ni Okafɔse
əmə eto okloboo, lə unyə ɔlɛ Okafɔse əmə eto ɔkɔɛ bɔɔnɔ, yeakpe wə
disuəyuə tinti. Nko əmə eso mintsya nlɛ disuəyuə bunyə tinti fe okafɔse
əmə eto oklobo nɛ.
30 Nya nko ele bə wə diye be kato lə mɔ lele lə dibə kasɔ nɛ.
31 "Nwə ditsyi kato ubəə, so utsyuə saa. Nya nwə ditsyi kasɔ mfo tsyaa,
kasɔ mfo eto utidi ete uni. Nya kasɔ mfo eto asa eto etiki ete weedi. Fɛɛ
nwə ditsyi kato úbəə, təkə məmblɛ kato.
32 Waatɛyi lesa nə úkənyə ku nnya úkanɔ mfó. Fɛɛ kuutsyuə saa aamfo
wə sedansɪɛdidi siamə.
33 Fɛɛ nwə ke léfo wə kɛnyɛ kamə ɔ́nɔɔ, lɛ uyi bose kətə nkə Onanto
eyifo utintinyə.
34 Nwə Onanto létsyesee, eedi Onanto eto etiki, itsyise Onanto éfi wə
Lɛwɔnɔ úyisə wə əsuə kenke.
35 Anto əmə aala wə Ubi əmə nya úfi lesa saa ókpe wə lə ani nɛ.
36 "Nwə léfo Ubi əmə ɔ́nɔɔ, kpe nkpə manlo. Nya nwə laani weentsyue
Ubi əmə kotoo, weembunyə nkpə manlo bomə. Bomu Onanto eto kotonənə
manlo ebutəkə wə lə əsuə."

4

Yesu Édi Etiki Ku Samariasio Utsyuə.

1 Farisifɔ ánɔ bə Yesu lɛ ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə buyifo kətə betidi,
nyaso betidi kpə təkəko wə baso Yohanes.
2 Lə sitintii, Yesu kosate ményifo ntufləsəfləsə eto lekpa útə kuutsyuə
saa, bomu wə bakasebi hã díkeyifo nko.
3 Se Yesu léte nkə Farisifɔ ánɔ ditiki nəmfo nkoo, údu lə Yudea eto kasɔ
úsu Galilea eto kasɔ.
4 Nya lə kusu ko ɔnyɛ ɔntɔɔ, ele bə ɔyɛ Samaria eto kasɔ ofe.
5 Yesu ésu óyo Samaria eto umə wə baakpo Sikar, wə lɛfi kasɔ ka mə ona
Yakob dítə wə ubi Yosef.
6 Lɛtidibo ditsyuə nə Yakob díku akɛ mfó. Nya se ílə Yesu fɛ úsu óyo mfó
lə nkɔminti lefe itsyi lə kusu komə eto bɔyɛ esoo, úkənə úsiə lə lɛtidibo
nəmə ɔflɔ.
7 Nya ete Samariasio utsyuə díbə ntu kekutikɔ. Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
"Tə mɛ ntu lə nnə."
8 Lə lefe nə mfó əsuəə, Yesu eto bakasebi ébudu bésu umə didisa kayakɔ.
9 Usio əmə átɛyi nkə, "Beso fə Yudanyə laatɔ mɔ Samariasio fə ntə fə
ntu lə ənə?" Usio əmə átɔ nko itsyise Yudafɔ ku Samariafɔ anka.

10 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Lə nnya ete fenyi lesa nə Onanto ləətə ku
nwə nlɛ fə bɔtɔ nkə tə wə ntu lə unəə, eni fə bomu ebɔtɔ wə fə utə fə ntu
bo ləətə nkpə.”
11 Usio əmə átɔ wə nkə, “Boanto, əmbə lesa nə beefi kekuti ntu, nya
lɛtidibo nəmə tsya atsyo. Sie fuunyə ntu bo ləətə nkpə bomə etsyiko?
12 Lee fə nso bo Ona Yakob wə díku lɛtidibo nəmfo útə bo, kaka wə ku
wə bebi ku wə bebuki kenke dínə ntu betsyiko?”
13 Mfó nya Yesu dítə wə mbuayɛ nkə, “Lə betidi ənə ntu bomfoo, utukuɛ
si wɔɔlɛ mə.
14 Fɛɛ ntu bo mɔ luutəə, utukuɛ ensi əmbɔlɛ nwə luunə mu. Ntu bo mɔ
luutə wə ebofiani nkpə eto ntu eto kayifəkɔ lə wə. Ntu bomfo ebukabɔdi
lə wə nya buutə wə nkpə manlo.”
15 Usio əmfo átɛyi wə nkə, “Boanto, tə mɛ ntu bomfo bə lə utukuɛ lə ɔyɛ
mɛ bɔlɛ bio, nya lə nyɛ mfo bubə kekuti ntu.”
16 Yesu átɛyi wə nkə, “Su akpadi fə usə lə bibə.”
17 Usio əmə átɛyi wə nkə, “Minsi kusə.”

Yesu átɛyi wə nkə, “Átɛyi sitinti fə ensi kusə.

18 Ébusiəko basani ɛnɔ áfe. Nya nwə fə ku wə nkpe mɔmɔ kulaa tsya
enni fə usə. Sitinti fátɛyi.”
19 Usio emə átɛyi Yesu nkə, “Bonamute, nnyə miə eyifo Onanto eto
unyɛləkətidi.
20 Bo Samariafɔɔ, bo banamə ésumu Onanto lə kɔtini komfo əsuə. Fɛɛ
mi Yudafɔ aatɛyi biənkə Yerusalem ni kaka ele bə busumu Onanto.”
21 Yesu átɛyi wə nkə, “Usionko, fo mɛ anɔ fə lefe ditsyuə lə bubə nə betidi
lensiembusumu Onanto lə kɔtini komfo əsuə nye lə Yerusalem.
22 Mi Samariafɔɔ, binyi lesa nə biesumu. Fɛɛ bo Yudafɔɔ, buyi futsyə
boesumu. Itsyise Yudafɔ əsuə nnya bofokətə laayɛ kəbə.
23 Fɛɛ lefe lɛ bubə nya díkəbə tsya koko, se betidi luusumu Anto əmə
ɛyɛ lə kusu sɛɛ ku lə lɛwɔnɔ eto əsuəale ku lə sitinti əsuə. Itsyise mə ni
besumunyə ba eto okle Onanto laala nkə besumu wə nɛ.
24 Se Onanto ni Lɛwɔnɔ esoo, betidi ba luusumu wəə, ele bə bayɛ lə
lɛwɔnɔ nəmə eto əsuəale ku lə sitinti əsuə.”
25 Usio əmə átɛyi wə nkə, “Nyi miə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə, wə
baakpo Kristoo, ebubə. Nya lə ubəə, wuuləkə lesa saa kasɔ ote bo.”
26 Yesu átɛyi wə nkə, “Mɔ nwə nlɛ etiki budi ku fə mfoo, mɔ ni wə nɛ.”
27 Lefe nəmfóo, wə bakasebi bamə əbə bédufə nya íyifo mə naa se bənyə
wə ɔnlɛ etiki budi ku usio. Fɛɛ mə kuutsyuə saa mántɔ usio əmə bə be
woabɛbɛ nye bátɔ wə bə beso ɔnlɛ etiki budi ku usio əmə.
28 Usio əmə áyani wə ɔlɔtsyi əmə útsyə lə lɛtidibo nəmə ɔflɔ nya údu
úsu umə úsu ɔ́tɛyi betidi nkə,
29 “Bibə bebe osani utsyuə wə lɛtɛyi mɛ lesa saa nə mínkeyifo mínyə lə
mɔ nkpə! Lee wə ni Onanto eto nwə Bákpo Ɔhile Bətsyə əmə?”
30 Nyaso betidi bamə ábɔ bétsyi umə əmə bésu bə beesu bənyə wə.
31 Lefe nəmfóo, bakasebi bamə álɛ Yesu lekpakpa bátɛyi bənkə, “Oteasa,
bedi lesa!”
32 Fɛɛ ɔ́tɛyi mə nkə, “Nkpe lesa nə muudi nə əsuə binyi kulesa saa
bitsyiko.”
33 Nyaso bakasebi bamə étsyiko mə əsuə bɔtɔ bənkə, “Lee utsyuə áboko
wə lesa údi?”

34 Yesu átɛyi mə nkə, “Mɔ didisa ni bə nyifo nwə lékpe mɛ eto lelabi,
nya lə nlosə keyifo ka útə mɛ nkə nyifo.
35 Biatɛyi biənkə, ‘Afa ana sɔ̃ɔ̃ kama fɛ lesa loobe oto.’ Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi
minkə bɛlɛ ola bebe kakuɛ eto ditsyəbi lə bebe kase bidikə biamə díkabe!
Bíoyo nnya buləkə.
36 Onanto aafo kayo nwə ləələkə bidikə lə ɔkuɛ nya waakpa mi kakpo lə
unwu itə nkpə manlo. Lə nyamfo eso nwə laato ku nwə ləələkəə, məmblɛ
ebunyə disuəyuə tinti.
37 Nyaso nnya baatɛyi bə utidi ɔni laato nya obamba ləələkə, eyifo sitinti.
38 Mɔ létsyese mi miə bisu biləkə bidikə lə ɔkuɛ wə inni mi léto bikə
biamə. Betidi bamba díyifo keyifo kekleke lə kasɔ ketsyikokɔ lə mfó, nya
mi dínyə kutəkə lə keyifo ka mə díyifo əsuə.”

Samariafɔ Kpə Áfo Yesu Bánɔ.

39 Samariafɔ kpə lə umə əmə áfo Yesu bánɔ ɛyɛ lə nnya usio əmə lɛtɛyi
nkə, “Ɔtɛyi mɛ lesa saa nə mínkeyifo lə mɔ nkpə əsuə mínyə,” eso.
40 Nyaso se Samariafɔ bamə díbə bənyə Yesu lə lɛtidibo nəmə ɔflɔɔ, bálɛ
wə lekpakpa bə usiə lə mə ɔflɔ nya Yesu dísiə mfó eyi ənuə.
41 Betidi bamba kpə esi báfo wə bánɔ lə wə ditiki nə údi mə eso.
42 Nya bátɛyi usio əmə bənkə, “Bófo bɔ́nɔ mɔmɔ inni lə nnya fátɛyi bo
eso, bomu bo kosate ánɔ etiki nnya údi eso, nya buyi boə wə ni kawunsiə
kamfo eto Ofomfokətə tinti əmə.”
43 Lə eyi ənuə eto kamaa, Yesu édu mfó úsu Galilea eto kasɔ.
44 Itsyise wə kosate ələkə ɔ́tɛyi nkə, “Dibu ankɛ kətə Onanto Eto
Unyɛləkətidi lə wə kosate eto kasɔ.”
45 Fɛɛ se Yesu dísu údufə Galilea, betidi bamə áfo wə atuu ku disuəyuə,
itsyise se bésu Ukpə Ása Bo Ɔyila eto Diyisɛɛ kedikɔ lə Yerusalem, bənyə
asa nnya kenke úyifo.
46 Lə nnya kamaa, Yesu ésinkli úsu Kana lə Galilea eto kasɔ, kaka úkatsyi
ntu ɔ́wuninsə bófiani nte. Lefe nəmfóo, Aba eto unyɛsiə ninə utsyuə wə
dítsyi Kapernaum eto ubi ánɔ bufi.
47 Se ɔ́nɔ nkə Yesu etsyi Yudea úbə Galilea, úsu wə ɔflɔ nya ɔ́lɛ wə
lekpakpa nkə úsu Kapernaum lə usu otsya wə ubisaibi utə wə, itsyise wə
ubi əmə fe woala lə ukpə.
48 Yesu átɛyi wə nkə, “Lə biənnyə nyifo ayanisa ntee, biamfo mɛ kanɔ.”
49 Uninə əmfo álɛ wə lekpakpa ɔ́tɛyi nkə, “Bonamute, bə lə əbə abe mɔ
ubi əmə bə lə ɔyɛ bukpə.”
50 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Su! Fə ubi əmə ebɔkɛ nkpə.”
Uninə əmə áfo etiki nnya Yesu lɛtɛyi wə ɔ́nɔ nya úsinkli údu.
51 Se úsinkli ɔntɔɔ, wə diyo eto beyifoyifo betsyuə átsyako wə lə kusu
nya bátɛyi wə bənkə wə ubi əmə kpe nkpə.
52 Ɔtɔ mə lefe nə tutuutu íyuə wə ubi əmə. Nya bətə mbuayɛ bənkə,
“Kənə ku kakɔmi lefe, fe lebombo lɛwɛ eti nnya bɔyila bomə léyani wə
nɛ.”
53 Ubi anto əmə ákloma nkə lefe nəmfo əsuə tutuutu Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Fə ubi əmə ebɔkɛ nkpə.” Nya uninə əmfo ku wə diyo eto betidi kenke
léfo Yesu bánɔ.
54 Nyamfo díyifo ayanisa nuəfə nnya Yesu díyifo lə Galilea se utsyi Yudea
eto kasɔ úsu mfó nɛ.

5

Yesu Átsya Ufimfi Utsyuə Lə Ditumbu Ditsyuə Ɔflɔ.

1 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu ésu Yerusalem se Yudafɔ eto diyisɛɛ ditsyuə
didife léyo.
2 Lə umə əmə eto kaka baakpo Basamu eto Kesie ɔflɔɔ, ditumbu ditsyuə
kpe mfó nə baakpo bə Betesda lə Hebrifɔ eto sele əsuə. Bákpo mpatampa
ɛnɔ beńyənsə lə ditumbu nəmə ɔflɔ.
3 Mfó befimfi kpə ateate ba ni bənəmba, mba lɛtsyini, ku mba leba
bankpoo kasɔ díbə kakpo. Nya bəńyə bensekə ntu bomə eto butinkəsə
butsyuə.
4 (Itsyise afe ətsyuəə, Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə kəbə kémunisə
ntu bomə. Nya ufimfi tutɛ wə ke dídufə lə ntu bomə əsuəə, ənyə
bufitsyantsya.)
5 Osani utsyuə kálabə mfó wə díkəfi alɛ fosi ətsyə alɛ mflamfla sɔ̃ɔ̃.
6 Se Yesu dínyə wə nya unyi nkə onlabe lə ufinkla əsuə mfó itə alɛ kpəə,
ɔ́tɔ wə nkə, “Ala bə, fə bufi yɛ fə?”
7 Ufimfi əmə ətə mbuayɛ nkə, “Uninə, mimbə kuutsyuə wə lɔɔwunsəko
mɛ ndufə ntu bomə kafo lə bémunisə mu. Lə nkplatsya miə meedufə tsyaa,
utidi bamba éboka mɛ budufə koko.”
8 Yesu átɛyi wə nkə, “Taka əńyə, fi fə okla lə ayɛ edu!”
9 Lamfolamfo, osani əmə eto əsuə əmuə wə ale! Úfi wə okla nya ɔ́yɛ
údu.
Diyi nə nyamfo díbəə, eyifo Yudafɔ eto Ɔnwɛditsyəyi.
10 Nyaso Yudafɔ eto beninə átɛyi osani wə Yesu létsya bufi bənkə, “Mmi
eyifo Ɔnwɛditsyəyi. Kɔfi məntə kusu bə lə etsyi fə okla.”
11 Ɔ́tɛyi nkə, “Nwə létsya mɛ bufi ke lɛtɛyi mɛ nkə, ‘Taka əńyə, fi fə okla
lə ayɛ edu!’ ”
12 Bátɔ wə bənkə, “Owoe ni utsyə lɛtɛyi fə nkə, ‘Tsyi fə okla lə ayɛ’?”
13 Fɛɛ nwə bátsya bufi bomə mánte nkə utsyə əmə ni Yesu. Nya Yesu
tsya ébonya údufə lə betidi kpə ba díńyə mfó eto nti.
14 Nyamfo eto kamaa, Yesu ənyə wə lə Onanto eto kedikətəkɔ nya ɔ́tɛyi
wə nkə, “Bebe! Ǝsuə búmuə fə ale. Nyaso mensiyifo lebua bio! Lenni
nkoo, lesa nə nkpe ale enso mmə ebuyifo fə!”
15 Nya osani əmə dídu nya úsu ɔ́tɛyi Yudafɔ eto beninə bamə nkə Yesu
ni utidi wə létsya wə bufi.
16 Nyaso bétsyiko Yesu bulə, itsyise ótsya utidi bufi lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə
17 Yesu átɛyi mə nkə, “Mɔ Anto si ɔlɛ keyifo buyifo lefe saa, nyaso ele bə
mintsya yifo nko.”
18 Lə nnya ɔ́tɛyi mfo esoo, Yudafɔ eto beninə esi bábɛbɛ esu kekleke bə
baalo wə. Itsyise inni Ɔnwɛditsyəyi əsuə eto kɔfi ete óta úbu, bomu usi
ɔ́tɛyi nkə Onanto eyifo wə Anto. Nya nyamfo eto kasɔ ni bə wə ku Onanto
akate.

Yesu Eto Ǝsuəale

19 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, Onanto eto
Ubi embofo kulesa buyifo lə wə kosate eto əsuəale əsuə. Bomu lesa nə
wəənyə wə Anto leeyifoo, ni wintsya leeyifo nɛ.

20 Itsyise Anto əmə aala wə Ubi əmə nya woate wə lesa saa nə wə kosate
nlɛ buyifo. Nya woote wə asa kplɛ kpə enso nyamfo nnya luuyifo mimblɛ
yanii.
21 Fe kase Anto əmə laatakasə bəkpenkpe ketsyiko ɔkɔmə kaboko nkpəə,
nko ke Ubi əmə tsya luutə nkpə mba úləkə nɛ.
22 Nya Anto əmə kosate tsya ankponko kuutsyuə lekpo, bomu útə wə Ubi
kusu nkə okponko betidi kenke lekpo,
23 bə lə utsyuə saa lə ufi dibu utə Ubi əmə fe kase bəətə Anto əmə dibu.
Futsyə kee dímembu Ubi əməə, mémbu Anto əmə létsyesə wə tsya.
24 “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, utsyuə saa wə laanɔ mɔ ditiki nya ófo
nwə létsyese mɛ ɔ́nɔɔ, wuunyə nkpə manlo. Bembokponko wə lekpo, fɛɛ
ɔ́yɛ lə ukpə əsuə ófe údufə lə nkpə əsuə koko.
25 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti miə, lefe lɛ bubə nə bekpənkpə luutsyue Onanto
eto Ubi koto, nya mba leetsyue we ɔkɔɛ koto ebunyə nkpə tinti. Lefe nəmə
kulaatsya ébubə koko.
26 Fe kase Anto əmə ni nkpə eto ketsyikokɔ, nko ke útə nkə wə Ubi tsya
yifo nkpə eto ketsyikokɔ nɛ.
27 Nya útə wə əsuəale nkə okponko kawunsiə kenke lekpo, itsyise wə ni
Utidi Éto Ubi əmə.
28 “Biəntə lə nyamfo lə iyifo mi yanii, itsyise lefe lɛ bubə nə bekpənkpə
ba nkpe lə edi lɔɔnɔ Utidi Éto Ubi əmə eto ɔkɔɛ.
29 Nya bɔɔbɔ lə edi bəbə. Mba dísiə nkpə sɛɛ ebotaka bənyə nkpə manlo.
Nya mba dísiə nkpə bua, tsya ebotaka bafo dikpilolo.
30 “Məmbofo kulesa buyifo lə mɔ əsuəale əsuə. Lesa nə Onanto laatɛyi
mɛɛ, nnya meefi kakpo lekpo nɛ. Nyaso mɔ lekpokponkpo yɛ lə kusu əsuə,
itsyise meenyifo kulesa lə mɔ lelabi əsuə, bomu lə nwə létsyese mə eto
lelabi əsuə.”

Yohanes Ǝləkə Yesu Kɛnyɛ.

31 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Lə nləkə kɛnyɛ lə mɔ kosate əsuəə, yanle bə bafo
lesa nə míntɛyi əmbə kalende.
32 Fɛɛ utidi bamba kpe wə leedi adansiɛ lə mɛ əsuə, nya nyi miə adansiɛ
nnya ɔnlɛ budi lə mɛɛ, kpe kalende.
33 “Bíokpe batɔnkpe Yohanes ɔflɔ nya úkatɛyi mi sitinti siamə itsyi lə
mɛ əsuə.
34 Fɛɛ mɔɔ, minlɛ bɔtɛyi miə utidinini eto sedansiɛdidi lə mɛ əsuə afe
itə mɛ. Bomu ńtɛyi nyamfo bə lə binyə bofokətə.
35 Yohanes ətsyə fe okandiɛ wə nlɛ bunyə nya ɔnlɛ lekpasə butə, nya
béla biə biənyə disuəyuə lə wə lekpasə nəmə əsuə itə lefe sɛkɛ ete.
36 “Fɛ mɔɔ, sedansiɛ sia lɛflɔ senso Yohanes eto selee, se nkpe mɛ nɛ.
Itsyise keyifo ka mɔ Anto dítə mɛ nkə nyifo nlose, ka minlɛ buyifoo, ke nlɛ
adansiɛ budi lə mɛɛ nɛ. Ke nlɛ bote bə mɔ Anto əmə létsyese mɛ.
37 Nya Anto wə létsyese mɛ tsyaa, wə kosate leedi adansiə lə mɛ əsuə.
Bíannɔ tɔ wə ɔkɔɛ bɛnɔ, nya bíənyə tɔ kase unte bínyə.
38 Fɛɛ biamfo wə ditiki nəmə kakpe lə mi akɔɛsi itsyise biamfo utidi wə
ótsyese bɛnɔ.
39 Biakase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue eto asa itsyise bibu biə biunyə nkpə
manlo lə nnya əsuə. Nya ko etiki nyamfoo, lɛ etiki budi ketsyi lə mɛ əsuə!
40 Fɛɛ bɛni biə biembubə mɛ ɔflɔ lə binyə nkpə.
41 “Minlɛ kasɔ mfo eto betidi eto atɛsə bɔbɛbɛ,

42 itsyise nyi betidi ba eto okle bini, nya nyi miə bianla Onanto lə mi
akɔɛsi.
43 Mbə lə mɔ Anto eto diye əsuə, fɛɛ biamfo mɛ. Nya lə utidi bamba
ebubə lə wə kosate eto diye əsuə alɛɛ, biofo wə.
44 Ntsyə yuubə fɛ biofo mɛ bɛnɔ lə lefe nə eto lefe bɛnlɛ atɛsə bɔbɛbɛ
ketsyiko mi bətsyuə ɔflɔ, nya biambɛbɛ atɛsə nnya ditsyi Onanto ɔni kplo
əmə ɔflɔ?
45 "Fɛɛ biembu biə mɔ ni nwə loolo mi dikpi lə mɔ Anto ɔflɔ. Bomu
Moses, nwə əsuə bífi mi kusubebe bítəkə, wə ni futsyə loolo mi dikpi nɛ.
46 Lə nnya ete béfo Moses bɛnɔ sitintii, eni béfo mɛ bɛnɔ, itsyise ɔ́wɔni
asa utsyə ítsyi lə mɛ əsuə.
47 Fɛɛ se bíamfo lesa nə ɔ́wɔni utsyə bɛnɔɔ, ntsyə yuubə fɛ biofo lesa nə
maatɛyi bɛnɔ?"

6

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Anɔ Lesa Bédi.

1 Nyamfo eto kamaa, Yesu áyila Galilea eto Ditumbukplɛ nə bensi baakpo
bə Tiberia eto Ditumbukplɛ úsu ni lekpake nə nse.
2 Nya betidi kpə dítəkəko wə, itsyise bənyə ayanisa nnya úyifo ótsya
mba nlɛ bufi eso.
3 Yesu ku wə bakasebi ábe bésu bəsiə lə lekpenkpe ditsyuə əsuə.
4 Lefe nə Yudafɔ leedi Ukpe Ása Bo Ɔyila eto Diyi éboyo elo.
5 Se Yesu létakasə ənəmi únyə sitiditu kplɛ sia nlɛ wə ɔflɔ bubəə, ɔ́tɔ
Filipo nkə, "Sieti buunyə didisa boya butə betidi bamfo kenke lə bedi?"
6 Fɛɛ Yesu átɔ nyamfo nkə lə ufi oto Filipo obe, ite bə uyi lesa nə wə
kosate ləəbə buyifo tsya fɛ.
7 Filipo ətə wə mbuayɛ nkə, "Lə bufi betidi alofa ənuə eto diyi eto
kayofofo eto atabi boya didisa kulaa tsyaa, diemboyo bə betidi bamfo eto
utsyuə saa nyə sɛkɛ udi!"
8 Mfó nya Yesu eto okasebi wə ni Simon Petro, eto ɔyimi wə baakpo
Andrea, lɛtɛyi wə nkə,
9 "Okosobi utsyuə si mfo wə ntsyi abolo anɔ ku akpɛ ənuə. Fɛɛ bə ni
nyamfo itə betidi ba kpenkpe mfo?"
10 Yesu átɛyi mə nkə, "Bitə lə betidi bamə lə bəsiə lə kasɔ lə kaka lékpa
wuee." Nyaso betidi bamə kenke əsiə lə kasɔ. Basani mate eyifo fe akpi
anɔ.
11 Nya Yesu dífi abolo nyamə, nya ɔ́sɔ Onanto ani nya úsie nnya útə
betidi bamə nsi mfó. Nko ke úyifo ku akpɛ nyamə tsya nɛ, nya mə utsyuə
saa lɛkɛ kase óla.
12 Se bédi bémii, Yesu átɛyi wə bakasebi bamə nkə, "Bɛsɛ nnya díbu, bə
lə ku ni ditsyuə saa lə lɛyɛ bobia."
13 Nyaso básɛ nnya díbu bakɔ. Nya nnya díbu lə abolo anɔ nnya bédi
əsuəə, éyi lefosi etsyitsya ənuə.
14 Se betidi bamə dínyə ayanisa nnya Yesu díyifoo, bátɛyi bənkə, "Sitinti
nwə mfo ni Onanto eto Unyɛləkətidi wə luubə kawunsiə nɛ!"
15 Nya, Yesu áte nkə bəəbə wə bubə kəmuə lə əsuəale əsuə kətsyə seka.
Itə eso úləkə əsuə lə mə nti úsu ɔkɛ lə akpenkpe nnya nkpe mfó nti wə
mate.

Yesu Áyɛ Lə Ntu Ǝsuə.

16 Se ditsyitsyo lefe léyoo, Yesu eto bakasebi áyifə bésu ditumbukplɛ
nemə kɛnyɛ.
17 Bédufə lə ɔklɔ utsyuə əsuə nya bétsyiko ditumbukplɛ nəmə bɔyila
kesu Kapernaum eti. Kale ébolo, tsya fɛɛ Yesu məmbə óyotɔ mə ɔflɔ.
18 Ditumbukplɛ nəmə eto ntu étsyiko bonwa ketu flɛmflɛmflɛ, itsyise
ufiebi étsyiko bɔsɔ kekleke.
19 Bakasebi bamə ébonwa ɔklɔ əmə báyɛ fe esunkpo ətsyə nye ana ku
kama fɛ bənyə se Yesu nyɛ lə ntu bomə əsuə ɔnlɛ ɔklɔ əmə ɔflɔ bubə. Se
bənyə wəə, sikpi ko dímuə mə!
20 Nya Yesu lɛtɛyi, mə nkə, “Biante sikpi! Mɔ uni.”
21 Mfó fɛ əsuə diyuə mə nɛ! Nya bətə údufə lə ɔklɔ əmə nya ete bédufə
kaka bántɔ tsya nɛ.
22 Se kale dísiəə, betidi ba díbu bəńyə lə ditumbukplɛ nəmə eto situma
sia nsee, ənyə bətsyə lekpo bə diyi nə léfee, ɔklɔ ɔni hã díńyə lə utuflɔ
mfó. Báte bə Yesu méndufə lə ɔklɔ əmə əsuə ku wə bakasebi fɛ bétsyiko
ditumbukplɛ nəmə bɔyila. Bakasebi bamə mate ete dídufə lə ɔklɔ əmə
kafo.
23 Nya efue bamba nnya ditsyi Tiberia eto umə əbə ídufə kaka
dímantsyonko kaka bédi abolo, se Bonamute lékasɔ Onanto ani ólosə eto
kama.
24 Se sitiditu nəmə dínyə nkə Yesu nye wə bakasebi mankɛ mfó esoo,
bédufə lə efue nyamə nya bédu bésu Kapernaum bésu banlɛ Yesu bɔbɛbɛ.

Yesu Ni Didisa NəLəətə Nkpə.

25 Se betidi bamə dínyə Yesu lə ditumbukplɛ eto lekpake nə nsee, bátɔ
wə bənkə, “Oteasa, dimamfe fəbə mfo?”
26 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, inni ayanisa
nnya bínyə mínyifo bɛnɔ kasɔ eso bɛnlɛ mɛ bɔbɛbɛ, bomu lə didisa nə
bɛkɛ bídi bími eso.
27 Biankplatsya itə didisa nə laabia, bomu bekplatsya itə didisa nə
lambia, nə luutsyə itə nkpə manlo. Didisa nəmfoo, ni ni nə Utidi Eto Ubi
luutə mi nɛ, itsyise Anto Onanto ébutəkə wə kɔni utsyə.”
28 Mfó nya betidi bamə lɛtɔ Yesu bənkə, “Be ele bə buyifo lə ete bə bɔlɛ
Onanto eto keyifo buyifo?”
29 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Lesa nə Onanto lela nkə biyifo ni bə befo
utidi wə ótsyese bɛnɔ.”
30 Bátɔ wə bənkə, “Nte ayanisa nnya fuuyifo ate bo, bə lə bofo fə bɔnɔ?
Be fuuyifo?
31 Bo banamə édi didisa nə baakpo mana lə mfiminti fe kase báwɔni
bətsyə lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bənkə, ‘Útə mə didisa nə dítsyi
kato nkə bedi.’ ”
32 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə inni Moses ni
nwə dítə mi didisa nə dítsyi kato. Bomu mɔ Anto ni nwə ləətə mi didisa
tinti nə ditsyi kato.
33 Itsyise Onanto eto didisa ni nwə ditsyi kato úbə. Wə ni nwə ləətə nkpə
kawunsiə nɛ.”
34 Bátɛyi wə bənkə, “Bonamute, tə bo didisa nəmfo lefe saa.”
35 Mfó Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Mɔ ni didisa nə ləətə nkpə nɛ. Fəə ke díbə mɔ
ɔflɔɔ, kukpɛnsɛ əmbɔlɛ fə kulefe, nya nwə léfo mɛ ɔ́nɔɔ, utukuɛ əmbɔlɛ
wə kulefe kulefe.
36 Fɛɛ ntɛyi mi minkə ite bə bíunyə mɛ tsyaa, bíamfo mɛ bɛnɔ.

37 Utsyuə saa ke mɔ Anto əmə dífi útə mɛɛ, ebubə mɛ ɔflɔ, nya nwə díbə
mɛ ɔflɔɔ, məmbɔni wə kulefe.
38 Itsyise ntsyi kato mbə inni bə lə nyifo lə mɔ lelabi əsuə, bomu mbə
miə lə nyifo lə nwə létsyese mɛ eto lele əsuə.
39 Nya utidi wə létsyese mɛ eto lelabi ni nkə mba kenke úfi útə mɛ
eto kutsyuə mannya, bomu bə lə ntakasə mə nńyənsə lə diyi fɛfɛ əsuə lə
məmblɛ kenke lə bənyə nkpə manlo.
40 Itsyise mɔ Anto eto lelabi ni nkə, utsyuə saa wə dínyə mɔ Onanto eto
Ubi nya ófo mɛ ɔ́nɔɔ, lə unyə nkpə manlo, nya mootakasə wə nńyənsə lə
diyi fɛfɛ əsuə.”
41 Mfó nya Yudafɔ bamə dítsyiko bɔwɔnɔnɔ lə wə əsuə itsyise ɔ́tɛyi nkə,
“Mɔ ni didisa nə ditsyi kato díbə” eso.
42 Nyaso bátɔ mə əsuə bənkə, “Inni Yesu əmfo wə ni Yosef eto Ubi lee?
Buyi wə anto ku ambe. Ntsyə ibə fɛ woatɛyi nkə, utsyi kato úbə?”
43 Yesu átɛyi mə nkə, “Bɛyɛ kənə lə mi nti.
44 Kuutsyuə embofo mɛ ɔflɔ bubə lenni mɔ Anto əmə lékpa wə óboko
mɔ ɔflɔ. Nya mootakasə wə mboko nkpə lə diyi fɛfɛ əsuə.
45 Onanto eto bənyɛləkətidi áwɔni bənkə, ‘Onanto ebote məmblɛ kenke
asa.’ Nyaso utsyuə saa wə leetsyue ato nya woakase asa ketsyi lə Anto əmə
ɔflɔɔ, əəbə mɔ ɔflɔ.
46 Nyamfo mante bə utsyuə ébunyə Anto əmə unyə enso nwə ditsyi
Onanto əmə ɔflɔ hã díkənyə wə unyə.
47 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə nwə lefo ɔnɔɔ, nkpə manlo kpe wə.
48 Mɔ ni dídisa nə ləətə nkpə.
49 Mi banamə édi lesa nə baakpo mana lə mfiminti, fɛɛ bekpə.
50 Fɛɛ didisa nə ditsyi kato díbəə, eyifo didisa nə utsyuə saa ke leedi nii,
embukpə.
51 Mɔ ni didisa nə ləətə nkpə, nə dítsyi kato díbə. Utsyuə saa wə leedi
lesa nəmfoo, wuusiə nkpə lefe saa. Nya didisa nə muufi ntə kawunsiɛ eto
betidi bə lə bənyə nkpəə, eyifo mɔ əsuə eto sinə sia muumfi ntə.”
52 Nyamfo áboko kənə kekleke lə Yudafɔ bamə nti nya bátɔ bə, “Ntsyə
utidi əmfo loofo wə əsuə eto sinə bufi kətə bo nkə budi?”
53 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, lə biendi
mɔ Utidi Eto Ubi eto əsuə eto sinə, binə mɔ kɔtɔɔ, biembunyə nkpə lə mi
əsuə.
54 Utsyuə saa ke leedi mɔ əsuə eto sinə nya wəənə mɔ kɔtɔɔ, ebunyə
nkpə manlo, nya mootakasə wə mboko nkpə, lə diyi fɛfɛ əsuə.
55 Itsyise mɔ əsuə eto sinə ni didisa tinti nya mɔ kɔtɔ ni ənəsa tinti.
56 Utsyuə saa ke leedi mɔ əsuə eto sinə nya wəənə mɔ kɔtɔɔ, okpe lə mɛ,
nya mintsya nsi nkpə lə wə.
57 Fe kase Anto wə nsi nkpə lə mɛ nya minsi nkpə lə wəə, nko ke utidi
wə leedi mɔ əsuə eto sinəə, luusiə nkpə ɛyɛ lə mɛ eso nɛ.
58 Nyamfo ni didisa nə ditsyi kato díbə. Dinte fe didisa nə eto okle mi
banamə dídi nya bəkpə. Utsyuə saa kee leedi didisa nə maatɛyi mfoo,
ebusiə nkpə itə lefe nəmə kenke.”
59 Asa nyamfo Yesu léte mə lə Yudafɔ eto katsyakɔ lə Kapernaum nɛ.

Nkpə Manlo Eto Etiki

60 Se Yesu eto bakasebi kpə lɛnɔ etiki nyamfoo, bátɛyi bənkə, “Ditiki
nəmfo eto kasɔnɔnɔ kpe ale tinti! Owoe loofo ni bofo?”

61 Ite bə mə kuutsyuə mémfe kɛnyɛ ɔ́tɛyi kulesa tsyaa, Yesu áte nkə íkələ
mə lə akɔɛsi nya ɔ́tɔ mə nkə, “Nyamfo ələ mi?
62 Nyalɛ, lə ibə bə binyə Utidi eto Ubi əmə ɔntɔ kato kaka usiə kɔɔ, ntsyə
biuyifo?
63 Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ləətə nkpə. Utidi eto əsuə eto sinə əmbə
kutəkə saa. Etiki nnya kenke míntɛyi eyifo Onanto eto Lɛwɔnɔ eto etiki
nnya ləətə nkpə.
64 Fɛɛ bətsyuə kpe lə mi nti ba dímamfo bánɔ.” Yesu áte taa kasɔ
ketsyikokɔ mba dímamfo wə bánɔ ku nwə luufi wə okpe kɔni.
65 Ɔ́tɛyi úsukosə nkə, “Nyamfo eso míntɛyi mi miə kuutsyuə saa embofo
mɛ ɔflɔ bubə lenni Anto əmə dítə wə kusu.”
66 Lə nyamfo eto kamaa, mba dítəkəko wə kpə ésinkli lə wə kama nya
bəkətəkəko wə kama bio.
67 Mfó nya Yesu lɛtɔ wə bakasebi lefosi inuə bamə nkə, “Mi tsyaa,
biusinkli mɛ kama?”
68 Simon Petro ətə wə mbuayɛ nkə, “Bonamute, owoe ɔflɔ buudu busu?
Fə nkpe nkpə manlo eto etiki nyamə!
69 Nya mɔmɔɔ, bófo bónɔ nya bunyi boə fə ni Onanto eto Ubi, wə ni
Ɔkɛnkɛnyə əmə.”
70 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Mɔ ni nwə díləkə mi lefosi inuə bamə
tsyaa, ɔni eyifo oboatidi lə mi nti!”
71 Yesu átɛyi nyamfo itsyi lə Yuda wə ni Simon Iskariot eto ubi əsuə.
Itsyise uyifo bakasebi lefosi inuə bamə eto ɔni wə luufi wə okpe kɔni.

7

Yesu Ésu Yudafɔ Eto Mpatampa Kalɔsiəsiə Eto Diyisɛɛ Kedikɔ.

1 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu ésu ɔ́yɛ lə Galilea eto kasɔ, nya wánla nkə
weesu Yudea eto kasɔ itsyise Yudafɔ akabɛbɛ kusu lə balo wə eso.
2 Lefe nəmfoo, Yudafɔ eto Mpatampa Kalɔsiəsiə eto Diyisɛɛ nəmə éboyo.
3 Nyaso Yesu eto bayimisani átɛyi wə nkə, “Du mfo lə esu Yudea eto kasɔ
lə fə bakasebi lə bənyə asa nnya fanlɛ buyifo.
4 Itsyise utidi wə laala nkə bate wəə, enyifo asa kakula. Se fanlɛ asa
nyamfo buyifoo, ləkə nnya ate kawunsiə kenke lə betidi lə bate fə!”
5 Bátɛyi wə nko itsyise wə bayimisani kulaa tsya mámfo wə bánɔ.
6 Yesu átɛyi mə nkə, “Mɔ lefe mányo tɔ. Fɛɛ mii, lefe saa alɛkɛ itə mi.
7 Kawunsiə embofo mi bukisi. Fɛɛ mɔɔ, keekisi mɛ itsyise nlɛ buləkə
kate minkə ke asayifoyifo eyi ku abuayifoyifo.
8 Mii, bisu diyisɛɛ nəmə kedikɔ. Mɔɔ, membusu diyi nəmə kedikɔ itsyise
mɔ lefe mányo tɔ.”
9 Se ɔ́tɛyi mə nyamfoo, ɔ́tsyimɛ ɔkɛ lə Galilea mfó.
10 Fɛɛ se wə bayimisani bamə dídu bésu diyi nəmə kedikɔ eto kamaa,
Yesu tsya ésu mfó, fɛɛ wənləkə wə əsuə ote, ɔ́kula əsuə.
11 Yudafɔ eto beninə ákabɛbɛ wə lə diyisɛɛ nəmə kedikɔ ákatɔ bə, “Sieti
osani əmə nkpe?”
12 Betidi kpə lə sitiditu nəmə nti ékedi etiki kawɛkawɛ lə Yesu əsuə katɛyi
bənkə, “Uyifo utidi sɛɛ.”
Nya bətsyuə tsya díkatɛyi bənkə, “Owo lo! Ɔlɛ betidi bɔwɛ kakpe
kanyansə!”

13 Fɛɛ se banlɛ Yudafɔ sikpi bote esoo, kuutsyuə mámfo nnya buləkə
katɛyi lə betidi lə banɔ.

Yesu Áte Asa Lə Diyi Nəmə Kedikɔ.

14 Se diyisɛɛ nəmə didi eto eyi leyo ni ntinti etii, Yesu ésu Yudafɔ eto
Disumuyo nya úsu óte asa mfó.
15 Wə asatete nyamə éyifo Yudafɔ bamə yanii, nya bátɛyi bənkə, "Sieti
okosobi əmfo ditsyi ku kobe komfo eto okle, se wénsu asa kakasekɔ lə
kukalebe saa?"
16 Mfó Yesu dítə mbuayɛ ɔ́tɛyi mə nkə, "Mɔ asatete méntsyi mɔ kosate
ɔflɔ. Bomu itsyi Onanto wə létsyese mɛ ɔflɔ.
17 Utidi wə laala nkə weeyifo Onanto eto lelabii, ebote lə asa nnya maate
etsyi Onanto ɔflɔ lee, mɔ kosate eto əsuəale əsuə maate nnya.
18 Utidi wə leedi etiki itsyi lə wə əsuəale əsuəə, wə əsuə eto atɛsə
waabɛbɛ. Fɛ, utidi wə laala nkə waatɛsə nwə létsyese wəə, weeyifo asa
kayɛnko lə sitinti əsuə nya waantɛyi sidia.
19 Inni Moses ni nwə dítə mi kɔfi komə lee? Fɛɛ mi kuutsyuə entsyue
kɔfi komə koto. Beso bela biə bialo mɛ?"
20 Mfó sitiditu siamə dítə wə mbuayɛ bənkə, "Lɛwɔnɔ bua təkəko fə!
Owoe nlɛ bola nkə waalo fə?"
21 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, "Ayanisa ani nyamfo mínyifo nya íyifo
mimblɛ tã yanii mmə.
22 Moses ətə mi kɔfi nkə bela mi bebisaibi eto alo. Ite bə inni Moses
uni dítsyiko nko, bomu itsyi taa mi bana lefe. Nyaso biala osaibi lelo lə
Ɔnwɛditsyəyi nɛ.
23 Nya lə boofo osaibi lelo bola lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə lə kase yembonta
Moses eto kɔfi ibuu, beso biənyə ɔblɔ kakpe mɛ biə ntsya utidi wə nlɛ bufi,
úmuə ale kenke lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə?
24 Biemfi ənyənsa bekpo lekpo! Bomu bekpo etiki eto lekpo ɛyɛ lə
sitintisu əsuə."

Betidi Átɔ Bánɔ Lə Yesu Ni Utidi Wə Bákpo Ɔhile Bətsyə Ǝmə.

25 Betidi bətsyuə ba dítsyi Yerusalem átɔ bə, "Inni utidi əmfo banlɛ
bɔbɛbɛ bə baalo?
26 Bebe wə! Ɔlɛ etiki budi lə obianti, nya bántɛyi wə kulesa! Lee, bote
bákate sitinti biənkə wə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə?
27 Lə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə əbəə, kuutsyuə saa embote
kaka utsyi úbə. Fɛɛ utidi əmfo alɛɛ, bomblɛ yi kaka utsyi úbə."
28 Lefe nə Yesu díkate asa lə Disumuyo mfóo, ófa bembembe ɔ́tɔ nkə,
"Inni biənkə biyi mɛ sitinti ku kaka mintsyii? Məmbə mfo lə mɔ əsuəale
əsuə! Nwə létsyese mɛɛ, waantɛyi sidia. Nya mii, binyi wə.
29 Fɛɛ mɔɔ, nyi wə, itsyise intsyi wə ɔflɔ nya wə ni nwə létsyese mɛ."
30 Nya bákplatsya bə bəmuə wə. Fɛɛ mə kuutsyuə saa mámfo wə butidi,
itsyise wə lefe mányo tɔ.
31 Fɛɛ kpə lə mə nti áfo wə bánɔ nyaso bátɔ bənkə, "Nya lə Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə díbəə, uteyifo ayanisa ote enso nnya utidi əmfo
díkeyifoo?"

Batsyese Mba Laase Disumuyo Bə Bəmuə Yesu.

32 Farisifɔ bamə ánɔ se sitiditu siamə nlɛ etiki nyamfo bɔtɛyi lə kawɛ
lə mə nti lə Yesu əsuə, nyaso mə ku besumunyə ninə átsya nya batsyese
kedikətəkɔ eto mba laase mfo bə besu bəmuə Yesu baboko.

33 Yesu átɛyi mə nkə, “Nsi mɔɔkɛ mi lenti itə lefe kliminti ditsyuə ete
muusinkli nsu nwə letsyese mɛ ɔflɔ.
34 Biɔbɛbɛ mɛ, fɛɛ biembunyə mɛ, itsyise kaka mɔɔkɛɛ, biembofo mfó
bubə.”
35 Ete Yudafɔ eto beninə lɛtɔ mə əsuə benkə, “Sieti nwə mfo laala nkə
weesu fɛ boembunyə wə? Lee, bubu ɔnlɛ nkə weedu usu Helafɔ eto kəmə
ka bo betidi nkpe bə lə ote Helafɔ bamə asa mfóo?
36 Nnya ɔnlɛ bɔtɛyi nkə, ‘Biɔbɛbɛ mɛ, fɛɛ biembunyə mɛ,’ nya ‘Kaka
mɔɔkɛɛ, biəmbofo mfó bubəə,’ eto kasɔ ni be?”
37 Lə diyi fɛfɛ nə ni diyi nə nso bofe lə diyididi nəmə əsuəə, Yesu átaka
úńyə nya óbesə ɔkɔɛ kato ɔ́tɛyi nkə, “Lə utukuɛ lɛ utsyuəə, utsyə əmə bə
mɔ ɔflɔ lə ubə unə ntu.
38 Fe kase báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bátɛyi bənkə,
‘Utidi wə léfo mɛ ɔ́nɔɔ, ketukplo ka ləətə ntu bo ləətə utidi ləəsiə nkpə eto
ntuu, ebɔbɔdi butsyi lə wə utu kəmiə.’ ”
39 Yesu átɛyi nyamfo itsyi lə Lɛwɔnɔ nə mba léfo wə bánɔ loofo əsuə.
Itsyise éyo lefe nəmfoo, bəntə tɔ Lɛwɔnɔ nəmə, se bántakasə tɔ Yesu
betsyiko ɔkɔmə báboko wə diyənde esuə eso.

40 Se betidi bamə lɛnɔ etiki nyamfoo, bátɛyi benkə, “Sitintii, utidi əmfo
eyifo Onanto eto Unyɛləkətidi əmə.”

41 Babamba tsya átɛyi bənkə, “Nwə mfo ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə nɛ.”

Fɛɛ mə bətsyuə átɔ bənkə, “Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyəə, ebofo
Galilea butsyi?
42 Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə
ebutsyi Oka David eto kafo lə Betlehem eto umə kaka Oka David dísiə.”
43 Lə nnya eso kabakəfə édufə lə betidi bamə eto nti itsyi lə Yesu eso.
44 Bətsyuə ala bə bəəmuə wə, fɛɛ kuutsyuə saa méntidi wə.

Yudafɔ Eto Beninə Mámfo Yesu Banɔ.

45 Se mbalaase Disumuyo eto mba bákpe dísinkli besuu, Farisifɔ ku
besumunyə ninə bamə ɔflɔ, bátɔ mə bənkə, “Beso bíəmmuə wə lə əsuəale
beboko?”
46 Mfó nya bətə mbuayɛ bənkə, “Boannɔ tɔ kuutsyuə saa di etiki fe kase
utidi əmfo didi kulefe!”
47 Farisifɔ bamə átɔ mə bənkə, “Nyalɛ úflu mi tsyaa, mi nsusu, ɔ́wɛ mi
ókpe?
48 Bíɔnɔ tɔ bɛnɔ biə beninə bətsyuə nye Farisinyə utsyuə áfɔ wə ɔ́nɔ?
49 Kulefe, kulefe! Ditiditu nəmfo enyi Moses eto kɔfi eto kulesa. Nyaso
Onanto eto ekudi təkəko mə!”
50 Farisifɔ eto uninə ɔni wə baakpo Nikodemo, ébusu Yesu ɔflɔ únyə.
Ɔ́tɔ mə nkə,
51 “Nyalɛ, bo kɔfi ətə bo kusu nkə bokponko utidi lekpo bolo wə dikpi
lefe nə eto lefe boannɔ tɔ wə kɛnyɛ eto etiki nye batɔ wə lesa nə úyifo?”

52 Bətə mbuayɛ bátɔ wə bənkə, “Nyalɛ, fintsya Galileanyə feni? Dufə lə
Anantotiki eto Ekue abe, ete ebote fə Onanto eto unyɛləkətidi kuutsyuə
embɔbɔ utsyi lə Galilea.”
53 (Nya utsyuə saa dídu úsu diyo.)

8

Usio Wə Bəmuə Lə Kusəkpokpo Ƒsuə.

1 Fɛɛ Yesu wə édu úsu Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini əsuə.
2 Kəsiəsə eto olesiə tuu, úsinkli úsu Yudafɔ eto Disumuyo. Betidi bamə
kenke əbə bátsyilama wə, nya úsiə lə mə nti, útsyiko mə asa bote.
3 Mfóo, kɔfi eto bateasa ku Farisifɔ lékpa usio utsyuə wə bəmuə kɔni
kɔni lə disənkpo əsuə báboko mfó. Nya bəńyənsə wə lə məmblɛ kenke
eto ənəmi.
4 Bátɛyi Yesu bənkə, "Oteasa, bəmuə usio əmfo kɔni kɔni lə disənkpo
əsuə.
5 Lə Moses eto kɔfi əsuəə, ele bə boto wə okle aba bolo," lə bənyə etiki
lə wə, "Ntsyə fanlɛ bɔtɛyi lə nnya əsuə?"
6 Bátɔ wə nyamfo bə lə befi bato wə babe lə bayɛ lə nnya əsuə bəmuə
wə.
Fɛɛ Yesu əbə kasɔ nya úfi wə lɛnimi útsyiko asa bɔwɔni lə kasɔnti.
7 Nya se bensi bəńyə banlɛ wə etiki bɔtɔɔ, óbesə əsuə kato nya ɔ́tɛyi mə
nkə, "Mi nti eto nwə dímenyifo tɔ lebua unyəə, di ututɛ lə oto wə leba."
8 Nya usi úbə kasɔ, ɔ́wɔni asa lə kasɔnti ku wə lɛnimi.
9 Se beninə bamə lɛnɔ nnya nkoo, məmblɛ kenke édu ɔni, ɔni, idu lə
beninətidi əsuə. Isi íbu Yesu ku usio əmə mate nsi nyə mfó.
10 Yesu átakasə əsuə únyə nya ɔ́tɔ usio əmə nkə, "Boambe, se báfe?
Nyalɛ, mə kuutsyuə mémbu loolo fə dikpi?"
11 Mfó usio əmə dítə mbuayɛ nkə, "Owo lo, Bonamute."
Nyaso Yesu átɛyi wə nkə, "Nko ke mintsya ləmbolo fə dikpi nɛ. Nyaso
du esu. Fɛɛ mensisu eyifo lebua bio."

Yesu Ni Kawunsiə Eto Diyənde.

12 Yesu esi údi Farisifɔ etiki ɔ́tɛyi nkə, "Mɔ ni kawunsiə eto diyənde.
Utidi wə ke ntekəko məə, wuunyə diyənde nə ləətə utidi nkpə tinti nya
wəəmbɔyɛ lə ketuntu əsuə kulefe."
13 Farisifɔ bamə átɛyi wə bənkə, "Alɛ etiki budi ketsyi lə fə əsuə. Nyaso
nnya fanlɛ bɔtɛyi əmbə kalende saa."
14 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Owo lo, ite bə nlɛ etiki budi ketsyi lə mɔ
əsuə tsyaa, lesa nə minlɛ bɔtɛyi kpe kalende, itsyise nyi kaka mintsyi, nya
minyi kaka mintɔ. Fɛɛ mimii, binyi kaka mintsyi nye kaka mintɔ.
15 Mii, kawunsiə eto nsusu əsuə nnya biefi kakponko asa lekpo nɛ, fɛ
mɔɔ, mankponko kuutsyuə lekpo.
16 Fɛɛ lə bə nyifo nkoo, mɔ lekpokponkpo ebɔyɛ lə sitinti eto kusu əsuə.
Itsyise inni mɔ mate lookpo ni. Bomu Anto wə létsyese mɛɛ, əəńyə mɛ
kama.
17 Nya lə mi kɔfi əsuəə, báwɔni bákpe bə, lə badansiɛ inuə eto kɛnyɛ
akate lə etiki ətsyuə əsuəə, lesa nə bátɛyi kpe kalende.
18 Mɔɔ, meedi adansiɛ lə lesa nə maatɛyi əsuə, nya mɔ Anto wə létsyese
mɛ tsya eedi adansiɛ lə mɛ əsuə."
19 Mfó bátɔ wə bənkə, "Se fə anto əmə nkpe?"
Yesu ətə mbuayɛ nkə, "Binyi mɛ nya binyi mɔ Anto əmə tsya. Lə bote
ete bete mɛɛ, eni biote mɔ Anto tsya."
20 Yesu átɛyi nyamfo lə okokakokɔ se ɔnlɛ asa bote lə Disumuyo nəmə.
Fɛɛ kuutsyuə saa məmmuə wə, itsyise wə lefe mányo tɔ.
21 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, "Məəbə budu lə mi ɔflɔ, nya biɔbɛbɛ mɛ, fɛɛ
biukpə lə mi abua əsuə. Nya kaka mintɔɔ, biembofo mfó bubə."

22 Nyaso Yudafɔ bamə átɔ mə əsuə bənkə, “Wə əsuə ɔntɔ kalokɔ eso
ɔ́tɛyi nkə, ‘Biembofo kaka mintɔ bubə lee’?”
23 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Mimii, kasɔ mfo eto betidi bini. Nya mɔɔ,
ntsyi kato. Mi etsyi kawunsiə mfo, fɛɛ mɔɔ, mentsyi kawunsiə mfo.
24 Nyaso míntɛyi mi minkə biukpə lə mi abua əsuə nɛ. Nya lə biamfo
bɛnɔ biə mɔ ni nwə minii, biukpə lə mi abua əsuə sitinti.”
25 Bátɔ wə bə, “Owoe feni?”
Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Lesa nə míntɛyi mi itsyi taa kasɔ ketsyikokɔɔ,
ni əmə ete nɛ.
26 Nkpe etiki kpə lə mi əsuə nnya ele bə mfi nlo mi dikpi. Fɛɛ nwə
létsyese mɛɛ, sitintitidi uni. Nya asa nnya minɔ mintsyiko wə ɔflɔɔ, nnya
mimfi minlɛ letsya bobe kətə kawunsiə nɛ.”
27 Mfóo, bánnɔ kasɔ bə Yesuu, Anto əmə əsuə ɔnlɛ etiki budi ketsyiko.
28 Nyaso ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə bebesə Utidi Eto Ubi əmə katoo, nyafɛ biote
biə mɔ ni nwə mini nɛ, nya meenyifo kulesa lə mɔ əsuəale əsuə. Bomu
lesa nə mɔ Anto léte mɛ nkə ntɛyii, ni hã maatɛyi nɛ.
29 Nwə lekpe mɛ kɔtɔɔ, si ko mɛ. Wóanyani mɔ mate utsyə, itsyise
meeyifo lesa nə ləəyuəsə wə kafo lefe saa.”
30 Nya se ɔ́tɛyi nyamfo mməə, betidi kpə ba lɛnɔ ɔ́tɛyi nyamfoo, áfo wə
bánɔ.

Yesu Ƒləkə Betidi Ba Ni Abraham Eto Bebi Óte.

31 Nyaso Yesu átɛyi Yudafɔ ba léfo wə bánɔ nkə, “Lə biyifo lə mɔ asatete
əsuəə, ete bə biyifo mɔ bakasebi sitinti nɛ.
32 Biote sitinti siamə, nya sitinti siamə ebutə bisiə lə mi əsuə əsuə.”
33 Bátɛyi wə bənkə, “Abraham eto befluflu buni, nya bóendi tɔ ndomufɔ
butə kuutsyuə saa tɔ búnyə! Ntsyə ibə fɛ faatɛyi fənkə, bootə busiə lə bo
əsuə əsuə?”
34 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə utsyuə saa ke
leeyifo lebuaa, uyifo ndomunyə utə lebua.
35 Ndomunyə aamfiani oyobi wə nkpe kedikɔ kulefe. Bomu oyosate eto
ubii, wə kpe kedikɔ lefe saa.
36 Nyaso lə mɔ Onanto eto Ubi ətə kusu nkə bisiə lə mi əsuə əsuə əsuəə,
ete bə bisi lə əsuə əsuə sitinti nɛ.
37 Nyi miə Abraham eto bebi bini. Fɛɛ bela biə bialo mɛ, itsyise biamfo
asa nnya maate mi bɛnɔ, eso.
38 Lesa nə mímfo mintsyiko mɔ Anto ɔflɔɔ, ni maatɛyi nɛ. Nya mi tsyaa,
lesa nə bɛnɔ bitsyiko mi anto ɔflɔɔ, ni bɛnlɛ buyifo nɛ.”
39 Yudafɔ bamə átɛyi wə bənkə, “Abraham ni bo anto.”
Yesu átɛyi mə nkə, “Lə Abraham eto bebi bini sitintii, eni biuyifo asa
nnya Abraham díyifo seka.
40 Fɛɛ bela biə bialo mɔ nwə laatɛyi mi sitinti sia mínɔ mintsyiko Onanto
ɔflɔ. Abraham ményifo nko.
41 Asa nnya mi anto kosate díyifoo, nya bɛnlɛ buyifo nɛ.”
Mfó bátɛyi wə bənkə, “Bunni basɔnɔbi! Anto ɔni nkpe bo, wə ni
Onanto!”

Yesu Ƒləkə Betidi Ba Ni Balo Eto Bebi Ote.

42 Yesu átɛyi mə nkə, “Lə Onanto ete ni mi antoo, eni biala mɛ. Itsyise
Onanto ɔflɔ míntsyi mímbə mfo. Inni mɔ kosate eto lelabi əsuə mímbə.
Bomu wə ni nwə létsyese mɛ.

43 Ntsyə eso biannɔ lesa nə minlɛ mi bɔtɛyi kasɔ? Nnya ni bə bianla biə
bianɔ ditiki nə minlɛ mi bɔtɛyi.
44 Mi anto Obonsam eto bebi bini, nya bela biə bieyifo wə lelabi. Idu
taa kasɔ ketsyikokɔɔ, uyifo nwə laalo betidi. Nya woanla ditiki tinti nəmə
itsyise woantɛyi sitinti kulefe. Lə ɔtɛyi sidiaa, wəələkə wə ditsyəbi kate.
Itsyise nwə laatɛyi sidia uni, nya wə ni bidia kenke eto anto.
45 Fɛɛ mɔɔ se ini sitinti maatɛyi mi esoo, biamfo mɛ kanɔ.
46 Mi nti eto owoe loofo mɛ dikpi bolo nkə nyifo lebua? Lə ntɛyi mi
sitintii, beso biamfo mɛ kanɔ?
47 Utidi wə ni Onanto eto olee, aanɔ Onanto eto etiki. Nnya eso biannɔ
Onanto eto etiki ni bə binni wə bale."

Yesu Ǝləkə Asa Nnya Óte Kasɔ Óte Yudafɔ.

48 Yudafɔ átɔ Yesu bənkə, "Lə bɔ́tɛyi boənkə Samarianyə feni nya lɛwɔnɔ
bua təkəko fəə, bɔ́tɛyi sidia?"
49 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, "Lɛwɔnɔ bua saa əntəkəko mɛ. Nlɛ mɔ Anto
dibu butə, fɛɛ mi əntə mɛ dibu.
50 Mɔɔ, maambɛbɛ dibu kətə əsuə. Fɛɛ nwə laabɛbɛ nkə betidi tɛsə mɛɛ,
kpe. Wə ni nwə laakpo lekpo kayɛnko lə kusu əsuə nɛ.
51 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, lə utsyuə eetsyue mɔ asatete kotoo,
wəmbukpə kulefe!"
52 Yudafɔ átɛyɛ wə bənkə, "Mfe fɛ buunyə boə lɛwɔnɔ bua təkəko fə nɛ!
Abraham əkpə, nya Onanto eto bənyɛləkətidi tsya díkpə, fɛɛ fə lɛ bɔtɛyi
fə nwə ke ditsyue fə asatete kotoo, əmbukpə kulefe!
53 Bubu feebu fə fə lɛmɔ fanso Boanto Abraham wə díkpə, fɛɛ? Onanto
eto bənyɛləkətidi tsya əkpə! Owoe eto okle feebu fə wə feni?"
54 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, "Lə mɔ əsuə maatɛsɛɛ, nyalɛ mɔ atɛsə
nyamə manle kulesa. Fɛɛ nwə laatɛsə mɛɛ, wə ni mɔ Anto. Wə ni nwə
bíatɛyi biə wə ni mi Onanto nɛ.
55 Mii, binyi wə. Fɛ mɔɔ, nyi wə. Lə ntɛyi miə minnyi wəə, nyalɛ
moofiani odia fe mi ke, fɛɛ nyi wə, nya meetsyue wə ditiki koto.
56 Mi anto Abraham ənyə disuəyuə se ɔ́nɔ mɔ bubə eto asa. Nyaso úfi
ənəmi útəkə lə mɔ bubə əsuə nya únyə disuəyuə."
57 Yudafɔ bamə átɛyi wə bənkə, "Ámamfo tɔ alɛ fosi anɔ kulaa tsya, nya
bɔtɛyi fanlɛ bɔtɛyi fə eyi Abraham?"
58 Mfó Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti miə, mɔɔ, mfe nkpe koko
fɛ bále Abraham."
59 Ete básɛ abambi bə baato wə, fɛɛ Yesu ákula əsuə nya ɔ́bɔ údu lə
Kedikətəkɔ mfó.

9

Yesu Átsya Unəmba Utsyuə.

1 Se Yesu díbə ófe ɔntɔɔ, únyə utidi utsyuə wə bále unəmba.
2 Wə bakasebi átɔ wə bənkə, "Oteasa, owoe eto lebua dítə bále osani
əmfo unəmba? Wə kosate eso lee wə antomə eto abua eso?"
3 Mfó Yesu dítə mə mbuayɛ nkə, "Inni nwə mfo nye wə antomə díyifo
lebua eso. Bomu bále wə nko bə lə ɛyɛ lə wə əsuə lə Onanto lə uləkə wə
keyifo eto əsuəale ote betidi.
4 Se bonkpe lə kalesiəsiə əsuə esoo, ele bə buyifo keyifo butə nwə
létsyese mɛ. Kale əəbə bolo nya kuutsyuə saa lensiembofo keyifo buyifo.

5 Lefenə eto lefe minsi minkpe lə kawunsiəə, mɔ ni kawunsiə eto
diyənde.”
6 Se Yesu lɛtɛyi nko ólosəə, ókpo ntufə lə kasɔ, ɔ́wɔ site úfi se údikiti wə
lə ənəmi,
7 nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Su lə esu əflə ntu lə Siloa eto Ditubiə əsuə.” Siloa
eto kasɔ ni nkə Bákpe wə. Nyaso osani əmə ésu úflə ntu bomə. Nya wə
ənəmi lɛsini ɔnlɛ asa bunyə, nya úsinkli úbə oto.
8 Wonko mba nkpe lə koyotsya ku betidi ba kenke díkənyə wə ɔnlɛ asa
bɔtɔɔ, átɔ bənkə, “Inni osani əmfo ni nwə díkəsiə lə mfó úkatɔ asa?”
9 Bətsyuə átɛyi bə wə uni. Fɛɛ babamba átɛyi bənkə, “Owo lo, inni wə
uni. Bole ete ole wə.”
Mfó nya utidi əmə kosate lɛtɛyi nkə, “Mɔ uni!”
10 Bátɔ wə bənkə, “Ntsyə ibə fɛ fanlɛ asa bunyə?”
11 Útə mbuayɛ nkə, “Utidi wə baakpo Yesu lɛwɔ sitə udikiti mɛ lə ənəmi
nya ɔ́tɛyi mɛ nkə nsu mflə ənəmi lə Siloa eto ditubiə. Nyaso nsu, nya se
mímflə ənəmi mínlosə ete míntsyiko asa bunyə.”
12 Bátɔ wə bə, “Sieti onkpe?”
Útə mə mbuayɛ nkə, “Mante kaka onkpe.”

Farisifɔ Átɔ Unəmba Ɜmə Kase Báyɛ Bátsya Wə.

13 Bákpa nwə eto ənəmi léba kɔ əməə, bésuko Farisifɔ bamə ɔflɔ.
14 Diyi nə Yesu lɛnwɔ sitə údikiti lə unəmba əmə eto ənəmi fɛ ótsya wəə,
éyifo Ɔnwɛditsyəyi.
15 Nya Farisifɔ bamə tsya lɛtɔ osani əmə kase íyifo fɛ útsyiko asa bunyə.
Ɔ́tɛyi mə nkə, “Sitə ɔ́nwɔ úfi údikiti mɛ lə ənəmi. Nya mímflə mɔ ənəmi
ete míntsyiko asa bunyə.”
16 Mfó nya Farisifɔ bamə eto bətsyuə lɛtɛyi wə bənkə, “Utidi wə díyifo
nyamfo embofo Onanto ɔflɔ butsyi! Itsyise weenyifo lə Ɔnwɛditsyəyi eto
kɔfi əsuə.”
Fɛɛ mə bətsyuə bamba átɛyi bənkə, “Ntsyə yoofo bubə bə obuayifo
ebofo ayanisa nyamfo eto okle buyifo kate?” Itə kəsənsə édufə mə lenti.
17 Nyaso Farisifɔ bamə esi bátɔ osani əmə bənkə, “Se fanlɛ bɔtɛyi fənkə
wə lɛsini fə ənəmii, be ni fə nsusu itsyi lə wə əsuə?”
Mfó nya osani əmə dítə mbuayɛ nkə, “Onanto eto Unyɛləkətidi uni.”
18 Yudafɔ bamə mámfo bánɔ sitinti bə osani əmə ába ənəmi fɛ usi
útsyiko asa bunyə isu ese lefe nə bákpadi wə anto mə díbə.
19 Bátɔ mə bə, “Mi ubisaibi ni nwə mfo? Biə béle wə unəmba, nya ntsyə
iyifo fɛ omfe ɔnlɛ asa bunyə mɔmɔ?”
20 Wə anto mə ətə mbuayɛ bənkə, “Buyi boə bo ubi uni. Nya bunyi tsya
boə bole wə unəmba.
21 Fɛɛ bunyi kase íyifo fɛ omfe ɔnlɛ asa bunyə. Nya bunyi futsyə tsya
létsya wə ənəmi nyamə. Bɛtɔ wə kosate lə ɔtɛyi mi itsyise wóobe!”
22 Wə antomə átɛyi nyamfo nko itsyise balɛ Yudafɔ sikpi bote, itsyise
Yudafɔ átɛyi bətsyə bə utsyəə ke lɛtɛyi nkə ófo Yesu ɔ́nɔ fe Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyəə, booləkə wə betsyiko lə mə katsyakɔ.
23 Nyamfo eso wə antomə lɛtɛyi bənkə, “Wóobe, bɛtɔ wə kosate nɛ!”
24 Bákpadi nwə bále unəmba əmə dinuəfə nya bátɛyi wə bənkə, “Te
Onanto sikpi lə atɛyi bo sitinti! Buyi boə utidi wə létsya fɛ mfó eyifo
obuayifo!”

25 Osani əmə ətə mə mbuayɛ nkə, “Mɔɔ, minnyi lə obuayifo ni osani
əmfo lee unni. Lesa lɔni minyi mɔɔtɛyi ni bənkə, kɔɔ mba ənəmi. Fɛɛ
mɔmɔɔ, mfe nlɛ bunyə!”
26 Bátɔ wə bənkə, “Be úyifo fə nya ntsyə ɔ́yɛ ótsya fə ənəmi nyamə?”
27 Útə mbuayɛ nkə, “Mboka mi bɔtɛyi éfe, fɛɛ bianla biə biafo nnya.
Beso bela biə bisi bianɔ nnya? Lee, bela biə miitsya afiani wə bakasebii?”
28 Báka wə bátɛyi bənkə, “Fə ete ni wə okasebi. Boo, Moses eto bakasebi
buni.
29 Buyi boə Onanto édiko Moses etiki. Nya nwə mfo alɛɛ, boante kaka
utsyi kulaa tsya!”
30 Mfó nya osani əmə lɛtɛyi mə nkə, “Nte ditiki nə eto okle ni nəmfo?
Binyi kaka utsyi, fɛɛ wə lɛsini mɛ ənəmi nɛ!
31 Buyi boə Onanto eentsyue babuayifo koto, fɛɛ lə utsyuə eesumu
Onanto, nya weeyifo wə lelabii, weetsyue wə koto kanɔ wə olatoto.
32 Idu taa kawunsiə eto kasɔ ketsyikokɔɔ, bóannɔ tɔ bə kuutsyuə saa wə
átsya nwə bále unəmba.
33 Lenni Onanto ɔflɔ utsyii, eni wəmbofo kulesa buyifo.”
34 Batɛyi wə bənkə, “Fəə bále ku lebua fábe ku nii! Nya fə bomu lela fə
aate bo asaa?” Nyaso bála wə, bábɔnko lə Yudafɔ eto katsyakɔ kamə.

Betidi Bətsyuə Eebu Bə Bəənyə Asa Wuee.

35 Yesu ánɔ nkə bála wə nyaso se únyə osani əməə, ɔ́tɔ wə nkə, “Áfo
Utidi Eto Ubi ánɔ?”
36 Osani əmə ətə wə mbuayɛ nkə, “Nto, te mɛ futsyə uni, bə lə mfo wə
nnɔ.”
37 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Ébunyə utidi əmə koko, nnyə wə ni nwə
nlɛ fə etiki budinko mfo mɔmɔ nɛ.”
38 Osani əmə átɛyi nkə, “Bonamute, mfo nnɔɔ!” Nya óse akonki lə Yesu
eto ənəmi úsumu wə.
39 Yesu átɛyi nkə, “Mbə kawunsiə kamfo bə lə nkponko betidi lekpo, bə
lə bənəmba lə bənyə asa, nya mba ləənyəə, lə bafiani bənəmba.”
40 Farisifɔ ba díńyə mfo lɛnɔ nnya Yesu lɛtɛyii, átɔ wə nkə, “Nyalɛ bɔtɛyi
fanlɛ fə bo tsya ába ənəmi lee?”
41 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Lə boba mi ənəmi lebaa, eni biebudi dikpi,
fɛɛ se biə bɛlɛ bunyə esoo, mi abua təkə mi lə əsuə.”

10

Nwə Nyi Basamu Bɔyɛnkoo, Aalɛ Mə Ola.

1 Yesu átɛyi mə nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti miə, utsyuə saa ke dímanyɛ
lə lesamuyo eto kesie údufə lesamuyo nəməə, bomu ɔ́yɛ kusu bamba saa
údufə lə ni kafoo, eyifo uyu ku nwə laabiasə asa.
2 Nyaa, nwə ke laayɛ lə kesie kedufə lesamuyo nəmə kafoo, wə ni nwə
laayɛnko basamu tinti nɛ.
3 Nya nwə laase lesamuyo eto kesie aasini kesie eto siku kətə wə.
Woakpadi basamu bamə lə mə aye nya baanɔ wə ɔkɔɛ nya woakpa mə
kabɔnko.
4 Lə okpadi mə nya ɔyɛnko mə ɔbɔnkoo, woatɔ mə sɛtɔ kayɛnko mə nya
bəətəkəko wə kama itsyise beeyi wə ɔkɔɛ.
5 Bəmbutəkəko kuutsyuə bamba kama. Bomu bootsyetsyi bedu itsyise
benyi wə ɔkɔɛ.”

6 Yesu átɛyi mə lekpa nəmfo, fɛɛ bánnɔ nnya ɔ́tɛyi mə eto kasɔ.
7 Lə nyamfo esoo, Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə sitintii, mɔ ni kesie itə
basamu bamə.
8 Betidi ba kenke lɛtɔ mɛ sɛtɔ bəbəə, beyifo beyu ku mba laabiasə asa.
Fɛɛ basamu bamə méntsyue mə koto.
9 Mɔ ni kesie kamə. Lə utsyuə ayɛ lə mɛ udufə lə kafoo, wuunyə bofo.
Wuudufə lə mfó ukabɔ, nya wuunyə didisa sɛɛ ukedi.
10 Uyuu, bubə ete woəbə nkə lə uyu, olo utidi, obiasə asa. Mɔɔ, mbə miə
lə binyə nkpə, nkpə bo lɛflɔ.
11 “Mɔ ni utinti wə laayɛnko basamu, nwə lɛtɔnɔ nkə weefi wə nkpə utə
lə wə basamu eto disi.
12 Utidi wə laayɛnko basamu wə baafo diyi eto kayo nya benni wə kosate
eto balee, weetsyetsyi kedu lə unyə ukiti nlɛ bubə. Ukiti əmə eedufə mə
lenti kəmuə mə nya wəəsensə mə.
13 Utidi əmfo eetsyetsyi kedu itsyise diyi eto uyifoyifo ete uni. Nya
basamu bamə eto bɔflɔ nye mə kasɛɛ aanka wə.
14-15 “Mɔ ni utinti wə laayɛnko basamu. Fe kase Anto əmə nyi mɛɛ, nya
mintsya nyi wəə, nko ke mintsya nyi mɔ basamu, nya məətsya nyi mɛ nɛ.
Nya míntɔnɔ miə məəkpə lə mə disi.
16 Nkpe basamu bamba ba ləmbə lə lesamuyo nəmfo tɔ. Ele bə nyɛnko
mə tsya mboko, nya mə tsya lə banɔ mɔ ɔkɔɛ. Nya məmblɛ loofíani
basamu eto ditsyukpa lɔni lə ɔyɛnkoyɛnko ɔni eto kalɔ.
17 “Anto əmə aala mɛ, itsyise ntɔnɔ miə məəkpə lə mə disi, bə lə nsinkli
mbə nsiə nkpə bio.
18 Kuutsyuə saa embofo mɔ nkpə bofo lə mɔ ani, bomu mɔ kosate dífi mu
míntə miə məəkpe. Nkpe əsuəale bə moofo mu bufi kətə. Nya əsuəale si
ekpe mɛ bə nsinkli mfo mu. Nko əmə mɔ Anto dítə mɛ nkə nyifo nɛ.”
19 Lə etiki nnya Yesu lɛtɛyi mfo esoo, kabakəfə esi kédufə lə Yudafɔ bamə
nti.
20 Mə nti eto bətsyuə kpə átɛyi bənkə, “Lɛwɔnɔ bua təkəko wə. Ɔlɛ
kumunə bukpə! Beso ele bə besi betsyue wə koto fɛ?”
21 Fɛɛ babamba tsya átɛyi bənkə, “Utidi wə əsuə lɛwɔnɔ bua nkpee,
embofo etiki nyamfo eto okle bɔtɛyi! Ntsyə lɛwɔnɔ bua luuyifo unəmba
si unyə asa fɛ?”

Yudafɔ Mámfo Yesu Bánɔ.

22 Lɛyɔlefee, nya beedi Yudafɔ eto Disumuyo Bufikakpe lə Onanto kɔni
eto Diyi lə Yerusalem.
23 Yesu ákayɛ kafe lə Disumuyo eto lekpake nə baakpo Solomo eto
Ablanase mfó.
24 Mfó nya Yudafɔ bamə létsyilama wə, nya bátɔ wə bənkə, “Isu ese
dimamfe lefe kon fookpe bo lə ketuntu əsuə esu ase? Tɛyi bo sitinti siamə,
lə fə ni Utidi əmə Bákpo Ɔhile Bətsyə.”
25 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Mbɔtɛyi mi nyamfo koko, tsya biamfo mɛ
akanɔ. Asa nnya meeyifo lə mɔ Anto eto əsuəale əsuəə, lɛ mɛ buləkə kate.
26 Fɛɛ biəmbofo mɛ bɛnɔ, itsyise bientsyi mɔ basamu bamə nti.
27 Mɔ basamu eetsyue mɛ koto. Nyi mə, nya bəətəkəko mɛ.
28 Ntə mə nkpə manlo, nya bemuukpə kulefe. Nya kuutsyuə saa embofo
mə lə əsuəale əsuə lə mɔ kɔni.
29 Mɔ Anto wə dífi mə útə mɛɛ, kpe ale oso lesa saa. Kuutsyuə saa embofo
mə bofo lə əsuəale əsuə lə mɔ Anto eto kɔni kulefe kulefe.

30 Anto əmə ku mɔɔ, eyifo bani.”
31 Mfó nya Yudafɔ bamə dísi básɛ aba bə bato wə.
32 Yesu átɛyi mə nkə, “Nyifo nnyifo sɛɛ kpə bo mɔ Anto lékpe mɛ lə mi nti. Nya nte nnya eso bela bia biakpɔ mɛ aba?”
33 Yudafɔ bamə ətə wə mbuayɛ bənkə, “Inni nnyifo sɛɛ bo féyifo eso boə boakpɔ fə aba. Bomu mbusiotiki nnya fédi eso! Utidinini ete feni, fɛɛ éfi fə əsuə éyifo fe Onanto!”
34 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Báwɔni bákpe lə mi kosate eto Kɔfi eto Kukue bə Onanto átɛyi nkə, ‘Beyifo fe bananto.’
35 Buyi boə lesa nə báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue, eyifo sitinti itə lefe saa. Nya mfó Onanto lékpadi betidi ba léfo wə Ditiki Sɛɛ nəmə nkə, ‘Beyifo fe bananto.’
36 Fɛɛ mɔɔ, Anto əmə díləkə mɛ nya ótsyese mɛ kawunsiə nɛ. Nya ntsyə eso fɛ biɔtɛyi biə ndi mbusiotiki lə nnya míntɛyi miə nyifo Onanto eto Ubi?
37 Lə minlɛ mɔ Anto eto nnyifo buyifoo, nyalɛ biamfo mɛ bɛnɔ.
38 Fɛɛ lə nlɛ mu buyifoo, lə biamfo mɛ bɛnɔ tsyaa, ele bə befo asa nnya meeyifo bɛnɔ, bə lə bete lə bɛnɔ nnya kasɔ biə Anto əmə si lə mɛ, nya mintsya nsi nkpə lə wə.”
39 Mfó tsyaa, besi bála bə bəəmuə Yesu, fɛɛ usi ɔ́bɔ lə mə nti údu.
40 Yesu esi úsu ɔ́yila Ketu Yordan úsu kaka Yohanes díyifo betidi ntufləsəfləsə eto lekpa tutɛ, nya ɔ́tsyimɛ mfó.
41 Betidi kpə əbə wə ɔflɔ nya bátɛyi bənkə, “Yohanes ményifo ayanisa saa óte. Fɛɛ lesa saa nə ɔ́tɛyi itsyi lə utidi əmfo əsuə eyifo sitinti.”
42 Nya betidi kpə lə mfó léfo wə bánɔ.

11

Lazaro Eto Ukpə.

1 Osani utsyuə baakpo Lazaro wə dísiə lə umə wə baakpo Betania ánɔ bufi. Wə ku wə bayimisio inuə ba baakpo Maria ku Marta dísiə lə umə əmə.
2 Maria əmfo ni nwə dífi nnuəbi bo laanyi fififi ókpo Bonamute Yesu lə akpa nya úfi wə disi eto sɛwɔni ɔ́si wə akpa nyamə. Wə ɔyimisani ni Lazaro wə lɛnɔ bufi bɔnlɛ bɔtɛyi mfo nɛ.
3 Wə bayimisio bamfo átsyese Yesu kɛnyɛ bə, “Bonamute, fə ɔyɛtsyuə lala ánɔ bufi!”
4 Se Yesu léfo kɛnyɛ kamfoo, ɔ́tɛyi nkə, “Bufi bomfo enni bukpəmfi itə wə, bomu iyifo nnya əsuə buufi babesə Onanto eto diye kato, nya ɛyɛ lə nnya əsuə babesə Onanto eto Ubi tsya kato.”
5 Nyaa, Yesu ála Marta ku wə ɔyimisio ku Lazaro eto asa tinti.
6 Fɛɛ se ɔ́nɔ nkə ɔ́nɔ bufii, usi ɔ́kɛ mfó eyi ənuə okpe.
7 Nyamfo eto kamaa, ɔ́tɛyi wə bakasebi nkə, “Bitə lə businkli busu Yudea.”
8 Mfó nya wə bakasebi lɛtɛyɛ wə nkə, “Oteasa, kayinkənə ete Yudafɔ díkabɛbɛ kusu bə baakpɔ fə aba, nya fanlɛ bɔtɛyi fənkə busi boesu mfó?”
9 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Inni lefosi abombosɔsɔ ənuə nkpe lə diyi eto kalekpakpa əsuə? Lə utsyuə lɛ bɔyɛ lə kalekpakpa əsuəə, weentusə itsyise ɔlɛ kawunsiə kamfo eto lekpasə bunyə.
10 Fɛɛ lə ketsye ɔnlɛ bɔyɛɛ, wuutusə itsyise lekpasə əmbə itə wə.”

11 Se Yesu lɛtɛyi nyamfo ólosəə, usi ɔ́tɛyi úkə nkə, “Bo ɔyɛtsyuə Lazaro
lɛ selabe, nyaso ntɔ wə kasanklisə kɔ.”
12 Se bakasebi bamə lɛnɔ nkoo, bátɛyi wə bənkə, “Bonamute, lə selabe
onlabee, nyalɛ yuuyuə wə.”
13 Fɛɛ Yesu wə lɛ bɔtɛyi nkə Lazaro ébukpə, fɛɛ wə bakasebi ébu bənkə
selabe tinti ɔ́tɛyi utsyiko.
14 Nyaso Yesu ákpasə mə ɔ́tɛyi nkə, “Lazaro əkpə.
15 Fɛɛ lə mi esoo, ɛlɛkɛ itə bə mánkɛ lə mfó fɛ úkpə, bə lə befo bɛnɔ
esoo. Nyaso bítə lə busu wə ɔflɔ mfó.”
16 Mfó nya Toma wə baakpo Ɔfimfinyə lɛtɛyi wə bakaseyimitsyuə bamə
nkə, “Bitə lə bo tsya lə butəkəko Oteasa busu bə lə busu bukpə ku wə!”

Yesu Ámansə Lazaro Eto Bayimi Lɛkɔ.

17 Lefe nə Yesu dísu údufə mfoo, ɔ́nɔ nkə bébikə Lazaro diyi nale ni diyi
nəmfó nɛ.
18 Idu lə Betania isu Yerusalem eyifo fe esunkpo ənuə seka.
19 Nyaso Yudafɔ kpə əbə mfó bə bəəbə bamansə Maria ku Marta lɛkɔ se
mə ɔyimisani díkpə eso.
20 Se Marta lɛnɔ nkə Yesu lɛ bubəə, úsu nkə weesu otsyako wə, fɛɛ Maria
ebu ɔkɛ lə diyo.
21 Marta átɛyi Yesu nkə, “Bonamute, lə nnya ete fakɛ mfoo, eni mɔ
ɔyimisani mənkpə!
22 Fɛɛ nnyi miə mɔmɔ kulaa tsyaa, lesa saa nə fɔɔtɔ Onantoo, wuutə fə
ni.”
23 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Fə ɔyimisani ebotaka ubə nkpə.”
24 Nya Marta lɛtɛyi wə nkə, “Nyi miə wootaka ubə nkpə lə lefe nə
bəkpənkpə lootaka lə Diyi Fɛfɛ əsuə.”
25 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Mɔ ni nwə ləətə bəkpəkpə eto botaka kəńyə
ku businkli kəbə bəsiə lə nkpə nɛ. Utsyuə saa ke léfo mɛ ɔ́nɔɔ, lə úkpə
kulaa tsyaa, wuusiə nkpə.
26 Nya utsyuə saa ke nsi nkpə nya ófo mɛ ɔ́nnɔ, embukpə kulefe. Afo
nyamfo anɔ?”
27 Útə mbuayɛ nkə, “Ee, Bonamute. Mfo nnɔ miə fə ni Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə, Onanto eto Ubi nwə bátɛyi bətsyə bə wuubə kawun-
siə.”
28 Se Marta lɛtɛyi nyamfo ólosəə, úsu ókpadi wə ɔyimisio Maria, nya
ɔ́tɛyi wə buɛɛ nkə, “Oteasa əmə ebubə nya ɔnlɛ fə disi bɔtɔ.”
29 Se Maria lɛnɔ nkoo, ótaka mlə nya úsu wə katsyakokɔ.
30 Lefe nəmfoo, Yesu méndufə tɔ umə kafo. Bomu usi úńyə lə kaka Marta
díbə otsyako wə mfó.
31 Se Yudafɔ ba nsi lə diyo lə Maria ɔflɔ banlɛ wə lɛkɔ bomansə dínyə
bə ótaka kplaa, mə tsya átaka bətəkəko Maria kama. Bébu bə kudi komə
eti ɔntɔ lə usi usu uwi keku.
32 Se Maria dísu údufə kaka Yesu ńyəə, óse akonki lə wə akɔ nya ɔ́tɛyi
wə nkə, “Bonamute, lə nnya ete fákɛ mfoo, eni mɔ ɔyimisani mənkpə!”
33 Yesu ənyə kase Maria ku betidi ba dítəkəko wə nlɛ nku. Ílə wə lə utu
nya óla ɔ́wɔnɔ hũũ.
34 Ɔ́tɔ mə nkə, “Sieti bíbikə wə?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Bonamute, bə lə əbə abe.”
35 Mfóo, Yesu éwi keku.

36 Nya Yudafɔ bamə lɛtɛyi bənkə, “Bebe kase ko óla wəə!”
37 Fɛɛ mə bətsyuə átɛyi bənkə, “Ɔsini unemba ənəmi nya ɔnlɛ asa bunyə.
Beso wəntə lə Lazaro lə ɔyɛ bukpə?”

Yesu Átakasə Lazaro Útsyiko Ɔkɔmə.

38 Isi ílə Yesu tinti, nya ɔ́nyi úsu kudi komə ɔflɔ. Kudi komə eyifo dibiə
lə koba kafo nya béfi leba béti ko kɛnyɛ.
39 Yesu átɛyi mə nkə, “Bɛnyi leba nəmə lə kudi komə eto kɛnyɛ.”
Mfó nya Lazaro əmə eto ɔyimisio Marta lɛtɛyi Yesu nkə, “Bonamute,
wuukanyi mɔmɔ, itsyise mmi ni diyi nale se bébikə wə nɛ!”
40 Yesu átɛyi wə nkə, “Mántɛyi fə minkə lə áfo mɛ ánɔɔ, ebunyə Onanto
eto diyənde?”
41 Nyaso bányi leba nəmə lə kudi komə eto kɛnyɛ. Yesu ábesə ənəmi kato
óbe nya ɔ́tɛyi nkə, “Nto, maasɔ fə ani, itsyise eetsyue mɛ koto lə nkpadi
fə.
42 Nyi miə eetsyue mɛ koto lefe saa. Fɛɛ mba ńyə mfo eso minlɛ nyamfo
bɔtɛyi nko, bə lə bafo banɔ bə fə lékpe mɛ kɔtɔ.”
43 Se ɔ́tɛyi nyamfo nkoo, ófa bembembe nkə, “Lazaro, bɔ əbə!”
44 Nya ukpənkpə əmə lɛbɔ úbə ku kafia ka béfi bémini wə əsuə ku nka
béfi bémini wə ənəmi.
Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Beyankli we bikə biamə lə əsuə lə udu.”

Yudafɔ Ákpe Disi Bə Baalo Yesu.

45 Lə nyamfo esoo, Yudafɔ ba díbə Maria ɔflɔ nya bənyə nnya Yesu
díyifoo, eto bətsyuə kpə áfo wə bánɔ.
46 Fɛɛ mə bətsyuə édu bésu Farisifɔ ɔflɔ nya bátɛyi mə lesa nə Yesu
díyifo.
47 Nyaso Farisifɔ ku besumunyə ninə ákpe disi ku Yudafɔ eto
batɔnkotɔnko nya bátɔ bətsyuə bənkə, “Be ele bə buyifo? Bebe ayanisa
kpə nnya osani əmfo nlɛ buyifo kate!
48 Lə butə wə kusu ɔnlɛ nyamfo buyifo nkoo, utsyuə saa ebofo wə ɔnɔ.
Nya Romafɔ luubə baba bo Disumuyo kɛnkɛ kamə ku kusə komə tsya!”
49 Mfóo, mə nti eto nwə baakpo Kayafa, wə ni Usumunyə Ninə lɛlɛ
nəmfoo, lɛtɛyi mə nkə, “Ntsyə asakasɔnɔnɔ ləələ mi mmə!
50 Binyi tɔ biə ɛlɛkɛ bə utidi ɔni kpə lə kusə komə eto disi enso bə kusə
komə kenke eto betidi tsylɔ lee?”
51 Lə sitintii, wóantɛyi nyamfo ɛyɛ lə wə kosate eto nsusu əsuə. Bomu fe
nwə ni Usumunyə Ninə itə lɛlɛ nəmfo esoo, Onanto áyɛ lə wə əsuə útə nkə
ɔtɛyi nyamfo, nnya ni katɛyikətsyə bə Yesu ebubə ukpə lə Yudafɔ kenke
eto disi.
52 Inni bənkə lə ukpə lə kusə komə eto disi mate ete. Bomu bə ɛyɛ lə
nnya əsuəə, lə ɔsɔ Onanto eto bebi ba kenke dísensə bankpo lə kawunsiə
eto akpɔ akpɔ nnya kenke lebo, beyifo bani.
53 Lə nyaso ídu dinəmfo əsuə, Yudafɔ eto beninə bamə dítsyiko esu
bɔbɛbɛ kase bomuə Yesu lə balo wə.
54 Lə nyamfo esoo, Yesu ménsifo bɔyɛ kafe mmə lə Yudafɔ nti. Bomu
údu úsu úsiə lə uməbibi wə baakpo Efraim kaka lefi mfiminti. Mfó wonko
wə bakasebi dísiə.
55 Lefe nəmfoo, Yudafɔ eto Ukpə Ása Bo Ɔyila eto Diyi didife éboyo elo.
Nya betidi kpə dítsyi kasɔ kamə eto akpɔakpɔ bésu Yerusalem lə besu
bəmuə əsuə beyifo əsuəfləflə eto lekpa nəmə fɛ lɛ diyididi nəmə lə leyo.

56 Se bəńyə lə Disumuyo nəmənə, bákabɛbɛ Yesu nya bákatɔ bətsyuə
bənkə, “Ntsyə bibu? Nyi miə wəmbofo diyi nəmə kedikɔ bubə, lee ntsyə
ini?”
57 Lefe nəmfóo, besumunyə ninə ku Farisifɔ ébutə bote bə lə utsyuə yi
kaka Yesu nkpee, lə ubə utə mə bote, lə besu bəmuə wə.

12

Maria Édiki Yesu Nnuəbi Lə Bętania.

1 Se ibu eyi akua lə bedi Ukpə Ása Bo Ɔyila eto Diyii, Yesu ésu Betania,
kaka Lazaro wə Yesu létakasə utsyiko ɔkɔmə ditsyi.
2 Mfóo, banwa ditsyitsyosa bətə wə bə lə udi. Marta ni nwə lɛwunsəko
mə lə lesa nəmə kedikɔ. Lazaro tsya akɛ lə mba ku Yesu dídi lesa nəmə
nti.
3 Mfó əmə nya Maria dífi nnuəbi bo laanyi fififi béyifo betsyiko lə nnya
baakpo naadi əsuə, nya bofo koya tinti eto dituntu kplɛ tɔ úsu ókpo Yesu
lə akpa. Nya úfi wə disi eto sɛwɔni ɔ́si wə akpa. Bɔnyi fififi bomə éyi diyo
nəmə kenke.
4 Nya Yesu eto okasebi ɔni wə ni Yuda Iskariot, nwə luubə udu Yesu utə
lɛtɛyi nkə,
5 “Beso bánte nnuəbi bomfo sika flubia alofa ətsyə befi atabi nyamə bətə
bakombo?”
6 Fɛɛ inni lə kase Yuda dífi kətsyuə lə bakombo eto asa eso ɔtɛyi nyamfo
nko. Bomu uyu uni. Wə ɔflɔ atabi eto otobe dítsyə, nya úkeyu atabi nyamə
eto ətsyuə kələkə kətə əsuə.
7 Yesu átɛyi nkə, “Beyani wə kpoo. Bitə lə uyifo lesa nə woofo buyifo
kətsyə itə mɔ kəbikə.
8 Bakombo kpe lə mi ɔflɔ lefe saa. Fɛɛ mɔɔ, məmɔɔkɛ lə mi ɔflɔ lefe
saa.”

Yudafɔ Efi Nsusu Bua Lə Lazaro Ɜsuə.

9 Se Yudafɔ kpə lɛnɔ bə Yesu kpe lə Betania, béti wə bésu mfó. Nya inni
Yesu mate eso bésu mfó, bomu lə bənyə Lazaro wə Yesu létakasə utsyiko
ɔkɔmə tsya.
10 Lə nyaso besumunyə ninə átsya béfi nsusu bə boolo wuntsya.
11 Itsyise ɛyɛ lə Lazaro əsuə esoo, Yudafɔ kpə lə kesumu bɔni kətənko
Yesu kama.

Yesu Ésu Údufə Yerusalem Ku Disuəyuə Kplɛ Fe Oka.

12 Se kale dísiə, betidi eto ditsyukpa kplɛ nə díbə Ukpə Ása Bo Ɔyila eto
diyisɛɛ nəmə kedikɔɔ, ánɔ bə Yesu lɛ Yerusalem bubə.
13 Nyaso béfi katodi nya bésu bə baatsyako wə. Bákafa katɛyi bənkə,
“Hosiana! Atɛsə itə Onanto!
Bɛtɛsə nwə nlɛ bubə lə Bonamute eto diye əsuə!
Atɛsə itə Israelfɔ eto Oka!”
14 Yesu ənyə ɔflimubi utsyuə nya úsiə lə wə fe kase báwɔni bákpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bənkə,
15 “Biante sikpi mi Sion eto umə eto betidi!
Nyə fə Oka nsi lə ɔflimubi əsuə ɔnlɛ bubə!”
16 Tutɛɛ, wə bakasebi mánnɔ nyamfo kasɔ. Fɛɛ lefe nə Onanto
díkatakasə Yesu utsyi ɔkɔmə úbə ku dibuu, nya fɛ bákloma bə nnya
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə etsyi lə wə əsuə, nya
nnya ni asa nyamfo kenke béyifo bətə wə nɛ.

17 Betidi ba díńyə mfó fɛ Yesu lékpadi Lazaro útsyiko kudi kafo lə ɔkɔmə
óboko nkpəə, ésu bátɛyi lesa nə díbə mfó.
18 Nyamfo esoo, betidi kpə ésu bátsyako wə, itsyise bánɔ ayanisa nnya
úyifo óte eso.
19 Mfó Farisifɔ bamə lɛtɛyi mə bətsyuə bənkə, “Bebe, kulesa anlɛ bɔlɛkɛ
kətə bo! Binyə biə kawunsiə kenke édu bésu bətəkəko wə!”

Yesu Átɛyi Útsyə Nkə Wəəbə Bukpə.

20 Grikifɔ bətsyuə tsya akɛ lə betidi ba dísu Disumuyo lə Yerusalem lə
diyi nəmə kedikɔ nti.
21 Bésu Filipo wə dítsyi Betsaida lə Galilea ɔflɔ, nya bátɛyi wə bənkə,
“Boanto, bola boə boənyə Yesu.”
22 Filipo ésu ɔ́tɛyi Andrea nya mə inuə bamə dídu bésu bátɛyi Yesu.
23 Mfó nya Yesu lɛtɛyi nkə, “Lefe nəmə eboyo bə babesə Utidi Eto Ubi
əmə eto diye kato.
24 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti miə lə banto lentabi nəmə lə kasɔ dibuu, lentabi
lɔɔni ete disi diudi. Fɛɛ lə dibuu, nya fɛ diɔnwɔ ebibi kpə nɛ.
25 Utidi wə lela wə kosate eto nkpəə, ebonyansə mu. Fɛɛ nwə dikisi wə
kosate eto nkpə lə kawunsiə kamfoo, ebɔlɔ mu utsyə itə nkpə manlo.
26 Utsyuə saa ke lela nkə weeyifo mɔ keyifoo, ele bə utəkəko mɛ, itə
bə mɔ uyifoyofo əmə ebusiə lə kaka minsi. Nya utsyuə saa ke ni mɔ
uyifoyifoo, mɔ Anto ebokpe wə dibu.

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Wə Ukpə Ǝsuə.

27 “Mɔmɔɔ, ɛlɛ mɛ bulə lə mɔ lɛkɔɛsi. Fɛɛ be ko ele bə ntɛyi? Bɔtɛyi ele
bə ntɛyi minkə, ‘Nto, məntə lə kanyi kamfo eto okle lə kətəkə mɛ lə əsuə
lee’? Owo lo! Fɛɛ nyamfo eso mímbə kawunsiə, bə lə nnyə kanyi kamfo
eto okle nɛ.
28 Nyaso Nto, tə lə babesə fə diye kato!”
Nya ɔkɔɛ lɛbɔ utsyi kato nlɛ bɔtɛyi nkə, “Mbóbesə ni kato koko. Nya
nsi muuyifo nko.”
29 Se betidi ba dińyə mfo lɛnɔ ɔkɔɛ əməə, mə bətsyuə átɛyi bənkə ɔsɔmi
uni díkumi. Nya bətsyuə lɛtɛyi bənkə, “Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə ni
lɛtɛyi wə lesaatsyuə.”
30 Mfó Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Inni mɔ eso ɔkɔɛ əmfó lɛbɔ, bomu mi eso.
31 “Mɔmɔ ni lefe nə Onanto lookponko kawunsiə kamfo eto betidi lekpo.
Nya Onanto luutu kawunsiə kamfo eto əsuəalenyə lə wə seka əsuə.
32 Fɛɛ lə betsyi mɛ lə kasɔ babesə katoo, muunə betidi kenke mboko mɔ
ɔflɔ.”
33 Lefe nə Yesu lɛtɛyi nyamfoo, óte ukpə wə eto okle wəəbə bukpə.
34 Mfó nya sitiditu siamə lɛtɛyi nkə, “Bo kɔfi eto kukue lɛ bo bɔtɛyi nkə,
Utidi Wə Bákpo Ɔhile Bətsyuə ebusiə nkpə isu manlo manlo. Nya ntsyə
ibə fɛ fanlɛ bɔtɔyi fənkə boobesə Utidi Eto Ubi əmə kato? Owoe ni Utidi
Eto Ubi əmə mfo?”
35 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Diyənde nəmə si diɔkɛ lə mi nti itə lefe
sɛkɛ ete. Se diyənde nəmə nsi nkpe mi lenti esoo, bɛyɛ bɛtɔ, bə lə kale lə
kayɛ mi bolo lə bidufə lə ketuntu əsuə. Itsyise nwə laayɛ lə ketuntuu, ante
kaka ɔntɔ.
36 Nyaso se lekpasə nkpe lə mi ntii, befo lekpasə nəmə bɛnɔ bə lə biyifo
lekpasə eto betidi.”
Se Yesu lɛtɛyi mə nyamfo ólosəə, údu lə mə ɔflɔ úsu ɔbiɔ.

Yudafɔ Ǝləkə Bate Bə Bámfo Yesu Banɔ.

37 Ite bə Yesu éyifo ayanisa kpə lə mə ənəmi óte tsyaa, bámfo wə bánɔ.
38 Fɛɛ nyamfo əbə itə nko, bə lə Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya eto lesa
nə ɔ́tɛyi utsyə lə ibə itə nko nkə,
"Bonamute, owoe léfo ditiki nə bɔ́tɛyi ɔnɔ?
Nya owoe Bonamute əmə díləkə wə əsuəale óte?"
39 Lə nyamfó eso bámfo bofo kanɔ, itsyise Yesaya esi ɔ́tɛyi nkə,
40 Onanto átɛyi nkə,
"Mba mə ənəmi nya mínínəsə mə,
bə lə mə ənəmi lə ɛyɛ asa bunyə.
Nya lə mə nsusu lə bɔyɛ asa kasɔ bɔnɔ.
Itə bəmbɔtsyi bawuninsə befi mə əsuə bətə mɛ, bə lə ntsya mə bufi."
41 Yesaya átɛyi nyamfo itsyise úbunyə Yesu eto diyənde kokoko, nya údi
etiki utsyi lə wə əsuə.
42 Fɛɛ ite nko tsyaa, Yudafɔ eto beninə kpə áfo Yesu banɔ. Fɛɛ lə Farisifɔ
bamə eso baamfo etiki nyamfo budi kabɔsəə lekple betidi nɔ, bə lə bayɛ
mə bola lə mə katsyakɔ eso.
43 Baala bə baafo betidi eto atɛsə enso atɛsə nya ditsyi Onanto ɔflɔ.
44 Nyaso Yesu édi etiki ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə, "Utsyuə saa ke laafo
mɛ kanɔɔ, inni mɔ mate ete ófo ɔ́nɔ. Bomu ófo nwə létsyese mɛ tsya ɔ́nɔ.
45 Nya utsyuə saa ke ləənyə mɛɛ, əənyə nwə létsyese mɛ tsya.
46 Mbə kawunsiə fe lekpasə, nya utsyuə saa ke léfo mɛ ɔnɔɔ, ensiembɔkɛ
lə ketuntu əsuə bio.
47 "Lə utsyuə aanɔ mɔ ditiki nya weentsyue ni koto, məmbolo wə dikpi,
itsyise məmbə miə maalo kawunsiə eto betidi dikpi. Bomu mbə miə lə
mmfo ntə mə.
48 Utidi wə kee lɛni mɛ nya wámmfo mɔ ditikii, kpe nwə lookponko wə
lekpo. Etiki nya míndii, nya lookponko wə lekpo lə diyi fɛfɛ nəmə nɛ.
49 Nyamfo eyifo sitinti itsyise mántɛyi kulesa lə mɔ əsuəale əsuə. Bomu
mɔ Anto wə létsyese mɛɛ, léte mɛ lesa nə ele bə ntɛyi ku kase ele bə ntɛyi
ni.
50 Nya nnyi miə wə kɔfi komə əətə nkpə manlo. Nyaso lesa nə kee
míntɛyii, ni ni lesa nə Anto əmə lɛtɛyi mɛ nkə ntɛyi nɛ."

13

Yesu Ǝflə Wə Bakasebi Eto Akpa.

1 Ibu diyi lɔni fɛ lə bedi Ukpə Ása Bo Ɔyila eto diyisɛɛ nəmə. Yesu áte
nkə wə lefe éboyo bə udu lə kawunsiə kamfo usu wə Anto ɔflɔ. Úkala mba
ni wə bale lə kawunsiə mfo, nya óla mə sitinti isu ese taa kalosəkɔ.
2 Yesu ku wə bakasebi akɛ lə lesakedikɔ ku ditsyitsyo nəmfó. Olo əmə
ébusu údufə lə Yuda wə ni Simon Iskariot eto ubi eto nsusu nkə lə udi wə
okpe lə udu Yesu utə wə balo.
3 Yesu áte nkə wə Anto éfi əsuəale saa útə wə lə lesa saa əsuə. Uyi nkə
útsyi Onanto ɔflɔ nya usinkli ɔntɔ lə Onanto ɔflɔ.
4 Nyaso ótaka lə lesakedikɔ kamə nya úləkə wə awubunte kplɛ nnya
kato útsyə nya úfi sebo ótsyasɛ lə nkɛ.
5 Úkuti ntu ókpo lə ɔkpɛ kplɛ utsyuə kafo nya útsyiko wə bakasebi bamə
eto akpa buflə, ákasi nnya ku sebo sia ótsyasə lə nkɛ.

6 Se éyo Simon Petro əsuəə, ɔ́tɔ Yesu nkə, “Bonamute, buflə fəəbə mɛ
akpa lee?”
7 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Amannɔ tɔ lesa nə minlɛ buyifo mfo eto
kasɔ, fɛɛ kamaa, əbɔnɔ nnya kasɔ.”
8 Simon Petro ətə mbuayɛ nkə, “Kulefe! Məmbutə kusu miə lə əflə mɔ
akpa kulefe.”
Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Lə məmflə fə akpaa, nyalɛ ensiembuyə
kedikɔ lə mɛ.”
9 Simon Petro átɛyi wə nkə, “Bonamute, nyalɛ məmflə mɔ akpa mate,
bomu flə mɔ ani ku mɔ disi tsya!”
10 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Utsyuə saa ke díkəflə ntuu, ole. Nya
weensihiã bə uflə wə əsuə bio, nnya lehiã ete ni bə uflə akpa. Itsyise
wə kalebe saa ebole koko. Mi əsuə ébole, fɛɛ inni mimblɛ.”
11 Yesu fe úyi nwə ləəbə wə bokpe lə ani, nyaso ɔ́tɛyi nkə, “Inni mimblɛ
kenke lele.”
12 Se Yesu díflə mə akpa ólosəə, úsinkli úfi wə awu ókpe, nya úsinkli
úsu úsiə lə kasɔ lə kedikɔ kamə. Mfó nya ɔ́tɔ wə bakasebi bamə nkə,
“Bɛnɔ lesa nə mínyifo mi mfo eto kasɔ?
13 Biakpadi mɛ biə Oteasa ku Onamute, nya ɛflɔ bə bekpadi mɛ nko.
Itsyise wə mini nɛ.
14 Mɔ, nwə ni mi Onamute ku Oteasa ébuflə mi akpa. Lə nko inii, ele bə
mi tsya flə mi bətsyuə eto akpa.
15 Ditsyəbi dini mínyifo mínte mi, bə mi tsya lə biyifo fe kase mínyifo
mínte mi.
16 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti miə uyifoyifo mamɔ oso wə Onamute. Nko ke ini
bə ɔtɔyɛ mamɔ onso nwə lékpe wə kɔtɔ.
17 Se binyi sitinti siamfo esoo, Onanto ebokpo mi atsyɔ lə bɛyɛ lə sitintisu
əsuə biyifo asa!
18 “Inni mimblɛ eto etiki minlɛ bɔtɛyi mfo. Nyi mba mínləkə lə mi nti.
Fɛɛ ele bə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue eto etiki bə itə fe kase báwɔni nnya
bətsyə, ‘Utidi wə lékpe kɔni lə ɔkpɛ ɔni ku mɛ búdi lesaa, wə ni nwə létaka
úńyə lə mɛ əsuə nɛ.’
19 “Nlɛ mi nyamfo bɔtɛyi katɔnsə fɛ lə ibə ibə, bə lə ibə ibə nko sitintii,
biofo bɛnɔ biə Mɔ ni Nwə Mini.
20 Sitinti ini minlɛ mi bɔtɛyi minkə, utsyuə saa ke lefo utidi wə
míntsyesee, mɔ ófo. Nya utsyuə saa ke léfo mɛɛ, nwə létsyese mɛ uni
ófo.”

Yesu Átɛyi Nwə Luudu Wə Utə Útsyə.

21 Se Yesu lɛtɛyi etiki nyamfo ólosəə, ílə wə tinti lə lɛkɔɛsi. Nya ɔ́tɛyi
ókpasə nkə, “Sitinti minlɛ mi bɔtɛyi mi nkə, mi nti eto ɔni ebudu mɛ utə.”
22 Mfó nya Yesu eto bakasebi bamə dítsyi bawuninsə bábe mə bətsyuə
eto ənəmi itsyise íyifo mə yaa, nya bánte mə nti eto nwə Yesu nlɛ.
23 Bakasebi bamə eto ɔni wə Yesu laala tintii, əsiə ɔfi Yesu.
24 Lə nyaso Simon Petro áma ənəmi ókpe okasebi əmə, ɔ́tɛyi wə nkə,
“Tɔ wə futsyə ɔnlɛ.”
25 Nyaso wuntsya étsyue kɛnyɛ lə Yesu ɔflɔ nya ɔ́tɔ wə buɛ nkə,
“Bonamute, owoe ni futsyə?”

26 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Utidi wə muubudi lesa nto kutu ntəə,
wə uni nɛ.” Lə nyaso Yesu ébudi lesa sɛkɛ úfi óto kutu nya úfi útə Yuda
wə ni Simon Iskariot eto ubi.
27 Kase Yuda lefo lesa nəmə koo, Obonsam ko dídufə wə lə əsuə.
Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Kɔse mlə lə eyifo lesa nə faala fə eeyifo.”
28 Fɛɛ bafɛfɛ ba nsi lə lesakedikɔ mfó mánnɔ kasɔ lesa nə eso Yesu lɛtɛyi
Yuda nko.
29 Mə bətsyuə ébu bə se ini Yuda díkalɛ mə otabitobe esoo, bɔtɛyi Yesu
nlɛ wə nkə usu oya bikə bia boohiã itə mə diyisɛɛ nəmə eto budi oboko
lee usu utə bakombo lesatsyuə.
30 Nya se Yuda léfo lesa nəmə koo, ete ɔ́bɔ údu. Kətsyə tsya idi lefe
nəmfó.

Yesu Ɜtə Wə Bakasebi Kɔfi Fɔfɔ.

31 Se Yuda dídu eto kamaa, Yesu átɛyi nkə, “Mɔmɔɔ, bábesə Utidi Eto
Ubi əmə eto diye kato. Nya ɛyɛ lə wə əsuəə, bábesə Onanto eto diye kato.
32 Lə bábesə Onanto eto diye kato ɛyɛ lə Utidi Eto Ubi əmə əsuəə, nyalɛ
Onanto ebuləkə Utidi Eto Ubi eto diyənde nə əsuə onkpe ote. Nya wuuyifo
nkomə mɔmɔ mfoti.
33 “Mɔ bebi, mensiembusiə lə mi ɔflɔ ɛklɛ bio. Biɔbɛbɛ mɛ, fɛɛ nlɛ mi
bɔtɛyi mɔmɔ fe kase míntɛyi Yudafɔ eto beninə léfee miə, ‘Kaka mintɔɔ,
biembofo mfó bubə.’
34 “Nya mɔmɔɔ, nlɛ mi kɔfi fɔfɔ butə. Bela mi bətsyuə! Kase minla mii,
mi tsya la mi bətsyuə nko ke.
35 Lə bela bətsyuəə, betidi ba tã ebɔyɛ lə nnya əsuə bate bə mɔ bakasebi
bini.”

Yesu Átɛyi Nkə Petro Ɜbɔni Wə.

36 Simon Petro átɔ wə nkə, “Bonamute, se fantɔ?”
Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Kaka mintɔɔ, embofo mɛ butəkəko kesu
mɔmɔ. Fɛɛ kamaa, ebutəkəko mɛ əbə mfó.”
37 Petro átɔ wə nkə, “Bonamute, beso məmbofo fə butəkəko mɔmɔ kesu?
Muukpə lə fə disi faa!”
38 Mfó Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Ebofo bukpə sitinti lə mɔ disi fɛ? Sitinti,
nlɛ fə bɔtɛyi miə, fɛ ukusɛ luutə kɛnyɛɛ, əbɔni mɛ sitsyə, fə enyi mɛ kon.”

14

Yesu Ákpe Wə Bakasebi Nkɛ Ale.

1 Yesu átɛyi mə nkə, “Biəntə lə ilə mi lə lɛkɔɛsi. Fe kase béfo Onanto
bɛnɔɔ, befo mintsya bɛnɔ.
2 Lə mɔ Anto eto diyoo, nsiəkɔ kpə kpe. Ntɔ lə nsu nlɔ nsiəkɔ ntsyə mi.
Nya məmbɔtɛyi mi nko, lenni nko ini.
3 Nya lə nsu nlɔ nsiəkɔ ntsyə ntə mi nlosəə, muusinkli mbə nkpa mi
nsuko mɔ ɔflɔ, itə bə kaka minkpee, lə mi tsya lə bisiə mfó.
4 Biyi kusu ko ntɔ lə kaka mintɔ.”

Yesu Ni Kusu Tinti Ko Ɜsuə Baayɛ Kesu Onanto Ɔflɔ.

5 Toma átɛyi wə nkə, “Bonamute, bunyi kaka fantɔ. Nya ntsyə buuyifo
bote kusu ko bɔɔyɛ bubə fə aflɔ?”
6 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Mɔ ni kusu komə, sitinti siamə ku nkpə
bomə. Kuutsyuə saa embubə Anto əmə ɔflɔ lə woanyɛ lə mɛ əsuə.”

7 Yesu átɛyi mə nkə, “Mɔmɔ əmə bimfi biinyi mɛɛ, bíote mɔ Anto əmə
tsya. Nya idu mɔmɔ ɛntɔɔ, bifi biyi wə nya bíkənyə wə tsya.”
8 Filipo átɛyi wə nkə, “Bonamute, te bo Anto əmə ete imi bo.”
9 Yesu átɛyi wə nkə, “Filipo, kokooko əmə minkpe mi lə ɔflɔɔ, ete binyi
mɛ tɔ? Nwə ke díkənyə mɛɛ, ənyə mɔ Anto əmə tsya nɛ. Ntsyə eso fanlɛ
bɔtɛyi fənkə, ‘Te bo Anto əmə’?
10 Filipo, nyalɛ ámamfo ánɔ fə nkpe lə Anto əmə əsuə nya wuntsya nkpe
lə mɛ? Etiki nnya míntɛyi mii, mentsyi mɔ kosate ɔflɔ. Anto wə nkpe lə
mɛɛ, leeyifo wə kosate eto keyifo.
11 Befo mɛ bɛnɔ lə ntɛyi mi minkə, nkpe lə Anto əmə əsuə, nya wuntsya
nkpe lə mɛ. Lə biamfo bɛnɔɔ, befo bɛnɔ lə ayanisa nnya meeyifo mate
eso.
12 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, nwə ke léfo mɛ ɔ́nɔɔ, ebuyifo asa nnya
meeyifo. Sitinti, wuuyifo asa nnya nso nko kulaa tsya, itsyise ntɔ lɔ mɔ
Anto əmə ɔflɔ.
13 Nya muuyifo lesa saa nə ke bɛtɔ lə mɔ diye əsuə ntə mi, bə lə babesə
Anto əmə eto diye kato ɛyɛ lə Ubi əmə əsuə.
14 Lə bɛtɔ lesa saa lə mɔ diye əsuəə, muuyifo ni ntə mi.”

Yesu Átɛyi Wə Bakasebi Nkə Wuutə Mə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.

15 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Lə biala mɛɛ, biutsyue mɔ afi koto.
16 Mɔɔtɔ Anto əmə lə utə mi Ɔwunsəkotsyuə bamba wə luusiə ko mi lefe
saa.
17 Wə ni Lɛwɔnɔ nə ləələkə sitinti lə Onanto əsuə kate. Fɛɛ kawunsiə eto
betidi əmbofo wə bunyə fɛ lə besu bətsyə wə lekpo. Fɛɛ mii, biyi Lɛwɔnɔ
nəmə itsyise usi ko mi nya onkpe lə mi əsuə.
18 “Lɛ ndu lə mi ɔflɔɔ, memoonyani mi mate ntsyə fe bakɔbebi. Bomu
muusinkli mbə mi ɔflɔ.
19 Lə lefe kliminti əsuəə, kawunsiə eto betidi ensiembunyə mɛ. Fɛɛ mi
ebunyə mɛ. Nya se minsi nkpə esoo, mi tsya ebusiə nkpə.
20 Lə lefe nəmfóo, biunyə bitsyə lekpo biə nkpe lə Anto əmə əsuə, nya
mi tsya nkpe lə mɛ, fe kase mintsya nkpe lə mi əsuə.
21 “Utsyuə saa wə laafo mɔ afi nya woeyifo lə nnya əsuə, wə ni nwə laala
mɛ nɛ. Mɔ Anto ebola nwə laala mɛ. Nya mintsya loola wə nya muuləkə
mɔ əsuə nte wə.”
22 Nya Yuda, wə lenni Iskariot, lɛtɔ Yesu nkə, “Bonamute, ntsyə fɛ ini bo
mate ete fuuləkə əsuə ate, nya fəmbuləkə əsuə ate kawunsiə eto betidi?”
23 Mfó nya Yesu dítə wə mbuayɛ nkə, “Utsyuə saa ke laala mɛɛ, wuutsyue
ditiki nə maate koto, nya mɔ Anto loola wə. Nya mɔ ku mɔ Anto əmə luubə
bɔsɔnɔ wə, busiə wə lə ɔflɔ.
24 Utsyuə saa ke laanla mɛɛ, entsyue mɔ asatete koto. Nya asatete nnya
bíkanɔɔ, enni mɔ kosate eto ale. Bomu mɔ Anto wə létsyese mɛ eto ale
ini.
25 “Mbɔtɛyi mi nyamfo kenke lə lefe minsi minkpe mi lə ɔflɔ.
26 Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə ni Ɔwunsəkotsyuə wə Onanto lootsyese lə mɔ diye
əsuəə, ebote mi lesa saa nya wooklomasə mi lesa saa nə míntɛyi mi.
27 “Diyuə lə disiəko mi. Nya mɔ diyuə mimfi minlɛ mi butə. Inni lə kase
kawunsiə eto betidi ləətə. Biəntə lə ilə mi lə lɛkɔɛsi. Nya biante sikpi.
28 Bɛnɔ se míntɛyi mi miə, ‘Nlɛ budu lə mi ɔflɔ, nya muusinkli mbə mi
ɔflɔ.’ Lə nnya ete biala mɛɛ, eni biunyə disuəyuə bə ndu ntɔ lə Anto əmə
ɔflɔ. Itsyise ɔmɔ oso mɛ.

29 Mbɔtɛyi mi nyamfo mɔmɔ fɛ lə ibə ibə, bə lə ibə ibə itəə, lə befo bɛnɔ.
30 Mensiembofo mi etiki budinko kaklɛ itsyise kawunsiə kamfo eto oka
lɛ bubə. Umbə əsuəale lə mɛ əsuə.
31 Fɛɛ ele bə kawunsiə te nkə maala Anto əmə, nyaso meeyifo lə kase
ɔ́tɛyi mɛ nkə nyifo.
"Mɔmɔɔ, bibə lə budu mfo."

15

Yesu Ni Kudiyi Tinti Komə.

1 "Mɔ ni kudiyi tinti komə, nya mɔ Anto ni kudiyi komə eto ɔkuɛmfo
əmə.
2 Waala mɔ kalɛ ka laannwɔ kələkə lə mɛ əsuə nya nka laanwɔ ebibii,
waalɔ ke əsuə lə kase ufiebi lɔɔsɔ okpo ke bə lə kafo bɔnwɔ kukɔnɔ.
3 Mimii, bɔ́ɔlɔ mi əsuə bətsyə koko tsya, ɛyɛ lə asa nnya mínte mi eso.
4 Bɛkɔ lə mɛ lə mintsya lə nyifo lɔni ku mi. Kuyi eto ɔlɛ əmbofo bɔnwɔ
lə wə mate əsuə, woofo bɔnwɔ lə ɔlɛ əmə akɔ lə kuyi komə əsuə. Nko ke
biembofo ebibi bɔnwɔ lə biankɔ lə mɛ əsuə nɛ.
5 "Mɔ ni kudiyi komə nɛ, nya mi ni ko kalɛ. Utidi wə ke lɛkɔ lə mɛɛ, nya
mintsya lɛkɔ ku wəə, ɛbɔnwɔ ebibi kpə. Itsyise biembofo kulesa buyifo lə
mimbə lə mi.
6 Futsyə ke dimankɔ ku mɛɛ, booto wə bakpe fe uyilɛ nya wookoe ofiani
ɔtɔni. Baakpa kalɛ kamfo eto okle kətsyə ditsyu kakpe lə ute katonsə.
7 Lə biyifo lɔni ku mɛ nya mɔ etiki tsya nkpe lə mii, bɛtɔ lesa saa nə ke
lefe itə mi, ete biofo ni.
8 Mɔ Anto eto diyənde ni bə lə bɛnwɔ ebibi kpə, nya ɛyɛ lə nyamfo əsuəə,
nnya yuuləkə ete bə biyifo mɔ bakasebi nɛ.
9 Maala mi fe kase mɔ Anto laala mɛ. Nyaso bitə lə mɔ lelabi lə lɛkɛ mi
lə əsuə.
10 Lə bitsyue mɔ afi kotoo, mɔ lelabi itə mi ebɔkɔ lə mi fe kase mintsya
leetsyue mɔ Anto koto, nya mintsyimɛ lə wə lelabi əsuə lefe saa.
11 "Nlɛ mi asa nyamfo bɔtɛyi bə lə disuəyuə nə nkpe lə mɛɛ, lə lɛkɛ mi
tsya lə əsuə lɛflɔ.
12 Kɔfi ko minlɛ mi butə ni nkə bela bətsyuə fe kase maala mi.
13 Lelabi nə utidi loofo bufi kətə wə bayɛtsyuə enso kenke ni bənkə lə
ufi wə nkpə utə lə mə disi.
14 Lə biyifo lə mɔ afi əsuəə, ete bə biyifo mɔ bayɛtsyuə.
15 Mensiembokpo mi miə mɔ beyifoyifo mɔmɔ, itsyise nwə leeyifo utidi
bamba eto keyifo aante asa nnya wə onamute leeyifo. Bomu maakpo mi
miə mɔ bayɛtsyuə. Itsyise asa nnya kenke mínɔ mintsyiko mɔ Anto ɔflɔɔ,
mbɔtɛyi mi nnya.
16 Inni mi díkələkə mɛ. Bomu mɔ díləkə mi. Nya nləkə mi miə lə bisu
bɛnwɔ ebibi kpə, nya ebibi nnya biɔnwɔɔ, lə itsyə lefe saa. Itə bə lesa saa
nə biɔtɔ Anto lə mɔ diye əsuəə, wuutə mi ni.
17 Lə nyaso kɔfi ko minlɛ mi butə ni nkə bela mi bətsyuə."

Kawunsiə Eto Betidi Eekisi Yesu Eto Bakasebi.

18 Yesu ésukosə nkə, "Lə kawunsiə eto betidi eekisi mii, bete biə mɔ
baka bukisi nko.
19 Lə kawunsiə kamfo eto betidi binii, eni boola mi fe mə ke. Fɛɛ nləkə
mi ntsyiko kawunsiə kamfo eto betidi nti nyaso binsini mə bale. Nyamfo
eso beekisi mi nɛ.

20 Bekloma ditiki nə míntɛyi mi minkə, ‘Ndomunyə saa ammɔ kaso wə
onamute.’ Lə betidi əńyə mɛ lə əsuəə, bete biə boońyə mi tsya lə əsuə. Lə
bétsyue mɔ etiki kotoo, bootsyue mi ale tsya koto.
21 Fɛɛ booyifo mi nyamfo kenke lə mɔ disi eso, itsyise benyi futsyə
létsyese mɛ.
22 Lə nnya ete məmbə ntɛyi mə kulesaa, eni bəmbolo mə lebua yifoyifo
eto dikpi. Fɛɛ mɔmɔɔ, béyifo lebua nya taflatsyɛ saa ensibə booto bə
bánte.
23 Utsyuə saa wə leekisi mɛɛ, eekisi mɔ Anto tsya.
24 Lə nnya ete ményifo keyifo ka kuutsyuə saa dímenyifo tɔ únyə lə mə
ntii, eni bəmbolo mə lebua yifoyifo eto dikpi. Fɛɛ bənyə asa nnya mínyifo,
tsyaa balɛ mɔ ku mɔ Anto kenke bukisi.
25 Ele bə nyamfo bə itə nko bə lesa nə báwɔni bákpe lə mə kɔfi eto kukue
əsuəə, lə ibə itə nko bə, ‘Bukisi bimba ete békisi mɛ.’
26 “Lə nyasoo, mootsyese mi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə ni Ɔwunsəkotsyuə itsyi
lə Onanto ɔflɔ. Wə luuləkə sitinti lə Onanto əsuə ote. Lefe nə utsyi Anto
əmə ɔflɔ ubəə, wuudi adansiə lə mɛ əsuə utə mi.
27 Mi tsya badansiɛ biudi bitə mɛ, itsyise bekpe lə mɔ ɔflɔ idu taa kasɔ
ketsyikokɔ ke.

16

1 “Ntɛyi mi etiki nyamfo kenke bə lə betidi lə bayɛ butə lə ani lə elo mi
lə mi bofokanɔ əsuə.
2 Booləkə mi lə mə nti lə katsyakɔ, nya lefe ebubə nə lə utsyuə lɛ mi bolo
tsyaa, wuubu nkə ɔlɛ Onanto busumu lə nnya əsuə.
3 Betidi ebuyifo mi nyamfo eto okle, itsyise benyi mɛ nye Anto əmə tsya.
4 Bomu mbɔtɛyi mi nyamfo ntɔnsə bə lə lefe nəmə áyo bə beyifo nnya
nkoo, lə bekloma biə ntɛyi mi nnya nko.
“Mántɛyi mi nyamfo lə kasɔ ketsyikokɔ itsyise nkɛ mi lə ɔflɔ lefe nəmfo.
5 Fɛ mɔmɔɔ, ntɔ lə nwə létsyese mɛ ɔflɔ. Fɛɛ mi kuutsyuə saa anlɛ mɛ
bɔtɔ nkə sieti mintɔ.
6 Nya se míntɛyi mi nyamfoo, mi ketu eyi ku nkuɛnlo.
7 Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, ɛlɛkɛ itə mi bə ndu lə mi ɔflɔ. Itsyise
lə mensuu, Ɔwunsəkotsyuə əmə embubə mi ɔflɔ. Fɛɛ lə nsuu, mootsyese
wə mi.
8 Nya lə ubəə, wuuləkə ote kawunsiə eto betidi ekpa wue bate bə bánya
kusu lə lesa nə ni lebua ku lesa nə ni kasɛɛ yifoyifo ku lesa nə ni Onanto
eto lekpo kpokpo.
9 Bembote lesa nə ni lebua itsyise bámfo mɛ bánɔ eso.
10 Nya boonyə bətsyə lekpo se banyɛ lə kusu sɛɛ komə əsuə, itsyise ntɔ
lə Anto əmə ɔflɔ nya biensiembunyə mɛ bio.
11 Nya bebote lesa nə ni lekpo kpokpo itsyise Onanto ébolo kawunsiə
kamfo eto əsuəalenyə əmə dikpi koko.
12 “Asa kpə si ekpe nnya ele bə ntɛyi mi. Fɛɛ yooso mi butsyi mɔmɔ.
13 Fɛɛ lefe nə Lɛwɔnɔ nə ləələkə sitinti lə Onanto əsuə kate əbəə, diutə
bete sitinti siamə kenke itsyi lə Onanto ɔflɔ. Nya wəəmbɔtɛyi kulesa lə wə
əsuəale əsuə. Bomu wɔɔtɛyi mi lesa nə waanɔ ku nnya ləəbə bubə.
14 Wuutə babesə mɔ diye kato itsyise wuuləkə lesa nə ófo utsyiko mɔ
ɔflɔ ote mi.

15 Lesa saa nə ni Anto əmə eto lelee, eyifo mɔ lele. Nyaso míntɛyi mi
minkə Lɛwɔnɔ nəmə ebufi lesa nə mintə wə ubə ote mi.”

Bakasebi Bamə Eto Nkuɛnlo Ebofiani Disuəyuə.

16 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Ibu sɛkɛ biensiembunyə mɛ bio, nya lə lefe sɛkɛ
kama bisi biunyə mɛ.”
17 Mfó nya wə bakasebi bətsyuə lɛtɔ mə bətsyuə bənkə, “Nya ɔ́tɛyi mfo
eto kasɔ nkpə? Ɔ́tɛyi bo nkə, Ibu sɛkɛ boensi embunyə wə bio. Nya sɛkɛ
tsya lə nnya kamaa, busi buunyə wə. Nya usi ɔ́tɛyi bo tsya nkə, ‘Itsyise
ntɔ lə Anto əmə ɔflɔ.’
18 Nnya ɔ́tɛyi nkə, ‘Ibu sɛkɛ,’ eto kasɔ ni be? Bóannɔ lesa nə ɔnlɛ bɔtɛyi
eto kasɔ!”
19 Yesu áte nkə etiki ətsyuə kpe bála lə batɔ wə. Nyaso ɔ́tɛyi mə nkə,
“Ntɛyi minkə ibu sɛkɛ biensi embunyə mɛ bio, nya sɛkɛ lə nnya kamaa,
bisi biunyə mɛ bio. Etiki nyamfo bɛnlɛ bɔlɛ kabe lə mi bətsyuə nti lee?
20 Sitinti minlɛ mi bɔtɛyi minkə biuwi kaminsəku, biləkə binəntu. Fɛɛ
kawunsiə eto betidi luunyə disuəyuə. Nya mii, nkuɛnlo ebumuə mi, fɛɛ
mi nkuɛnlo bomə ebofiani disuəyuə.
21 Lə usio labe kolee, woakɛ lə bulə əsuə itsyise ɔlɛ kanyi bunyə. Fɛɛ lə
óle ubi əmə ólosəə, woata kanyi ka únyə əsuə, itsyise wəənyə disuəyuə
nkə óle ubi ókpe lə kawunsiə.
22 Nko seka inte itə mi tsya nɛ. Mɔmɔɔ, bekpe lə nkuɛnlo əsuə. Fɛɛ
muunyə mi bio. Nya disuəyuə luuyi mi akɔɛsi kenke, disuəyuə nə eto okle
kuutsyuə saa ləmbofo bofo ketsyiko mi ani kulefe.
23 “Lə diyi nəmə ayoo, biembɔtɔ mɛ kulesa. Itsyise nlɛ mi bɔtɛyi sitinti
miə lesa nə ke biɔtɔ mɔ Anto lə mɔ diye əsuəə, wuufi ni utə mi.
24 Ibə ese mɔmɔɔ, bíantɔ tɔ kulesa lə mɔ diye əsuə. Bɛtɔ ete lə utə mi lə
mi disuəyuə lə lɛflɔ lelo.
25 “Ndi mi etiki ɛyɛ lə akpa əsuə. Fɛɛ lefe ebubə nə mensiembudi mi
etiki nyɛnko lə akpa əsuə. Bomu muudi mi etiki wuee itsyi lə Anto əmə
əsuə.
26 Lə lefe nəmə ayoo, bɛtɔ wə asa lə mɔ diye əsuə. Minlɛ bɔtɛyi miə
mɔɔ, mɔɔtɔ ntɛ mi.
27 Itsyise Anto əmə kosate aala mi. Waala mi itsyise mi tsya aala mɛ, nya
béfo bɛnɔ biə Onanto ɔflɔ mintsyi mímbə.
28 Sitintii, Anto əmə ɔflɔ mintsyi mímbə kawunsiə, nya mɔmɔ nsi nlɛ
budu lə kawunsiə kesu Anto əmə ɔflɔ.”
29 Nya wə bakasebi lɛtɛyi wə nkə, “Mɔmɔɔ, efe alɛ etiki budi kakpasə
wuee, insini lə akpa əsuə.
30 Mfe ko bote boə eyi lesa saa, nya yensife bə kuutsyuə saa si ɔtɔ fə etiki
eto kasɔ. Nyamfo mate ətə bofo bɔnɔ boə Onanto ɔflɔ fétsyi.”
31 Mfó Yesu lɛtɔ mə nkə, “Mɔmɔ alɛ befo bɛnɔ?
32 Lefe lɛ bubə, nya díubə tsya lélo nə boosensə mi nya utsyuə saa luusu
wə umə beyani mɔ mate bitsyə. Fɛɛ lə sitintii, yembuyifo mɔ mate. Itsyise
Anto əmə si ko mɛ.
33 Ntɛyi mi nyamfo lə binyə diyuə se biyifo lɔni ku mɛ eso. Kawunsiə
eto betidi ebutə binyə kanyi. Fɛɛ bińyə kekleke! Itsyise mbutəkə kawunsiə
kamfo kato!”

17

Yesu Áto Ola.

1 Se Yesu lɛtɛyi mə nyamfo ólosəə, óbesə ənəmi kato nya ɔ́tɛyi nkə, “Nto,
lefe nəmə éboyo. Besə fə Ubi eto diye kato bə lə fə Ubi tsya lə obesə fə
diye kato.
2 Itsyise éfi əsuəale kenke ətə wə lə kawunsiə eto betidi kenke əsuə bə
mba kenke féfi fətə wəə, lə utə mə nkpə manlo.
3 Nya nkpə manlo ni bə lə betidi lə bate fə, fə nwə hã mate ni Onanto
kosate əmə nya lə bate Yesu Kristo wə fátsyese.
4 Mbesə fə diye kato nte lə betidi nti. Nya mínyifo keyifo ka fákpe mɛ lə
kɔni fə nyifo lə kawunsiə mínlosə.
5 Mɔmɔɔ, Nto, besə fə Ubi eto diyənde kato lə fə ənəmi, diyənde nə əsuə
mínkɛ ku fə fɛ béyifo kawunsiə.

Yesu Áto Ola Lə Wə Bakasebi Eto Disi.

6 “Ntə miə mba fələkə fətə mɛ lə kawunsiə eto betidi ntii, te fə. Fə bale
beni nya féfi mə fətə mɛ nya bétsyue fə ditiki koto.
7 Nya mɔmɔɔ, beyi bə lesa saa nə féfi fətə mɛɛ, etsyi fə ɔflɔ.
8 Mfi kɛnyɛ ka fətə mɛ fə nsu ntɛyi mə nsuko mə nya báfo ke. Nya beyi
sitinti bə fə ɔflɔ mintsyi, nya fə ni nwə létsyese mɛ.
9 Nlɛ ola boto lə mə disi, minlɛ ola boto lə kawunsiə eto betidi kenke eto
disi. Bomu lə mba féfi fətə mɛ eto disi, itsyise fə kosate eto bale beni.
10 “Mba kenke ni mɔ bale eyifo fə bale, nko ke fə bale tsya diyifo mɔ
bale nɛ. Nya mɔ diyənde lébe kato ɛyɛ lə mə əsuə.
11 Mɔmɔɔ, nlɛ fə ɔflɔ bubə. Minsibə lə kawunsiə mfo. Fɛɛ məə, besi
bakpe lə ke. Anto Kɛnkɛ, fə kosate fi fə diye eto əsuəale nnya fətə mɛ abe
mə bə lə beyifo bani fe kase bo ku fə diyifo bani.
12 Lefe nə mínkɛ lə mə ɔflɔɔ, nlɛ mə wɛkɛkɛkɛkɛ nya mínse mə ɛyɛ lə
diye nə fətə mɛ əsuə. Nse mə, itə bə kuutsyuə saa mánnya lə mə nti, enso
utidi wə ele bə onya kokooko, bə lə nnya báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə lə ibə itə.
13 “Nya mɔmɔɔ, nlɛ fə ɔflɔ bubə. Ntɛyi nyamfo lə kawunsiə bə lə mə
tsya lə beyi kenke lə mə akɔɛsi ku mɔ disuəyuə nə minlɛ bunyə.
14 Mbe fə ditiki nəmə letsya ntə mə, nya benni kawunsiə kamə eto bale
fe kase mintsya lenni kawunsiɛ kamfo eto ole ke. Lə nyasoo, kawunsiə
kamə eekisi mə.
15 “Minlɛ bɔtɔ miə ləkə mə lə kawunsiə kamə. Bomu nlɛ bɔtɔ miə lə ase
mə, ələkə mə etsyiko Obuale əmə eto ani.
16 Fe kase minni kawunsiə kamfo eto olee, nko ke mə tsya lenni kawunsiə
kamfo eto bale nɛ.
17 Yifo mə kɛnkɛ lə sitinti siamə əsuə, itsyise fə ditiki nəmə eyifo sitinti.
18 Ntsyese mə kawunsiə fe kase fintsya létsyese mɛ kawunsiə seka.
19 Lə mə esoo, nyifo mɔ əsuə kɛnkɛ ntə fə, bə lə mə tsya lə beyifo kɛnkɛ
lə sitinti siamə əsuə.

Yesu Áto Ola Lə Bafokanɔfɔ Kenke Eto Disi.

20 “Minlɛ nyamfo bɔtɔ kətə mə mate, bomu nlɛ bɔtɔ kətə mba kenke
loofo mɛ banɔ ɛyɛ lə fə Ditiki Sɛɛ nəmə mə bɔɔtɛyi əsuə.
21 Anto, nlɛ bɔtɔ miə lə ətə bə lə beyifo bani fe kase fankpe lə mɛ nya
mintsya nkpe lə fə əsuə. Tə lə beyifo bani ku bo bə lə kawunsiə eto betidi
lə bafo banɔ bə fə uni létsyese mɛ.
22 “Ntə mə diyənde nə eto okle ke fətə bə lə məmblɛ lə beyifo bani fe
kase bo fə diyifo bani.

23 Nkpe lə mə, nya fintsya nkpe lə mɛ. Tə lə beyifo bani kenke bə lə
kawunsiə eto betidi lə bate bə fə létsyese mɛ nya faala mə fe kase faala
mɛ.
24 “Anto, nla miə mba féfi fətə mɛ lə bəsiə mɛ lə ɔflɔ lə kaka minsi bə lə
bənyə mɔ diyənde, diyənde nə fətə mɛ itsyise ála mɛ fɛ béyifo kawunsiə.
25 “Anto Sɛɛ, kawunsiə eto betidi enyi fə, fɛɛ mɔ yi fə nya mba mfo tsya
yi bə fə létsyese mɛ.
26 Ntə báte fə wuee, nya muutə besi bate fə eso nko, bə lə lelabi nə féfi
fətə mɛɛ, lə lɛkɛ lə mə nya lə mintsya lə nkɛ lə mə.”

18

Yudafɔ Ǝmuə Yesu.

1 Se Yesu léto ola əmfo ólosəə, wə ku wə bakasebi édu mfó nya báyɛ lə
Kidron eto utukplo bésu kaka nnuɛbi eto eyi eto ɔkuɛ kɛkɛ utsyuə lɛkɛ.
Nya Yesu ku wə bakasebi dídufə mfó.
2 Yuda wə dídu wə utəə, áte mfó itsyise lefe kpəə, Yesu ku wə bakasebi
ála disi busu kakpe mfó.
3 Nyasoo, Yuda áyɛnko Romafɔ eto bamamanyə ku mba laase Disumuyo
eto betsyuə, ba besumunyə ninə ku Farisifɔ létsyese nya ókpa mə úsuko
ɔkuɛ kɛkɛ əmə. Bétsyi bemakə ku kakandiɛ ku atɛ.
4 Se Yesu léte asa nnya kenke ləəbə wə bubə lə əsuə esoo, ɔ́bɔ úbə
ótsyako mə nya ɔ́tɔ mə nkə, “Owoe bɛnlɛ bɔbɛbɛ?”
5 Bətə mbuayɛ bənkə, “Yesu Nasaretnyə əmə.”
Ɔ́tɛyi mə nkə, “Nyə mɔ ni wə mfo.” Yuda wə dídu wə útə tsya ńyə mə
lenti.
6 Lefe nə Yesu dítə mə mbuayɛ nkə, “Nyə mɔ ni wə mfoo,” bésinkli kama
kama nya bédu bánɔ.
7 Usi ɔ́tɔ mə nkə, “Owoe bɛnlɛ bɔbɛbɛ?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Yesu Nasaretnyə əmə.”
8 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Mɔ́tɛyi mi koko minkə, nyə mɔ ni wə
mfoo. Nyaso lə mɔ uni bɛnlɛ bɔbɛbɛɛ, bitə lə mbamfo lə bedu.”
9 Ɔ́tɛyi nyamfo nko, bə lə lesa nə úkatɛyi kokoo, lə ibə itə sitinti nkə,
“Nto, mányansə mba féfi fətə mɛ eto lɛ ɔni lə mənti.”
10 Mfó Simon Petro dínə kalande nə untsyi úləkə lə akpatsya, nya ówe
Usumunyə Ninə Kenke eto uyifoyifo eto kodianito úfə. Ndomunyə əmə eto
diye ni Malko.
11 Fɛɛ Yesu átɛyi Petro nkə, “Fi fə kalande kamə akpe lə akpatsya kafo!
Bubu febu fə yanle bə nnə lesa nə nkpe lə kanyi eto lɛkɔbe nə mɔ Anto
dítə mɛ?”

Yudafɔ Ákpa Yesu Bésuko Annas Ɔflɔ.

12 Nyamfo eto kamaa, Romafɔ eto bamamanyə eto ditsyukpa ku mə
ɔtɔnkotɔnko ku Yudafɔ eto batɔnkpe bətsyuə əmuə Yesu lə əsuəale əsuə
bákle.
13 Tutɛɛ, bákpa wə bésuko Annas ɔflɔ. Annas əmfo eyifo Kayafa eto
usiəanto. Nya Kayafa əmfo ni Usumunyə Ninə Kenke wə díyifo kesumu
eto keyifo lɛlɛ itə nəmfó.
14 Kayafa əmfo ni nwə lɛlɛ Yudafɔ eto beninə kɔlɛ nkə ɛlɛkɛ eso bə utidi
ɔni kpə lə betidi ba tã eto kɛnyɛ.

Petro Átɛyi Nkə Únyi Yesu.

15 Simon Petro ku okasebi bamba ətəkəko Yesu kama. Okasebi bamba
əmfo eyifo Usumunyə Ninə Kenke eto utidiyiyi, nyaso wə dítəkəko Yesu
bésu Usumunyə Ninə Kenke eto diyo,
16 Fɛɛ Petroo, əńyə lə kesie. Okasebi bamba əmə ésinkli úbə údi etiki
ku usiobi wə díńyə lə kesie kɛnyɛ mfó, nya útə nkə Petro tsya dufə lə diyo
nəmə kafo.
17 Mfó nya usiobi əmə lɛtɔ Petro nkə, “Fintsya, osani əmfo eto bakasebi
eto ɔni fenii, lee?”
Mfó Petro dítə mbuayɛ nkə, “Owo, minni!”
18 Nya se lɛyɔ nlɛ mə esoo, beyifobi ku mba laase mfó átsyaka ute nya
bəńyə banlɛ bɔyifə. Nya Petro tsya lɛnyi úsu úńyə lə mə ɔflɔ mfó ɔnlɛ ute
əmə bɔyifə.
19 Lefe nəmfóo, Usumunyə Ninə Kenke ákatɔ Yesu asa itsyi lə wə
bakasebi ku asa nnya waate əsuə.
20 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Meedi betidi ba tã etiki lə obia lə kusə komə
kenke eto ənəmi lefe saa. Maate asa lə Disumuyo ku lə ntsyakɔ kaka
Yudafɔ kenke ləəbə katsya. Méndi etiki saa kulefe lə kabiɔkɔ.
21 Nya beso ini mɔ fanlɛ etiki nyamfo bɔtɔ? Tɔ betidi bamfo lesa nə
míntɛyi mə. Beyi ləsanə míntɛyi.”
22 Se Yesu lɛtɛyi nyamfo, mba laase mfó eto ɔni ko lɛsɔ wə lə kotosi nya
ɔ́tɔ Yesu nkə, “Ntsyə feebu fɛ feedi Usumunyə Ninə Kenke əmə etiki nko?”
23 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Lə ndi etiki bua ətsyuəə, tɛyi utsyuə saa
mfo lə ɔnɔ lesa nə ini. Fɛɛ lə méndi etiki bua saa, beso fásɔ mɛ?”
24 Mfó nya Annas dífi Yesu wə disi ɔkɛ lə bokle lə ukuə əsuəə, ótsyese
Usumunyə Ninə Kenke Kayafa ɔflɔ.

Petro Esi Ɔni Yesu.

25 Lefe nəmfóo, Simon Petro si uńyə mfó ɔlɛ ute bɔyifə. Nyaso bafɛfɛ
ba díńyə mfó lɛtɔ wə bənkə, “Fintsya, ini osani əmə eto bakasebi eto ɔni
fenii, lee?”
Mfó Petro áni nya ɔ́tɛyi nkə, “Owo lo, minni mə ɔni!”
26 Mfó nya Usumunyə Ninə Kenke eto ndomunyə ɔni eto ɔyimi wə eto
koto Petro léwe lɛtɔ wə nkə, “Inni fə uni mínyə lə ɔkuɛ mfó lee?”
27 Petro esi útudi kɛnyɛ ɔ́tɛyi nkə, “Owo lo!” Lamfolamfoo, nya ukusɛ
dítə kɛnyɛ.

Bákpa Yesu Bésuko Pilato Ɔflɔ.

28 Olesiənto əmfóo, bákpa Yesu lə Kayafa eto diyo bésuko Romafɔ eto
Aba eto Unyɛsiə eto kəsiəkɔ. Fɛɛ Yudafɔ bamə méndufə mfó, itsyise bánla
bə bakpe mə əsuə kɔfiɔ fɛ lə bedi Ukpə Ása Bo Ɔyila eto Diyisɛɛ nəmə.
29 Lə nyamfo esoo, Pilato ábɔ úbə ótsyako mə lə kesie kɛnyɛ mfó, nya
ɔ́tɔ mə nkə, “Nte kabua ka osani əmfo díyifo?”
30 Bətə wə mbuayɛ bənkə, “Lenni kabua kplɛ kukətsyuə úyifo, eni
boəmbokpa wə boboko fə ɔflɔ.”
31 Nyaso Pilato átɛyi mə nkə, “Nyalɛ bekpa wə bisuko lə mi kosate lə
bisu bekponko wə lekpo lə mi kosate eto afi əsuə.”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Bəntə bo kusu bənkə bokponko kuutsyuə saa lekpo
bolo wə dikpənkpi.”
32 Asa nyamfo əbə nko bə lə lesa nə Yesu lɛtɛyi itsyi lə ukpə wə eto okle
wəəbə bukpə lə ibə itə nko sitinti.

33 Mfó nya Pilato dísinkli úsu údufə wə lekanyo mfó, nya ókpadi Yesu
ɔ́tɔ wə nkə, “Fə ni Yudafɔ eto Oka əmə?”
34 Yesu ətə wə mbuayɛ ɔ́tɔ wə nkə, “Fə kosate ete nlɛ mɛ etiki nyamfo
bɔtɔ lee, betidi bamba lɛtɛyi fə nko itsyi lə mɛ əsuə?”
35 Pilato ətə mbuayɛ nkə, “Ebu fə Yudanyə mini? Mi kosate eto betidi
ku besumunyə ninə dífi fə bákpe mɛ lɛ kɔni. Be féyifo?”
36 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mɔ sekakedikɔ mentsyi kasɔ mfo. Lə nya ete
mɔ sekakedikɔ dítsyi kasɔ mfo ini, eni mɔ batɔnkpe ebota mɛ disi bələkə
mɛ betsyiko Yudafɔ eto ani. Fɛɛ mɔ sekakedikɔ mentsyi kawunsiə mfo.”
37 Se ɔ́tɛyi wə nko, Pilato átɔ wə nkə, “Nyalɛ Oka feni?”
Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Fə nlɛ bɔtɛyi fə Oka mini. Nyamfo eso bale mɛ
mímbə kawunsiə nɛ, bə lə mbə nləkə sitinti siamə nte. Nya utsyuə saa ke
ləətəkəko sitinti siaməə, aanɔ lesa nə maatɛyi.”
38 Pilato átɔ wə nkə, “Nya be ni sitinti siamə?”

Balo Yesu Dikpənkpi.

Se Pilato lɛtɛyi nyamfo ólosəə, úsinkli úsu Yudafɔ ɔflɔ lə lekple nya ɔ́tɛyi
mə nkə, “Mənnyə kabua saa lə wə əsuə lə nnya eso ele bə nlo wə dikpi.
39 Fɛɛ lə mi lekpa əsuəə, lə éyo Ukpə Ása Bo Ɔyila eto Diyi eto didifee, ele
bə nləkə mba bákpe lə diyo eto ɔni ntə mi. Nyaso bela biə nyani Yudafɔ
eto Oka əmə ntə mi?”
40 Mfó nya məmblɛ léfã bátɛyi bənkə, “Owo lo! Inni nwə mfo, bomu
Baraba!” Nya Baraba əmfo eyifo nwə létaka úńyə lə aba əsuə.

19

Pilato Ǝtə Báblɛ Yesu.

1 Nyaso Pilato ətə bákpa Yesu bédunko nya báblɛ wə fefe ku katambo.
2 Nya bamamanyə bamə dífi biyu eto kalɛmɛ béyifo lekpakpa béti wə lə
disi. Nya béfi kafia sia béti wə fe Oka seka.
3 Nya lə bányi bésu wə ɔflɔɔ bákatɛyi wə bənkə, “Yuu, yuuduu! Yudafɔ
eto Oka o-o!” Nya lə bátɛyi wə nkoo, bákanyi kafi wə kasɔ wə lə atosi.
4 Pilato esi ɔ́bɔ úsu sitiditu nəmə ɔflɔ lə lekple nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bebe,
mookpa wə mboko mi lə bete biə mənnyə kabua saa ka úyifo bə lə nlo wə
dikpənkpi.”
5 Nyaso Yesu ábɔ úbə lekple mfó, ku biyu eto lekpakpa lə wə disi nya
onkpe awusia kəntsyɛ. Mfó Pilato átɛyi mə nkə, “Bebe! Nyə utidi əmə ńyə
mfo!”
6 Se besumunyə ninə ku mba laase Disumuyo dínyə wəə, báfa bátɛyi
bənkə, “Sɔ wə amanklasə lə uyikabie əsuə! Sɔ wə amanklasə lə uyikabie
əsuə!”
Pilato átɛyi mə nkə, “Mi kosate kpa wə bisuko, lə bisu bɛsɔ wə lə
uyikabie əsuə. Mənnyə lebua saa lə wə əsuə nə eso moolo wə dikpənkpi.”
7 Yudafɔ bamə ətə mbuayɛ bənkə, “Bokpe kɔfi ko léte nkə ele bə ukpə.
Itsyise ɔ́tɛyi nkə uyifo Onanto eto Ubi.”
8 Lefe nə Pilato lɛnɔ nnya bátɛyi mfoo, sikpi esi símuə wə sekpe.
9 Usinkli údufə lekayo nəmə nya ɔ́tɔ Yesu nkə, “Se fetsyi?” Fɛɛ Yesu
məntə wə mbuayɛ saa.
10 Pilato átɔ wə nkə, “Nyalɛ, bɔni fani fə embudiko mɛ etiki? Lee enyi
fə nkpe əsuəale moofo butə miə bayani fə nye basɔ fə lə uyikabie əsuə?”

11 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Eni embɔkɛ əsuəale saa lə mɔ əsuə lenni
Onanto dítə fə nnya. Nya əmə eso nwə dífi mɛ ókpe fə lə kɔni díyifo lebua
enso fə nɛ.”
12 Se Pilato lɛnɔ nyamfoo, ɔ́bɛbɛ kusu nkə eni lə oyani wə. Fɛɛ betidi
bamə áfa bembembe bátɛyi bənkə, “Lə ayani wəə, nyalɛ ensini Romafɔ
eto Okankplɛ eto ɔyɛtsyuə! Utsyuə saa wə dífi wə əsuə úyifo oka, átaka
úńyə lə Romafɔ eto Okankplɛ Kaisare əsuə!”
13 Se Pilato lɛnɔ etiki nyamfoo, ókpa Yesu ɔ́bɔnko nya úsiə lə lekpokpomɛ
əsuə lə kaka baakpo bə leba eto kasɔ nya baakpo bə Gabata lə Hebri eto
sele əsuə.
14 Diyi nəmə éyifo fe kakɔmi eto lefosi ənuə eti lə diyi nə eto kəsiəsə
boodi Ukpə Ása Bo Ɔyila eto diyi.
Nya Pilato lɛtɛyi betidi bamə nkə, “Nyə mi Oka!”
15 Báfa bátɛyi bənkə, “Lo wə! Lo wə! Sɔ wə lə uyikabie əsuə!”
Pilato átɔ mə nkə, “Bela biə nsɔ mi oka əmə mmanklasə lə uyikabie
əsuə?”
Mfó nya besumunyə ninə dítə wə mbuayɛ benkə, “Bunsibə oka saa enso
Romafɔ eto Okankplɛ Kaisare!”
16 Se bátɛyi wə nkoo, Pilato áyani Yesu útə bamamanyə nkə basɔ wə lə
uyikabie əsuə. Nyaso bákpa Yesu bédunko.

Bamamanyə Ásɔ Yesu Bámanklasə Lə Uyikabie Ǝsuə.

17 Bətə wə kosate étsyi wə uyi əmə úsu údufu kaka baakpo Ditidisi Ku
Kalua. Baakpo mfó lə Hebri eto sele bə Golgata.
18 Mfó básɔ wə lə uyikabie əsuə. Básɔ betidi inuə bamba tsya lə mə
keyikabie bamba əsuə bakɔ ku wə, ɔni lə Yesu eto kəməni nya unuəfə lə
wə kodiani.
19 Pilato áwɔni etiki ətsyuə útə béfi básɔ lə uyi əmə əsuə lə Yesu eto disi
kato. Nnya báwɔni ni bə, “Yesu Nasaretnyə, Yudafɔ Eto Oka Ǝmə.”
20 Yudafɔ kpə ákla etiki nyamfo, itsyise kaka básɔ Yesu bamanklasə lə
uyikabie mantsyo ku umənkplɛ əmə. Báwɔni asa nyamə lə Hebri ku Roma
ku Griki eto bele əsuə.
21 Besumunyə ninə áni etiki nyamfo nya bátɛyi Pilato bənkə, “Manwɔ
ni fənkə, ‘Yudafɔ eto Oka,’ bomu wɔni fənkə, ‘Utidi əmfo átɛyi nkə, “Mɔ
ni Yudafɔ eto Oka.” ’ ”
22 Mfó Pilato dítə mbuayɛ nkə, “Lesa nə míwɔnii, mbɔwɔni nlosə.”
23 Se bamamanyə bamə lɛsɔ Yesu lə uyikabie bálosəə, béfi wə awu nnya
ókpe nya bésie nnya lə akpa ana. Nya utsyuə saa dífi lekpa lɔni. Fɛɛ wə
awu ani ébu. Awu nyamfoo, bánka nnya kukalebe saa, bomu budi bédi
nnya idu lə simuə isu ekpo lə akpa eti.
24 Bamamanyə bamə átɛyi mə bətsyuə bənkə, “Boembusie awu nyamfo
bətsyuə. Bomu bitə lə bokpo asa bɔsɛ lə bobe futsyə luudi lə bufi nnya
butə wə.”
Nyamfo əbə itə nko bə nnya báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
əsuəə, əbə itə nko sitinti bə,
“Bésie mɔ awu bətə bətsyuə.
Nya bákpo asa basɛɛ lə mɔ awu əsuə.”
Nya lə sitinti tsyaa, nko bamamanyə bamə díyifo nɛ.
25 Nya mba díńyə lə Yesu eto uyikabie komə ɔflɔ ni Yesu eto ambe ku wə
ambe eto ɔyimisio ku Maria wə ni Klopa eto usiə, ku Maria Magdalenyə.

26 Se Yesu dínyə wə ambe ku wə okasebi wə eto asa waala tinti ńyə mfóo,
ɔ́tɛyi wə ambe nkə, “Mbe, nnyə fə ubi!”
27 Mfó nya ɔ́tɛyi okasebi əmə tsya nkə, “Nnyə fə ambe.” Nyaso idu lə
lefe nəmfóo, okasebi əmə ákpa wə úsuko wə diyo nya ɔ́lɛ wə ola.

Yesu Ǝkpə.

28 Yesu áte nkə mɔmɔɔ, wóolosə lesa saa nə ele bə uyifo. Nya, bə lə lesa
nə báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə lə ibə itə nko esoo,
Yesu átɛyi nkə, “Utukɔɛ lɛ mɛ.”
29 Lə mfóo, ɔlɔtsyi utsyuə ətsyə mfó wə béyisə ku nte bo dínyənki. Nyaso
béfi sekuayɛbo bákpe lə nte bomə əsuə nya béfi bákle lə uyi utsyuə wə
baakpo hisopo əsuə bábesə kato bətəkə wə lə kɛnyɛ.
30 Se Yesu dínə nte bomə ólosəə, ɔ́tɛyi nkə, “Mɔmɔɔ, yóolo!”

Nya óbokosə wə disi kasɔ, nya ɔ́ma kɛnyɛ.

31 Diyi nəmfo eyifo Fida, nya ni kəsiəsə eyifo Ɔnwɛditsyəyi kplɛ itə
Yudafɔ, nyaso bánla bə bekpənkpə kɛ bafaka lə uyikabie əsuə eyo
Ɔnwɛditsyəyi mfó. Nyaso bátɔ Pilato bə utə mə kusu lə besu bəfəsə mə
akpa lə bələkə mə betsyiko lə uyikabie əsuə.
32 Itə bamamanyə bamə əbə bəfəsə utidi tutɛ ku nwə nse eto akpa. Mə
básɔ báfakasə lə keyikabie əsuə lə Yesu ɔflɔ.
33 Fɛɛ se báyo Yesu ɔflɔɔ, bənyə bə wə ébukpə koko. Nyaso bénsifəsə
wə akpa.
34 Bomu omamanyə ɔni éfi wə lefle óto wə lə lekpake. Lamfolamfo kɔtɔ
ku ntu ko lɛbɔ.
35 Nwə dínyə asa nyamfo, wə dídi nnya adansiɛ bə lə mi tsya lə befo
bɛnɔ. Nya nnya ɔ́tɛyi eyifo sitinti. Nya uyi wuee nkə sitinti ini ɔ́tɛyi.
36 Béyifo nyamfo bə lə nnya nkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə lə
ibə itə fe kase báwɔni bənkə, “Lɛ wə dikubi lɔni kulaa tsyaa, bembufəsə
ni.”
37 Nya báwɔni asa bamba bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə tsya
nlɛ bɔtɛyi nkə, “Betidi ebotakasə ənəmi babe nwə eto lekpake báse lefle
bédunsə.”

Bébikə Yesu.

38 Nyamfo eto kamaa, Yosef wə ditsyi umə wə baakpo Arimatia, əbə ɔ́tɔ
Pilato nkə lə oyani Yesu eto ɔkɔ utə wə. Yosef əmfo eyifo Yesu eto okasebi
utsyuə. Fɛɛ wóanla nkə betidi te, itsyise úkate Yudafɔ eto beninə sikpi
eso. Pilato átɔnɔ útə wə. Nyaso Yosef əbə ófo ɔkɔ əmə údunko.
39 Nikodemo wə lɛbiɔ úsu Yesu ɔflɔ ketsye kani tsya ətəkəko Yosef əmfo.
Útsyi afa nnya beefi kalɔ ɔkɔ itə busu kebikə, fe uyudu ku afa nnya laanyi
fifiifi baakpo bə alɔɛ, nya nyamblɛ eto kalende eboyo kilo awosi ətsyə,
úsuko.
40 Betidi inuə bamfo éfi afa nyamfo bédiki Yesu eto ɔkɔ əmə lə əsuə nya
béfi kafia flubia ka lefo koya bémli wə lə əsuə fe kase Yudafɔ díkalɔ ɔkɔ
itə bubikə.
41 Nya ɔkɔɛ kɛkɛ utsyuə akɛ lə kaka bálo Yesu ɔflɔ. Nya lə mfóo, béku
kudi fɔfɔ ko kafo bembikətɔ kuutsyuə bənyə.
42 Se diyi nəmfo eto kəsiəsə luudi Ɔnwɛditsyəyi nya kudi komə tsya lɛfi
mfó esoo, béfi Yesu eto ɔkɔ əmə bésu bébikə mfó.

20

Bakasebi Bamə Ǝnyə Bə Kudi Komə Tə Kefufu.

1 Kɔsida eto kolensiənto se kale dímənsiə tɔ kaloo, Maria Magdalene ésu
kudi komə ɔflɔ nya únyə nkə báminansə leba nə díti lə kudi komə kɛnyɛ
mfó.
2 Nyaso útsyetsyi úsu Simon Petro ku okasebi wə Yesu laala ɔflɔ. Nya
ɔ́tɛyi mə nkə, "Bətsyə əbə bétsyi Bonamute bédunko lə kudi komə kafo.
Nya bunyi kaka bétsyi wə bésu bətsyə!"
3 Mfó nya Petro ku okasebi ɔni əmə dídu bə beesu kudi komə ɔflɔ.
4 Mə inuə bamə étsyetsyi batɔ, fɛɛ okasebi əmə áfe Petro nya oka wə
kudi komə ɔflɔ mfó budufə.
5 Úbə kasɔ útsyue ənəmi óbe kudi komə kafo. Únyə mfia flubia bomə,
fɛɛ wéndufə ko kafo.
6 Simon Petro wə dítəkə kama ubəə, áyɛ údufə kudi komə kafo nya únyə
se mfia flubia bomə nkpo lə kudi kafo lə kasɔ mfó.
7 Fɛɛ béfi kafia ka béfi bákle Yesu disi bətsyə lete, ke mánkɔ ku mfia
flubia fɛfɛ bomə. Bəkənə ke bətsyə lete.
8 Mfó nya okasebi wə leka kudi komə ɔflɔ búdufə tsya dídufə ko kafo.
Únyə asa nyamə, nya ófo ɔ́nɔ.
9 Tsya, fɛɛ bánnɔ tɔ kasɔ nnya Awɔnisa Kɛnkɛ lɛtɛyi nkə ele bə Yesu taka
utsyi ɔkɔmə ubə nkpə.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Maria Magdalene.

10 Nyamfo eto kama nya bakasebi bamə dísinkli bésu oto.
11 Fɛɛ Maria əbə únyə lə kudi komə ɔflɔ kewi keku. Nya lefe nə úńyə
mfó ɔnlɛ keku buwii, usi úbə kasɔ óbe kudi komə kafo.
12 Mfó únyə Onanto eto batɔnkpe inuə ba nlɛ mfia flubia bensi lə kafo
mfó. Ɔni si lə kaka Yesu eto disi dítsyə nya unuəfə nsi lə wə akpa eti.
13 Bátɔ wə bə, "Boambe, beso fanlɛ keku buwi?"
Mfó nya Maria tsya dítə mbuayɛ nkə, "Bətsyə əbə bétsyi mɔ Onamute
bedunko, nya mante kaka bétsyi wə besuko!"
14 Lamfolamfo se ɔ́tsyi ɔwuninsəə, únyə se Yesu nyə mfó. Fɛɛ woante
nkə Yesu uni.
15 Mfó Yesu lɛtɔ wə nkə, "Boambe, beso fanlɛ keku buwi? Owoe fanlɛ
bɔbɛbɛ?"
Fɛɛ úbu nkə, nwə laabe mfó uni, nyaso ɔ́tɛyi wə nkə, "Boanto, lə fə uni
dítsyi wə fédunko, nyalɛ tɛyi mɛ kaka fétsyi wə fésuko lə nsu ntsyi wə
ndunko."
16 Nya Yesu lékpadi wə nkə, "Maria!"
Ɔ́tsyi ɔwuninsə útə ənəmi Yesu nya ókpadi wə lə Hebri eto sele əsuə
nkə, "Rabuni!" Eto kasɔ ni Oteasa.
17 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Sinkli ayɛ mɛ butidi etɔ, itsyise ménsinkli
tɔ nsu Anto əmə ɔflɔ kato. Bomu du esu atɛyi mɔ bayimi fə nsinkli ntɔ lə
nwə ni mɔ Anto ku mə Anto, mɔ Onanto ku mə Onanto ɔflɔ."
18 Nyasoo, Maria Magdalenyə ésu ɔ́tɛyi bakasebi bamə nkə únyə
Bonamute əmə nya ɔ́tɛyi mə asa nnya Yesu lɛtɛyi wə.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Wə Bakasebi.

19 Kɔsida komə eto ditsyitsyo lefee, bakasebi bamə ákɔ besi lə diyo nya
béti mə əsuə bákpe kekleke, se banlɛ Yudafɔ eto beninə sikpi bote eso.
Nya Yesu díbə unyə lə mə ntinti, nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Diyuə lə disiəko mi."

20 Se ɔ́tɛyi nyamfo ólosəə, úfi wə ani ku lekpake óte mə. Ǝsuə əyuə
bakasebi bamə se bəńyə Bonamute əmə eso.
21 Nnya kamaa, Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, “Diyuə lə disiəko mi. Fe kase Anto
əmə létsyese mɛɛ, nko ke mintsya nlɛ mi botsyese nɛ.”
22 Se ɔ́tɛyi nyamfo ólosəə, ɔ́wula ókpo lə mə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Befo
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nəmə.
23 Lə bifi betidi eto abua bɛtsyɛ məə, Onanto éfi nnya ɔ́tsyɛ mə, fɛɛ mba
eto abua bɛni bufi katsyɛɛ, Onanto tsya mémfi nnya ɔtsyɛ mə.”

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Ote Toma.

24 Lefe nə Yesu díbəə, Toma, lefosi bakasebi inuə bamə eto ɔni wə bensi
baakpo Ɔfimfinyəə, mankɛ mə lenti.
25 Nyaso se úbəə, bakasebi fɛfɛ bamə átɛyi wə bənkə, “Búnyə Bonamute
əmə.”
Mfó nya Toma lɛtɛyi mə nkə, “Lə mənnyə belakabi eto afabe lə wə ani
bə lə mfi mɔ lɛnimi inkpe lə nnya kafo nya mimfi mɔ kɔni minkpe lə wə
lekpakee, məmbofo nnɔ kulefe.”
26 Kɔsida kɔni eto kamaa, bakasebi bamə esi bákɔ bési lə diyo kafo, nya
Toma ákɛ mə lenti. Besi béti biku le diyo nəmə əsuə bakɛ. Tsya fɛɛ, Yesu
əbə úńyə lə mə ntinti nya ɔ́tɛyi nkə, “Diyuə lə disiəko mi.”
27 Nya ɔ́tɛyi Toma nkə, “Bə lə əbə efi fə lɛnimi akpe mfo, lə abe mɔ ani.
Lə efi fə kɔni akpe lə mɔ lekpake, lə ayɛ fə mamfokanɔ, nya lə afo anɔ!”
28 Tomasi ələkə kɛnyɛ ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ Onamute ku mɔ Onanto!”
29 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Se fənyə mɛ esoo, áfo ánɔ. Diyuə itə mba
dímənyə mɛ, fɛɛ báfo bánɔ!”
30 Yesu esi úyifo ayanisa kpə óte lə wə bakasebi kpə eto ənəmi nnya
báwɔni bákpe lə kukue komfo.
31 Fɛɛ báwɔni nyamfo bətsyə bə lə befo bɛnɔ biə Yesu ni Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə ku Onanto eto Ubi kosate əmə. Nya ɛyɛ lə boofo kanɔ
lə wə əsuəə, biunyə nkpə manlo.

21

Bənyə Yesu Lə Ditumbukplɛ Ɔflɔ.

1 Nyamfo eto kamaa, Yesu esi úləkə wə əsuə óte wə bakasebi lə Tiberia
eto Ditumbukplɛ ɔflɔ. Nya nyə kase íbə.
2 Diyi lɔnii, Yesu eto bakasebi bətsyuə átsya besi. Mə ni Simon Petro ku
Tomasi nwə tsya bensi baakpo Ɔfimfinyə ku Nataniel nwə ditsyi Kana lə
Galilea eto kasɔ ku Sebedeo eto bebi ku Yesu eto bakasebi bamba.
3 Mfó nya Simon Petro lɛtɛyi mə nkə, “Meesu nta asabu lə mbə.”
Mfó nya mə tsya lɛtɛyi wə bənkə, “Bontsya ebutəkəko fə busu.” Nyaso
bésu bédufə lə ɔklɔ əsuə nya bédu bésu. Fɛɛ lə ketsye ka kenkee, bənləkə
akpɛ saa.
4 Nya lefe nə kofe lela koə koatoo, Yesu əbə úńyə lə ditimbu nəmə kɛnyɛ.
Fɛɛ bakasebi bamə mənnyə wə bətsyə lekpo.
5 Nya ɔ́tɔ mə nkə, “Bakosobi, bíənləkə akpɛ saa lee?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Owo lo!”
6 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Beta mi asabu nyamə bekpo lə ɔklɔ əmə eto kodiani,
lə binyə lesaatsyuə biləkə.” Nyaso béyifo nko. Binə bia bələkə efui bəə,
bamfo asabu nyamə bunə kələkə.

7 Okasebi wə eto asa Yesu laala átɛyi Petro nkə, “Bonamute uni!” Se
Simon Petro lɛnɔ nkə Bonamute unii, úfi wə awukɛntsyɛ ótsyasə lə nkɛ,
itsyese úləkə nnya utsyə, nya ósa údufə lə ntu bomə əsuə tuu.
8 Fɛɛ bakasebi fɛfɛ bamə əsiə lə ɔklɔ əmə balɛ bubə, balɛ asabu nnya
díyi ku akpɛ bunə. Bántsyonko utuflɔ, yuutsyə fe akpaləkələkə kolofa.
9 Se bábɔ lə ɔklɔ əmə kafo bəńyə kasɔɔ, bənyə se bátsyaka aka eto ute
wə əsuə bákpe akpɛ ətsyuə. Abolo utsyuə tsya ətsyə mfó.
10 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bifi akpɛ ətsyuə nnya bíləkə mɔmɔ beboko.”
11 Mfó nya Simon Petro dísu údufə lə ɔklɔ əmə nya únə asabu nnya díyi
ku akpɛ nnya lɛmɔ óboko ketu kɛnyɛ. Akpɛ nyamə eto etu ni kolofa awosi
anɔ ətsyə. Ite bə akpɛ nyamə efui nko tsyaa, asabu nyamə mánla.
12 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu átɛyi mə nkə, “Bibə bidi lesa.” Fɛɛ
bakasebi bamə eto kuutsyuə mámfo ɔkɔɛ bokpe katɔ wə nkə, “Owoe feni?”
Itsyise báte bə Bonamute uni.
13 Nyaso Yesu ésu mə ɔflɔ nya úfi abolo əmə útə mə. Nko ke úfi akpɛ
nyamə tsya útə mə nɛ.
14 Nyamfo ni ditsyəfə se Yesu díləkə wə əsuə óte wə bakasebi se bátakasə
wə betsyiko ɔkɔmə nɛ.
15 Se bédi lesa bálosə, Yesu átɔ Simon Petro nkə, “Simon, Yohanes eto
ubi, aala mɛ aso kase bafɛfɛ bamfo laala mɛ?”

Útə mbuayɛ nkə, “Ee, Bonamute! Fə kosate yi fənkə maala fə.”

Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Lɛ mɔ basamubi ola.”
16 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu esi ɔ́tɔ wə dinuəfə nkə, “Simon, Yohanes
eto ubi, aala mɛ?”

Petro esi útə wə mbuayɛ nkə, “Ee, Bonamute! Fə kosate yi fənkə maala
fə.”

Mfó Yesu disi ɔ́tɛyi wə nkə, “Lɛ mɔ basamu ola!”
17 Yesu esi ɔ́tɔ wə ditsyəfə nkə, “Simon, Yohanes eto ubi, aala mɛ?”

Bɔtɔ bomfo ələ Petro, itsyise ditsyəfə sɔ̃ɔ̃ ni nəmfo nɛ se Yesu lɛtɔ wə
nkə, “Aala mɛ?” Nyaso ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Bonamute, eyi lesa saa. Nya fə
kosate nyi fənkə maala fə!”

Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Lɛ mɔ basamu ola.
18 Sitinti minlɛ fə bɔtɛyi minkə, lefe nə fedi okosobii, ákafo kafia buti
fə kosate kesu kaka ke fála. Fɛɛ lefe nə fákabee, ebobesɛ fə ani kato nya
utidi bamba luubə okle fə kafia fɛ wookpa fə usuko kaka fanla fə eesu.”
19 Yesu átɛyi nyamfo nko lə ufi uləkə ukpə wə eto okle Petro ləəbə bukpə
wə luuləkə Onanto eto diyənde ote.

Nyamfo eto kamaa, Yesu átɛyi wə nkə, “Təkəko mɛ.”
20 Se Petro lɛtsyi ɔwuninsəə, únyə se okasebi wə Yesu laala ńyə wə kama.
Wə ni okasebi wə dísiə ɔkpiɔ Yesu, lə lefe nə békedi ditsyitsyosa fɛfɛ fɛ
ɔ́tɔ Yesu nkə, “Bonamute, owoe luudu fə utə?”
21 Nyaso se Petro dínyə wəə, ɔ́tɔ Yesu nkə, “Bonamute, ntsyə ini lə wə
əsuə?”
22 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Lə nla miə usiə nkpə isu ese lefe nə
muusinkli mbə bioo, be eka fə ela? Fəə, təkəko mɛ!”
23 Etiki nyamfo ába ékpo lə mba ntəkəko Yesu kama nti bə okasebi əmfo
əmbə bukpə. Fɛɛ Yesu mántɛyi wə nkə wəəmbukpə. Nnya ɔtɛyi ni nkə,
“Lə nla miə usiə nkpə isu ese lefe nə muubəə, be eka fə ela?”

24 Wə ni okasebi wə nlɛ adansiɛ budi lə asa nyamfo əsuə, nya wə tsya
ni nwə lɛwɔni nnya utsyə nɛ. Nya buyi boə nnya əsuə údi adansiɛɛ, eyifo
sitinti.
25 Yesu esi úyifo asa bamba kpə tsya. Lə nnya ete báwɔni nyamblɛ bətsyə
lɔni lɔni lɔnii, mfo nnɔ miə eni bembunyə ekue nyamə eto kətsyəkɔ lə
kawunsiə kamfo kenke kulaa tsya.

BATƆNKPE ETO NYIFO
Asa Nnya Batɔnkpe Bamə Díyifo

1-2 Mɔyimisani Tiofilo, lə mɔ kukue tutɛ ko míwɔnii, ntɛyi asa nnya kenke
Yesu díyifo idu lə lefe nə útsyə wə keyifo ku asatete kasɔ isu ese lefe nə
Anto Onanto díbə ókpa wə úsuko kato. Fɛ wookpa wə usuko katoo, Yesu
áyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale əsuə óte asa wə batɔnkpe ba úləkə asa.
3 Lə eyi fosi ana se úkpə ótaka kəmiə, úləkə wə əsuə óte lə esu kpə nnya
lete sitinti bə okpe nkpə. Mba dínyə wəə, údi mə etiki itsyi lə Onanto eto
sekakedikɔ əsuə.
4 Se bəbə bátsya bensii, ókpe mə kɔfi nkə, "Biendu lə Yerusalem, bomu
bisiə bikabe kusu itə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə míntɛyi mi mintɔnsə miə mɔ Anto
lɛtɛyi utsyə nkə wootsyese mi.
5 Yohanes alɛɛ, ntu te úfi úyifo betidi ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə. Fɛɛ
lə eyi asiani eto kamaa, Onanto ebufi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ufləsə mi."

Anto Onanto Ákpa Yesu Úsuko Kato.

6 Lefe nə batɔnkpe bamə ku Yesu létsya bioo, bátɔ wə bənkə, "Bona-
mute, dimamfe foola fə atakasə Israel eto Sekadidi siamə əńyənsə bio,
mɔmɔ lee?"
7 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Yanle bə bete lefe nye eyi nnya mɔ Anto lə
wə əsuəale əsuəə, lɛtɛyi utsyə nkə lesatsyuə ebubə itə.
8 Nya lə lefe nəmə ayo bə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ bə mi ɔflɔɔ, wuubə udufə
mimblɛ kenke lə əsuə nya wuufi wə əsuəale okpe mi nya biudi mɔ
badansiɛ lə Yerusalem ku Yudea kenke ku Samaria idu isu ese kawunsiə
eto nsekɔ ke."
9 Se ɔ́tɛyi nyamfo ólosəə, Onanto étsyi wə úsuko kato nya bəńyə banlɛ
wə bobe isu ese lefe nə údufə lə difule əsuə ónya lə mə ənəmi.
10 Nya se bəńyə banlɛ kato bobe tũũ lə kase údu ɔ́ntɔɔ, lamfolamfo
basani inuə bətsyuə ba nkpe awu flubia ələkə əsuə báte mə,
11 nya bátɛyi bənkə, "Galilea eto basani, beso bińyə bɛnlɛ kato bobe
mə? Yesu əmfo, wə bínyə Onanto dítsyi úsuko katoo, ebusinkli ubə fe
kase bínyə ɔnlɛ budu kesu kato mmə."

Matias Ƒbə Ófo Úsiə Lə Yuda Eto Kɛnyɛ.

12 Lə nyamfo eto kamaa, batɔnkpe bamə ésinkli betsyi kɔtini ko baakpo
Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini əsuə mfó bésu Yerusalem. Idu mfó ibə umə nti
ebutsyə fe disunkpo eto ɔnwɛkətsyəkɔ kani eto kusu.
13 Se bédufə umməə, bésinkli bésu kaka bakɛ lə abanslo kato. Mə mba
lɛkɛ mfó ni Petro, Yohanes, Yakobo, Andreas, Filipo, Tomas, Bartolomeo,
Mateo, Yakobo wə ni Alfeo eto ubisaibi, Simon wəə léta mə kasɔ eto disi
ku Yuda wə ni Yakobo eto ubisaibi.
14 Betidi bamfo ákatsya mləmləmlə ku besio bətsyuə ku Maria, Yesu eto
ambe ku Yesu eto bayimisani fe ditsyukpa ákato ola ku nsusu bɔni.
15 Lə eyi nyamfó əsuə, bafokanɔfɔ ba eto leklabi lídi fe kolofa awosi
ənuə ákatsya kato ola.
16 Mfó nya Petro létaka úńyə ɔ́tɛyi mə nkə, "Mɔ bayimi, asa nnya báwɔni
bətsyə lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə, lə kase Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ɛyɛ lə Oka
David əsuə, lɛtɛyi utsyə itsyi lə Yuda wə lɛtɔnko betidi bəmuə Yesuu, əbə
itə.

17 Yuda éyifo mba lɛkɛ lə bo ditsyukpa nəmfo eto ɔni, itsyise Yesu ələkə
wə nkə wuntsya nyə kedikɔ lə bo keyifo kamfo kəmiə.”
18 Nyaa, béfi kabua ka úyifo eto atabi bésu báya kasɔ ka əsuə úsu úkpə.
Kaka ófankli úbə ɔ́sɔ kasɔɔ, óba úsensə nya wə befonkə kenke lɛbɔ békpo
lə kasɔ mfó.
19 Wə ukpə əmfo eto etiki ába ékpo lə Yerusalem itə betidi bata ánɔ
nnya. Nyaso béfi kaka úkpə mfó bətəkə bə Akeldama lə mə sele əsuə eto
kasɔ ni bə Kɔtɔ eto Kasɔ.
20 Petro ésukosə nkə, “Nyaso báwɔni bákpe lə David eto Ǝsə eto Kukue
əsuə bənkə,
‘Beyani wə diyo bitsyə
nya kutsyuə saa mənsiə lə ni!’
Besi báwɔni bə,
‘Bitə lə utidi bamba lə usiə lə wə keyifo eto kɛnyɛ.’
21-22 Nyaso ele bə utsyuə dufə bo nti fe futsyə luudi adansiɛ itə Bonamute
Yesu itsyi lə wə botaka ketsyi ɔkɔmə kəbə nkpə əsuə. Nya ele bə uyifo
futsyə lɛkɛ ləbo nti idu lə lefe nə kenke bo ku Yesu díkatsyilama, idu lefe
nə Yohanes lébe letsya itsyi lə ntufləsəfləsə eto lekpa əsuə ibə ese lefe nə
Onanto léfo Yesu úsuko kato.”
23 Nyaso bələkə betidi inuə ba ni Matias ku Yosef wə baakpo Barsaba
nya bensi baakpo wə tsya bə Yusto.
24-25 Nya báto ola bátɛyi bənkə, “Bonamute, fə nyi utidi saa eto nsusu
kəmiə. Nyaso té bo ɔni lə betidi inuə bamfo eto nti, wə luusiə fe ɔtɔnkpe
lə Yuda eto kɛnyɛ wə léyani údu úsu kaka dińyə itə wə.”
26 Nya lefe nə bákpo aba básɛ lə bələkə betidi inuə bamfo eto ɔnii, Matias
ni nwə bələkə bákpe lə betidi lefosi ɔnwɛ bamə əsuə.

2

Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Áyifə Díbə Lə Pentekoste Eto Diyi.

1 Nyaso se Pentekoste eto Diyi léyoo, bafokanɔfɔ kenke átsya lə kalebe
kani kplo.
2 Lamfolamfoo, bánɔ kɔsɔ fe ufiebi kekleke eto bɔsɔ ditsyi kato. Nya
ufiebi əmə díyi diyo nə kafo bakɛ kenke.
3 Nya lesatsyuə fe ute eto odiakami díbə dísiə lə mə utsyuə saa əsuə.
4 Nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dídufə lə məmblɛ əsuə, nya bétsyiko Onanto bɔtɛsə
lə bele ate ate əsuə fe kase Lɛwɔnɔ nəmə dítə mə nkə bedi.
5 Nya lə lefe nəmfó tututuu, Yudafɔ ba ləətə Onanto dibu ba dítsyi
kawunsiə eto ese ese əbə bakɛ lə Yerusalem.
6 Nyaso lefe nə bánɔ kudu kplɛ komfóo, betidi kpə ésu bátsya mfó. Iyifo
mə yanii ku sikpi se mə utsyuə saa lɛnɔ banlɛ etiki budi lə wə sele əsuə.
7 Lə nyamfo esoo, íyifo mə yanii ku sikpi nya bétsyiko mə əsuə bɔtɔ
bənkə, “Nya betidi ba kenke nlɛ etiki budi mfoo, inni Galileafɔ beni fɛ?
8 Nya ntsyə ibə fɛ bo utsyuə saa nlɛ etiki bɔnɔ lə bo bele əsuə?
9-10 Bo mba ni Partiafɔ ku Mediafɔ ku Elamfɔ, ku mba dítsyi
Mesopotamia ku Yudea ku Kapadokia ku Ponto ku Asia ku Frigia ku
Pamfilia ku Egipte ku Libia eto lekpake nə lɛfi Kirene ku bafɔ bamba ba
dítsyi Roma ku Yudafɔ ku betidi ba díkedufə lə Yudafɔ eto ditsyukpa əsuə
11 ku Kretafɔ ku Arabiafɔ. Bomblɛ lɛ bɔnɔ se banlɛ Onanto eto asa kplɛ
nnya ɔnlɛ buyifo buləkə kate lə bo bele əsuə!”

12 Kuutsyuə saa wə díńyə mfó mánnɔ eyifosa nyamə kasɔ. Íyifo mə yanii,
nya bákatɔ mə əsuə bənkə, “Nnya díbə mfo eto kasɔ nkpə?”
13 Fɛɛ mba díńyə mfó eto bətsyuə əkəmə mə ákatɛyi bə, “Ntə ete békpə,
inni kulesa ini kon!”

Petro Édi Yudafɔ Bamə Etiki.

14 Mfó nya Petro létaka úńyə ku lefosi ɔnwɛ fɛfɛ bamə nya óbesə ɔkɔɛ
kato ɔ́tɛyi nkə, “Mi Yudafɔ ku mimba nkpe lə Yerusalem, nla miə bitsyue
ato lə nkpasə mi lə bɛnɔ lesa nə díbə mfo.
15 Inni nte betidi bamfo díkpə fe kase bətsyuə díbu seka, itsyise olesiə
eto abombo ɔwɔnɔmbə ete ni nyamfo nɛ.
16 Bomu lesa nə nlɛ bubə mfoo, eyifo lesa nə Onanto eto Unyɛləkətidi
Yoel lɛtɛyi utsyə kokooko nkə,
17 ‘Onanto átɛyi nkə,
“Lə eyi fɛfɛ nnya luubə əsuəə,
muufi mɔ Lɛwɔnɔ nkpo lə utsyuə saa əsuə,
nya mi bebisaibi ku bebisiobi loobe mɔ ditiki letsya,
nya mi bakosobi luunyə Onanto eto asakulakula,
nya mi beninə tsya luusiə ala.
18 Ee, sitinti lə lefe nəmfoo, muutə mɔ Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ yifə disiə lə mɔ
beyifoyifo, besio ku basani kenke əsuə.
Nya booləkə mɔ ditiki kɛnyɛ bate.
19 Nya muutə asa kplɛ kplɛ ku anyinsa bə
lə difule ku kasɔ kenke utsyuə saa nyə.
Biunyə kɔtɔ ku ute ku kuyuə kplɛ bɔ.
20 Kofe ebona tũũ,
nya kofande eto ənəmi lɔɔsɛ həə fe kɔtɔ,
fɛ Bonamute eto diyənde eto diyi kplɛ nəmə looyo.
21 Lə lefe nəmfoo, boofo utsyuə saa ke lookpadi Bonamute eto diye,
nya wɔɔtɔ bɔwunsəkoo, wɔɔkɛ bofo.” ’ ”
22 Petro esi údi etiki ɔ́tɛyi nkə, “Israelfɔ bɛnɔ etiki nyamfo. Yesu
Nasaretnyə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə. Nya óte nyamfo lefe nə
ɔ́yɛ lə wə əsuə úləkə wə əsuəale óte, nya úyifo asa kplɛ ku ayanisa kpə
óte fe kase mi kosate nyi. Itsyisee, íbə lə mi nti mfo.
23 Nya Onanto lɛtɔnɔ faa lə wə ketsyue əsuə óyani wə útə mi nya bítə
babuayifo lélo wə lə lefe nə bɛsɔ wə bémanklasə lə uyikabie əsuə.
24 Tsyaa, Onanto esi ótakasə wə utsyiko ɔkɔmə nya ɔ́bɔ útsyi lə ukpə
eto ani, itsyise ukpə embofo wə buti kakpe.
25 Nyamfo Oka David lɛtɛyi itsyi lə wə əsuə nkə,
‘Nnyə se Bonamute ńyə lə mɔ kodiani nya unsiko mɛ lefe saa esoo,
mante kulesa sikpi.
26 Lə nyamfo esoo, disuəyuə eyi mɛ əsuə, nyaso muufi atɛsə ntə wə lefe
saa!
Ite bə utidi wə luukpə mini tsyaa, muusiə nkpə nkabe wə kusu.
27 Itsyise əmbutə kusu ukpə təkə mɛ kato.
Nya fəmbutə tsya bə fə ubi kɛnkɛ eto sinə bu.
28 Fə dítə mínte nkpə eto kusu
itə lə nńyə lə fə ənəmi koo, muunyə disuəyuə lefe saa.’
29 “Nyaso, mɔ bayimi, nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, bo ona Oka David wə
lefo diye əkpə nya bébikə wə nya wə kudi nkpe lə bo nti mfo eyo mmi.

30 Fɛɛ uyifo Onanto eto unyɛləkətidi. Nyaso óte lesa nə Onanto lɛtɛyi utsyə nkə wootsyese David eto kafo eto ubi lə ubə udi seka lə David eto kɛnyɛ.
31 Se David léte nyamfo ɔtɔnsə esoo, ɔ́tɛyi utsyə nkə Kristo ebotaka utsyi ɔkɔmə. Ƒtɛyi nkə Onanto mányani wə utsyə lə ɔkɔmə, nya wə əsuə eto sinə tsya mémbu lə wə kudi kafo mfó.
32 Wə ni Yesu əmə Onanto létakasə utsyiko ɔkɔmə, nya ini etiki eto ɔnukualɛɛ, bomblɛ ni wə badansiɛ.
33 Wə Anto Onanto ábesə wə kato úsu unsi lə wə kodiani, nya ófo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ utsyiko lə wə ɔflɔ fe kase ɔ́tɛyi utsyə. Lesa nə bɛnlɛ bunyə, kanɔ mfoo, eyifo wə ətəsa nnya úfi útə bo.
34-35 Ite bə inni David kosate létaka úsu kato mfó tsyaa, ɔ́tɛyi utsyə nkə,

‘Bonamute Onanto əmə átɛyi mɔ Onamute əmə nkə,
“Siə lə mɔ kodiani
isu ese lefe nə moobokosə fə balo kasɔ
ətəkə mə akpa lə disinti.” ’

36 Nyaso nla miə mi Israelfɔ kenke te biənkə wə Anto Onanto ni futsyə dítə Yesu wə básɔ lə uyikabie əsuə bélo Onanto dítə ófiani Bonamute ku Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Bətsyə.”

37 Nya se betidi bamfo lɛnɔ Petro eto etiki nyamfoo, ílə mə lə akɔɛsi. Nyaso bátɔ Petro ku batɔnkpe fɛfɛ bənkə, “Bayimi, be ele bə buyifo?”

38 Nyaso Petro átɛyi mə nkə, “Ele bə mi utsyuə saa sinkli ɔyɛ abua buyifo, lə ofloma, lə ofo ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə lə Yesu Kristo eto diye əsuə, lə Onanto lə ufi wə abua ɔtsyɛ wə, lə ofo Onanto eto ətəsa nnya ni Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.
39 Nkomə eto kɛnyɛtsyətsyə te itə mi ku mi bebi ku mba kenke ditsyi katsyontsyokɔ ku betidi ba kenke Bonamute bo Anto lookpadi bafiani wə bale.”
40 Nnya kamaa, Petro édi adansiɛ údi mə etiki kpə nya ɔ́lɛ mə kɔlɛ, ɔ́lɛ mə lekpakpa nkə, “Biləkə mi əsuə bitsyiko lə kotonənə ko nlɛ bubə lə kawunsiə bua kamfo eto betidi əsuə.”
41 Lə nyamfo esoo, betidi kpə ba lɛnɔ Petro eto ditiki nəmə áfo banɔ, nya bəfləsə mə ntu, nya mə utú ébutsyə fe betidi akpi ətsyə. Mə dísu bákɔ diyi nəmfo lə bafokanɔfɔ əsuə nɛ.
42 Béfi mə lefe bətə batɔnkpe bamə nya báte mə asa, nya bákato ola kətə Onanto, nya békedi lesa kakɔ tsya, nya bəsiə ku bətsyuə lə lɔniyifoyifo əsuə.

Bafokanɔfɔ Ƒsiə Nkpə Lə Lɔniyifoyifo Ƒsuə.

43 Se batɔnkpe bamə díyifo ayanisa kpə esoo, íyifo betidi bamə yanii.
44 Nyaso bafokanɔfɔ lə mfo ákatsya lefe saa nya békesie mə asa kenke kətə bətsyuə.
45 Nya lə báte mə bikəə, békefi atabi nnya bənyə késuko békesie, utsyuə saa lə kase éhiã wə əsuə.
46 Nya békesu kátsya lə Anto Onanto eto Disumuyo diyi saa, nya bákatsya lə etsyukpa etsyukpa kédi asa lə mə ayo ku disuəyuə ku utu faa.
47 Nya bákatɛsə Onanto. Itə betidi ba tã ékebu mə. Nya diyi saa, Bonamute kətə betidi fɔfɔ ba bofo lə nkpə díkəbə kákɔ lə mə əsuə.

3

Onanto Átsya Utidi Wə Léba Onkpoo Kasɔ.

1 Diyi lɔnii, Petro ku Yohanes ésu Onanto eto Disumuyo lə lefe nə Yudafɔ laato ola kətə Onanto. Iyifo fe kakɔmi eto abombo ətsyə lefe.

2 Se báyo Disumuyo nəmə eto kesie ka baakpo Kesie Ka Laanɔ Bobee. Mfó bənyə osani utsyuə wə léba onkpo lə kasɔ taa wə lelefe ke. Wə betidi éketsyi wə kəbəkətsyə mfo diyi saa bə lə úkatɔ asa lə betidi ba laayɛ kedufə Disumuyo nəmə.

3 Se únyə Petro ku Yohanes nlɛ bofe kédufə diyo nəməə, ɔ́tɔ mə nkə bətə wə lesatsyuə.

4 Bále bəńyə nya bábe wə tũũ, nya Petro lɛ́tɛyi wə nkə, "Be bo mfo!"

5 Nya utidi əmə létakasə ənəmi útəkə lə mə, ku nsusu nkə bəəbə wə lesatsyuə butə.

6 Mfó nya Petro dídi etiki ɔ́tɛyi wə nkə, "Mɔɔ, atabi saa ente mɛ muutə fə! Nyaso muutə fə lesa nə nte mɛ. Nlɛ fɛ bɔtɛyi lə Yesu Kristo Nasaretnyə eto diye əsuə minkə taka əńyə lə ayɛ edu!"

7 Nya Petro lɛkɔbe utidi əmfo eto kodiani nya útə nkə otaka uńyə. Nya lamfolamfoo, wə akpa ku bɛkplɔbɛ eto ekubi dímuə ale!

8 Nya óbe ósa úńyə lə wə akpa əsuə. Mfó útsyiko bɔyɛ kesu kesinkli. Nya útəkəko mə údufə Disumuyo mfó, kayɛ kabé kasa katɛsə Onanto.

9 Betidi ba kenke lɛkɛ mfó, ənyə wə ɔnlɛ bɔyɛ nya ɔnlɛ Onanto bɔtɛsə.

10 Se bənyə wəə, bətsyə lekpo bə wə ni futsyə díkəsiə lə Kesie Ka Laanɔ Bobe kátɔ asa mfó. Nyaso íyifo mə yanii ku sikpi lə lesa nə béyifo bətə wə əsuə.

Petro Édi Etiki Itsyi Lə Yesu Eto Ɜsuəale Ɜsuə Lə Disumuyo.

11 Se osani əmə dímuə Petro ku Yohanes ɔnlɛ kekle lə lekpake nə baakpo Oka Solomo eto Lekpata nə nkpe lə Onanto eto Disumuyo mfóo, betidi kpə étsyetsyi bésu mə ɔflɔ. Wə botsya éyifo mə yanii sekasitsyuə.

12 Nya se Petro dínyə betidi baməə, ɔ́tɛyi mə nkə, "Israelfɔ, bə díyifo mi yanii lə nyamfo əsuə fɛ? Nya beso bɛnlɛ bo bobe fe bo kosate eto əsuəale ku Boanto eto sikpitete əsuə eso utidi emfo lɛyɛ?

13 Nnya ni bənkə Onanto lébesə wə Usumubi Yesu kato. Onanto əmfo ni Abraham ku Isak ku Yakob tsya eto Onanto nɛ. Wə tsya nsi ni bo bana eto Onanto. Wə Ubi ni Yesu wə bífi bítə biə balo. Nya bɛni wə lə Pilato eto ənəmi lə lefe nə bɛtɛyi biə binyi wə kulaa tsya, lə lefe nə Pilato wə léla nkə wóayani wə fɛ.

14 Bɛni utidi kɛnkɛ ku ɔsɛɛ, nya bɛtɔnɔ biə oyani uwudifɔ bomu lə wə kɛnyɛ.

15 Bélo utidi wə ləətə betidi nkpə. Nya Onanto dísinkli ótakasə wə utsyiko ɔkɔmə! Nya bo kosate dínyə wə ku bo ənəmi!

16 Ɛyɛ lə Yesu eto diye əsuəə, nya utidi wə lɛtsyini bɛnlɛ bunyə mfoo, dímuə əsuəale nɛ. Nya se ófo Yesu ɔ́nɔ esoo, nnya dítə únyə bufitsyatsya fe kase mimblɛ nlɛ bunyə ku mi ənəmi mfo nɛ.

17 "Mɔ bayimi, nyi miə mi ku mi beninə éyifo nyamfo eto okloe ɛyɛ lə mante mante əsuə.

18 Fɛɛ Onanto ébɔtɛyi utsyə nkə ɛyɛ lə wə bənyɛləkətidi əsuə wə ubi Kristo, Utidi Wə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə ebudi ohiã. Nko eso útə nkə wə bənyɛləkətidi eto lesa nə bátɛyi bətsyə bə itə.

19-20 Nyaso bisinkli lə abuayifoyifo kama lə bitəkəko Onanto, lə uflə
mi abua uwi. Lə biyifo nkoo, buinyə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale itsyi lə
Bonamute ɔflɔ, nya wootsyese Yesu wə ni Kristo Wə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə.
21 Nko ini eso Yesu luusiə kato isu ese lefe nə Onanto lɔɔlɔ lesa saa utsyə
fe kase útə wə bənyɛləkətidi kɛnkɛ lɛtɛyi bətsyə taa kɔ ke.
22 Fe kase Moses lɛtɛyi utsyə nkə, ‘Bonamute Onanto ebuləkə
unyɛləkətidi utsyuə utsyiko lə mi nti fe kase útə mímbɔ. Nyaso bitsyuə
wə ditiki nə ke wɔɔtɛyi mi koto.
23 Nyaso nwə ke lembutsyue unyɛləkətidi əmə kotoo, Onanto ebuləkə
wə lə wə betidi nti nya wɔɔtsylɔsə wə.’
24 “Lə sitintii, Onanto eto bənyɛləkətidi kenke idu lə Samuel ɛntɔɔ,
ébɔtɛyi asa nnya nlɛ bubə mfo mmi bətsyə.
25 Nnya Onanto lɛtɛyi utsyə ɛyɛ lə wə bənyɛləkətidi əsuə eyifo mi ale.
Nya mi tsya kpe kedikɔ lə kɛnyɛ ka Onanto lékle ku mi bana əsuə. Fe kase
ɔ́tɛyi Abraham nkə, ‘Ɛyɛ lə fə ufluflu əsuəə, mookpo kasɔ eto betidi kenke
atsyɔ.’
26 Nyaso se Onanto díləkə wə Uyifoyifo Kristo ótee, tutɛ ótsyese wə mi
ɔflɔ nkə lə okpo mi atsyɔ, nya lə utə mi utsyuə saa lə ɔyɛ abua buyifo.”

4

Bákpa Petro Ku Yohanes Bésuko Lekpo Eti.

1 Lefe nə Petro ku Yohanes ńyə banlɛ betidi bamə etiki budii, Yudafɔ eto
besumunyə ku Disumuyo eto mba laase mfó eto beninə ku Sadukifɔ tsya
əbə mfó.
2 Se bánɔ bə Petro ku Yohanes ńyə mfó balɛ etiki itsyi lə Yesu eto botaka
ketsyi ɔkɔmə əsuə, nnya nlɛ bote bənkə utidi wə díkəkpə ebotaka ubə
nkpəə, kafo ányi mə tinti.
3 Nyaso bəmuə mə. Nya se kale mfe nlɛ bolo esoo, béti mə bákpe le diyo
isu əsə kəsiəsə.
4 Fɛɛ betidi kpə ba lɛnɔ mə etikii, báfo etiki sɛɛ nyamfo bánɔ. Mə utú
ebuyifo fe basani akpi anɔ.
5 Nya se kale dísiəə, ibə bə Yudafɔ eto bəsuəaletidi ku beninə ku afi eto
bateasa ákpe disi lə Yerusalem.
6 Bátsya ku Usumunyə Ninə Kenke Annas ku Kayafa ku Yohanes ku
Aleksandro ku besumunyə ninə eto betidi tsya.
7 Nyaso bákpa Petro ku Yohanes bamə báboko mə ənəmi. Nya bátɔ mə
bənkə, “Owoe eto diye ku əsuəale əsuə bíyifo nyamfo?”
8 Petro wə díyi ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale átaka úńyə nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Bo bəsuəaletidi ku umə eto beninə,
9 lə bela biənkə bianɔ lesa sɛɛ nə búyifo bútə utidi wə lɛtsyini mfo ku
kase bótsya wəə,
10 bitə mɛ kusu lə ntɛyi mi ku Israel eto betidi kenke lesatsyuə. Yesu
Kristo wə ditsyi Nasaret wə bítə básɔ lə uyikabie əsuə, nya Onanto disi
ótakasə wə utsyiko ɔkɔməə, wə diye əsuə nya utidi əmfo dímuə ale nɛ.
11 Nya Yesu əmfo əsuə Awɔnisa Kɛnkɛ lɛtɛyi nkə,
‘Leba nə mba laato ayo lɛni bə dimbə kɔnɔɔ,
ni bomu díbə lefiani nə nso bofe lə afɛfɛ kenke nti.’
12 Wə hã ni futsyə loofo utidi buləkə, itsyise wə hã ni futsyə Onanto dítəkə
diye nya útə wə əsuəale lə betidi ba tã nti, nkə utə utidi nkpə.”

13 Se bəsuəaletidi ku beninə dínyə kase Petro ku Yohanes ba lenni
bekuente nya bámfo bunə saa, nlɛ etiki budi ku ute ku ute ku əsuəale
nkoo, íyifo mə yanii. Nya bənyə bətsyə lekpo sitinti bə mə ku Yesu áyɛ
béyifo keyifo lə bətsyuə.
14 Nya se bənyə utidi əmə bátsya ńyə mfó lə mə ɔflɔɔ, kɛnyɛ əkpə mə,
bánte lesa nə baatɛyi bio.
15 Nyaso bátɛyi mə bə banyi besu kama etɔ, nya mə hã dísiə mfó kefi
nsusu lə lesa nə booyifo əsuə.
16 Mə bətsyuə átɔ bə, “Be ele bə buyifo ku betidi bamfo? Boəmbofo
bɔtɛyi boə lesa nə béyifo mfo enni ayanisa itsyise utidi saa wə nkpe lə
Yerusalem yi nya ɔ́nɔ ditiki nəmfo.
17 Bomu bə lə etiki nyamfo lə ɛyɛ bokpantsyaa, bitə lə bukə mə ato boə
bensidi etiki saa lə Yesu eto diye əsuə bio.”
18 Nya bésinkli bákpadi mə báboko disikakpekɔ mfó nya bákpe mə kɔfi
bə idu lefe nəmfó ɛntɔɔ, bénsidi kutsyuə saa etiki nye báte kulesa itsyi lə
Yesu əsuə bio.
19 Nya Petro ku Yohanes dífe kɛnyɛ bátɛyi mə bənkə, “Mi kosate bibu
nnya bebe biə nte nnya lɔɔkɛ Onanto ɔkɔɛ? Bə buyifo lə mi kɔfi əsuə lee,
lə Onanto eto kole əsuə?
20 Bo alɛɛ, asa nnya búnyə ku bɔ́nɔɔ, boembofo kɛnyɛ boma lə nnya
əsuə kəsiə kpoo nko.”
21 Nyaso beninə bamə nlɛ disi bokpe mfó ənyənki bákpe nya békə mə ato
kekleke nya báyani mə. Kase betidi bamə kenke díńyə mfo nlɛ Bonamute
bɔtɛsɛ lɛ wə eyifosa esoo, beninə bamə mánte kusu ko bɔɔyɛ bənə mə
koto.
22 Utidi əmə bátsya ébofo alɛ fosi ana ku kama.

Bafokanɔfɔ Áto Ola Bə Lə Bakpe Nkɛ Ale.

23 Lefe nə báyani mə kamaa, Petro ku Yohanes ésu mə betidi bamə ɔflɔ
nya bátɛyi mə lesa nə betidi bamə lɛtɛyi mə lə disikakpekɔ kamə.
24 Nyaso bafokanɔfɔ lə mfó kenke átsya nya báto ola bətə Onanto bə,
“Bonamute, fə díyifo kato ku kasɔ ku lekpo ku asa nnya kenke nkpe lə
nya.
25 Fə lɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuə fətə bo Ona David wə ni fə Uyifoyifo
dídi etiki ɔ́tɛyi nkə,

‘Beso kawunsiə eto betidi ba lenni Yudafɔ nlɛ bunyenki
kefi nsusu bua?
26 Kawunsiə mfo eto baka átsya, báto ákpatsya,
nya bəsuəaletidi lékpe disi béfi nsusu lə Onanto əmə ku Utidi Wə
Ókpo Ɔhile Utsyə əsuə.’
27 Ɔnukualɛ uni bə Herodes ku Pontio Pilato ku Israelfɔ ku mba lenni
Israelfɔ átsya lə umə əmfó nya bátaka bəńyə lə fə Uyifoyifo Kɛnkɛ Yesu
wə fákpo ɔhile fətsyə əsuə.
28 Fɛɛ lə fə əsuəale ku kobe əsuəə, ábe fənkə lə batsyaa, beyifo lə asa nnya
fétsyue fətsyə əsuə.
29 Nya mɔmɔɔ, O Bonamute, be sikpi sia banlɛ bo bokpe, lə ətə bo fə
beyifoyifo lɛkɔɛsi nə luutə boofo fə Ditiki Sɛɛ nəmə budi.
30 Nnə fə kɔni etsyue lə atsya betidi, lə eyifo ayanisa kpə, lə fə Uyifoyifo
Kɛnkɛ Yesu eto diye əsuə.”

31 Se báto ola bálosəə, diyo nə kafo bankpe ko dítinkə nya Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ lɛyifə dísiə lə məmblɛ əsuə nya bétsyiko Ditiki Sɛɛ nəmə bɔtɛyi
ku əsuəale.

Bafokanɔfɔ Bamə Áwunsəko Bətsyuə.

32 Lə lefe nəmfo kenkee, bafokanɔfɔ kenke eyifo kɛnyɛ kani lə ditsyəbi
ku nsusu əsuə mə kuutsyuə saa membu wə hã eto lɛlɛkɛsə eto disi, bomu
mə lesa saa eyifo məmblɛ eto lele.
33 Nya batɔnkpe bamfo kenke dífi əsuəalə kplɛ bábe Onanto eto Ditiki
Sɛɛ ditsya itsyi lə Bonamute Yesu eto botaka ketsyi ɔkɔmə əsuə. Nya
Onanto eto atsyɔkpokpo kplɛ dísiə ko mə kenke.
34 Mə kutsyuə saa mánhiã kulesa, itsyise mba ayo nye nsɔ nkpee, efi asa
nyamfo báte nya béfi atabi nnya bənyə,
35 bésuko batɔnkpe bamə nya bésie nnya bətə utsyuə saa lə kase ińyə
itə wə.
36 Lə mfóo, osani utsyuə akɛ lə mə nti baakpo Yosef, wə ni Lewinyə wə
ditsyi kasɔ ka baakpo Kipro. Batɔnkpe bamə ətəkə diye bə Barnaba, eto
kasɔ ni nwə laakpe betidi otsyekle.
37 Úfi wə kasɔ kətsyuə óte nya úfi atabi nnya únyə úsuko batɔnkpe
bamə.

5

Ananias Ku Safira Átɛyi Sidia.

1 Nya osani utsyuə tsya dísiə wə baakpo Ananias ku wə usiə Safira. Mə
tsya éfi mə kasɔ kətsyuə báte.
2 Nya úfi atabi nyamə eto ətsyuə ɔ́kula fɛ úfi afɛfɛ óboko batɔnkpe bamə.
Ditsyəbi nəmfo eyifo wə usiə Safira eto bote nya ɔ́tɔnɔ nkə beeyifo nko.
3 Nya Petro lɛtɔ wə nkə, “Ananias, beso fətə Obonsam dítəkə fə kato, nya
útə fátɛyi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ sidia? Nya féfi fə kasɔ ka fáte eto atabi ətsyuə
fákula fətsyə əsuə?
4 Kasɔ kaməə, fə kale keni fɛ fáte ke, nya atabi nnya báfo fə kayo tsya
eyifo fə ale. Be dítə eso féfi nsusu bua bomfó eto okle? Inni bo betidi
bamfo fátɛyi sidia, bomu Onanto!”
5 Kase Ananias lɛnɔ ditiki nəmfo koo, lamfolamfo úduɔnɔ ókpo kasɔ,
úkpə! Nyamfo ətə sikpi kplɛ əmuə mba kenke lɛnɔ nnya.
6 Nya bakosobi ba lɛkɛ mə lenti dífi kafia beti wə nya béfi wə bésu
bébikə.
7 Fe abombosɔsɔ ətsyə eto kamaa, wə usiə tsya əbə údufə mfó. Fɛɛ
wóannɔ tɔ lesa nə díkəbə.
8 Nya Petro lɛtɔ wə nkə, “Tɛyi mɛ, se fə ku fə usə dífi mi kasɔ bétee,
atabi nnya kenke báfó mi kayo ni nyamfoo?”
Nya usio əmə dítə mbuayɛ nkə, “Ee, nyamblɛ nɛ.”
9 Nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Beso fonko fə usə lékle kɛnyɛ bɛnlɛ Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ boto kabe? Bebe bakosobi ba dítsyi fə usə bésu bébikə ni mba mfo
nɛ. Mə ke luutsyi fintsya besuko nɛ.”
10 Lamfolamfo, wuntsya édu ɔ́nɔ nya úkpə. Nya se bakosobi bamə díbə
bəńyə se úkpə onlabee, bétsyi wuntsya bésu bébikə lə kaka bébikə wə usə
ke.
11 Itə eso sikpi kplɛ əmuə mba kenke díkafo Ditiki Sɛɛ nəmə bánɔ ku
betidi ba kenke lɛnɔ lesa nə díbə mfó.

Batɔnkpe Bamə Éyifo Ayanisa Kpə.

12 Lefe nəmfo kenkee, batɔnkpe bamə éyifo ayanisa kpə lə betidi bamə
nti. Bafokanɔfɔ ba lə mfóo, ákatsya lə Yudafɔ eto Disumuyo kaka baakpo
Solomo eto Lekpata.
13 Ite bə betidi bamba kpə éfi lelabi ku díbu bətə bafokanɔfɔ tsyaa, báte
sikpi bámfo budufə lə mə nti.
14 Tsya fɛɛ betidi kpə, basani ku besio ésinkli lə nkpə bua bo bensi kama
nya báfo Bonamute bánɔ.
15 Nya betidi lékpa mə befimfi bálabesə lə mə belabekə əsuə lə
kpakpaakpe kaka bébu bə Petro ebɔyɛ lə ɔlɛ botsyilama, lə wə koyo lə
kokpo lə befimfi bamfó əsuə lə bəmuə ale.
16 Nya betidi kpə lə kəmə ka letsyilama Yerusalem lékpa mə befimfi ku
mba awɔnɔ bua nlɛ bule báboko mə ɔflɔ nya bátsya məmblɛ bufi.

Yudafɔ Eto Beninə Ɜnə Etiki Ku Yesu Eto Batɔnkpe.

17 Nya Yudafɔ eto Usumunyə Ninə Kenke ku wə betidi ba ni Sadukifɔ eto
ditsyukpa lɛsɛsə ənəmi kekleke lə batɔnkpe bamə əsuə.
18 Lə nyamfo esoo, bəmuə mə bákpe lə umə eto diyo.
19 Lə kətsyə kamfóo, Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə əbə ɔ́sini diyo nəmə eto
siku nya úləkə mə nya ɔ́tɛyi mə nkə,
20 “Bidu bisu Yudafɔ eto Disumuyo lə bisu bidi betidi ba kenke etiki itsyi
lə nkpə fɔfɔ bomə əsuə.”
21 Nyaso se kale dísiəə, lə kase Onanto eto ɔtɔnkpe lɛtɛyi mə əsuəə, bésu
bédufə Disumuyo mfó nya bétsyiko mə asa bote.

Lə lefe nəmfoo, Usumunyə Ninə ku wə betidi ákpadi Yudafɔ kenke eto
beninə itə botsya nya bákpe betidi bətsyuə bə besu bələkə batɔnkpe bamə
lə diyo nəmə baboko.
22 Fɛɛ se bésu mfóo, bənnyə mə! Nyaso bésinkli bəbə bátɛyi mə bənkə,
23 “Se búsuu, búnyə buə diyo nəmə eto biku kenke ti, nya mba laase kesie
ńyə mfó. Fɛɛ se bɔ́sini bikuu biaməə, bóənnyə betidi bamə eto kuutsyuə
lə diyo nəmə kafo.”
24 Lefe nə mba laase Disumuyo nəmə eto uninə ku besumunyə ninə
bamfo lɛnɔ ditiki nəmfoo, íyifo mə yanii tinti, itsyise bánte lesa nə díbə lə
batɔnkpe bamə lə əsuə.
25 Nyamfo eto kamaa, utsyuə əbə ɔ́tɛyi mə nkə, “Betidi ba bímuə békpe
lə diyoo, bebe, nyə mə ńyə lə Disumuyo nəmə banlɛ betidi asa botee!”
26 Lamfolamfoo, mba laase mfo eto uninə ku wə betidi édu bésu
Disumuyo mfo bésu bəmuə mə baboko. Fɛɛ se báte sikpi bə betidi bamə
ebubə bato mə aba esoo, bənnə mə lə əsuəale əsuə.
27 Se bákpa mə bésuko, bésu bəńyənsə mə lə bakponkpo bamə eto
ənəmi. Usumunyə Ninə átɔ mə nkə,
28 “Bóantɛyi mi boənkə biensidi etiki bɛtɛyi kulesa itsyi lə Yesu əmfo
əsuə? Fɛɛ bíusensə wə ditiki nəmə békpo lə Yerusalem kenke. Nya bela
biə biefi wə ukpə eto dikpilolo bitəkə bo lə əsuə!”
29 Mfó nya Petro ku batɔnkpe bamba bamə díləkə kɛnyɛ bátɛyi bə, “Etiki
eto ɔnukualɛ ni bə Onanto ni futsyə ele bə butsyue koto, inni utidi.
30 Yesu wə bélo se bítə básɔ bámanklasə lə uyikabie əsuəə, bo bana eto
Onantoo, ni nwə létakasə wə utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə nɛ.

31 Onanto ətsyə wə lə wə sediani lə kato kaka ni kakplɛkɔ kenke fe
ɔtɔnkotɔnko ku Ofomfokətə itə lə Israelfɔ lə bənyə kusu batsyi mə akɔɛsi
bawuninsə lə Onanto lə ufi mə abua ɔtsyɛ mə.
32 Bo ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ, nə Onanto leefi kətə mba leetsyue wə koto ni
mba ni ditiki nəmfo eto badansiɛ.”
33 Se bakponkpo bamə lɛnɔ ditiki nəmfo lə batɔnkpe bamə eto kɛnyɛɛ,
kafo esi kányi mə tinti, nyaso báse nnya uyi bənkə ele bə balo mə.
34 Fɛɛ Farisifɔ eto osani ɔni wə lɛkɛ lə bakponkpo bamə nti baakpo
Gamaliel áni ko mə. Úyifo utidi wə betidi kenke díkebu tinti, nya úyifo
afi eto oteasa tsya. Wə ni futsyə létaka uńyə ɔ́tɛyi nkə, bətə lə batɔnkpe
bamə lə babɔ, fɛ lə befi nsusu lə etiki nyamə əsuə.
35 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Israelfɔ, bɛlɔ bebe sinini lə lesa nə bela biə bieyifo
betidi bamfo!
36 Lefe ditsyuə nə lefe mməə, osani utsyuə wə lɛkɛ baakpo Teuda, wə dífi
wə əsuə uyifo fe uninə wə nkpe díbu onso. Betidi alofa ana dítəkəko wə.
Nya lefe nə bálo wəə, wə betidi ba dítəkəko wə ésensə, nya wə ditsyukpa
nəmə léba.
37 Lə nnya kamaa, lə betidi eto leklafee, Yuda wə ni Galileanyə
ákpa betidi ókpo lə əsuə fe wə bətəkəkotsyuə. Nko ke se úkpəə, wə
bətəkəkotsyuə mfó ko dísensə.
38 Nyaso lesa nə minyə mɔɔtɛyi mi ko ni bə, beyani betidi bamfo. Lə asa
nnya banlɛ bote nye asa nnya banlɛ buyifo eyifo mə kosate eto etsyuesaa,
yəmbɔklɛ fɛ yuusensə
39 Fɛɛ lə Onanto eto etsyuesa inii, boəmbofo mə kusu buti. Lə boambe
kukɔnɔ kulaa tsyaa, buubə bunyə boə bɔlɛ botaka kəńyə lə Onanto Kosate
əsuə!”
40 Bakponkpo bamə áfo Gamaliel eto nsusu bo útə mə. Nyaso bákpadi
batɔnkpe bamə báboko mə nti, nya báblɛ mə. Nya besi bəkə mə ato bə
bensi tɛyi kulesa saa itsyi lə Yesu eto ditiki əsuə bio. Nya báyani mə bédu.
41 Se batɔnkpe bamə dídu lə lekpokakpokɔ bantɔɔ, bənyə disuəyuə tinti,
itsyise bənyə bənkə Onanto ákla mə ókpe lə betidi ba baakpe kofani lə
Yesu eto disi nti.
42 Nya diyi saa, bákate Ditiki Sɛɛ nəme kátɛyi lə Yudafɔ eto Disumuyo
ku ayo ayo kafe bənkə Yesu ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

6

Bələkə Bawunsəkotsyuə Ekuanse.

1 Lefe nəmfo se bakasebi bamə dítsyiko bufuii, kənə əbə kédufə lə
Yudafɔ ba laatɛyi Sigriki ku mba laatɛyi Sihebri eto nti. Nnya ni bə lə
bésie diyi eto lesaa, díankayo mba laatɛyi Sigriki eto bakɔ besiə.
2 Lə nyamfo esoo, lefosi inuə bamə ákpadi bafokanɔfɔ bamə kenke, nya
bátɛyi mə bənkə, “Yanlɛkɛ bə bobiasə lefe lə didisa siesie eto etiki əsuə lə
lefe nə ele bə bufi bo lefe kenke butə Ditiki Sɛɛ nəmə eto budi.
3-4 Nyaso mɔmɔɔ, bayimi, betsyilamasə ənəmi lə biləkə basani ekuanse
ba nyi kobe nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi ko mə. Buufi mə butsyə lə keyifo kamfo
eto kɛnyɛ itə bə bofo lefe bɔkɛ itə olatoto ku Ditiki Sɛɛ nəmə letsya bobe.”
5 Ditiki nəmə álɛkɛ itə məmblɛ kenke, nyaso bələkə Stefano wə ni utidi
wə nkpe bofokanɔ nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi ko wə lefe saa. Nya bələkə Filipo

ku Prokoro ku Nikanɔ ku Timona ku Parmena ku nwə díkafiani Yudanyə wə baakpo Nikolas wə ditsyi Antiokia.
6 Bələkə betidi ekuanse bamfo báte batɔnkpe bamə. Nya báto ola bətəkə mə ani lə disi itə keyifo kamə eto buyifo.
7 Lə nyaso Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə dísukosə busənsə kakpe. Nya bafokanɔfɔ lə Yerusalem difui bakpe. Yudafɔ eto besumunyə kpə tsya átsyi báwuninsə báfo Ditiki Sɛɛ nəmə.

Yudafɔ Eto Beninə Ƒmuə Stefano.

8 Nyaso Stefano wə Onanto lékpo atsyɔ útə əsuəalee, éyifo ayanisa kpə lə betidi bamə nti.
9 Fɛɛ Yudafɔ ba díkafo mə əsuə əsuə eto busiə ba dítsyi Kirene ku Aleksandria ku bətsyuə ba dítsyi Kilikia ku Asia eto ditsyukpa étsyiko etiki bunə ku Stefano.
10 Fɛɛ mə kutsyuə saa mámfo buńyə lə wə ənəmi lə kobe ko Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dítə wə eso.
11 Nyaso bákpe disi ku betidi bamba bə lə batɛyi bidia lə wə əsuə bə, “Bɔ́nɔ se úkedi etiki uńyə lə Moses ku Onanto tsya əsuə!”
12 Kɛnyɛlala kamfo ənə lefonyi lékpe lə betidi bamfo ku beninə ku afi eto bateasa bamə kenke əsuə. Nya bəmuə Stefano nya béfi wə bésuko bakponkpo eto ənəmi.
13 Nya báboko betidi bətsyuə ba lékle kɛnyɛ bátɛyi sidia bənkə, “Osani əmfo ékedi etitiki lefe saa kəńyə lə Disumuyo Kɛnkɛ kamfo ku lə Moses eto kɔfi əsuə.
14 Nya bɔ́nɔ bə ɔ́tɛyi tsya nkə utidi əmə ditsyi Nasaret baakpo Yesu mfóo, átɛyi nkə wooba Onanto eto Disumuyo Kɛnkɛ kamfo nya woofloma akpa nnya Moses dítə bo!”
15 Nya mba kenke lɛkɛ lə lekpokakpokɔ mfó létakasə ənəmi bákpo lə Stefano əsuə, nya bənyə bə wə ənəmi əkəyənde fe kato eto ɔtɔnkpe eto ale.

7

Stefano Ábe Onanto Eto Dikiti Sɛ Nəmə Letsya.

1 Nya Usumunyə Ninə Kenke lɛtɔ Stefano nkə, “Etiki nnya banlɛ budi mfoo, sitinti ini banlɛ bɔtɛyi?”
2 Nya Stefano dítə wə mbuayɛ nkə, “Boantomə ku mɔ bayimi, bitsyue koto kukɔnɔ lə bɛnɔ! Diyənde eto Onanto ələkə wə əsuə óte bo ona Abraham lə Mesopotamia eto kasɔ fɛ údu mfo úsu úsiə lə kasɔ ka baakpo Haran.
3 Ɔ̃tɛyi wə nkə, ‘Taka lə edu lə kasɔ kamfo ku lə fə betidi ɔflɔ lə esu kasɔ ka moote fə əsuə!’
4 “Nyaso údu lə wə kasɔ nya úsu úsiə lə Haran. Lə Abraham eto anto eto ukpə eto kamaa, nya Onanto lékpa wə óboko kasɔ ka binsi mfo mmi nɛ.
5 Onanto mémbudi kasɔ kamfo eto dikuku sɛkɛ saa útə Abraham fe wə kale, inni lɛ kokpa kɔni. Bomu ɔ́tɛyi wə ɔtɔnsə nkə kasɔ kamə ebofiani wə ku wə befluflu eto kale, ite bə ibə ese lefe nəmfóo, ubi saa mánkɛ wə.
6 Nnya Onanto lɛtɛyi wə ni nkə, ‘Fə befluflu ebofiani bafɔ lə kasɔ ka lenni mə kalɛ əsuə. Boosiə mfo fe ndomufɔ nya boote mə ohiã itə alɛ alofa ana flɔflɔflɔ.’

7 Nya usi ɔ́tɛyi wə tsya nkə, ‘Moolo betidi ba díyifo mə mə ndomufɔ
dikpi. Nya lə nnya kamaa, buudu lə kasɔ kamfó bəbə basumu mɛ lə kaka
mfo.’
8 Mməə ini Onanto lékle kɛnyɛ ku Abraham ini lelolala eto kɛnyɛklekle
nɛ. Nyaso Abraham ála Isak lelo lə diyi flamflale se bále wə. Isak tsya ála
Yakob lelo, nya Yakob tsya léla lelo lefosi bebi inuə ba bále díbə báfiani
Yudafɔ eto ese lefosi ənuə ba lefo diye.

9 “Yakob eto bebi bamfo ásɛsə ənəmi lə mə ɔyimi Yosef əsuə. Nya bəmuə
wə báte fe ndomunyə lə Egipte eto kasɔ. Fɛɛ Onanto əsiəko wə,
10 nya úləkə wə útsyiko kanyi ku bulə saa əsuə. Se Yosef lɛbɔ úńyə lə
Egipte eto Oka Farao eto ənəmii, Onanto ətə wə ditsyəbi sɛɛ ku kobe, itə
Oka əmə éfi wə útsyə nwə laabe Egipte eto kasɔ ku wə diyo ku bikə kenke.

11 “Lə lefe nəmfoo, kukpɛnsɛ kekleke əbə lə Egipte ku Kanan eto nsɔ
kenke, nya ínə kanyinyənyə kpə éboko. Bo bana mánkɛ didisa nə buudi.
12 Nya se Yakob lɛnɔ nkə didisa kpe lə Egipte, ókpe wə bebi ba ni bo
bana ditutɛ nkə besu baya didisa baboko wə.
13 Lə mə dísu nuəfəə, Yosef ələkə wə əsuə óte wə bayimi nya Egipte eto
Oka tsya díbə óte Yosef eto bayimi bamə.
14 Lə nnya eso Yosef ákpe wə bayimi nkə besu bakpa wə anto Yakob ku
wə betidi kenke ba diyifo fe betidi fosi akuanse ku ɛnɔ báboko.
15 Nyaso Yakob édu úsu Egipte kaka wə ku wə bebi díkpə.
16 Kamaa, bétsyi bəkpənkpə bamə bésinkli bésuko umə wə baakpo
Sikem bésu bébikə mfó. Bébikə mə lə kudi ko Abraham léya ku sika flubia
eto atabi ətsyuə lə Hamɔ eto bebi ɔflɔ.

17 “Se kɛnyɛtsyətsyə ka Onanto dítsyə útə Abraham eto lefe nlɛ boyoo,
wə befluflu ba mfe nkpe lə Egipte ébole béfui tinti.
18 Kafɛfɛkɔɔ, Oka fɔfɔ wə dímante Yosef étsyiko seka budi lə Egipte eto
kasɔ.
19 Farao emfo ələkə nsusu bua úyifo Abraham eto befluflu bamfo disiale
nya úkisi mə tsya. Itə ɔ́hiɛ mə bələkə mə bebisambi ba bále lə ayo báto
bákpe lə kase buukpə.

20 “Lefe nəmfo eto lefe nnya bále Moses nɛ. Nya bənyə bə úyifo ubi wə
laanɔ bobe tsya. Lə nyamfo esoo, wə antomə éfi wə bákula afa ətsyə sɔ̃ɔ̃
lə diyo.
21 Nya lefe nə bənyə bə bensiembofo wə bɔkulaa, bələkə wə lə mə əsuə.
Nya Farao eto ubisiobi dísu ɔ́kɛ wə nya úfi wə ófianisə wə kafo eto ubi.
22 Óbe wə nya békluəsə wə fe Egiptenyə lə mə esu ku mə asayifofo əsuə.
Nya óbe ófiani utidi wə lɛkɛ əsuəale lə wə etikididi ku wə eyifosa kenke
əsuə.
23 “Se Moses léfo alɛ fosi anaa, íbə wə lə nsusu nkə lə usu obe kase banlɛ
wə bayimi Israelfɔ buyifo.
24 Lə lefe nə úsu mfoo, únyə kase Egiptenyə nlɛ mə ɔni disiale buyifo.
Esoo, úsu ɔ́wunsəko wə ɔ́sɔ Egiptenyə əmfo ólo.
25 Moses ébu nkə wə kosate eto betidi əbɔnɔ kasɔ nkə Onanto ebɔyɛ lə
wə əsuə úləkə mə, fɛɛ mə mánnɔ nnya kasɔ nko.

26 Kəsiəsəə, únyə Israelfɔ inuə ba nlɛ bɔkpɔ. Úsu nkə lə usu okpla mə
nya ɔ́tɛyi mə nkə, ‘Bebee! Bayimi, bini! Yanle bə bikakpɔ keyifo lesafimfi
mi bətsyua nko!’

27 “Nya mə inuə bamə eto nwə nlɛ wə ɔyimi disiale buyifo dínə Moses
útsyə kutsyə nya ɔ́tɔ wə nkə, ‘Be leka fə lə nnya əsuə? Owoe díləkə fə bo
ɔtɔnkotɔnko ku okponkpo lə bo etiki nyamfo əsuə fɛ?
28 Lee, ala fə aalo mɛ fe kase fálo Egiptenyə əmə kənə?’
29 Se Moses lɛ́nɔ ditiki nəmfoo, útsyetsyi úsu ɔ́biɔ lə Midia eto kasɔ fe
ɔfɔ. Nya mfó óle bebisaibi inuə.
30 “Lə alɛ fosi ana eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe ələkə əsuə óte wə
fe ute wə nlɛ biyu eto kuyi botonsə eto ditsyəbi lə Sinai eto kɔtini ɔflɔ lə
mfiminti mfo.
31 Se Moses dínyə nyamfo nkoo, íyifo wə naa. Nyaso lefe nə ɔ́nyi ɔ́fi nkə
lə obe lesa nə inii, nnya Onanto eto ɔkɔɛ ábɔ ɔ́tɛyi nkə,
32 ‘Mɔ ni fə banamə eto Onanto, Abraham ku Isak ku Yakob eto Onanto.’
Moses étinkə ku sikpi eso wénsifo mfó bobe.
33 “Onanto əmə átɛyi wə nkə, ‘Ləkə fə afokpa! Itsyise kaka fəńyəə, kasɔ
kɛnkɛ keni.
34 Mbunyə kase mɔ betidi nlɛ kanyi bunyə lə Egipte eto kasɔ mfó. Mbɔnɔ
mə bɔwɔnɔnɔ ku nku bo banlɛ kakpadi mɛ. Nyaso mbubə miə lə mbə
nləkə mə. Bə, mookpe fə kɔtɔ lə Egipte!’
35 “Moses emfo ni utidi wə Israelfɔ lɛ́ni nya bátɔ wə bənkə, ‘Owoe díləkə
fə bo ɔtɔnkotɔnko ku okponkpo lə bo etiki nyamfo əsuə fɛ?’ Wə ni nwə
Onanto létsyese nkə udi seka lə mə əsuə ku mə Ofomfokətə, ɛyɛ lə Onanto
eto ɔtɔnkpe wə díləkə əsuə óte lə ute wə díkənyə lə mfiminti mfó nɛ.
36 Ókpa mə betidi bamə údunko lə Egipte nya úyifo ayanisa úləkə asa
kpə óte lə Egipte eto kasɔ ku lə Lekpo Sia eto kɛnyɛ ku lə lefe nə banyɛ lə
mfiminti alɛ fosi ana sɔ̃ɔ̃.
37 “Moses əmfo ni nwə lɛtɛyi Israelfɔ nkə, ‘Onanto ebotsyese mi wə
unyɛləkətidi fe kase ótsyese mɛ, nya wuuləkə wə utsyiko lə mi kosate
eto nti.’
38 Wə ni nwə lɛtɔnko Israelfɔ ba lɛkɛ lə mfiminti mfó. Wə lɛkɛ mfó ku
bo banamə. Wə ni nwə dídinko Onanto eto ɔtɔnkpe etiki lə Sinai eto kɔtini
əsuə. Wə nsi ni futsyə léfo Onanto eto ditiki nə ləətə nkpə óboko bo.
39 “Fɛɛ bo banamə mámfo Moses eto etiki nyamə nyaso bəkə wə bətsyə
kutsyə nya bála bə eni lə beesinkli besu Egipte eto kasɔ.
40 Nyaso bátɛyi Aaron bənkə, ‘Tsyə bəfiə ba loofo bo bɔtɔnko ətə bo,
itsyise boante lesa nə dísu íyifo Moses əmfo wə dínə bo ɔ́bɔnko lə Egipte
eto kasɔ.’
41 Lə nyaso báto ufiə fe onantsyui eto ubi. Wə bəkətə kedi nya bənyə
disuəyuə diyi nəmfo lə ufiə əmə béfi mə ani béyifo mfó eso.
42 Lə nyamfo eso Onanto étsyi kama ókpe mə. Nya oyani mə utə kofe ku
kofande ku befandebi eto kesumu, fe kase báwɔni bákpe lə bɛnyɛləkətidi
eto kukue nkə,
‘Israelfɔ, inni mɔ bélo bebuki bítə kedi
lə alɛfosi ana nnya bɛkɛ lə mfiminti mfó.
43 Bomu Molok eto dibú ku Romfa eto befandebi
bia béfianinsə bəfiə ba bíkətə kedi nɛ.
Lə nyaso muutə bəmuə mi besuko kasɔ fãã lə Babilonia eto kama bisu
bɛkɛ mfo.’
44 “Bo banamə étsyi Onanto eto diyo nya ɔ́tɔ, ɔ́yɛnko mə lə mfiminti kafo.
Báto diyo nəmə fe kase Onanto díləkə óte Moses nkə bato ni pɛpɛɛpɛ.

45 Kama kamaa, bo bana ba léfo diyo nəmə betsyiko lə mə antomə ɔflɔɔ,
étsyi ni ku mə lə lefe nə báyɛ ku Yosua, nya bésu báfo kasɔ kamə betsyiko
lə ese nnya Onanto lélà lə mfó se bántɔ. Nya lɛkɛ lə mə nti mfó isu ese
Oka David eto lefe.
46 Onanto ála David eto asa tinti. Lə nnya eso David átɔ Onanto nkə utə
wə kusu lə oto kəsiəkɔ utə wə, Yakob eto Onanto.
47 Fɛɛ Salomo ko díbə óto diyo nəmə.

48 "Fɛɛ Onanto Ǝsuəalenyə Kenke ənsiə lə ayo nnya kawunsiə mfo eto
betidi léto. Onanto áyɛ lə wə bənyɛləkətidi əsuə ɔ́tɛyi nkə,
49 'Kato ni mɔ sekakedikɔ eto lekpomɛ,
nya kasɔ ni mɔ akpa eto kətəkəkɔ.
Lə nnya esoo, nte diyo nə eto okle footo ətə mɛ.
Sie ni kaka ele bə nsiə?
50 Lee, inni mɔ kosate díyifo asa nyamfo kenke?' "

51 Lə nyaso Stefano ési ɔ́tɛyi mə nke, "Letotidi kon eto betidi bini! Ntsyə
bimbə bofokanɔ mə! Bíti ato lə Onanto eto ditiki əsuə fe kase mi antomə
díyifo. Lefe saa biataka kəńyə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuə.
52 Nte Onanto eto bənyɛləkətidi ba mi banamə dímənńyə lə əsuə? Bálo
Onanto eto bənyɛləkətidi ba díbə bábe letsya taa kɔ bə Ɔsɛɛtidi Wə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə lɛ bubə. Nya Ɔsɛɛtidi Wə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə
əmməə, wə bɛni nya bíkə wə bítə bálo wə nɛ.
53 Mi ni mba léfo Onanto eto kɔfi ko útə mi ɛyɛ lə Onanto eto ɔtɔnkpe
eto ani, fɛɛ bɛni bíentsyue ko koto!"

Bákpɔ Stefano Aba.

54 Se bánɔ etiki nnya Stefano lɛtɛyi lə mə əsuəə, kafo ányi mə tinti nya
báyimi mə anyi ku lɛblɔfi.
55 Fɛɛ se Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsiko Stefano esoo, óbesə wə ənəmi kato fãã,
nya únyə Onanto eto diyənde ku Yesu wə ńyə lə wə sediani.
56 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Bebe! Nnyə se kato lɛsini nya mínyə Utidi eto Ubi
əmə se uńyə lə Onanto eto sediani!"
57 Nya báfã bembembe nya béti mə ato eto kafo nya bédufə wə lə əsuə
bəmuə wə.
58 Nya bənə wə bábɔnko lə umə əmə, nya bétsyiko wə aba. Nya mba
əmə dínə wə bábɔnkoo, bələkə mə awukplɛ nnya bankpe bətsyə lə okosobi
wə baakpo Saulo eto akɔ.
59 Nya lefe nə banlɛ wə aba bɔkpɔɔ, Stefano ákpadi Bonamute nya óto
ola nkə, "Bonamute Yesu, fo mɔ lɛwɔnɔ!"
60 Óse akonki nya ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə, "Bonamute, fi mə abua nnya
béyifo mfo atsyɛ mə!" Nya se ɔ́tɛyi nyamfo ólosəə, úkpə.

8

1 Lə lefe nə banlɛ Stefano boloo, Saulo ni futsyə díkədi ute kakpe mə.

Saulo Ákpɔ Ku Bafokanɔfɔ.

Diyi nəmfo ke nya bétsyiko bɔkpɔ ku bafokanɔfɔ kate mə ohiã lə
Yerusalem. Nya məmblɛ dítsyetsyi bésu Yudea ku Samaria eto lekpake.
Fɛɛ batɔnkpe bamə alɛɛ, məmə akɛ lə mfó.
2 Nya mba léfo Yesu bánɔ eto bətsyuə ésu bétsyi Stefano bésu bébikə
ku nkuɛnlo.

3 Lə nnya kamaa, Saulo ətəkəko nya úlə bafokanɔfɔ bamə kekleke nya
údufə ayo kafo úkabɛbɛ basani ku besio ta kənə kələkə kakpe mə lə ayo.

Filipo Ábe Onanto Eto Ditiki Sɛɛ Nəmə Letsya Lə Samaria.

4 Nya bafokanɔfɔ lə mfó ésensə bésu kalebe saa nya banlɛ Boanto eto
Ditiki Sɛɛ nəmə letsya bobe.
5 Nya Filipo wəə, údu úsu Samaria nya ɔ́tɛyi betidi Ditiki Sɛɛ nəmə itsyi
lə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əsuə.
6 Betidi kpə étsyue ato bánɔ etiki nnya ɔnlɛ budi itsyise bənyə ayanisa
kpə nnya úyifo eso báfo wə ditiki nəmə.
7 Óla awɔnɔ bua kpə utsyiko lə betidi əsuə, nya nkomə eto awɔnɔ bua
nyamfó lékpo kudu bembembe fɛ bábɔ lə mə əsuə. Nya ótsya mba eto
ani ku akpa díkpə ku mba léba bákpo lə kasɔ tsya nya bátaka báyɛ.
8 Nyamfo esoo, disuəyuə akɛ lə Samaria eto umə tinti!
9 Osani utsyuə akɛ lə Samaria baakpo Simon, uyifo utsyuə wə leeyifo
afantosi eto afa. Lə lefe kɛntsyɛ nə léfe əsuəə, uyifo utsyuə wə díkatsya
betidi kekleke nya íkeyifo betidi yanii. Nya úkəbú wə əsuə ɔkplɛnyə wə
lefé lə wə eyifosa ku etiki nnya úkedi eso.
10 Samariafɔ eto bekpefi ku beninə kenke ékebu wə lə kase úkate əsuə
keyifo eso. Le nnya esoo, béfi wə etikididi fe, “Wə ni Onanto eto əsuəale
nya baakpo Ǝsuəale Kplɛ.”
11 Se úkeyifo afa éfo lefe kɛntsyɛ esoo, béfi mə ənəmi bətəkə lə wə əsuə.
Itsyise beetsyuə wə koto kanɔ wə etiki.
12 Fɛɛ mɔmɔɔ, báfo Filipo eto ditiki nə ɔnlɛ bɔtɛyi banɔ itsyi lə
Onanto eto Sekadidi ku Yesu Kristo əsuə. Nya basani ku besio kpə léfo
ntufləsəfləsə eto lekpa lə Bonamute Yesu Kristo eto diye əsuə.
13 Nya Simon əmə mfo tsya léfo ɔ́nɔ. Nya lefe nə ófo ntufləsəfləsə eto
lekpa nəmfoo, úkətəkəko Filipo kesu kalebe saa ka ɔntɔ. Nya lə ənyəsa
ku ayanisa nnya úkeyifo esoo, íyifo wə naa!
14 Nya lefe nə batɔnkpe ba lɛkɛ lə Yerusalem lɛnɔ bə Samariafɔ ébofo
Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə banɔɔ, bákpe Petro ku Yohanes lə mə ɔflɔ.
15 Se bésu bédufəə, báto ola lə bafokanɔfɔ fɔfɔ bamə eto disi bə lə bafo
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.
16 Nko ini nɛ itsyise isu ese lefe nəmfoo, bámfo tɔ Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ. Ntu
ete bəfləsə mə lə Bonamute Yesu eto diye əsuə.
17 Nyamfo esoo, Petro ku Yohanes éfi mə ani bətəkə mə lə esi, nya mə
tsya léfo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.
18 Se Simon dínyə nkə lə batɔnkpe bamfo éfi ani bətəkə mə lə esi koo,
báfo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛɛ, úfi atabi nkə lə utə Petro ku Yohanes nya ɔ́tɛyi mə
nkə,
19 “Bitə mintsya əsuəale nyamfo itə bə utsyuə saa ke mimfi ani mintəkə
lə ofo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.”
20 Nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Ekudi itə fə ku fə atabi kenke! Membu fə
ebofo Onanto eto atɛsə boya ku atabi.
21 Embofo lekpa saa bokpa lə keyifo kamfo əsuə itsyise lɛkɔɛsi mankpa
fə lə Onanto eto ənəmi.
22 Ləkə fə nsusu lə asa buayifoyifo əsuə lə alɛ Bonamute lekpakpa.
Ǝtsyənə wuufi fə abua ɔtsyɛ fə lə fə nsusu bua bufi lə asa nyamfo eto
okle əsuə eso.

23 Itsyise nnyə miə akpe kənənsɛ kplɛ nya asa bua eto buyifo tsya eyi fə
utu, nya fafiani ndomunyə itə lebua.”
24 Nya Simon lɛtɛyi Petro ku Yohanes nkə, “Beto ola bɛlɛ Onanto
lekpakpa bitə mɛ bə kotonənə kekleke ko bɛtɛyi mfo eto okle embubə mɛ
lə əsuə.”
25 Nya lefe nə Petro ku Yohanes díkedi mə sedansiɛ nya bédi etiki itsyi
lə Bonamute eto Ditiki Sɛɛ nə mə əsuə lə Samaria mfóo, báyɛ lə Samaria
eto kəmə kpə bédi mə etiki lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə lefe nə besinkli bantɔ
lə Yerusalem.

Filipo Édi Etiki Ku Etiopia Eto Keyifo Eto Uninə.

26 Itə Filipoo, Bonamute eto ɔtɔnkpe wə dítsyi kato əbə ɔ́tɛyi wə nkə,
“Taka lə esu ɔnwɛdikueti lə mfiminti eto kusu ko lidu lə Yerusalem kɔntɔ
lə Gasa.”
27 Mfo ótaka nya ɔ́yɛ kusu komə. Lefe nə ɔ́ntɔɔ, ótsyako utidi utsyuə lə
kusu nlɛ bubə. Utidi əmfo éyifo uyifoyifo ninə wə nsi lə Etiopia eto Besio
eto Oka baakpo Kandake eto sekakedikɔ eto atabi eto kɛnyɛ. Uyifoyifo
ninə əmfo étsyi olakatokɔ lə Yerusalem.
28 Ɔtɔ lə oto nya unsi lə nkenke bo ɔtɔmini nlɛ bunə kafo, nya lə kase
ɔnyɛ ɔntɔɔ, úkakla asa itsyi lə Unyɛləkətidi Yesaya eto Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə.
29 Nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dídi Filipo etiki ɔ́tɛyi nkə, “Yɛ mlə lə etu ɔtɔmini
eto nkeke bomfó.”
30 Filipo akɔse ɔ́yɛ útu wə nya ɔ́nɔ se uyifoyifo ninə əmfo nlɛ asa bokla
ketsyi ko lə Yesaya eto kukue ko ɔ́wɔni kafo. Nya ɔ́tɔ wə nkə, “Asa nnya
fanlɛ bokla mfo anɔ nnya kasɔ?”
31 Nya uyifoyifo ninə əmfo dítə mbuayɛ nkə, “Owo lo, ntsyə yuubə bə
moofo nnya kasɔ bɔnɔ lə lefe nə kuutsyuə saa ləmbə mfo loofo nnya kasɔ
buləkə kate mɛ?” Nyaso ɔ́lɛ Filipo lekpakpa nkə ubə udufə lə nkenke eto
kufue komə kafo usiə lə wə ɔflɔ.
32 Nya etiki nnya úkakla lə Kukue Kɛnkɛ eto Awɔnisa nnya nkpe mfó ni
nkə,
“Bákpa wə báyɛnko fe kase baayɛnko osamu kesuko wə kalokɔ.
Nya unsi kpoo fe osamu wə dímemfi nnya kulesa lə bákɔ wə bisə,
nya wémfe kɛnyɛ ɔ́tɛyi kulesa.
33 Bákpe wə kofani, nya bəntə ota wə əsuə disi.
Kuutsyuə saa embofo kulesa bɔtɛyi itsyi lə wə befluflu əsuə,
itsyise bála wə nkpə diku lə kasɔ mfo.”
34 Nya uyifoyifo ninə əmfo lɛtɛyi Filipo nkə, “Tɛyi mɛ, wə kosate
Unyɛləkətidi Yesaya ɔnlɛ, lee utidi bamba utsyuə?”
35 Mmə nnya Filipo dítsyiko, ɔ́tɛyi wə asa lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
komə əsuə, nya úləkə Ditiki Sɛɛ nəmə kasɔ ku kase ɛnlɛ bote itsyi lə Yesu
əsuə.
36-37 Nya se banyɛ lə kusu bantɔɔ, bésu báyo kaka ntu ntsyuə nńyə lə
usunte ɔflɔ. Nya uyifoyifo ninə əmə lɛtɛyi Filipo nkə, “Be, nyə ntu ntsyuə!
Beso fəmbofo mɛ ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə buyifo mfó?”
Nya Filipo lɛtɛyi wə nkə, “Lə afo anɔ ku fə utu kenkee, ebofo mu bofo.”
38 Nya uyifoyifo ninə əmfo lɛtɛyi nkə, “Mfo nnɔ miə Yesu Kristo ni
Onanto eto Ubi.” Nya útə nkə bəńyəsə ɔtɔmini eto nkenke bomə, nya
bédufə lə ntu bomə əsuə, nya Filipo dífləsə wə ntu.

39 Nya lə lefe nə bábɔ lə ntu bomə əsuəə, Bonamute eto Lɛwɔnɔ ákpa
Filipo dídunko, nya uyifoyifo ninə əmfo ménsinyə wə bio. Úsukosə wə
kusu ko ɔnyɛ ku disuəyuə.
40 Nnya kamaa, Filipo əńyə nkə uńyə lə umə wə baakpo Asoto. Idu mfóo,
óbe Ditiki Sɛɛ nəmə letysa lə kəmə ka nkpe lə kusu mfó kenke isu ese lefe
nə údufə Kaisarea eto umə.

9

Saulo Áyani Ǝsuə Útə Yesu.

1 Le lefe nəmfo kenke əsuəə, Saulo áti kama Bonamute eto bafokanɔfɔ
kekleke nkə lə olo mə. Nya úsu Yudafɔ eto Usumunyə Ninə Kenke ɔflɔ.
2 Mfó úsu ɔ́tɔ nkə bətə wə ekue lə ufi ɔlɛ usuko Yudafɔ eto ntsyakɔ lə
Damasko lə ɔkɛ əsuəale umuə basani ku besio ba kenke díkafo Ditiki Sɛɛ
eto kusu fɔfɔ komfo bánɔ lə okpa mə usuko Yerusalem.
3 Nya lefe nə Saulo díkanyi ɔfi Damasko ku wə nsusu bomfoo, dikunə
diyənde ditsyuə ko dítsyi kato lékpo wə lə əsuə.
4 Údu ɔ́nɔ nya ɔ́nɔ ɔkɔɛ utsyuə nlɛ wə bɔtɛyi nkə, “Saulo, Saulo, beso
fanlɛ mɛ bɔkpɔnko kekleke nko?”
5 Nya Saulo lɛtɔ nkə, “Bonamute, fə owoe uni?”
Ɔkɔɛ əmə ətə mbuayɛ nkə, “Mɔ Yesu wə fanlɛ bɔkpɔnko kekleke uni.
6 Mɔmɔɔ, taka lə esu umə əmə. Bɔɔtɛyi fə lesa nə ele bə yifo.”
7 Nya betidi bamə ku Saulo nyɛ lə kusu bantɔ mfó léle bəńyə, bánte lesa
nə baatɛyi. Bánɔ nkomə eto etikididi, fɛɛ bənnyə kuutsyuə saa.
8 Nya lefe nə Saulo létaka úńyə fɛ úminkli ənəmii, wénsifo bunyə. Nya
bálɛ wə lə kɔni bákpa wə bédufənko Damasko eto umə.
9 Úsiə mfo eyi ətsyə wənńyə asa, wéndi lesa, wənnə kulesa.
10 Nya lə lefe nəmfóo, okasebi wə léfo ɔ́nɔ ákɛ lə Damasko wə baakpo
Ananias. Bonamute ələkə əsuə óte wə ókpadi wə ɔ́tɛyi nkə, “Ananias!”
Nya ɔ́tɔnɔ nkə, “Bonamute, nnyə mɔɔ!”
11 Nya Bonamute lɛtɛyi wə nkə, “Taka lə ayɛ lə kusu ko baakpo
Kusutsyɔtsyɔ, nya lə esu Yuda eto diyo lə atɔ nwə baakpo Saulo wə ditsyi
Tarso eto disi. Okpe mfo ɔlɛ ɔla boto.
12 Nya lə buləkəkate bomə əsuəə, únyə osani utsyuə wə baakpo Ananias
wə díbə úfi ani útəkə wə lə disi itə bə usinkli nyə asa.”
13 Mfo nya Ananias díləkə kɛnyɛ ɔ́tɛyi nkə, “Bonamute, mbɔnɔ sesiasesia
bulə bo eto okle utidi əmfo nlɛ bafokanɔfɔ bokpe lə Yerusalem!
14 Nya míkanɔ tsya bə ófo əsuəale eto ekue utsyiko lə besumunyə ninə
ɔflɔ nkə ubə umuə bafokanɔfɔ kenke lə Damasko!”
15 Fɛɛ Bonamute átɛyi wə nkə, “Su lə esu eyifo lesa nə míntɛyi fə. Nnya
ni bə mbuləkə utidi əmfo miə lə udi mɔ ɔyɛkpa wə luufi Ditiki Sɛɛ nəmə
usuko mba lenni Israelfɔ ku baka ku Israelfɔ kenke lə bate mɛ.
16 Mɔ kosate ebote wə kase sɔ̃ɔ̃ ele bə ɔyɛ udi ohiã lə mɔ disi.”
17 Nyaso Ananias ésu údufə diyo nə Saulo lɛkɛ, nya úfi wə ani útəkə lə
wə, nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Mɔyimi Saulo, Bonamute Yesu wə díləkə wə əsuə
óte fə lə kusuu, wə Yesu kosate ke ni futsyə létsyese mɛ fə ɔflɔ nkə lə
esinkli ənyə asa nnya lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lə disiəko fə.”
18 Lamfolamfoo, iyifo Saulo fe bufə bəfə lesatsyuə nə nte fe akpɛ eto
dikpə seka lə wə ənəmi nya útsyiko asa bunyə. Nya se ótaka uńyəə, béyifo
wə ntufləsəfləsə eto lekpa lə Yesu eto diye əsuə.

19 Nya se údi lesa ólosəə, usinkli údufə lə wə əsuə úmuə ale.

Saulo Ábe Dikiti Sɛ Nəmə Letsya Lə Damasko.

Saulo əsiə lə bafokanɔfɔ ɔflɔ lə Damasko itə eyi asiani.
20 Lə lefe nəmfo əsuəə, údu úsu Yudafɔ eto ntsyakɔ úsu údi etiki úləkə óte nkə Yesu eyifo Onanto eto Ubi.
21 Iyifo mba kenke lɛnɔ wə ditiki nəmfo yanii. Nya bátɔ mə əsuə bənkə, "Inni utidi əmfo létsya ófe úkalo Yesu eto mba ntəkəko wə lə Yerusalem lefe nə léfe məə? Nya inni bubə úbə nkə wəəbə umuə bafokanɔfɔ usuko besumunyə ninə ɔflɔ?"
22 Nya Saulo dísukosə wə etiki sɛtɔ ókpasɛ ɔ́tɛyi nkə sitinti ɔnlɛ bɔtɛyi. Yudafɔ ba lɛkɛ lə Damasko mfó eto kuutsyuə mámfo kulesa bɔtɛyi kəńyə lə wə əsuə. Ókpasɛ mə nkə Yesu ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə.
23 Lə lefe kpə eto kamaa, Yudafɔ bamə átsya báse uyi bənkə boolo Saulo.
24 Fɛɛ bətsyuə əbə bátɛyi wə itsyi lə ketsyue kamə əsuə. Lə nyamfo esoo, bákase umə əmə eto mbɔsie ketsye ku kakɔmi itə kase buunyə wə balo eso.
25 Nyaso lə ketsye kanii, Saulo eto bayɛnkotsyuə éfi wə bákpe lə ditsyitsya kafo nya báyɛko wə ku ukuə lə dibiə nə nkpe lə ofati əsuə úbə kasɔ ɔ́bɔ údu lə umə əmə.

Saulo Ésu Údufə Yerusalem.

26 Se úsu údufə Yerusalem, óla nkə lə usu ɔkɔ ku bakasebi ba nkpe mfó. Fɛɛ bámfo bánnɔ bə uyifo okasebi eso mə tsya áte wə sikpi.
27 Nyaso Barnaba áwunsəko wə ókpa wə úsuko batɔnkpe bamə ɔflɔ ɔ́teyi mə kase ótsyako Bonamute lə kusu, nya Bonamute dídi wə etiki. Usi ɔ́tɛyi mə kase Saulo díləkə əsuə óte údi etiki lə kpakpaakpe itsyi lə Yesu əsuə lə Damasko.
28 Lə nyasoo, báfo wə bákpe lə mə nti, ɔ́kɛ ku mə nya báyɛ bábé Ditiki Sɛɛ nəmə letsya lə Yesu eto diye əsuə lə Yerusalem.
29 Nya kama údi etiki nya ókpe kənə ku Yudafɔ bətsyuə ba laatɛyi Sigriki, fɛɛ bábɛbɛ kusu bə lə balo wə.
30 Lefe nəmfóo, se wə bayimi ba ni bafokanɔfɔ lɛnɔ nnya nkoo, bákpa Saulo bésuko Kaisarea nya bákpa wə bátsyese wə umə Tarso.
31 Lə lefe nəmfóo, bafokanɔfɔ kenke ba lɛkɛ lə Yudea ku Galilea ku Samariaa, ála báwɔnɔ bəsiə, sikpi eto bulə saa mensikɛ mə lə əsuə, nya bənyə sɛtɔsusu nya bəsiə nkpə lə Bonamute eto kototsyuetsyue əsuə, nya béfi mə əsuə bákpe lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale eto bɔwunsəko əsuə.

Petro Ésu Lida Ku Yopa.

32 Petro áyɛ ótsyilama nlebe kpə óbe bafokanɔfɔ kenke. Nya úsu únyə bafokanɔfɔ ba nkpe lə umə wə baakpo Lida tsya.
33 Mfó úsu únyə osani utsyuə wə baakpo Ainea wə nlɛ bufi nlabe lə kalebe kani, ani ku akpa díkpə alɛ mfamfla sɔ̃ɔ̃.
34 Nya se Petro dínyə wəə, ɔ́tɛyi wə nkə, "Ainea, Yesu Kristo átsya fə bufi! Taka əńyə lə əkənə fə belabeke!" Lamfolamfo Ainea átaka uńyə.
35 Nya se betidi ba kenke nkpe lə Lida ku Saron eto kəmə dínyə bə Ainea átaka ɔlɛ bɔyɛ kafe mfóo, bátsyi bawuninsə béfi əsuə bətə Bonamute əmə.
36 Usio utsyuə wə léfo ɔ́nɔ akɛ lə Yopa wə baakpo Tabita nya lə Sigriki əsuə bə Dorkas eto kasɔ ni kafɛ. Úfi wə lefe kenke úyifo kasɛɛ kpə nya úyifo kafo ɛkpɛ útə bakombo.

37 Úbə ɔ́nɔ bufi nya úkpə. Se bəfləsə wə ntu bálosəə, bésu bálɔ wə
bákpo lə abanslo kato.
38 Lefe nəmfó se bánɔ bə Petro əbə údufə Lida itsyise Lida mantsyo lə
Yopa ɔflɔɔ, bafokanɔfɔ lə Yopa ákpe wə betidi inuə bə bakpa wə baboko
Yopa akpa akpa.
39 Nyaso Petro əmuə əsuə nya útəkəko mə besu kaka balabesə wə kato.
Nya bakɔbəsiə ba nkpe mfóo, díńyə batsyilama Petro banlɛ nku buwi, nya
béfi awu akpa akpa nya Dorkas léka lə wə nkpə lefe banlɛ wə bote.
40 Petro ətə nkə məmblɛ bɔ lə diyo nəmə kafo nya óse akonki óto ola.
Nya útsyi ənəmi útə ɔkɔ əmə nya ɔ́tɛyi nkə, “Tabita, taka!” Lamfolamfo
úmənkli wə ənəmi, nya kase únyə Petro koo, ótaka úsiə.
41 Nya Petro ənə kɔni utsyuə nya ɔ́wunsəko wə ótaka únyə. Petro esinkli
ókpadi bafokanɔfɔ ku bakɔbəsiə bamə bəbə, nya úfi wə ókpe mə lə ani
ku nkpə.
42 Nya ditiki nəmfo dísensə lékpo lə Yopa mfó, itə betidi kpə áfo
Bonamute bánɔ.
43 Lə nnya kamaa, Petro əsiə lə Yopa mfó itə eyi kpə lə nwə baakpo
Simon wə díkeyifo kubukikue eto keyifo mfó ɔflɔ.

10

Petro Ésu Únyə Kornelio.

1 Lə lefe nəmfóo, osani utsyuə əsiə lə Kaisarea eto umə wə baakpo
Kornelio. Uyifo uninə utə Romafɔ eto bamamanyə eto ditsyukpa nə
baakpo Italiafɔ.
2 Uyifo utidi sɛɛ nya wə ku wə diyo eto betidi kenke díyifo mba leesumu
Onanto. Utidi əmfo ákawunsəko Yudafɔ eto bakombo, nya úkato ola lefe
saa kətə Onanto.
3 Diyi lɔni lə ketsyitsyokɔmi eto abombo ətsyə sekaa, únyə buləkəkate
butsyuə. Únyə lə buləkəkate əsuə bomə nkə Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə
əbə, nya ókpadi wə nkə, “Kornelio!”
4 Nya lefe nə Kornelio dínyə wəə, óbe wə tũũ ku sikpi nya ɔ́tɔ wə nkə,
“Onamute, be ini?”
Onanto eto ɔtɔnkpe əmfo átɛyi wə nkə, “Kase faato ola ku kase feeyifo
kafo ɛkpɛ kətə betidi édufə Onanto ənə.
5 Kpe betidi bətsyuə lə besu Yopa lə besu bakpadi osani wə baakpo Simon
wə bensi baakpo Petro baboko.
6 Okpe lə Simon wə nsi lə lekpo ɔflɔ wə leeyifo kubukikuə eto keyifo
mfo.”
7 Se Onanto eto ɔtɔnkpe əmfo díduu, Kornelio ákpadi wə diyo eto betidi
inuə ku bamamanyə eto mba laase wə tsya eto ɔni wə ni utidi sɛɛ.
8 Nya ɔ́tɛyi mə lesa nə díbə, nya ókpe mə nkə besu Yopa.
9 Se kale dísiə nya banyɛ lə kusu bantɔ nya ibu sɛkɛ lə bedufə Yopa mfóo,
Petro ábe úsu diyo nə bankpe eto kato itə kakɔmi eto lefosi abombo ənuə
eto olatoto. 10 Kukpɛnsɛ étsyiko wə bɔlɛ, fɛɛ mfe banlɛ lesa bonwa nɛ.
Nya únyə buləkəkate butsyuə.
11 Únyə se kato lɛsini, nya únyə lesa nə fe kafia flubia kplɛ kətsyuə ka
lɛmɔ, nya banlɛ kə lə esi ana nyamə ketsyi kato kanlɛ kasɔ bubə. 12 Lə
kafia kamə kafo aakə bebuki akpa akpa ku bawa ku baklɔbɛ.
13 Mfó ɔ́nɔ ɔkɔɛ utsyuə nlɛ bɔtɛyi nkə, “Petro, taka, lo lə edi!”

14 Fɛɛ Petro édi etiki ɔ́tɛyi nkə, “Owo lo! Kulefe! Bonamute, méndi tɔ
kulesa nə Yudafɔ leekisi budi nyə!”
15 Ɔkɔɛ emfo esi ɔ́tɛyi wə nkə, “Lesa nə Onanto díyifo kɛnkɛɛ, mantɛyi
fə iyifo ekisisa!”
16 Únyə buləkə kate bomfo sitsyə sɔ̃ɔ̃. Nya ditsyəfə kamaa, bétsyi kafia
kamfo besuko kato.
17 Lefe nəmfoo, ditsyəbi nə díləkə əsuə léte mfó éyifo Petro yanii, nyaso
ɔ́tɔ wə əsuə nkə, “Be nnya mínyə mfo lete, nnya kasɔ nkpə?” Lefe nəmfo
kee, betidi ba Kornelio lékpe mfó əbə bédufə umə əmə. Nya se bənyə diyo
nə banlɛ bɔbɔbɛɛ, bəbə bəńyə lə ni kesie.
18 Nya bəńyə banlɛ kaka Simon Petro nkpe disi bɔtɔ.
19 Nya se Petro dísiə úkəbu disi itsyi lə buləkəkate bo únyə əsuəə,
Lɛwɔnɔ ídi wə etiki lɛtɛyi nkə, “Bebe basani itsyə əbə balɛ fə bɔbɛbɛ.
20 Taka, muə əsuə lə esu ko mə. Mante sikpi ku mə butəkəko kesu. Mɔ
uni létsyese mə.”
21 Nyaso Petro ésu únyə mə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Mɔ ni nwə bɛnlɛ bɔbɛbɛ.
Bomfo buɛɛ.”
22 Bətə wə mbuayɛ bənkə, “Butsyi Kornelio wə ni Romafɔ eto omamanyə
ninə ɔflɔ. Uyifo utidi sɛɛ wə ləəsumu Onanto. Nya Yudafɔ kenke laala wə
asa tinti. Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə lɛtɛyi wə nkə okpe fə utidi lə əbə wə
diyo lə ɔnɔ fə kɛnyɛ eto etiki nya fanyɛnko.”
23 Lə nyaso Petro átɔnɔ ókpa mə údufənko kaka onkpe nya ófo mə fe
wə bafɔ útə bátsyimɛ wə ɔflɔ.
Se kale dísiəə, ótaka útəkəko mə. Nya bafokanɔfɔ ba ditsyi Yopa mfo
eto bətsyuə dítəkəko mə bésu.
24 Bésu bédufə Kaisarea kəsiəsə. Lefe nəmfóo, Kornelio ébokpo wə diyo
eto betidi utsyə ku wə bayɛtsyuə bətsyuə nya bensi bensəkə Petro eto bubə
kedufə.
25 Kase Petro nlɛ diyo nəmə budufəə, Kornelio átsyako wə nya óse
akonko lə Petro eto ənəmi nya óbokosə wə disi kasɔ.
26 Fɛɛ Petro átɛyi wə nkə, “Taka əńyə! Mintsya utidi ətə mini.”
27 Nya lə kase bantɔ banlɛ etiki budii, Kornelio ákpa wə úsuko kaka
betidi fɛfɛ létsya bensi.
28 Nya Petro lɛtɛyi mə nkə, “Mi kosate yi biə bo Yudafɔ eto kɔfi məntə
kusu nkə ndufə utidi wə lenni bo ɔni eto diyo nye nsu wə ɔflɔ kulaatsya.
Fɛɛ Onanto ələkə óte mɛ nkə membu kuutsyuə saa fe utidi wə dimeńyə
utə lee menyifo kɛnkɛ.
29 Lə nyaso se fákpe fə bakpadi mɛɛ, mánni nya míntaka mímbə nɛ.
Nya beso bɛnlɛ mɛ bokpadi?”
30 Kornelio átɛyi wə nkə, “Fe eyi ana ni nnya léfee mməə, nya lə lefe
nəmfo sekaa, se minlɛ ola boto lə kakɔmi eto ətsyə eto lefe lə mɔ diyoo,
lefua utidi utsyuə ko lɛbɔ úńyə mɛ lə ənəmi, okpe awu nnya díkəyənde!
31-32 Ɔtɛyi mɛ nkə, ‘Kornelio, Onanto ánɔ fə olatoto ku kase feeyifo
kafo ɛkpɛ kətə betidi. Nyaso kpe betidi lə besu Yopa lə bakpadi nwə
baakpo Simon wə bensi baakpo Petro wə nkpe lə Simon wə leeyifo keyifo
kubukikue eto lə lekpo ɔflɔ baboko.’
33 Nko eso lamfolamfo mínkpe fə ɔtɔnkpe miə ubə okpadi fə lə əbə nya
fintsya lekplatsya fátaka fákpe akpa kusu fəbə nɛ. Nyaso bomblɛ si lə

Onanto eto ənəmi mfo busəkə fə bə lə əbə atɛyi bo ditiki nə Bonamute lɛtɛyi fə nkə batɛyi bo.”

Petro Édi Etiki Úləkə Ditiki Sɛɛ Nəmə Kasɔ Óte Mə.

34 Nyaso Petro édi mə etiki nkə, “Nnyə ntsyə lekpo sitinti minkə Onanto
aambe betidi eto ənəmi lə wə eyifosa əsuə.
35 Bomu kusə saa eto utidi wə laabokosə wə əsuə kasɔ kətə wə, keyifo
kasɛɛ, wə waala nɛ.
36 Mfo nnɔ miə bɛnɔ Ditiki Sɛɛ nə Onanto díləkə óte Israelfɔ bə, ɛyɛ lə
Yesu Kristo wə ni betidi kenke eto Onamute əsuəə, boonyə diyuə.
37 Biyi lesa kplɛ nə díbə Israel eto kasɔ kenke idu lə lefe nə Yohanes lébe
letsya lə Galilea eto kasɔ itsyi lə ntufləsəfləsə eto lekpa nəmɔ əsuə.
38 Nya bɛnɔ tsya kase Onanto lékpo Yesu wə ditsyi Nasaret ɔhile utsyə
lə lefe nə úfi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ku əsuəale útə wə. Nya ótsyilama úkeyifo
asa sɛɛ, nya ótsya mba Obonsam díkelə kɛlɛkɛ mə ketsyiko lə bulə bomə
əsuə itsyise Onanto əsiə ko wə.
39 “Búdi adansiɛ lə asa nnya kenke úyifo lə Israel eto kasɔ ku Yerusalem.
Mfó əmə básɔ wə lə uyikabie əsuə bálo nɛ.
40 Fɛɛ Onanto esi ótaka wə utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə lə diyi tsyəfə əsuə
nya úləkə wə óte betidi dínyə.
41 Fɛɛ inni betidi ba kenke dínyə wə. Bomu bo mba Onanto díləkə nkə
budi wə badansiɛɛ, bo ni mba dínyə wə nɛ. Nya búdi nya búnə ku wə lə
wə botaka kəńyə eto kama.
42 Bo ni mba ótsyese nkə busu bɔtɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə lə kalebe saa butə
betidi nɛ. Nya lə buləkə bote boənkə, Onanto ni futsyə díləkə Yesu fe
Okponkpo itə bəkpənkpə ku kawunsiə eto betidi kenke.
43 Nya Onanto eto bənyɛləkətidi ba kenke dídi etiki itsyi lə wə bənkə
utsyuə saa kee léfo wə ɔ́nɔɔ, Onanto ebufi wə abua ɔtsyɛ wə lə Yesu eto
diye eto əsuəale əsuə.”

Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Áyifə Dísiə Lə Mba Lenni Yudafɔ Tsya Ǝsuə.

44 Nya lefe nə Petro ńyə ɔnlɛ etiki nyamfo budii, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ áyifə
dísiə lə mba kenke lɛkɛ mfo banlɛ Petro eto ditiki nəmə bɔnɔ əsuə!
45 Yudafɔ eto bafokanɔfɔ ba dítəkəko Petro betsyi Yopa bəbə mfóo, etiki
nyamə éyifo mə yanii! Itsyise Onanto ətə wə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nəmə áyifə
díbə dísiə lə mba lenni Yudafɔ tsya əsuə.
46 Fɛɛ bəmbofo bɔtɛyi bə inni nko ini. Itsyise bánɔ se banlɛ bele bamba
kpə bɔtɛyi katɛsɛ Onanto. Nya Petro lɛtɛyi nkə,
47 “Betidi bamfo tsya áfo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ fe kase bo tsya lefo esoo,
boəmbofo bɔni boə boəmbufləsə mə ntu.”
48 Nyaso útə kusu nkə bəfləsə mə ntu lə Yesu Kristo eto diye əsuə. Lə
nyamfo eto kamaa, bálɛ Petro lekpakpa bə usiə lə mə ɔflɔ itə eyi asiani.

11

Petro Ǝləkə Asa Kasɔ Óte Yerusalem Eto Bafokanɔfɔ.

1 Yanklɛ fɛ batɔnkpe bamə ku bafokanɔfɔ bamba lə Yudea lɛnɔ bə betidi
ba lenni Yudafɔ tsya ébɔtsyi báwuninsə báfo Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə
bánɔ.
2 Nyaso lefe nə Petro dísinkli úsu Yerusalem eto uməə, Yudafɔ eto
bafokanɔfɔ ba lɛkɛ mfóo, mántɔnɔ ko wə. Nya bátɔ wə bənkə,

3 “Beso fésu fásɔnɔ lə bafɔ ba dímanla alo nya fákpe kɔni lə ɔkpɛ ɔni əsuə fédi lesa ku mə?”
4 Nyaso Petro ələkə etiki nyamfo kenke kasɔ óte mə nkə,
5 “Lə lefe nə minkɛ lə Yopa minlɛ ola botoo, nnyə buləkəkate butsyuə. Mfó mínyə kafia kplɛ kətsyuə ka banlɛ lə esi ana kétsyi kato banlɛ kə kasɔ bobokosə lə mɔ ɔflɔ.
6 Se minlɛ ola mímbee, nnyə bebuki akpa akpa eto kakle kpe lə kafia kamə kafo, batobuki ku betubuki ku mba laabɔdi lə kasɔ ku bakləbɛ ákpo mfó.
7 Ete mínɔ ɔkɔɛ utsyuə nlɛ etiki budi katɛyi nkə, ‘Petro! Taka, lo lə edi!’
8 “Nyaso nləkə kɛnyɛ ntɛyi minkə, ‘Kula o-o! Kulefe! Bonamute, méndi tɔ kulesa nə Yudafɔ leekisi budi nyə.’
9 “Fɛɛ ɔkɔɛ əmfo esi údi etiki útsyi kato ɔ́tɛyi nkə, ‘Lesa nə Onanto diyifo kɛnkɛɛ, mantɛyi fə diyifo dimankpa.’
10 “Nnyə buləkəkate bomfo sitsyə sɔ̃ɔ̃. Lə nnya kamaa, kafia kplɛ kamfo ka eto kafo bebuki bamfo nkpoo, bétsyi ke bábesə kato isu ese lefe nə kánya vĩĩ.
11 Lə lefe nəmfó tututuu, betidi itsyə ba bákpe bə bakpa mɛ baboko Kaisarea əbə bédufə diyo nə minkɛ.
12 Nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛtɛyi mɛ nkə ntəkəko mə lə busu. Mɔ bayimi ekua bamfo ditsyi Yopaa, ətəkəko mɛ busu Kaisarea búsu búdufə osani wə lekpe mɛ batɔnkpe ini Kornelio eto diyo.
13 Ɔ́tɛyi bo kase Onanto eto ɔtɔnkpe díləkə əsuə óte wə nya ɔ́tɛyi wə nkə, ‘Bɛbɛ utsyuə akpe Yopa lə usu ɔbɛbɛ nwə baakpo Simon Petro.
14 Wuudi mi etiki nnya luutə bə fə ku fə diyo eto betidi kenke luunyə bofo.’
15 “Fɛ míntsyiko Ditiki Sɛɛ nəmə bɔtɛyii, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ébubə dídufə mə məmblɛ kenke lə əsuə fe kase dídufə bo lə əsuə lə kasɔ ketsyikokɔ kamə!
16 Nyamfo dítə mínkloma lesa nə Bonamute lɛtɛyi lefe nə ɔ́tɛyi nkə, ‘Sitinti Yohanes efi ntu ufləsə betidi. Fɛɛ Onanto ebufi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ufləsə mi.’
17 Nya lə Onanto ətə betidi ba lenni Yudafɔ ətəsa nyamfo fe kase úfi útə bo lə lefe nə bófo Bonamute Yesu Kristo bónɔɔ, owoe mini bə lə mmfo Onanto kusu buti nko?”
18 Se bánɔ etiki nyamfoo, bénsite lesa nə bɔtɛyi. Bomu bátɛsə Onanto bátɛyi bənkə, “Sitinti Onanto ətə betidi ba lenni Yudafɔ tsya kusu nkə batsyi bawuninsə lə bənyə nkpə.”

Bafokanɔfɔ Lə Antiokia Efui Bakpe.

19 Nya lefe nə asa nyamfo nlɛ bubə nkoo, bafokanɔfɔ ba dítsyətsyi bédu lə bulə bo dítu mə itsyi lə kase bálo Stefano əsuəə, bésu bédufə Foinike ku Kipro ku Antiokia eto kəmə. Nya bátsyilama banlɛ ditiki sɛɛ nəmə bɔtɛyi Yudafɔ hã.
20 Nya bafokanɔfɔ ba ditsyi Kipro ku Kirene dísu Antiokia bésu bátɛyi betidi ba lenni Yudafɔ Bonamute Yesu eto Ditiki Sɛɛ nəmə.
21 Nya se Bonamute eto əsuəale lɛkɛ ko mə esoo, bafokanɔfɔ ba dífi əsuə bətə Bonamute əbə befui bakpe.
22 Lefe nə bafokanɔfɔ ba nkpe lə Yerusalem lɛnɔ ditiki nəmfoo, bátsyese Barnaba bə usu lə usu obe lesa nə nlɛ bubə lə Antiokia.

23 Se úsu údufə mfó nya únyə kase Onanto lɛwunsə ko məə, únyə
disuəyuə tinti nya usi ókpe mə nkɛale nkə bəńyə kekleke lə bofokanɔ əsuə
nya lə bedi ɔnukualɛ bətə Bonamute ku mə utu kenke.
24 Barnaba eyifo utidi sɛɛ wə nkpe bofokanɔ nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi ko
wə tinti. Ɛyɛ lə wə bɔwunsəko əsuəə, bafokanɔfɔ bamə əbə befui bakpe.
25 Lə nnya kamaa, Barnaba ésu Tarso, úsu ɔ́bɛbɛ Saulo mfo.
26 Se únyə wəə, ókpa wə bédu bəbə Antiokia nya mə inuə bamə dísiə
mfó lɛlɛ wɔlɔlɔ. Bakɛ mfó bákate betidi kpə asa. Antiokia mfóo, nya
betsyiko bafokanɔfɔ bokpo bə Kristofɔ nɛ.
27 Lə lefe nəmfo tututuu, Onanto eto bənyɛləkətidi bətsyuə etsyi
Yerusalem bəbə Antiokia.
28 Mfó mə nti eto ɔni wə baakpo Agabo, létaka uńyə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto
əsuəale əsuə nya ɔ́tɛyi nkə kukpɛnsɛ kekleke ebubə lə kawunsiə kenke.
Nyamfo əbə ítə lə lefe nə Romafɔ eto Okankplɛ wə baakpo Klaudio nlɛ
seka budi.
29 Nyaso bafokanɔfɔ bamə éfi nsusu bə baako asa lə befi batsyese
bafokanɔfɔ ba nkpe lə Yudea eto kasɔ. Nya mə utsyuə saa léko kase woofo.
30 Nya se báko bikə biaməə, béfi mi bətə Barnaba ku Saulo nya béfi mi
bésu bətə Yudea eto bafokanɔfɔ eto beninə.

12

Herodes Ákpe Batɔnkpe Bamə Bulə.

1 Lə lefe nəmfo əsuə, Oka Herodes əmuə bafokanɔfɔ eto bətsyuə nkə lə
ókpe mə bulə kekleke.
2 Útə balo Yakobo wə ni Yohanes eto ɔyimisani ku lesiabi.
3 Nya se únyə nkə nnya úyifo ákɛ Yudafɔ ɔkɔɛɛ, úmuə Petro tsya lə lefe
nə beedi Abolo nnya Ǝyənkisəsa Ləmbə eto Diyi.
4 Se bəmuə wəə, bákpe wə lə diyo kaka mba laase diyo nəmə eto ena
ena eto akpa ana ba laafloma bətsyuə ńyə lefe saa banlɛ wə bose. Herodes
eto nsusu ni bə lə ubə ufi wə utə betidi lə bakponko wə lekpo lə mə diyisɛɛ
nə baakpo Ukpə Ása Bo Ɔyila eto kama.
5 Nyaso mba laase mfó ákase Petro lə diyo nəmə. Fɛɛ bafokanɔfɔ bamə
ákato ola kekleke ákalɛ Onanto lekpakpa lə wə disi.

Onanto Ǝləkə Petro Wə Bákpe Lə Diyo.

6 Nya lə ketsye ka eto kəsiəsə ka Herodes díbu disi nkə wútələkə Petro
lə diyo utə betidi baməə, Petro álabe selabe lə mba laase eto inuə eto nti.
Nya bákpe wə lə kɔnyɔ kplɛ ko béfi batsyasə lə mə kosate eto ani əsuə.
Nya fɛ mba laase mfó eto bətsyuə díńyə banlɛ siku siamə bose.
7 Akpaakpa koo, Kato eto Ɔtɔnkpe ko lɛbɔ nya lekpasə léfo diyo nəmə
kenke. Nya Kato eto Ɔtɔnkpe dífi wə kɔni útəkə Petro lə lekpake ósanklisə
wə nya ɔ́tɛyi nkə, “Kɔse mlə lə ataka əńyə!” Kɔnyɔ kplɛ ko nkpe wə lə
kɔni lɛsini kɔ́bɔ kókpo lə kasɔ.
8 Nya Kato eto Ɔtɔnkpe əmə lɛtɛyi wə nkə, “Fi fə awu ku afɔkpa akpe.”
Nya Petro díyifo nko. Nya Ɔtɔnkpe əmə disi ɔ́tɛyi wə nkə, “Fi fə awu
kɛntsyɛ akpe lə ətəkəko mɛ.”
9 Nya Petro létaka útəkəko wə, nya ɔ́bɔ lə diyo nəmə kafo. Lefe nəmfo
kenkee, wánte lə lesa nə Kato eto Ɔtɔnkpe əmə nlɛ buyifo eyifo sitinti, úbu
nkə kola ete ɔnlɛ busiə.

10 Nya báyɛ báfe mba laase eto ditsyukpa tutɛ ku bənuəfə. Nya se báyo situ eto kesie kplɛ ka baayɛ kedufə umə əmməə, siku siamə kosate ko lɛsini əsuə. Nya báyɛ lə kesie kamə tsya báfe. Nya se báyɛ bésu sɛtɔ sɛkɛɛ, Kato eto Ɔtɔnkpe əmə ko lénya údu lə wə ɔflɔ.
11 Lə nnya kamaa, fɛ Petro léte lesa nə díbə wə lə əsuə nya ɔ́tɛyi wə əsuə nkə, "Mɔmɔ mbote miə sitinti ini bə Bonamute létsyese wə Ɔtɔnkpe əmfo nkə ubə uləkə mɛ utsyiko lə Herodes eto ani ku asa nnya Yudafɔ díbu bə booyifo mɛ tsya lə diyo nəmfo kafo!"
12 Nya se únyə nnya díbə utsyə lekpoo, údu úsu Maria wə ni Yohanes Marko eto ambe eto diyo kaka betidi kpə létsya banlɛ ola boto.
13 Nya se Petro léyo diyo nəmə eto kəsiəə, ɔ́sɔ siku siamə. Nya uyifoyifosiobi utsyuə wə baakpo Roda ábɔ úsu nkə woabe futsyuə uni.
14 Se ɔ́nɔ Petro eto ɔkɔɛ utsyə lekpoo, únyə disuəyuə ofensə! Itə wánsini wə siku siamə, bomu útsyetsyi úsu wə betidi ɔflɔ úsu ɔ́tɛyi mə nkə Petro əbə uńyə lə siku kama.
15 Bátɛyi wə bənkə, "Ntɔ disi lébia fə?" Nya usi úńyə lə nnya əsuə nkə sitinti ini. Nyaso bátɛyi wə bənkə, "Nyalɛ ətsyuəə, wə kato eto ɔtɔnkpe uni!"
16 Lə lefe nəmfo kenke əsuəə, Petro esi úńyə ɔlɛ kesie eto siku bɔsɔ. Nya lefe nə básini se nya bənyə wəə, íyifo mə yanii.
17 Úyifo mə kɔni nkə bánkpo kudu. Ɔ̃tɛyi mə asa nnya díbə ku kase Bonamute díbə úləkə we utsyiko lə diyo nəmə kafo. Nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Bisu bɛtɛyi Yakobo ku bayimi bafɛfɛ asa nnya díbə." Nya udu mə lə ɔflɔ úsu kalebe bamba.
18 Nya se kale dísiəə, íyifo mba laase mfó yaa, nya éboko bulə kpə. Bátɔ mə əsuə bənkə, "Se tutuutu Petro lefe mɔmɔ?"
19 Nya Herodes ətə bábɛbɛ wə tinti, fɛɛ bənnyə wə. Útə bəmuə mba laase diyo nəmə bákpoko mə lekpo, nya útə nkə balo mə. Lə nnya kamaa, Herodes édu lə Yudea úsu úsiə lə Kaisarea itə lefe ditsyuə.

Oka Herodes Eto Ukpə.

20 Lə lefe nəmfóo, Herodes ənyə ɔblɔ tinti ókpe Tiro ku Sidon eto betidi, nyaso bésu lə sitiditu əsuə bə lə besu bənyə wə. Bésu bátɔ bɔwunsəko betsyi lə Blasto wə ni Herodes eto nwə laabe diyo ɔflɔ bə ɔlɛ Herodes lekpakpa lə utə lə lɔniyifoyifo lə dibə lə mə inuə bamə ku Herodes eto nti. Ibə nko itsyise Herodes eto kasɔ bəkənyə mə didisa ketsyiko.
21 Nya lə diyi nə Oka Herodes ditsyə məə, ókpe wə bekankə nya úsiə lə wə lekankpomɛ əsuə údi betidi bamə etiki.
22 Se údi etiki ólosəə, betidi bamə áfa básɔ ani bətə wə nya bátɛyi bənkə, "Onanto Kosate eto ɔkɔɛ uni! Inni utidi!"
23 Lamfolamfoo, Bonamute eto Ɔtɔnkpe ákpe Herodes bufi lə əsuə, itsyise wémfi atɛsɛ Onanto. Nya batsyini dídi wə əsuə kenke, nya úkpə.
24 Nya Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə lɛyɛ letsyo, dísensə nya bafokanɔfɔ difui bakpe.
25 Nya lefe nə Barnaba ku Saulo lélosə mə keyifo ka bákpe mə bə besu beyifoo, bésinkli betsyi Yerusalem bəbə nya bákpa Yohanes wə tsya baakpo Marko báyɛnko báboko.

13

Bákpe Barnaba Ku Saulo Kɔtɔ.

1 Lə Antiokiaa, Onanto eto bənyɛləkətidi bətsyuə ku bateasa ákɛ lə
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə nti. Mə ni Barnaba ku Simon wə baakpo
utidi naa ku Lukio wə ditsyi Kirene ku Manaen nwə ku Oka Herodes
békluəsə bakɔ taa mə sikpefi lefe ku Saulo.
2 Nya lefe nə banlɛ Bonamute bɔtəsə nya bakɛ lə kɛnyɛklekle əsuəə,
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əbə dídi mə etiki nkə, “Biləkə Barnaba ku Saulo bitsyə itə
keyifo ka eso mínkpadi mə.”
3 Lə nyamfo esoo, beninə bamə ákle kɛnyɛ nya báto ola nya bətəkə mə
ani, nya bətsyə mə kusu.

Barnaba Ku Saulo Ésu Kipro.

4 Se Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ditsyə mə kusu lélosəə, bésu umə wə baakpo
Seleukia. Mfó béfi ɔklɔ báyila lekpo nəmə bésu kasɔ ka ntu letsyilama
eto umə wə baakpo Kipro.
5 Se bésu bédufə umə wə baakpo Salamii, bésu Yudafɔ eto ntsyakɔ
bésu bédi mə ditiki sɛɛ nəmə. Nya Marko Yohanes díkəko mə fe mə
ɔwunsəkotsyuə.
6 Se bédu mfóo, báyɛ lə kasɔ kamə bésu bédufə umə wə baakpo Pafo.
Mfó bátsyako Yudanyə wə ni ofate wə ni sedia eto unyɛləkətidi wə baakpo
Bar-Yesu eto ubi.
7 Ofate əmfo ku Aba eto unyɛsiə wə baakpo Sergio Paulo eyifo bayɛtsyuə.
Nko eto Aba eto unyɛsiə əmfo wə diyifo obesibe ákpadi Barnaba ku Saulo
nkə bəbə bənyə wə, itsyise óla nkə lə ɔnɔ Onanto eto ditiki nəmə.
8 Nya se bésuu, ofate əmə wə baakpo tsya bə Elima lə Sigriki əsuəə, ənə
etiki ku mə. Óla nkə lə uləkə Aba eto unyɛsiə əmfo eto nsusu utsyiko lə
etiki nnya Saulo ku Barnaba lela bə beedi əsuə.
9-10 Fɛɛ Saulo wə tsya bensi baakpo Pauloo, ábe ofate əmfo ku lɛblɔfi
kekleke. Nya úləkə óte wə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale nkə, “Fə Obonsam
eto ubi, eyifo odia ku nwə laawɛ betidi kakpe. Nya feekisi kasɛyifoyifo, nya
faatsyi Bonamute eto ɔnukualɛtiki kawuninsə keyifo bidia!
11 Bonamute ebutəkə fə kɔni mɔmɔ nya wuutə fə ənəmi ba, nya
fensiembunyə kofe bio isu ese lə lefe ditsyuə eto kama!”
Lamfolamfo lɛtɔntɔ eti Elima lə ənəmi, nya wénsifo asa bunyə bio.
Úkawunya ani kabɛbɛ utidi nkə lə ɔyɛnko wə.
12 Lefe nəmfo se Aba eto unyɛsiə əmfó dínyə nyamfo nkoo, íyifo wə
yanii, nya ófo Bonamute eto ditiki nəmə ɔ́nɔ.

Barnaba Ku Saulo Ésu Antiokia Lə Pisidia.

13 Nnya kamaa, Paulo ku mba ntəkəko wə ésu bédufə lə ɔklɔ nya bédu
lə Pafo bésu Perge wə ni umənkplɛ wə nkpe lə Pamfilia eto kasɔ. Mfó nya
Marko Yohanes dídu mə lə ɔflɔ úsinkli úsu Yerusalem.
14 Se bédu lə Pergee, bésu Antiokia, umənkplɛ wə nkpe lə Pisidia. Nya
lə Ɔnwɛditsyəyii, bésu Yudafɔ eto katsyakɔ nya bəsiə kasɔ lə betidi bamə
nti.
15 Lefe nə bákakla asa betsyiko lə Moses eto kɔfi eto kukue ku Onanto
eto bənyɛləkətidi eto asawɔniwɔni bálosəə, katsyakɔ eto batɔnkotɔnko
ətə Paulo ku wə bətsyuə bote bə, “Bayimi, lə utsyuə kpe ditiki ditsyuə nkə
woatɛyi lə ufi okpe bo nkɛalee, lə ubə ɔtɛyi.”
16 Mfó Paulo létaka uńyə nya óte kɔni kato lete bə bedi kaa, nya ɔ́tɛyi
mə nkə, “Israelfɔ ku mimba kenke ba lenni Israelfɔ ba leetsyue Onanto
koto, bitsyue ato lə bɛnɔ!

17 Israelfɔ eto Onanto ni nwə díləkə bo banamə nya ókpo mə atsyɔ. Nya
úyifo mə kusə kplɛ eto betidi lə lefe nə bəsiə kafɔle ka ni Egipte. Onanto
ələkə mə utsyiko Egipte ɛyɛ lə wə əsuəale kplɛ nyamə əsuə.
18 Óbe mə nya ókpa mə ɔ́yɛnko lə mfiminti itə alɛ fosi ana nnya bákɛ
mfo.
19 Se ɔ́tsyləsə əsə akuanse lə Kanan eto kasɔɔ, úfi mə kasɔ kamə utə
Israelfɔ fe mə kedikɔ.
20 Nyamfo kenke əbə itə fe alɛ alofa ana awosi anɔ eto nti.
"Lə nyamfo eto kamaa, Onanto ətə mə bakponkpo ba dídi seka lə mə
əsuə isu ese Onanto eto Unyɛləkətidi Samuel eto lefe.
21 Nya bálɛ wə lekpakpa bə utsyə oka utə mə. Nya Onanto dítə mə Kis
eto ubi Saulo wə ditsyi Benyamin eto kafo, nya údi seka itə alɛ fosi ana.
22 Nnya kamaa, Onanto átakasə wə lə seka əsuə nya úfi David úsiəsə
lə lekankpomɛ nəmə əsuə. David əmfo ni utidi wə əsuə Onanto dídi etiki
utsyiko nkə, 'Yese eto ubi David ni utidi wə mɔ utu laala, itsyise wuuyifo
lesa nə maala.'
23 "Nko ke ini bə Onanto áyɛ lə David eto kafo, nya úləkə Ofomfokətə
wə ni Yesu utə Israelfɔ fe kase utsyə bo kɛnyɛ.
24 Nya fɛ Yesu luubəə, Ntufləsətidi Yohanes əbə ɔ́tɛyi Israelfɔ kenke nkə
batsyi mə nkpə bawuninsɛ lə mə akɔɛsi bayɛ abua buuyifo lə ufləsə mə
ntu.
25 Lə lefe nə Yohanes eto keyifo nlɛ kalosɛkɔ bubəə, ɔ́tɛyi betidi bamə
nkə, 'Owoe bibu biə wə mini? Mɔ ni nwə bɛnlɛ kusu bobe le? Owo lo! Fɛɛ
wə kpe lə kusu ɔlɛ bubə mɛ kama, nya mənńyətə bə nyankli wə afukpa
eto kekue kulaa tsya!'
26 "Mɔ bayimi, Israel bebi, mi mba ni Abraham eto bebi ku mimba lenni
Yudafɔ fɛ biesumu Onanto, nkpə manlo eto bofo bomfo əbə itə bomblɛ
kenke.
27 Betidi ba nkpe lə Yerusalem ku mə beninə mámfo Yesu bánɔ bə wə ni
mə Ofomfokətə əmə. Nya bánnɔ kasɔ Onanto eto bənyɛləkətidi eto ditiki
nə baakla kate bo lə Ɔnwɛditsyəyi saa əsuə. Fɛɛ bətə bənyɛləkətidi eto
etiki əbə itə se bálo wə dikpənkpi eso.
28 Nya ite bə bənnyə kabua saa lə wə əsuə tsyaa, bátɛyi Pilato bə utə
kusu lə balo wə.
29 "Nya lefe nə békeyifo lesa nə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi utsyə
itsyi lə lə wə əsuə bálosəə, bələkə wə lə uyikabie əsuə bésu bebikə.
30 Fɛɛ Onanto átakasə wə utsyiko ɔkɔmə.
31 Nya lə eyi kpə əsuəə, úləkə wə əsuə óte betidi ba wonko mə lɛyɛ itsyi
Galilea isu Yerusalem. Mə ni betidi ba nlɛ adansiɛ budi lə wə əsuə lə Israel
eto kusə nɛ.
32-33 "Nya mɔmɔɔ, búbə mfo boə boefi Ditiki Sɛɛ nəmə boboko mi bə
Onanto eto kɛnyɛ ka útsyə bo banamməə, əbə itə bo, bo mba ni mə bebi.
Nnya ni bə Onanto ətə nkə Yesu si otaka utsyi ɔkɔmə ubə nkpə. Nyamfo
ni lesa nə David lɛwɔni lə wə kusənkue nuəfə kafo nkə Onanto átɛyi itsyi
lə Yesu əsuə nkə,
'Mɔ Ubi feni.
Nya mmii, mbofiani fə anto.'
34 Nya nyamfo ni lesa nə Onanto lɛtɛyi itsyi lə wə botakasə ketsyiko ɔkɔmə
kəbə ni nkə wembubu lə kudi kafo.
'Mookpo fə atsyɔ nnya diyifo kɛnkɛ fe kase mínse uyi mintsyə miə mookpo
David.'

35 Nko usi ɔ́tɛyi lə David eto kusə bamba nkə,
‘Məmbutə bə fə uyifoyifo kɛnkɛ əmfo kɛ lə kudi kafo ebú.’
36 “Ditiki nəmfo manyɛ lə David eto kutsyə itsyise usiə nkpə úyifo Onanto
eto lelabi əsuə, nya ukpə nya bébikə wə ku wə bana mə nya wə əsuə eto
sinə tsya díbú.
37 Fɛɛ nwə Onanto létakasə utsyiko ɔkɔməə, wə əsuə eto sinə mémbú
lə kudi kafo.
38 “Nyaso bayimi, bola boə bete lə ekpa bə ɛyɛ lə Yesu əmfo əsuəə, nya
bábe abuabufikatsyɛ eto ditiki nəmə letsya bətə mi nɛ.
39 Nya utsyuə saa wə lefo Yesu ɔnɔɔ, Onanto ebufi wə abua ɔtsyɛ wə
nya weembolo wə dikpi. Nyamfo ni lesa lɔni nə Moses eto kɔfi dímamfo
buyifo kulefe nɛ.
40 Nyaso bebe kukɔnɔ! Biəntə lə Onanto eto bənyɛləkətidi eto etiki nnya
bátɛyi bətsyə lə ɛyɛ bubə kətə lə mi əsuə nko.
41 Itsyise Onanto átɛyi nkə,
‘Bebe mimba ləəmə mɔ ditiki. Bitə lə iyifo mi yanii lə bətsylɔ!
Itsyise lesa nə minlɛ buyifo mmii,
iyifo lesa nə biembofo bɛnɔ,
lə utsyuə ələkə ni kasɔ ote mi kulaa tsya.’ ”
42 Se Paulo ku Barnaba nlɛ bɔbɔ lə disikakpekɔ mfóo, betidi bamə átɛyi
mə bə besi bəbə bedi mə etiki nyamfo lə Ɔnwɛditsyuə eto diyi nə luubə.
43 Nya lefe nə bésensə lə disikakpekɔ mfóo, Yudafɔ kpə ku bafokanɔfɔ
ba léfiani Yudafɔ nya baate Onanto sikpi ba lɛkɛ lə disikakpekɔ mfóo,
ətəkəko Paulo ku Barnaba. Batɔnkpe bamə édi mə etiki nya balɛ mə kɔlɛ
bə bəńyə kekleke lə bəsiə nkpə le lefonə Onanto əsuə.
44 Lə Ɔnwɛditsyəyi nə disi dítəkəko nəmfóo, ibu sɛkɛɛ eni umə əmə
kenke eto betidi əbə disikakpekɔ nəmə lə banɔ Bonamute eto ditiki nəmə.
45 Nya lefe nə Yudafɔ eto beninə dínyə sitiditu sia díbə disikakpekɔ mfóo,
básɛsə ənəmi lə mə əsuə, nya bétsyiko etiki bunə ku Paulo lə etiki nnya
ɔnlɛ bɔtɛyi əsuə nya báka wə.
46 Fɛɛ Paulo ku Barnaba ákpe utu besi bédi etiki bátɛyi mə bənkə, “Ele
bə budi Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmfo itə Yudafɔ bɔtɔnsə. Nya se bɛnɔ
ditiki nəmfo nya bɛtɛyi biənkə bianla nkpə manlo bomfoo, búfi ni bɔlɛ
mba lenni Yudafɔ butə.
47 Nyamfo ni kɔfi ko Bonamute dítə bo nkə,
‘Nnyifo fə fe okandiɛ ntə mba lenni Yudafɔ
bə lə efi bofo aboko kawunsiə eto lɛkpɔ saa.’ ”
48 Nya lefe nə mba lenni Yudafɔ lɛnɔ lesa nə bátɛyi mfoo, bənyə disuəyuə
tinti, nya bátɛsə Bonamute eto ditiki nəmə. Nya mba kenke Onanto díləkə
itə nkpə manloo, áfo bánɔ.
49 Nya Bonamute eto ditiki nəmə dísensə dísu kasɔ kamə kenke.
50 Fɛɛ Yudafɔ bətsyuə édi ute bákpe lə besio ba nkpe dibu ba leesumu
Onanto ku umə eto beninə eto nti. Nya bétsyiko Paulo ku Barnaba bulə
kəńyə mə lə əsuə, nya bála mə babɔsə lə mə lekpake mfó.
51 Fɛɛ lefe nə banlɛ budu lə umə əməə, báflɛ utembu wə nkpo mə lə
akpa bákpo lə umə əmə nnya léte bə umə əmə eto betidi áni mə. Nyamfo
eto kamaa, bédu mfo bésu Ikonion.
52 Nya bafokanɔfɔ ba lɛkɛ lə Antiokia mfó dínyə disuəyuə tinti nya béyi
ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.

14

Paulo Ku Barnaba Ésu Bédufə Ikonion.

1 Nya se bédufə Ikonion tsyaa, Paulo ku Barnaba ésu Yudafɔ eto katsyakɔ
mfó. Nya se bátɛyi Yudafɔ ku mba lenni Yudafɔ Ditiki Sɛɛ nəməə, mə nti
eto betidi kpə áfo bánɔ.
2 Nya Yudafɔ ba dímamfo Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmfo bánɔɔ, ənə etiki
ku mə nya bábiasə mba lenni Yudafɔ eto nsusu nya bətə bə bátaka bəńyə
lə Paulo ku Barnaba lə əsuə.
3 Fɛɛ batɔnkpe bamə əsiə lə umə əmə itə lefe kɛntsyɛ ditsyuə ákate Ditiki
Sɛɛ nəmə ku ute. Nya Onanto tsya díləkə wə lefonə eto etiki eto sitinti óte
ɛyɛ lə ayanisa kpə nnya útə béyifo əsuə.
4 Ibə bə umə əmə eto betidi áma lə akpa ənuə, bətsyuə ətəkə lə Yudafɔ
eto kama nya bətsyuə tsya dítəkə lə batɔnkpe bamə eto kama.
5-6 Lə lefə ditsyuə eto kamaa, umə əmə eto betidi betsyuə ba leeni Yudafɔ
ku Yudafɔ ku mə beninə éfi nsusu bə bataka bəńyə lə mə əsuə bakpɔ mə
aba. Batɔnkpe bamə ánɔ mə ketsyue kamə, nya bétsyetsyi bédu bésu
Likaonia eto kəmə ka ni Listra ku Derbe ku kəmə ka nkpe lə lekpake mfó.
7 Nya bédi Ditiki Sɛɛ nəmə mfó.

Paulo Ku Barnaba Lə Listra Ku Derbe.

8 Se bésu Listraa, osani utsyuə akɛ mfó wə lɛtsyini taa lefe nə bále wə
nya wámfo tɔ botaka kayɛ kulefe.
9 Úsiə mfó úkanɔ ditiki sɛɛ nə Paulo ńyə ɔnlɛ budi. Nya se Paulo lébe
wə tũũ, únyə nkə ófo ɔ́nɔ nya wə bufi bomə luuyuə wəə,
10 Nyaso Paulo áfã bembembe ɔ́tɛyi wə nkə, “Taka əńyə lə fə akpa əsuə!”
Nya osani əmfo lésa ótaka úńyə nya útsyiko bɔyɛ kafe.
11 Se betidi ba díńyə mfó banlɛ ditiki nəmə ato butsyue dínyə lesa nə
Paulo díyifoo, báfã bembembe lə Likaoniafɔ eto sele əsuə bátɛyi nkə,
“Bananto beni! Báyifə bəbə bo nti fenkə betidi!”
12 Lə nyaso bətəkə Barnaba diye bə Seus. Nya bətəkə Paulo tsya bə
Herme, itsyise wə ni futsyə díńyə nlɛ etiki budi nɛ.
13 Nya Seus eto usumunyə, nwə eto kesumukɔ ńyə lə umə əmə eto
kabanto mfóo, éfi banantsyui ku kaflawasi óboko nkə lə wə ku wə betidi
bamə lə befi bətə batɔnkpe bamfo kedi lə umə əmə eto kabɔsie.
14 Nya lefe nə Paulo ku Barnaba lɛnɔ lesa nə baala bə beeyifoo, bənə
mə kosate eto awu nnya bankpe báfuadi, nya bétsyetsyi bédufə lə betidi
bamə nti. Mfó nya báfã
15 bátɛyi bənkə, “Boantomə, be bɛnlɛ buyifo mfó? Bontsya kasɔ kamfo
eto betidi ete buni fe mi ke. Búbə mfo boə boefi ditiki sɛɛ nəmfo boboko
mi. Bisinkli bɛyɛ asa bimba nyamfo eto kakle buyifo lə bifi atɛsə bitə
Onanto wə dítə bo nkpə. Wə ni futsyə díyifo kato ku kasɔ ku lekpo ku asa
nnya nkpe lə nnya kenke!
16 Kɔɔ Onanto ətə kusu betidi kenke nkə bəsiə nkpə lə kase mə léla əsuə.
17 Tsya usi wəələkə kate mi nkə okpe sitinti ɛyɛ lə asa sɛ nnya weeyifo
kətə mi. Wəətə mi ɔsɔmi ku bekelenkə lə lefe sɛɛ əsuə nya wəətə mi edisa
ku disuəyuə tsya.”
18 Ite bə bátɛyi mə nyamfo kenke tsyaa, ilə fɛ betidi bamfo lɛyɛ kedi
kamfo mə butə.

19 Nya Yudafɔ bətsyuə ditsyi Antiokia, umə wə nkpe lə Pisidia ku Ikonion
bəbə bábiasə betidi bamfo eto nsusu, nya bátɔnɔ ku mə báto Paulo aba
nya bákpi wə lə kasɔ bábɔnko lə umə əmə, nya bébu bə úkpə.
20 Nya lefe nə bafokanɔfɔ ba ńkpe mfo díbə bəńyə batsyilama wəə, ótaka
nya usinkli úsu umə əmə. Nya se kale disiəə, wə ku Barnaba édu bésu
Derbe.

Paulo Ku Barnaba Esinkli Besu Antiokia Wə Nkpe Lə Siria.

21 Nya besu bedi Ditiki Sɛɛ nəmə lə Derbe. Nya se betidi kpə bətsyuə
díkafo bánɔ, bési besinkli bésu Listra ku Ikonion ku Antiokia lə Pisidia
eto kasɔ.
22 Mfoo, besi bákpe bafokanɔfɔ nkpe mfo nkɛale bə bənyə kekleke lə
mə bofokanɔ əsuə. Nya bátɛyi mə tsya bə, “Ele bə bunyə kanyi kpə fɛ lə
bunyə disuəyuə lə Onanto eto sekakedikɔ.”
23 Lə nnya kama Paulo ku Barnaba tsya ələkə batɔnkotɔnko bətə
bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə kenke, nya lə olatoto kətə Onanto ku lə
kɛnyɛklekle əsuəə, béfi mə bákpe lə Bonamte wə báfo bánɔ eto ani.
24 Nya lefe nə bábɔ lə kəmə ka nkpe lə Pisidiaa, bésinkli bésu Pamfilia
eto kasɔ.
25 Nya batɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə lə Perge fɛ báfe bésu Atalia.
26 Mfó bəsiə lə ɔklɔ báyɛ bésu Antiokia, kaka eto batɔnkotɔnko díkefi
batɔnkpe bamə bákpe lə Onanto eto ani itə keyifo ka bákalosə mɔmɔ.
27 Se bésu bédufə Antiokiaa, bákpadi bafokanɔfɔ ba nkpe mfó kenke
bətsyə ditsyu nya bátɛyi mə kusu ko báyɛ eto etiki. Nya bátɛyi mə asa
nnya kenke Onanto lɛyɛnko mə béyifo ku kase ɔ́sini bofokanɔ eto kusu
utə mba lenni Yudafɔ.
28 Nya bəsiə lə Antiokia ku bafokanɔfɔ mfo itə lefe kɛntsyɛɛ ditsyuə.

15

Batɔnkpe Bamə Ku Beninə Ákpe Disi Lə Yerusalem.

1 Lə lefe nə Paulo ku Barnaba lɛkɛ lə Antiokiaa, betidi bətsyuə ba ditsyi
Yudea əbə mfó nya bákate bafokanɔfɔ bamə asa nnya ni bənkə, “Lə bánla
fə lelo fe kase Moses eto lekpa letee, embunyə bofo.”
2 Paulo ku Barnaba ku betidi bamfo ənə ditiki nəmfo ɛklɛ. Lə nyamfo
esoo, bətə bənkə bafokanɔfɔ eto bətsyuə təkəko Paulo ku Barnaba lə besu
Yerusalem lə mə ku batɔnkpe bamə ku bafokanɔfɔ eto beninə ba nkpe lə
mfó lə balɛ lelolala eto etiki nyamfo babe.
3 Nyaso se bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə dítsyə mə kusu bálosəə, bédu
bésu Foinike ku Samaria eto kəmə nya bésu bənyə bafokanɔfɔ ba nkpe
mfó. Bátɛyi mə bə mɔmɔɔ, mba lenni Yudafɔ tsya éfi mə əsuə bətə Onanto,
nnya ni bənkə mə tsya áfo bánɔ. Ditiki nəmfo ákpe məmblɛ disuəyuə tinti.
4 Nya se bésu bédufə Yerusalem, mə beninə bamə ku bafokanɔfɔ ku
batɔnkpe bamə áfo mə kukɔnɔ. Nya Paulo ku Barnaba dífi mə kusu ko
bésu eto amaniə bábɔ mə ku asa nnya kenke Onanto díyifo ɔ́yɛ lə mə
əsuə.
5 Fɛɛ Farisifɔ ba díkafo Ditiki Sɛɛ nəmə eto ditsyukpa eto bətsyuə átaka
bəńyə lə mə nti bátɛyi bənkə, “Ele be bayimi ba lenni Yudafɔ tsya la lelo
nya lə beyifo lə Moses eto kɔfi əsuə.”
6 Nyaso mə beninə ku batɔnkpe bamə átsya fe ditsyukpa nya bédufə lə
ditiki nəmfo əsuə.

7 Nya lə katsyakɔ kamfóo, lə lefe nə bákalɛ etiki nyamə bábe ɛklɛɛ, Petro
átaka úńyə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bayimi, mi kosate yi biə Onanto díləkə mɛ
taa kɔ utsyiko mi nti nkə ntɛyi betidi ba lenni Yudafɔ tsya Ditiki Sɛɛ nəmfo
lə mə tsya lə bafo banɔ.
8 Nya Onanto wə nyi betidi eto utu kəmiəə, ələkə óte nkə ófo mə nya
útə mə wə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ fe kase úfi útə bo tsya.
9 Wánkpe kabakəfə lə bonko mə nti, nyaso ófo mə lə bofokanɔ əsuə.
Nya úfi mə abua ɔ́tsyə mə fe bo ke.
10 Nya mɔmɔɔ, beso biato Onanto kabe mmə? Bo ku bo banamə mámfo
bikə bia nkpe kalende butsyi! Beso bɔnlɛ mi bufi ketsyisə bafokanɔfɔ mfo?
11 Owo lo! Nnya ni bə bófo bɔ́nɔ boə kase Onanto dínyə bo kaminsə nya
ófo bo lə nkpə ɛyɛ lə Bonamute Yesu eto lefonə əsuəə, woofo mə tsya fe
kase məətsya léfo bánɔ.”
12 Lə nyasoo, məmblɛ kenke ésinkli báyɛ etiki budi nya bəsiə bétsyue
ato lə nnya Barnaba ku Paulo lɛtɛyi bənkə, Onanto áyɛ lə mə əsuə úyifo
ayanisa kpə itə mba lenni Yudafɔ.
13 Lefe nə bákalosəə, Yakobo tsya átaka úńyə ɔ́tɛyi nkə, “Bayimi, bitsyue
ato lə bɔnɔ.
14 Simon Petro éboklomasə bo ibə efe ditutɛ, lə kase Onanto díləkə wə
lelabi óte betidi ba lenni Yudafɔ nya úləkə bətsyuə útsyiko lə mə nti nkə
bafiani wə bale.
15 Nya ditiki nə wə bənyɛləkətidi lɛtɛyi bətsyə əbə ítə fe kase bawɔni bə
Bonamute átɛyi nkə,
16 ‘Lə nyamfo eto kamaa, muusinkli mbə
nya muusinkli nto Oka David eto sekakedikɔ.
Nya muusinkli nto asa nnya lébia mfó
bə lə isinkli ɛlɔ itsyə kukɔnɔ.
17 Itə bə betidi ba díbu,
ku mba lenni Yudafɔ kenke ba mínkpadi minkə bedi mɔ betidi
ebubə mɔ ɔflɔ.
Nko ini nɛ bə Bonamute éyifo lə lesa saa nə ɔ́tɛyi útsyə əsuə.
18 Onanto lɛtɛyi ditiki nəmfo betidi léte taa kɔ ke.’
19 “Nyaso mɔ, Yakobo, nlɛ mi bɔtɛyi minkə betidi ba lenni Yudafɔ mfo
nya béfi mə əsuə bətə Onantoo, yanle bə ibə bə buti mə kusu lə asa nyamfo
əsuə.
20 Bomu bitə lə bɔwɔni mə kukue buə bayɛ asa nnya beefi kətə bəfiə
kedi nnya ləətə baanansə əsuə budi ku sɛsɔnɔdi ku bebuki ba báwaninsə
simuə bálo ku kɔtɔ eto budi.
21 Itsyi taa kɔɔ, asa nnya Moses lɛwɔni utsyəə, baakla nnya nya baatɛyi
nnya lə Yudafɔ eto katsyakɔ lə Ɔnwɛditsyəyi saa lə umə saa.”

Báwɔni Kukue Bətə Bafokanɔfɔ Ba Lenni Yudafɔ.

22 Nya batɔnkpe ku beninə ku bafokanɔfɔ kenke eto ditsyukpa lɛtɔnɔ
bələkə betidi bətsyuə bə bətəkəko Paulo ku Barnaba besu Antiokia. Betidi
inuə ba bələkə eyifo bafokanɔfɔ eto beninə. Mə ni Yuda wə bensi baakpo
tsya bə Barsaba ku Sila.
23 Nya kukue ko bálɛ bésuko eto etiki nnya nkpe lə ko əsuə ni nkə,
Bo, batɔnkpe ku beninə ba ni mi bayimi ba nkpe lə Yerusalem, boə
boəsiəsə mi, bo bayimi ba lenni Yudafɔ mba nkpe lə Antiokia ku Siria
ku Kilikia.

24 Bɔ́nɔ boə bo mfo eto bafokanɔfɔ eto bətsyuə əbə mfó bəbə bənə
etiki ətsyuə ku mi itsyi lə bo Yudafɔ eto lelolala eto lekpa əsuə. Nyaa,
inni bo létsyese mə bə bəbə batɛyi mi etiki nyamfo eto okle.
25-26 Nyamfo eso se bókpe disi bətsyuəə, bɔlɛ beninə inuə lə bo nti
botsyese ku bo bayimi lala Barnaba ku Paul ba díkefi mə nkpə bətə fə
keditətə itə Bonamute Yesu Kristo bə lə bəbə mi ɔflɔ.
27 Yuda ku Sila tsya ebɔtɛyi mi asa nnya bɔ́wɔni bokpe mfo.
28 Itsyise iyifo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto lelabi ku bo lele tsya boənkə yanle
bə ibə bə bufi Yudafɔ eto afi buyifo bitsyikə butsyisə mi enso asa nyamfo.
29 Bɛni asa nnya béfi bətə bəfiə kedi ku kɔtɔ budi ku bebuki ba
báwaninsə simuə bálo eto budi ku sɛsɔnɔdi. Lə biɔlɛ mi əsuə məə, lesa
saa ebuyuə ko mi.
Bisiə kukɔnɔ.
30 Nyaso batɔnyɛ bamfo áma kusu bésu Antiokia. Nya se bésu bédufəə,
bákpadi bafokanɔfɔ bamə kenke bəbə bátsya. Nya béfi kukue ko bétsyiko
Yerusalem mfó bətə mə.
31 Nya mba kenke lɛkɛ mfo ənyə disuəyuə ku nkɛale itsyi lə etiki nnya
bákla lə kukue komə əso.
32 Nya se Yuda ku Sila díyifo Onanto eto bənyɛləkətidi esoo, bələkə asa
kasɔ báte mə, bálɛ mə kɔlɛ, nya bákpe mə nkɛale.
33 Nya se bəsiə mfó eyi asianii, bafokanɔfɔ bamə ətə mə kusu bə besinkli
besu Yerusalem lə diyuə əsuə.
34 Fɛɛ Sila nkə wuusiə mə lə ɔflɔ mfó.
35 Nya Paulo ku Barnaba dísiə lə Antiokia mfó nya mə ku babamba kpə
ákɛ mfo bákate mə asa kedi mə etiki utsyi lə Bonamute əsuə.

Paulo Ku Barnaba Ésie Bətsyuə Esu Nti.

36 Lə eyi ətsyuə kamaa, Paulo átɛyi Barnaba nkə, “Tə lə busi busu bobe
bo bayimi ba nkpe lə kəmə ka kenke búkesu budi Ditiki Sɛɛ nəmfó ku nka
bɔ́yɛ bófe lə bobe kase banlɛnko.”
37 Barnaba átɔnɔ nya óla nkə lə okpa Yohanes nwə tsya besi baakpo
Marko ɔyɛnko.
38 Fɛɛ Paulo mántɔnɔko wə kulaa! Itsyise lefe nə mə ku wə dísu
Pamfiliaa, Marko Yohanes ésikli lə mə kama údu, nya wənsiə bálosə mə
keyifo.
39 Nyaso Marko Yohanes eto etiki nyamfo əbə ékpe mə inuə bamə kənə
ɛklɛ, itə bə bésense lə bətsyuə. Barnaba ákpa Marko ɔ́yɛnko nya béfi ɔklɔ
bésu Kipro.
40 Nya Paulo lékpa Sila ɔ́yɛnko, nya bafokanɔfɔ ba nkpe mfó dífi mə
bákpe lə Onanto eto ani fɛ bédu.
41 Nya báyɛ lə Siria ku Kilikia nya bákpe bafokanɔfɔ eto etsyuka nnya
kenke nkpe mfó nkɛale.

16

Timoteo Ɜtəkəko Paulo Ku Sila.

1 Nya Paulo ku Sila dídu bésu umə wə baakpo Derbe, nya báyɛ mfo bésu
Listra. Lə mfóo, bésu bənyə ofokanɔnyə utsyuə wə baakpo Timoteo. Wə
ambe éyifo Yudanyə wə díkafo Kristo ɔ́nɔ. Fɛɛ wə anto éyifo Grikinyə.
2 Bafokanɔfɔ kenke ba nkpe lə Listra ku Ikonion, ékebu Timoteo tinti.

3 Wə ni futsyə Paulo lela kekleke nkə lə okpa wə ɔyɛnko. Nyaso útə bala
wə lelo fe kase Yudafɔ eto lekpa léte, itsyise Yudafɔ ba kenke nkpe lə lɛkpɔ
nəmfo yi bənkə wə anto éyifo Grikinyə.
4 Nya se báma kusuu, báyɛ lə kəmə ka kenke nkpe mfó báfe, nya bátɛyi
mə ketsyue ka batɔnkpe eto beninə ba nkpe lə Yerusalem dítsyue bətsyə.
Nyaso bátɛyi mə bə lə beyifo lə nnya əsuə.
5 Nyamfo eso betidi bamə əbə befui bakpe, nya nko ke tsya mə bofokanɔ
tsya dimuə ale enso nɛ.

Paulo Ǝnyə Buləkəkate Lə Troa.

6 Lə nyamfo eto kamaa, báyɛ bésu Frigia ku Galatia, itsyise Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ məntə mə kusu nkə bátɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə lə Asia eto kasɔ.
7 Nya lefe nə bésu bédufə Misiaa, bála bə lə besu Bitinia eto kasɔ. Fɛɛ
mfó tsyaa, Yesu eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ məntə kusu nkə besu mfó.
8 Nyaso bésinkli báyɛ lə Misia eto kasɔ ɔflɔ nya bésu bédufə umə wə
nkpe lə lekpo ɔflɔ baakpo Troa.
9 Ketsye kamfóo, Paulo əńyə kələkəkate. Únyə nkə osani utsyuə wə
ditsyi Makedonia nya únyə ɔnlɛ wə lekpakpa bɔlɛ ákatɛyi nkə, "Yila əbə
Makedonia lə əbə mfo lə əbə awunsəko bo o-o!"
10 Nya lə buləkəkate bomfo esoo, búmuə əsuə akpa kpa nya búdu búsu
Makedonia. Itsyise nyamfo lə bo bote nkə Onanto ála nkə lə otsyese bo lə
busu bɔtɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə mfó.

Lidia Éfi Wə Ǝsuə Útə Onanto Lə Filipi.

11 Nyaso búsu búfi ɔklɔ lə Troa, nya bɔ́yɛ bófe búsu Samotrake. Nya se
kale dísiəə, búdu búsu Neapoli.
12 Se búdu mfóo, búsu búdufə Filipi wə ni Makedonia eto umə nkplɛ.
Nya mfó tsya eyifo Romafɔ eto umə. Nya búsiə mfó itə eyi ətsyuə.
13 Lə Ɔnwɛditsyəyii, búdu lə umə əmfó búsu utuflɔ utsyuə kaka búbu
boə mfó eto bediti aato ola kətə Onanto. Nya búsiə mfó bɔnlɛ besio ba
díbə mfó Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə bɔtɛyi.
14 Nya ɔni akɛ mə lenti baakpo Lidia Tiatira. Woate ago eto mfia nya
uyifo utidi wə léfo Onanto ɔ́nɔ kekleke. Nya lefe nə unsi mfó ɔnlɛ etiki
nya bɔnlɛ bɔtɛyi ato butsyuee, Onanto ásini wə nsusu nya ófo etiki nnya
Paulo nlɛ budi mfó kenke ɔ́nɔ.
15 Nya se wonko wə diyo eto betidi kenke léfo ntufləsəfləsə eto lekpa
nəməə, ɔ́lɛ bo lekpakpa nkə, "Lə befo bɛnɔ biə mintsya eyifo Bonamute
eto ofokanɔnyə sitintii, nyalɛ bibə bɛsɔnɔ lə mɔ ɔflɔ." Nya únənko bo
ditiki nəmfo isu ese lefe nə bɔ́tɔnɔ búsu bɔ́sɔnɔ lə wə ɔflɔ.

Bákpe Paulo Ku Sila Lə Aba Eto Diyo.

16 Nya diyi lɔni se bɔ́ntɔ lə ola katokɔɔ, bótsyako ndomunyə siobi utsyuə
wə lɛwɔnɔ bua nsi lə əsuə wə ləənyə asa katɛyi. Nya woayɛ lə nnya əsuə
keyifo atabi kətə wə banamute mə.
17 Nya usiobi əmfo dítəkəko bo ku Paulo kama kafã katɛyi nkə, "Betidi
bamfo eyifo Onanto eto beyifoyifo, nya bəbə mfo bə lə bate mi konantosu
ko luutə Onanto tə mi nkpə."
18 Nko eto eyifosa ətsyə nko éfo eyi kpə. Nya se ditsyəbi nəmə díbe dílə
Pauloo, útsyi ɔwuninsə nya údi lɛwɔnɔ nə nsi lə usiobi əmə əsuə nkə, "Nlɛ
fə bola lə Yesu Kristo eto diye əsuə miə bɔ lə wə əsuə!" Nya lamfolamfoo,
lɛwɔnɔ bua nəmə ko lɛbɔ lə wə əsuə.

19 Nya se wə banamute dínyə bə mə kudisu étii, bəmuə Paulo ku Silas
nya bənə mə bésuko umə əmə eto beninə ɔflɔ lə obia nti.
20 Nya bátɛyi lə obia nti mfó bənkə, “Betidi bamfo eyifo Yudafɔ, nya
bəbə mfo banlɛ bo umə bobiasə.
21 Bəbə mfo balɛ asa nnya díńyə lə Romafɔ eto afi əsuə bote.”

22 Nya betidi kpə díbə bátsyilama mə, nya bétsyiko Paulo ku Sila bunə
kesuko sɛtɔ ku kama. Nya bakponkpo bamə dítə kusu bənkə bələkə mə
bikə lə əsuə, nya bətə kusu bənkə bablɛ mə ku akete.
23 Lefe nə báblɛ mə báfo afabe lə əsuə tintii, béfi mə bésu bákpe lə Aba
eto diyo. Nya bátɛyi utidi wə laase mba bákpe lə diyo mfó bənkə ɔlɔ obe
Paulo ku Sila kekleke.
24 Nya se bəkə wə ato nko esoo, ókpa mə úsu ókpe diyo nəmə eto kaka
nso ale nya úti mə ókpe mfó, ókpe mə lə amana.

25 Nya lə ntsyənti lefe nə Paulo ku Sila lɛkɛ mfo bákato ola kətə Onanto
nya banlɛ əsə busə katɛsə wə nya mba nkpe lə diyo nəmə ku mə əkətsyuə
ato.
26 Dikunə, kasɔ ko dítinkə kekleke, nya diyo nəmə kenke tsya dítinkə itə
bə diyo ni biku kenke ásini, nya amana nnya bákpe mba bákape lə diyo
nəmə dífəsə ɛbɔ.
27 Se nwə laabe mba bákpe lə diyo lésanklii, únyə nkə ayo nyamə eto
biku kenke ásini bite leya. Nyaso se úbu nkə mba bákpe lə diyo nəmə
kenke étsyətsyi béluu, úləkə wə lesiabi nkə lə olo əsuə.
28 Nya se Paulo dínyə lesa nə óla nkə lə uyifo əsuəə, ófã ókpadi wə ɔ́tɛyi
nkə, “Menyifo nko! Bomblɛ kenke kpe mfo.”

29 Nyaso utidi əmfo ákpadi nkə befi okandiɛ baboko. Nya lə ketinkə ku
difufu əsuəə, úsu óse akonki lə Paulo ku Sila ɔflɔ.
30 Nya se ókpa mə ɔbɔnko lə diyo nəmə kafoo, ɔ́tɔ mə nkə, “Boantomə,
be ele bə nyifo lə nyə bofo?”

31 Nya bátɛyi wə bənkə, “Fo Bonamute Yesu anɔ nya ɛyɛ lə nnya əsuəə,
ebunyə bofo itə fə ku fə diyo eto betidi kenke.”
32 Nya bésu bátɛyi wə ku wə diyo eto betidi kenke Bonamute eto ditiki
nəmə.
33 Nya ketsye kamfo ke nya úsə mə afabe nnya báfo, nya wə ku wə diyo
eto betidi kenke léfo ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə.
34 Lə nnya kamaa, ókpa Paulo ku Sila úsuko wə diyo nya útə mə lesa
bédi. Nya wə diyo eto betidi kenke dínyə disuəyuə tinti, itsyise báfo
Onanto bánɔ.
35 Se kale dísiəə, umə əmə eto bakponkpo ákpe wə bamamanyə nkə besu
bátɛyi nwə laabe mba bákpe lə diyo eto uninə nkə, “Nyani bafɔ bamə lə
bedu.”
36 Nyaso mə obebe əmfo átɛyi Paulo ku Sila bənkə, “Bakponkpo bənkə
nyani mi lə bidu. Nyaso bisu lə diyuə əsuə.”

37 Nya Paulo lɛtɛyi bamamanyə bamfo bənkə, “Bablɛ bo lə umə ta eto
ənəmi lə lefe nə eto lefe bánkponko bo tɔ lekpo nya béfi bo bésu bákpe lə
Aba eto diyo. Fɛɛ Romafɔ buni! Nya mɔmɔɔ, beso bala bənkə beyu bələkə
kaa lə budu bə lə betidi mante? Kulefe! Tə lə mə kosate lə bəbə bələkə bo
kusu!”
38 Nyaso bamamanyə bamfo ésinkli bésu bátɛyi bakponkpo bamə kɛnyɛ
kamfo. Nya se bánɔ bə Paulo ku Sila eyifo Romafɔɔ, sikpi əmuə mə tinti!

39 Lə nya mfo eso bésu bálɛ məə lekpakpa bəyuəsə mə kafo, fɛ bələkə
mə lə aba eto diyo nəmə. Nya bálɛ məə lekpakpa bə bédu lə umə əmə lə
besu kalebe bamba.
40 Nyaso Paulo ku Sila édu bésu Lidia eto. Mfó nya bésu bənyə
bafokanɔfɔ bamba. Nya bési bákpe mə nkɛale enso, fɛ bédu lə umə əmə.

17

Paulo Ku Sila Édu Bésu Tesalonika.

1 Nya se bésu báyɛ lə Amfipoli ku Apoloniaa, bésu bédufə Tesalonika.
Nya mfóo, Yudafɔ eto katsyakɔ ákɛ.
2 Nya fe kase Paulo laala buyifoo, úsu mfó nkə lə úsu udi mə etiki lə
disikakpekɔ kamə. Nya lə Ɔnwɛditsyəyi ətsyə nya dítəkə lə bətsyuə əsuəə,
úsukate mə asa itsyi lə etiki nnya nkpe lə Awɔnisa kɛnkɛ eto kukue əsuə.
3 Nya ókpasə mə bulə bo bátɛyi bətsyə bə Kristo ebubə unyə ku kase lə
nnya kamaa, wootaka utsyi ɔkɔmə ubə nkpə. Paulo átɛyi mə nkə, "Utidi
wə eto etiki minlɛ mi bɔtɛyi mfo ni Yesu wə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə nɛ."
4 Etiki nnya ókpasə óte mə mfó átsyi mə bətsyuə eto nsusu bɔ́wuninsə,
nya báfo bánɔ bətəkəko Paulo ku Sila. Nya Grikifɔ kpə ba laate Onanto
sikpi ku besio kpə ba nkpe díbu tsya átsyi bawuninsə lə umə əmə bətəkəko
mə.
5 Fɛɛ Yudafɔ asɛsə ənəmi lə mə əsuə. Nyaso babɛbɛ betidi bua bətsyuə lə
umə əmə ba bətə bə umə əmə eto betidi lə bataka bəńyə lə mə əsuə. Nyaso
bákpa betidi kpə ba lányə lə ditsyəbi saa əsuə ku kudu besu batsyilama
Yason eto diyo ku nsusu bə lə bəmuə Paulo ku Sila lə bakpa mə besuko
umə əmə eto katsyakɔ.
6 Nya se bənnyə mə esoo, bəmuə Yason ku bafokanɔfɔ bətsyuə nya bənə
mə besuko katsyakɔ kamə. Mfó banlɛ bofa katɛyi bənkə, "Betidi bətsyuə
lɛ bɔyɛ katsyilama kakpe bulə lə kalebe saa, nya bəbə mfo tsya bə lə bakpe,
bulə.
7 Nya Yason tsya léfo mə ókpe lə wə diyo. Nya betidi bamə létaka bəńyə
lə Roma eto Okankplɛ eto kɔfi əsuə. Nya mə asatete nlɛ bɔtɛyi nkə oka
bamba wə baakpo Yesu si okpe!"
8 Nya se bánɔ nyamfoo, betidi bamə ku umə eto beninə ənyənki
nyanklaa.
9 Nya bátɛyi bənkə ele bə Yason ku wə betidi fo kayo fe mba díńyə mə
kama fɛ lə bayani mə.

Paulo Ku Sila Édu Bésu Beroia.

10 Nyaso diyi nəmfo eto ketsyee, bafokanɔfɔ lə umə əmə ákpa Paulo ku
Sila bétsyetsyiko bésuko Beroia. Nya se bésu bédufə mfóo, bésu Yudafɔ
eto katsyakɔ.
11 Mba lə Beroiaa, mə nsusu ásini lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə esó
Tesalonikafɔ. Nyaso bétsyue ato bánɔ lesa nə banlɛ bɔtɛyi. Nya diyi saa,
nya banlɛ budufə lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue komə əsuə kabe lə etiki
nnya Paulo nlɛ bɔtɛyi eyifo sitinti.
12 Itə eso mə nti eto bətsyuə kpə áfo bánɔ. Grikifɔ eto besio kpə ba nkpe
díbu ku basani kpə tsya áfo bánɔ bátsyi bawuninsə.
13 Fɛɛ lefe nə Yudafɔ ba nkpe lə Tesalonika lɛnɔ bə Paulo kpe ɔlɛ Ditiki
Sɛɛ nəmə budi lə Beroiaa, bésu mfó bésu bákpe kənə ku bulə lə umə əmə.

14 Nyaso bafokanɔfɔ ba nkpe mfoo átaka kpla bəńyə nya bákpa Paulo
bésuko lekpo kɛnyɛ. Nya íbu Sila ku Timoteo lə Beroia mfó.
15 Mba lékpa Paulo bayɛnko, áyɛnko wə bédufənko Atene. Se bétsyi
mfo banlɛ bubəə, Paulo ətəkə mə kɛnyɛ nkə bəbə batɛyi Sila ku Timoteo
lə bakɔse bəbə betu wə mfó.

Paulo Ákɛ Lə Atene.

16 Lefe nə Paulo lɛkɛ lə Atene unsi unsəkə Sila ku Timoteo, iyifo lesa nə
dílə wə tinti se únyə kase betidi bamfo dítsyə bəfiə beesumu, nya umə
əmə kenke díyi ku bəfiə.
17 Lə nyasoo, úsu mfó nkə weesu udi Yudafɔ ku betidi bamba ba laate
Onanto sikpi tsya etiki lə mə katsyakɔ. Nya diyi saa, úkedi mba úkənyə lə
asi tsya etiki.
18 Nya lefe lɔnii, betidi bətsyuə ba ni Epikurofɔ ku Stoafɔ ba ni kawunsiə
eto babesibe kplɛ ənə etiki ku Paulo nya bátɛyi bənkə, “Be kon utikidi wə
leenyi kulesa əmfo nlɛ bɔtɛyi?”

Nya babamba tsya lɛtɛyi bənkə, “Iyifo fenkə nsɔ bamba eto bəfiə əsuə
ɔnlɛ etiki budi ketsyiko.” Nya betidi bamfó édi etiki nko itsyise bánɔ bə
Paulo édi etiki itsyi lə Yesu ku wə botaka ketsyi ɔkɔmə kəbə əsuə.
19 Lə nyamfo esoo, bákpa wə bésuko kaka baakpo akpo lə Areopago ini
umə eto beninə eto disikakpekɔ, nya bátɛyi bənkə, “Bola boə boate asafɔfɔ
nnya fanlɛ bote mfo eto kasɔ.
20 Itsyise asa nnya fanlɛ bote eyifo bo yanii. Nyaso bola boə boanɔ nnya
kasɔ.”
21 Nya Atenefɔ kenke ku bafɔ ba nkpe lə kasɔ mfóo, eefi mə lefe kətə
asafɔfɔ saa eto etiki bɔtɛyi ku nnya bɔnɔ.
22 Nyaso Paulo átaka únyə lə disikakpekɔ kamə lə betidi bamfó eto
ənəmi, nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə kusu saa əsuəə, nyə ntsyə lekpo miə mi
Atenefɔɔ, biyifo betidi ba laala kesumu tinti.
23 Itsyise se minlɛ botsyilama kalɛ asa ola kabee, nya se mínyə mi
nsumukɔɔ, nnyə kesumukɔ kani ka báwɔni bətəkə lə kə leba əsuə bənkəə,
‘Búfi nyamfo bútə bo Anto wə bunyi.’ Nya Anto wə binyi fɛ bɛnlɛ wə
busumu mfoo, wə əsuə minla miə meedi mi etiki mɔmɔ nɛ.
24 “Anto əmfo ni Bonamute wə diyifo kawunsiə, kato ku kasɔ ku asa
nnya kenke nkpe lə ke. Nya woənsiə kpoo lə disumuyo fe nə kasɔ mfo eto
betidi dífi mə ani báto.
25 Nya woanhiã bə udi kulesa itsyi lə betidi eto ani ɛyɛ lə mə keyifo
tsya əsuə, itsyise wə kosate ni futsyə ləətə utsyuə saa nkpə ku lesa saa nə
baahiã.
26 Wə díləkə utidi saa ɛyɛ lə utidi ɔni əsuə bə lə busiə nkpə fe kɔtɔ kɔni
eto bebi lə kasɔ kamfo kenke əsuə. Wə kosate dítsyə lefe ku kedikɔ útə
mə tsya.
27 Nya Boanto dítsyue nyamfo utə bo betidi itə bə lə bɔbɛbɛ wə esu lə
bunyə wə, ekpe bə lə sintintii, woantsyonko bo.
28 Itsyise fe kase mi mba laatɛyi akpa lɛtɛyii, ‘Wə ni nwə nsi nkpə nyaso
bo tsya nsi nkpə, nya bunsi nkpə ku wə nya boalabe selabe lə wə.’ Nya
baatɛyi tsya bənkə, ‘Bɔ́bɔ butsyi lə wə.’
29 “Nya se buni Onanto eto bebi esoo, yanle bə ibə bə bubú boə Onanto
əmfo te fe lesa nə bo betidi dífi sika sia nye siflubia nye kuyi nye leba
búyifo ku bo ani nye lesaatsyuə nə baawoe nye lə ditsyəbi saa əsuə.

30 Nya idu lə kawunsiə eto kasɔ ketsyikokɔ ibə ese mɔmɔɔ, Onanto mənnə utidi saa koto itsyise bánte wə esɔ. Fɛɛ mɔmɔ mfoo, úkə bo ato nkə buləkə bo əsuə lə asa nyamfo eto kakle əsuə lə butsyi ənəmi butə wə.
31 Itsyise útsyə diyi nə utidi wə úləkə utsyə luubə okponko bo lekpo itsyi lə bo ditsyəbi əsuə ɛyɛ lə kɔtsyɔntsyɔsu əsuə Nya úləkə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə óte bo idu lə lefe ne ótakasə wə utsyiko ɔkɔmə ubə nya unsi nkpə.”
32 Nya lefe nə bánɔ bə Paulo edi etiki itsyi lə botakaketsyi ɔkɔmə kə bə əsuəə, mə nti eto bətsyuə əmə wə. Fɛɛ mə bətsyuə tsya əmə wə bátɛyi bənkə, “Bola boə busi boanɔ lesatsyuə itsyi lə utidi eto businkli kataka ketsyi ɔkɔmə əsuə.”
33 Nyaso se íbə nko esoo, Paulo édu mə lə əsuə.
34 Fɛɛ betidi bətsyuə ətəkəko wə nya bétsyi báwuninsə báfo bánɔ. Nya utsyuə uni ákɛ mə lenti wə díyifo Areopago eto uninə wə baakpo Dionisio ku usio wə baakpo Damari ku babamba bətsyuə tsya áfo bánɔ.

18

Paulo Ésu Korinto.
1 Lə nnya kamaa, Paulo édu lə Atene úsu Korinto.
2 Mfó úsu únyə Yudanyə wə baakpo Akwila, nwə bále lə Ponto. Wə ku wə usiə Priskila étsyi Italia bəbə mfó yanklɛ tɔ, itsyise kasɔ kamə eto Okankplɛ wə baakpo Klaudo átɛyi nkə Yudafɔ kenke du lə Roma. Paulo ésu úsunyə mə,
3 nya úsiə lə mə ɔflɔ ɔnlɛ mə bɔwunsəko lə kubukikue kanka eto keyifo ka woeyifo kedi əsuə.
4 Nya lə Ɔnwɛditsyəyi saa, Paulo ékesu Yudafɔ eto katsyakɔ nya úkələkə asa kasɔ kate Yudafɔ ku Grikifɔ kenke itə lə bə lə batsyi mə akɔɛsi bawuninsə.
5 Nya lefe nə Sila ku Timoteo dítsyi Makedonia bəbəə, Paulo ənyə lefe kpə úfi útə Ditiki Sɛɛ nəmə bote ku ni kasələkələkə kate Yudafɔ bamə nkə Yesu ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə tinti.
6 Nya lə lefe nə Yudafɔ bamfó létaka bəńyə lə wə əsuəə, nya bésie wə abie lə Yesu eto disi esoo, Paulo áflɛ sitə lə wə əsuə, nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə bikpə nye benyaa, nyə mɔ ani, nyə mɔ akpa minyi nnya kulesa saa. Idu mɔmɔ mfoo, ndu ntɔ lə betidi ba lenni Yudafɔ ɔflɔ lə nsu ntɛyi mə Ditiki Sɛɛ nəmfo.”
7 Nya se údu mfóo, úsu ɔ́kɛ lə osani utsyuə wə lenni Yudanyə wə baakpo Tito Yusto wə laate Onanto sikpi nya wə diyo nkpe lə Yudafɔ eto katsyakɔ ɔflɔ.
8 Fɛɛ katsyakɔ kamə eto uninə wə baakpo Krispo ku wə diyo eto betidi kenke áfo Bonamute bánɔ, nya béyifo mə ntufləsəfləsə eto lekpa. Nko ke, béyifo ntufləsəfləsə eto lekpa bətə bafokanɔfɔ kpə bamba tsya lə Korinto mfó nɛ.
9 Nya lə diyi lɔni eto ketsyee, Bonamute ətə Paulo ənyə kələkate ka əsuə ɔ́tɛyi wə nkə, “Mante sikpi! Nya mensinkli lə Ditiki Sɛɛ nəmfo bɔtɛyi eto kama.
10 Itsyise nsiko fə, nya kutsyuə saa əmbofo fə kabua buyifo. Betidi kpə kpe lə umə mfó ba ni mɔ bale.”
11 Nyaso Paulo əsiə lə umə əmfo lɛlɛ lɔni ku kutsyə kedi Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmfo kate betidi.

12 Lə lefe nə bətsyə Galio fe Roma eto Aba eto unyɛsiə lə Akaia eto kasɔɔ,
Yudafɔ bətsyuə ásɔ mə əsuə lebo nya báwoe etiki lə Paulo əsuə nya bəmuə
wə bésuko lekpokakpokɔ.
13 Nya bátɛyi Aba eto unyɛsiə əmə nkə, "Utidi əmfo lɛ betidi eto nsusu
bobiasə nkə basumu Onanto lə kusu ko nńyə lə bo afi əsuə."
14 Nya kase Paulo nkə lə uləkə kɛnyɛ lə udi etiki koo, Aba eto Unyɛsiə
Galio əmfo ko dídi etiki ɔ́tɛyi Yudafɔ bamə nkə, "Mi Yudafɔ bɛnɔ! Lə
bənkə etiki nnya bɛyɛnko béboko mfo eyifo etiki kekleke nnya léta kɔfi
ibuu, nyalɛ mɔɔkɛ nnya lefe ntsyue mi etiki koto.
15 Fɛɛ se iyifo kənə itsyi lə etiki ku aye ku mi afi eto asa ini esoo, mi
kosate su bɛtɛyi nnya. Bəntsyə mɛ okponkpo lə mi asa nyamfo əsuə."
16 Nyaso óla mə ɔ́bɔnko lə wə lekpokakpokɔ mfó.
17 Nyaso betidi eto ditsyukpa nəmfo əmuə Sostene wə ni mə katsyakɔ
kamə eto ununə nya báblɛ wə lə lekpokpakpokɔ ɔflɔ mfo. Fɛɛ Galio
mánkpe mə kɛnyɛ.

Paulo Ésinkli Úsu Antiokia.

18 Paulo esi úsiə lə Korinto eto umə mfó éfo eyi kpə. Lə nnya kamaa,
ókla bafokanɔfɔ bamfó nya wə ku Akwila ku Priskila léyila lekpo bésu
Siria. Tsya fɛ úduu, Paulo ətə nkə bakpi wə disi lə Kenkrea itsyi lə ntamu
bo óka utsyə eso.
19 Se úsu údufə Efesoo, óyani Priskila ku Akwila útsyə mfo. Nya wə dídu
úsu Yudafɔ eto katsyakɔ lə úsu ɔlɛ asa obe ku Yudafɔ ba nkpe mfo.
20 Betidi álɛ wə lekpakpa bə lə ɔkɛ lə mə ɔflɔ sɛkɛ, fɛɛ wántɔnɔ.
21 Lə nyaso se ɔnlɛ buluu, ɔ́tɛyi mə nkə, "Lə Onanto atɔnɔɔ, muusinkli
mbə mi ɔflɔ." Nya údufə lə ɔklɔ əsuə nya údu lə Efeso.
22 Se úsu údufə lə Kaisareaa, ófe úsu Yerusalem nya úsu úsiəsə
bafokanɔfɔ mfo. Nya usi ófe úsu Antiokia.
23 Se úsiə mfo sɛkɛɛ, usi údu ɔ́yɛ ɔbɔ lə Galatia ku Frigia. Nya lə lefe
nəmfó əsuəə, ótsyilama mfó kenke óbe bafokanɔfɔ ba nkpe lə dikuku mfó,
nya ókakpe mə nkɛale.

Apolo Ésu Efeso.

24 Nya Yudanyə utsyuə díbə Efeso. Wə ni Apolo. Bále wə lə Aleksandria.
Nya uyifo utidi wə nkpe kɛnyɛ laafo etiki budi, nya unyi Awɔnisa Kɛnkɛ
eto kúkue eto etiki tsya.
25 Ekpe bə wɔ́ɔnɔ Bonamute eto diye ɔnɔ nya woedi etiki itsyi lə Yesu
əsuə ku ute tsyaa, Yohanes eto ntu fləsəfləsə eto etiki hã ete unyi.
26 Nya se úńyə ɔnlɛ etiki budi ku wə utu ku əsuəale lə Yudafɔ eto
katsyakɔ mfó fɛ Priskila ku Akwila lɛnɔɔ, bákpa wə bésuko mə diyo bésu
bələkə Boanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə kasɔ kukɔnɔ báte wə nya báte wə asa
bawunsə.
27 Nya se Apolo díbu disi nkə woesu Akaiaa, Efeso eto bafokanɔfɔ ésu
báwunsəko wə nya báwɔni kukue bátsyese bafokanɔfɔ lə Akaia mfó bə
lə úbə mfóo, lə bafo wə kukɔnɔ. Se úsu údufə mfóo, ɔ́wunsəko betidi kpə
ba léfiani bafokanɔfɔ ɛyɛ lə Onanto eto lefonə əsuə.
28 Nya óso Yudafɔ ani lə kase unə etiki ku ku ute lə betidi nti. Nya etiki
nnya nkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə, úfi úləkə óte ékpa wuee bə
Yesu ni Ńwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

19

Paulo Ésu Efeso.

1 Lə lefe nə Apolo lɛkɛ lə Korintoo, Paulo tsya áyɛ lə akpa eto kusu nya
úsu údufə lə Efeso. Mfo úsu únyə bafokanɔfɔ bətsyuə.
2 Nya ɔ́tɔ mə nkə, “Idu lefe nə béfo bɛnɔɔ, bíofo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ?”
Nya bátɛyi wə bənkə, “Owo lo! Be ni Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ fɛ? Bóannɔ tɔ ni
kulesa saa.”
3 Nya usi ɔ́tɔ mə nkə, “Nyalɛ nte ntufləsəfləsə eto lekpa beyifo mi?”
Nya bátɛyi wə bənkə, “Yohanes eto ntufləsəfləsə eto lekpa.”
4 Nya Paulo díləkə kasɔ óte mə nkə, “Yohanes əfləsə betidi ba ditsyi
báwuninsə lə mə abua əsuə. Nya ɔ́tɛyi mə nkə ele bə bafo utidi wə luubə
lə wə kama banɔ. Nya utidi əmfo ni Yesu.”
5 Nya se bánɔ ditiki nəmfoo, bátɔnɔ nya úfləsə mə ntu lə Bonamute Yesu
eto diye əsuə.
6 Nya se nə Paulo dífi ani útəkə lə mə əsuəə, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əbə dísiə lə
məmblɛ əsuə, nya bétsyiko bele bele bɔtɛyi nya bələkə Onanto eto ditiki
kɛnyɛ báte.
7 Nya basani bamə eto utu lídi fe lefosi inuə.
8 Nya se Paulo dísu Yudafɔ eto katsyakɔɔ, údi mə etiki ku ute lə afa ətsyə
əsuə, úlə́kə asa kasɔ óte mə ku kasɔnɔnɔ nya ókplatsya kekleke lə kase
wookpa mə nsusu usuko Onanto eto Sekakedikɔ əsuə.
9 Fɛɛ mə bətsyuə méntsyue wə ditiki sɛɛ nəmə ato nya báni bofokanɔ,
nya lə betidi eto ənəmii, bédi etiki bua nnya dińyə lə Onanto eto kusu sɛ
əsuə. Nyaso Paulo édu lə mə ɔflɔ nya ókpa bafokanɔfɔ ɔ́yɛnko nya bédu
bésu Tirano eto suku eto diyo. Mfóo, nya ókatsyako mə diyi saa, kédufə
lə etiki əsuə ku mə.
10 Itə alɛ ənuə əsuəə, ɔ́kɛ mfó óte mə asa. Nya Ditiki Sɛɛ nəmfo dísensə
ɛyɛ ísu Asia ku lekpake nəmfó kenke. Nya mba ni Yudafɔ ku mba lenni
Yudafɔ tsya lɛnɔ ditiki nəmə.

Skeva Eto Bebi Ekuanse Ábɛbɛ Ǝsuəale.

11 Nya Onanto dítə Paulo əsuəale nnya úfi keyifo ayanisa.
12 Nya lə béfi wə ofiamɛ nye wə əsuə eto awu bétidi ufimfi utsyuə lə əsuə
koo, úkənyə bufitsyatsya, nya ékala awɔnɔ bua tysa kabɔnko lə betidi ba
əsuə ɛkɛ.
13 Nya Yudafɔ bətsyuə ba ni bafate ba laatsyilama idu kalebe isu kalebee,
ébu bənkə boofo bɔyɛ lə Bonamute Yesu eto diye əsuə bala awɔnɔ bua lə
betidi əsuə. Nya bátɛyi bənkə, “Nnla mi lə Yesu wə eto diye əsuə Paulo
laayɛ kala mi mbɔsə lə utidi əmfo əsuə!”
14 Nya betidi ba nlɛ nyamfó eto okle buyifo éyifo bakosobi ekuanse ba
ni Yudanyə utsyuə wə ni Usumunyə Ninə wə baakpo Skefa eto bebi.
15 Fɛɛ se bésu bə beedi lɛwɔnɔ bua ditsyuə etikii, lɛtɛyi mə nkə, “Mɔɔ
nnyi Yesu, nya minyi Paulo tsya. Fɛɛ mimii, bawoe bini?”
16 Nya utidi əmə əsuə lɛwɔnɔ bua nəmfo nsii, lɛblɛ mə! Nya báfo afabe
tinti, nya bétsyetsyi bábɔ lə diyo nəmə leyaleya!
17 Nnya díbə mfó ésensə efia Efeso kenke itə bə Yudafɔ ku mba lenni
Yudafɔ kenke ánɔ nnya. Lə nyamfo esoo, sikpi əmuə mə tinti, nya
Bonamute Yesu eto diye disi lebe kato lekpe.
18 Nya mba lɛtsyi akɔɛsi báwuninsə eto bətsyuə kpə díbə bələkə mə asa
bua nnya béyifo kasɔ lə betidi eto ənəmi.

19 Nya mba ni bafate lə mə nti dífi mə afa eto ekue ku kekue ku bɛbɛ
báboko nya bátonsə nnya lə betidi eto ənəmi mfó. Ekue ku asa nyamfo
kenke eto koya ebuyifo fe sika flubia eto akpi fosi anɔ.
20 Nyamfo lə bote kase Bonamute eto ditiki dísensə ku əsuəale, nya éfo
mfo kenke.

Bulə Ƒbə Lə Efeso.

21 Nyamfo eto kamaa, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə léte Paulo nkə ɔyɛ usu
Makedonia ku Akaia lə usu Yerusalem. Nya Paulo lɛtɛyi nkə, "Lə ndufə
mfóo, ele bə nyɛ nsu Roma tsya."
22 Nya ótsyese wə bawunsəkotsyuə inuə, Timoteo ku Erasto nkə bákatɔ
wə lə Makedonia lə ubə. Nya wə lɛtsyimɛ ɔkɛ kama lə Asia mfó itə lefe
sɛkɛ.
23 Nya lə lefe nəmfóo, bulə kplɛ əbə lə Efeso itsyi lə kusu ko əsuə Kristo
nkə bəəsiə nkpə eso.
24 Nwə dínə bulə bomfo óboko ni utidi wə baakpo Demetrio wə ni
ɔtsyuɛntsyuɛ wə leefi sika flubia katsyuɛ Artemi eto esumuyo kɛkɛ. Nya
nnya bote kənə kutəkə kpə kaboko wə ku wə bawunsəkotsyuə.
25 Diyi lɔnii, Demetrio ákpadi batsyuɛntsyuɛ ba kenke bátsya nya ɔ́tɛyi
mə nkə, "Bayimi, biyi biə buənyə kutəkə kpə ketsyi lə bo keyifo kamfo
əsuə.
26 Nya bɛnlɛ bɔnɔ, kənyə sitinti kase Paulo əmfo nlɛ bo keyifo kamfo
bobiasə kakpe bo kofani, nya ɔnlɛ betidi kpə eto nsusu bobiasə nkə befiə
eto asa nnya boeyifo kenke menyifo lesa nə ele bə bakpe disi kasɔ bətə!
Lə nyamfo eso bo bikətete ébubə kasɔ! Nya inni Efeso mfo mate ni kaka
nyamfo nlɛ bubə. Bomu ɛlɛ bubə lə Asia eto kasɔ kenke!
27 Nya inni bo mate eto keyifo ete lɔɔsɔɔ kasɔ! Sitintii, Boambe Ufiə Kplɛ
Artemi eto diyo ku wə dibu ebonya lə Asia mfo ku lə kawunsiə kenke!"
28 Se bánɔ Demetrio eto etiki nyamfoo, ɔblɔ éfi mə nya bényenki tinti
nya báfã bembembe bátɛyi bənkə, "Efoso eto Ambe Artemi ni Ufiə Kplɛ
Kenke!"
29 Nya kudu ko bákpo dísensə kófo umə əmə kenke. Nyaso bátsya fe
ditsyukpa nya bəmuə Paulo eto bayɛtsyuə inuə bətsyuə ba baakpo Gaio
ku Aristarko ba ditsyi Makedonia. Nya bákpa mə bésuko umə əmə eto
katsyakɔ.
30 Nya Paulo tsya léla nkə lə wontsya lə usu mfo, fɛɛ bafokanɔfɔ fɛfɛ
mántɔnɔko wə nko.
31 Nya lekpake nəmfo eto beninə ba díyifo Paulo eto bayɛtsyuə tsyaa,
léla ɔtɔnkpe bákpe wə bálɛ wə lekpakpa bənkə woensu mfó lə usu ufi wə
əsuə okpe lə nnya əsuə kulaa!
32 Nya lə lefe nəmfó əsuəə, diyo nəmə kafo eyi ku kudu. Nya betidi ba
díbə bátsya mfóo eto utsyuə saa ku wə lesa nə ɔnlɛ bɔtɛyi. Nya mə nti
kpə mánte lesa nə eso bəbə mfo.
33 Nya Yudafɔ bətsyuə díkə Aleksandro bə usu unyə sɛtɔ lə okpasə lesa
nə díbə. Nya Aleksandro lébesə ani kato nkə utsyuə saa yɛ kudu bokpo lə
ɔtɛyi mə lesatsyuə.
34 Nya se betidi bamfo dínyə bə Yudanyə unii, besi betsyiko kudu bokpo
kafa bembembe itə fe abombosɔsɔ ənuə. Nya bátɛyi bənkə, "Efoso eto
Ambe Artemi ni Ufiə Kplɛ Kenke!"
35 Efo lefe fɛ Aba eto unyɛsiə ninə wə nkpe mfo léfo mə bɔkɔnsə, nya údi
etiki ɔ́tɛyi mə nkə, "Mɔ bayimi, Efesofɔ, utsyuə saa lə mi nti yi nkə Efeso

mfo ni Ufiə Kplɛ Artemi eto kəsiəkɔ. Nya wə kakpakɔ eto leba kɛnkɛɛ, áfankli ditsyi kato díbə kasɔ, nya lenkpe lə bo nti.
36 Nya kutsyuə saa əmbə loofo ditiki nəmfo sidia butəkə. Nyaso biyuəsə mi akɔɛsi nya bieyifo kulesa saa lə lɛbləfi əsuə.
37 Itsyise betidi ba bímuə békpa béboko mfoo, bényu kulesa betsyiko lə Disumuyo nye babiasə bo Ufiə Artemi eto diye tsya.
38 Fɛɛ lə Demetrio ku wə batsyuɛntsyuɛ ənyə bə bakpe ditiki ditsyuə lə utsyuə əsuəə, bakponkpo kpe mfo. Nya bonkpe eyi nnya əsuə baakpo akpo. Lə béyifo kabua kətsyuə, boofo ke buləkə kate mə mfó.
39 Fɛɛ lə lesa bamba ditsyuə kpe bela biə biefi bisukoo, bitə lə bufi busuko umə eto beninə ɔflɔ.
40 Itsyise nyamfo lɛ bote fenkə bɔlɛ botaka kəńyə lə Aba əsuə. Lə Romafɔ eto bamamanyə əbə bənyə mmi eto diyi nəmfo eto asayifoyifoo, boəmbofo kɛnyɛ buləkə, nya buunə bo koto.”
41 Nya se ɔ́tɛyi etiki nyamfo nkoo, útə bésensə bédu.

20

Paulo Ésu Makedonia Ku Akaia.

1 Lefe nə bulə bomə díyuə kɛnyɛɛ, Paulo ákpadi bafokanɔfɔ bəbə bátsya lə kalebe kani. Nya se ókpe mə nkɛale lə mə bofokanɔ əsuə ólosəə, ókla mə fɛ údu úsu Makedonia.
2 Se údu ɔntɔɔ, Paulo áyɛ lə kəmə ka nkpe lə lekpake nəmfó kenke nya údi mə etiki kpə úfi ókpe mə nkɛale fɛ úsu údufə Akaia.
3 Úsiə mfó fe afa ətsyə. Lefe nə ɔnlɛ əsuə bumuə nkə lə usu Siria, únyə útsyə lekpo nkə Yudafɔ ba nkpe mfó lə wə ukpə eto esu bɔbɛbɛ. Nyaso úfi nsusu bio nkə wesinkli usu ɔyɛ Makedonia.
4 Lefe nə ɔnlɛ buduu, betidi kpə ətəkənko wə. Betidi bamə ni Sopater wə dítsyi Beroia wə ni Piro eto ubi ku Aristarko ku Sekundo ba ditsyi Tesalonika ku Gaio wə dítsyi Derbe ku Tihiko ku Trofimo ba ditsyi Asia eto lekpake ku Timoteo.
5 Mba mfo átɔ̃ bo bə beesu bəńyə bəsəkə bo lə umə wə baakpo Troa.
6 Nya lə Yudafɔ eto Nnamfokuã Eto Abolo Eto Eyididi eto kamaa, búfi ɔklɔ nya búdu lə Filipi, nya búsu bútu mə lə Troa lə eyi anɔ eto kama. Nya búsiə mfó éfo eyi akuanse.

Paulo Ésu Troa Lɛfɛfɛ.

7 Nya lə Kɔsida eto diyi tutɛɛ, bótsya lə kalebe kani boə lə budi Bonamute eto didisa lə bətsyuə. Nya se Paulo ləəbə budu kəsiəsə esoo, údi etiki ikulə isu taa ntsyenti.
8 Nya báto kakadiɛ kpə bətsyə lə abanslo eto diyo nə əsuə bótsya mfó.
9 Nya se Paulo eto etiki nlɛ bukulə esoo, selabe éfi okosobi wə baakpo Eutiko lə lefe nə unsi lə diyo nəmə eto mfɛnsle əsuə. Ófankli utsyi lə abanslo eto botokətəkə tsyəfə mfó úbə ɔ́sɔ lə kasɔ. Nya se bésu bétsyi wəə, bənyə bə úkpə.
10 Fɛɛ Paulo áyifə úsu kasɔɔ, úsu dikpefi nəmə ɔflɔ nya úbə kasɔ ɔ́buta ni nya útsyi ni óboko wə akɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Biankpo kudu! Okpe nkpə!”
11 Nya məmblɛ dísinkli bésu kato mfó bésu bédi Bonamute eto lesa nəmə. Lə nnya kama Paulo esi úsiə údi etiki isu ese kalesiəsiə fɛ údu.

12 Nya se bákpa okosobi əmə ku nkpə besuko diyoo, əsuə əyuə mə tinti.

Paulo Etsyi Troa Úsu Mileto.

13 Nya Paulo dífi akpa eto kusu úsu Aso. Fɛɛ lə kase útsyue əsuəə, bo éfi ɔklɔ bótɔ wə sɛtɔ bə lə busu butsyi wə lə mfó.
14 Nyaso se úbə útu bo lə Aso mfóo, údufə lə ɔklɔ əmə əsuə nya bonko wə kenke lídu búsu Mitilene.
15 Búdu lə mfó nya lə kəsiəsəə, búsu bóyo Kio. Nya lə diyi nəmfo eto kəsiəsə tsyaa, bóyo Samo.Lə diyi tsyəfə əsuəə, búsu búdufə Mileto.
16 Paulo mánla nkə bobiasə lefe kpə lə Asia mfó nyaso útə bókpia Efeso bófe, itsyise ɔlɛ bɔkɔse. Nya utsyue nkə lə woofoo, ele bə udufə Yerusalem lə Pentekoste eto diyi əsuə.

Paulo Ákla Efeso Eto Bafokanɔfɔ.

17 Nya se búsu búdufə Miletoo, ókpe batɔnkpe lə Efesofɔ eto bafokanɔfɔ eto beninə ɔflɔ nkə bəbə bənyə wə mfó.
18 Nya se bəbəə, ótɛyi mə nkə, "Bayimi, mimblɛ ta yi kase minkɛ lə mi le nti lefe nə kenke minkɛ mfo əsuə, idu lə diyi tutɛ nə mímbə míndufə lə Asia eto kasɔ mfo ibə əsə mɔmɔ.
19 Binyə kase mímbokosə əsuə kasɔ míntə Bonamute, lə kanyi ku binəntu əsuə ɛyɛ lə Yudafɔ eto kase bála bə balo mɛ eso.
20 Bɛlɛ ola bebe mɛ. Minni futsyə nkpe disiale. Bonamute eto asa nnya minyi lə wə əsuəə, nnya ni lesa nə míntɛ mi nɛ, nya mémfi kulesa nkula mi. Nte Bonamute eto Ditiki Sɛɛ nəmə lə betidi nti ku lə mi ayo.
21 Nya kalebe saa mínsuu, ntɛyi Yudafɔ ku mba lenni Yudafɔ kekleke minkə bayɛ asa bua buyifo lə batsyi bawuninsə befi mə əsuə bətə Onanto, lə bafo Bonamute Yesu banɔ.
22 "Nya mɔmɔɔ, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛ mə bɔtɛyi nkə nsu Yerusalem, nya minnyi lesa nə ləbə mɛ busu ketu mfó.
23 Fɛɛ lə kəmə ka kenke mínyɛ mínfee, nyi miə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə óte mɛ nkə moolabee diyo nyə kanyi.
24 Fɛɛ meenfi mɔ nkpə fe lesa nə lefe itə mɛ. Lesa nə lefe itə mɛ ni bə nlosə keyifo ka Bonamute Yesu lékpe mɛ kɔni nkə nyifo. Nya keyifo ka ókpe kɔni nkə nsu nyifo ni bə ntɛyi betidi Ditiki Sɛɛ nəmə itsyi lə Onanto eto lefonə əsuə.
25 "Nyasoo, nyi miə mimba kenke lɛnɔ mɔ asatete itsyi lə Onanto eto sekakedikɔ əsuəə, ensie embotsya ku mɛ bio.
26 Nyaso mmii, məətə mi bote minkə lə utsyuə áyansə wə nkpə eto kusuu, beembufi utidi əmfo eto kabua balo mɛ dikpi.
27 Sitintii, mémfi Onanto eto sekakedikɔ eto kusu eto asa nkula mi.
28 Lə nnya esoo, bebe mi əsuə kukɔnɔ. Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ díyifo mi mba ni batɔnkotɔnko bə lə bɛlɛ wə bebi ba Onanto dífi útə mi nkə bɛlɛ mə ola. Bɛlɛ mə kukɔnɔ, itsyise Onanto eto ubi dífi wə kɔtɔ ókpo kasɔ lə mə disi úfi úləkə mə utsyiko lə mə abua əsuə.
29 Nnya minyi ekpa ko mə ni bənkə lə nyani mi ntsyəə, betidi ebubə bataka bəńyə bakpɔ mi bələ mi nya boosensə mi fe kase bekiti laakpɔ ku basamu kesensə mə.
30 Nya lə mi nti kulaa tsyaa, mi bətsyuə ébusinkli lə Ditiki Sɛɛ nəmə kama bawɛ mi, bákpa betidi kpə báyɛnko lə mə kosate eto bidiabidia eto asatete əsuə.

31 Bitəkə ənə bikabe lə bekloma kase mínkplatsya ku binəntu lə mi disi
nya mínte mi asa ketsye ku kakɔmi itə alɛ ətsyə nnya minkɛ mi lenti əsuə.
32 “Nya mɔmɔ mfoo, mfi mi nkpe lə Onanto eto ani bə lə ose mi. Lə wə
ditiki nə laawunsəko betidii lə lekpe mi nkɛale lə bofokanɔ əsuə bo luutə
biunyə kedikɔ lə Onanto eto, fe mba úləkə ókpo atsyɔ utsyə itə wə əsuə.
33 Mánsɛsə ənəmi lə kuutsyuə saa eto sika sia nye sika flubia nye bikəlɛlɛ
əsuə.
34 Mi kosate yi biənkə mɔ ani nyamfo mímfi mínyifo keyifo fɛ minlɛ budi
nya mimfi minlɛ betidi ba ləətəkəko mɛ bobe.
35 Nyifo nyamfo kenke lə mfi nte mi kase ele bə bukawunsə ko bakombo,
nya lə bekloma ditiki nə Bonamute Yesu lɛtɛyi nkə, ‘Asa butə ətə disuəyuə
enso bofo.’ ”
36 Nya lefe nə Paulo dídi etiki nyamfo ólosəə, óse akonki nya wə ku mə
léto ola.
37 Nya məmblɛ lɛkɔbə wə bálɛ nya béwi nku itsyise balɛ budu lə bətsyuə
ɔflɔ.
38 Nya nnya kulaa leso mə nkuɛnlo bokpe ni nnya ɔ́tɛyi mə nkə
bensiebunyə wə bio eso. Nya bákpa wə bésu bətsyə kusu lə ɔklɔ əmə
ɔflɔ lə lekpo kɛnyɛ mfó.

21

Paulo Ési Usu Yerusalem.

1 Nya se bətsyə bo kusu bálosəə, búsu búdufə lə ɔklɔ əmə nya bɔ́yila
búsu Kos. Se kale dísiəə, búsu búdufə Rodo nya búdu mfo búsu Patara.
2 Mfo nya búfi ɔklɔ wə ntɔ lə Foinike, nya búdu.
3 Se bɔ́ntɔɔ, búnyə Kipro eto kasɔ, nya bɔ́yɛ boofe mfo nya búdu bɔ́yɛ
ukúe eto lekpake búsu búdufə Tiro lə Siria eto kasɔ. Nya búsu kaka
booləkə bikə bia nkpe lə ɔklɔ əmə kafo.
4 Se bɔ́yifə búsu uməə, búnyə bafokanɔfɔ ba nkpe mfó. Búsiə lə mə ɔflɔ
eyi akuanse, itsyise Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ díkələkə óte bafokanɔfɔ bamfo lesa nə
luubə lə Paulo əsuə, nyaso bálɛ Paulo lekpakpa bə woensu Yerusalem lefe
nəmfó.
5 Fɛɛ se lefe nə ele bə budu lə mə ɔflɔ léyoo, bafokanɔfɔ mfó ku mə besio
ku bebi kenke ákpa bo esu bétsyə kusu lə lekpo kɛnyɛ, nya bomblɛ lése
akonki bóto ola.
6 Nya bútsyə bətsyuə esu fɛ búdufə lə ɔklɔ əmə kafo, nya məə tsya
dísinkli bésu mə ayo.
7 Se búdu lə Tiroo, búnyə lə Ptolemai. Mfo búsu búsiəsə bafokanɔfɔ ba
nkpe mfo, nya búsiə lə mə ɔflɔ diyi lɔni.
8 Nya se kale dísiəə, búdu mfó búsu Kaisarea. Búsu bɔsɔnɔ Ditiki Sɛɛ
eto otsyabe Filipo. Uyifo bawunsəkotsyuə ekuanse ba bələkə lə Yerusalem
eto ɔní.
9 Ɔkɛ bebisiobi ena ba lensi tɔ bəsə. Beyifo Onanto eto bənyɛləkətidi.
10 Nya búsiə mfó eyi ətsyuə. Lə lefe nə bɔkɛ mfóo, Onanto eto
unyɛləkətidi utsyuə wə baakpo Agabo étsyi Yudea úbə mfó.
11 Nya se úbə bo ɔflɔɔ, ónyankli abɔsu nya Paulo lékle lə nkɛ nya úfi
óklə wə kosate eto ani ku akpa nya ɔ́tɛyi nkə, “Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛ bɔtɛyi
nkə, ‘Nko ke Yudafɔ lookle abɔsu nyamfo eto osate lə Yerusalem nya boofi
wə besu bakpe lə mba lenni Yudafɔ eto beninə eto ani nɛ.’ ”

12 Nya se bónɔ etiki nyamfóo, bo ku betidi ba nkpe mfó kenke álɛ Paulo
lekpakpa boə wensu Yerusalem.
13 Mfó nya ɔ́tɛyi bo nkə, “Beso bəənlɛ nku buwi nya bɛnlɛ mɛ ani bolo
mə? Ntɔnɔ miə bakle mɛ lə Yerusalem, lə nsu nkpə lə Bonamute Yesu eso.”
14 Nyaso lefe nə búnyə boə boəmbofo wə nsusu bɔtsyi kawuninsəə,
bóyani wə nya bɔ́tɛyi wə boənkə, “Bonamute Yesu eto lelabi bə itə.”
15 Lə eyi nyamfo eto kamaa, bomblɛ əmuə bikə nya búdu búsu
Yerusalem.
16 Nya Kaisarea eto bafokanɔfɔ eto bətsyuə tsya dítənko bo. Bákpa bo
besuko Kipro eto uninə wə baakpo Mnason bə lə búsu bɔsɔnɔ wə ɔflɔ mfó.
Uninə əmfo eyifo ofokanɔnyə koko.
17 Nya se búdufə Yerusalem bafokanɔfɔ nkpe mfó áfo bo kukɔnɔ tinti.

Paulo Esu Nkə Lə Úsu Unyə Yakobo.

18 Se kale dísiəə, Paulo ákpa bo nya búsu búnyə Yakobo ku Yerusalem
eto bafokanɔfɔ eto beninə.
19 Nya se búsiəsə mə bólosəə, Paulo átɛyi mə asa nnya kenke Onanto
lɛyɛ lə wə əsuə úyifo lə betidi ba lenni Yudafɔ nti.
20 Se bétsyue wə ato balosəə, məmblɛ kenke átɛsə Onanto. Nya bátɛyi
wə bənkə, “Ɔyimi lala, ənyə kase Yudafɔ akpi akpi kpə díkafo bánɔ nya
banlɛ Moses eto afi lə kɔni kekleke.
21 Bətsyuə átɛyi mə bənkə fə lɛtɛyi Yudafɔ ba nkpe lə nlebe nlebe fə
bensidi Moses eto afi ku bo akpayifoyifo, nya fátɛyi tsya fənkə mba ni
Yudafɔ tsya mensila mə bebi alo.
22 Lə nyamfo eso be ele bə buyifo mɔmɔ? Buyi boə bəəbə esu bɔbɛbɛ
kəbə. Itsyise bɔɔnɔ bə əbə ákpe lə bo ɔflɔ mfo.”
23 Nya bətə wə nsusu bənkə, “Bokpe betidi ena bətsyuə lə bo mfo, ba
díkaka ntamu.
24 Yɛnko mə esuko Yudafɔ eto Disumuyo mfó nya lə fə nku lə bɛkpi mi
esi nya lə awunsəko mə lə bafo mə disikpinkpi eto kayo. Nyamfo luutə
utidi saa nyə nkə sidia bátɛyi lə fə əsuə, nyaso fintsya lɛ Moses eto kɔfi
budi lə kɔni.
25 Nya bafokanɔfɔ ba lenni Yudafɔɔ, bɔ́ɔwɔni ekue bútə mə bɔ́tɛyi mə
boə, bayɛ̀ edisa nnya béfi bətə bəfiə kedi ku kɔtɔ ku bebuki ba baawaninsə
simuə kaalo eto sinə eto budi, lə bayɛ sɛsɔnɔ budi.”
26 Nyaso se kale disiəə, Paulo ákpa basani bamə nya bésu béyifo
disikpinkpi eto lekpa nəmə. Nyamfo eto kamaa, úsu Yudafɔ eto Disumuyo
úsu útə besumunyə bote eyi nnya kama fɛ disikpinkpi eto lekpa nəmə loolo
itə lə befi kedi eto bikə baboko lə beyifo keditətə eto lekpa lə mə disi.

Bəmúə Paulo Lə Yudafɔ Eto Disumuyo.

27 Nya se íbu sɛkɛ lə eyi akuanse nyamə lə eyoo, Yudafɔ bətsyuə étsyi
Asia eti bəbə bənyə Paulo lə Yudafɔ eto Disumuyo mfo. Nyaso bákpadi
betidi bətsyuə básɔ lebo nya bəmuə wə.
28 Nya bəńyə mfó banlɛ kudu bokpo bənkə, “Israel eto basani,
bɛwunsəko bo! Osani əmfo ni nwə nlɛ botsyilama kate betidi kenke lə
nlebe nlebe asa nnya ńyə lə bo betidi ku afi ku Disumuyo nəmfo əsuə.
Nya kama tsyaa, woakpa mba lenni Yudafɔ kedufənko Disumuyo nnya
nlɛ bote nkə bákpe bo Yudafɔ eto kakɛnkɛkɔ kamfo kɔfiɔ!”

29 Bátɛyi nko itsyise lefe nə lefe məə, bənyə bə Paulo ku Trofimo wə ni
Efesonyə balɛ bɔyɛ kafe lə Yerusalem. Lə nyaso béfi nsusu bə ókpa wə
úsuko Yudafɔ eto Disumuyo mfó.
30 Nyaso se banlɛ kudu bokpo nkoo, étakasə betidi kenke lə umə əmə nya
bátaka ku kudu nya bétsyetsyi bésu bátsya lə kusumukɔ mfó. Bətsyuə
ənə Paulo babɔnko lə Disumuyo nya béti biku kenke.
31 Nya lefe nə bála bə lə balo wəə, Romafɔ eto bamamanyə eto
ɔtɔnkotɔnko kplɛ ánɔ nkə Yerusalemfɔ kenke átaka bəńyə balɛ bulə bokpe.
32 Lamfolamfo, ókpa bamamanyə ninə ku bamamanyə bətsyuə ɔ́yɛnko
nya bésu kaka banlɛ bulə bokpe mfó. Nya se mba ntɔnko mba nlɛ bulə
bokpe dínyə bamamanyə bamfóo, báyɛ Paulo bɔblɛ.
33 Mfó nya ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmə dítə kusu nkə bəmuə Paulo nya béfi
amana ənuə bákpe wə. Nya fɛ ɔ́tɔ ɔ́nɔ utsyə eto okle utidi əmfo ni ku lesa
nə úyifo.
34 Nya betidi bamfó eto utsyuə saa eto lesa nə ɔ́tɛyi lɛbɔ lete. Nya se
bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko əmfo mámfo ditiki saa nə banlɛ bɔtɛyi kasɔ
bɔnɔ itsyi lə kudu ko betidi bamə nlɛ bokpo esoo, ɔ́tɛyi nkə bakpa Paulo
besu beti bakpe lə bamamanyə eto diyo.
35-36 Nya lefe nə báyo kesiee, ibə bə ele bə bamamanyə bamə tsyi Paulo
ku mə ani babesə kato itsyi lə lɛblɔfi kekleke nə sitiditu siamə dífi lə Paulo
əsuə eso. Nya bətəkəko mə ku kudu bembembe ku etiki bənkə, “Belo wə!”

Paulo Edi Etiki Ulə̀kə Ǝsuə Kasɔ.

37 Nya lə lefe nə baala bə befi wə besu beti bakpe lə diyoo, Paulo átɛyi
bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko kplɛ nkə, “Ǝəntə mɛ kusu lə ndinko fə etiki
sɛkɛɛ?”
Nya bamamanyə eto uninə əmə lɛtɔ wə nkə, “Bee! Aanɔ Sigriki fɛ?”
38 Nya usi ɔ́tɔ wə nkə, “Inni fə ni Egiptenyə wə lékpa bewudifɔ akpi ana
ba létaka bəńyə lə Aba əsuə lefe nə léfe mə lə mfóo, nya bétsyetsyi bédu
bésu mfiminti kafo?”
39 Nya Paulo díləkə kɛnyɛ nkə, “Yudanyə mini. Bále mɛ lə Tarso lə Kilikia
eto kasɔ. Nya umə əmfóo, enni umə kɛkɛ. Lə nyasoo, lekpakpa tə kusu lə
ndi ko betidi bamfo etiki.”
40 Nyaso uninə əmfo átɔnɔ útə Paulo kusu nkə udinko mə etiki. Nya
Paulo lɛbɔ úbə úńyə lə kesie eto atalakpoe mfo nya óbesə ani kato nya
ɔ́tɛyi mə nkə bedi kã. Nya se bédi kãã, údi mə etiki lə Yudafɔ eto sele
əsuə nkə,

22

1 “Boantomə ku bayimi ba letsya mfo, nlɛ mi taflatsyɛ boto! Bitə kusu lə
nkpasə mi etiki nyamfo lə bɛnɔ.”
2 Nya lefe nə bánɔ bə Yudafɔ eto sele ɔnlɛ budii, bésinkli báyɛ kudu
bokpo, betsyue wə ato. Nya Paulo lɛtɛyi mə nkə,
3 “Yudanyə mini, nya bále mɛ lə Tarso lə Kilikia eto kasɔ. Fɛɛ Yerusalem
mfo mínsu suku. Gamaliel léte mɛ asa. Báte mɛ boantomə eto afi ku mə
akpa kenke. Nya mímfi mɔ lɛkɔɛsi kenke míntə Onanto fe kase mi tsya
nlɛ buyifo mmi.
4 Nya idu lə lefe nəmfóo, ntsyə kasɔ ku bafokanɔfɔ lə kusu fɔfɔ komfo
əsuə butəkəko, nya mínla miə balo mə. Nyaso ḿmuə basani ku besio
nkpe lə Aba eto díyo.

5 Usumunyə Ninə Kenke ku katsyakɔ kamə eto uninə saa ebudi nya minlɛ
bɔtɛyi mfo eto adansiɛ, itsyise mə díkawɔni ekue kətə mɛ bə nsunkeyifo
asa nyamfo. Nya lefe nə míntɔ lə Damaskoo, bətə mɛ əsuəale bənkə nnyə
bafokanɔfɔ ba nkpe mfóo, lə mmuə mə, lə nkle mə mfi mboko Yerusalem
bə lə bənə mə koto.

Paulo Édi Etiki Itsyi Lə Kase Ɔtsyi Lɛkɔɛsi Ɔwuninsə Ǝsuə.

6 "Lə lefe nə mínyɛ míntɔ ibu sɛkɛ lə ndufə Damaskoo, iyifo fe kakɔmi
eto lefosi abombo ənuəə, lamfolamfo diyənde kekleke ditsyuə dítsyi kato
díbə lékpo mɛ lə əsuə!
7 Nya míndu mínɔ mínkpo lə kasɔ nya mínɔ se ɔkɔɛ utsyuə nlɛ etiki
budi kátɛyi mɛ nkə, 'Saulo, Saulo, beso fəńyə mɛ lə əsuə mmə?'
8 "Nya míntɔ mínkə, 'Bonamute, owoe feni?'
"Nya usi údi mɛ etiki nkə, 'Mɔ ni Yesu Nasaretnyə.'
9 Nya betidi ba ku mɛ nyɛɛ, ənyə diyənde nəmfo. Fɛɛ bánnɔ utsyə wə
nlɛ etiki budinko mfo eto ɔkɔɛ.
10 "Nya míntɔ wə minkə, 'Bonamute, be ele bə nyifo?'
"Nya usi ɔ́tɛyi mɛ nkə, 'Taka, lə esu Damasko. Mfó moote fə lesa nə
mínləkə fə miə lə eyifo.'
11 Diyənde kplɛ nəmfo ába mɛ ənəmi itə bə betidi ba bonko mə nyɛɛ,
lɛkɔbe mɛ lə kɔni bálɛ fɛ búsu búdufə Damasko.
12 "Nya, osani utsyuə akɛ mfó wə baakpo Ananias. Uyifo utidi wə leebu
Onanto tinti, nya woayɛ lə bo afi əsuə tsya. Nya Yudafɔ ba nkpe mfó kenke
leebu wə tinti.
13 Utidi əmfo əbə úńyə mɛ lə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, 'Ɔyimisani Saulo,
sinkli ənyə asa!' Lə nya koo, mɔ ənəmi lékpa kɛ, nya mínyə wə!
14 "Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, 'Bo bana eto Onanto ni futsyə díləkə fə nkə laate
wə lelabi, nya lə ənyə wə Ubi Kɛnkɛ lə ate wə tsya, lə anɔ wə etiki itsyi lə
wə kɛnyɛ.
15 Ele bə fi nkomə eto ditiki nəmfo esuko kalebe saa fe odansiɛ esu atɛyi
betidi kenke lesa nə fənyə nya fanɔ tsya.
16 Nya mɔmɔɔ, kulesa mensi bu. Taka əńyə, lə afo ntufləsəfləsə eto
lekpa. Lə akpadi wə diye, lə uflə fə abua uwi.'

Onanto Ákpe Paulo Nkə Úsu Mba Lenni Yudafɔ Ɔflɔ.

17 "Nyamfo eto kamaa, nsinkli nsu Yerusalem. Nya lefe nə mínsu
Disumuyo minlɛ ola botoo, íyifo mɛ fe selabe minlɛ, nya mínyə buləkəkate
butsyuə.
18 Mfó nya Bonamute kosate lɛtɛyi mɛ nkə, 'Kɔse lə edu lə Yerusalem,
itsyise betidi ba nkpe mfo embutsyue fə ditiki nə fɔɔtɛyi itsyi lə mɛ əsuə
koto.'
19 "Nya míntə mbuayɛ minkə, 'Bonamute, məmblɛ yi bənkə mɔ díkesu
katsyakɔ isu katsyakɔ kesu kəmuə bafokanɔfɔ nya mínkablɛ mə.
20 Lə lefe nə banlɛ Otsyabe Stefano boloo, mintsya átɔnɔ ku mə, nya
bələkə mə awu kato bətə mɛ mínlɛ fɛ bákato wə aba kalo.'
21 "Nya Bonamute lɛtɛyi mɛ nkə, 'Taka, lə ama kusu itsyise kaka minlɛ
fə botsyese atsyo tinti lə betidi ba lenni Yudafɔ nti!' "
22 Lə lefe nəmfo kenkee, betidi bamfó ńyə kpoo banlɛ wə ditiki ato
butsyuə. Fɛɛ lefe nə údi wə ditiki nəmfo ólosəə, məmblɛ ákpo kudu bátɛyi
bənkə, "Aa! Lo wə ku wə ditsyəbi kenke! Yensile bə ɔkɛ lə kawunsiə kamfo
kon!"

23 Nya məmblɛ lekpo kudu bembembe ku lɛblɔfi bála mə awu lə əsuə,
nya bákpa utembu bəsə wə, nya utembu əmə lébe kato ófo mfo kenke.
24 Nya Roma eto bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmə dítə nkə bákpa
wə bedufənko diyo kafo lə bablɛ wə lə babɛbɛ lesa nə eso Yudafɔ bamfo
nlɛ wə kudu bokpo.
25 Fɛɛ lefe nə bákle wə bəəbə wə bɔblɛɛ, Paulo átɔ omamanyə ninə ɔni
wə dińyə mfó nkə, “Kusu kpe bə bablɛ Romanyə wə bánkponko tɔ lekpo?”
26 Se uninə əmfo lɛnɔ nyafoo, úsu ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmə ɔflɔ nya ɔ́tɔ wə
nkə, “Be biə bieyifo mfo mmə? Osani əmfoo, Romanyə uni lo!”
27 Nyaso bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmfo dísu Paulo ɔflɔ nya ɔ́tɔ
wə nkə, “Be fanlɛ bɔtɛyi? Romanyə feni?”
Nya Paulo dítə mbuayɛ nkə, “Ee!”
28 Nya ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmfo lɛtɛyi wə nkə, “Mintsya Romanyə mini.
Fɛɛ mɔɔ, atabi kpə míntə fɛ mimfiani Romanyə!”
Nya Paulo dítə wə mbuayɛ bio nkə, “Mɔ alɛɛ, mɔ anto ku ambe kenke
eyifo Romafɔ.”
29 Lamfolamfo se betidi ba bə bablɛ wə lə batɔ wə kɛnyɛ eto etiki banɔ
léte bə Romanyə unii, difufu əmuə məmblɛ kenke nya bányi besu kama.
Nya lefe nə mə ɔtɔnkotɔnko kplɛ léte nkə Romanyə unii, sikpi əmuə wə
tinti, itsyise wə ni futsyə dítə kusu nkə bakpe wə lə amana əsuə.

Bákpa Paulo Bésuko Bakponkpo Ɔflɔ.

30 Bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmfo ála nkə waate lesa nə díbə
fɛ béfi etiki lə Paulo əsuə. Nyaso se kale dísiəə, ókpadi Yudafɔ eto
besumunyə ninə ku mə bakponkpo kenke nya məmblɛ díbə bakɔ. Nya
útə nkə banyankli Paulo nya bákpa wə báboko mə ənəmi bə lə bedufə lə
wə etiki əsuə.

23

1 Lefe nə Paulo létsyilamasə ənəmii, únyə Yudafɔ eto bakponkpo ba
díkəbə bensi lə lekpokakpokɔ mfó, nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bayimi, mɔ lɛkɔɛsi
anlɛ mɛ dikpi bolo lə Onanto eto ənəmi ibə ese lə mmi eto diyi nə mfo.”
2 Nya se Ananias wə ni Yudafɔ eto Usumunyə Ninə Kenke lə mə nti mfó
lɛnɔ kase Paulo dítə mbuayɛ bomfoo, ɔ́tɛyi mba ńyə lə Paulo ɔflɔ mfo nkə
basɔ wə lə kɛnyɛ.
3 Mfó Paulo lɛtɛyi wə nkə, “Onanto əbɔsɔ fə nko ke! Fə nwə ni ofati wə
bákua diflubi futututu! Nte okponkpo wə eto okle fe ni mfo? Nte kɔfi ko
eto okle əsuə fáyɛ fanlɛ mɛ lekpo bokponko, fɛɛ fə əmə ke ńyə lə ko əsuə
se fətə kusu fə basɔ mɛ!”
4 Nya mba díńyə lə Paulo ɔflɔ mfó lɛtɔ wə bənkə, “Onanto eto Usumunyə
Ninə Kenke fanlɛ boka mmə?”
5 Lə nyasoo, Paulo ətə mbuayɛ nkə, “Mɔ bayimi, Israelfɔ, mánte nko
minkə wə ni Usumunyə Ninə Kenke. Lə nko inii, eni méndi wə etiki nko.
Itsyise bátɛyi lə Awɔnisə Kɛnkɛ eto Kukue nkə, ‘Mántɛyi etiki bua saa nnya
dińyə lə mi batɔnkotɔnko əsuə.’ ”
6 Nya Paulo ənyə nkə, betidi ba díbə bátsya mfó eto bətsyuə eyifo
ditsyukpa nə baakpo Sadukifɔ, nya bətsyuə tsya diyifo Farisifɔ. Lə nyasoo,
ófã bembembe ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ bayimi, Farisinyə mini! Nya Farisinyə eto
kafo bale mɛ bétsyiko! Nyaso banlɛ mɛ lekpo bokponko mmi nɛ itsyise
mfo nnɔ miə bəkpənkə si bootaka betsyi ɔkɔmə bəbə bio!”

7 Nya lefe nə Paulo lɛtɛyi nko eto ditiki nəmfo ólosəə, dikunə kədiə ko
dídufə lə etsyukpa ənuə nyamfo eto nti, nya báma lə akpa ənuə.
8 Itsyise Sadukifɔ aatɛyi bənkə bekpənkpə ənsiəmbotaka, nya Onanto
eto batɔnkpe ku awɔnɔ əmbə, fɛɛ Farisifɔ áfo nyamfo kenke bánɔ.
9 Mfo nya kədiə dídufə mə lenti nyanklaa. Mfo nya kɔfi eto bateasa
ba ni Farisifɔ díńyə lə Paulo eto ditiki nəmə eto kama bə ɔnukualɛ ɔ́tɛyi.
Nya bákpo kudu bembembe bátɛyi bənkə, “Boənyə lesa bua saa lə wə
əsuə! Nya lə lɛwɔnɔ ditsyuə nye Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə nlɛ wə etiki
budinkoo, be lebia lə nnya əsuə?”
10 Mfóo, etiki eto kənə kamə əbə kakɛ ale tinti. Nyaso bamamanyə eto
ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmə áte sikpi nkə boonə Paulo bésense nyasoo, ɔ́tɛyi wə
bamamanyə nkə bakpa wə besu beti bakpe lə Aba eto diyo.
11 Nya diyi nəmfo eto ntsyəntii, Bonamute əbə Paulo ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə
nkə, “Paulo, kpe utu! Fe kase fəńyə fédi mɔ ditiki nəmə eto adansiɛ lə
Yerusalem, nko ke fuuńyə edi ni lə Roma tsya nɛ.”

Yudafɔ Ákpe Disi Bənkə Baalo Paulo.

12 Nya se kale dísiəə, Yudafɔ bətsyuə áka ntamu bənkə bəəmbudi lesa
nye bənə ntu isu ese lefe nə eto lefe balo Paulo!
13 Nya betidi bamfo ebuyifo fe betidi fosi ana ku kama.
14 Nya bésu besumunyə ninə kenke ku mə batɔnkotɔnko ɔflɔ nya bésu
bátɛyi mə bənkə, “Boka ntamu boənkə boembudi nye bunə kulesa isu ese
lefe nə boolo Paulo.
15 Lə nyaso mi ku bakponkpo tɛyi bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko bə lə
okpa Paulo oboko katsyakɔ mfó. Biyifo fenkə bela biə bisi biatɔ wə etiki
nyamə eto lekpasə. Nya lə bakpa wə balɛ bobokoo, lə bolo wə lə kusu.”
16 Nya se Paulo eto utitabo lɛnɔ etiki nya kenke bátɛyi mfo esoo,
útsyətsyi úsu Aba eto diyo kaka bákpe Paulo nya úsu úyu ɔ́tɛyi wə etiki
nya bátɛyi.
17 Nyaso Paulo ákpadi omamanyə ninə wə díńyə lə mfó nya ɔ́tɛyi wə
nkə, “Kpa okosobi əmfo esuko mi ununə ɔflɔ. Ɔyɛnko ditiki kekleke nkə
lə ɔtɛyi wə.”
18 Lə nya esoo, omamanyə əmə ákpa okosobi əmfo úsuko mə uninə
əmə ɔflɔ. Nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Paulo wə bákpe lə diyo mfo lekpadi mə nya
ɔ́tɛyi mɛ nkə nkpa dikpefi nəmfo mboko fə ɔflɔ lə ɔtɛyi fə ditiki ditsyuə nə
ɔnyɛnko.”
19 Nyaso bamamanyə ninə kenke eto ɔtɔnkotɔnko əmfo ákɔbe okosobi
əmfo lə kɔni nya ókpa wə usuko lɛkpɔ nya ɔ́tɔ wə nkə, “Be fanyɛnko fə
atɛyi mɛ?”
20 Nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Yudafɔ bətsyuə ákle kɛnyɛ ku mə beninə bənkə
bəəbə balɛ fəə lekpakpa bə lə akpa Paulo aboko katsyakɔ mfó kusɛɛ ku
nsusu bə lə batɔ wə etiki ətsyuə.
21 Fɛɛ mamfo mə etiki, itsyise mə betidi fe awosi ana ku kama əbɔbiə lə
kusu komə kala wə kusu. Betidi bamfo akle kɛnyɛ bə boolo Paulo fɛ boodi
lesa nye bənə ntu. Nyaso balɛ kusu bɔbɛbɛ ɛɛyɛ lə fə. Boomuə əsuə besu
babiɔ lə kusu mfo, itsyise balɛ kusu bobe bə əbɔtɔnɔ ətə mə nko.”
22 Bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko əmfo əkə wə ato nkə, “Məntə lə kutsyuə
saa lə usi ɔnɔ ditiki nə fátɛyi mɛ mfo blɛmblɛ!” Nya útə okosobi əmfo
kusu dídu.

Bákpa Paulo Bésuko Aba Eto Unyɛsiə Felike Ɔflɔ.

23 Nyamfo eto kamaa, omamanyə ninə əmfo ákpadi wə beninə inuə nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bɛbɛbɛ bamamanyə alofa ənuə ba luusu Kaisarea mmi ku
kətsyə abombo ɔwɔnɔmbɛ. Bɛbɛbɛ betidi alofa ənuə ba tsya luutsyi afle
ku betidi fosi akuanse ba ləəsiə lə batɔmini.
24 Bitə Paulo batɔmini lə usiə lə bekpa wə bɛyɛnko buɛ bisuko Aba eto
Unyɛsiə Felike ɔflɔ.”
25 Nya ɔ́wɔni kukue kutsyuə nkə befi besuko unyɛsiə əmə nkə,
26 Kukue komfo etsyi mɔ Klaudio Lisia ɔflɔ nya minlɛ ko bufi katsyese fə
Boote kplɛ Felike minlɛ fə busiəsə.
27 Yudafɔ dímuə utidi əmfo nya yoofo budi bə bala bə baalo wə fɛ
mintə bamamanyə miə bafo wə, itsyise nnɔ bə Romanyə uni.
28 Nyaso nkpa wə nsuko mə katsyakɔ bə lə banɔ lesa nə uyifo.
29 Nnyə ntsyə lekpo minkə nnya eso bəmuə wə mfo yɛ lə mə Yudafɔ
eto afi əsuə nya inni bota kebu bo eso ele bə bakpe wə lə diyo nye balo
wə.
30 Lə lefe nə utsyuə lɛtɛyi mɛ ənkə balɛ disi bubu lə wə əsuə bə lə balo
wəə, lamfolamfo mbu disi minkə lə nkpa wə mboko fə ɔflɔ nya lə ntɛyi
mba wə ku mə lɛkɛ etiki miə befi kabua ka uyifo baboko fə ɔflɔ.
31 Nyaso bamamanyə bamfó eyifo lə lesa nə bátɛyi mə əsuə. Nyaso
ketsye kamfóo, bákpa Paulo báyɛnko taa Antipatri.
32 Nya se kale dísiəə, bamamanyə ba nyɛ lə akpa ésinkli bésu Aba
eto diyokakpekɔ mfó, nya bətə mba ləəsiə lə batɔmini bə bayɛnko Paulo
besuko Kaisarea.
33 Se bésu bédufəə, bákpa Paulo ku kukue ko bətə mə mfo bésu bətə
Aba eto Unyɛsiə əmə.
34 Nya lə lefe nə ɔnlɛ kukue komə boklaa, ɔ́tɔ Paulo kaka útsyi. Se ɔ́nɔ
nkə Paulo etsyi Kilikiaa,
35 usi ɔ́tɛyi wə nkə, “Muudufə lə fə etiki nyamfo əsuə nnɔ nya kukɔnɔ
lə lefe nəmə ayo lə fonko betidi ba lɛkɛ etiki mfó əbə.” Nya usi útə wə
bamamanyə ba ńyə mfó nkə bákpa Paulo besu beti bakpe lə diyo nə Oka
Herodes léto lə bakase wə.

24

Yudafɔ Ála Etiki Bətəkə Paulo.

1 Eyi anɔ eto kamaa, Usumunyə Ninə Kenke Ananias ku Yudafɔ eto
beninə bətsyuə ku mə Otsyiami wə bákpo Tertulo əbə Kaisarea. Bəbə
Felike ɔflɔ bə lə bəbə babɔ wə kabua ka Paulo nlɛ buyifo.
2 Nya se bákpadi Pauloo, Tertulo ákpe kɛnyɛ ɔ́tɛyi nkə, “Bo Ububutidi,
lefe kpə ni nəmfoo, diyuə akɛ bo lenti ɛyɛ lə fə kobe ku bote butsyue bo
fefi fanyɛnko bo eso. Nya bunyə boə bɔtsyikawuninsə sɛɛ kpə tsya əbə lə
bo kasɔ mfo kenke.
3 Nyamfo eso bo Yudafɔ kenke lɛ fə ani bɔsɔ.
4 Nya bɔlɛ fə lekpakpa bɔlɛ boə lə bɔyɛ fə lefe bobiasəə, lə etsyue ato
anɔ etiki nya boəbə bɔtɛyi itsyi lə osani əmfo əsuə.
5 “Se bunyə wəə, bunyə boə uyifo nwə laakpe bulə, nya woatsyilama
kafe lefe saa akabiasə Yudafɔ eto nsusu lə kalebe saa lə kasɔ kamfo kenke
bə lə bənə asa bua baboko lə bənyə Aba lə əsuə. Nya wə ni ditsyukpa nə
baakpo Nasaretfɔ eto ɔtɔnkotɔnko.

6 Nya búnyə tsya boə úkatsyilama kéyifo asa nnya dítə bə ókpe bo
Yudafɔ eto Disumuyo kɔfiɔ fɛ búmuə wə. Bola boə eni boeyifo wə lesa
nə díńyə itə asa bua nnya uyifo úńyə lə bo afi əsuə.
7 Fɛɛ bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko ninə Lisia díbə ɔ́lɛ wə ófo, nya útə
əsuəale nkə wonko mba ləkə etiki bə lekpo eti lə fə ənəmi.
8 Nyaso ebofo wə bɔtɔ lə anɔ lə etiki nnya bɔ́tɛyi mfo eyifo sidia.”
9 Nya Yudafɔ bamə kenke lɛkɔ bédi adansiɛ bátɛyi bətəkə lə nnya kenke
Tertulo lɛtɛyi bə iyifo ɔnukualɛ.

Paulo Édi Etiki Ókpansə Wə Etiki Lə Felike Eto Ǝnəmi.

10 Nya lefe nə Aba eto unyɛsiə emfo diyifo Paulo kɔni nkə udi etikii,
Paulo ətsyə kasɔ nkə, “Anto, nnyi miə fə ni futsyuə laakpo akpo lə Yudafɔ
nti alɛ kpə ni nyamfo. Lə nyaso iyifo mɛ disuəyuə bə ndi etiki nləkə mɔ
əsuə kasɔ lə fə ənəmi.
11 Yuuyifo fə bote bənkə iyifo fe lefosi eyi ənuə ni nyamfo se mímbə
Yerusalem mímbə lə Yudafɔ eto Disumuyo mfó bə lə ntə kedi.
12 Nya kuutsyuə mənyə se bonko kuutsyuə nlɛ etiki bunə nye mínkpe
bulə saa lə Yudafɔ eto Disumuyo mfó nye lə Yudafɔ eto ntsyakɔ tsya nnye
lə umə əmə kafo.
13 Nya betidi bamfo eto kuutsyuə saa əmbofo kulesa bunyə kate sitinti,
bə etiki nnya bátɛyi mfo eyifo sitinti.
14 Nyaa, ditiki nə əsuə mɔɔtɔnɔ ku mə ni bənkə nńyə lə boantomə eto
Onanto eto bofokanɔ eto kusu ko mə bənkə iyifo ditsyukpa nə nńyə lə mə
əsuə. Nnya ni bə mmfo Moses eto kɔfi nnɔ kekleke ku asa nnya báwɔni
bákpe lə Onanto eto bənyɛləkətidi eto ekue əsuə.
15 Mfi ənəmi ntəkə lə Onanto əsuə fe kase mə tsya dífi mə ənəmi bətəkə
bə betidi ba kenkee, bə basɛɛ ku babua tã ebotaka betsyi ɔkɔmə bəbə.
16 Lə nyamfo esoo, mfi mɔ əsuəale kenke nkpe bə nləkə mɔ nsusu nte
lə nkpa lə nyamfo əsuə lə Onanto ku betidi kenke eto ənəmi.
17 “Alɛ kpə ni nyamfo mensikɛ lə Yerusalem. Nya misinkli mimbə miə
mufi ətəsa ntə bakombo ba ni mɔ kosate eto betidi nya lə ntə Onanto kedi
tsya.
18 Lə lefe nə mínyifo disikpinkpi eto lekpa mínlosəə, Yudafɔ bətsyuə əbə
bənyə mɛ lə Disumuyo mfó. Nya bonko mba laakpo kudu kakpe bulə saa
mányɛ. Nya mɔ əmə tsya mánkpe bulə saa.
19 Yoofo budi bə Yudafɔ ba ditsyi Asia eto kasɔɔ, mə ele bə bebə fə ɔflɔ.
Nya lə mɔ ku mə kpe etiki ətsyuəə, nnya booləkə batɛyi nɛ.
20 Nnye betidi ba nsi mfóo, yoofo budi bə bɔɔtɛyi asa bua nnya eto dikpi
nə bálo mə lefe nə Yudafɔ eto bakponkpo ninə ba lɛkɛ mfó fɛ bákponko
mɛ lekpo.
21 Enso ditiki nə mímbesə ɔkɔɛ kato míntɛyi lə lefe nə míńyə lə mə ənəmi
minkə, ‘Mbə katsyakɔ mfo lə nləkə mɔ əsuə kɛnyɛ minkə mfo nnɔ minkə
bəkpənkpə si bootaka betsyi ɔkɔmə bəbə’ eso békponko mɛ lekpo?”
22 Nyaso Felike wə nyi kusufɔfɔtsyɔntsyɔ eto ditsyukpa nya ófo ditiki
nəmfo ɔ́nɔ tintii, átɛyi Yudafɔ bamfo nkə, “Bisinkli bɛyɛ isu ese lefe nə
bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko kplɛ Lisia luubə fɛ lə nla ditiki nəmfo nləkə.”
23 Nya útə kusu nkə omamanyə ninə kpa Paulo usu okpe lə diyo. Fɛɛ
balɛ wə ola kukɔnɔ, lə bətə wə bayɛtsyuə ba luubə bə bəənyə wə nnye
baboko wə asaa, kusu.

Paulo Átɛyi Felike Ku Drusila Wə Etiki.

24 Lə eyi asiani ətsyuə eto kamaa, Felike ku wə usiə Drusila wə ni
Yudanyə əbə, nya útə nkə bakpa Paulo baboko, nya údi mə etiki itsyi lə
Yesu Kristo eto bofokanɔ əsuə.
25 Nya lefe nə unsi ɔnlɛ asa kasɔ buləkə kate mə itsyi lə nkpə sɛɛ siəsiə
ku əsuə ola bɔlɛ ku Onanto eto lekpo kponkpo nə ləəbə bubə kama kamaa,
sikpi alɛ Felike tinti. Mfóo, nya Felike lɛtɛyi wə nkə, "Taka lə edu. Nya lə
nsi nkɛ lefe sɛɛ, muutə bakpadi fə bətə mɛ."
26 Nya se úbu nkə Paulo ebuyifo nte butsyuə utə wə esoo, úkakpe nkə
bákakpadi wə lefe saa lə wonko wə lə bəkədi etiki lə bətsyuə.
27 Lə alɛ ənuə eto kamaa, bələkə Felike bédunko nya báboko Porkio
Festo lə wə kɛnyɛ. Nya se Felike lɛbɛbɛ nkə Yudafɔ la wə asa esoo, útə
kusu nkə Paulo si ɔkɛ diyo nəmə mfó.

25

Paulo Éfi Wə Etiki Úsuko Okankplɛ Kaisare Ɔflɔ.

1 Eyi ətsyə eto kama se Festo díbə údufə lə wə sininə kedikɔɔ, údu lə
Kaisarea úsu Yerusalem.
2 Mfó nya besumunyə ninə ku Yudafɔ eto beninə lɛtɛyi wə etiki itsyi lə
Paulo əsuə. Nya bálɛ wə lekpakpa bənkə
3 okpa Paulo oboko Yerusalem. Nya mə nsusu ni bənkə bɔɔbiɔ bəsəkə
wə lə kusu. Nya lə ubə ɔlɛ bofee, lə balo wə.
4 Nya Festo lɛtɛyi mə nkə, "Paulo labe lə diyo lə Kaesarea. Nya mintsya
luubə mfo lefe kliminti eto kama.
5 Nyaso bitə lə mi beninə lə bəbə mfó lə bəbə bələkə kabua ka úyifo
bate."
6 Lə eyi mflamfla nye lefosi eto kamaa, Festo ésinkli úsu Kaesarea. Se
kale dísiəə, ókpadi Paulo eto lekpo nəmfo.
7 Nya se Paulo díbə údufə lekpokakpokɔ mfóo, Yudafɔ ba ditsyi
Yerusalem əbə bəńyə bátsyilama wə nya báwe etiki kpə bətəkə wə lə əsuə
nya bámfo kɛnyɛ buləkə kate ɔnukualɛ wə nkpe lə nnya.
8 Paulo édi etiki ɔ́tɛyi nkə, "Ményifo kabua saa nta Yudafɔ eto kɔfi nye
Disumuyo nye Okankplɛ Kaisare eto kɔfi əsuə mbu."
9 Nya se Festo léla nkə lə Yudafɔ la wə asa esoo, ɔ́tɔ Paulo nkə, "Ala
fənkə eesu Yerusalem lə nsu nkponko fə lekpo nəmə mfó?"
10 Nya Paulo lɛtɛyi wə nkə, "Owo. Iyifo mɛ kusutətə bənkə kasɔ kamfo
eto Okankplɛ Kaisare kosate kponko mɛ lekpo nəmfo. Fə kosate yi sitinti
fənkə manta kɔfi sa mbu nyifo kabua sa lə Yudafɔ əsuə.
11 Lə nyifo lesa nə díńyə itə bə balo məə, mɔɔtɔnɔ miə balo mɛ! Fɛɛ lə
mánta kɔfi saa mbuu, yembutə kusu bə fə nye utidi bamba lə ufi mɛ utə
betidi bamfo lə balo. Lə nyaso mfi mɔ etiki nlɛ butsyə lə Okankplɛ Kaisare
eto ənəmi!"
12 Nyamfo eto kamaa, Festo ku wə beninə álɛ etiki nyamə bábe nya
ɔ́tɛyi Paulo bənkə, "Se féfi fə etiki fanlɛ Okankplɛ Kaisare butə esoo, ebusu
Okankplɛ Kaisare eto ənəmi."

Oka Agripa Ku Berenike Ánɔ Paulo Eto Etiki.

13 Lə eyi ətsyuə eto kamaa, Oka Agripa ku wə ɔyimisio wə baakpo
Bernike əbə Festo ɔflɔ lə Kaisarea bə lə bəbə bənyə wə bəsiəsə.

14 Bəsiə mfó eyi kpə nya Festo dífi Paulo eto etiki ɔ́tɛyi Oka əmfo nkə,
"Osani utsyuə labe lə Aba eto diyo mfo, nya Felike léyani utsyə.
15 Lefe nə mínsu Yerusalem, besumunyə ninə ku mə batɔnkotɔnko átɛyi
mɛ etiki nnya bála bətəkə wə, nya bátɛyi mɛ bə ntə kusu lə balo wə dikpi.
16 "Nya mínləkə kasɔ mínte mə miə Romafɔ eto kɔfi məntə kusu bə balo
utidi dikpi fɛ lə bakponko wə lekpo. Ele bə bətə wə kusu lə wə ku betidi
ba lɛkɛ etiki lə batsya batɛyi nya fɛ lə balo wə dikpi.
17 Lefe nə bəbə mfo lə etiki nyamfo əsuəə, mintsya mémfi nnya ntsyə lə
əsuə. Lə nnya kəsiəsə eto olesiəə, ntə miə bakpa osani əmfo baboko mɔ
lekpokakpokɔ.
18 Fɛɛ etiki nnya béfi lɛ wəə, menyifo etiki bua nnya mímbu miə nnya
boofi lə wə əsuə.
19 Asa nnya bátɛyi mfó eyifo etiki nnya ditsyi lə mə kafokanɔ ku utidi
wə baakpo Yesu wə díkpə, nya Paulo, wə nlɛ bɔtɛyi nkə okpe nkpə əsuə!
20 Iyifo mɛ basaa nya mante kase mɔɔyɛ nla etiki nyamə. Lə nyaso ntɔ
Paulo lə woola nkə woefi ditiki nəmə usuko Yerusalem lə usu uləkə etiki
nyamfo kɛnyɛ lə Yerusalem mfó.
21 Nya Paulo lɛtɛyi nkə óla nkə woefi wə etiki usuko Okankplɛ Kaisare
lə udi, lə nyaso ntə miə beti wə bakpe lə diyo isu ese lefe nə mootsyese wə
Okankplɛ əmə ɔflɔ."
22 Nya Oka Agripa lɛtɛyi Festo nkə, "Nla miə mɔ kosate lə nnɔ wə ditiki
nəmə."
Nya Festo lɛtɛyi wə nkə, "Ɛbɔnɔ ditiki nəmfo kusɛɛ!"

Paulo Ƒbə Agripa Eto Ƒnəmi.

23 Nya se kale disiəə, Oka Agripa ku Berenike álɔkɔ ku bekankə bəbə
lekayo nya bédufə lekpokakpokɔ mfó. Nya bamamanyə ku umə əmə
eto beninə dítəkəko mə bəəbə. Nya Festo dítə əsuəale nkə bakpa Paulo
baboko.
24 Nya Festo lɛtɛyi nkə, "Oka Agripa ku mi mba kenke díbə bétsya mfo,
osani əmfo ni utidi wə Yudafɔ ba nkpe lə Yerusalem ku Kaisarea mfo kenke
tsya léla bə balo!
25 Fɛɛ lə mɔ nsusu əsuəə, wényifo kulesa nə dítə bə balo wə dikpənkpi.
Fɛɛ wə əmə tsya nkə úfi wə etiki útə bo Okankplɛ. Nya mintsya mánni
nko.
26 Fɛɛ be ni lesa nə ele bə nwɔni ntə bo Okankplɛ əmfo? Itsyisee, wényifo
tɔ kabua saa mə. Lə nyaso nkpa wə mboko mi ku fə Oka Agripa titlu, minkə
lə bidufə lə wə ditiki əsuə lə bete mɛ ditiki nə ele bə nwɔni ntsyese wə.
27 Itsyisee, yanlɛkɛ bə nkpa nwə bákpe lə diyo ntsyese kasɔ kamfo eto
Okankplɛ lə lefe nə eto lefe mənnyə kabua ka úyifo ka mɔɔwɔni ntsyese
wə."

26

Paulo Áta Wə Ƒsuə Ƒto Disi Lə Agripa Eto Ƒnəmi.

1 Nya Agripa lɛtɛyi Paulo nkə, "Kusu kpe bə di fə etiki."
Lə nnya esoo, Paulo ábesə wə kɔni kato nya údi etiki ɔ́tɛyi nkə,
2 "Bo Oka Sɛɛ Agripa, disi ɛkpɛ kpe mɛ mmi bə moofo mɔ ditiki buləkə
kate lə fə ənəmi lə nnya eso Yudafɔ dífi etiki lə mɛ əsuə.

3 Itsyise nyi miə fəə, eyi Yudafɔ eto kənə ka nkpe lə mə nti ku mə akpa
kenke kukɔnɔ. Nyamfo esoo, minlɛ fə lekpakpa nɛ. Kpe utu lə anɔ mɔ
etiki ətə mɛ.
4 "Yudafɔ kenke yi kase mínlɛ mɔ əsuə ola idu lə mɔ sikpefi lefe lə mɔ
umə ku lə Yerusalem tsya.
5 Lə bɔɔtɛyi ɔnukualɛɛ, nko seka mísiə nkpə fe Farisinyə itsyi taa mɔ
sikpefi lefe nɛ. Nya Yudafɔ eto afi ku akpa kpe ale eso nsumu bamba saa
eto ale kenke.
6 Lə nyaso ete béfi etiki nyamfo banlɛ butəkə mɛ lə əsuə nɛ lə kase mińyə
minlɛ kusu bobe itə kɛnyɛ ka Onanto lɛtɛyi bo bana mə utsyə eso.
7 Israelfɔ eto lefosi atobi ənuə nnya kenke lə bokplatsya kekleke kətsyə
ku kakɔmi bə lə mə tsya lə bənyə kusu ko minlɛ bobe mfo. Bo Oka Sɛɛ,
nyamfo eso Yudafɔ nlɛ mɛ kɛnyɛ bola kətəkə mɛ etiki lə əsuə nɛ.
8 Beso ele bə ilə bə mi mba nkpe mfo kenke fo bɛnɔ biə Onanto aatakasə
bəkpənkpə?
9 "Lefe nə léfe mməə, mfi nnya ntəkə lə mɔ əsuə miə muuyifo lesa saa
nə moofo lə nńyə lə Yesu wə ni Nasaretnyə eto mba ntəkəko wə lə əsuə.
10 Yudafɔ eto besumunyə ninə ətə mɛ əsuəale bə mmuə betidi kɛnkɛ kpə
nkpe lə diyo lə Yerusalem. Nya mba bálo lə mə nti tsyaa, íyifo mɔ lelabi
bə ibə nko
11 Ntəkəko mə nya mínkpɔ mə nya mínte mə ohiã ɛyɛ isu kəmə bamba
ka letsyo kulaa tsya. Nya míntə miə beyifo mə asafimfi lə Yudafɔ eto
ntsyakɔ kenke. Nya míńyə mə lə əsuə ku lɛblɔfi miə bedi mbusiotiki nnya
dińyə lə Yesu əsuə.

Paulo Átɛyi Kase Útsyi Ɔwuninsə Útəkəko Yesu Kama.

12 "Nko eto ditsyəbi əsuə minkɛ minyɛ mintɔ lə Damasko ku əsuəale fe
kase besumunyə ninə dítə mɛ.
13 Bo Oka Sɛɛ, kase minyɛ kusu lə kakɔmi eto lefosi ənuə lefee, nnyə
diyənde nə lekpa lenso mfenti eto kofe ditsyi kato nya lékpo létsyilama
bonko mba nyɛ bɔntɔ.
14 Nya mfó se bomblɛ dídu bɔ́nɔɔ, nnɔ ɔkɔɛ utsyuə lə Yudafɔ eto sele
əsuə nlɛ bɔtɛyi nkə, 'Saulo, Saulo, beso fəńyə mɛ lə əsuə nko? Lə áta biyu
kokpaa, fə kosate ete loofo lefabe.'
15 "Nya míntɔ wə minkə, 'Bonamute, owoe fe ni?'
"Nya ɔkɔɛ əmə lɛtɛyi nkə, 'Mɔ ni Yesu wə fanlɛ bɔkpɔnko kekleke.
16 Mɔmɔɔ, taka əńyə! Se mínkələkə əsuə mínte fə esoo, muufi fə nyifo
mɔ uyifoyifo. Ɛbɔtɛyi kawunsiə eto betidi kenke lesa nə fənyə mfo ku asa
nnya muukələkə nkate fə.
17 Nya kaka minlɛ fə botsyesee, moose fə, nləkə fə ntsyiko lə fə betidi ku
lə bele bamba tsya nti.
18 Muutə asini mə ənəmi nnya luutə bə ebuləkə mə etsyiko lə Obonsam
eto əsuəale ku ketuntu ka bankpe əsuə bə lə bafo Onanto eto əsuəale ku
diyənde nə əsuə onkpe banɔ. Bə lə Onanto lə ufi mə abua ɔtsyɛ mə itə bə
lə bənyə kəsiəkɔ kato fe mba úləkə óboko wə akɔ báfiani mba úləkə utsyə
itsyise báfo mɛ bánɔ eso.'

Paulo Édi Etiki Itsyi Wə Keyifo Ǝsuə.

19 "Lə nyasoo, Oka Agripa, nyamfo eso mányɛ buyifo lə nnya Onanto
díləkə óte mɛ itsyi kato əsuə nɛ.

20 Ntsyiko Ditiki Sɛɛ nəmə budi kate Damaskofɔ lə nnya kama
Yerusalemfɔ, lə nnya kama Yudafɔ kenke ku mba lenni Yudafɔ tsya miə
besinkli lə mə abua əsuə lə befi mə əsuə bətə Onanto, lə bate lə mə
asayifoyifo əsuə bə bátsyi báwuninsə sitinti.
21 Nyamfo eso Yudafɔ dímuə mɛ lə Yudafɔ eto Disumuyo nɛ. Nya bála
bə eni baalo mɛ.
22 Fɛɛ Onanto ələkə mɛ utsyiko lə mə ani. Nyaso minsi minkpe nkpə
minlɛ adansiɛ nyamfo budi kate mi beninə ku betidi kenke tsya nɛ. Lesa
nə minlɛ bɔtɛyi mfoo, nnya tututu ni nnya Onanto eto bənyɛləkətidi ku
nnya Moses lɛtɛyi bə yuubə itə nɛ.
23 Nnya ni bə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə ebubə unyə kanyi. Nya
wə ni utidi tutɛ wə lootaka utsyi ɔkɔmə ubə, nya wə luunə diyənde oboko
Yudafɔ ku mba lenni Yudafɔ kenke.”
24 Lamfolamfoo, Festo áfa ɔ́tɛyi nkə, “Paulo, disi ábia fə! Fə sikuente
kplɛ siamə ábiasə fə disi!”
25 Nya Paulo lɛtɛyi nkə, “Ububutidi Festo, disi mambia mɛ. Biemfi ditiki
nəmfo fe ayɛtiki. Etiki tinti minlɛ bɔtɛyi.
26 Sitinti, Oka Agripa yi etiki nnya minlɛ bɔtɛyi mfo. Nyaso minlɛ wə
etiki budinko ku utu faa nɛ. Mfo nnɔ miə nyamfo eto kulesa menyifo wə
akulasa, uyi nnya lesa saa.
27 Oka Agripa, áfo nnya Onanto eto bənyɛləkətidi lɛtɛyi ánɔ? Nyi miə
áfo mə ánɔ.”
28 Nya Agripa lɛtɔ Paulo nkə, “Ala fə ntsyi nwuninsə mfiani Ukristonyə
lə lefe kliminti nəmfo əsuə?”
29 Nya Paulo dítə mbuayɛ nkə, “Lefe kliminti dini o-o, lɛkɛntsyɛ dinii, nlɛ
ola boto mmi minkəə, mi mba nkpe mfo kenke tsyi bɛwuninsə fe mintsya
kə. Fɛɛ biunyə kanyi bakpe mi amana fe kase mɔ nlɛ bunyə mə!”
30 Nya Oka Agripa ku Festo ku Bernike ku betidi bamba bamfó kenke
létaka bəńyə.
31 Nya se bataka bábɔ lə mfoo, bákpe disi lə Paulo eto ditiki nəmfo əsuə
bátɛyi bənkə, “Utidi əmfo menyifo lesa saa bua nə ele bə balo wə nye
bakpe wə lə diyo.”
32 Nya Agripa lɛtɛyi Festo nkə, “Eni boofo wə boyani lenni nya úkefi
ditiki nəmfo útsyə Okankplɛ Kaisare lə ənəmi eso.”

27

Bákpa Paulo Bésuko Roma.

1 Nya lefe nə báse uyi bənkə ele bə busu Roma lə Italiaa, bákpa Paulo
ku mba bákpe lə diyo ku babamba bákpe lə omamanyə ninə wə baakpo
Yulio eto ani. We ni Okankplɛ eto bamamanyə eto ditsyukpa eto uninə.
2 Nya búfi ɔklɔ wə dítsyi Adramitio nya útə ənəmi Asia eto lekpake eti.
Nya bo ku Makedonianyə wə baakpo Aristarko wə ditsyi Tesalonika dísiə
lə ɔklɔ əmə.
3 Nya lefe nə kale dísiəə, bóyo Sidon eto lekpo kɛnyɛ. Mfó Yulio dítə
Paulo kusu kafo faa nkə usu umə lə usu unyə wə bayɛtsyuə itə lə bətə wə
asa nnya wuufi ɔyɛ kusu.
4 Nya se busi búdu mfóo lə ɔklɔ əsuə nya lə kase ufiebi əmə lɛkɛ kɛnyɛ
ale esoo, bɔyɛ Kipro eto Ɔnwɛdukue eti kaka bɔ́bɔ lə ufiebi əmə əsuə.
5 Nya se bófe mfóo, bɔ́yɛ lə Kilikia ku Pamfilia eto lekpo kɛnyɛ, nya búsu
búńyə lə umə wə baakpo Mira lə Likia eto lekpake.

6 Lə mfó omamanyə ninə wə nyɛnko bo ənyə ɔklɔ utsyuə wə ditsyi
Aleksandria ɔntɔ lə Italia eto kasɔ. Nya útə búsiə lə wə.
7 Nya lə eyi kpə eto kamaa, ílə fɛ búsu bóyo umə wə baakpo Knido.
Nya lə ufiebi wə nlɛ bɔsɔ kekleke esoo, bóamfo bɔyɛ kesu sɛtɔ. Nyaso se
búdufə Salmonee, bɔ́tsyi bɔ́yɛ búsu Kreta ɔflɔ kaka kasɔ kamə díti ufiebi
əmə eso wánkɛ kɛnyɛ ale.
8 Disiale fɛ bɔ́yɛ búsu búdufə kaka baakpo Ɔklɔ eto Kəńyənkɔ ka lɛlɛkɛ
ka dimensitsyo ku umə wə baakpo Lasea.
9 Nya se búkedi eyi kpə lə kusu ko bɔnyɛ esoo, Yudafɔ eto kɛnyɛ leklefe
ébofe. Nya bɔyɛ lə ntu əsuə lə lefe nəmfo ebubə ɛkɛ ale eso. Lə nyamfo
esoo, Paulo álɛ mə kɔlɛ nkə,
10 “Boanto məə, nnyə minkə bo kusu bɔyɛ idu mɔmɔ ɛntɔ əbə ale bɔkɛ
kaso, itsyise ɔklɔ əmfo ebudufə lə bulə əsuə, nya asa kpə ku betidi tsya
ebɔtsylɔ.”
11 Fɛɛ bamamanyə eto uninə əmfo áfo ɔklɔ əmə eto okanka ku ɔklɔ sate
eto lesa nə bátɛyi ɔ́nɔ enso nnya Paulo lɛtɛyi.
12 Nyaso se ɔnwɛkətsyəkɔ kamə mánlɛkɛ itə lefe kentsyɛ se lɛyɔ lefe nlɛ
bubə esoo, mba wə ku mə nyɛ kusu átɛyi bənkə bala bə baayɛ besu bedufə
Foinike bomu. Mfoti ebɔlɛkɛ itə mə bɔkɛ lə lɛyɔ lefe nəmə. Itsyise Foinike
eyifo umə lə Kreta eto kasɔ eto kaka kakɔlɔ kpə ləətsyə ɔnwɛ nnya leeti
ufiebi kusu lə kofe eto diyo kedufəkɔ eti.

Ufiebi Kekleke Ásɔ Lə Lekpo Ǝsuə.

13 Lə lefe nəmfó ufiebi sɛɛ utsyuə etsyiko bɔsɔ ketsyi Ɔnwɛdikue eti, nya
iyifo fe yɔɔlɛkɛ itə kusu bɔyɛ. Lə nyaso bəmuə əsuə nya bédu báyɛ lə
Kreta ɔflɔ.
14 Fɛɛ lamfolamfoo, ufiebi bua utsyuə ko dítsyiko bɔsɔ itsyi lə kodiani
eto lekpake itsyi lə Kreta eti.
15 Nya ɔ́sɔ útsyi ɔklɔ əmə eto sɛtɔ óbesə kato. Bala bə lə yɔɔlɛkɛ lə batsyi
ɔklɔ əmə eto ənəmi bawuninsə besuko kasɔ eti, tsya bamfo. Nyaso báyani
wə nya ufiebi əmə lɛsɔ útsyi wə ɔ́yɛnko.
16 Nya kama kamaa, búsu búnyə kabiɔnkɔ sɛkɛ kətsyuə lə kasɔ ka ntu
letsyilama ka baakpo Kauda eto kutsyə kɔni. Nya disiəale fɛ bófo bo ɔklɔ
kɛkɛ əmə botsyasə lə ɔkplɛ wə əsuə bunsi.
17 Nya se bənyə bə bulə saa ensibəə, béfi kekuə bákle ɔklɔ kplɛ əmə tsya.
Báte sikpi bənkə ufiebi ebɔsɔ utsyi wə usu okpe lə kota eto kɔwunimi bua
əsuə lə Libia eto lekpo kɛnyɛ. Nyaso bábokosə ufiebi nto mfia bo bátsyasə
lə ɔklɔ əmə əsuə kasɔ. Lə nyamfo eso ufiebi əmə ənə wə ɔ́yɛnko.
18 Se kale dísiə fɛ ufiebi əmə dímanyɛ tɔ bɔsɔɔ, bétsyiko bikə bia nkpe
lə wə kafo buləkə kato kakpe lə ntu əsuə.
19 Nya lə diyi tsyəfə əsuəə, bétsyiko ɔklɔ əmə eto biyifokə kpə tsya bɔsɛ
kato kakpe.
20 Lə eyi kpə nnya dítəkəə, ufiebi əmə ásɔ kekleke isi eso itə bə bóənyə
kofe nye befandebi. Nya itə bə bo kpə ménsibe kusu boə busi bɔɔkɛ nkpə
kon!
21 Nya lefe kpə əbə léfe bankɛ kɔni bendi lesa, mfó Paulo létaka úńyə lə
mə ənəmi nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Mɔ bayimi, lə nnya ete bɛnɔ mɔ etikii, eni
bóendu lə Kreta, enni asa nyamfo kenke məmbə itsyə bo mmə.
22 Nyaso nlɛ mi lekpakpa tinti minkə bekpe utu, ɔklɔ əmə ebonya, fɛɛ
bo kuutsyuə saa embukpə!

23 Itsyise kənə ku ketsyee, Onanto wə mbə mɛ ini wə meesumuu, wə
ɔtɔnkpe əbə úńyə mɛ lə ɔflɔ.
24 Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, ‘Paulo, mensite sikpi. Ele bə efi fə ditiki əsuko
Kaisare əflɔ! Itsyise Onanto kpe kafo ɛkpɛ, úńyə fonko mba nyɛ kusu
kaminsə eso mi kutsyuə saa embonya.’
25 Nyaso mɔ betidi, bimuə utu bɛlɛ! Mfo Onanto nnɔ, lesa saa ebubə itə
fe kase ɔ́tɛyi mɛ.
26 Fɛɛ ele bə ɔklɔ əmə su ɔsi lə kɔwunimi əsuə lə kasɔ ka ntu letsyilama.”
27 Nya ufiebi dísukosə bɔsɔ ketinkəsə bo sɛtɔ ku kama lə Adria eto lekpo
əsuə itə lefosi eyi ana. Nya lə lefosi diyi nale eto ntsyentii, bo ɔklɔ əmə
eto beyifoyifo ebu bənkə bɔɔnyi bafi kasɔ kətsyuə.
28 Mfo nya bésusu ntu bomə eto letsyobi bábe, nya bənyə bənkə ntu
bomə eto letsyobi eyifo fe akpa kolofa akpafosi ənuə. Nya se besi báyɛ
bésu sɛtɔ sɛkɛɛ, besi bésusu nya bənyə bə ntu bomə eto letsyobi eyifo
akpa afosi ɔwɔnɔmbə.
29 Nya se báte sikpi bənkə ufiebi ebɔsɔ utsyi ɔklɔ əmə usu ɔsɔ lə abansə
ətsyuə əsuə esoo, báyani bitu bena bia nkpe kalende tinti ləəmuə ɔklɔ
kəńyənsə lə kalebe kani. Nya bəńyə nya bákato ola kekleke bə kale lə
kəsiə mlə.
30 Nyaso se ɔklɔ əmə eto beyifoyifo léla bə lə betsyetsyi bedu esoo, bələkə
ɔklɔ kɛkɛ əmə bətəkə lə ntu əsuə nya báko bátɛyi bənkə bála bə babe lə
ɔklɔ kplɛ əmə eto sɛtɔ sia bákpe bitu bia nkpe kalende ebofo ɔklɔ əmə
bumuə kətsyə.
31 Fɛɛ Paulo átɛyi bamamanyə ku mə uninə nkə, “Lə betidi bamfo mankɛ
lə ɔklɔ əmfo kafoo, biukpə.”
32 Nyaso bamamanyə bamfo ála ukuə wə lɛkɔbe ɔklɔ kɛkɛ əmə ɔnlɛ, nya
báyani wə bákpe lə ntu bomə əsuə.
33 Nya lefe nə kale nlɛ busiəə, Paulo álɛ mə lekpakpa nkə məmblɛ di
lesa. Nya usi ɔ́tɛyi mə nkə, “Eyi lefosi ana nɛ se bɔkɛ lə bulə əsuə nya mi
kuutsyuə saa ménsifi tɔ kulesa okpe kɛnyɛ.
34 Lə nyaso nlɛ mi lekpakpa minkə, bidi lesatsyuə lə binyə əsuəale itə
bə biembukpə. Itsyise lɛ ɔsɔsɔ ɔni embusiə lə mi əsuə.”
35 Nyaso Paulo éfi didisa, nya se ɔ́sɔ Onanto ani lə məmblɛ eto ənəmi
mfóo, úbudi lesa nəmə ditsyuə údi.
36 Lamfolamfoo, utsyuə saa eto utu əsiəə kasɔ nya məmblɛ dítsyiko lesa
nəmə budi.
37 Betidi ba lɛkɛ lə ɔklɔ əmə kafo eyifo betidi alofa ənuə awosi akuanse
ku ekua.
38 Nya se bédi bálosəə, betidi bamə esi bələkə bidikə bia kenke díbu lə
ɔklɔ əmə kafo bákpe lə ntu əsuə, itə bə ɔklɔ əmə átaka kalende.

Ɔklɔ Ƒmə Ába Úsensə.

39 Lefe nə kale dísiə kakpaa, bənnyə lekpo kɛnyɛ bətsyə lekpo mfó. Fɛɛ
bənyə ɔklɔ eto ɔnwɛkətsyəkɔ kətsyuə lə lekpo kɛnyɛ mfó kaka beebu bə
yɔɔlɛkɛ bə bayɛ lə besu bəńyənsə ɔklɔ əmə.
40 Nyaso bala kekue ka lɛkɔbe bitu bia ləəmuə ɔklɔ kənyənsə, nya
bányankli kekue ka lɛkɔbe ɔklɔ əmə eto nnya laate wə kusu lə ɔlɛ bɔyɛ.
Nya bábesə ɔklɔ əmə eto mfia bo ufiebi leetsyi itə lə ufiebi əmə lə unə mə
ɔyɛnko usuko.

41 Nya se báyɛ bantɔɔ, ɔklɔ əmə ésu ɔ́si lə kɔwunimi əsuə itə bə wénsifo
bɔyɛ bio. Nya se ufiebi tsya nlɛ bɔsɔ kəkə wə kama esoo, óba úsensə
kenke.
42 Nya se bamamanyə bamfo díbu bə mba bákpe lə Aba eto diyo bamə
ebutsyetsyi beduu, bələkə nsusu bə lə basɔ mə balo.
43 Fɛɛ se mə ɔtɔnkotɔnko əmfo léla nkə woafo Paulo lə nkpə esoo,
wántɔnɔ ku mə. Nyaso útə kusu nkə nwə kee loofoo, lə basa bedufə lə
ntu bomə əsuə lə bake babɔ.
44 Nya mba luubu tsyaa, lə bəsiə lə ɔklɔ əmə eto kətsyə ku lesa nə kee
loofo mə butsyi kayɛnko lə ntu bomə əsuə kabɔsə kesuko utuflɔ. Lə nyaso
bomblɛ éyifo nko nya bɔ́bɔ búsu lekpo kɛnyɛ mfó, bo kutsyuə saa ménkpə.

28

Paulo Éyifo Ayanisa Ɨtsyuə Lə Malta.

1 Lefe nə bɔ́bɔ bófe lə bulə bomə əsuəə, búsu bóte boənkə mfó ni kasɔ
ka ntu letsyilama baakpo Malta.
2 Nya kasɔ kamfo eto betidi léfo bo kukɔnɔ. Lefe nəmfo eyifo ɔsɔmi
ku lɛyɔ lefe, nyaso bátsyaka ute kplɛ lə lekpo kɛnyɛ bətə bo nya báfo bo
kukɔnɔ.
3 Nya lefe nə Paulo nlɛ atɔni ətsyuə bɔsɛ lə ubə okpe lə ute əmə əsuə,
owa utsyuə ko lɛbɔ lə atɔni nyamə nti itsyi lə ute əmə eto lɛyilabi eso, nya
óbe ɔ́yɛ ókle Paulo eto kɔni.
4 Nya se mfó eto betidi dínyə bə owa əmfo faka lə wə kɔni əsuə, bátɛyi
bənkə, “Utidi əmfo eyifo nwə laalo betidi. Nyaso itə bə ɔbɔ utsyi lə lekpo
eto ukpə kəmiə tsyaa, bo Ufiə ɔnukualɛ embɔtɔnɔ nkə usiə nkpə.”
5 Nya Paulo lɛwunya wə lə wə kɔni ókpe lə ute əmə kəmiə nya kulesa
saa ményifo wə tsya.
6 Nya betidi ba díńyə banlɛ wə bobee, díbu bə wɔɔfɔ nye wɔɔsɔ kasɔ
ukpə lamfolamfo. Nya se bəńyə bábe wə ɛklɛɛ fɛ kulesa məmbəə, bétsyi
mə nsusu lə wə əsuə báwuninsə nya bátɛyi bənkə ufiə utsyuə uni.
7 Nya kaka búsu bɔ́yifə mfóo, éyifo kasɔ ka lɛfi Oka Publio eto diyo. Nya
oka əmfo tsya léfo bo ku disuəyuə, nya óbe bo itə eyi ətsyə sɔ̃ɔ̃.
8 Lə lefe nəmfo tututu, Publio eto anto ánɔ bufi. Atikesi əmuə wə, nya
ɔnlɛ kafo boto tsya. Nya se Paulo dísu wə ɔflɔ lə diyo nya óto ola nya úfi
ani útəkə lə wəə, bufi bomə áyɛ wə.
9 Se bánɔ bə bufi bomə áyɛ wəə, befimfi ba kenke nkpe lə kasɔ kamə
məmblɛ ábɔ bəbə, nya Paulo létsya mə.
10 Nya lə eyifosa nyamfo esoo, bátsyɛ bo asa kpə. Nya se lefe léyo bə
budu mfoo, báboko bo asa kpə bə bufi bɔyɛ kusu.

Bédu Lə Malta Bésu Roma.

11 Búsiə mfó éfo afa ətsyə fɛ búdu. Lefe nə bɔnlɛ buluu, búsiə lə ɔklɔ
wə baakpo bənkə Bafimfi Eto Bəfiə wə dítsyi Aleksandria wə díbə úńyə lə
kasɔ kamfó lə lɛyɔ lefe nəmə mfó.
12 Se búdu mfóo, umənkplɛ wə búsu búńyə ni Sirakusa. Nya búsiə mfo
tsya eyi ətsyə.
13 Se búdu mfóo, bɔyɛ búsu búdufə Regio. Nya se kale dísiəə, ufiebi sɛɛ
etsyiko bɔsɔ ketsyi bo kama wə lɛwunsəko bo, wə lékpa bo úsuko Puteoli
lə diyi nuəfə əsuə.

14 Nya mfóo, búsu búnyə mba bafokanɔfɔ bətsyuə, nya bálɛ bo lekpakpa
bə busiə lə mə ɔflɔ eyi akuanse. Lə nyamfo eto kama se búdu mfóo, búsu
búdufə Roma.
15 Nya se bayimi ba nkpe lə Roma tsya lɛnɔ bə bokpe kusu bɔlɛ bubəə,
bətsyuə ba dítsyi faa əbə bákɔ lə bo lə Apia eto asi. Nya bətsyuə tsya díbə
bákɔ lə bo lə kaka baakpo Nsɔnɔkɔ Ntsyə. Se Paulo dínyə məə, ɔsɔ Onanto
ani, nya isi ékpe wə nkɛale enso.

Bésu Bédufə Roma.

16 Nya lefe nə búsu búdufə Romaa, bətə Paulo kusu bə úsiə kaka woala.
Nya bətə kusu bə bamamanyə bamə eto ɔni kase wə.
17 Lə eyi ətsyə kamaa, Paulo ákpadi Yudafɔ eto batɔnkotɔnko ba nkpe lə
mfó kenke bəbə básɔ lebo. Se bátsyaa, ɔ́tɛyi mə nkə, “Mɔ bayimi, Yudafɔ
ba nkpe lə Yerusalem dímuə mɛ nya befi mɛ bésu bətə Romafɔ eto Aba
bənkə okponko mɛ lekpo lə lefe nə eto lefe nə ményifo bo Yudafɔ eto
kutsyuə saa kulesa nye ńta bo banamə eto lekpa saa mbu.
18 Romafɔ bamfó ákponko mɛ lekpo nya bála bə lə bayani mɛ. Itsyisee,
bənnyə lesa nə əsuə bɔɔyɛ balo mɛ nye balo mɛ dikpi fe kase Yudafɔ eto
beninə ba dimuə mɛ lela.
19 Nya lefe nəmfo se Yudafɔ bamfó dímantɔnɔ lə nyamfó əsuəə, ɔ́tɔnɔ
nkə ntɛyi mə lə nla miə bakpa mɛ lə nsu nnyə Okankplɛ Kaisare kosate
ɔflɔ. Nya yenyifo mɔ lelabi miə maala bo kasɔ eto betidi kɛnyɛ.
20 Nyamfo eso mínkpadi mi lə ndiko mi etiki nɛ. Itsyise Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə ini Israelfɔ kenke eto nwə banlɛ kusu bobee, wə ni nwə
mimfo minɔ miə wə ni nwə eso baakpe mɛ lə amana əsuə nɛ.”
21 Nya bátɛyi wə bənkə, “Bo alɛɛ, bóamfo tɔ kulesa itsyi lə fə əsuə. Nya
bóamfo kukue nye kɛnyɛ bua saa lə fə əsuə itsyi lə bayimi ba dítsyi Yudea
bəbə bo ɔflɔ.
22 Fɛɛ bola boə boanɔ lesatsyuə itsyi lə lesa nə fáfo fánɔ mfo əsuə. Itsyise
sintintii, baantɛyi kulesa sɛɛ sa itsyi lə ditsyukpa nəmfo əsuə ku kalebe
saa.”
23 Nyaso bətsyə wə diyi lɔni, nya betidi kpə díbə wə ɔflɔ. Mfo nya údi
mə etiki itsyi lə Onanto eto sekakedikɔ əsuə. Nya ókpa mə nsusu úsuko
kaka Moses ku Onanto eto bənyɛləkətidi lɛwɔni asa bətsyə itsyi lə Yesu
əsuə. Nya údi mə etiki idu lə olesiə isu ese lə ditsyitsyo lefe.
24 Nya betidi bətsyuə lə mə nti léfo wə bánɔ, fɛɛ bətsyuə tsya dímamfo
lesa nə ɔ́tɛyi banɔ.
25 Nya etiki nyamfo léboko kənə lə mə nti. Nya se banlɛ busənsə keluu,
Paulo átɛyi mə etiki fɛfɛ nəmfo nkə, “Ɔnukualɛ uni bə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛyɛ
lə Yesaya əsuə nya ɔ́tɛyi bo banamə bənkə,
26 ‘Bisu bikatɛyi Yudafɔ bənkə,
“Biɔnɔ fɛ biəmbɔnɔ kasɔ,
nya buinyə nya biəmbunyə fɛ bisu bete.”
27 Itsyise betidi bamfo eto ketu kpe ale,
nya mə ato etidi,
nya béti mə ənəmi tsya.
Lenni nko innii, eni ele bə mə ənəmi nnyə,
nya mə ato tsya ebɔnɔ,
nya mə nsusu tsya ebokpa kẽ
bə lə batsyi bawuninsə lə bəbə mɔ ɔflɔ bə lə mɔ, Onantoo, lə ntsya mə.’ ”

28-29 Nya Paulo lélosə wə etiki nyamə nkə, “Ele bə ntɛyi mi lə bete biənkə, ditiki nə Onanto luufi ofo betidi lə nkpəə, béfi ni bésuko mba lenni Yudafɔ. Nya məə, boofo ni banɔ!”
30 Nya Paulo lɛkɛ mfoó alɛ ənuə lə diyo nə ófo úkafó kayo, nya úkafo betidi ba kenke ba díkəbə wə ɔflɔ.
31 Óbe Onanto eto sekakedikɔ letsya ku wə utu ku əsuəale útə mə, nya óte mə asa nnya lɛyɛ lə Bonanto Yesu Kristo əsuə. Nya kutsyuə saa ménti wə kusu.

ROMAFƆ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Romafɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ni Yesu Kristo eto uyifoyifo, nya mini nwə bátsyese ku
Onanto díləkə nkə mbé wə Ditiki Sɛɛ letsyaa, mɔ ni nwə lɛwɔni kukue
komfo nɛ.
2 Onanto eto Ditiki Sɛɛ nə ɔ́tɛyi wə bənyɛləkətidi ba úləkə útsyə nkə
wuuləkə ote kawunsiə fe kase báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
əsuə.
3 Katɛyiketsye kamfo etsyi lə Onanto eto Ubi wə ni Bonamute Yesu Kristo
əsuə. Bále wə fe kawunsiə kamfo eto utidi wə ni Oka David eto kafo eto
ubi.
4 Nya ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə, Onanto ələkə wə óte betidi lə wə
əsuəale əsuə nkə wə ni wə ubi wə ótakasə utsyiko ɔkɔmə.
5 Nya ɛyɛ lə Kristo əsuəə, Onanto ənyə bo kaminsə nya úfi bo úyifo wə
batɔnkpe itə Kristo bə lə butə kawunsiə eto betidi lə bafo wə banɔ lə beyifo
wə lelabi.
6 Nya mimba nkpe lə Roma tsya, eyifo betidi ba Onanto lékpadi nkə bibə
befiani Yesu Kristo eto bale.
7 Nyamfo eso minlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə mi mba kenke nkpe lə
Roma nya Onanto laala mi, nya ókpadi mi nkə, bibə befiani wə bale nɛ.
Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo eto lefonə ku diyuə lə disiəko
mi.

Paulo Ála Nkə Lə Ubə Unyə Mə.

8 Ditutɛɛ, nyɛ lə Yesu Kristo əsuə nlɛ mɔ Onanto ani bɔsɔ lə mi disi,
itsyise kawunsiə eto betidi kenke ánɔ kase béfo Onanto bɛnɔ.
9 Onanto wə eto keyifo meeyifo ku kafo faa, nwə eto Ditiki Sɛɛ nə maabe
letsya itsyi lə wə ubi əsuəə, wə ni futsyə luuləkə ote nkə maanta mi əsuə
kulefe lə nlɛ ola boto nɛ.
10 Nya lefe saa nə minlɛ ola botoo, maalɛ Onanto lekpakpa minkə lə iyifo
wə lelabii, lə nyə kusu lə mbə nyə mi lə lefe nəmfo əsuə.
11 Iyifo mɔ lelabi kekleke bə lə mbə nnyə mi lə nwunsəko mi lə lɛwɔnɔ
əsuə bə lə binyə əsuəale.
12 Lesa nə minlɛ bɔtɛyi mfo ni bənkə lə bokpe bo əsuə nkɛale lə lefe
nəmfo kemiə, lə mi bofokanɔ lə bokpe mɛ nkɛale, lə mintsya lə nkpe mi
nkɛale.
13 Mɔ bayimi, nla miə bete biənkə iyifo mɔ ketsyue lə lefe kpə əsuə bə
lə mbə mi ɔflɔ, fɛɛ yəntə mɛ kusu nko. Iyifo mɔ lelabi bənkə nwunsəko
betidi lə bafo Kristo banɔ lə mi nti fe kase mínyifo lə betidi ba lenni Yudafɔ
bamba nti.
14 Nko eto keyifo kamfo eyifo lesa nə ele bə nyifo ntə utidi saa, Grikifɔ
ku mba lenni Grikifɔ, ku betidi ba nyi ekue ku mba lenyi ekue tsya.
15 Lə nyamfo eso maabɛbɛ kekleke bə mbə ntɛyi mi mba nkpe lə Roma
tsya Ditiki Sɛɛ nəmfo.

Ǝsuəale Nya Ditiki Sɛɛ Nəmfo Nkpe.

16 Ditiki Sɛɛ nəmə eto bɔtɛyi anlɛ mɛ kofani, itsyise iyifo Onanto eto
əsuəale nya ləətə utsyuə saa wə laafokanɔ lə unyə nkpə. Yudafɔ ni betutɛ
ba lɔɔnɔ fɛ mba lenni Yudafɔ lə bətəkə.

17 Ditiki Sɛɛ nəmfo əələkə kusu sɛɛ ko ləələkə Onanto eto lelabi kate.
Nya kusu sɛɛ komfo etsyi lə bofokanɔ əsuə idu lə kasɔ ketsyikokɔ isu ese
lə kalosəkɔ. Lə fe kase báwɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bənkə,
"Utidi wə ke ni ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, wə hã
luusiə nkpə nɛ."

Onanto Ǝənyə Ɔblɔ Lə Lebua Saa Eto Okle Ǝsuə.

18 Onanto əələkə wə lɛblɔfi itsyi taa kato kate lə asa nnya dińyə wə əsuə
ku asa bua eto eyifosa nnya leeti betidi kusu bə lə bayɛ ɔnukualɛ əmə
kosate bote.
19 Wəənyə ɔblɔ itsyise betidi əənyə Onanto eto asa nnya úyifo ketsye
lekpo wuee. Itsyise Onanto kosate díləkə nnya wuee óte mə.
20 Itsyise idu lə lefe nə Onanto díyifo kawunsiəə, asa nnya kenke úyifo
utsyə lə kee, əələkə Wə əsuəale manlo nnya boənnyə ku wə ditsyəbi
boənnyə ku bo ənəmi kate. Nyaso kuutsyuə saa bio əmbofo bɔtɛyi nkə
woamfo Onanto ɔnɔ.
21 Ite bə betidi yi Onanto tsyaa, beemfi dibu nə dińyə itə wə kətə wə.
Nya baansɔ wə ani tsya. Lə nnya kɛnyɛɛ, asa bimba eto disi ete beebu.
Nsusu sɛ saa əmbə mə nya mə nsusu leena tũũ.
22 Nya bəənyə mə əsuə fe babesibe, fɛɛ bamumu beni.
23 Nya baayɛ Onanto wə ni nkpə kenke busumu, kefi atɛsə kətə asa bimba
nnya ləmbə nkpə. Beefi asa fe utidi nye baklɔbɛ nye bebuki akpa ana nye
bebuki ba laakpi lə kasɔ fe owa eto okle kesumu bon.
24 Lə nyasoo, Onanto ələkə mə ani, nkə beyifo lesa nə kee baala. Nya
beefi mə əsuə eto sinə keyifo asinsa ku afanisa ku mə betsyuə.
25 Nya beefi bidiatɛyitɛyi kətsyə lə Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə eto kɛnyɛ.
Bomu lə kedi bufi kətə Onanto eto kɛnyɛɛ, beefi ke kətə asa nnya Onanto
əmə díyifo. Fɛɛ Onanto kosate wə dińyə utə atɛsə lefe saa, wə ele bə
besumu nɛ. Ibə itə nko.
26 Asa nyamfo eto okle eto buyifo eso Onanto léyani betidi bamfó nɛ, nya
beeyifo asa nnya ni mə sinə eto alasa nnya ləənə mə kakpe lə afanisa əsuə.
Nya besio kulaa tsya laayani basani ketsye kesu kalabeko mə besiotsyuə
nnya lanyɛ lə kusu əsuə.
27 Nya nko ke ini bə mə basani tsya laayani besio ketsye nya beeyifo
afanisa nyamfo eto okle kalabeko bətsyuə fe sisə ku sisiə seka. Nya lə
nyamfo esoo, Onanto ənə mə koto ko dińyə itə mə lə mə ditsyəbi bua nə
baate mfo eso.
28 Nya se báni bə bembokase asa nnya dińyə itə itsyi lə Onanto əsuə
esoo, Onanto ələkə mə ani, nkə béyifo asa nnya dimalɛkɛ léfo mə nsusu
kenke. Nya beeyifo asa nnya yanle bə beyifo.
29 Nya asa bua saa yifoyifo eto okle lefo mə nkpə kenke. Nya asa bua
nyamə ni nsusu bua fifi, kunənkpə ku kabua eto bɔbɛbɛ kətə utsyuə.
Nnya disi iyi mə nkpə əsuə ni kənənsɛ, betidilolo ku ekiti kpɔnkpɔ ku
bidiatɛyitɛyi ku kekisi ku mə bətsyuə eto ketikimadidi.
30 Nya beedi etiki bua kabiasə mə bətsyuə eto aye. Beyifo betidi ba
leekisi Onanto. Baaka bətsyuə, nya baabesə əsuə kato, nya baate əsuə.
Nya baabɛbɛ kabua kətə bətsyuə lə esu kpə əsuə. Nya bəəmbu mə anto
ku ambemə.
31 Beyifo betidi ba lenyi kasɛɛ lə kabua əsuə. Nya mə kosate eto lesa
nə baatɛyi tsyaa, beenyifo lə nnya əsuə. Bakpe lefomfi nya bəənnyə utidi
kaminsə nya bankpe disiale.

32 Beeyi bənkə lə Onanto eto afi əsuəə, betidi ba ləəsiə nkpə nkoo,
Onanto ebolo mə dikpi. Fɛɛ mfe bəəńyə kekleke lə mə asa bua nyamfo
buyifo əsuə nɛ. Nya inni nyamfo mate, bomu beekeko betidi ba leeyifo
asa nyamfo tsya.

2

Onanto Aakponko Betidi Kenke Lekpo Lə Ɔnukualɛ Ǝsuə.

1 Nyaso, mɔ ɔyimi, fə nlɛ betidi bamba lekpo bokponko? Niə, niə, niə
inii, əmbofo bɔtɛyi fə, fə yɛ lə kusu sɛɛ əsuə. Lə álo fuutsyuə dikpii, nko
ke foolo fə əsuə dikpi nɛ. Itsyise asa nnya beeyifoo, nnya okle ke fintsya
leeyifo nɛ.
2 Buyi boə Onanto hã ni ɔsɛɛ nya okpe əsuəale bə okponko betidi ba
leeyifo asa nyamfo eto okle lekpo.
3 Nya lə fə mɔ ɔyimi, wə ni kawunsiə kamfo eto utidi wə leeyifo asa
nyamfo eto kakle lɛ betidi bamba dikpi boloo, ebu fə ebofo butsyetsyi
kedu lə Onanto eto lekpokponkpo əsuə?
4 Nye ebu fə bimba ete ini bə Onanto leeyifo fə kafoɛkpɛ nya onkpe
dibusə ku disuətsyə itə fə? Enyi sitinti fə, Onanto eeyifo fə kafoɛkpɛ kamfo
itsyise woala nkə woawunsəko fə lə atsyi awuninsə.
5 Nya se fetidi ato, fáni fə əmbɔtsyi fə lɛkɔɛsi awuninsə esoo, fə kosate
dítə Onanto ləəbə fə koto bunə kon lə diyi nə əsuə wookponko kawunsiə
kenke lekpo tsyɔntsyɔ. Diyi nəmfo nya wuuləkə wə lefonyi ote nɛ.
6 Nya Onanto loobofo utsyuə sa kayo lə wə keyifo ka úyifo kumə əsuə.
7 Betidi ba laakpe otsyekle lə kasɛyifoyifo əsuə nya baabɛbɛ Onanto eto
diyənde ku dibu ku nkpə manloo, Onanto ebutə mə nkpə manlo.
8 Fɛɛ betidi ba ini kədiə hã baabɛbɛ nya beentsyue ɔnuakualɛ əmə koto,
nya baala asa bua buyifoo, Onanto ebunyə ɔblɔ okpe mə unə mə koto
kekleke.
9 Betidi ba kenke difi asa buayifoyifo betsyi disii, ebudi ohiã nya boonyə
kanyi. Yudafɔ luudi betutɛ, nya mba lenni Yudafɔ luutəkə.
10 Fɛɛ mba leeyifo asa sɛɛ, Onanto ebutə mə kato eto diyənde ku dibu
ku diyuəsə. Yudafɔ luudi betutɛ, nya mba lenni Yudafɔ luutəkə.
11 Itsyise Onanto ambe utidi eto ənəmi fɛ woala etiki kələkə.
12 Betidi ba kenke dímante Mose eto afi fɛ béyifo abuaa, tsya ebukpə
banya, ite bə Onanto embufi afi nyamə okponko mə lekpo tsyafɛ. Fɛɛ mba
nyi Moses eto afi nyamə fɛ beeyifo asa buaa, Onanto ebokponko mə lekpo
ɛyɛ lə afi nyamə əsuə.
13 Itsyise inni betidi ba leetsyue ato kanɔ afi nyamə ba luudi basɛɛ lə
Onanto eto ənəmi. Bomu, betidi ba leeyifo lə afi nyamə əsuəə, mə ni mba
luudi basɛɛ nɛ.
14 Afi nyamfo əmbe mba lenni Yudafɔ, fɛɛ lə kawunsiə eto kobetete əsuə
mə kosate leeyifo lə kɔfi komə eto etsyuesa əsuəə, ínwə efiani kɔfi itə mə
ite bə kɔfi komə əmbə mə tsya.
15 Ɛlɛ bote bə Onanto éfi asa nnya nkpe lə Moses eto afi nyamə əsuə ókpe
lə mə akɔɛsi əsuə. Nya mə akɔɛsi tsya lɛ bote nko. Nya lefe ditsyuəə, mə
nsusu aalo mə dikpi nye əələkə mə kasɛyifoyifo kate.
16 Nyamfo ebubə lə lefe nə Onanto luutə kusu Yesu Kristo kponko betidi
kenke lekpo lə asa nnya baakula lə mə nsusu kenke kəmiə fe kase Ditiki
Sɛɛ nəmə maabe letsya nlɛ bɔɔtɛyi.

Moses Eto Afi Átɛyi Asa Itsyi Lə Yudafɔ Ǝsuə.

17 Nya lə aakpadi fə əsuə fə Yudanyə, nya faayɛ lə Moses eto afi əsuə,
nya faabesə əsuə kato fə, fə eyifo Onanto eto ɔyɛtsyuə.
18 Eyi lesa nə Onanto laala, nya fenyi lesa nə ni lɛsɛ, fe kase fákase nnya
lə kɔfi əsuə.
19 Eebu fə əsuə fe oteesu itə benəmba nya feni lekpasə itə betidi ba nkpe
lə kutuntu.
20 Efi fə əsuə eyifo nwə leekuləsə mba lenyi kobe nya faate asa mba ənə
dimankpa tɔ. Eyi kukɔnɔ fə kobe ku ɔnukualɛ sɔ̃ɔ̃ nkpe lə Moses eto aafi
nyamə əsuə.
21 Beso fə laate betidi bamba asa, fɛ faante fə əsuə asa nyamə? Aabe
letsya fə benyu nya fə kosate enyuu?
22 Aatɛyi fə bankpo kusiə nye kusə, fɛɛ fə kosate nkpə? Ǝfiəsa aalɛ fə
sɛsi, fɛɛ eeyu asa nnya beefi kakpa wə.
23 Aabesə əsuə kato fə eyi Onanto eto afi, fɛɛ enyi fənkə, fəə ke laata
Onanto eto afi kebuu, əəntə wə dibu?
24 Lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə, bátɛyi bənkə, “Mi Yudafɔ eto
eyifosa eso mba lenni Yudafɔ laakpadi Onanto diye bua.”
25 Lə eeyifo lə afi nyamfo əsuəə, fə lelolala eyifo lesa nə nkpe kutəkə.
Fɛɛ lə eenyifo lə afi nyamə əsuəə, nyalɛ lelolala nəmə eyifo lesa bimba.
26 Nya lə utsyuə wə lenni Yudanyə, wə dímanla lelo eeyifo lə afi nyamə
əsuəə, Onanto ebunyə wə fe utsyuə wə lela lelo.
27 Mɔmɔɔ, nwə lenni Yudanyə, fɛ weeyifo lə kɔfi komə əsuəə, ebokpe
kofani fə Yudanyə wə laata kɔfi ko báwɔni bətsyə kebu ite bə bála fə lelo
tsyafɛ.
28 Inni əsuə eto sinə əsuə nnya boənyə futsyə ni Yudanyə tinti. Nya lelo
eto bola kosate tsyaa, enni lesa nə ete ńyə itə əsuə eto sinə eto keyifo ka
betidi ləənyə ketsye lekpo futsyə feni.
29 Bomu utsyə ni Yudanyə tinti ni futsyə wə laate lə wə eyifosa əsuə nkə
úfi wə lɛkɔɛsi útə Onanto. Inni nnya lɛyɛ lə əsuə eto sinə sia bála ɛyɛ
lə kɔfikpekpe eto lekpa eto ditiki əsuə. Bomu nnya lɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
əsuə. Nnya ini kawunsiə eto kuutsyuə wə laabesə utidi əmfo eto diye kato,
bomu Onanto.

3

1 Nya lə ite nkoo, nte kutəkə ko Yudanyə wə bála lelo luunyə enso mba
lenni Yudafɔ? Nte kutəkə ko nke lə lelolala əsuə?
2 Lə esu kpə əsuəə, kutəkə kpe. Tutɛɛ, Yudafɔ eto ani nnya Onanto dífi
wə Ditiki Sɛɛ ókpe.
3 Fɛɛ lə ibə bə mə bətsyuə mámfo bánɔ? Afo anɔ fə lə nyaso Onanto
embuyifo lə wə kɛnyɛ ka útsyə əsuə?
4 Kulefe! Lə ibə bə utsyuə saa eeyifo odia kulaa tsyaa, te fə Onanto eeyifo
lə wə ditiki əsuə. Fe kase báwɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə nnya
nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Lesa saa aate bə fə kɛnyɛ eto etiki eyifo ɔnukualɛ.
Nya lə bakponko fə lekpoo, buutə fə lɛbɛ.”
5 Lə bo etikididi əsuəə, boatɛyi boənkə bo abua nnya boeyifoo, əətə bə
betidi nyə asa sɛɛ nnya Onanto leeyifo ketsye lekpoo, ntsyə ini nnya tsya?
Lə nyasoo, bɔɔtɛyi boənkə yɛmbɔlɛkɛ bə Onanto nə bo kotoo? Kulefe! Fɛɛ
nko bətsyuə leebu nɛ!

6 Nya lə Onanto eni nwə leeyifo asa lə kusu əsuəə, be əsuə wuunyə
okponko kawunsiə eto betidi kenke lekpo?
7 Bətsyuə aala bɔtɔ bə, “Fɛɛ lə mɔ bidia bia maatɛyi ələkə Onanto eto
ɔnukualɛtiki kate wee, itə bə batɛsə wəə, nyalɛ beso baalo mɛ dikpi bənkə
utidi bua mini?”
8 Lə bufi nnya nkoo, boofo bɔtɛyi boənkə, “Bətə lə bukeyifo asa bua lə
asɛɛ lə ɛbɔ itsyi lə nnya əsuə.” Fɛɛ betidi bətsyuə lɛ bo abie busə kaka bo,
nya banlɛ bɔtɛyi bənkə bo bomu nlɛ etiki budi nko. Betidi ba luufi nnya
nkoo, bəńyə itə bə Onanto lo mə dikpi.

Betidi Ba Kenke Eeyifo Kabua.

9 Nya mɔmɔɔ, be boofo bɔtɛyi lə bomba ni Yudafɔ əsuə? Bɔtɛyi bɔnlɛ
boə bo ale alɛkɛ eso mba lenni Yudafɔ eto alee? Kulefe! Itsyise mɔ́tɛyi
ntɔnsə koko minkə kabua ébudi Yudafɔ əsuə ku mba lenni Yudafɔ kenke
tsya əsuə.
10 Itsyise nyamfo eto okle báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nɛ
bənkə,
“Kuutsyuə saa əmbə bə wə eyifo ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi. Lɛ ɔni kplo
əmbə!
11 Kuutsyuə saa əmbə wə ləənyə kasɛɛ kətsyə lekpo.
Nya kuutsyuə saa tsya əmbə wə laayɛ lə Onanto eto kusu sɛɛ əsuə.
12 Betidi ba kenke etsyi kama bakpe Onanto,
nya məmblɛ kenke ébota bébu.
Nya kutsyuə saa əmbə wə leeyifo kasɛɛ. Lɛ ɔni kplon əmbə!
13 Mə akuɛlonlobi eyifo fe kudi ko lɛsini kɛnyɛ kunte.
Nya mə kadiakami ńyə itə bidia bɔtɛyi.
Nya mə nyɛ eyifo fe owa eto keni.
14 Nya mə nyɛ kenke diyi ekudi ku kalo kpinikpini.
15 Mə akpa aataka mlə mlə lə utidi eto bolo əsuə.
16 Bensi nkpə sɛɛ saa nya ini kanyinyənyə hã bəənə kaboko.
17 Nya benyi kase ele bə bəsiə nkpə lə diyuə əsuə.
18 Nya mə ditsyəbi ante bə baate Onanto sikpi.”
19 Mɔmɔɔ, buyi boənkə lesa saa nə bátɛyi lə Moses eto afi əsuəə, bátɛyi
nnya bətə betidi ba nkpe lə afi nyamə kalɔ, bə lə utsyuə saa lə ɔyɛ wə əsuə
kɛnyɛ buləkə, bə lə kawunsiə kenke kakɛ lə Onanto eto lekpokpo eto kalɔ.
20 Nyasoo, kuutsyuə saa embuyifo ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi bə ɔyɛ lə afi
əsuə eso. Bomuu, lesa nə afi nyamfo leeyifo ni bə yəələkə kate utidi nkə
uyifo obuayifo.

Onanto Ku Kawunsiə Eto Betidi Eeyifo Bani Ɛyɛ Lə Kristo Bofokanɔ Ǝsuə.

21 Fɛɛ kusu ko əsuə Onanto lɛyɛ úləkə óte nkə betidi eyifo basɛɛ, mányɛ
lə afi əsuə. Afi ku Onanto eto bənyɛləkətidi ələkə nyamfo báte wuee.
22 Onanto ətə nkə betidi ba léfo Kristo bánɔɔ, yifo basɛɛ. Úyifo nyamfo
útə betidi ba kenke léfo Kristo bánɔ. Nya wóankpe kabakefe lə betidi nti.
23 Betidi baa tã eyifo kabua, nya bánnyi báfi Onanto eto diyənde blɛmblɛ
kon.
24 Fɛɛ Onanto, ɛyɛ lə Kristo Yesu wə léfo kayo lə bo disi ətə nkə bofiani
basɛɛ lə wə lefonə əsuə eso.
25 Onanto éfi Yesu útə fe kedi lə bo abua eto disi. Nya ɛyɛ lə wə ukpə
əsuəə, lə befi bo abua batsyɛ lə bofo Kristo banɔ ko. Onanto éyifo nyamfo

lə ufi ote bo nkə wə eyifosa yɛ lə kusu sɛ əsuə. Ɔkɛ dibusə lə lefe nə léfe mmə, nya úfəsɛ ənəmi úti betidi eto abua nnya béyifo.

26 Úyifo nyamfo nkə lə ote bo lefe nəmfo nkə wə kosate eyifo nwə diyifo ɔsɛɛ, nya weebu nwə léfo Yesu ɔ́nɔ tsya nkə wuuntsya eyifo ɔsɛɛ lə wə ənəmi.
27 Nya be əsuə boofo buńyə kasɔ lɛkɔɛsi? Bumbə kulesa! Bə boayɛ lə afi əsuə eso lee? Owo, bomu ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, Onanto laalɔ bonko wə eto nti.
28 Itsyise buyi wuee boə, ɛyɛ lə bo bofokanɔ əsuəə, nya utidi laafiani ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi, nya inni lə wə bɔyɛ lə afi nyamfo əsuə eso.
29 Nyee, Yudafɔ hã ete ni Onanto eto bale? Nya unni mba lenni Yudafɔ tsya eto Onanto? Ee, uyifo mə tsya eto ole.
30 Onanto ɔni kplo nkpe. Wə luubu Yudafɔ nkə beyifo basɛɛ ɛyɛ lə mə bofokanɔ əsuə. Nko ke eso wuubu mba lenni Yudafɔ tsya basɛɛ, ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nɛ.
31 Nyaso be nyamfo nlɛ bote? Bote ɛnlɛ bə bóyani afi nyamə butsyə bə lə bofokanɔ lə bofo busiə lə nnya kɛnyɛ? Kulefe! Inni nko, bomu bə lə bɔlɛ afi nyamə lə kɔni kekleke.

4

Abraham Eto Nkpesiəsiə Aate Kase Bofokanɔ Nkpe Kutəkə.

1 Be ni lesa nə boofo bɔtɛyi ketsyiko lə bo Ona Abraham əsuə boə únyə utsyə lekpo itsyi lə ditiki nəmfo əsuə?
2 Lə ɛyɛ lə keyifo ka úyifo əsuə eso Onanto dínyə nkə Abraham eyifo ɔsɛɛ, nyalɛ okpe keńyənkɔ woofo bɔtɛyi nko kasɔ lɛkɔɛsi. Fɛɛ umbə kəńyənkɔ nko lə Onanto eto ənəmi, itsyise inni Abraham eto keyifo inni únyə.
3 Itsyise lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue kemiəə, bátɛyi bənkə, “Abraham áfo Onanto ɔ́nɔ. Lə nnya eso Onanto ənyə nkə uyifo ɔsɛɛ.”
4 Lə utsyuə eyifo keyifoo, wə kayofofo eni atsyɛsa, bomu iyifo lesa nə dińyə itə wə lə wə keyifo kamə eto kɛnyɛ.
5 Fɛ lə utsyuə afo ɔnɔ nkə Onanto eeyifo utidi wə laante wə sikpi woafiani ɔsɛɛ, lə wóenyifo keyifo saa tsyaa, fɛ ini lə wə bofokanɔ əsuə esoo, Onanto eefi wə fe ɔsɛɛ.
6 Nko eso Oka David lɛtɛyi nkə utidi wə Onanto dibu nkə uyifo ɔsɛɛ, fɛ yányɛ lə wə keyifo ka úyifo esoo, uyifo utidi wə baakpo atsyɔ. Oka David átɛyi nkə,
7 “Onanto ákpo atsyɔ betidi
ba úfi mə abua ɔ́tsyɛ,
nya úləkə mə utsyiko lə mə abua əsuə.
8 Onanto ákpo atsyɔ utidi
wə eto abua Bonamute dímanwɔni útsyə wə blɛmblɛ.”
9 Nya atsyɔkpokpo eto etiki Oka David lɛtɛyi mfoo, mba léla alo ete luunyə ni nnya? Kulefe! Eka mba dímanla alo tsya, itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə, “Abraham áfo Onanto ɔ́nɔ, nyaso Onanto léfo wə nkə uyifo ɔsɛɛ nɛ.”
10 Nya dimamfe ini Onanto dínyə wə nkə uyifo ɔsɛɛ nko? Lefe nə Abraham dímanla tɔ lelo lee, lee lefe nə úkala lelo eto kamaa? Inni lə lefe nə óla lelo. Bomu fɛ wóla lelo.

11 Lelolala eto lekpa nə Abraham díyifo mfóo, eyifo lekpotsyətsyə nə laate bə Onanto áfo wə. Itsyise wə bofokanɔ ətə bə Onanto áfo wə nkə uyifo ɔsɛɛ fɛ óla lelo. Nya ɛyɛ lə wə bofokanɔ əsuəə, Abraham afiani mba léfo bánɔ kenke eto anto. Nya Onanto áfo mə nkə beyifo basɛɛ lə lefe nə eto lefe bánla lelo kulaa tsya.
12 Abraham eyifo anto itə mba bála alo tsya. Fɛ inni fe kase bála alo eso, bomu bə besi nkpə lə bofokanɔ əsuə fe kase Boanto Abraham dísiə fɛ óla lelo eso.

Onanto Átɛyi Kɛnyɛ Utsyə Útə Abraham.

13 Onanto átɛyi kɛnyɛ utsyə útə Abraham ku wə kafo eto bebi nkə boodi kawunsiə kamfo eto bikə fe benake. Wə kɛnyɛ ka ɔ́tɛyi útsyə mfo manka kase Abraham lɛyɛ lə afi nyamə əsuə eso. Bomuu, ɔ́tɛyi utsyə nko itsyise ófo Abraham fe ɔsɛɛ ɛyɛ lə wə bofokanɔ əsuə eso.
14 Nya lə ite bə mba leeyifo lə afi əsuə loofo Onanto eto kɛnyɛtsyətsyə eto asaa, nyalɛ bofokanɔ mensi fe itə, ete kɛnyɛtsyətsyə tsya ensi əmbɔkɛ nɛ.
15 Itsyise afi əələkə Onanto eto lɛblɔfi kate. Fɛ lə afi əmbəə, nyalɛ kɔfi botakebu tsya əmbɔkɛ.
16 Lə nyasoo, kɛnyɛtsyətsyə kamfo aka bafokanɔfɔ nya ini kɛnyɛtsyətsyə itə Onanto eto betidi nya ini wə lefonə nə úfi útə betidi ba kenke ni Abraham eto kafo eto betidi. Nya inni mba Onanto dítə afi mate hã ete ni wə kafo eto betidi. Bomu mba léfo bánɔ tsya fe Abraham. Itsyisee, Abraham eyifo mba léfo bánɔ kenke eto anto.
17 Nya fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyii, “Mfi fə ntsyə ese kpə eto anto.” Nya kɛnyɛtsyətsyə kamfo díbə itə lə Onanto eto ənəmi. Onanto əmfoo, wə Abraham léfo ɔ́nɔɔ, kpe əsuəale itsyise wə lootakasə bəkpənkpə besinkli bəbə nkpə. Nya wə ləətə asa nnya dímankɛ kɔ ləəbə kakɛ!
18 Ite bə kusubebe si kɔkɛ tsyaa, Abraham esi úkabe kusu kokoko, nkə woofiani ese kpə eto betidi eto anto fe kase Onanto lɛtɛyi nkə, “Fə kafo eto bebi tsya ebufui kpenkpenkpe fe befandebi.”
19 Abraham ébobe ófo fe alɛ kolofa. Fɛɛ ani mánlo wə lə wə bofokanɔ əsuə, ite bə wə əsuə eto sinə ébobe efe nya únyə nkə útəkə lə nkpə eto kotosi nya Sara tsya ébobe ófe ku bole.
20 Fɛɛ nyamfo mánlo wə ani lə wə bofokanɔ əsuə. Bomu ɔ́kɔbe Onanto eto kɛnyɛtsyətsyə ɔ́lɛ kekleke, nya ókpe nkɛale lə wə bofokanɔ bomfo əsuə nya úfi atɛsə útə Onanto.
21 Nya óte wuee nkə Onanto kpe əsuəale woofo lesa nə ke ɔ́tɛyi utsyə buyifo.
22 Nya lə bofokanɔ bo lɛkɛ wə esoo, Onanto ənyə nkə uyifo ɔsɛɛ.
23 Nya inni wə mate əsuə ete báwɔni etiki nyamfo betsyiko bənkə, “Onanto ənyə nkə uyifo ɔsɛɛ.”
24 Bomu eka bomba tsya Onanto dínyə nkə bo tsya eyifo basɛɛ ɛyɛ lə kase bófo Onanto wə létakasə Bonamute Yesu utsyiko ɔkɔmə bɔ́nɔ eso.
25 Onanto ətə kusu bálo Kristo lə bo abua nnya búyifo eso. Nya Onanto létakasə wə utsyiko ɔkɔmə bə lə wə Onanto lə unyə bo basɛɛ lə wə ənəmi.

5

Onanto Ǝnyə Bo Fe Basɛɛ.

1 Nya mɔmɔɔ, se Onanto díyifo bo basɛɛ ɛyɛ lə bo bofokanɔ əsuə esoo,
Onanto ətə diyuə édufə bonko wə nti ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo əsuə.
2 Nya se bófo Kristo bɔnɔ esoo, útə nkə bofo Onanto eto lefonə nə əsuə
bonkpe mɔmɔ. Nya bɔnlɛ disuəyuə bunyə sitinti, itsyise bɔlɛ kusu bobe
boə buunyə kesiəkɔ lə Kristo ɔflɔ lə Onanto eto sekakedikɔ eto diyənde
əsuə.
3 Lə nnya kamaa, boənyə disuəyuə lə bɔlɛ kanyi bunyə itsyise buyi boə
kanyinyənyə kamfo eto okle ləətə boəńyə kekleke nɛ.
4 Nya bo buńyə kekleke, əətə bo ditsyəbi sɛɛ. Nyamfo luutə bə bunyə
kusubebe.
5 Nya kusubebe komfo əntə boedi kofani. Itsyise Onanto áyɛ lə Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ nə útə bo əsuə útə nkə wə lelabi ba didufə bo lə əsuə kenke.
6 Lefe nə diyifole saa dímensi fo bo bɔkɛɛ, Kristo əbə lə lefe sɛɛ əsuə
nya úbə úkpə lə bo babuayifo eto disi.
7 Mɔmɔɔ, iyifo lesa nə nkpe ale bə utsyuə kpə lə utidi wə ni ɔsɛɛ eto disi.
Fɛɛ yoofo budi bə utsyuə ebofo bɔtɔnɔ nkə lə ukpə lə utidi wə lɛlɛkɛ eto
disi.
8 Fɛɛ Onanto ələkə óte bo wuee kase woala bo. Itsyise lefe nə bɔ́kɛ lə
lebua əsuəə, útə nkə Kristo kpə lə bo disi.
9 Nya se ɛyɛ lə Kristo eto kɔtɔ əsuə nya úyifo bo basɛɛ lə Onanto eto
ənəmii, ukpə əmfo ebuləkə bo utsyiko lə Onanto eto lɛblɔfi kplɛ əsuə eso.
10 Nya lə Onanto álɔ bonko wə nti ɛyɛ lə wə ubi eto ukpə əsuə lə lefe nə
búyifo wə balontidi mfóo, nyalɛ lefe nə bonko wə eto nti díkalɛkɛɛ, Onanto
ebunyə bo kaminsə, úləkə bo kulaa tsya oso itsyise Kristo kpe nkpə.
11 Nya inni nyamfo mate ete, bomu buunyə disuəyuə tinti ku wə itsyise
Onanto kosate, ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo wə Onanto álɔ bonko wə eto
sete nti eso.

Nnya Ǝsuə Adam Nkpe Lete Lə Kristo Ǝsuə.

12 Lebua áyɛ lə utidi ɔni əsuə díbə kawunsiə, nya lebua nəmə dínə ukpə
léboko kawunsiə. Nyamfo esoo, ukpə ləəbə utsyuə saa lə əsuə. Itsyise
utsyuə saa éyifo lebua.
13 Lebua akɛ lə kawunsiə fɛ Onanto dítə bo Moses eto afi. Fɛ lə kaka afi
ləmbəə, Onanto anlo utidi dikpi.
14 Fɛɛ idu lə Adam lefe ibə Moses eto lefee, ukpə ákaso ani kawunsiə
kenke eto betidi ku mba dímənyifo lebua fe kase Adam díyifo se wényifo
lə Onanto eto afi əsuə. Nya Adam əmfo ńyə itə utidi wə ləəbə bubə.
15 Fɛɛ mə inuə bamə menyifo bani. Itsyise Onanto eto kafo faa eto etəsa
so Adam eto lebua nə úyifo. Adam ni utidi ɔni wə eto lebua nə úyifo eso
betidi kpə díkpə. Fɛɛ Onanto eto lefonə nə amɔ leso nya nko ke ini wə
kafo faa eto ətəsa itə betidi kpə tsya ɛyɛ lə utidi ɔni əsuə nɛ, nya wə ni
Yesu Kristo nɛ.
16 Nsi nlɛ bɔtɛyi minkə Onanto eto lefonə ku asa nnya lɛbɔ itsyi abua
nnya utidi əmfo díyifo mankate. Itsyise abua dinə lekpokponkpo ku
dikpilolo eboko nɛ. Fɛɛ lə botakebu kpə eto kamaa, Yesu eto lefonə ətə
bə betidi eyifo basɛɛ.
17 Ɛyɛ lə utidi ɔni əmfo eto lebua əsuə nya ukpə dítəkə betidi kato nɛ.
Nko ke ɛyɛ lə Yesu Kristo əsuəə, nya betidi ba kenke dínyə Onanto eto
lefonə nə díyifo mə basɛɛ, bənyə nkpə manlo ku sekakedidi enso kenke
nɛ.

18 Nyasoo, se ɛyɛ lə lebua lɔni nəmə əsuə bálo betidi kenke dikpii, nko
ke yɔɔyɛ lə kasɛɛ kani əsuə Onanto luufi ɔtsyɛ betidi nya wuutə mə lɛbɛ
nɛ.
19 Nya ɛyɛ lə kase utidi ɔni əmfo létaka úńyə lə Onanto eto ditiki əsuə
nya betidi kenke lefiani babuayifoo, nko ke ɛyɛ lə kase utidi ɔni əmfo
dítsyue wə ditiki kotoo, Onanto ebutə betidi kpə fiani basɛɛ nɛ.
20 Se afi nyamə díbəə, itə bə betidi ənyə mə abuayifoyifo bətsyə lekpo.
Nya se bənyə mə abua kpə nyamə bətsyə lekpoo, nko ke Onanto eto lefonə
nye kaminsənyənyə ka úfi útə bo tsya leefui kakpe nɛ.
21 Nyaso kase lebua dítə ukpə dídi betidi əsuəə, nko ke ini bə Onanto eto
lefonə ebutə bənkə bofiani basɛɛ lə budufə lə nkpə manlo ɛyɛ lə Bonamute
Yesu Kristo əsuə nɛ.

6

Kristo Eso Bunsi Nkpe.

1 Lə nyamfo esoo, be ele bə bɔtɛyi? Yɔɔlɛkɛ bə busukosə bukeyifo abua
bə lə Onanto lə ukətə bo wə lefonə kawunsəə?
2 Owo lo! Kulefe! Se búkpə itə lebua esoo, yensile bə butə lebua di bo
ketu! Beso ele bə busi busiə nkpə ekeyifo lebua?
3 Lefe nə bófo ntufləsəfləsə eto lekpa ɛyɛ lə Yesu Kristo əsuə bə lə buyifo
bani ku wəə, biyi biə ntu bo bəfləsə bo mfo ətə bə búyifo lɔni ku wə lə wə
ukpə əsuə tsya.
4 Nya ɛyɛ lə ntufləsəfləsə bomə esoo, ete bə bo tsya əkpə nya bébikə bo
ku wə. Nya Onanto lɛyɛ lə wə diyəndɛ ku əsuəale əsuə ótakasə Kristo
utsyiko ɔkɔmə bə lə bo tsya lə botaka busiə nkpə fɔfɔ bomə ku wə.
5 Nya se bonko wə díkeyifo bani lə wə ukpə əsuəə, nko ke buyifo bani
ku wə lə wə botaka əsuə nɛ.
6 Nya buyi boə básɔ bo ditsyəbi koko nəmə bámanklasə lə uyikabie əsuə
ku Kristo itə bə bo əsuə eto sinə sia laala abuayifoyifo lə sɛtsylɔ kenke bə
bɔyɛ ndomufɔ budi kətə lebua bio.
7 Itsyise lə utidi əkpəə, lebua ensiəmbokɛ əsuəale lə wə əsuə bio.
8 Nya lə búkpə ku Kristo, bófo bɔ́nɔ boə buusiə nkpə ku wə tsya.
9 Buyi boə se Onanto létakasə Kristo utsyiko ɔkɔməə, woensiəmbukpə
bio. Ukpə ensibə əsuəale lə wə əsuə bio.
10 Kristo eto ukpə wə úkpəə, úkpə itə sɔni hã bə lə lebua ensiembutəkə
kuutsyuə saa kato. Nya nkpə bo unsi mɔmɔɔ, usi mu ku Onanto.
11 Nya nko ke ele bə itsyə nɛ bə, mi tsya əkpə nya yanle bə lebua si
ditəkə mi kato. Nyaso ele bə bisiə nkpə bitə Onanto lə mi lɔniyifoyifo ku
Kristo Yesu əsuə.
12 Nyaso biəntə lə lebua fo lekpe lə mi əsuə eto sinə sia ləəbə bukpə mfo
əsuə, bə lə əsuə eto sinə lə sitəkə mi kato lə asa bua buyifo əsuə.
13 Nye biəntə kusu lə abua lə idi mi utu lə əsuə eto uyi eto kukalebe
saa lə lebuayifoyifo əsuə. Bomu bifi mi əsuə bitə Onanto fe betidi ba
Onanto díləkə utsyiko lə ukpə kemiə óboko nkpə əsuə. Beyani mi əsuə
eto kalebe saa bitə Onanto fənkə mba bələkə betsyiko ukpə kɛnyɛ baboko
nkpə. Beyani mi əsuə bitə Onanto lə ufi mi uyifo asa sɛɛ eto keyifo.
14 Yanle bə lebua si ditəkə mi kato bio diyifo mi eto onamute, itsyise
binsibə lə afi kalɔ. Bomu bekpe lə Onanto eto lefonə kalɔ.

Bifi Mi Ǝsuə Bitə Asasɛɛ Buyifo.

15 Nya be bɔnlɛ bɔtɛyi? Bə bunsibə lə afi kalɔ itsyise bokpe lə Onanto
eto lefonə kalɔ eso, nyaso ele bə bukeyifo abua? Owo lo. Inni nko ini!
16 Biyi sintinti biə, lə bifi mi əsuə bekpe lə nwə eto keyifo bieyifo kalɔɔ,
nyalɛ biyifo utidi əmə eto beyifoyifo nye ndomufɔ. Lə lebua eto sele
bianɔɔ, nnya laabɔ ketsyiko mfó ni ukpə. Lə Onanto eto sele bianɔɔ, nya
laabɔ ketsyi mfó ni kasɛɛ yifoyifo.
17 Boasɔ Onanto ani, bə lə lefe nə léfe mə əsuəə, bíyifo babuayifo, nya
mɔmɔɔ, bifi mii lɛkɔɛsi kenke béfo Ditiki Sɛɛ nə mínte mi.
18 Nya bɛbɔ lə lebua əsuə, béfloma nya biyifo ndomufɔ itə asasɛɛ buyifo.
19 Nlɛ mi etiki budi ɛyɛ lə kase betidi leedi əsuə, lə nləkə nyamfo kasɔ
nte mi lə befo nnya kasɔ bɔnɔ. Lə lefe nə léfe mməə, béyani mi əsuə nya
béfiani ndomufɔ bitə abua buyifo ku asa nnya dimankpa ku disiale eto
asa bua saa eto okle buyifo. Nko ke ini bə mɔmɔɔ, bífi mi əsuə bífianisə
ndomufɔ bitə asa sɛ buyifo nya ete bə biyifo mba leeyifo asa kɛnkɛ.
20 Lefe nə bíyifo ndomufɔ itə lebua, yánkle mi bə biyifo kasɛɛ.
21 Nya nte kutəkə ko bínyə itsyi lə asa nnya bíkeyifo mfó nnya díyifo mi
afanisa mɔmɔ? Asa nnya, nyamfó kenke ləənə kaboko ete ni ukpe.
22 Nya mɔmɔɔ, Onanto ələkə mi utsyiko lə lebua eto ani, nya bíbə bíyifo
wə ndomufɔ. Kutəkə ko bínyə se bífi mi əsuə bítə wə kenke nya bíyifo
kɛnkɛ ni bə, lə kalosəkɔɔ, buinyə nkpə manlo.
23 Lebua eto kayofofo ni ukpə. Fɛɛ Onanto eto ətəsa nnya wəətə bo
kafo faa ni nkpə bo ləmbə kalosəkɔ ɛyɛ lə Kristo Yesu wə ni Bonamute eto
lɔniyifoyifo ku bo əsuə eso.

7

Usə Ku Usiə Eto Nkpe Aate Bo Lesaatsyuə.

1 Sitintii, mɔ bayimi, bɛnɔ nnya məəbə bɔtɛyi mfo eto kasɔ, itsyise
mimblɛ yi afi nyamə. Afi aakle utidi wə nkpe lə nnya kalɔ lə lefe nə unsi
nkpə hã əsuə.
2 Tə mfi nyamfo nte ditsyəbi nəmə. Usio wə nsi kusəə, sisə ku sisiə eto
kɔfi aakle wə kamanklasə lə wə usə əsuə lə lefe nə osani əmə nsi nkpə
əsuə. Fɛɛ lə osani əmə əkpəə, kɔfi komə mensikle usio əmə.
3 Nyaso lə usio əmfo esu usiə ko osani bamba lə lefe nə wə usə nsi
nsi nkpəə, betidi ebɔtɛyi bə okpo kusə. Fɛ lə usə əmə əkpəə, kɔfi komə
mensikle wə. Nya onkpe kusu wəəsiə kusə bamba nya wəmbudi usənkpo.
4 Mɔ bayimi, nko ke ini itə mi tsya nɛ. Itsyise lə afi nyamə əsuəə, ɛlɛ bote
bənkə bíkpə ku Kristo itsyise biyifo Kristo eto lekpà ditsyuə, nya biefiani
mi bətsyuə eto bale. Nya mɔmɔɔ befiani wə, nwə bátakasə betsyiko
ɔkɔmə eto ole, bə lə biyifo keyifo sɛ ka luubə kutəkə itə Onanto.
5 Lə lefe nə búsiə nkpə lə kawunsiə kamfo eto nkpə eto lɛkɔɛnde əsuəə,
lebua eto lɛkɔɛnde nə kɔfi ləənə bo əsuə eto sinə kakpee, ábesə bo
abuayifoyifo kato ekpe. Nya asa nnya lɛbɔ lə nkpə bomfó siəsiə ətə bo
ukpə.
6 Fɛ mɔmɔɔ, se búkpə nya bóbɔ lə asa nnya lékle bo itsyə esoo, afi nyamə
ensibə əsuəale lə bo əsuə. Lə nnya eso boensiembuyifo kulesa ɛyɛ lə kusu
koko ku ko kɔfi əsuə. Bomuu, bo eyifosa ebɔyɛ lə kusu fɔfɔ ko laayɛ lə
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuə.

Afi Ǝtə Bə Bunyə Lebua Butsyə Lekpo.

7 Nya lə nyamfo esoo, be ele bə bukatɛyi? Boə, nyalɛ afi nyamə əbə
kɔnɔɔ? Inni nko ini! Lə sitintii, ɛyɛ lə afi nyamfo əsuə nya boənyə lesa
nə ni lebua ketsye lekpo nɛ. Lə kɔfi komfo ete dímantɛyi nkə, “Mansɛsə
ənəmi lə utidi bamba eto asa əsuəə,” eni yoofo budi bə míntante kase
basɛsə ənəmi lə sas əsuə.
8 Fɛɛ ɛyɛ lə kɔfi komə əsuəə, lebua ənyə kusu lesanklisə kənənsɛ saa
eto okle lə mɛ əsuə. Nya lə kɔfi saa əmbəə, eni lebuayifoyifo tsya əmbɔkɛ
əsuale saa.
9 Mɔ kosate əsiə nkpə bomfo eto okle lə lefe nə léfe mmə nə mánte afi
nyamə. Fɛ lefe nə mímbə mínte afi nyamə nya yénsitə mɛ kusu bə nyifo
asa kpəə, abuayifoyifo tsya átaka íńyə lə mɛ əsuə nya mínyə miə nkpə.
10 Nya afi nnya eni ele bə itə mɛ nkpəə, nnya bomu leboko mɛ ukpə nɛ.
11 Nya ɛyɛ lə afi əsuəə, abuayifoyifo ənyə kusu ɛwɛ mɛ ekpe nya élo mɛ.
12 Lə nyamfo esoo, afi alɛɛ, lesa kɛnkɛ ini fɛ, nya asa nnya yaate tsya
eyifo kɛnkɛ, nya ɛnyɛ lə kusu sɛ əsuə, nya ɛlɛkɛ.
13 Nyalɛɛ, bɔtɛyi bɔnlɛ boə lɛsa sɛ nəmfo ni nə léboko mɛ ukpə? Inni
nko ini! Bomu bə lə bunyə butsyə lekpo boə lebuayifoyifo eyifo lesa bua
esoo, lebuayifoyifo ayɛ lə lesa nə nkpe kɔnɔ əsuə nya dínə ukpə léboko.
Nya ɛyɛ lə afi nyamfo əsuəə, lebuayifoyifo ələkə ni ditsyəbi kosate léte.

Lema Nə Nkpe Lə Ǝsuə Eto Sinə Ku Lɛwɔnɔ Lenti.

14 Bomblɛ yi boə Kɔfi eyifo lɛwɔnɔ eto lesa. Fɛɛ nkpə bo minsi eyifo
kawunsiə kamfo eto utidi eto nle, nya lebuayifoyifo diyi mɛ əsuə.
15 Maamfó asa nnya meeyifo kasɔ bɔnɔ. Itsyise lesa nə maala miə lə
nyifoo, inni ni meeyifo. Bomu asa nnya meekisi sitintii, nnya ni nnya
meeyifo nɛ.
16 Nya lə asa nnya maanla miə meeyifo nnya ni nnya meeyifoo, nyalɛ
ɛlɛ bote bə ntɔnɔ miə afi nyamfo alɛkɛ.
17 Lə nyasoo, ɛlɛ bote bə inni mɔ kosate nlɛ lesa nəmfo buyifo, bomu
lebua nə nkpe lə mɛ ni nnya eso meeyifo nko.
18 Nya nyi lə mɔ kosate eto əsuə kemiə miəə, lesa sɛɛ saa əmbə lə mɛ.
Nya nlɛ nyamfo bɔtɛyi itsyi lə mɔ əsuə eto sinə eto ditsyəbi koko nəmə
əsuə eso. Itsyise maala sitinti miə ele bə eni nyifo kasɛɛ, fɛɛ meenyifo
nko.
19 Itsyise kasɛɛ ka maala miə meeyifoo, inni ke ni lesa nə meeyifo. Nya
lebua nə bomu maanla miə meeyifo, nii ni nə meeyifo nɛ.
20 Nyaso lə meeyifo asa nnya maanla miə meyifoo, inni mɔ kosate ləətsyə
keyifo nnya. Bomuu, lebua nə nkpe lə mɛ leeyifo nnya.
21 Lə nyamfo esoo, nsu nnyə lesakpa ditsyuə ntsyə lekpo. Lə nla miə
meeyifo kasɛɛ, lebua hã meeyifo kekleke.
22 Lə kusu bambaa əsuəə, lə mɔ utu kemiə sitintii, Onanto eto afi aakpe
mə disuəyuə tinti.
23 Fɛɛ nnyə miə asa bamba nnya laabɔ ketsyi lə mɛɛ, aakpɔ lema ku lesa
nə mɔ nsusu laate mɛ nkə ɛlɛkɛ. Nya ləətə abuayifoyifo lɛbɔ lə mɛ nya
yeeti mɛ kusu fe nwə bákpe lə diyo.
24 Mɔ əsuə kpe kaminsə tinti. Nya owoe luuləkə mɛ utsyiko lə əsuə eto
sinə eto abua nya kɔ, nya laakpa mɛ kesuko ukpə kemiə mfo?
25 Maasɔ Onanto ani, itsyise nnyə buləkə ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo
əsuə!

Nya mɔmɔɔ, lə mɔ nsusu əsuəə, nyifo nwə leeyifo lə Onanto eto afi əsuə. Fɛɛ mɔ lə utidi əmə eto əsuə eto sinə əsuəə, meeyifo lə lebua eto kɔfi əsuə.

8

Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Ɜətə Nkə Busiə Nkpə.

1 Lə nyamfo esoo, mba nsi nkpə lə lɔniyifoyifo ku Kristo Yesu əsuəə, Onanto embolo mə dikpi.

2 Itsyise ɛyɛ lə Kristo Yesu əsuəə, afi nnya nyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə ləətə betidi nkpə, ətə nkə mbɔ lə afi nnya ləənə utidi kakpe ku ukpə əsuə.

3 Lesa nə kɔfi ko Onanto dítə Moses dímamfo buyifo, se utidi lɛyɔkpɔ nya wóanfo ko budi esoo, nnya Onanto díyifo mɔmɔ nɛ. Ótsyese wə ubi fənkə utidi wə nkpe lə əsuə eto sinə əsuə sia lebua laakpɔ nko. Úbə lə betidi eto abua eto disi nya úfi wə əsuə útə fe kedi, nya útəkə lebua kato nya úsensə lebua nə nsi lə bo eto əsuəale.

4 Onanto éyifo nyamfo útə bo mba nsi nkpə lə kase Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ laala, inni lə kase əsuə eto sinə eto ditsyəbi koko nəmə laala. Úyifo asa nyamfo kenke bə ləbusiə nkpə lə kusu sɛɛ əsuə fe kase wə afi lete.

5 Betidi ba nsi nkpə lə mə əsuə eto ditsyəbi fe kɔɔ, lə kase baalaa, mə nsusu si buteke lə asa nnya mə əsuə eto sinə laala əsuə. Fɛɛ mba nsi nkpə ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə, mə nsusu teke lə nnya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ laalaa əsuə.

6 Utidi wə eto nsusu nteke lə əsuə eto sinə eto asa əsuəə, wəənyə ukpə. Fɛɛ utidi wə eto nsusu nteke lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə, wəənyə nkpə manlo ku diyuəsə.

7 Nya utidi wə eto nsusu nteke lə əsuə eto sinə eto asa əsuə hãa, uyifo Onanto eto olo, itsyise weentsyue Onanto eto afi koto. Nya lə sitinti, wəəmbofo nnya koto butsyue tsya kulefe.

8 Mba dítə bə mə əsuə eto sinə təkə mə katoo, baamfo Onanto eto lelabi buyifo.

9 Lə Onanto eto Lɛwɔnɔ afo disiə lə mi əsuəə, nyalɛ binsisi nkpə lə mi əsuə eto sinə eto lɛkuɛnde əsuə, bomu fe kase Onanto eto Lɛwɔnɔ laala. Nya lə Kristo eto Lɛwɔnɔ mamfo disiə lə utsyuə əsuə, nyalɛɛ unni Kristo eto ole.

10 Mɔmɔ lə wə Kristo afo disiə unsi lə mii, mi əsuə eto sinə ebukpə lə lebua eso. Fɛɛ mi lɛwɔnɔ ebusi disiə nkpə itsyise Onanto eyifo mi basɛɛ eso.

11 Nya lə Onanto eto Lɛwɔnɔ nə létakasə Yesu ditsyiko ɔkɔmə si lə mi əsuəə, wəə létakasə Kristo Yesu utsyiko ɔkɔməə, wə ni futsyə luutə mi əsuə eto sinə sia luukpə mfoo, nkpə, ɛyɛ lə wə Lɛwɔnɔ nə nsi nkpə lə mi əsuə eso.

12 Nyaso, mɔ bayimi, keyifo ketsyuə abe bo lə ənəmi ka ele bə buyifo, fɛɛ inni əsuə eto sinə siamfo bunsi kayo, bə lə busiə nkpə lə se lelabi əsuə.

13 Lə bitəkəko bisiə nkpə lə əsuə eto sinə eto lelabi əsuəə, biukpə. Fɛɛ lə bɛyɛ lə Onanto eto Lɛwɔnɔ əsuə belo mi əsuə eto sinə eto ditsyəbi bua nəməə, buisiə nkpə manlo.

14 Itsyise betidi ba Onanto eto Lɛwɔnɔ laayɛnkoo, mə ni Onanto eto bebi nɛ.

15 Onanto məntə mi ndomufɔ eto lɛwɔnɔ nə luutə bikate sikpi. Bomu útə mi Lɛwɔnɔ nə ni bebi eto lele nya diətə boakpadi Onanto boə, “Abba” eto kasɔ ni, “Nto lala.”

16 Onanto eto Lɛwɔnɔ ku bo awɔnɔ kenke lɛkɔ iyifo kɛnyɛ ka nlɛ bote
bə buyifo Onanto eto bebi.
17 Nya lə buyifo wə bebii, nyalɛ buyifo mba leedi wə bikə. Nya bo ku
Kristo ebudi Onanto eto bikə bɔkɔ. Nya fe kase búnyə kanyi fe Kristo, nko
ke bo tsya luuyənle fe wə nɛ.

Buunyə Disuəyuə.

18 Lə mɔ dinyəbi əsuəə, sitinti lə befi kanyi ka bɔnlɛ bunyə mɔmɔ mfoo,
kanle kulesa saa kon lə befi bakatesəko ku diyənde ku disuəyuə nə Onanto
luutə bunyə.
19 Asa nnya Onanto díyifo kenke si ɛlɛ kusu bobe kekleke itə lefe nə
Onanto luuləkə wə bebi ote.
20 Nya Onanto eto asayifoyifo nyamfo kenkee, kpe lə kanyinyənyə əsuə.
Fɛɛ inni asa nyamfo mate ete dítə ibə nko, bomu Onanto kosate wə dítə
kusu nko. Nya utə kusu nkə bənyə kusubebe bə
21 wuuləkə asa nnya Onanto díyifo kenke utsyiko lə ukpə eto sedomu eto
kabiasə eto ani lə bətsyə ɔnwɛ, nya wuutə kusu nkə bəyənde fe wə bebi
ke.
22 Nya buyi boə ibə ese mɔmɔɔ, asa nnya Onanto díyifo kenke lɛ kanyi
bunyə tinti, kakɔɛ fe usio wə nlabe kole.
23 Nya inni nyamfo mate ete, bomu bo mba Onanto dífi wə ditəsa tutɛ
nə ni wə Lɛwɔnɔ útə tsyaa, lɛ kanyi bunyə kukakɔɛ lə bo əsuə kemiə,
nya buufi ənəmi butəkə kekleke boə Onanto lə ufi bo fe wə bebi lə butsyə
ɔnwɛ.
24 Nya se bonkpe kusubebe komfo esoo, búnyə bofo. Fɛɛ asa nnya
boənyə ku bo ənəmii, boensiabe nnya kusu. Itsyise kuutsyuə ensi ambe
kusu kətə asa nnya mfi nkpe wə koko.
25 Fɛɛ lə bufi bo ənəmi butəkə lə asa nnya boənnyətɔ əsuəə, nyalɛ ele
bə bokpe utu buɛɛ, bukabe nnya kusu.
26 Nya lə nko eto kusu komfo əsuəə, nya Onanto eto Lɛwɔnɔ laawunsəko
bo kekleke nɛ, itsyise bumbə ale nya bunyi kase ele bə boto ola butə Onanto
bɔyɛnko. Fɛɛ wə Lɛwɔnɔ kosate laakɔɛ kalɛ lekpakpa kətə bo fe kase ińyə
itə bo lə kusu ko boəmbofo buləkə kate əsuə.
27 Nya Onanto wə nyi betidi eto ketu kemiəə, yi lesa nə nkpe lə Lɛwɔnɔ
eto nsusu əsuə tsya. Itsyise Lɛwɔnɔ nəmə aalɛ Onanto lekpakpa lə bo disi
fe kase Onanto laala.
28 Buyi boə lesa saa nə Onanto leeyifoo, iyifo itə lɛlɛkɛsə itə betidi ba
laala wə nya ókpadi mə nkə beyifo wə keyifo.
29 Nya betidi ba Onanto léte utsyəə, úləkə mə utsyə nkə lə bale wə Ubi
itə bə wə Ubi lə udi ututɛ utə wə bayimi kpə bamə.
30 Lə nyaso mba Onanto díləkə utsyəə, mə ókpadi nɛ. Nya mba ókpadii,
úyifo mə basɛɛ. Nya mba úyifo basɛɛ, mə ókpasə əsuə bəyənde fe wə ke.

Yesu Kristo Ƒləkə Kase Onanto Laala Bo Tinti Óte.

31 Lə nyamfo esoo, be ele bə bɔtɛyi? Lə Onanto ńyə bo kamaa, owoe
loofo buńyə bo lə əsuə?
32 Nya lə Onanto mánni wə Ubi bufi kətə bo, bomu úfi wə útə kedi lə bo
disii, beso wəmbufi asa nnya ta utə bo kafo faa ɛyɛ lə wə Ubi əmfo əsuə?
33 Nya owoe luufi etiki lə Onanto eto betidi ba úləkə utsyə əsuə? Onanto
kosate ébuləkə mə kɛnyɛ nkə bédi lɛbɛ.

34 Nya owoe loofo mə dikpi bolo? Kuutsyuə saa əmbə! Kristo Yesu wə
ni utidi wə díkpə, nya nnya nsi nso ni bəə, wə ni nwə bátakasə betsyiko
ɔkɔmə nya unsi lə Onanto eto kodiani nlɛ bofo kətə bo.
35 Nya owoe loofo lelabi nə nkpe lə bonko Kristo eto nti bola?
Kanyinyənyə lee bulə, lee ohiãtete, lee kukpɛnsɛ, lee leyasiəsiə, lee sikpi
bokpe, lee ukpə lee lesiabi eto kɛnyɛ?
36 Ekpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bə,

"Lə fə disi esoo, bokpe lə ukpə eto bulə əsuə
diyi saa diyi.
Nya beeyifo bo fe basamu ba bantɔɔ kalokɔ."

37 Nya lə nyamfo kenke əsuəə, butəkə kato ɛyɛ lə kase Kristo laala bo eso.
38-39 Itsyise ékpako mɛ wuee bɛ kulesa saa əmbə nə luusənsə bo ku wə nti
lə lelabi nə ufi utə bo eso. Ukpə nye nkpə lee kato eto batɔnkpe lee awɔnɔ
eto əsuəale ətsyuə, lefe nəmfo lee nə luubə nye əsuəale ətsyuə ditsyi kato
fanloo nye lə kasɔ mfo nye lesa saa nə beyifoo, kulesa saa əmbə nə loofo
bo nti bola kulefe ketsyiko lə Onanto eto lelabi nə úfi útə bo ɛyɛ lə Kristo
Yesu Bonamute əsuə.

9

Onanto Díləkə Yudafɔ, Nya Beyifo Wə Betidi.

1 Lesa nə minlɛ bɔtɛyi eyifo ɔnukualɛ, inni sidia minlɛ bɔtɛyi, itsyise
nyifo Kristo eto ole. Mɔ lɛkɔɛsi nə əsuə Onanto eto Lɛwɔnɔ nsii, lɛ mɛ
bɔtɛyi sitinti nkə minlɛ sidia bɔtɛyi.
2 Nnla miə bete biə ɛlɛ mɛ bulə lə taa utu nya yɛnlɛ mɛ bufi tinti taa lə
mɔ utu kemiəə?
3 Iyifo mɔ lelabi miə, lə yɔɔwunsə ko mɔ betidi ba bonko mə ni kusə
kɔni eto betidi eto disii, muutə kusu bə Onanto kudi mɛ nkə woəfə mɛ lə
Kristo əsuə.
4 Itsyise mə ni Israel eto kusə ko Onanto díləkə utsyə. Nya úfi mə uyifo
wə bebi. Nya úləkə wə sekakedikɔ eto diyənde óte mə. Nya úləkə kɛnyɛ
ka ókle ku mə ótə. Nya útə mə wə afi. Mə ni mba Onanto léte kase ele bə
bayɛ besumu wə nɛ. Nya mə ni mba ókle kɛnyɛ ko utsyə.
5 Mə bana ni mba lefo aye, ba ni baseke, ba Onanto díləkə utsyə. Nya
lə mə ntii, nya Kristo lɛbɔ utsyi úbə fe kawunsiə eto utidi. Idu mɔmɔ ɛntɔ
lefe saa bitə lə bufi atɛsə butə Onanto, wə ntəkə lesa saa kato. Ibə itə.
6 Inni bɔtɛyi minlɛ miə Onanto eto kɛnyɛ ka ɔ́tɛyi utsyə eyifo kebimba,
nya wényifo lə ke əsuə. Itsyise inni Israelfɔ kenke ni Onanto eto betidi.
7 Nya inni Abraham eto kafo eto bebi kenke ni Onanto eto bebi. Onanto
atɛyi Abraham nkə, "Mɔɔyɛ lə Isak əsuə mfɔnsə fə kafo eto bebi."
8 Nyamfo lɛ bote nkə, inni Abraham eto bebi ba kenke ole ni Onanto
eto bebi. Bomu Onanto eto bebi ni mba lefo wə kɛnyɛtsyətsyə banɔ. Nya
mbamfo woənyə fənkə Abraham eto bebi kosate nɛ.
9 Ditiki nə Onanto lɛtɛyi lə wə kɛnyɛtsyətsyə əsuə ni nkə, "Muusinkli
mbə lɛlɛ amba mfiəmato. Nya Sara ebole ubisaibi."
10 Nya inni nyamfo mate. Fɛɛ Rebeka tsya ále bafimfi ini bebisaibi itsyi
lə anto ɔni hã wə ni bo ona Isak əsuə.
11-12 Fɛɛ Onanto kpe kusu ko woayɛ kələkə betidi. Nya fe kase ibə itə
nkoo, Onanto átɛyi lesatsyuə utsyə fɛ bále bafimfi bamfo, fɛ lə bafimfi
bamfo lə beyifo keyifo sɛɛ lee kabua saa. Nya kusu ko əsuə woayɛ mfo

enni lə mə keyifo saa əsuə. Bomu ɔ́tɛyi Rebeka nkə, “Ubi ninə ebofiani nwə luusumu dikpəfile.”

13 Íbə itə fe kase Onanto lɛtɛyi lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə nkə, “Nla Yakob, nya mínkisi Esau.”

14 Lə nyamfo esoo, be ele bə bɔtɛyi mɔmɔ? Bɔtɛyi bɔnlɛ boə Onanto eenyifo asa lə kusu sɛɛ əsuə? Kulefe! Inni nko inte kon.

15 Fɛɛ ɔ́tɛyi Moses nkə,

“Utidi wə maala miə muunə kafoo, wə muunə kafo nɛ.
Nya utidi wə minla miə məənyə kaminsəə, wə muunyə kaminsə nɛ.”

16 Nyaso kase Onanto ləənyə utidi kaminsəə, aanyɛ lə utidi əmə eto lesa nə woala nye wəəyifo əsuə. Bomuu, itsyi lə kase Onanto kosate laabe lə kaminsənyənyə əsuə.

17 Nya lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə, Onanto átɛyi Egipte eto Oka Farao nkə, “Lə nyamfo esoo, nlɛ fə seka butsyə bə lə nləkə mɔ əsuəale nte betidi ɛyɛ lə fə əsuə, nya bə lə mɔ diye lə lɛyɛ letsyo bə lə kawunsiə eto betidi kenke lə banɔ.”

18 Lə nyasoo, utidi wə Onanto laala nkə wəənyə kaminsəə, wə wəənyə kaminsə nɛ. Nya nwə waala nkə utidi atoo, wə wəətə wəətidi ato nɛ.

Onanto Ǝənyə Ɔblɔ Lə Bo Ǝsuə Nya Wəənyə Bo Kaminsə Tsya.

19 Mi bətsyuə ebɔtɔ mɛ nkə, “Lə ite nkoo, beso Onanto nsi laalo utidi dikpi? Owoe loofo botaka kə́ńyə lə Onanto eto lɛkɔɛle əsuə.”

20 Nya owoe feni kon bə lə edi etiki ə́ńyə lə Onanto əsuə? Dikplibi antɔ utidi wə léto ni nkə, “Beso fɛ fáto mɛ mmə?”

21 Lə nyamfo eto kamaa, utidi wə laato ekplibi kpe kusu woasɔ sɛfɔtə fe kase ke woala. Nya woofo sɛfɔtə sia ɔminansə bufi kato ekplibi ənuə, nya wuufi dikplibi lɔɔni nə óto, laanɔ bobe utsyə itə eyididi. Nya wuufi dikplibi nuəfə utsyə itə ekubi bokpa kakpo. 22 Nya nko ke Onanto tsya díyifo nɛ. Woala nkə wəələkə wə lɛblɔfi ote mba əsuə únyə ɔblɔ, bə lə bənyə wə əsuəale. Fɛɛ woefi disuətsyə tinti kətə mba ɔnlɛ ɔblɔ bunyə kakpe lə lefe nə eto lefe úkase uyi nkə wɔɔtsylɔsə mə.

23 Nya nko ini bə óla nkə lə uləkə asa sɛɛ nnya nkpe lə wə diyənde kplɛ kemiə ote mba woola nkə wəənyə kaminsə. Nya buyifo betidi ba ɔlɔ utsyə nkə lə bubə bunyə wə diyənde kplɛ.

24 Lə nyaso úləkə bo tsya, inni Yudafɔ mate. Bomu ku mba lenni Yudafɔ tsya.

25 Ɔ́tɛyi ekpa wuee lə Onanto eto Unyɛləkətidi Hosea eto kukue əsuə nkə,

“Betidi ba dímendi mɔ balee, mookpadi mə ‘Mɔ betidi.’
Nya kuse ko eto betidi maanlaa, mookpadi mə ‘Mɔ balala.’

26 Nya lə kaka tutuutu bátɛyi mə bə,
Binni mɔ betidi,
mfo əmə tutuutu bookpadi mə bə Onanto Wə Nsi Nkpe Lefe Saa eto bebi.”

27 Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya ábe letsya bembembe útə Israelfɔ katɛyi nkə,

“Lə ibə bə Israelfɔ fui kpenkpenkpe fe lekpo eto lɛwinimi tsyaa,
mə nti esiani hã luunyə buləkə.

28 Itsyise Bonamute ebokponko kawunsiə eto betidi kenke lekpo mlə.”

29 Nya yuubə itə fe kase Yesaya lɛtɛyi lə lefe nə léfe mə nkə,

“Lenni Bonamute Ǝsuəaletidi Kenke díbu bo kafo eto bebi bətsyuə utsyəə, eni bɔ́ɔtsylɔsɔ bo tsya fe Sodom seka, nya butsyə fe Gomora seka!”

Ditiki Sɛɛ Nəmə Te Ditə Yudafɔ Tsya.

30 Lə nyamfo esoo, be ini bɔnlɛ bɔtɛyi? Nko ini bə betidi ba lenni Israelfɔ
nya bennsi nkpə lə kusu sɛɛ əsuəə, mə díbə báfiani betidi ba ni basɛɛ
mɔmɔ lə Onanto eto ənemi se báfo wə bánɔ eso.
31 Fɛɛ Israelfɔ ba léfo afi nyamə nya banlɛ bokplatsya kekleke bə lə
beyifo kasɛɛ, mámfo buyifo lə nnya əsuə bafiani basɛɛ.
32 Nya beso íbə nko? Itsyise bányɛ lə bofokanɔ əsuə bafo kasɛɛ buyifo,
bomu béfi mə ənəmi bətəkə lə mə kosate eto eyisafa əsuə, nya bétusə lə
Kristo wə nte fe leba nə əsuə utidi leetusə.
33 Fe kase báwɔni bətsyə bə lə nyaso bétusə lə Kristo wə ni fe leba nə
nte lə mə kusu əsuə fe kase inte lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə nnya
nlɛ bɔtɛyi nkə,

"Bebe! Mfi leba nə luutə betidi tusə lə ni nlɛ butsyə lə Sion eto umə.
Nya bɔɔtsyinini lə ni əsuə bedu banɔ.
Fɛɛ utidi wə ke lefo wə ɔnɔɔ,
wəmbudi kafoni lə wə ɔflɔ kulefe."

10

1 Mɔ bayimi, iyifo mɔ lelabi nə ditsyi lə mɔ utu kemiə ku mɔ olatoto itə
Onanto miə Yudafɔ lə bənyə bofo.
2 Nńyə mə kama nlɛ bɔtɛyi minkəə, baakpe otsyekle sitinti lə Onanto
busumu əsuə. Fɛɛ benyi kusu komə.
3 Itsyise bántɛ kusu ko Onanto laala nkə utidi yɛ lə uyifo ɔsɛɛ lə wə
ənəmi. Bomu mə kosate lɛbɛbɛ mə kusu bətə əsuə. Lə nyamfo eso
bámbokosə əsuə kasɔ bətə Onanto itə bə lə ote mə kusu ko əsuə bɔɔyɛ lə
uyifo mə basɛɛ.
4 Itsyise Kristo díbə ófo əsuəale lə Moses eto afi eto ani. Nya utidi saa
léfo Kristo ɔ́nɔɔ, úyifo wə ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi.

Utidi Saa Ebofo Butə Bə Onanto Fo Wə Lə Nkpe.

5 Moses áwɔni asa utsyiko lə kase utidi leeyifo ɔsɛɛ ɛyɛ lə afi əsuə katɛyi
nkə, "Utidi saa wə leeyifo lə afi nyamfo əsuəə, afi nyamfo ebutə wə nkpə."
6 Fɛɛ Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi itsyi lə kase utidi leeyifo ɔsɛɛ lə
Onanto eto ənəmi ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nkə, "Mantɔ fə əsuə fənkə, 'Owoe
loobe usu Kato?' Nya kasɔ ni bə, 'Owoe loobe usu Kato usu okpa Kristo
oboko?'
7 Nya mantɔ fə əsuə fənke, 'Owoe luudufə usu kasɔ mfo ke?' Nya kɔsɔ
ni bə, 'Owoe luusu ɔkɔmə usu oboko Kristo ku wə?' "
8 Bomu lesa nə ɛnlɛ bote ni bənkə, "Onanto eto ditiki nəmə ebɔfi fə pɛɛ,
nya lenkpe lə fə kɛnyɛ ku fə lɛkɔɛsi kemiə." Nya nyamfo ni bofokanɔ eto
ditiki nə bɔnlɛ letsya bobe nɛ.
9 Nya lə emenkli kɛnyɛ, fatɛyi fə Yesu ni Bonamute, nya fafo fanɔ lə
fə lɔkɔɛsi kemiə fə Onanto átakasə wə utsyiko ɔkɔmə́ə, Onanto ebutə fə
nkpə.
10 Itsyise ɛyɛ lə fə lɛkɔɛsi kemiə nya faafo kanɔɔ, nya feeyifo ɔsɛɛ lə
Onanto eto ənəmi nɛ. Nya ɛyɛ lə fə kɛnyɛ ka fefi fələkə nyamfo fatee, nya
əsuə fuunyə bofo nɛ.
11 Itsyise lə nyamfo seka əsuə nya Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi nkə,
"Utsyuə saa wə léfo wə ɔ́nɔɔ, kofani əmbɔlɛ wə kulefe."

12 Nyamfo lɛ bote nkə, letekɛkɛ saa əmbə lə Yudafɔ ku mba lenni
Yudanyə nti. Nya Onanto ni bomblɛ eto Onamute, nya wookpo betidi ba
kenke laato ola kətə wə atsyɔ.
13 Fe kase enkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə, “Utidi saa wə laato
ola kakpadi Bonamute eto diyee, ebunyə bofo.”

14 Fɛɛ utsyuə saa ke dímamfo ɔ́nɔɔ, ntsyə woofo wə bokpadi katɔ wə
lesa? Nya utidi wə kee eto ditiki bámfo bábe ni letsyaa, ntsyə fɛ boofo wə
bofo kanɔ? Nya lə kuutsyuə mámbe ditiki nəmə letsya bətə mə lə lefe nə
léfe mməə, ntsyə fɛ bɔɔnɔ ni?
15 Nya lə bántsyese batɔnkpee, ntsyə boobe ditiki nəmə letsya? Báwɔni
bakpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bə, “Kase mba léboko Ditiki Sɛɛ
nəmə díbə bédufə, aanɔ bobe tinti.”
16 Fɛɛ inni məmblɛ kenke ni mba díkafo Ditiki Sɛɛ nə mə. Itsyise Yesaya
kosate átɛyi nkə, “Bonamute, owoe léfo ditiki nə bóbe letsya ɔ́nɔ?”
17 Lə nyasoo, bofokanɔ yɛ lə ditiki nə bɔnɔ əsuə. Nya ditiki nəmə bɔnɔ
yɛ lə Kristo letsya bobe əsuə.
18 Fɛɛ lesa nə minlɛ bɔtɔ ni bəə, sitinti ini bə Israelfɔ mánnɔ ditiki nəmə?
Bánɔ ni fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi nkə,

“Bánɔ mə kudu lə kawunsiə kenke,
nya mə ditiki dísensə dísu kawunsiə eto kasekɔ kenke.”

19 Nya lə nsi ntɔ nnɔ miə nyalɛ Israel eto kusə mánnɔ ni kasɔɔ? Moses
kosate ni utidi tutɛ wə dítsyiko Onanto eto ditiki nəmə kɛnyɛ buləkə kate
katɛyi nkə,

“Muutə miə bɛsɛsɛ ənəmi lə betidi ba lenni kusə əsuə.
Nya ɛyɛ lə betidibuki ba eto ənəmi dimansini tɔ lə bətə binyə ɔblɔ.”

20 Nya Yesaya esi ókpe ɔkɔɛ ɔ́tɛyi mə wuee nkə Onanto atɛyi nkə,

“Betidi ba dímambɛbɛ mɛɛ, mɔmɔ bənyə mɛ.
Nya mínləkə mɔ əsuə mínte betidi ba dímantɔ kulesa itsyi lə mɛ əsuə
bánɔ.”

21 Fɛɛ lə Israelfɔ əsuəə, ɔ́tɛyi nkə,

“Nsensə mɔ ani ntsyə lefe nə ta, bə lə mfo betidi ba lembu kuutsyuə saa
nya bátaka bəńyə lə mɛ əsuə.”

11

Onanto Ǝnyə Israelfɔ Kaminsə.

1 Nyaso nlɛ bɔtɔ mɔmɔ miə nyalɛ Onanto áni wə Betidi? Owo lo. Inni
nko ini kulaa! Mɔ kosate eyifo Israelnyə nya mini Abraham eto kafo eto
ubi wə ditsyi Benyamin eto kafo.
2 Onanto manni wə betidi ba unyi, úləkə utsyə taa kasɔketsyikɔ ke. Nya
biyi lesa nə báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue bə Unyɛləkətidi
Elia átɛyi Onanto itsyi lə Israelfɔ eto disiale əsuə nkə,
3 “Bonamute, betidi bamfo lélo fə bənyɛləkətidi nya bésensə fə kedi eto
leba kenke! Ini mɔ hã ni utidi wə díbu, nya banlɛ bɔbɛbɛ bə lə balo mɛ!”
4 Nte mbuayɛ bo Onanto dítə wə? Ɔtɛyi wə nkə, “Nləkə betidi akpi
akuanse ntsyə itə mɔ əsuə ba dímanse akonki bətə ufiə Baal.”
5 Nko ke itsyə fe kase inte mɔmɔ nɛ. Israel eto betidi esiani bətsyuə ebu
ba Onanto díləkə utsyə itə wə əsuə ɛyɛ lə wə lefonə eso.

6 Wə lefonə əsuə nya ɔ́yɛ úləkə mə, nya inni lesa nə béyifo eso úləkə
mə. Nya lə Onanto ələkə betidi lə mə keyifo ka banlɛ esoo, nyalɛ eni wə
lefonə menyifo lefonə tinti.
7 Nyalɛ ntsyə nɛ? Lesa nə əsuə Israelfɔ dífi kusubebe bətəkə keklekee,
bənnyə ni. Fɛɛ mba sɛkɛ Onanto díləkə utsyə ənyə ni. Bafɛfɛ éti ato bətə
Onanto eto bokpadi.
8 Fe nyamfo əsuəə, Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə,
“Onanto ələkə mə ani, nya kuninə dídi mə utu ku mə nsusu kenke.
Nya ibə nko ibə ese taa mi eto bale tsya əsuə,
beentsyue koto nya bəənyə kulesa kətsyə lekpo.”
9 Nyaso Oka David átɛyi nkə,
“Lə itə mə diyi saa eto lesa kedikɔ lə efiani uyibi wə bábio lə banɔ lə wə.
Nya lə bédu bánɔ bédufə lə kotonənə əsuə.
10 Nya lə itə mə ənəmi lə eba bə bensiembunyə kulesa bətsyə lekpo.
Nnya lə itə mə kanyinyənyə lə kafiani bitsyike itə mə lefe saa.”
11 Nya maatɔ tsya minkə lefe nə Yudafɔ lɛtsyinini bédu bánɔɔ, bánya
kenke nya bénsifo botaka keńyəə? Owo! Inni nko ini? Bomu itsyi lə mə
botakebu esoo, mba lenni Yudafɔ tsya əbə bənyə bofo bə lə itə lə ənəmi lə
ɛsɛ mə lə Yudafɔ bakpɔ mɛ kutsyuəsɛ.
12 Yudafɔ eto lebua nə béyifo eso Onanto ətə nkə kawunsiə kenke nyə
asa sɛɛ. Nya lefe nə Yudafɔ ku Onanto eto nti lebiaa, asa sɛɛ esi íbə, íləkə
mba lenni Yudafɔ eto disi lə ntu nya báfo Onanto eto atsyɔkpokpo kpə.
Nya lə mə botakebu áboko atsyɔkpokpo nyamfo eto okle kawunsiəə, lə
ibə bə Yudafɔ kenke esinkli bəbə bakɔ ku Onantoo, wə atsyɔkpokpo nnya
luubə ebufui ekpe tinti.

Betidi Ba Lenni Yudafɔ Ǝnyə Bofo.

13 Nya mɔmɔ mimba lenni Yudafɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi lə lefe nəmfo nə
minyifo nwə bátsyese mi mfoo, bə nləkə mɔ keyifo eto bofe nte mi.
14 Nya ətsyuə ɛyɛ lə nyamfo əsuəə, muutə ənəmi ebɔsɛ mɔ betidi, bakpɔ
kutsyuəsɛ itə ətsyuə Onanto ebofo mə bətsyuə.
15 Itsyise se Onanto díləkə mə anii, diyuə əbə Onanto ku kawunsiə eto
betidi eto nti. Nya be luubə lə Onanto esinkli ofo mə? Yuuyifo fe kase
utidi leekpe kesinkli kataka kəbə nkpə!
16 Lə didisa eto kutsyə tutɛ ko befi bətə Onanto eyifo kɛnkɛɛ, nyalɛ didisa
nəmə kenke eyifo kɛnkɛ, Nko ke lə kuyi komə eto keyudu eyifo kɛnkɛ,
nyalɛ ko kalɛ tsya eyifo kɛnkɛ.
17 Bála kuyi ko bétsyi eto kalɛ, nya béfi mimba lenni Yudafɔ ba nte fe
dibutu eto kuyi ko bála bákle bámaklasə lə nko bétsyi eto ɔlɛ wə bála eto
kɛnyɛ. Itə bə mi tsya əbə bɛlɛ kedi bunyə ketsyiko lə kuyitsyitsyi komə, ko
ni Yudafɔ eto keyudu ɔflɔ.
18 Nyaso bebe sinini biə biambesə əsuə kato lə uyilɛ wə bála əsuə. Itsyise
lə biyifo nkoo, ele bə binyə bitsyə lekpo biə inni mi ni ko uyudu. Bomu
uyudu nlɛ mi lə nkpə nɛ.
19 Ebofo bɔtɛyi fənkə, “Bála uyilɛ əmə bələkə bə lə befi fə bəkə lə wə
kɛnyɛ.”
20 Nya nko ini nɛ. Fɛɛ biyi biə mə mamfokanɔ eso bála mə bələkə. Nya
mi ənyə kafĩɔkɔ se befo bɛnɔ eso. Fɛɛ nyamfo anlɛ bote bə bebesə mi əsuə
kato, bomu ele bə bikate sikpi.

21 Itsyise lə Onanto mənyə mə kaminsə ɔkɔbe Yudafɔ ba ni fe kuyi komfo
eto ɔlɛ ɔlɛɛ, befo bɛnɔ biə wuunyə mi kaminsə ɔkɔbe mi ɔlɛ?
22 Nyamfo lɛ bo bote kase Onanto ləənyə kaminsə ku kase wə ditiki nkpe
ale. Okpe ale itə betidi ba dímentsyue wə koto, nya woefi wə lefonə kətə
mi mba léfo wə bɛnɔ kekleke lefe saa. Lə bienyifo nkoo, Onanto ebola mi
uləkə lə kuyi komə əsuə.
23 Nya lə Yudafɔ tsya áyɛ mə mamfokanɔɔ, Onanto ebufi mə tsya ɔkpe
lə kuyi komə əsuə. Itsyise Onanto kpe əsuəale bə usinkli otsyasə kuyi eto
kalɛ lə kuyi komə əsuə bə lə ɛkɔbe ɛlɛ.
24 Mimba lenni Yudafɔ te fe kuyi ko ńyə lə dibutu, nya bála ko kalɛ bəbə
bákle bəkə lə umə eto kuyi ko bétsyi əsuə. Israel eto kusə eyifo fe kuyi ko
bétsyi. Eso imbə ale itə Onanto bə ufi kuyitsyitsyi komə eto kalɛ ka bála
usinkliko ke otsyasə ukɔ lə nko əsuə bála ke, nya yɔɔlɛkɛ eso.

Onanto Eto Betidi Kenke Ebunyə Bofo.

25 Mɔ bayimi, asa ətsyuə kpe nnya lɛkula mi nya minla miə məələkə
nte mi bə yensikula mi lə bɛyɛ bubu biə biyi kobe tinti beso. Nnya ni bə,
Yudafɔ bətsyuə eto atotitidi nnya bankpe embutsyə ɛklɛ. Bomu atotitidi
nyamfo ebola lefe nə Onanto dínyə sitiditu sia woala lə mba lenni Yudafɔ
eto nti ólosə.
26 Nya kusu komfo əsuə yɔɔyɛ bə Yudafɔ kenke lə bənyə bofo fe kase
Onanto lɛtɛyi lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nkə,
“Ofomfokətə ebutsyi Sion ubə,
nya wuubə uləkə disiale saa lə Yakob eto kato eto bebi nti.
27 Nya kɛnyɛklekle kamfo ebɔkɛ lə bonko mə eto nti
lə lefe nə minləkə abuayifoyifo lə mə nti.”
28 Yudafɔ eyifo Onanto eto balo, itsyise bámfo Ditiki Sɛɛ nəmə banɔ. Lə
nyamfo esoo, mimba lenni Yudafɔ kpe kəńyənkɔ. Fɛɛ se Onanto díləkə mə
utsyə taa banamə lefe esoo, woala mə.
29 Itsyise lə Onanto ələkə betidi bətsyuə nya úte mə wə lefonə ditsyuəə,
wəmbofloma ni.
30 Nya mimba lenni Yudafɔɔ, béta Onanto bíbu lə lefe nə léfe mə əsuə,
fɛ mɔmɔɔ, Onanto ənyə mi kaminsə lə Yudafɔ eto atotitidi esoo,
31 nko ini bə lə kase Onanto dínyə mi kaminsə esoo, Yudafɔ ensientsyue
Onanto koto mɔmɔ bə lə Onanto lə unyə mə tsya kaminsə.
32 Onanto ələkə betidi ba ta ani, nya mə atotitidi díti mə kusu iyifo fe
diyo bákpe mə, lə itə bə unyə məmblɛ kaminsə.

Tə Lə Bɔtɛsə Onanto.

33 Onanto amɔ tinti! Nya asa sɛɛ kenke etsyi wə ɔflɔ. Nya sitintii, wə ni
kobe nya unyi asa nnya kenke eto kemiə kukɔnɔ.
kələkə kasɔ bɔnɔ.
Nya kutsyuə sa əmbofo esu nya əsuə waayɛ keyifo wə asa kasɔ bɔnɔ.
Nya kutsyuə saa əmbofo esu nya əsuə wə ayɛ keyifo wə asa kasɔ bɔnɔ.
34 Nko eso báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə nkə, “Owoe
laanɔ Bonamute eto nsusu kasɔ?
Nya owoe ni wə ɔwunsəkotsyuə?
35 Owoe díkətə wə lesatsyuə unyə
bə lə ubə utsyə wə lə nnya kɛnyɛ?”
36 Wə díyifo lesa saa, nya wə dímuə asa nnya kenke ɔnlɛ, nya wə ni lesa
saa eto kalosəkɔ.
Atɛsə itə Onanto idu mɔmɔ isu manlo manlo.

Ibə itə.

12

Bitə Lə Busiə Nkpe Bukeyifo Onanto Eto Keyifo.

1 Nyaso, mɔ bayimi, se Onanto nlɛ bo kaminsə bunyə ɛyɛ lə wə kafo ɛkpɛ
tinti esoo, nlɛ mi lekpakpa sitinti miə, bifi mi əsuə bitə Onanto fe keditətə
seka nnya diyifo kɛnkɛ, nnya ləəyuəsə wə kafo tsya lə mi nkpə bo binsi
mfo eso. Nyamfo ni kase ele bə bɔyɛ busumu Onanto lə lɛkɔɛsi kəmiə nɛ.
2 Biensiə nkpə fe kase kawunsiə kamfo eto betidi ləəsiə mu. Bomu bitə
lə Onanto lə ɔtsyi mi nsusu ɔwuninsə lə befiani betidi fɔfɔ. Nyamfo luutə
binyə lesa nə Onanto laala, ku lesa nə lɛlɛkɛ, nya diakɛ wə ɔkɔɛ nya lɛflɔ
kenke tsya.
3 Nya ɛyɛ lə keyifo ka útə mɛ lə wə lefonə əsuə esoo, nlɛ mimblɛ bɔtɛyi
minkə biambesə əsuə kato enso kase ele bə itsyə. Bomu bitə lə mi nsusu
lə bote bə bebokosə əsuə kasɔ nya utsyuə saa lə ukato wə əsuə ukabe lə
wə bofakanɔ bo Onanto dítə wə eto ale əsuə.
4 Fe kase bonkpe əsuə ani nnya nkpe akpa akpa nnya leeyifo keyifo kani
eto oklee,
5 nko ke ini bə buyifo betidi kpə tsya. Buyifo utidi eto əsuə ani nnya
ntsyi akpa akpa kpə nyamfo lə bo lɔniyifoyifo ku Kristo eso, nya akpa
akpa nyamə lɛkɔɔ bətsyuə iyifo utidi ɔni.
6 Nyaso bitə lə bufi ətəsa akpa akpa nnya Onanto dítə bo ɛyɛ lə wə
lefonə əsuə buyifo keyifo. Lə utidi utsyuə afo Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə
eto buləkəkate eto ətəsaa, ele bə obe ni letsya ku bofokanɔ bo nkpe wə.
7 Lə utidi utsyuə eto ətəsa ni bə ɔwunsəko betidi bamba eto keyifoo, ele
bə uyifo ke ku kafo faa ka woofo. Lə asabote inii, ele bə ote asa nyamə fe
kase woofo.
8 Lə betidi nkɛale kpekpe inii, ele bə okpe betidi nkɛale lə nnya əsuə.
Lə kafoɛkpɛ buyifo kətə betidi inii, ele bə uyifo nnya ku kafo faa. Nya
lə betidi bɔyɛnko tsya inii, ele bə ufi wə kobe kenke utə keyifo kamə eto
buyifo, lə ɔtɔnko mə. Lə kaminsənyənyə inii, ele bə unyə kaminsə ku wə
utu kenke.
9 Bela mi betidi ku lelabi kenke. Bikisi lebua lə bɛkɔbe lesa sɛɛ bɛlɛ
kekleke.
10 Bifi lelabi bitə mi bətsyuə ku utu faa fənkə bayimi ba léfo bánɔ. Nya
bitə mi bətsyuə dibu enso mi əsuə.
11 Bienyifo sɛflɔ, bomu bekpe ɔtsyini lə mi keyifo əsuə. Bisumu
Bonamute əmə ku mi utu kenke.
12 Se bɛnlɛ kusu bobe itə lesatsyuə esoo, binyə disuəyuə lə keyifo saa ka
bɛnlɛ buyifo əsuə. Nya binyə kekleke lə kanyi əsuə. Nya bikato ola lefe
saa.
13 Bɛwunsəko mi bayimitsyuə ba léfo bánɔ ba asa nlɛ bohiã. Nya bifi
kafo faa befo bafɔ.
14 Bɛtɔ Onanto lə okpo betidi ba laabɛbɛ mi kabua atsyɔ. Tɔ atsyɔkpokpo
ətə mə, menkudi mə.
15 Binyə disuəyuə ku mba nlɛ disuəyuə bunyə. Nya biwinko mba nlɛ
buwi.
16 Biyifo bani ku mi bətsyuə lə mə nkpəsiəsiə əsuə. Biambesə əsuə kato,
bomu bɛkɔ ani ku mba dimanle betidi lə betidi eto ənəmi. Nya mənyə fə
əsuə fe nwə ni obesibe onso.

17 Lə utsyuə eyifo mi kabua biemfi kabua bɛtisə wə oko. Kplatsya lə
eyifo lesa nə lɛlɛkɛ lə bitidi eto ənəmi.
18 Bɛyɛ kusu saa ko luunə diyuə eboko mi ku betidi bamba eto nti.
19 Mɔ bayimi, biantisɛ utidi eto lebua oko kulefe. Bomu bitə Onanto kusu
lə utə utidi əmə ni kayofofo utə mi. Itsyise Onanto átɛyi lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue nkə, "Mɔ ni Onamute wə laatɔ kɛnyɛ kətə, nya mɔ ni futsyə
ləətə kayofofo."
20 Bomu lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə, bátɛyi bo bə,
"Lə kukpɛnsɛ lə fə oloo, tə wə lesa lə udi.
Lə utukuɛ lɛ wəə, tə wə ntu lə unə."
Itsyise lə eyifo nkoo, akpa kutəmbli akpo wə lə disinti, nye ətə kofani alɛ
wə
21 Biəntə lə kabua lə kedi mi utu, bomu bifi kasɛɛ buyifo bitəkə lebua kato.

13

Bifi Dibu Bitə Kasɔ Ka Ƒsuə Binsi Eto Batɔnkotɔnko.

1 Ele bə utidi saa fi dibu utə Aba eto ɔtɔnkotɔnko. Itsyise aba saa əmbə
əsuəale leni Onanto ɔflɔ itsyi. Nya Aba wə nsi mɔmɔɔ, Onanto dífi mə
utsyə mfó.
2 Lə utidi utsyuə átaka uńyə lə Aba utsyuə əsuəə, Onanto eto lesa nə
útsyue útsyə əsuəə, ni ótaka uńyə nɛ. Nya betidi ba leeyifo nkoo, bəənə
kotonənə kaboko əsuə.
3 Betidi ba leeyifo kasɛɛ, aante Aba sikpi, bomu betidi buaa, mə laate asa
sikpi nɛ. Lə bela biə biayɛ Aba sikpi botee, ele bə biyifo lesa saa lə kusu
əsuə lə befo atɛsə.
4 Itsyise uyifo Onanto eto uyifoyifo wə laabɛbɛ fə kasɛɛ. Fɛɛ lə eeyifo
kabua, nyalɛ te wə sikpi. Itsyise inni bimba ini bə bətə wə əsuəale! Onanto
eto uyifoyifo uni. Nya uyifo utidi wə laabe nkə beyifo lesa saa lə kusu əsuə
nya wəənə obuayifo saa koto.
5 Nyamfo eso ele bə bebokosə əsuə kasɔ bitə batɔnkotɔnko. Nya inni lə
Onanto eto lɛblɔfi mate nɛ luubə fə əsuə eso, bomu lə fə lɛkɔɛsi nə loolo
fə dikpi tsya eso.
6 Lə nyamfo tsya eso ele bə befo oko bitə mi kasɔ eto batɔnkotɔnko,
itsyise Onanto eto keyifo banlɛ buyifo. Nya béfi mə lefe kenke bətə bə lə
batɔnko betidi.
7 Nyasoo, befo oko bitə utsyuə saa wə ele bə befo bitə. Lə kasɔ kamfo
eto atabi ni nnya bensi bə lə befi bətə utsyuə saa wə ele bə bətəə, bifi bitə.
Lə oko unii, ele bə befo wuntsya. Lə futsyə ele bə bifi dibu bitəə, bifi bitə
wə. Nya lə atɛsə tsya ele bə idii, nyalɛ bifi atɛsə bitə.

Ele Bə Bola Bətsyuə.

8 Lə bisi utsyuə kayoo, manni ke bofo. Fo kemblɛ alosə. Fɛɛ kayofofo ka
biusiə ka biembofo ke bofo kalosəə, ke ni lelabi itə mi bayimitsyuə. Itsyise
utidi saa wə nkpe lelabi itə wə ɔyimitsyuəə, ete bə utsyue Onanto eto afi
nyamə koto.
9 Afi nnya bətə bo lɛ bɔtɛyi nkə, "Mankpo kusiə nye kusə, manlo utidi,
menyu, mansɛsə ənəmi lə kuutsyuə eto asa əsuə," nya lə befi afi nnya
kenke bakɔɔ, eka lesa lɔni klon nə ni bə, "La fə ɔyimitsyuə fe fə əsuə."
10 Lə aala fə ɔyimitsyuəə, embuyifo wə kabua. Nyaso lelabi ni lesa nə
əsuə afi nyamfo kenke nkpəsə.

11 Besankli lə selabe əsuə! Lə bɛyɛ lə kusu komfo əsuə. Itsyise biyi lefe
nə əsuə bonkpe mɔmɔ. Lefe nə əsuə Onanto luuləkə bo ebɔfi mɔmɔ enso
lefe nə boto Kristo bofo kanɔ.
12 Ketsye lefe ébubə éfe, nya kale fe kalɛ busiə. Nyaso bɛyɛ ketsye eto
asa buyifo, lə bifi amamawu nya dińyə itə betidi ba nkpe lə lekpasə eto
diyənde əsuə bekpe.
13 Bitə lə bɔlɛ bo əsuə ola fe betidi ba laayɛ lə lekpasə eto diyənde
əsuə. Nya yenyifo udikpuu eto budi ku sitəkpə ku asɔnɔdidi eto abua
ku disialeyifoyifo eto asa ku ntimama ku kenəmisɛ eto eyifosa.
14 Bomu bifi Bonamute Yesu Kristo bekpe fe awu, lə biləkə nsusu bitsyiko
lə əsuə eto sinə eto asa bimba nnya laakle mi lə ɔkɔɛ əsuə.

14

Biankponko Mi Bayimitsyuə Lekpo.

1 Befo mi utidi wə eto bofokanɔ dimənmmuə tɔ ale ku kafo faa bekpe lə
mi nti. Biemfi kediə betsyako wə lə lesa nə ele bə uyifo lee yanle nə bə
uyifo əsuə.
2 Utsyuə eto bofokanɔ ətə wə kusu bə ofo lesa saa budi, fɛ, bətsyuə ba
eto bofokanɔ məmmuə tɔ alee, didisa nə bánkpesinə ni nə hã beedi.
3 Nya yanle bə utidi wə leedi lesa saa mfoo, nyə wə fe nwə dimənyə utə.
Nya nko ini yanle bə nwə leekisi didisa ditsyuə tsya kpo nwə leedi lesa saa
eto ənəmi kasɔ. Itsyise Onanto áfo wuntsya lə nkpə.
4 Owoe feni bə lə akponko utidi bamba eto uyifoyifo lekpo? Wə kosate
eto Onamute eto ənəmi eebe lə nwə mə ńyə kekleke utə wə lee, lee unńyə.
Nya uyifoyifo əmə tsya ebuńyə kekleke, itsyise Bonamute ebofo butə nkə
uńyə kekleke utə wə.
5 Utidi utsyuə eebu nkə diyi ditsyuə afé leso abamba. Nya utsyuə tsya
əənyə eyi nnya kenke nkə iyifo ani. Ele be utsyuə saa nyə nkə lesa nɛ
weeyifo alɛkɛ.
6 Utsyuə saa ke leefi dibu kətə diyi dutsyuəə, woeyifo nko kefi kətə
Bonamute dibu. Nya utidi utsyuə wə ke leedi didisa ditsyuə tsya, woedi ni
kefi kətə Bonamute dibu, itsyise woasɔ Onanto ani lə didisa nəmə eto disi.
Nya utidi wə lɛnni nkə woembudi lesa ditsyuə eto okle tsyaa, woeyifo nko
kefi kətə Bonamute dibu. Nya woasɔ Onanto ani.
7 Bo kuutsyuə saa ensi nkpə itə wə əsuə hã. Nya nko ke ini bə bo
kuutsyuə saa tsya ənkpə kətə wə əsuə.
8 Lə busi nkpəə, busi mu itə Bonamute. Nya lə bukpə tsyaa, bukpə itə
Bonamute. Nyaso lə busi o-o nye bukpə o-o, buyifo Bonamute eto bale.
9 Nyamfo eso sitintii, Kristo əkpə, nya usi ótaka utsyi ɔkɔmə úbə nkpə
bə lə ofiani Onamute utə bəkpənkpə ku bəkpənsiə kenke.
10 Beso ele bə lo fə ɔyimitsyuə dikpi? Nyee, beso fəənyə fə ɔyimitsyuə
fə wə mamflɔ? Bomblɛ ebunyə lə Onanto eto lekankpomɛ eto ənəmi bə lə
okponkobo lekpo.
11 Itsyise báwɔni bákpe lə Awɔninsa Eto Kukue Kɛnkɛ bə,
"Bonamute átɛyi nkə, 'Lə lefe nə minsi nkpə mfoo, nlɛ mi bɔtɛyi kekleke
minkə,
utsyuə saa ebose akonki utə mɛ.
Nya utidi saa ebofo ɔnɔ nkə mɔ mi Onanto.' "
12 Nyaso utsyuə saa lə bo nti ebuləkə wə əsuə kɛnyɛ lə Onanto ɔflɔ.

Menyifo Kulesa Nə Luutə Fə Ɔyimitsyuə Lə Udu Ɔnɔ Lə Wə Bofokanɔ Ɜsuə.

13 Lə nyaso bitə lə bɔyɛ bo bətsyuə bɔtɛyi bə bamflɔ. Bomu bitə lə
bose lesatsyuə uyi bə boembuyifo kulesa nə luuti kuutsyuə saa kusu lə
wə bofokanɔ əsuə bə yembunə kuutsyuə ekpe lə lebua əsuə.
14 Se minsi nkpə lə lɔniyifoyifo ku Bonamute Yesu esoo, nyi sitinti lə mɔ
lɛkɔɛsi kemiə miə didisa saa əmbə nə laabiasə kuutsyuə. Fɛ lə utsyuə ənyə
lesatsyuə fe lesa nə laabiasə wə, lesa nə əmə ebobiasə wə əsuə.
15 Lə eedi lesatsyuə nnya fenyi fə nnyakpe fə ɔyimitsyuə buləə, yenyifo
lelabi fanlɛ buləkə kate wə. Məntə lə lesa nə feedi lə lebiasə fə ɔyimitsyuə
eto bofokanɔ, itsyise Kristo əkpə lə wə disi tsya.
16 Nya biəntə lə betidi bamba lə bakpe lesa nə mi nyi biə diyifo lesa sɛɛ,
kɔfiɔ.
17 Itsyise lə Onanto eto sekakedikɔ katoo, budi ku bunə manle kulesa.
Bomu nnya əsuə inkpesə ni kasɛyifoyifo, diyuə ku disuəyuə nə Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ ləətə.
18 Itsyise nwə leesumu Kristo lə kusu komfo əsuəə, wə Onanto laala nya
betidi tsya ləətə dibu nɛ.
19 Nyaso bitə lə bokpe nkɛale saa boofo lə buyifo lesa nə laaboko betidi
diyuə lə itə betidi lə babé disi lə lɛwɔnɔ əsuə.
20 Bianyɛ lə didisa eso bebiasə Onanto eto keyifo. Edisa saa eyifo kɛnkɛ,
fɛɛ yanlɛkɛ bə ɛyɛ lə didisa nə utidi luudi eso yuutə utsyuə dufə lə kabua
əsuə.
21 Lesa sɛɛ ete ini bənkə, yɛ sinə nye nte nye lesa nə luunə fə ɔyimitsyuə
lekpe lə lebua əsuə budi nye bunə.
22 Nyaso tə lə lesa nə fafo fanɔ lə asa nyamfo əsuəə, lə ɛkɛ lə fə ku Onanto
eto nti ete. Disuəyuə aakɛ utidi lə əsuə lə wə lɛkɔɛsi aanlo wə dikpi lə lesa
nə úyifo alɛkɛ itə wə.
23 Fɛɛ lə utidi utsyuə edi lesa nə wə lɛkɔɛsi dimə̀ntə wə kusuu, Onanto
aalo wə dikpi lə udi ni, itsyise weentsyue lesa nə ófo ɔ́nɔ koto. Nya lesa
saa nə béyifo dímanyɛ lə bofokanɔ əsuəə, eyifo lebua.

15

Bitə Lə Buyifo Asa Nnya Lɔɔkɛ Betidi Bamba Ɔkɔɛ Bomu.

1 Bomba eto bofokanɔ díkəmuə alee, ele bə bɔwunsəko mba eto
bofokanɔ ləmbətɔ ale bəńyə. Nya yanle bə búyifo nya lɛlɛkɛ itə bo əsuə
ete.
2 Lə nyaso ele bə bo nti eto utsyuə saa yifo lesa nə lɔɔlɛkɛ itə wə
ɔyimitsyuə nya luutə bə obe lə lɛwɔnɔ əsuə.
3 Itsyise Kristo kulaa tsyaa, inni lesa nə lɛlɛkɛ itə wə əsuə úyifo. Báwɔni
bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bə, Kristo átɛyi Onanto nkə, “Aka
nnya betidi laaka fəə, əbə ékpo mə lə əsuə.”
4 Nya asa nnya kenke báwɔni bətsyə lə lefe nə léfe mmə lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə, báwɔni nnya bətsyə bə lə bokase asa lə nnya
əsuə, bə lə bokpe lə kanyi əsuə tsyaa, utsyuə saa lə uńyə kekleke ɛyɛ lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto bɔwunsəko bo nkpe itə bo əsuə bə lə bunyə kusubebe.
5 Onanto wə laawunsəko bo bə lə bofo buńyə kekleke lə kanyi nyənyə
saa əsuə, nya woakpe bo nkɛalee, lə utə lɔniyifoyifo lə lɛkɛ mi lə nti lə
Kristo Yesu eto kama butənko əsuə.

6 Nya lə mimblɛ lə bufi ɔkɔɛ ɔni bebesə Onanto wə ni Bonamute Yesu
Kristo eto Anto kato.

Bátɛyi Mba Lenni Yudafɔ Tsya Ditiki Sɛɛ Nəmə.

7 Lə nnya esoo, bisensə mi ani lə befo bətsyuə fe kase Kristo dísensə ani
ófo mi. Biyifo nyamfo lə betidi lə batɛsə Onanto.
8 Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi kakpasə minkə Kristo əbə ófiani Yudafɔ eto
usumunyə bə lə uləkə ditiki nə Onanto lɛtɛyi Yudafɔ eto bana eto bana
útsyə ote nkə ditiki nəmfo eyifo ɔnukualɛ nya bə lə ibə itə nko sitinti.
9 Nya bə betidi ba lenni Yudafɔ tsya lə batɛsə Onanto lə wə
kaminsənyənyə eso. Báwɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə nkə,
"Lə nyamfo esoo, mɔɔtɛsə fə lə betidi ba lenni Yudafɔ eto nti.
Nya muusə əsə mfi ntɛsə fə diye."
10 Nya besi bátɛyi bənkə,
"Mimba lenni Yudafɔ nyə disuəyuə ku Onanto eto kusə."
11 Besi bátɛyi tsya bə,
"Mimba lenni Yudafɔ kenke bɛtɛsə Bonamute əmə.
Nya mi ese ese eto betidi kenke bɛtɛsə wə."
12 Yesaya tsya esi ɔ́wɔni ɔlɛ bɔtɛyi nkə,
"Yese eto kafo eto ubi ebuke ɔbɔ.
Nya wə ni utidi wə lootaka udi seka lə ese ese eto betidi ba kenke lenni
Yudafɔ əsuə.
Nya buufi mə kusubebe bətəkə lə wə əsuə."
13 Nlɛ lekpakpa miə Onanto wə ni bo kusubebe tə lə disuəyuə lə diyi mi
əsuə kenke, nya lə binyə diyuə lə kase bífi mi əsuə bítəkə lə wə əsuəale
əsuə, lə Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale lə itə bə mi kusubebe lə
kobe kokpe mi lə əsuə.

Paulo Ƒləkə Nnya Eso Ɔ́wɔni Kukue Ko Nkpe Kasɔnɔnɔ Kpə Mfo Ótsyese Mə.

14 Mɔ bayimi, mɔ kosate mfo nnɔ sitinti miə asa sɛɛ buyifo aba ekpo mi
lə əsuə kenke. Nya biyi asa nnya kenke itə bə biofo mi bətsyuə asa bote
lə nnya əsuə.
15 Mfí mɔ utu ntəkə sitinti lə ni nya minwɔni asa kpə lə kukue komfo
fe kaklomasə itə mi lə asa nyamfo ɛyɛ lə Onanto eto lefonə nə útə mɛ eto
əsuəale əsuə.
16 Itsyise úyifo mɛ nkə ntsyi nwuninsə nyifo Kristo eto uyifoyifo ntə
betidi ba lenni Yudafɔ. Nya lə nyifo kesumu eto keyifo ka ni bənkə mbe
Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ntə betidi ba lenni Yudafɔ bə lə nnə
mə mboko Onanto fe kesumu eto asa nnya nnya luudufə Onanto ənə, ini
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ díyifo nnya kɛnkɛ.
17 Lə nyamfo eso moofo lɛkɔɛsi bɔsɔ lə lesa nə Yesu Kristo díyifo ɛyɛ lə
keyifo ka minlɛ buyifo kətə Onanto eso.
18 Məmbofo lɛkɔɛsi bɔsɔ kedi etiki lə lesatsyuə bamba əsuə enso nnya
Kristo díyifo ɛyɛ lə mɛ əsuə hã. Utə nkə nnə betidi ba lenni Yudafɔ mboko,
bə lə bəbə betsyue Onanto eto ditiki koto ɛyɛ lə lesa nə míntɛyi mə ku nə
mínyifo əsuə tsya.
19 Nya úyifo nko ɛyɛ lə asa nnya mínləkə mínte ku ayanisa nnya bənyə
mínyifo ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəalɛ əsuə eso. Lə nyaso ídu lə
Yerusalem ɛyɛ etsyilama ísu Iliriko eto lɛkpɔ mfó, mbe Kristo eto Ditiki
Sɛɛ nəmə letsya éfia kenke.

20 Ídu taa kɔ kenkee, íyifo mɔ lelabi kekleke minkə lə mbé Ditiki Sɛɛ
nəmə letsya lə nlebe bo bánnɔ tɔ Kristo eto diye. Nya inni bə lə nto ntəkə
lə utsyuə bamba eto lesa nə útsyə kasɔ ku boto əsuə.
21 Bomu bə lesa nə báwɔni bətsyə lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue kafo lə
ibə itə nko bə,
"Betidi ba bántɛyi mə itsyi lə ditiki nəmə lefe nə léfee, mə luunyə bətsyə
wə lekpo bate wə nɛ.
Nya mba tsya dimannɔ tɔ kulesa lə wə əsuə lə lefe nə léfee, mə lɔɔnɔ
wə kasɔ nɛ."
22 Keyifo ka minlɛ buyifo mfo əntə mɛ kusu nyaso maamfo mi ɔflɔ bubə
nɛ.
23 Fɛ mɔmɔɔ, se mínkalosə mɔ keyifo lə lɛkpɔ nəmfoo, nya se minlɛ
kusu bɔbɛbɛ lə alɛ kpə nnya léfe bə lə mbə nyə mi esoo,
24 mfi nsusu miə lə mbə nlɛ Spania bofee, lə nyɛ mi ɔflɔ. Nla miə maayɛ
mi ɔflɔ lə bɛwunsəko mɛ lə mɔ mfó busu əsuə lə nsiə lə mi ɔflɔ lə búnyə
disuəyuə ku bətsyuə itə lefe kliminti ditsyuə eto kama bólosə.
25 Tsyafɛ mɔmɔɔ, ntɔ lə Yerusalem lə nsu nwunsəko Onanto eto betidi
ba nkpe mfó.
26 Itsyise iyifo bafokanɔfɔ lə Makedonia ku Akaia eto lelabi faa bə
baako atabi ətsyuə lə befi batsyese bakombo ba nkpe lə bafokanɔfɔ nti
lə Yerusalem mfó.
27 Iyifo mə lelabi kafo faa bə beyifo nko. Nya lə sitintii, beyifo bayodi
lə mɔ ɔflɔ! Itsyise lə betidi ba lenni Yudafɔ ənyə kedikɔ ku Yudafɔ eto
lɛwɔnɔ eto asa sɛ əsuəə, eyi fənkə ele bə mə tsya wunsəko Yudafɔ ku mə
asa nnya banlɛ bunyə ketsyiko lə nnya əsuə.
28 Nyaso lə nyifo keyifo kamfo nlosə nya bafo asa nnya bənyə basɔ leboo,
muusu Spania nya mɔɔyɛ mi ɔflɔ mfó lə mfe ntɔ.
29 Nyi miə lefe nə muubə mi ɔflɔɔ, nyɛnko Kristo eto atsyɔkpokpo kenke
nlɛ mí boboko.
30 Mɔ bayimi, nlə mi lekpakpa tinti lə Bonamute Yesu Kristo eto diye əsuə
ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto lelabi əsuə miə bɛwunsəko mɛ lə boto ola kekleke
butə Onanto lə mɔ disi.
31 Beto ola bɛlɛ Onanto lekpakpa bə lə uləkə mɛ utsyiko Yudea eto betidi
ba ni mankokafɔ eto ani nya lə mɔ keyifo lə Yerusalem mfó lə kakɛ Onanto
eto betidi mfó ɔkɔɛ bamə.
32 Nya lə Onanto atɔnɔɔ, muubə ndufə mi nti ku disuəyuə, bə lə bomblɛ
lə bola bɔwɔnɔ busiə.
33 Onanto wə ləətə diyuəə, lə usiəko mimblɛ kenke. Ibə itə.

16

Paulo Ƒsiəsə Betidi Akpa Akpa Ba Nkpe Lə Roma Ótsyese.

1 Nla miə məələkə bo ɔyimisio Foebe nte mi. Uyifo ɔwunsəkotsyuə utə
Kenkrea lə bafokanɔfɔ nti.
2 Nya nlɛ mi lekpakpa miə lə befo wə kukɔnɔ lə Bonamute eto diye əsuə
lə kusu ko dińyə itə Onanto eto betidi əsuə. Bitə wə bɔwunsəko saa bo
wɔɔtɔ utsyiko mi ɔflɔ, itsyise ɔ́wunsəko betidi kpə ku mɔ əmə tsya.
3 Siəsə Priska ku wə usə Akwila ba bomə diyifo mɔ beyifoyifotsyuə lə
Kristo Yesu əsuə.
4 Bəmuə əsuə bəńyə bə boofo bukpə lə mɔ disi kulaa tsya. Nya inni mɔ
mate ete nlɛ mə ani bɔsɔ, bomu ku betidi ba lenni Yudafɔ eto bafokanɔfɔ
eto etsyukpa bamba ətsyuə kenke tsya.

5 Lə əsiəsə bafokanɔfɔ ba laatsya lə mə diyo mfó tsya. Siəsə mɔ ɔyɛtsyuə
lala Epaineto wə ni ututɛ wə lɛtsyi lɛkɔɛsi ɔwuninsə ófo Kristo lə Asia eto
kasɔ mfó.
6 Nya lə əsiese Maria wə díyifo keyifo kekleke útə mi ditsyukpa nəmfó.
7 Siəsə Androniko ku Yunia ba ni mɔ kusə eto betidi ba ni bonko mə
bákpe lə aba eto diyo mfó. Betidi yi mə tinti fe mba baatsyese nkpe lə
batɔnkpe nti. Nya bɔ́tɔ mɛ lə Kristo bofo kanɔ əsuə.
8 Siəsə Amplia wə maala tinti lə Bonamute əsuə ətə mɛ.
9 Nya lə əsiəsə Urbana wə ni bo uyifotsyuə ku ɔyɛtsyuə lə Kristo əsuə
ətə mɛ. Nya lə əsiəsə mɔ ɔyimitsyuə lala Staki.
10 Siəsə Apele wə bóto bóbe nya búnyə boə uńyə itə Kristo. Nya lə əsiəsə
Aristobulo eto diyo eto betidi kenke ətə mə.
11 Siəsə Herodion mɔ otokponyə ətə mɛ. Nya lə əsiəsə Narkiso eto diyo
eto betidi ba dífi mə əsuə bətə Kristo.
12 Siəsə besio ba ni Trifaena ku Trifosa ba diyifo Bonamute eto keyifo.
Nya lə əsiəsə mɔ ɔyimitsyuə lala Persi wə ni usio ɔni wə tsya díyifo keyifo
tinti utə Bonamute.
13 Siəsə Rufo wə Bonamute díləkə fe wə ole ku wə ambe wə tsya lɛlɛ mɛ
fe mɔ ambe ke.
14 Siəsə Asinkrito, Flegon, Herme, Patroba, Herma ku mə bayimi
bafokanɔfɔ ba nkpe lə mə ɔflɔ.
15 Siəsə Filologo, Yulia, Nereo ku wə ɔyimisio, ku Olimpa ku Onanto eto
betidi kenke ba nkpe lə mə ɔflɔ.
16 Bisiəsə bətsyuə lə bɛkɔbe bətsyuə bɛlɛ lə Kristo eto kusu əsuə.
Bafokanɔfɔ lə Kristo əsuə eto etsyukpa kenke bə bəəsiəsə mi o-o.
17 Mɔ bayimi, nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ kekleke minkə bimuə əsuə bińyə bikabe
kusu itə betidi ba lela bə beesensə mi nti. Kənyə lə asa nnya bóte mi əsuə
kefi keti mi kusu. Biləkə mi əsuə bitsyiko lə mə əsuə.
18 Itsyise betidi ba leeyifo asa nyamfo eto kaklee, beenyifo Bonamute
Yesu Kristo eto keyifo. Bomu mə kosatee, mə alasa nnya beeyifo nɛ. Nya
bakpe kɛnyɛ mlimlimli lə mə etikididi nnya baawɛ betidi ketitlisə asa
kakpe mba lanlɛ kulesa bote.
19 Utidi saa ánɔ kase bietsyue Ditiki Sɛɛ nəmə koto, lə nyaso məənyə
disuənyə tinti lə mi əsuə. Fɛɛ lesa nə mimbɛbɛ mintsyiko mi ɔflɔ ni bə
binyə lesa sɛɛ bitsyə lekpo. Nya lə befiani betidi ba lanla asa bua buyifo.
20 Onanto wə ləətə diyuəsə, ebusənsə oba Obonsam kenke okpo, nya
wuutə nkə bitəkə wə kato lə lefe kliminti əsuə. Bonamute Yesu Kristo eto
lefonə lə disiəko mi.
21 Timoteo wə ni mɔ uyifotsyuə nkə wəəsiəsə mi. Nko ke ini Lukio tsya
ku Yason ku Sosipatro ba bomə ni kusə kɔni eto betidi bə bəəsiəsə mi.
22 Mɔ Tertio wə lɛwɔni kukue komfo əsiəsə mi lə Bonamute eto diye
əsuə.
23 Gaio wə lefo mɛ kafo faa ku bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə laakpe disi
mfo kenke bə bəsiəsə mi.
Nya Erasto wə ni umə əmfo eto nwə ləətsyə mə atabi ku bo ɔyimisani
Kwarto bə bəsiəsə mi.
24 Bonamute Yesu Kristo eto lefonə lə disiəko mimblɛ kenke. Ibə itə.
25 Nya mɔmɔɔ, bitə lə bɔtɛsə Onanto, wə loofó mi nkɛale bokpe nkə lə
bińyə kekleke fe kase minlɛ bɔtɛyi lə Ditiki Sɛɛ nə minlɛ buləkə kate itsyi
lə Yesu Kristo əsuə. Ditiki Sɛɛ nəmfo aka asa nnya bakula nya Onanto
díləkə óte nya lɛkula bo alɛ kpə nnya léfe əsuə.

26 Fɛ, mɔmɔɔ, bələkə asa bate bə lə betidi ba kenke lə banɔ kasɔ fe kase
wə bənyɛləkətidi lɛwɔni bətsyə. Onanto wə nsi nkpə lefe saa eto lelabi ni
bənkə, ele bə babe Ditiki Sɛɛ nəmfo letsya itə kawunsiə ka kenke lə bafo
wə banɔ lə betsyue wə ditiki koto.
27 Ele bə bɔtɛsə Onanto wə hã ni obesibe idu mɔmɔ ɛntɔ lefe saa ɛyɛ lə
Yesu Kristo eto diye əsuə! Ibə itə.

1 KORINTOFƆ
Kukue Tutɛ Ko Paulo Lɛwɔni Útə Korintofɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto eto lelabi əsuə mimfiani Yesu Kristo eto
ɔtɔnkpee, mɔ ku bo ɔyimisani Sostene nlɛ mi kukue komfo bɔwɔni nɛ.
2 Bɔ́wɔni kukue komfo bɔlɛ Korintofɔ eto bafokanɔfɔ ba ɛyɛ lə Yesu
Kristo əsuə Onanto díləkə nya ókpadi mə nkə bafiani wə betidi kɛnkɛ.
Fe kase úyifo betidi ba kenke tsya lefo Bonamute Yesu Kristo banɔ. Wə ni
bonko məmblɛ eto Onamute.
3 Bɔlɛ bɔtɔ boə Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo eto lefonə ku
diyuə lə ditəkəko mi.

Onanto Ɜətə Bo Asa Sɛɛ Ɛyɛ Lə Yesu Kristo Eso.

4 Maasɔ Onanto ani lefe saa lə mi disi lə wə lefonə nə úfi útə mi ɔyɛnko
lə Yesu Kristo əsuə eso.
5 Ídu lə lefe nə bíyifo lɔni ku Kristo, biobe lə kusu saa əsuə titlu lə
etikididi ka ku kobe tete əsuə.
6 Yesu Kristo eto ditiki nəmfo afo disiə lə miinti kukɔnɔ.
7 Lə nyamfo esoo, lə lefe nə biinyə binsəke Boanto Onanto bə utə
Bonamute Yesu Kristo kusu lə uləkə wə əsuə otee, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto ətəsa
saa eyi mi əsuə.
8 Nya woose mi lə mi bofokanɔ əsuə kukɔnɔ isu ese lə kalosəkɔ. Wə ni
futsyə luutə nkə lə Bonamute Yesu Kristo əbə nkə woakponko kawunsiə
eto betidi lekpo lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuəə, bembolo mi dikpi.
9 Onanto wə lékpadi mi nkə biyifo lɔni ku wə ubi Bonamute Yesu Kristo,
wə ni nwə əsuə bioka bese nɛ.

Bebe Sinini Biə Kəsənsə Embudufə Mi Lenti.

10 Nyɛ lə Bonamute Yesu Kristo eto əsuəale nya utə mɛ əsuə, nlɛ mi
bɔtɛyi kekleke fe mɔ bayimi bafokanɔfɔ miə lə mimblɛ lə bɛnɔ bətsyuə
kasɔ itə bə kəsənsə embɔkɛ mi lenti. Nya lə mi kɛnyɛ lə keyifo kani lə asa
nnya biebu disi ketsyiko ku nsusu bo əsuə bese uyi.
11 Itsyise bayimi, betidi bətsyuə ba dítsyi Klo eto diyo átɛyi mɛ bə kədiə
kpe mi lenti mfó.
12 Lesa nə minlɛ ni bə utsyuə saa ku lesa nə ɔnlɛ bɔtɛyi. Bətsyuə bə,
“Paulo eto kama mintəkə.” Nya obamba tsya nlɛ bɔtɛyi nkə, “Mɔ alɛ Apolo
eto kama mintəkə.” Nya obamba tsya nlɛ bɔtɛyi nkə, “Petro eto kama
mintəkə.” Nya obamba tsya nlɛ bɔtɛyi nkə, “Kristo eto kama mintəkə.”
13 Mɔɔtɔ mi miə nyalɛ boofo Kristo boba kakpe lə akpa akpa? Nye Paulo
ni nwə díkpə lə uyi əsuə lə mi disi? Nye bəfləsə utsyuə ku ntu lə Paulo eto
diye əsuə? Owo lo!
14 Maasɔ Onanto ani bə ményifo kutsyuə saa ntufləsəfləsə eto lekpa lə
mi nti enso Krispo ku Gaio mate hã.
15 Nyaso kutsyuə saa, embofo bɔtɛyi nkə mɔ diye kpe lə mba difləsə wə
ntu nti.
16 Mookloma miə ńyifo Stefana ntufləsəfləsə eto lekpa ntə wə ku wə diyo
eto betidi, nya mensikloma lə ḿfləsə kuutsyuə bamba saa tsya ntu.
17 Kristo mántsyese mɛ nkə mbə nkeyifo ntufləsəfləsə eto lekpa kətə
betidi. Bomu ótsyese mɛ nkə mbe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ntə betidi. Nya
maanyɛ lə kawunsiə kamfo eto kobetete eto kusu əsuə kabe Ditiki Sɛɛ

nəmə letsya. Itsyise lə nyifo nkoo, nyalɛ Yesu Kristo eto ukpə wə úkpə eto əsuəale ebuyifo ubimba.

Kristo Eto Ditiki Sɛɛ Ni Onanto Eto Ǝsuəale Ku Kobe.

18 Nyi kase betidi bamə eto ditsyəbi ditə bə balɛ bukpə lə lɛwɔnɔ əsuə. Kristo eto ukpə lə kuyi əsuə eto etiki eyifo ebukisa lə mə ɔflɔ. Fɛɛ bomba Onanto ləətə nkə bunyə bofoo, buyi boə Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə eyifo Onanto eto wə əsuəale.

19 Lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə, Onanto átɛyi nkə
"Mɔɔtsylɔsə babesibe eto kobetete.
Nya muuləkə nte miə bekuente eto etiki eyifo əsuəale itə mi."

20 Nyamfo lɛ bote bə kawunsiə kamfo eto babesibe ku bekuente ku betidi ba kpə nyɛ laafo etiki bunə kenke eyifo ebimbasa.

21 Onanto yi, ɛyɛ lə wə kobetete əsuə úyifo betidi nko, nkə lə bayɛ bɔyɛ lə mə kawunsiə eto kobetete əsuə bate wə. Nya wə Ditiki Sɛɛ nə eto letsya boabe mfoo, nya woələkə eyifo ebukisa lə betidi bətsyuə ɔflɔ. Fɛɛ Onanto aayɛ lə nnya əsuə nya woələkə betidi ba léfo bánɔ lə nkpə.

22 Yudafɔ aabɛbɛ bə bəənyə ayanisa buyifo. Nya Grikifɔ, mə aala bɛ baate kawunsiə kamfo eto kobe.

23 Fɛ boo, Kristo wə básɔ bámanklasə lə uyikabie usuə eto Ditiki Sɛɛ nəmə eto letsya boabe. Nya Ditiki Sɛɛ nəmfo laayɛ kedufə kelə Yudafɔ lə akɔɛsi. Nya betidi ba lenni Yudafɔ tsya, laanɔ nya fe ebukisa.

24 Fɛɛ betidi ba Onanto díləkə utə lə Yudafɔ ku Grikifɔ ntii, Kristo wə eto Ditiki Sɛɛ boabe letsya mfo, wə ni Onanto eto əsuəale ku wə kobetete nɛ.

25 Itsyise lesa nə betidi ləənyə bə iyifo Onanto eto ebukisaa, iyifo kobetete eso betidi eto ale. Nya Onanto eto eyifosa nya diyifo fe yɔkpɔɔ, kpe əsuəale eso betidi eto ale.

26 Mɔ bayimi, fɛ Onanto lə uləkə mii, biokloma kase bítsyə lə betidi eto ənəmi! Mi kpə mánte kobe nya bíankɛ əsuəale saa. Nye bíambɔ bítsyi mmfo bo lɛkɛ dibu kafo saa.

27 Bomu Onanto étsyue úləkə betidi ba lə kawunsiə eto ənəmi leeninə nkə lə okpe kawunsiə kamfo eto babesibe kofani. Nya úləkə betidi ba dimanle kulesa lə kawunsiə eto ənəmi itə lə ufi okpe kawunsiə eto bəsuəaletidi bamfo kofani.

28 Onanto ələkə betidi ba dimanle kulesa lə kawunsiə eto betidi eto ənəmi, nya beembu mə kakpe ku lesa nti nkə lə ɔyɛ lə mə usuə okpe betidi ba kawunsiə leebu bə mə ni mba nkpə dibu nya bankpə kalende kofani, se benni kulesa eso.

29 Nyamfo luutə bə kutsyuə saa embofo botaka keńyə kasɔ lɛkɔɛsi lə Onanto eto ənəmi.

30 Onanto uni ditə kusu nkə biyifo bani ku Yesu Kristo. Nya Kristo əmə ni bo kobetete ko Onanto dífi útə bo. Nya ɛyɛ lə Kristo əmə əsuə eso Onanto ləənyə bo nkə bɔyɛ lə kusu sɛɛ əsuə. Nya bófiani Onanto eto betidi kɛnkɛ. Nya ófo kayo lə bo disi úləkə bo útsyiko abuayifoyifo əsuə.

31 Nyamfo eso Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nlɛ bɔtɛyi nkə, "Utidi wə laasɔ wə lɛkɔɛsii, ele bə ɔsɔ wə lɛkɔɛsi lə lesa nə Bonamute díyifo utə wə əsuə."

2

Paulo Édi Etiki Utsyi Lə Kristo Ǝsuə.

1 Mɔ bayimi, lefe nə mímbə mi ɔflɔ miə lə mbé Onanto eto etiki kulakula
tinti letsya nte mii, ményifo nko ku kɛnyɛ kamini nye lə kawunsiə kamfo
eto kobe əsuə ntə mi.
2 Lefe nə mímbə mínkɛ mi lə ɔflɔɔ, ni mi etiki itsyi lə Yesu Kristo ete
əsuə. Nya naya nsi nso kenke ni lə wə ukpə lə uyikabie əsuə.
3 Nyaso lefe nə mímbə mi ɔflɔɔ, mbə fe ɔsɔsɔbi. Nya sikpi dímuə mɛ ku
ketinkə tsya.
4 Nya biunyə biə asa nnya mínte áte nko ke, yényifo fe utidi wə eto
kɛnyɛ nkpe kobe nya únyi kobe. Bomu mɔ etiki nya mikədii, áte sitinti
kase Onanto eto Lɛwɔnɔ nkpe əsuəale.
5 Lə nyamfo esoo, inni kawunsiə eto utidi eto kobetete əsuə bɛyɛ béte
Kristo, bomu ɛyɛ lə Onanto eto əsuəale əsuə.

Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Yi Lesa Saa Lə Onanto Ǝsuə.

6 Fɛɛ mɔ etiki nnya meedi, meedi nya kətə betide ba nyi kobe nya bekesu
sɛtɔ lə lɛwɔnɔ eto asa kasɔnɔnɔ əsuə. Nya yanka kawunsiə kamfo eto
kobetete nye bəsuəaletidi ba leedi seka lə kasɔ kamfo əsuə nya banlɛ mə
əsuə bonyansə.
7 Kobetete ko eto etiki minlɛ bɔtɛyi mfoo, etsyi lə Onanto eto kobe ko
bákula betidi əsuə. Fɛɛ Onanto étsyue ketsyue kamfo útsyə kokoko nkə
wuuləkə bo fɛ úyifo kawunsiə.
8 Kawunsiə kamfo eto bəsuəaletidi eto kuutsyuə mánte kulesa itsyi
lə kobe komfo əsuə. Itsyise lə nnya ete bátee, eni bánsɔ Bonamute le
uyikabie əsuə.
9 Fɛɛ Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,
“Lesa nə kuutsyuə saa mənyə
nye woannɔ tɔɔ,
nya kuutsyuə saa mémbu tɔ disi utsyiko tsya nkə yuubə itə,
nya tutuutu ni lesa nə Onanto dítsyue utsyə utə betidi ba laala wə nɛ.”
10 Fɛɛ bo alɛɛ, Onanto diləkə wə asakulakula nyamfo lə lekple óte bo, ɛyɛ
lə wə Lɛwɔnɔ əsuə.
Onanto eto Lɛwɔnɔ eedufə lə lesa saa əsuə nya kaate, nya diate Onanto
eto asakulakula kulaa tsya.
11 Fe kase utidi eto lɛwɔnɔ nə nkpe lə wə əsuə hã nyi wə kemiə eto lesa
saa itsyi lə wə əsuə, nko ke ini bə Onanto eto Lɛwɔnɔ hã nyi lesa saa itsyi
lə Onanto əsuə nɛ.
12 Nya boo, inni kawunsiə kamfo eto lɛwɔnɔ nə ləətə beeyifo asa bua
nkpe lə bo əsuə. Bomu Onanto eto Lɛwɔnɔ nə luutə bote ətəsa nnya bófo
butsyiko lə wə ɔflɔ, kafo faa, ni ni nnə nkpə lə bo əsuə nɛ.
13 Lə nyamfo esoo, inni kawunsiə kamfo eto kobe eto asa nnya betidi
laate bófo búfi bɔnlɛ mi etiki budi. Bomu asa nnya Onanto eto Lɛwɔnɔ
díləkə óte bo, nya ni asa nnya boələkə kate mba léfo Lɛwɔnɔ nəmə nɛ.
14 Utidi saa wə Onanto eto Lɛwɔnɔ nəmfo dímamfo disiə lə wə əsuə,
wəmbofo ətəsa nnya Onanto eto Lɛwɔnɔ ləətə bofo. Nya utidi əmfó tsya
əmbofo asa nyamfo kasɔ bɔnɔ, itsyise asa nyamfó eyifo wə ebukisa. Nyaso
Onanto eto Lɛwɔnɔ əsuə nya utidi lɔɔyɛ fɛ wuunyə ətəsa nyamfó utsyə
lekpo kase efo koya.
15 Utidi wə Onanto eto Lɛwɔnɔ lefo disiə lə əsuə, wə loofo lesa saa bunyə
kətsyə nɛ. Fɛɛ wə alɛɛ, betidi embofo wə bunyə ketsyə lekpo nɛ.
16 Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,
“Utidi saa enyi lesa nə nkpə lə Bonamute eto nsusu.

Nya kuutsyuə saa tsya anté wə kulesa.”
Fɛɛ boo, Kristo eto nsusu kpe lə bo əsuə.

3

Bo Ni Onanto Eto Beyifoyifo.

1 Mɔ bayimi, məmbofo mi etiki budinko lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə fe kase muudinko betidi ba Onanto eto Lɛwɔnɔ nəmə díkafo dísiə lə mə əsuə. Bomu muudinko mi etiki fe betidi ba eto ənəmi nsi ntəkə lə kawunsiə eto asa əsuə. Nya bisi biyifo ekpefi kɛkɛ lə Kristo bofokanɔ əsuə.
2 Mɔ asa nnya maate mii, eyifo nya diyuə imbə ale fe kase mintu lɛlɛkɛ itə bebifɔfɔ butə. Nya yenyifo asa nnya eto kasɔnɔnɔ nkpe ale fe kase inte itə utidi wə díkabe wə leedi asa nnya nkpə kalende seka. Nya ta mɔmɔ biambe tɔ itə lesa nə nkpə kalende budi.
3 Itsyise bisi bisi nkpə fe betidi ba difi mə nsusu bətəkə lə kawunsiə kamfo hã eto asa əsuə. Nya lə kenəmisɛ si kakpe lə mi nti nya biədiə nniə lə bətsyuə əsuəə, nyamfo mate kulaa ate nkə bisi bisi nkpə itə kawunisiə kamfo eto asa.
4 Lə mi nti utsyuə esi ɔ́tɛyi nkə, “Mɔɔ, Paulo eto kama mintəkə,” nya obamba tsya nlɛ bɔtɛyi nkə, “Mɔɔ, Apolo eto kama mintəkə,” bieyifo asa fe betidi ba kawunsiə kamfo eto eyifosa léfo disiə dinsi lə mi əsuə.
5 Nya lə nyamfo kenke kamaa, owoe ni Apolo? Nya owoe ni Paulo? Onanto eto beyifoyifo ete buni. Nya bɔ́yɛ lə mi əsuə lə bofo bɔnɔ. Nya bo nti eto utsyuə saa nlɛnko keyifo ka Onanto dítə wə nkə uyifo.
6 Mɔ ni dítsyiko keyifo kamə kasɔ fe kase beetsyi diyibibi. Nya Apolo lékpo ni ntu. Fɛɛ Onanto ni nwə dítə lébe lɛbɔ disi.
7 Lə nyamfo esoo, utidi wə dítsyii, ku utidi wə lékpo ni ntuu, məmblɛ ményifo kulesa kinki. Nya Onanto bomu ni nwə díyifo, itsyise wə ni nwə dítə lébe lɛbɔ disi.
8 Bobakefə kubutsyuə saa əmbə lə utidi wə leetsyi kuyi ku nwə laakpo ko ntu nti. Onanto ni futsyə wə loofo mə kayo lə mə keyifo eto kɛnyɛ.
9 Itsyise buyifo beyifotsyuə lə keyifo kani əsuə. Nya boakɔ ani keyifo ke kətə Onanto. Nya biyifo Onanto eto ɔkuɛ wə əsuə bunyə bɔnlɛ keyifo. Nya bini diyo nə tsya Onanto léto.
10 Nya lə Onanto eto kətə ka útə mɛ əsuəə, ətə mfiani fe diyo eto otonto sɛɛ. Nya mintsyə diyo nəmə kasɔ lə leba əsuə. Nya utidi bamba díbə ɔnlɛ boto kətəkə lə ni. Fɛɛ utsyuə saa wə dibə ɔnlɛ boto kətəkə, ele bə ɔlɔ obe kase ɔnlɛ diyo nəmə boto kayɛnko.
11 Itsyise Yesu Kristo ni leba nə əsuə Onanto dífi útsyə diyo nəmə kasɔ ele bə betidi be bato diyo nəmə besukosə. Nya kuutsyuə bamba saa ensi embofo leba bamba bufi ketsyə ni kasɔ boto bio.
12 Bətsyuə ebufi sika sia nye siflubia nye aba nya nkpe koya, nye keyi nye sefa kato diyo nəmə.
13 Fɛɛ lə diyo nə utsyuə saa léto alɛkɛ nye dianlɛkɛɛ, Kristo eto disumuyo nəmə ni nnə luuləkə lete nɛ. Itsyise lə disumuyo nəmə əsuəə, ute buufi bələkə utsyuə saa eto keyifo lə lekple bate. Ute əmfo ni nwə luubə ukedi keyifo saa obe, lə obe lə keyifo kamə alɛkɛ.
14 Lə utsyuə eto bikə bia úfi óto diyo nəmə əńyəə, lə ute áto ɔ́yɛ mfo ófee, otonto əmfó ebofo kayofofo.

15 Fɛɛ lə utsyuə eto bikə bia úfi óto diyo nəmə ato utee, wəmbofo
kayofofo saa. Fɛɛ wə kosate ebunyə buləkə fe nwə dítsyetsyi ɔ́bɔ lə ute
əmə əsuə.

Mi Kosate Eyifo Onanto Eto Disumuyo Kɛnkɛ.

16 Ele bə bete lə ekpako mi wuee biə mi kosate eyifo Onanto eto
disumuyo. Nya Onanto eto Lɛwɔnɔ nkpe lə mi əsuə.
17 Itsyise Onanto eto disumuyo eyifo kakɛnkɛkɔ, nya mi ni wə disumuyo
nəmə. Nyaso lə utsyuə ata Onanto eto disumuyo nəmə ubuu, Onanto
ebɔtsylɔsə wuntsya.
18 Kuutsyuə saa manwɛ wə əsuə lə mi nti. Lə utsyuə lə mi nti eebu wə
əsuə fe kawunsiə kamfo eto obesibee, ufi wə əsuə uyifo ubuki bomu lə
betidi eto ənəmi lə itə bə woofiani obesibe tinti lə Onanto eto ənəmi.
19 Itsyise lesa nə kawunsiə eto betidi leebu fe kobetetee, nyamfó eyifo
ebukisa lə Onanto eto ənəmi. Nyaso Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi nkə,
"Babesibe eto asayifoyifo əsuə nya Onanto laayɛ kemuə mə lə kubu əsuə
nɛ."
20 Nya besi báwɔni bátɛyi bənkə, "Onanto yi nkə babesibe eto nsusu bufi
manle kulesa saa kon."
21 Lə nyamfo esoo, yanle bə utidi saa kabesə əsuə kato lə lesa nə betidi
loofo buyifo əsuə. Itsyise lə sitintii, lesa saa te mfó itə mi lɛlɛkɛsə.
22 Paulo nye Apolo nye Petro nye kawunsiə kamfoo, nye ukpə ku nkpəə,
mɔmɔ nye lefe nə luubəə, asa nyamfo kenke eyifo mi ale.
23 Nyaa, biyifo Kristo eto bale. Nya Kristo tsya diyifo Onanto eto ole.

4

Boeyifo Kristo Eto Keyifo Lə Ɔnukualɛ Ǝsuə.

1 Utsyuə saa kəənyə bo fe Kristo eto beyifoyifo ba béfi Onanto eto etiki
kulakula lə lefe nə léfe mməə, bákpe kɔni bə bɔlɛ nya ola.
2 Nya lesa nə lefé itə nwə laabe Boanto Onanto eto asa əsuə ni bə úyifo
keyifo kamə lə ɔnukualɛ əsuə.
3 Lə mɔ kutsyee, yənlə mɛ bə kuutsyuə kponko mɛ lekpo lə mɔ ditiki əsuə
nye ɛyɛ lə kawunsiə kamfo eto kobe əsuə unyə nkə nta mbu. Maankponko
mɔ əsuə lekpo kulaa tsya lə ditiki nəmə əsuə.
4 Mɔ lɛkɔɛsi anlo mɛ dikpi saa. Fɛɛ nyamfo anlɛ bote nkə meenyifo
kabua saa, eso mbɔbɔ mfe lə kabua ku lə mɔ etikididi kemiə. Itsyisee,
Bonamute wə loofo mɛ lekpo bokponko nɛ.
5 Nyaso yanle bə kuutsyuə saa kponko wə utsyuə lekpo isu ese lefe nə
Bonamute Yesu eto dibəfe nəmə leyo. Lə ubəə, wə ni futsyə lookponko
utsyuə saa lekpo nɛ. Nya wə ni nwə luuləkə asa bua kenke nnya lɛkula
lə lekple ote nya wuuləkə asa bua nya betidi nlɛ bubu tsya ote. Mfo nya
Onanto lɔɔtɛsə utidi saa dińyə itə atɛsə.
6 Mɔ bayimi, bə lə befo asa nnya bɔnlɛ bɔtɛyi ɛyɛ lə mɔ ku Apolo əsuə
kasɔ bɔnɔɔ, nwɔni nyamfo bə lə bebe bekase. Nya lə bekase asa nnya
eto kasɔ etiki nyamfo nlɛ buləkə kate nya báwɔni bátɛyi bənkə, "Bikeyifo
asa bikayɛ lə kusu əsuə tlolololo." Lə nyamfo esoo, biembu betidi bətsyuə
bakplənyə beso babamba.
7 Owoe díyifo fə nya fankpə kutəkə fanso fuutsyuə? Asa nnya nkpə fə
kenkee, Onanto ni nwə dífi útə fə. Lə nko intee, beso faabesə əsuə kato
fenkə inni Onanto ni wə dítə fə asa nnya nte fə.

8 Lee asa nnya bela biə biakɛɛ, bíuńyə nyamblɛ kokoo? Nye batabinyə
bíkafiani? Lee bíofiani baka lə lefe nə eto lefe bo lenni tɔ baka? Ɛlɛkɛ!
Eni seka ele bənkə bikedi pɛfɛ bə lə bo tsya lə budi se ku mi!
9 Itsyise ele mɛ fenkə bo mba ni batɔnkpee, kesiəkɔ ka Onanto dífi utə
bo ni kafɛfɛkɔ. Nya buyifo fe betidi ba bálo dikpi bə lə balo mə lə mba
kenke eto ənəmi. Nya buyifo abesa nnya kawunsiə kenke ku Onanto eto
batɔnkpə ńyə baanlɛ bobe.
10 Buyifo bamumu lə Kristo eso. Fɛɛ mi eyifo babesibe se biyifo bani ku
Kristo eso! Bo eyifo betidi ba lɛyɔkpɔ eso bumbə ale. Fɛɛ mii, biyifo mba
nkpe ale. Buyifo betidi bimba lə betidi eto ənəmi. Fɛɛ mii, bekpe dibu.
11 Ibə ese mɔmɔɔ, boəsiə kukpɛnsə ku utukuɛ. Nya bikə kpãã saa əmbə
bo boalɛ. Nya betidi laablɛ bo. Nya bumbə kakɛkɔ saa boəsiə.
12 Nya boeyifo keyifo kekleke kabe bo əsuə. Lə betidi ékudi boo, boo,
boakpo mə atsyɔ. Lə ibə bə bəətəkəko bo lə bate bo ohiãa, bo boakpe
nkɛale.
13 Lə báka bo, boefi kafo buɛɛ eto etiki kətə mə mbuayɛ. Betidi əənyə
bo fe kuku. Buyifo kawunsiə kamfo eto kuku ku ekubi ibə əsə mɔmɔ.
14 Minlɛ mi kukue komfo eto okle bɔwɔni bə lə mfi nkpe mi kofani. Bomu
bə lə nlɛ mi kɔlɛ fe mɔ bebi lala seka.
15 Itsyise lə ite bə bekpe betidi akpi lefosi ba laalɛ mi ola kulaa tsya lə
mi bofokanɔ eto nkpə bo binsi əsuəə, bimbə antomə kpə. Itsyise fe kase
binsi nkpə nya biyifo lɔni ku Kristo esoo, mɔ ni mi anto, se mɔ ni Ditiki
Sɛɛ nəmə boboko mi eso.
16 Lə nya esoo, nlɛ mi lekpakpa miə lə bitəkəko mɔ ditsyəbi kama.
17 Nyamfo əsuə eso minlɛ Timoteo botsyese mi nɛ. Uyifo mɔ ubi lala wə
leeyifo Bonamute Yesu eto keyifo lə kusu əsuə. Wuubə oklomasə mi kase
məəsiə nkpə fe Kristo eto nle bo eto kusu məətəkəko. Nya nyamfo maate
bafokanɔfɔ kenke kaka kee minsu.
18 Mi nti eto bətsyuə átaka bəńyə abesə mə əsuə kato eso mə bətsyuə
fɛfɛ, itsyise bébu bənkə, mensi embusinkli mbə mi ɔflɔ.
19 Nya lə Bonamute Yesu átɔnɔɔ, muubə nyə mi lə lefe kliminti əsuə.
Nya mɔ kosate muubənyə əsuale nnya betidi ba laabesə əsuə kato nkpe,
nya moobe lə inni etiki bimba banlɛ budii.
20 Itsyise Onanto eto sekadidi aanyɛ ku etiki bimba budi. Bomu yaayɛ
ku əsuəale.
21 Bela biə mbə mi ɔflɔ lə mbə nnə mi kato lee, lee mbə mi ɔflɔ lə lelabi
ku diyuə əsuəə?

5

Biləkə Sɛsɔnɔdidi Lə Mi Mba Léfo Bɛnɔ Eto Nti.

1 Nya mɔmɔɔ, betidi lɛ bɔtɛyi kpə bənkə, sɛsɔnɔdidi kpe lə mi nti. Nya
mamfokanɔfɔ kulaa tsya anla nnya okle buyifo. Bátɛyi mɛ bənkə osani
utsyuə ku wə anto eto usiə ákɔ okla.
2 Nya beso biate əsuə nko? Keku bomu ele bə bikewi. Nya utidi wə
díyifo nyamfo eto okle, ele bə biləkə wə lə mimba léfo bɛnɔ nti.
3 Ite bə ntsyo lə mi ɔflɔ nya boənyə bətsyuə ənəmi ku ənəmi tsyaa, nkpe
lə mi nti lə lɛwɔnɔ əsuə. Nya se minkpe lə mi nti esoo, nlo utidi wə díyifo
lebua nəmfo eto okle dikpi

4 lə Bonamute Yesu Kristo eto əsuəale əsuə. Lə betsya bisii, ele bə bete
biə mintsya kpe mi lenti lə lɛwɔnɔ əsuə. Nya Bonamute Yesu Kristo eto
əsuəale ebɔkɛ bo lenti.
5 Ele bə beyani utidi əmfo bitə Obonsam lə ɔtsyləsə wə əsuə eto sinə. Nya
lə ukpə kula tsyaa, wə lɛwɔnɔ lə dinyə bofo lə diyi nə əsuə Yesu lookponko
kawunsiə kenke eto betidi lekpo lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə.
6 Yanle bə bikabesə əsuə kato. Binyi biə əyənkisəsa sɛkɛ ete laatsyakasə
ku nnamfo bo banwɔ nnya ləətə boataka kabe kato?
7 Biləkə əyənkisəsa saa, nnya ni lebua, bitsyiko lə mii nti. Nya biyifo
nnamfo fɔfɔ bo bánwɔ, bo əsuə əyənkisəsa saa ləmbə, fe kase minyi miə
bite seka sitinti. Itsyise bo Ukpə Asa Bo Ɔyila eto Diyi eboyo. Nya mɔmɔɔ,
boolo bo Ukpə Asa Bo Ɔyila eto Lesambi nə ni Kristo.
8 Nyaso, biəntə lə budi bo Ukpə Asa Bo Ɔyila eto Diyi ku abolo nnya
əsuə əyənkisəsa koko nkpe, nnya nsusu bua ku asa bua boeyifo. Bomu
bitə lə budi diyi nəmfo ku abolo wə əsuə əyənkisəsa saa ləmbə nya lə bote
boə boenyifo ənəmi ənəmi eto betidi. Bomu lə bɔyɛ ku Ditiki Sɛɛ nəmə lə
ɔnukualɛ əsuə.
9 Nya lə kukue ko míwɔni mintə mi kafoo, ńtɛyi mi minkə bianyɛ ku
betidi ba ni basɔnɔdi.
10 Mɔmɔɔ, inni betidi ba dimamfo banɔ ete minlɛ. Betidi ba minlɛ ni
basɔnɔdi nya baasɛsə ənəmi lə asa əsuə, mba ni beyu, leeyu betidi eto
atabi kedi, ku mba ləətə bəfiə kedi tsya. Nya lə atɛyi fə əələkə əsuə lə mə
əsuə kenke, ete bə ele bə ləkə əsuə etsyiko lə kawunsiə kamfo kenke əsuə!
11 Bomu lesa nə minlɛ bɔtɛyi ni bə nwə laakpo wə əsuə nkə ɔyimi wə
díkafo ɔnɔ fɛ weedi sɛsɔnɔ nye onkpə kenəmisɛ nye ləətə bəfiə kedi nye
laakpo betidi aye bua nye leekpə ntə nye leeyu, ləkə fə əsuə lə wə. Nyanle
bə fə ku wə kɔ ani lə ɔkpɛ ɔni bidi lesa kulaa tsya.
12-13 Iyifo lesa nə lekpa bə, inni mɔ keyifo keni bə nkpo betidi ba lenni
bafokanɔfɔ eto itiki eto lekpo. Bomu Onanto ni nwə lookpo mə etiki eto
lekpo. Fɛɛ ele bə bokponko bafokanɔfɔ mə nti eto lekpo fe kase Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue nlɛ bɔtɛyi nkə, “Bela utidi bua biləkə lə mi katsyakɔ nti.”

6

Ele Bə Bafokanɔfɔ Lɔ Bətsyuə Nti.

1 Lə etiki edufə lə ofokanɔnyə ku wə utsyuə eto ntii, yanle bə ufi etiki
nyamə usuko manfokanɔfɔ ɔflɔ nkə bedufə lə nnya əsuə bətə wə. Bomu
mi nti eto ɔni, wə ele bə udi etiki nyamə nɛ.
2 Biyi biə Onanto eto betidi ni mba lookponko kawunsiə eto betidi lekpo.
Nya lə biyi biə mi ele bə bekponko kawunsiə eto betidi lekpoo, ele bə befo
budufə lə etiki wɛlɛwɛlɛ esuə bɛlɔ bitsyə.
3 Biyi wəə biə bo bafokanɔfɔ bo ni mba lookponko kato eto batɔkpe
lekpo. Lə nyamfo esoo, yanle bə ibə bə kawunsiə mfo eto etiki wɛlɛwɛlɛ,
so bo ani ku bɔlɛ kabe.
4 Nyaso lə etiki nyamfo eto okle edufə mi lentii, ele bə biləkə betidi ba
biembu kakpe lə kulesa nti kulaa tsya biə bedufə lə nnya əsuə, enso bə
bifi etiki nyamə bisuko lekple kalebe bamba.
5 Nlɛ mi etiki nyamfo bɔtɛyi bə lə kofani lə kɔlɛ mi. Nya bɔtɛyi bɛnlɛ biə
obesibe saa əmbə mi mba lefo bɛnɔ nti wə loofo etiki nyamfo bɔlɔ ketsyə.
6 Fɛɛ lə ofokanɔnyə aakpa wə ɔyimitsyuə usuko betidi bamba ba ni
mamfokanɔfɔ ɔflɔ nkə lə bedi mə etiki bətə məə, nyamfo alɛkɛɛ?

7 Nsusu bo nkpə mi fɛ biefi mi əsuə kesuko lekpokakpokɔ aate nkə mi
bofokanɔ mamflɔ kon. Fe nwə léfo ɔnɔ, lə utidi utsyuə áta fə ubu nya
fəmuə utu falɛ famankpe wə kɛnyɛɛ, yenyifo lesa nə lɛlɛkɛ ensoo? Nko ini
bə lə utidi utsyuə efi fə lesatsyuə, mankpe utidi əmfo kɛnyɛ.
8 Fɛɛ mi kosate bomu ni bətsyə léta bibu. Nya bieyu mi bayimitsyuə
bafokanɔfɔ eto bike kulaa tsya.
9-10 Nya biyi sitinti biə betidi ba leeyifo asa bua embudufə Onanto eto
sekakedikɔ. Bianwɛ mi əsuə lə sibuki əsuə! Itsyise betidi ba leeyifo
akuɛnsa, nye mba ləətə bəfiə kedi nye leedi sɛsɔnɔ, nye basani ba laalabe
ko mə basanitsyuə, nye mba leeyu, nye mba laasɛsə ənəmi lə asa əsuə, nye
mba ləənə nte bo nkpə ale kəkpə, nye baabiasə betidi eto aye, nye mba
leefi betidi eto atabi lə əsuəale kedi, mə nti eto kuutsyuə saa embudufə
Onanto eto sekakedikɔ.
11 Asa nyamfo mi bətsyuə díkeyifo kɔ. Fɛɛ Bonamute Yesu ébuflə mi asa
bua úwui lə mi əsuə nya úyifo mi kɛnkɛ útə Onanto. Nya úsinkli ɔ́lɛkɛsə
mi ku Onanto eto nti ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo ku Onanto eto Lɛwɔnɔ
əsuə.

Bɛlɛ Mi Ǝsuə Ola Kukɔnɔ Nya Lə Bifi Dibu Bitə Onanto.

12 Mi nti eto utsyuə ebɔtɛyi nkə, “Nkpə kusu meeyifo lesa saa.” Sitinti ini.
Fɛɛ inni lesa saa lɛlɛkɛ itə fə. Moofo bɔtɛyi minkə, “Nkpə kusu meeyifo
lesa saa.” Fɛɛ yanle bə ibə bə lesa saa di mɛ utu.
13 Utidi bamba tsya ebofo bɔtɛyi nkə, “Buyifo béyifo didisa itə kafo, nya
kafo tsya nkpə itə didisa.” Sitinti ini, fɛɛ Onanto ebutə nkə nyamfo kenke
eto lefe lə dibə lefe. Nya inni bə lə bufi bo əsuə eto sinə bukeyifo akɔɛnsa
eto asa eso ete. Bomu bə lə bufi nnya bukeyifo Boanto Onanto eto keyifo.
Nya wuutə əsuə eto sinə lesa nə dińyə itə se.
14 Fe kase Onanto létakasə Bonamute Yesu utsyiko ɔkɔmə, nko ke
wootakasə bo tsya uńyənsə lə wə əsuəale nɛ.
15 Biyi biə mi əsuə eto sinə eyifo Kristo eto əsuə eto sinə sitsyuə. Nya
yanlɛkɛ bə efi Kristo eto əsuə eto sinə sitsyuə akɔ ku utidi wə difi sɛsɔnɔdi
uyifo wə keyifo.
16 Biyi tsya biə lə utidi éfi wə əsuə ɔkɔ ku nwə nsi nkpə lə sɛsɔnɔdidi
əsuə, uyifo ɔni ku wə lə əsuə eto sinə əsuə. Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə
átɛyi ékpa wuee nkə, “Mə inuə bamə ebuyifo bani lə sinə əsuə.”
17 Fɛɛ utidi wə difi wə əsuə omanklasə lə Bonamute əsuəə, uyifo ɔni ku
wə lə lɛwɔnɔ əsuə.
18 Biensiyifo abua ɛyɛ lə sɛsɔnɔdidi əsuə. Lebua bamba saa eto okle nə
utidi díyifo, diammankla lə wə əsuə eto sinə əsuə. Fɛɛ utidi saa wə leedi
sɛsɔnɔɔ, weeyifo lebua keńyə lə wə kosate eto əsuə eto sinə əsuə.
19 Biyi wuee biə, mi əsuə eto sinə eyifo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nkpe lə mi eto
kəsiəkɔ nya ini Onanto difi wə útə mi. Inni mi mbə mi əsuə.
20 Itsyise Onanto áfo kayo kpə lə mi disi. Nyaso bifi mi əsuə eto sinə
bikeyifo asa nnya laakpe Onanto dibu.

7

Bɛlɛ Mi Ǝsuə Kukɔnɔ Lə Bofokanɔ Eto Kusu Ǝsuə.

1 Nya ɛyɛ lə kukue ko bɛwɔni bítə mɛ eto etiki əsuəə, nlɛ mi bɔtɛyi minkə
lə osani utsyuə si nkpə nya waanla nkə weefi kusiə, bete biə utsyue nnya
kukɔnɔ.

2 Fɛɛ se sɛsɔnɔdidi lɛbɔ esoo, ele bə osani saa fi kusiə. Nya usio saa tsya
lə usiə kusə.
3 Yanle bə osani ni nkə wəəmbɔkɔ okla ku wə usiə. Nko ke yanle bə usio
ni nkə wəəmbutsyə wə usə okla.
4 Itsyise usio saa eto əsuə eni wə fate eto ale. Bomu iyifo wə usə tsya eto
ale. Nko ke ini bə osani eto əsuə tsya eni wə fate eto ale. Bomu wə usiə
tsya eto ale ini.
5 Lə mə nti eto ɔni aala nkə weesu wə utsyuə ɔflɔɔ, ele bə wə unuəfə
tɔnɔ utə wə enso bəə, lə iyifo mə inuə bamə eto ketsyue ketsyuə ɛtɔnsə bə
lə kusu kutsyuə əsuə itə lefe kliminti, fe itə olatoto seka esoo, fɛ yembutə
kusu nɛ. Nya lə nnya kamaa, ele bə besinkli bəsiə nkpə fe kase bísiə kɔ.
Lə biyifo nkoo, biembudufə lə Obonsam eto bulə saa əsuə.
6 Nyamfo menyifo kɔfi minlɛ mi butə. Bomu nsusu butsyuə ete minlɛ
mi butə.
7 Lə sitintii, nta nla miə utsyuə saa siə fe kase minsi. Fɛɛ utsyuə saa ku
wə ditəsa nə Onanto dítə wə. Utidi saa ku wə lele nə bətə wə.
8 Mɔmɔɔ, itə mba lemfi tɔ bəsiə nye lensi tɔ bəsə ku bakɔbəsiə
nye bakɔsee, nlɛ mi bɔtɛyi minkə lə bisiə kusiə memfimemfi, kusə
mənsiəmənsiə fe kase minsii, ɛlɛkɛ itə mi eso.
9 Fɛɛ lə biəmbofo mi əsuə ola bɔlɛ kəsiə lə asa nnya lookpe mi bulə əsuə
esoo, biofo bəsiə bufi nye besə busiə. Itsyise lə eyifo nkoo, ɛlɛkɛ itə utsyu
əmə eso bə okayɛ katsyilama kedi sɛsɔnɔ ukafe.
10 Nya mi bəsə ku bəsiə, kɔfi ko minlɛ mi bokpe mfo eni mɔ kole. Bomu,
Boanto Onanto nlɛ mi ko bokpe. Nnya ni bə kusiə manni kusə.
11 Fɛɛ lə ɔ́ni wə əsuəə, ele bə wə mate siə nye wə ku wə usə sinkli bəsiə.
Nya yanle bə osani tsya ni wə usiə.
12 Nya mi bafɛfɛɛ, nlɛ mi nyamfo bɔtɛyi, fɛɛ inni Bonamute eto kɔfi. Lə
mi mba lefo bɛnɔ fi kusia ko dímamfo ɔnɔ nya usio əmə lɛtɔnɔ nkə bəəsiə
fe usə ku usiəə, osani əmə manni wə.
13 Nko ke lə usio wə léfo ɔ́nɔ utsyuə si kusə ko dímamfo ɔ́nɔ nya osani
əmə lɛnɔ kasɔ nkə bəəsiə fe usə ku usiə, yanle bə usio əmə du lə osani
əmə eto diyo.
14 Itsyise osani wə dímamfo ɔ́nɔ əməə, Onanto ebuyifo wə kɛnkɛ ɛyɛ
lə usio wə léfo ɔnɔ əmə eso. Nya nko ke ini bə Onanto ebuyifo usio wə
dímamfo ɔ́nɔ tsya kɛnkɛ lə wə usə wə léfo ɔ́nɔ eso. Lenni nkoo, mə bebi
embuyifo kɛnkɛ. Fɛɛ fe kase intee, Onanto eeyifo bebi bamə kɛnkɛ.
15 Fɛɛ lə utidi wə ni mamfokanɔnyə aala nkə wanyani nwə ni
ofokanɔnyəə, kusu kpe itə nko faa. Nya lə kusu komfo eto oklee əsuə, usio
nye osani wə ni ofokanɔnyəə, kpe kusu weeyifo lesa nə kee ola. Onanto
ákpadi bo nkə bubə busiə nkpə lə diyuə əsuə.
16 Nyaso fə usio wə ni ofokanɔnyə, lə əsiə ku fə usə nkoo, etsyuə nə
ebuləkə wə etsyiko lə lebua eto nkpə əsuə. Nko ke ini bə lə fə ofokanɔsani
tsya ku fə usiə əsiə nkoo, etsyuə nə ebuləkə wə etsyiko lə lebua eto nkpə
əsuə.

Bisiə Nkpə Ɛyɛ Lə Kusu Ko Onanto Dítə Kɔsini Kutə Fə Ku Fə Usiə.

17 Lesa nə maate lə bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke nti, ni bənkə lə utsyuə
saa lə usu sɛtɔ lə usiə nkpə lə kusu ko Bonamute dítə wə ɛyɛ lə kase unsi
lə lefe nə Onanto lékpadi wə əsuə.
18 Lə ála lelo fɛ Onanto lékpadi fəə, nyalɛ sukosɛ nko. Nya lə ámanla tɔ
lelo fɛ Onanto lékpadi fə, mantɛyi tsya fə esi esu ala lelo.

19 Itsyise lə ála lelo nye ámanla leloo, nyamfo menyifo kulesa. Bomu
nnya lefe ni kase ele bə boola lesa nə Onanto léte bo nkə buyifo, nnya ni
lesa nə lefe nɛ.
20 Nyaso siə nkpə lə ditsyəbi nə əsuə fakɛ fɛ Onanto lékpadi fə.
21 Lə utidi bamba eto opanyə feni fɛ Onanto lékpadi fəə, nyamfo mənlə
fə kon. Fɛɛ lə ayɛ lə kusu ko əsuə fɔɔyɛ ayɛ utidi bamba eto opanyə budi
nya lə ələkə fə əsuə, yɛ lə kusu komə əsuə.
22 Lə ndomunyə feni fɛ Bonamute lékpadi fəə, eyifo Bonamute eto nwə
nsi lə wə əsuə əsuə. Nya lə eyifo nwə nsi lə fə esuə əsuə fɛ Bonamute
lékpadi fəə, afiani Bonamute ndomunyə.
23 Onanto áfo nya kayo kpə lə fə disi. Nyaso mensiyifo fə əsuə ndomunyə
ətə utidi bamba saa.
24 Mɔ bayimi, mi nti eto utsyuə saa yifo lɔni ku Onanto lə utidi wə fedi
əsuə fɛ bákpadi fə.

Tɛ Lə Fə Nsusu Lə Butəkə Lə Boanto Onanto Eto Keyifo Ƒsuə.

25 Mɔmɔɔ, itsyi lə nnya bɛtɔ itsyi lə mba lensitɔ bəsə əsuəə, mámfo kɔfi
saa itsyi lə Bonamute ɔflɔ. Fɛɛ se Bonamute dínyə mɛ kaminsə nya únyə
mɛ nwə dińyə utə esoo, nnyə mɔ nsusu lə nnya əsuə.
26 Lə utidi ebu obe nya unyə kase asa nlɛ ale bɔkɛ lə lefe nəmfo əsuəə,
nnyə miə ɛlɛkɛ itə bə osani siə nko lə ɔyɛ kusiə bufi.
27 Nya lə éfi kusiəə, mantɛyi fə aani wə. Nya lə émemfi tɔ kusiə, mantɛyi
fə eesu abɛbɛ usio lə efi.
28 Fɛɛ lə ébufi kusiə, émenyifo kabua. Nya lə usio wə dímənsiə tɔ kusə
esu usiə kusəə, wényifo kabua saa. Fɛɛ nla minkə lə nləkə mi ntsyiko lə
bulə bo leetu usə ku usiə lə nkpə bomfo əsuə.
29 Mɔ bayimi, lesa nə minlɛ mi bɔtɛyi ni bənkə, lefe nə díbu mensi kulə.
Nya idu mɔmɔ ɛntɔɔ, ele bə mimba mfi bəsiə, siə nkpə fe bimfi bəsiə.
30 Nya betidi ba bulə nlɛ butuu, beyifo fe bulə saa anlɛ mə butu. Nya
mba ləənyə disuəyuə, beyifo fe banlɛ disuəyuə bunyə. Nya betidi ba laaya
asaa, beyifo fe asa nnya baaya kenke eni mə kosate eto ale.
31 Nya mba difi kawunsiə kamfo eto bikə bɔbɛbɛ betsyi lə disii, bemfi mə
ənəmi bətəkə lə asa nyamfó əsuə. Itsyise fe kase boənyə kawunsiə kamfo
eto bikə mɔmɔɔ, inni nko biubə bitsyə lə lefe kliminti nə luubə kama.
32 Nla miə biləkə mi nsusu bitsyiko lə lesa saa əsuə. Itsyise osani wə
lemfi kusiəə, eefi wə nsusu kətəkə lə Bonamute eto keyifo əsuə nya woakpe
nkɛale keyifo lesa nə lɔɔkɛ Bonamute ɔkɔɛ.
33 Fɛɛ osani wə mfi kusiəə, wə nsusu ətəkə lə kawunsiə kamfo eto asa
əsuə. Itsyise woala nkə woeyifo asa nnya lɔɔkɛ wə usiə ɔkɔɛ.
34 Nko ini nɛ, bə okpe lə asakpa ənuə eto nti, lekpa nəmfo ku nənse,
ditsyuə saa lɛ wə bunə. Nya usio wə lensi kusə nye kebitɛ, eefi wə lefe
kətəkə lə Bonamute eto keyifo əsuə. Itsyise woala nkə woefi wə əsuə kenke
ku lɛwɔnɔ utə wə. Nya usio wə nsi kusə, wə nsusu əətəkə lə kawunsiə eto
asa əsuə, itsyise woala nkə woeyifo asa nnya lɔɔkɛ wə usə ɔkɔɛ.
35 Nla miə lə nwunsəko mi. Nyamfo eso meedi mi etiki lə asa nyamfo
əsuə nɛ. Inni kɔfi saa mimfi minlɛ mi bokpe. Bomu nla miə lə bisiə nkpə
lə kusu sɛɛ əsuə. Nya biofo mi əsuə kenke bufi kətə lə Bonamute hã kenke
ku mi ketu kenke.
36 Nya lə osani átɔ usio disi nkə weefii, nya únyə nkə bembofo busiə kpo
eyo lefe nə beebuu, boofo bətsyuə bokpa. Nyamfo menyifo lebua.

37 Fɛ osani wə difi nsusu kekleke nkə weembufi tɔ usio əmə fɛ woofo
busiə sɛkɛ, woofo ko bɔyɛ bokpa etɔ. Osani əmfo tsya éyifo ɛlɛkɛ.
38 Nyaso, osani wə difi kusiəə, eyifo ɛlɛkɛ. Fɛɛ nwə əmə dímemfi kusiə
mfó. Wə ale alɛkɛ eso nwə.
39 Usio wə díkesiə kusəə, umbə kusu unsi wəəsiə kusə bamba lə lefə nə
w'usə nsi nsi nkpə. Nya lə usə əmə əkpə, nya fɛ woofo kusə bamba ko
woala busiəko nɛ. Fɛɛ ele bə osani əmə yifo nwə lefo ɔnɔ.
40 Nya lə nnya ete woofo busiə kusə mənsiə, eni weebunyə disuəyuə
enso nko. Nko mə mɔ nsusu nlɛ mɛ bɔtɛyi nɛ, nya mfo nnɔ miə iyifo
Onanto eto Lɛwɔnɔ eto lelabi tsya.

8

Onanto Ɔni Hã Ete Nkpə.

1 Nya mɔmɔɔ, nla miə maatɛyi mi lesatsyuə itsyi lə didisa nə béfi bətə
bəfiə kedi əsuə. Boatɛyi boə bo utsyuə sa yi kobe. Fɛɛ buyi tsya boə kobe
komfo əətə bə utidi abesə əsuə kato nya woate əsuə. Fɛɛ lesa nə laakpe
betidi nkɛale ni lelabi.
2 Utidi saa wə leebu nkə uyi lesaa, lə sitinti, unyi ni fe kase ele bə ote.
3 Fɛɛ utidi wə laala Onantoo, Onanto yi wə.
4 Nya nyamfo ni lesa nə minla miə maatɛyi mi itsyi lə didisa nə béfi bətə
bəfiə kedi lə kedikətəkɔ əsuə. Buyi boə asa nnya betidi díyifo bətsyə bətə
kedii, eyifo asa bimba lə kawunsiə kamfo. Itsyise buyi sitinti boə Onanto
ɔni hã nkpe.
5 Lə betidi lɛ etikii, baatɛyi bənkə bəfiə kpe lə kato nye kasɔ mfo nya
bəfiə akpa akpa bamfo fui ku mə banamute kula tsya.
6 Tsyafɛ boo, buyi boə Onanto ɔni hã ete nkpe. Wə ni Anto wə díləkə
asa nyamfo kenke. Nya we ni nwə bunsi nkpə butə. Nya Bonamute ɔni hã
wə nkpee, wə ni Yesu Kristo wə əsuə Onanto lɛyɛ úyifo asa nnya kenke.
Nya ɛyɛ lə wə əsuə nya bunsi nkpə nɛ.
7 Inni utidi saa nyi Ditiki Sɛɛ nəmfo. Asa nnya betidi diləkə bətsyə
beesumuu, iyifo mə bətsyuə fe sitinti ini ibə ese lə mmi, bə lə bedi lesa
nəmfo eto oklee, beebu bə bəfiə eto lesa dini bédi. Nya mə nsusu bo ləmbə
ale laalo mə dikpi bə edisa nyamfo əətə baabiasə mə əsuə.
8 Inni didisa nə boedi nə loobiasə bonko Onanto eto nti. Nya yembobiasə
kulesa lə búdi ni. Nya nko ke ini boəmbunyə kulesa lə budi lesa kuditsyuə.
9 Bebe kukɔnɔ lə kusu ko benkpə əsuə, bə lə bɛyɛ utidi wə eto bofokanɔ
ləmbə ale bunə kakpe lə lebua əsuə.
10 Bu abe lə utidi wə eto bofokanɔ ləmbə ale nyə fə nwə nyi nyamfo ni
nwə ńyə nlɛ lesa nə béfi bətə bəfiə kedi budi lə difiəyo. Wuntsya ebunyə
əsuəale bə lə udi lesa nə béfi bətə bəfiə kedi mfó.
11 Lə nyamfo esoo, fə ɔyimitsyuə wə eto disi eso Kristo díkpə nya wə
bofokanɔ ləmbə ale átsylɔ lə fə lesa nə fənyə fe lɛsɛsa eso.
12 Lə ibə nkoo, nyalɛ alɛ fə bətsyuə ba ni bafokanɔfɔ bota kebu. Nya ətə
fə mba eto bofokanɔ ləmbə ale lə ikelə mə lə mə akɔɛsi kemiə. Nya lə ibə
nkoo, éyifo lebua alɛ Kristo bota kebu.
13 Nyaso lə lesa nə meedi ebutə mɔ ɔyimitsyuə lə uyifo lebua, mensiem-
budi lesa nə béfi bətə bəfiə kedi kulefe lə kase yuunə mɔ ɔnyimitsyuə ekpe
lə lebua kəmiə eso.

9

Ɔtɔnkpe Eto Ǝsuəale Ku Wə Nyifo.

1 Bibu biə mimbə kusu bə nyifo lesa nə maala? Nye minni ɔtɔnkpe nya mənnyə Bonamute Yesu lee? Nya inni mi ni eyibibi nnya lɛbɔ itsyi lə mɔ keyifo ka minyifo mintə Bonamute Yesu əsuə?

2 Lə ibə bə bətsyuə embofo mɛ fe Bonamute Yesu eto ɔtɔnkpe, mi áfo mɛ nko. Nya fe kase bíyifo lɔni ku Bonamute Yesu, nyamfó mate áte bənkə mi kosate lə nyamfo buləkə kate wuee biənkə nyifo Bonamute Yesu eto ɔtɔnkpe.

3 Nya lə betidi aala bə bəənə nko mɛ eto etiki lə nyamfo əsuəə, nyamfo muufi nləkə mɔ əsuə kɛnyɛ nɛ.

4 Ɛyɛ lə kusu əsuə bə bətə bo didisa ku ənəsa nye ntu.

5 Itə kusu bə bo tsya yɛnko bo bəsiə fe kase batɔnkpe bamba ku Bonamute Yesu eto bayimisani ku Petro tsya leeyifo.

6 Lee mɔ ku Barnaba mate ete ele bə buyifo keyifo bobe bo əsuə?

7 Omamanyə kuutsyuə enyifo keyifo kafo wə əsuə wə kayofofo. Nya ɔkuɛmfo saa, kpe kusu weedi bidikə bia únyə utsyiko lə wə ɔkuɛ. Nya nwə ləətsyə bebuki kpe kusu bə unə mmintu bo beeke betsyiko lə bebuki bamə əsuə.

8 Minlɛ asa nyamfo bɔtɛyi ɛyɛ, lə asa nnya betidi eto nsusu dinyə bə ɛlɛkɛ əsuə. Nko ini lesa nə kɔfi nlɛ bɔtɛyi nɛ.

9 Boakla lə Moses eto afi eto kukue esuə bə, ubuki wə fakpa fesuko keyifo ɔnlɛ keyifo kətə fəə, mankle wə kɛnyɛ lə uńyə ɔlɛ keyifo. Fɛɛ inni bebuki bamfo tinti əsuə nya Onanto nlɛ etiki budi.

10 Bo əsuə eso Onanto nlɛ ditiki nəmfo bɔtɛyi nɛ. Lə sitintii, bo eso báwɔni ditiki nəmfo nɛ. Utidi wə lekpe bidikə ku utidi wə ləəfəsə nye ləələkə bidikəə, eeyifo nko ku nsusu nye kusubebe nkə utsyuə saa ebunyə bidikə biamə eto bitsyuə udi.

11 Boto lɛwɔnɔ sɛɛ eto eyibibi bokpe lə mi nti. Nya lə mi tsya efi əsuə eto sinə eto bikə bitə boo, ebiasə lesa ətsyuə?

12 Le betidi bamba əənyə kusu kenyə kutəkə kutsyuə ketsyi lə mi ɔflɔɔ, nyalɛ ele bə bo nyə kutəkə kpe enso mə kulaa tsya.

Fɛɛ boo, boanyɛ lə kusu komfó bə lə bunyə kulesa lə mi ɔflɔ. Bomu bufi lesa saa butəkə lə bo əsuə itə lə Kristo eto Ditiki Sɛɛ nəmə lə lɛyɛ lə kusu sɛɛ əsuə lə disensə disu kalebe saa.

13 Biyi wuee biənkə betidi ba leeyifo keyifo lə Onanto eto disumuyoo, mfó bəənyə mə didisa ketsyiko nɛ. Nya betidi ba leefi mə keditətə eto asa kesu kətəkə lə kedikətəkɔ eto leba əsuəə, nnya ətsyuə bəətə mə fe mə kedikɔ nɛ.

14 Nko əmə ke ini sitinti bə Bonamute dítə kɔfi nkə betidi ba laabe Ditiki Sɛɛ nəme letsya be kətə betidii, letsya bobe nəmə əsuə ele bə bedi lesa nɛ.

15 Fɛɛ ménfi kusu komfo nyifo keyifo saa ntə əsuə. Nye bɔwɔni minlɛ mi kukue komfo bə lə ntɔ lesatsyuə ntsyiko mi ɔflɔ? Lə nyamfó esoo, lə nkpə kulaa tsya alɛkɛ itə mɛ eso. Itsyise manla miə lesanə əsuə itə mɛ kusu bə mbesə əsuə katoo, utidi utsyuə yɛ lə nnya əsuə uyifo nnya etiki bimba.

16 Yəntə mə kusu bə nkabesə əsuə kato bə maabe ditiki sɛɛ nəmə letsya eso. Boanto Onanto ebunə mɛ koto lə mambe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ntə betidi!

17 Lə nnya ete iyifo bə mɔ kosate ete díləkə keyifo kamfo mintə mɔ əsuəə, eni moobe kusu miə ele bə bafo mɛ kayo lə nnya disi. Fɛɛ iyifo keyifo

ka Boanto Onanto díləkə utə mə nkə ele bə nyifo. Itsyise iyifo keyifo ka
Onanto dífi mɛ utsyə lə ke kɛnyɛ.
18 Nya nte kayo ka baafo mɛ lə ke disi? Kayofofo ka məənyə lə nnya
əsuə ni maabe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya kafo faa. Nya membunyə kayofofo
saa lə Ditiki Sɛɛ nə meedi əsuə.
19 Kusu saa asini kutə mɛ se mimbə lə kuutsyuə kalɔ eso. Fɛɛ nyifo mɔ
əsuə fe utidi wə leeyifo betidi ba tã eto keyifo bə lə nnə betidi kpə moko
Boanto Onanto.
20 Lə nlɛ keyifo lə Yudafɔ ntii, mə əsiə nkpə fe Yudanyə bə lə itə bə
moofo mə bunə kaboko Boanto Onanto. Itə bə mimbə lə Moses eto kɔfi
kalɔ tsyaa, məəsiə nkpə nko seka ku mba leetsyue wə kɔfi koto lə lefe nə
minkpe lə mə nti itə lə mfo mə bunə kətə Boanto Onanto.
21 Nko ke meeyifo ku betidi ba lenni Yudafɔ tsya nɛ. Nya məəsiə lə mə
nti fe utidi wə lenni Yudanyə. Nya meentsyue Yudafɔ eto kɔfi koto itə
lə nnə məəntə Bonamute Boanto Onanto. Nyamfo aante bə ntaka ńyə lə
Onanto eto kɔfi əsuə itsyise lə sitintii, Kristo eto kɔfi əsuə nya meetsyue
koto nɛ.
22 Lə nkpe lə mba eto bofokanɔ ləmbə ale ntii, meeyifo mɔ əsuə fe mə ke
bə lə nnə mə mboko Boanto Onanto. Meeyifo əsuə kakatesə ko betidi ba
eto nti minkpe itə lə nyɛ lə kusu saa əsuə bə lə nnə betidi mboko Boanto
Onanto.
23 Meeyifo asa nyamfo kenke itə lə Ditiki Sɛɛ nəmə eso bə lə nyə disuəyuə
nə laabɔ ketsyiko lə ni keyifo buyifo əsuə.
24 Biyi wuee biə betidi kpə ləəkə ketsyetsyi etsyi. Fɛɛ mə nti utidi ɔni hã
ləətəkə kato kenyə nnya kayofofo. Nyaso bitsyetsyi nko əmə itə lə bitəkə
kato lə binyə nnya kayofofo.
25 Utidi saa wə ləəmuə əsuə fɛ weesu ketsyetsyii, waabokosə əsuə kasɔ
kakase lesa nə baate wə ku nnya esu kenke bə lə ofo kato butəkə kafo
lekankpakpa nə laanklɛ fɛ laa bia. Fɛɛ boo, boəmuə əsuə lə bofo lekpakpa
nə ləmbobia kulefe.
26 Nyamfo eso meetsyetsyi sidididi kesu sɛtɔ bə lə nsu nla ukuə wə nkpə
sɛtɔ. Nya nyifo utidi wə laalɔ kabe fɛ woato kekpe nya maanto kekpe
waata kebu.
27 Məətə miə kekpe lɛ mɛ, bə mɔ əsuə lə inyə kanyi saa eto okle. Itsyise
lə mbe Ditiki Sɛɛ nəmfo letsya ntə betidi bamba nya bubə botsya bokatesə
əsuə bobee, mannla miə bələkə mɛ lenti bə mənyə ntə kayofofo!

10

Paulo Ǝkə Mə Ato Lə Bəfiə Eto Kesumu Ǝsuə.

1 Mɔ bayimi, nnla miə bekloma lesa nə díbə lə bo bana ba dítəkeko
Moses əsuə. Lɛsɔmiloku lɛyɛ ko mə, nya lése məmblɛ kenke. Nya báyɛ lə
ditumbukplɛ sia eto nti bafe.
2 Onanto éfi lɛsɔmiloku ku ditumbukplɛ sia úyifo fe mə ntufləsəfləsə eto
lekpa fe betidi ba dítəkeko Moses kama seka.
3 Məmblɛ edi Lɔwɔnɔ eto didisa nəmə tutuutu,
4 nya bənə Lɛwɔnɔ eto ntu bomə tsya ke. Bənə ntu betsyiko lə Lɛwɔnɔ
nəmə eto kobansə nə lɛyɛnko mə lidufənko mfo. Nya kobansə komə ni
Kristo əmə kosate.
5 Lefe nəmfó kemiə kulaa tsya, Onanto mənnyə disuəyuə lə mə kpə eto
ditsyəbi əsuə. Lə nyasoo, bəkpə lə ntɛnti.

6 Asa nyamfo nnya ele bə bunyə bokase asa bə lə abua buyifo eto kamini
lensiəmbɔkɛ bo lə əsuə kakpe bo bulə,
7 nye bufi əsuə butə bəfiə busumu eto asayifoyifo fe mə ke. Nyamfo eto
okle Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi nkə, “Betidi bamfo álo bebuki, bédi
bənə ku sitəkpə ku sɛsɔnɔdidi eto asa, nya báke béwui əfiəkə.”
8 Yanle bə ibə bə bola asɔnɔsa buyifo fe kase mə betidi díyifo, nya betidi
akpi fosi ənuə akpi ətsyə díkpə lə diyi lɔni əsuə.
9 Nya biəntə lə boto Boanto bobe. Nko ibə mə bətsyuə díyifo nya bawa
dínə mə nya békpə.
10 Nya yanle bə botaka buńyə lə Onanto əsuə fe kase mə bətsyuə díyifo,
eso nya Onanto eto ɔtɔnkpe wə nkpe ukpə eto əsuəale lɛtsylɔsə mə.
11 Nyamfo kenke əbə itə bə lə bufi bokase kobe. Nnya bə báwɔni nnya
bətsyuə bə lə bufi bɔlɛ bo kɔlɛ. Itsyise lefe nə əsuə bonkpə mfoo, eboyo
kalosəkɔ.
12 Utsyuə saa wə leebu nkə uńyə keklekee, be kukɔnɔ nkə weedu ɔnɔ.
13 Lesa saa nə laato fə kabee, nnya okle ebofo bubə lə utidi saa əsuə.
Fɛɛ Onanto eeyifo lə wə katɛyi ketsyə əsuə. Nya wookpe fə nkɛale bə lə
afo bunyə lə lesa nə ke nlɛ fə bulə əsuə, nya yemboso fə əsuəale, bə lə afo
bunyə kekleke lə nnya əsuə. Lefe nə lesatsyuə nlɛ fə bɔkpɔnkoo, Onanto
ebutə fə əsuəale bə lə efi ənyə lə asa nyamfo kenke lə əsuə, nya woote fə
kusu ko əsuə fə ɔyɛ abɔ afe lə nnya əsuə.
14 Nyaso, mɔ bayimi, biləkə mi əsuə bitsyiko lə bəfiə busumu saa əsuə.
15 Nlɛ mi etiki budi fe betidi ba nyi kobe. Nyaso bitsyue asa nya maatɛyi
mi mfo koto lɛ bɛnɔ.
16 Lɛkɔbe nə boefi kasɔ Onanto anii, ńyə itə Boanto eto kɔtɔ. Nya abolo
nnya boedi lə bɔlɛ Boanto eto lesa kɛnkɛ budii, aate bə bo ku Kristo eyifo
bani.
17 Ite bə bufui tsyaa, lə sitintii, buyifo əsuə eto sinə sɔni kplo. Itsyise
abolo ani ete ini boedi.
18 Bibu Israel bebi ba leedi lesa nə befi bətə Onanto kedi, beyifo bani ku
Onanto. Itsyise wə uni befi asa bətə kedi lə wə keditətə eto leba əsuə.
19 Nya mɔmɔɔ, bubu fanlɛ fə bɔtɛyi minlɛ miə bəfiə ba befi ani batoo,
nya məətsya eyifo Onanto kosate? Nye lesa nə béfi bətə kedi bətə asa
bamba, nyamfo eyifo lesa tinti ditsyuə?
20 Owo lo! Lesa nə minlɛ mi bɔtɛyi, nya ni bə, asa nnya béfi bətə kedi lə
kedikətəkɔ eto aba əsuə, befi nya bətə kedi bətə awɔnɔ bua, inni Onanto.
Nya manla miə biyifo bani ku awɔnɔ bua nyamfo.
21 Yanlɛkɛ bə binə asa itsyi lə Boanto eto lɛkɔbe kafo nya bisi bisu binə
itsyi lə awɔnɔ bua tsya eto lɛkɔbe kafo. Yanle bə edi lesa lə Boanto eto
kedikətəkɔ nya esi esu edi lesa lə awɔnɔ bua eto kedikətəkɔ tsya.
22 Nye bela biə Boanto lə unyə ɔblɔ okpe bo? Biembu disi biə bokpe
əsuəale beso wə.
23 Baatɛyi lekpa bənkə, “Kusu kpe bə buyifo lesa saa.” Sitinti ini. Fɛɛ
inni lesa saa lɛlɛkɛ bə buyifo. Kusu kpe bə buyifo lesa saa, fɛɛ inni lesa
saa laaboko bo kutəkə.
24 Yanle bə nwə léfo ɔ́nɔ bɛbɛ wə maate hã eto kasɛɛ, bomu ele bə ɔbɛbɛ
kasɛɛ utə wə utsyuə tsya.
25 Bekpe kusu biaya sinə saa sia banlɛ bote lə asi kayimi. Nya yanhiã bə
lə bɛtɔ bɛnɔ sinə sia eto okle sini fɛ lə beya.

26 Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə, “Kawunsiə ku asa nnya
nkpe lə ke kenkee, Boanto eto ale ini.”
27 Lə manfokanɔnyə utsyuə akpadi fə nkə bə lə bidi lesa nya fatɔnɔ fesu,
lesa nə ke dii, di ni nya mantɔ kulesa anɔ lə disa nəmə eyifo kɛnkɛ lee
dienyifo.
28 Bomu lə utidi utsyuə atɛyi fə nkə befi lesa nəmə bətə bəfiə kedi, mendi
ni. Nyamfo luutə bə utidi əmə eto lɛkɔɛsi lembulə wə nɛ.
29 Itsyise inni fə nwə lidi lesa nəmə eto utu eso yuukələ bomu nwə nse.
Utidi utsyuə ebofo bɔtɔ nkə, “Beso lə nkpe kusu meeyifo lesa ətsyuə fɛ ini
utidi bamba yookpe bulə lə lɛkɔɛsii, nya ele bə nyɛ lesa nəmə buyifo?
30 Lə nsɔ Onanto ani lə lesa nə míndi əsuəə, beso ele bə utidi bamba bu
nkə nta mbu lə nyamfo əsuə se minsɔ Onanto ani?”
31 Fɛɛ kloma fənkə lesa saa nə utsyuə leeyifo nye leedi nye ləənəə, ele
bə uyifo nnyamblɛ kenke bə lə befi dibu bətə Onanto.
32 Bienyifo kulesa nə luuńyə lə Yudafɔ nye mba lenni Yudafɔ nye Onanto
eto bafokanɔfɔ eto ditsyukpa əsuə.
33 Biyifo fe kase meeyifo lesa saa. Maabe kusu miə məmbuyifo kulesa
nə luuńyə lə kutsyuə saa əsuə. Mambe kusu itə mɔ lɛlɛkɛsə, bomu itə lesa
nə lɔɔlɛkɛ itə utsyuə saa bə lə bənyə buləkə.

11

1 Bebe lə bekase mɔ ditsyəbi fe kase mintsya laabe Kristo eto lele.

Kristo Ni Utsyuə Saa Eto Disi.

2 Maatɛsə mi itsyise biakloma mɛ lefe saa nya biakloma asa nnya minte
mi nya biayɛ lə nnya əsuə lefe saa.
3 Fɛɛ nla miə bekloma wuee biə, Kristo eyifo utidi saa eto disi. Nya usə
tsya eyifo disi itə usio. Nya Onanto ni disi itə Kristo.
4 Nyaso osani wə laato ola nye laabe Onanto eto Ditiki Sɛɛ letsya lə
Onanto eto Disumuyo nya úfi lesatsyuə úti disi, wəəntə Kristo dibu.
5 Nya usio wə laato ola nye laabe Onanto eto Ditiki Sɛɛ letsya lə Disumuyo
nya weemfi ofiamɛ keti disii, wəəntə wə usə dibu. Nya letekɛkɛ saa əmbə
lə wə ku usio wə lɛkpi disi nya wanlɛ wə əsuə ola eto nti.
6 Lə usio əmfo mémfi ofiamɛ úti disi, nyalɛ ete bənkə ɔ́kpi disi. Nya se
iyifo afanisa bənkə usio kɔ disi nye ɔkpi disi esoo, ele bə ufi ofamɛ uti disi.
7 Yanle bə osani fi kulesa uti disi lə Disumuyo itsyise Onanto éyifo osani
lə wə ditsyəbi əsuə. Nya wələkə Onanto eto dibu kate. Fɛ kusiə wəə,
əələkə osani eto dibu kate.
8 Itsyise Onanto mánka usio buyifo ketsyiko osani əsuə. Bomu usio úyifo
útsyiko lə osani əsuə.
9 Nya inni usio eso Onanto díyifo osani. Bomu osani eso Onanto díyifo
usio.
10 Nya lə Onanto eto batɔnkpə esoo, ele bə usio fi ofiamə uti disi lə ete
bə okpe lə osani eto kalɔ.
11 Nya lə bo bofokanɔ eto nkpəsiəsiə əsuəə, usio ənsiə lete lə osani əsuə,
nya osani tsya ənsiə lete lə usio əsuə.
12 Itsyise fe kase bələkə usio betsyiko lə osani əsuəə, nko ke ini bə usio
tsya lele osani nɛ. Fɛɛ lə nyamfo kenkee, Onanto ɔflɔ itsyi.
13 Mi kosate bu bebe lə ɛlɛkɛ bə usio ńyə ukato ola lefe nə eto lefe weefi
kulesa uti lə disi?

14 Fe kase Onanto díyifo kawunsiə, nyamfo mate lɛ bo lasatsyuə bote.
Yanlɛkɛ bə osani yani wə disi utsyə diyi nya sɛwɔni nyoma. Iyifo afanisa.
15 Fɛɛ lə usio eto sɛwɔni ekulə seyoma nkoo, iyifo dibu itə wə. Itsyise
Onanto ətə wə sɛwɔni sia dikulə fe lesa nə díti wə disi.
16 Fɛɛ lə utidi utsyuə ala nkə wəənə etiki lə nyamfo əsuəə, lesa nə ete
mɔɔtɛyi wə ni bə bo Onanto eto bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke ensibə
kusumu eto ketsyue bamba saa enso nkamfo.
17 Nya lə asa nnya minlɛ muuləkə kate nte mfo əsuəə, inni atɛsə ini
məəbə mi butə. Itsyise lə mi botsya lə Onanto eto kesumu əsuəə, lesa nə
laabɔ ketsyi lə mi botsya əsuə eni lesa sɛ. Bomu asa bua nso bɔbɔ ketsyi
mfó.
18 Itsyise ditutɛ, nnɔ bə lə betsya fe bafokanɔfɔɔ, biama mi əsuə lə akpa
akpa. Nya iyifo mɛ fe nyamfo eyifo ɔnukualɛ.
19 Kusu kuni bə kənə dufə mi lenti bə lə iləkəkə mba ni bafokanɔfɔ ba
ni banikualɛtidi lə mi nti ete bə lə betidi lə bənyə mə bətsyə lekpo.
20 Nya lə bétsya fe ditsyukpaa, inni Bonamute Yesu eto didisa kɛnkɛ nə
bibə kedikɔ.
21 Itsyise lə bibə bekpe disii, biənnyə kəsiəkə mi bətsyuə fɛ utsyuə saa
leefi wə lesa kedi. Nyamfo ətə bə kukpɛnsɛ aalɛ bətsyuə nya bətsyuə ləənə
nte kekpə.
22 Nya bimbə ayo bə lə bisiə lə nnya kafo lə bidi binə? Nye bola bela biə
biənə bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə bekpe lə kofani əsuə, ku lə bekpe
bakombo ba nkpe lə bo nti kofani. Be ele bə ntɛyi mi? Bɔtɛsə ele bə ntɛsə
mi lə nyamfo eso lee? Owo lo!
23 Itsyise lesa nə mímfo mintsyiko lə Bonamute Yesu ɔflɔɔ, ni ni nnə
minte mi nɛ. Nya lə ketsye ka əsuə fɛ boofi wə bakpee kɔni, úfi abolo,
24 nya se ɔ́sɔ Onanto anii, úbudi nnya nya ɔ́tɛyi nkə, “Nnyə nyamfo ni
mɔ əsuə eto sinə sia muufi ntə Onanto kedi lə mi disi. Befo lə bidi lə bifi
bikakloma mɛ.”
25 Nko ke ini lə didisa nəmə eto kamaa, úfi lɛkɔbe nəme nya ɔ́tɛyi nkə,
“Lɛkɔbe nəmfo ni Onanto eto ketsyue fɔfɔ ka mɔ kɔtɔ úfi óse uyi. Nya lefe
saa nə biunə lə ni, binə lə bifi bikakloma mɛ.”
26 Nyamfo lɛ bote nkə lefe saa nə biudi nye biunə lə lɛkɔbe nəmfo kafoo,
bɛlɛ Bonamute Yesu eto ukpə bokloma isu ese lefe nə usi wuubə.
27 Nyaso utidi saa wə luudi Bonamute Yesu eto lesa nəmfo nye wuunə
lə lɛkɔbe nəmfo kafo lə kusu ko dimantsyɛ əsuəə, ebote bə uyifo lebua se
wəəntə Bonamute Yesu eto əsuə eto sinə ku kɔtɔ dibu eso.
28 Lə nyamfo esoo, ele bə utsyuə saa to wə əsuə obe kukɔnɔ fɛ lə udi
abolo nye unə utsyiko lə Bonamute Yesu eto lɛkɔbe kafo.
29 Itsyise lə wante lesa nə Bonamute Yesu eto əsuə eto sinə ni fɛ udi
abolo nyamə nye unə utsyiko lə lɛkɔbe nəmə kafoo, weedi nya wəənə
lekpokponkpo kaboko əsuə.
30 Nyamfo dítə bə mii nti eto betidi kpə əmbə əsuəale nya bətsyuə diyifo
befinfi. Nya kpə tsya díkpə nɛ.
31 Nya lə bote kobe nya butsyiko bo əsuə budufə kobee, yuutə bə Onanto
embokponko bo lekpo.
32 Fɛɛ Bonamute Yesu aakponko bo lekpo nya wəənə bo koto bə lə Onanto
lə ɔyɛ bo bɔtsylɔsə ku manfokanɔfɔ.
33 Lə nyamfo esoo, mɔ bayimi, lə betsya biə biedi Bonamute Yesu eto
lesaa, binyə bisiəkə utsyuə.

34 Nya lə kukpɛnsɛ lɛ utsyuəə, ele bə udi lə wə diyo bə lə Onanto
wankponko mi lekpo lə betsya fe ditsyukpa seka. Nya lə etiki bamba kpe,
lə mbə mfóo, bɔɔlɛ nnya bobe.

12

1 Nya mɔmɔɔ, lə asa nnya leka Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto ətəsa əsuə, mɔ bayimi,
nnla miə bete ɔnukualɛ eto ditiki nə nkpe lə nyamfo əsuə.
2 Biyi wuee biə lefe nə bíante tɔ Onanto, bítə asa nnya ləmbə nkpə kédi
mi nya bíkesumu asa nyamfó nya bénya kusu komə.
3 Nya ele bə bete biə utidi saa wə Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi lə
əsuə, əəbəmbofo etiki budi nkə, “Mbusiotidi ni Yesu.” Nko ke tsya ini
bə kuutsyuə saa embofo bɔtɛyi nkə, “Yesu ni Boanto,” lenni Onanto eto
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi wə lə əsuə.
4 Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əətə ətəsa kpə, fɛɛ Lɛwɔnɔ lɔni nəmə ete
diini.
5 Esu kpə kpe nnya əsuə boeyifo keyifo kətə Bonamute, fɛɛ Bonamute
ɔni əmə ete uni nɛ.
6 Nya nyifo akpa akpa akpa tsya kpe, fɛɛ Onanto ɔni əmə ete ləətə əsuəle
utsyuə saa weeyifo ke.
7 Ƒtəsa nnya utsyuə saa nkpee, Onanto eto Lɛwɔnɔ ni nwə dítə wə ətəsa
nyamə bə lə betidi ba kenke lə bakɛ wə əsuə eto kutəkə.
8 Utsyuəə, Onanto eto Lɛwɔnɔ ətə wə ətəsa nnya ləətə bə weedi etiki
budi ku kobe ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ nəmə əsuə. Nya utsyuə tsyaa, Lɛwɔnɔ nəmə
ətə wə ətəsa nnya ləətə bə uyi etikibudi ketsyiko lesa nə unyi əsuə ɛyɛ lə
Lɛwɔnɔ nəmə ke əsuə.
9 Nya obamba kpe bofokanɔ kekleke ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ nəmfo ke əsuə. Nya
utsyuəə, okpe ətəsa nnya weefi katsya bufi ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ nəmə ke əsuə.
10 Utidi bamba aafo ayanisa buyifo kate. Nya utsyuəə, lə kase wuudi
Onanto eto ditiki nəmə. Nya utidi bambaa, bə lə unyə awɔnɔ akpa akpa
utsyə lekpo. Nya utsyuə, bele bele eto bɔtɛyi. Nya obamba tsyaa, bele bele
eto kasɔ buləkə.
11 Asa nyamfo kenke, Onanto eto Lɛwɔnɔ lɔni nəmə eto eyifosa ete ini.
Lɛwɔnɔ ni leesie ətəsa nyamə kətə utsyuə saa ɛyɛ lə kase waala əsuə.
12 Kristo eyifo utidi eto əsuə eto uyi wə nkpe əsuə eto akpa lete lete kpə.
Etidisuə ani ete ini tsya əsuə eto akpa lete letee, lɛkɔ iyifo ani.
13 Nko ke ini lə bomba ni Yudafɔ ku əsə bamba eto betidi ku betidi ba ni
ndomunyə ku betide ba nsi lə mə əsuə əsuə tsya eto nti nɛ. Lɛwɔnɔ lɔni
nə ete béfi béyifo bo ntufləsəfləsə eto lekpaa, ni əmə díyifo bo əsuə eto
sinə sɔni nɛ. Nya Lɛwɔnɔ lɔni nəmə eto ntu ete béfi bətə bomblɛ dínə nɛ.
14 Itsyise etidisuə ani eenyifo utidi. Bomu əsuə eto akpa lete lete kpə béfi
bákɔ fɛ íyifo utidi ɔni.
15 Lə kokpa átɛyi nkə, “Se minni kɔni esoo, məmbɔkɔ ku əsuə eto sinə
siamə,” nyamfo anlɛ bote sitinti nkə kuni əsuə eto sinə eto lekpa ditsyuə.
16 Nya lə koto tsya nkə, “Se minni dinəmi esoo, məmbɔkɔ ku əsuə
nyamə,” nnya tsya anlɛ bote sitinti nkə kuni əsuə eto lekpa ditsyuə.
17 Nya lə əsuə nyamə kenke ete ni dinəmii, ntsyə yuubə fɛ diɔnɔ
lesatsyuə? Nya lə koto mate tsya inii, ntsyə yuutsyə fɛ kɔɔnɔ asa eto bɔnyi?
18 Fɛɛ lə bɔlɛ ola bobee, buunyə boə Onanto efi akpa lete lete úyifo utidi
eto dimu nəmə fe kase wə kosate lela nkə utsyə.
19 Lə əsuə eto lekpa lɔni ete ni utidii, ntsyə wuutsyə!
20 Fɛɛ fe kase boənyə, akpa nyamə fui. Tsya utidi ɔni ete uni.

21 Fɛɛ se inni ɔni ete unii, dinəmi embofo kɔni bɔtɛyi nkə, “Manhiã fə lə
mɔ kulesa əsuə.” Nya nko ke disi tsya lembofo kokpa bɔtɛyi nkə, “Manhia
fə lə mɔ kulesa kəmiə.”
22 Lə kusu kutsyuə, akpa nya nte fe nnya ləmbə ale saa, nnya bomu lə
bə imbə bo lə əsuəə, boəmbofo kulesa buyifo.
23 Nya akpa nya boembu kakpe lə kulesa kemiə, nnya bomu buunyi bə
ele bə bɔlɛ ola nɛ. Nya akpa nnya laannɔ bobe bə buləkə bote betidi lə
bənyəə, nnya boalɛ ola kalɔ kalɛ kukɔnɔ nɛ.
24 Nya boenyifo nko kətə akpa nnya betidi ləənyə lefe saa. Fɛɛ Onanto
dífi nnya ɔkɔ ku akpa nyamfó nko nya útə nkə bufi dibu butə akpa nnya
bomu boənyə boə bəmbə kutəkə saa.
25 Nyamfo te nko bə lə ntimama lə boyɛ bɔkɛ lə akpa nyamə nti. Bomu
lə akpa nyamfo kenke lə ifi lɔniyifoyifo itə mə bətsyuə.
26 Nya lə əsuə eto lekpa ditsyuə lə kanyi bunyəə, əsuə nyamə kenke
əənyə kanyi nya əsuə eto akpa bamba tsya ləənyə kanyi. Nya lə batɛsə
lekpa ditsyuəə, əsuə eto akpa nyamfo kenke əənyə disuəyuə.
27 Nyaso mimblɛ lɛkɔ biyifo Kristo eto əsuə eto sinə siamə nya mi utsyuə
saa eyifo wə əsuə nyamə eto lekpa lɔni.
28 Nya betidi ateate ba Onanto dífi ókpe lə bafokanɔfɔ nti ni tutɛɛ,
batɔnkpe bamə, nya dinuəfə, bənyɛləkətidi, nya ditsyəfə, bateasa, fɛ mba
leeyifo ayanisa. Nya mba nkpe əsuəale laatsya bufi nye laawunsəko betidi
nye batɔnkotɔnko nye mba laatɛyi bele bele.
29 Inni betidi ba kenke ni batɔnkpe nye bənyɛləkətidi nye bateasa. Nya
inni utsyuə saa nkpe əsuəale laafo ayanisa buyifo kələkə kate.
30 Nya inni utsyuə saa nkpe əsuəale laafo bufi botsya nye laafo belebele
bɔtɛyi nye laafo belebele kasɔ buləkə kate.
31 Nyamfo esoo, bifi mi akɔɛsi bitəkə lə asa nnya nkpe kutəkə enso əsuə.

Asa nnya nkpe kutəkə enso nyamblɛ kenke ni nnya muubə nte mi mfo
nɛ.

13

Paulo Ƒləkə Bafokanɔfɔ Eto Lelabi Óte.

1 Lə nnya ete moofo bele bele bia betidi ku Onanto eto batɔnkpə kenke
latɛyi nya maanla betidii, mɔ etiki nnya meedi kenke eyifo efufu fe kase
lə basɔ tsyɛnsi eto kakpɛ laale.
2 Nya lə nləkə Onanto eto kɛnyɛ nte nya maanɔ asakulakula kasɔ nya
minyi asa nnya kenkee, nya minkpe bofokanɔ bo moofo bufi kanyi atini
ketsyiko lə nnya kənyəkɔ fɛ mimbɛ lelabii, minni kulesa.
3 Nya lə mfi mɔ bikə bia nte mɛ kulaa tsya ntə bakombo nya mintə miə
batonsə mɛ kulaa tsya fɛ mimbɛ lelabii, minni kulesa kon.
4 Lelabi kpe dibusə nya lenkpe kafoɛkpɛ. Diansɛsə ənəmi nya diambesə
əsuə kato nya diate əsuə.
5 Lelabi entidi ato nya dianta asa kətə əsuə nye dinyə ɔblɔ. Nnya lelabi
emfi nsusu bua lə utidi əsuə.
6 Nya diənnyə disuəyuə lə asa bua əsuə. Bomu diənyə disuəyuə lə asa
sɛɛ əsuə.
7 Lelabi əntə disi lə bofokanɔ ku kusubebe əsuə nya diəńyə kekleke lə
bulə saa bulə əsuə.

8 Lelabi əmbə kasekɔ. Onanto eto kɛnyɛ buləkə kpe, fɛɛ ekpe ke kalokɔ.
Bele akpa akpa bɔtɛyi tsya kpe, fɛɛ biubə mi kasekɔ. Kobetete kpe sitinti,
fɛɛ ko lefe ebubə efe.
9 Itsyise kobetete ku kɛnyɛ ləkələkə eto kətə ka Onanto dítə bo, mamflɔ.
10 Fɛɛ lə lesa nə lɛflɔ kenke abɔ dibəə, lesa nə dimamflɔ ensi əmbɔkɛ.
11 Lefe nə minyifo dikpefi, nkədi etiki nya mínkanɔ asa kasɔ nya
mínkebu disi fe dikpefi. Mɔmɔ wə minkabee, ekpefisa nyamfo mensile
mɛ kulesa.
12 Asa nnya boənyə mɔmɔɔ, iyifo flufluflu fe kase boənyə lesa lə ahuhɔɛ
əsuə. Nya kama fɛ buunyə nnya wuee, ənəmi ku ənəmi. Nya lesa nə minyi
mɔmɔɔ, mankpako mɛ elo. Fɛɛ kamaa, muubə nyə lesa saa nya yeokpa
wuee fe kase Onanto nyi mɛ mɔmɔ kenke.
13 Sitintii, asakpa ətsyə ni nnya nkpe mfo. Nya nyamfo ni bofokanɔ ku
kusubebe ku lelabi. Fɛɛ nnya nso lə nnya nti kenke ni lelabi.

14

Paulo Áte Asa Itsyi Lə Lɛwɔnɔ Eto Ɜtəsa Bamba Ɜsuə.

1 Nyaso bitə lə lelabi lə diyifo lesa nə mi utsyuə saa lɔɔbɛbɛ kekleke nkə
lə ɔkɛ. Nya bifi mi ənəmi bitəkə lə lɛwɔnɔ eto ətəsa əsuə. Nya ətəsa nnya
nso bofe kenke nibə lə afo Onanto eto ditiki sɛɛ kɛnyɛbuləkə.
2 Utidi wə laatɛyi bele bele, weedi etiki ku betidi, bomu Onanto ni nwə
weedinko etiki. Itsyise utidi kuutsyuə əmbɔnɔ nnya kasɔ, nya lə etikididi
əsuə waatɛyi asa ketsyi lə asakulakula əsuə ɛyɛ lə Onanto eto Lɛwɔnɔ eto
əsuəale əsuə
3 Fɛɛ utidi wə ləələkə Onanto eto ditiki kɛnyɛ kətə betidi, waawunsə ko
mə nya waakpe mə nya woakpe mə nkɛale nya wəəyuəsə mə utu.
4 Utidi wə laatɛyi bele bele bia eto kasɔ betidi laanɔɔ, wə əsuə ete
waawunsəko. Fɛɛ utidi wə lətəkə Onanto eto ditiki kɛnyɛ, waawunsəko
bafokanɔfɔ eto ditsyukpənə kenke.
5 Iyifo mɔ lelabi lə mimblɛ ebofo bele bele bɔtɛyi. Fɛɛ lə biofo Onanto eto
ditiki kɛnyɛ buləkə kətə betidii, yɔɔlɛkɛ itə mɛ eso. Itsyise utidi wə ləələkə
Onanto eto ditiki kɛnyɛ kətə betidii, kpe kutəkə eso utidi wə laatɛyi bele
bele, siankpa utidi utsyuə kpe wə loofo asa nnya woatɛyi kasɔ buləkə kətə
mba nti onkpə mfo, itə lə bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə lə bafo kasɔ
bɔnɔ.
6 Nyamfo esoo, mɔ bayimi, lə mbə mi ɔflɔ nya minlɛ bele bele bele
bia kuutsyuə saa laannɔ biɔtɛyii, nte kutəkə ko biunyə lə nnya esuə?
Biembunyə kutəkə saa, enso lə nləkə Onanto eto kɛnyɛtsyətsyə kasɔ ntemi,
nye minte mi lesa ətsyuə, nye minləkə Onanto eto Ditiki Sɛɛ kɛnyɛ minte,
nye minte mi asa ətsyuə.
7 Bu abe asa nnya buasɔ nye buefə nya əsuə nkpə lembə fe kakpatsyaku
nye osanku nya lembofo əsə bufə lə nnya kosate əsuə. Ntsyə yuutə bə
utidi utsyuə ebɔnɔ lə ote kusə ko banlɛ bufe lə utidi wə leefe kakpatsyaku
nye osanku əmfó, amfo nnya bufə kukɔnɔ bə lə afo kusə komə eto ɔkɔɛ
bɔnɔ wuee ketsyə lekpo?
8 Nya lə utidi wə leefe kakpatsyaku amfo ke bufə kakpadi asa nyamə
kukɔnɔɔ, ntsyə yuutə bə betidi fo əsuə bumuə itə lema?
9 Nko ke ete ini bə utidi di etiki lə sele sitsyuə əsuə sia betidi lembofo
lesa nə woatɛyi kasɔ bɔnɔ. Bomu wuubə uyifo fe ufiebi wə lénya údufə lə
difule əsuə, nya kasɔnɔnɔ ləmbə.
10 Bele kpə kpe lə kawunsiə, sele kusitsyuə saa əmbə sia ləmbə kasɔnɔnɔ.

11 Fɛɛ lə utsyuə annɔ sele sia maatɛyi eto kasɔɔ, ete mfiani ɔfɔ lə wə ɔflɔ,
nya wə tsya áfiani ɔfɔ lə mɔ ɔflɔ.
12 Se ənəmi lɛsɛ mi lə Lɛwɔnɔ eto ətəsa bofo əsuəə, bitə lə ənəmi lə ɛsɛ
mi lə befo ətəsa nnya lɔɔwunsəko bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə luunə mə
isuko sɛtɔ enso.
13 Nya utidi wə laatɛyi bele bele, ele bə ɔtɔ Onanto lə utə wə ətəsa bə lə
ofo nnya woatɛyi kɛnyɛbuləkə.
14 Itsyise lə nyɛ lə kusu komfo əsuə nto ola, mɔ lɛwɔnɔ ete nlɛ olaa, fɛɛ
inni lə mɔ nsusu əsuə.
15 Nyaso be ele bə nyifo? Mooto ola ku mɔ lɛwɔnɔ kekleke, fɛɛ mooto
ola ku mɔ nsusu tsya. Nya muusə əsə ku mɔ lɛwɔnɔ, fɛɛ əsə nnya muusə
ebutsyi taa mɔ nsusu kemiə tsya.
16 Nya lə əńyə alɛ Onanto ani bɔsɔ itsyi lə fə lɛwɔnɔ əsuə kee, ntsyə
yuuyifo fɛ utidi wə ńyə fə lə akɔ mfo lɔɔnɔ lesa nə fanlɛ bɔtɛyi fɛ wɔɔtɛyi
nkə fə olatoto lə ibə itə fe kase fanlɛ Onanto ani bɔsɔ se woannɔ lesa nə
fanlɛ bɔtɛyi mfó?
17 Nya lə fə ani nnya faasɔ Onanto alɛkɛ kula tsya, betidi bamba
embunyə kutəkə saa betsyiko lə nnya əsuə.
18 Maasɔ Onanto ani bə meedinko Onanto etiki lə bele bele əsuə enso mi
nti eto utsyuə saa.
19 Fɛɛ lə bo katsyakɔɔ, moola miə maatɛyi etiki anɔ nnya eto kasɔ betidi
lɔɔnɔ lə mfi nnya nte betidi asa enso bə nkədi etiki kpə lə bele bele əsuə
sia betidi laannɔ kasɔ.
20 Mɔ bayimi, bienyifo mi əsuə fe bekpefi lə mi disibubu əsuə. Bomu
biyifo mi əsuə fe beninə lə mi disibubu əsuə. Fɛɛ lə abua eto esu əsuəə,
biyifo mi əsuə fe bekpefi seka.
21 Nya lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə, Boanto Onanto átɛyi nkə,
“Muudi etiki ku mɔ Kusə eto betidi
ɛyɛ lə betidi ba laatɛyi bele bele əsuə.
Nya muudi etiki ɛyɛ lə bafɔ eto kɛnyɛ əsuə,
Fɛɛ bembutsyue mɔ ɔkɔɛ koto.”
22 Nyaso bele bele bɔtɛyi eyifo lesatsyuə buləkəkate manfokanɔfɔ fɛɛ
inni itə bafokanɔfɔ. Fɛɛ Onanto eto ditiki kɛnyɛ buləkəə, nnya ni lesa nə
muufi nte bafokanɔfɔ asa nnya inni itə mamfokanɔfɔ.
23 Lə nyamfo esoo, lə bafokanɔfɔ kenke eto utsyuə saa etsyiko etiki budi
lə bele bele əsuə nya utidi utsyuə bamba kpe mfo lə mi nti nye betidi ba
mamfokanɔfɔ nkpe mi lə ntii, biənyə biə bɔɔtɛyi bənkə disi abia mi fe
bebuki?
24 Fɛɛ lə mi nti eto utsyuə saa eyifo Onanto eto Unyɛləkətidi nya utidi
bimba nye utidi wə mamfokanɔnyə utsyuə əbə údufə lə mi ntii, wuunyə
wə lebua utsyuə lekpo ɛyɛ lə lesa nə wɔanɔ eso. Asa nnya woanɔ eboté
wə nkə Onanto ebokponko wə lekpo.
25 Nya wə kosate ebuləkə asa nnya lɛbiɔ enkpe lə wə lə lekple nya
woobokosə əsuə kasɔ ɔtɛsə Onanto ɔtɛyi nkə, “Sitinti, Onanto kpe mi
lenti!”
26 Mɔ bayimi, nla miə matɛyi lesatsyuə nə nkpe lə nyamfo əsuə lə mi
disikakpekɔ. Lə betsya biə biato olaa, utsyuə kpe kusə ko waala nkə
wəəsə, nya utsyuə kpe lesatsyuə waala nkə waate. Nya utsyuə tsya ala
nkə wəələkə Onanto eto lesatsyuə ote. Nya utsyuə tsya kpe kɛnyɛ lə bele
bele əsuə, nya utsyuə tsya ala nkə wəələkə asa nyamfo kasɔ. Fɛɛ bebe biə
biyifo asa nyamfo kenke bə ɛwunsəko bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə.

27 Lə utsyuə kpe kɛnyɛ kətsyuə ka ola nkə waatɛyi lə bele bele əsuəə,
utidi fe inuə nye itsyə hã te ele bə bedi etiki nnya nkpe mə ɔni, ɔni. Nya
ele bə bənyə uti bamba wə tsya luuləkə asa nyamə bátɛyi mfó eto kasɔ.
28 Nya lə mba mfó wə luuləkə nnya kasɔɔ, utidi wə nlɛ etiki mfó, ele bə
ɔyɛ lə wə ku Onanto hã lə bedi etiki lə bətsyuə əsuə.
29 Betidi inuə nye itsyə ba lefo etiki ətsyuə itsyi lə Onanto ɔflɔ ebefo
kɛnyɛ buləkə katɛyi nnya le mba dibu lə bedufə lə nyamfo əsuə babe
kukɔnɔ.
30 Nya lə mba nkpe lə katsyakɔ mfó eto utsyuə áfo kɛnyɛ ketsyuə itsyi lə
Onanto ɔflɔɔ, ele bə utidi wə nlɛ etiki budi mfo yɛ wə etiki nnya ɔnlɛ budi
lə utə utidi əmə kusu.
31 Mimblɛ kenke ebofo mi kɛnyɛ ka bɛnyɛnko bɔtɛyi ɔni ɔni itə bə utsyuə
saa ebofo lesatsyuə nnya lookpe wə əsuəale.
32 Betidi ba ləələkə Onanto eto ditiki kɛnyɛ aafo əsuə bunwə kalɛ lə etiki
nnya budi əsuə.
33 Itsyise Onanto aala nkə buyifo asa lə kusu ku diyuə əsuə.
Kase seka inte lə Onanto eto bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke ntii,
34 ele bə besio di kãã lə bafokanɔfɔ eto katsyakɔ. Bomuu, ele bə babokosə
mə əsuə kasɔ fe kase Onanto eto kɔfi laate. Nya bəmbə kusu bə lə bedi
etiki.
35 Nya lə bala bə baatɔ lesatsyuə eto kasɔ banɔɔ, mə bəsə ele bə batɔ
lə mə ayo. Itsyise iyifo afanisa bə usio ńyə ukedi etiki lə bafokanɔfɔ eto
katsyakɔ.
36 Nye, bɔtɛyi bɛnlɛ bə mi ɔflɔ Onanto eto ditiki nəmə dítsyi dibəə? Nye
mi ɔflɔ ete ditiki nəmə díbə leyoo?
37 Lə mi nti eto utsyuə eebu nkə Onanto eto unyɛləkətidi unii, nye okpe
Lɛwɔnɔ eto ətəsaa, ele bə ibə bə ote nkə, nya minlɛ bɔwɔni kətə mi eyifo
kɔfi itsyi lə Onanto ɔflɔ.
38 Nya lə utidi əmə áni ditiki nəmfoo, ele bə mi tsya ni wə.
39 Nyaso, mɔ bayimi, bifi mi kusubebe kenke bitəkə lə Onanto eto ditiki
kɛnyɛləkələkə əsuə. Fɛɛ bienti mba laatɛyi bele bele kusu.
40 Nyaso ele bə biyifo lesa saa lə kusu sɛɛ əsuə.

15

Bekloma Lesa Nə Bófo Bɔ́nɔ.

1 Mɔ bayimi, mɔmɔɔ, nla miə bekloma ditiki sɛɛ nə mímboko mi béfo.
Ditiki nə béfo bɛnɔ nya bińyə lə ni əsuə kekleke lə bofokanɔ əsuə.
2 Nya nyamfó ni ditiki sɛɛ nəmə ku ni letsya nə mímbe míntə mi nɛ.
Ditiki nə mə ebutə mi nkpə lə bɛlɛ ni kekleke, le inni nko mi bofokanɔ
eyifo ebimba.
3 Lesa nə mímfo mintsyiko Boanto Onanto ɔflɔɔ, ni ke mímfi míntə mi
nɛ. Nya nyamfo ni lesa nə mímfo ku koya kpə enso kenke bə Kristo əkpə lə
bo abua eto disi fe kase báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue kemiə.
4 Nya bébikə wə, nya Onanto létakasə wə utsyiko ɔkɔmə óboko nkpə lə
eyi ətsyə eto kama, nya ubə unsi lə nkpə fe kase bawɔni bákpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuə.
5 Nya uləkə əsuə óte Petro ku batɔnkpe lefosi inuə bamə.
6 Nyamfo eto kamaa, wəələkə əsuə óte mba ditəkəko wə ba eso betidi
lofa anɔ lə lefe ditsyuə əsuə. Nya mə nti eto bətsyuə kpə si besi nkpə mmi,
ite bə mə bətsyuə ébukpə koko.

7 Nya nyamfo eto kamaa, úləkə əsuə óte Yakobo ku batɔnkpe bamə
kenke.
8 Nya lə kalosəkɔɔ, úləkə əsuə óte mintsya, mɔ nte fe utidi wə bále lə
lefe nə dímanyo əsuə.
9 Itsyise mɔ ni batɔnkpe kenke nti eto nwə nso bɔfɛ. Nya məńyə ntə bə
bakpo mɛ bə ɔtɔnkpe kulaa tsya, etsyise ntəkəko Onanto eto bafokanɔfɔ
eto ditsyukpa kama nte mə ohiã.
10 Fɛɛ ɛyɛ lə Onanto eto lefonə esoo, nyifo utidi wə mini mmi. Nya
wə lefonə eto asa nnya útə mɛ, əbə kutəkə. Nya mínyifo keyifo kekleke
enso batɔnkpe bamba ba əsuə kulaa betidi dífi ənəmi bətəkə nya inni lə
mɔ əsuəale əsuə. Bomu lə Onanto eto əsuəale nya lɛwunsəko mɛ mímfo
nyamfo buyifo.
11 Nyaso lə mɔ ni lɛtɛyi mi lesaatsyuə o-o, nye mə lɛtɛyi mi o-o, lesa lɔni
nəmə ete bɔnlɛ bɔtɛyi nɛ. Nya nyamfo ni nnya béfo bɛnɔ nɛ.

Onanto Átakasə Kristo Úńyənsə Utsyiko Bəkpənkpə Nti.

12 Mɔmɔ se bɔnlɛ bɔtɛyi boə Onanto átakasə Kristo úńyənsə utsyiko
ɔkɔmə úbə nkpəə, beso ini bə mi bətsyuə lɛ bɔtɛyi nkə, Onanto
ensiembotakasə bəkpənkpə utsyiko ɔkɔmə oboko nkpə bio?
13 Lə nko ini sitintii, nyalɛ Onanto mántakasə Kristo utsyiko ɔkɔmə
óboko nkpə.
14 Nya lə Onanto mántakasə Kristo utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə sitintii,
nyalɛ nnya letsyabebe əmbɔkɛ kutəkə itə mi. Nya mi bofokanɔ tsya eyifo
bimba.
15 Nya nte lesa nə nsi lookpe bo nkɛale lə lefe nə eto lefe inni sidia bɔnlɛ
bɔtɛyi lə Onanto əsuə boə ótakasə Yesu utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə. Fɛɛ lə
sitinti ini bə bəkpənkpə aantaka ketsyi ɔkɔmə kəbə nkpəə, nyalɛ wátakasə
Yesu utsyiko ɔkɔmə.
16 Nyaso lə sitinti ini bə baatakasə bəkpənkpə ketsyiko ɔkɔmə, nyalɛɛ,
bete biə wantakasə Yesu utsyiko ɔkɔmə óboko nkpə.
17 Nya lə Onanto mántakasə Yesu utsyiko ɔkɔmə sitintii, nyalɛ mi
bofokanɔ əmbə kutəkə saa, nya bisi benkpe lə mi abua əsuə.
18 Nya kasɔ ni bənkə mba léfo Kristo bánɔ ba díkpə tsya ánya.
19 Nya lə kawunsiə kamfo eto nkpə eso ete bufi bo kusubebe butəkə lə
Kristo əsuəə, nyalɛ bo nkpə kpe kaminsə enso lə kawunsiə kenke eto betidi
nti.
20 Fɛɛ ɔnukualɛ ini bənkə Onanto átakasə Kristo utsyiko ɔkɔmə. Nya
wə ni utidi tutɛ wə létaka utsyi ɔkɔmə lə bəkpənkpə nti nnya nlɛ bo uyi
bose nkə mba kenke díkekpə si bootaka.
21 Itsyise fe kase ukpə lɛyɛ lə utidi ɔni əsuə úbə kawunsiə, nko ke ini bə
bekpənkpə ebotaka betsyi ɔkɔmə ɛyɛ lə utidi ɔni hã əsuə nɛ.
22 Fe kase betidi kenke ɛyɛ lə Adam əsuə ləəkpə se beyifo lɔni ku wə
esoo, nko ke ini tsya bə Onanto ebotakasə betidi ba díkekpə kenke bə lə
bəbə bəsiə nkpə ɛyɛ lə mə lɔniyifoyifo ku Kristo eso.
23 Fɛɛ Onanto ebotakasə utsyuə saa wə nsi nkpə lə kusu ko Onanto kosate
ditsyue utsyə əsuə. Nya Kristo ni ututɛ. Nya lə lefe nə luubə bio əsuəə,
mba dífi mə əsuə bətə Kristoo, mə usi wootakasə uńyənsə nɛ.
24 Lə nnya kamaa, kalosəkɔ ebubə. Nya Kristo ebɔtsylɔsə lɛwɔnɔ eto
əsuəale saa, betidi ba nsi lə ndikɔ ndikɔ kɛnyɛ ku mba nkpə lɛwɔnɔ eto

əsuəale saa eto okle. Nya Kristo luufi sekakedikɔ siamə okpe lə Onanto wə ni Anto eto ani.
25 Itsyise ele bə Kristo di seka isu ese lefe nə Onanto luufi wə balo kenke okpe lə Kristo eto akpa kalɔ.
26 Nya olo fɛfɛ wə eto ditsyəbi wɔɔtsylɔsə ni ukpə.
27 Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə, "Onanto éfi asa kenke ókpe lə wə akpa kalɔ." Nya ekpa wuee bə lə bátɛyi bə asa kenkee, nyamfo anlɛ bote bə Onanto wə difi asa nyamfo ókpe lə Kristo eto akpa kalɔ tsya bébu wə bakpe lenti.
28 Nya lə lefe nə Onanto difi asa nnya kenke ókpe lə Kristo kalɔ ólesəə, wə Kristo wə ni Onanto Eto Ubi əmə ebufi wə əsuə okpe lə Onanto əmə eto kalɔ bə lə Onanto lə udi seka lə asa nnya kenke əsuə.
29 Mɔmɔɔ, itsyi lə betidi ba laafo ntufləsəfləsə eto lekpa əsuə, lə betidi ba díkekpə koko eto disi, be ni diyifobi nəmə eto kasɔ? Nya be nkpe lə nnya əsuə? Lə sitinti ini fe kase bətsyuə laatɛyi bənkə bensiembotakasə bəkpənkpə bəbə nkpəə be ini eso ele bə bəfləsə betidi bamə ntu lə mba díkekpə bafe eto disi?
30 Nya bo mba ni batɔnkpe tsya nkpə? Beso bo tsya eto nkpə nkpe lə bulə əsuə lefe saa?
31 Mɔ bayimi, ukpə eto bulə təkəko mɛ diyi saa nə kale disiə! Nya maabesə əsuə kato kətə ukpə lə mi disi itsyi lə kase buyifo bani ku Bonamute Kristo Yesu eso. Nyaso məələkə nyamfo kate wuee nɛ.
32 Ɛɛ lə kawunsiə kamfo eto nsusu əsuə eso ete mínkpɔ ku betidi ba nte fe bebutubuki lə Efesoo, be ni kutəkə ko mínyə lə nnya əsuə? Nya lə betidi ensiembotaka betsyi ɔkɔmə bəbə nkpə sitintii, nyalɛ biyi biə iyifo fenkə, buyifo fe kase lekpa ditsyuə nlɛ bɔtɛyi nkə,
"Bitə lə budi lə bunə,
itsyise kusɛ ete boə bəkpə nɛ."
33 Biəntə lə bawɛ mi bakpe. Sɛyɛtsyuə bua eto betidi aabiasə ditsyəbi sɛɛ eto ole.
34 Bisinkli bifi nsusu lə asa sɛɛ buyifo əsuə, lə bɛyɛ asa bua buyifo. Nlɛ mi etiki budi wuee bə lə kofani lə kɔlɛ mi, itsyise mi bətsyuə enyi Onanto.

Paulo Édi Etiki Itsyi Lə Bəkpənkpə Eto Businkli Kataka Ǝsuə.

35 Utsyuə ebɔtɔ nkə, "Ntsyə bunsi bootakasə bəkpənkpə nya ntsyə boosinkli bəbə bəsiə nkpə? Nya nte əsuə nnya eto okle lɔɔkɛ mə?"
36 Mi betidi eto bamumu! Lə ato diyibibi lə kasɔɔ, dienkə kafiani lesa nə nkpe nkpə lə díembu lə sitə əsuə.
37 Nya lesa nə bétoo, edisa eto dibibi ete yeedi fe lentabi nye edisa ətsyuə eto dibibi ete dini. Nya inni lesa nəmə eto uyibi ni nnya bífi békpe lə kasɔ fɛ diabe.
38 Onanto ətə diyibibi nəmə ditsyəbi nə ke woala. Wəətə diyibibi saa ku ni uyi eto okle nə lɛlɛkɛ itə ni.
39 Nya asa nnya kenke nkpe nkpəə, ətsyuə saa ku nnya əsuə eto sinə. Betidi eto əsuə eto sinə kpe lete. Nya nko ni bebuki tsya eto əsuə eto sinə nɛ. Baklɔbɛ tsya eto əsuə eto sinə kpe lete nya ketu eto sinə tsya əsuənkpe lete.
40 Kato eto asa kpe. Nya kasɔ mfo eto asa tsya nkpe. Asa nnya nkpe kato eto əsuə eto bɔnɔ bobe kpe lete lə nnya nkpe lə kasɔ mfo eto əsuə eto bɔnɔ bobe.

41 Kofe ku ko diyəndebi ku kofande tsya eto diyəndebi nkpe lete. Nya
befandebi tsyaa, mə diyənde kpe lete. Nya lə befandebi nti kulaa tsyaa,
letekɛkɛ kpe lə mə diyəndebi əsuə.

42 Nko ke yuutsyə lə lefe nə Onanto lootakasə bəkpənkpə utsyiko ɔkɔmə
nya boosinkli bəbə bəsiə nkpə nɛ. Lə bebikə utidi eto sinəə, siyifo lesa nə
luubu ebia. Nya lə batakasə wə baboko nkpəə, weensi embukpə.
43 Lə bebikə wəə, weensiannɔ bobe nya wəəyuə. Nya lefe nə bátakasə
wə betsyiko ɔkɔməə, woanɔ bobe nya woakɛ əsuəale.
44 Lefe nə bebikə wəə, uyifo kawunsiə eto əsuə eto sinə sia díkpə.

Nya lə batakasə wə baboko nkpə, uyifo lɛwɔnɔ eto əsuə. Lə kawunsiə
eto əsuə kpee, nyalɛ bete biə lɛwɔnɔ kemiə eto əsuə tsya kpe.
45 Itsyise ekpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bə, “Utidi tutɛ wə ni
Adam, Onanto uni diyifo wə nya útə wə nkpə fe kawunsiə eto utidi.” Nya
Adam fɛfɛ əmfoo, wə ni Lɛwɔnɔ nə ləətə nkpə nɛ.
46 Inni lɛwɔnɔ nə nkpe lə bo ləətə boeyifo asaa, laatɔ. Bomu əsuə eto
sinə laatɔ̃. Nya kama fɛ lɛwɔnɔ nə nkpə kemiə ləələkə.
47 Adam tutɛ wə Onanto díyifoo, úləkə wə utsyiko sitə əsuə. Nya Adam
nuəfə alɛ, kato utsyi úbə.
48 Nya betidi ba nkpe lə kasɔ mfoo, mə eyifo fe utidi wə buləkə betsyiko
lə kasɔ eto sitə hã əsuə. Nya mba beyifo itə katoo, mə tsya eyifo fe utidi
wə ditsyi katoo, úbə.
49 Fe kase bunte fe utidi wə lɛbɔ utsyi lə kasɔ mfo eto ditsyəbii, nko ke
ini bə utidi wə ditsyi kato ubəə, ebutə nkə bofo wə ditsyəbi nɛ.

50 Mɔ bayimi, nyamfo eto kasɔ ləkələkə ni bənkə lesa nə ni əsuə eto sinə
ku kɔtɔɔ, əmbofo kedikɔ bunyə lə Onanto eto sekakedikɔ. Nya lesa nə
laabiaa, embofo kedikɔ bunyə lə lesa nə laambia əsuə.

51-52 Bɛnɔ akulasa nyamfo. Inni bomblɛ kenke luukpə. Fɛɛ lə bəfə
kakpatsyaku fɛfɛɛ, bɔɔtsyi bomblɛ eto ditsyəbi bawuninsə. Nya wuuyifo
nnya nko lə dinəmisɔsɔ lɔni kplo əsuə. Itsyise lə kakpatsyaku fɛfɛ əfəə,
Onanto ebotakasə bəkpənkpə ɔboko nkpə itə bensiembukpə kulefe. Nya
woofloma bo ditsyəbi kenke.
53 Itsyise lesa nə labiaa, ele bə lefloma ku nə lambia lə dibə lefo lə nə
labia eto kɛnyɛ. Nya lesa nə ləəkpə tayaa, woofloma ni lə nə ləənkpə lə
dibə lefo lə ni kɛnyɛ.
54 Nyaso lə asa nyamfo əbə itə nko nya baafloma asa nnya laabia isu nnya
lensiambiaa, nyalɛ Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue eto etiki nnya nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Bátsylɔ ukpə eto ditsyəbi butəkə wə kato!” əbə itə nko sitinti.
55 Nya báwɔni tsya balɛ bɔtɛyi bənkə,

“O Ukpə, sieti fə əsuəale nyamə nte?
Nya se fə əsuəale eto obé əmə faata bo nte?”
56 Ukpə əənyə əsuəale nya woata bo obé ɛyɛ lə lebuayifoyifo eso. Nya
əsuəale nnya lebua ləənyə etsyi lə kɔfi əsuə.
57 Fɛɛ boasɔ Onanto ani. Wə uni ditə nkə butəkə lebua kato ɛyɛ lə
Bonamute Yesu Kristo əsuə!

58 Nyaso, mɔ bayimi lala, bińyə kekleke, biəntə disi. Nya bińyə kekleke lə
Bonamute eto keyifo əsuə lefe saa. Itsyise biyi biə kulesa əmbə bə biuyifo
ni lə Bonamute Yesu eto keyifo əsuə ka luuyifo kebimbale.

16

Okokoko Kətə Mba Léfo Onanto Bánɔ Bamba.

1 Mɔmɔɔ, bɛwɔni mɛ lesatsyuə itsyi lə atabi nnya bela biə biako lə bifi
bisu bɛwunsəko Onanto eto betidi ba nkpə lə Yudea eto kasɔ əsuə. Nya
ɛlɛkɛ bə biyifo nya eto okle míntɛyi Galatiafɔ eto bafokanɔfɔ miə beyifo.
2 Nya lə Kɔsida saa Kɔsida eto diyi əsuəə, ele bə utsyuə saa muə əsuə
utsyə ku lesa nə woofo boko itsyi lə lesa nə ofo bunyə əsuə bə yembusu
iyifo bə bako oko əmə lekolɛwɛ lə lefe nə mínkə míndufə mi ɔflɔ mfó.
3 Nya lə mbə ndufəə, mɔɔwɔni kukue nkpe lə betidi ba biləkə lə kɔni,
ko boofi balɛ bayɛnko ku mi ətəsa nnya befi bantɔnko lə Yerusalem.
4 Nya lə ɛlɛkɛ bə mintsya suu, nyalɛ bonko mə ebɔyɛ busu.

Paulo Eto Kusuyɛyɛ Eto Ketsyue.

5 Mɔɔyɛ Makedonia fɛ mooyo mi ɔflɔ, itsyise ele bə nyɛ mfó fɛ lə mbə.
6 Iyifo mɛ fe muudi eyi asiani lə mi ɔflɔ mfó. Ditsyuə mɔɔkɛ lə mi ɔflɔ
ku lɛyɔ lefe. Lə nnya kamaa, biɔwunsəko mɛ lə mɔ kusuyɛyɛ əsuə kesu
kaka ke elə bə nsu.
7 Manla miə maakpɔ mbə nyɛ mi ɔflɔ ete. Bomuu, moola miə maakɛ lə
mi ɔflɔ itə lefe sɛkɛ ditsyuə lə Bonamute ətə mɛ kusu nko.
8 Mɔɔkɛ lə Efeso mfo isu ese lə Pentekoste eto diyi əsuə.
9 Kusu sɛɛ asini mɛ tinti lə mfó, bə nyifo keyifo ka nkpe kutəkə tinti, ite
bə betidi ba ńyə mɛ lə əsuə fui itsyi lə keyifo ka meeyifo əsuə eso.
10 Lə Timoteo əbə udufə mi ɔflɔɔ, bebe biə befo wə kukɔnɔ. Itsyise
Bonamute eto keyifo tsya ete ɔnlɛ buyifo fe mɔ ke.
11 Yanle bə mi kuutsyuə saa ńyə wə lə əsuə ubu wə sikpefi. Bomu befo
wə, lə bɛwunsəko wə bə lə wə kusu bɔyɛ əsuə ku diyuə bə lə usi usinkli
ubə mɔ ɔflɔ buɛɛ. Itsyise nlɛ wə kusu bobe miə wə usinkli ubə ku bo
bayimisani lefo banɔ.
12 Mɔmɔɔ itsyi lə bɔyimi Apolo eto etiki əsuəə, mbɔlɛ wə kola kekleke
miə ubə mi ɔflɔ ku wə bayimi bətsyuə. Fɛɛ woantɔnɔ tɔ nkə wəəbə lə lefe
nəmfo əsuə tɔ. Fɛɛ mfo nnɔ miə lə lefe ətə wə kusu koo, wuubə.

Bokla Ku Kusutɔtɔ.

13 Bitəkə ənə, lə bińyə kekleke lə mi bofokanɔ əsuə. Bekpe utu lə binyə
kekleke.
14 Nya biyifo mi keyifo saa ku lelabi.
15 Biyi Stefana ku wə diyo eto betidi. Mə ni betidi tutɛ ba lɛtsyi
bawuninsə báfo bánɔ lə Akaia eto kasɔ eto lekpake mfó. Nya béfi mə
əsuə bətəkawunsəko mba eto əsuə bákpasə. Mɔ bayimi, nlɛ mi lekpakpa
minkə
16 bitə kusu faa batɔnkotɔnko bamfo ku babamba ba laawunsəko mə lə
mə keyifo lə batɔnko mi.
17 Yiafo mɛ disuəyuə bə Stefana ku Fortunato ku Akaiko əbə bedufə, nya
eyifo mɛ fe mi ini minyə.
18 Bətə bə insi nyə əsuəale fe kase bákpe mi əsuəale. Nya betidi bamfo
eto oklee, inyə bə bitə mə dibu sitinti nɛ.
19 Bafokanɔfɔ ba nkpe lə Asia eto kasɔ eto lekpake mfo kenke bə bəəsiəsə
mi! Akwila ku Priskila ku mə mbaa laatsya lə mə diyo bə bəəsiəsə mi
kukɔnɔ lə Bonamute eto diye əsuə.
20 Bo bayimi ba nkpe mfo kenke bə bəəsiəsə mi o-o!
Bɛbuta bətsyuə lə bisiəsə bətsyuə fe bayimi lala.

21 Mɔ, Paulo kosate, dífi mɔ kɔni minlɛ nyamfo bɔwɔni kəsiəsə mi.
22 Utsyuə saa wə laanla Bonamutee, yoole wə lə əsuə. O Bonamute, bə!
23 Bonamute Yesu eto lefonə lə disiəko mi.
24 Mfi mɔ lelabi tinti nlɛ mimblɛ kenke butə lə Kristo Yesu eto diye əsuə.
Ibə itə.

2 KORINTOFƆ
Kukue Nuəfə Ko Paulo Lɛwɔni Útə Korintofɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto eto lelabi əsuə mimfiani Bonamute Yesu
Kristo eto ɔtɔnkpee, mɔ ku bo ɔyimisani Timoteo nlɛ kukue komfo bɔwɔni
kətə mi, Onanto eto bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə nkpe lə Korinto ku betidi
ba kenke Onanto eto betidi lə Akaia eto kasɔ kenke.
2 Bɔlɛ bɔtɔ boə Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo eto lefonə ku
diyuə lə disiəko mi.

Paulo Aasɔ Onanto Ani Lə Bo Kanyinyənyə Saa Ǝsuə.

3 Bitə lə bufi atɛsɛ butə Onanto wə ni Bonamute Yesu Kristo eto Anto.
Wə ni anto wə ləənyə bo kaminsə, nya woawunsəko bo.
4 Waamansə bo lɛkɔ lə bulə saa bo leetu bo, itə bə lə bo tsya lə bofo bo
bətsyuə bɔwunsəko lə mə bulə saa kəmiə. Nya fe kase Onanto laawunsə
ko boo, nko ke ele bə bo tsya wunsəko bo betidi ba nlɛ kanyi bunyə nɛ.
5 Itsyise fe kase boənyə kanyi kpə fe nka eto okle Kristo tsya dínyəə, nko
ke ini bə lə bo lɔniyifoyifo ku Kristoo, Onanto tsya laamansə bo lɛkɔ sitinti
nɛ.
6 Lə báte bo ohiãa, báte bo ohiã bə lə Onanto lə omansə mi lɛkɔ, lə ofo
mi lə nkpə. Lə bámansə bo lɛkɔɔ, bámansə bo lɛkɔ itə lə Onanto lə omansə
mi lɛkɔ bə lə befo buńyə kekleke lə mi kanyinyənyə kamfo eto okle əsuə
fe kase bo tsya leeyifo lə kanyinyənyə kamfo eto okle seka kəmiə.
7 Kulesa saa embofo bo kusubebe lə mi disi butinkəsə, itsyise fe kanyi ka
biənyə fe bo ke sekaa, nko ke Onanto loomansə mi lɛkɔ fe kase úkamansə
bo tsya lɛkɔ seka.
8 Bayimi, bola boə bete bulə bo eto okle dítu bo lə Asia eto kasɔ kukɔnɔ.
Kanyi ka búnyə ákɛ ale itə bo tinti itə bə bóensibe kusu boə bɔɔkɛ nkpə
kulaa tsya.
9 Lə sitintii, iyifo bo fe dikpənkpi bálo bo! Fɛɛ nyamfo əbə itə nko bə
lə bufi bo kusubebe butəkə lə Onanto wə laatakasə bekpənkpə ketsyiko
ɔkɔmə kaboko nkpə əsuə, inni lə bo mate eto əsuəale əsuə.
10 Úləkə bo utsyiko lə ukpə eto bulə kplɛ kəmiə. Nya unsi wuukələkə
bo tsya lefe saa. Sitintii, wə ini bɔnlɛ kusu bobe boə usi wuuləkə bo tsya
kokoko,
11 lə kase biato ola lə bo disi eso. Itsyise lə betidi kpə aato olaa, Onanto
ebɔnɔ mə olatoto nya betidi kpə lɔɔsɔ wə ani lə kase ɔ́wunsəko bo eso.

Paulo Átɛyi Lesa Nə Eso Ɔtsyi Wə Ketsyue Ɔwuninsə.

12 Lesa nə eso boabesə əsuə kato ni bənkə bo akɔɛsi anlo bo dikpi,
itsyise bɔ́lɛ bo əsuə kukɔnɔ lə betidi kenke eto ənəmi. Nya bo ku mi eto
nkpəsiəsiə áyɛ lə Onanto eto kusu əsuə, nya kawɛ ləmbə lə nnya kəmiə.
Inni kawunsiə kamfo eto kobetete əsuə buufi bunsi nkpə ku mi nko, bomu
lə Onanto eto lefonə ku wə əsuəale nnya əsuə bútəkəko eso.
13-14 Asa nnya biofo bokla kanɔ kasɔɔ, nnya hã ete boawɔni kətə mi nɛ.
Nya ite bə asa nyamfo eto ətsyuə eto kasɔ ete bɛnɔ mɔmɔ tsyaa, mfo nnɔ
miə biubə bɛnɔ bo kasɔ belosə kenke, nya yuutə bə biofo əsuə kato bobesə
lə bo disi, nya bo tsya loofo əsuə kato bobesə lə mi disi lə Bonamute Yesu
eto diyi nəmə əsuə.

15 Lə nnya mimfo nyamfo kenke minɔ nko esoo, minka nsusu búləkə
miə eni lə nka mi ɔflɔ bɔyɛ bə lə mi disuəyuə lə diyifo sinuə.
16 Tutɛɛ, eni lə mbə nyɛ mfó lə ntɔ lə Makedoniaa, ku lə nlɛ businkli nlɛ
bubəə, bə lə bɛwunsəko mɛ lə nsu Yudea.
17 Se mínləkə mɔ nsusu miə lə nyifo nkoo, bote nyamfo nlɛ bə meenyifo
asa lə kusu əsuə? Nya bote nyamfo nlɛ bə kawunsiə kamfo eto nsusu
meefi keyifo asa fe utidi wə laatsyi wə nsusu kawuninsə mləməmlə katɛyi
nkə, ee ku owo lə lefe lɔni nəmə ke əsuə?
18 Bomu fe kase Onanto laatɛyi ɔnukualɛɛ, nko ke ini lesa saa nə bɔ́wɔni
bótsyese mi ni nɛ. Nya inni fe kase utidi laakpɔ katɛyi nkə ee kesinkli
katɛyi nkə owo, inni.
19 Onanto eto Ubi Yesu Kristo eto ditiki nə mɔ ku Silvano ku Timoteo
lébe letsya bútə mii, inni nwə laatɛyi nkə ee usi ɔtɛyi nkə owo tsya. Bomu
uyifo nwə eto ditiki ni ee lefe saa.
20 Itsyise Onanto eto kɛnyɛ saa ka ɔ́tɛyi útsyəə, əbə itə ɛyɛ lə Yesu Kristo
əsuə. Nyamfo eso boatɛyi ɛyɛ lə wə əsuə boənkə, “Ibə itə nko.” Bə lə bufi
atɛsə butə Onanto.
21 Onanto ətə nkə bo ku mimblɛ kenke yifo bani ku Kristo nya wə kosate
díləkə bo útsyə nkə buyifo wə kekyifo.
22 Wə ni nwə dítəkə bo léba útsyə úfi óte nkə wə mbə bo lefe saa, nya
úfi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ókpe bo lə akɔɛsi fenkə lekpotsyətsyə itə lə asa nnya
kenke buubə boofo butsyiko lə wə ani.
23 Onanto ni adansiɛ lə mɔ ku mi nti nkə kaminsə mínyə mi eso mínnyɛ
Korinto busu nɛ.
24 Inni bənkə lə bufi lesa nə bofo bɔnɔ bɔnyinkə mi bokpe eso, itsyise
mi bofokanɔ fe dińyə kekleke koko. Nyaso bɔnlɛ keyifo buyifo ku mi bə lə
binyə disuəyuə nɛ.

2

1 Nyaso nyifo mɔ nsusu minkə mensiembubə mi ɔflɔ bə lə mbə nló mi
ani.
2 Itsyise lə mbə nló mi anii, owoe nsi lɔɔkɛ wə lookpe mɛ disuəyuə, enso
mimba mə ke mintə ani léló mfó?
3 Nyaso míwɔni kukue kekleke nkomə míntsyese mi nɛ, itsyise mánla
miə lə mbə mfó, yuutə buitə bə ani ló mɛ. Fɛɛ mi ni betidi ba ele bə bekpe
mɛ disuəyuə nɛ. Nya mfo nnɔ miə lə nlɛ disuəyuə bunyəə, mi tsya əənyə
disuəyuə nkomə ke.
4 Sitintii, kukue ko míwɔni míntə mi mfóo, nwɔni ko lə bulə kpə ku lə
binəntu əsuə. Nya mánwɔni ko bə lə itə ani lə eló mi kutsyuə, bomu bə
le binyə bitsyə lekpo kase maala mi sitinti eso.

Paulo Éfi Obuayifo Utsyuə Eto Lebua Ɔ́tsyɛ Wə.

5 Nyaso lə utsyuə útə ani áló utsyəə, inni mɔ mate ete úyifo nko. Bomu
boofo bɔtɛyi lə kusu kutsyuə əsuə boə bomblɛ kenke utə ani léló. Fɛɛ
manla miə boəkə wə kotomɛ bosonsə.
6 Kase mi kpə díkənə utidi əmfo koto lə mi ntii, əsiə itə wə.
7 Nyaso bifi lesa nə úyifo bɛtsyɛ wə lə bekpe wə nkɛale bə lə ɛyɛ wə bulə
lə eló wə ani kenke.
8 Lə nyamfo esoo, nlɛ mi lekpakpa miə bekpe wə nkɛale lə biləkə bete
wə biə bisi biala wə sitinti.

9 Nwɔni mi kukue komfo itsyise nla miə lə mfi nto mi mbe miə bińyə
kekleke ku lə bietsyue asa nnya kenke maate mi koto lefe saa.
10 Lə bífi utsyuə eto botakebu bɛtsyɛ wəə, mintsya éfi ntsyɛ wə. Nya lə
mfi botakebu butsyuə ntsyɛ lə butsyuə kpe bə ele bə mfi ntsyɛ kulaa tsyaa,
lə mi eso mímfi míntsyɛ lə Kristo eto ənəmi.
11 Nnyifo nyamfo nko lə kase Obonsam ləmbotafa mi, itsyise buyi wə
kobe.

Paulo Ála Nkə Lə Ɔnɔ Mə Etiki Lə Tito Ɔflɔ.

12 Se mínsu míndufə Troas eto Umə miə lə nsu mbe Ditiki Sɛɛ nəmə
letsya itsyi lə Kristo əsuəə, nnyə miə Bonamute ébɔsini kusu itə keyifo
kamə lə mfó.
13 Fɛɛ ílə mɛ tinti itsyise mənnyə mɔ ɔyimisani Tito mfó. Lə nyaso ntɔ
kusu nya mímfe mínsu Makedonia.

Boətəkə Kato Lə Kristo Eso.

14 Fɛɛ boasɔ Onanto ani! Nya ɛyɛ lə lɔniyifoyifo ku Kristoo, Onanto
aayɛnko bo lefe saa fe ndomufɔ ba ləətəkəko Kristo lə wə katobutəkə eto
bɔyɛ əsuə. Nya Onanto aayɛ lə bo əsuə kabe Kristo letsya kate kawunsiə
kenke fe kase nnuəbi bo laanyi fififi eto ufiebi laayɛ katsyo kesu kalebe
saa.
15 Itsyise buyifo fe ufiebi wə laanyi fififi wə Kristo dífi útə Onanto wə
leesensə kesu betidi ba nyɛ lə kusu sɛɛ əsuə itə bofo ku mba nyɛ lə kusu
bua əsuə ntɔ lə bonya əsuə.
16 Itə betidi ba lembunyə nkpə manloo, buyifo fe ufiebi wə laate mə bə
bonya eto ole beni. Fɛɛ betidi ba luunyə bofoo, buyifo fe ufiebi wə ləətə
nkpə manlo itə mə. Nya lə sitinti, owoe loofo keyifo kamfo eto okle buyifo?
17 Bunte fe betidi kpə ba laafo Ditiki Sɛɛ nəmə kayɛnko fe bikə bia baate
lə asi. Fɛɛ se ini Onanto dílək bo esoo, buyifo bani ku Kristo nya boedi
etiki lə ɔnukualɛ əsuə lə Onanto eto ənəmi fe Kristo eto beyifoyifo.

3

Onanto Ǝtə Bo Nkpə Lə Kɛnyɛklekle Fɔfɔ Ǝsuə.

1 Bote nyamfo nlɛ nkə busi bɔlɛ bo əsuə bɔtɛsɛ? Fe kase inte itə betidi
bətsyuə sekaa, isi ehiã kukue bofo ketsyiko mi ɔflɔ nye kaboko mi itə bo
buləkə kate?
2 Mi kosate ni kukue ko nkpe bo, ko bákawɔni bákpe lə bo ketu kəmiə
itə le utsyuə saa loofo bote ku lə okla.
3 Ekpa wuee bə Kristo kosate lɛyɛ lə bo əsuə nya útə nkə bofo bɔnɔ.
Nyaso mi ni kukue ko ɔ́wɔni. Inni awɔnisa eto ntu úfi ɔ́wɔni asa nyamfo.
Bomu Onanto Eto Lɛwɔnɔ nə nsi nkpə eto əsuəalə úfi ɔ́wɔni nnya. Nya
wánwɔni nnya lə aba əsuə fe kase úyifo nnya lə lefe nə léfe mmə, bomu
lə betidi eto ketu kəmiə.

Kɛnyɛklekle Fɔfɔ Eto Batɔyɛ.

4 Boofo bɔtɛyi nko boə bokpe kəńyəkɔ ka Onanto dítə bo ɛyɛ lə Kristo
əsuə eso.
5 Bumbə kɛnyɛ boofo bɔtɛyi boə bokpe əsuəale lə bo əsuə boafo keyifo
kamfo buyifo. Bomu əsuəale nnya nkpe bo etsyi Onanto ɔflɔ.
6 Wə ni nwə díyifo nkə bɔkɛ əsuəale lə bofiani kɛnyɛklekle fɔfɔ kamə
eto batɔnkpe. Nya kɛnyɛklɛklɛ fɔfɔ kamfo anyɛ lə afi koko nnya báwɔni

bətsyə əsuə. Bomu kayɛ lə Onanto eto Lɛwɔnɔ əsuə. Itsyise afi nya báwɔni bətsyəə, aaboko ukpə. Fɛɛ Onanto eto Lɛwɔnɔ əətə nkpə.

7 Onanto eto afi nnya báwɔni kokoko mfóo, eyifo etiki nnya báwɔni bətəkə lə aba əsuə. Nya lefe nə béfi nnya bətə betidi, Onanto eto diyənde ətə bə Moses eto ənəmi əyənde. Nya íte bə diyənde nəmə ələkə ibu lə Moses eto ənəmi tsyaa, Israel bebi mámfo buńyə kabe wə ənəmi. Nya lə afi nnya laafo bo dikpənkpi bolo ələkə əsuə ete ku Onanto eto diyənde nkoo,

8 nya lɛ wə Lɛwɔnɔ eto lɛbɔbi eto diyənde so ditutɛ famfamfa.

9 Nya lə kɔfi koko ko laalo utidi dikpənkpi áfo diyənde nəmfo eto okle butə, ele bə bote boə Ditiki Sɛɛ nə leeyifo bomba leeyifo kasɛɛ eto diyənde eboso ditutɛ eto lele kenke.

10 Bɔlɛ bɔtɛyi nko itsyise diyənde kplɛ nə nkpe mfo mɔmɔɔ, éyifo dinyəndə nə lɛkɛ kɔ fe lɛni.

11 Nya lə lesa nə lɛkɛ itə lefe kliminti ənyə diyənde nəmfo eto oklee, nyalɛ lesa nə nte itə manlo manlo eto diyənde eboso famfamfa. Ni diyənde so nəmfó kon.

12 Nya se bonkpe kusubebe lə lesa fɔfɔ nə ləmbə kalokɔ esoo, nyaso boedi etiki saa wuee ku ɔkɔɛ nɛ.

13 Nya bunte fe Moses wə dífi ofiamɛ úti wə ənəmi itə lə Israel bebi lə buunnyə bə Onanto eto diyənde nə lɛkɛ lə wə ənəmi lɛ bɔni kalo.

14 Sitintii, mə nsusu mányɛ etsyo, ibə ese lə mi. Ite fe ofiamɛ wə mfo eto okle si uti mə lə nsusu lə balɛ kɔfi koko eto kukue komfo eto ditiki bokla. Itsyise lesa nə hã luutə bələkə ofiamɛ əmfó bato bakpe ni lə utidi lə ufi wə əsuə okpe lə Kristo əsuə.

15 Sitinti ibə ese taa mmii, lə balɛ Moses eto afi eto kukue eto etiki nyamfo boklaa, iyifo fe ofiamɛ əmə si uti mə lə nsusu.

16 Fɛɛ lə utidi átsyi ɔwuninsə úfi əsuə útə Bonamutee, ófiamɛ wə leeti wə nsusuu, aasini nya waanɔ etiki nyamə kasɔ.

17 Nya mɔmɔɔ, Bonamute wə bɔnlɛ bokpadi mfo, ni Lɛwɔnɔ nəmə nɛ. Nya kaka Bonamute eto Lɛwɔnɔ nkpee, əətə kusu itə əsuə əsuə eto busiə.

18 Nya bomba mblɛ kenke ba kulesa saa enti bo lə ənəmi bɔnlɛ Bonamute eto diyənde nəmə buləkə kate wuee. Balɛ bo bɔtsyi kawuninsə kətsyə lə wə ditsyəbi nəmə əsuə nya bo diyənde nəmə nlɛ kato bobe kakpe. Bonamute əmə ni Lɛwɔnɔ nə nlɛ nyamfo buyifo nko nɛ.

4

Bute Fe Ekplibi Nnya Báto.

1 Onanto lə wə kaminsənyənyə əsuəə, dífi keyifo kamfo ókpe bo lə kɔni. Lə nyaso ani anló bo lə ke buyifo əsuə.

2 Búləkə ato lə asabiɔmbiɔ ku afanisa saa buyifo əsuə. Bɔ́ni awɛsu saa ku Onanto eto ditiki nəmə bɔtsyi kawuninsə lə kusu saa əsuə. Bomu boələkə ɔnukualɛ kate. Boəsiə nkpə bo lekpa wuee lə Onanto eto ənəmi itə utsyuə saa ebunyə bo ditsyəbi sɛɛ utsyə lekpo.

3 Nya lə Ditiki Sɛɛ nə boabé letsya mfo eyifo akulasa itə betidi betsyuəə, bete biə mba nyɛ lə konyasu əsuə ete iyifo akulasaa itə.

4 Nya betidi bamfó mámfo bánɔ itsyise kawunsiə kamfo eto olo, Obonsam, éti mə ənəmi. Nya weeti mə kusu bə baamfo Ditiki Sɛɛ eto lekpasə nə mə bunyə. Lekpasə nə laabɔ ketsyi lə Ditiki Sɛɛ nə ditsyi Kristo eto diyənde əsuə wə ni Onanto kosate eto ditsyəbi.

5 Boambe bo kosate eto əsuə letsya kətə mi, bomu Yesu Kristo ni nwə eto
ditiki boabé letsya kətə mi boə wə ni Bonamute. Nya bo eyifo beyifoyifo
itə mi lə Yesu eto disi eso.
6 Onanto wə lɛtɛyi lə kawunsiə eto ketsyikokɔ nkə, “Lekpasə yənde lɛbɔ
ditsyi ketuntu əsuə,” ke ni Onanto wə dítə nkə wə lekpasə yənde lə bo
ketu kəmiə lə ditə nkə bunyə Onanto eto diyənde nə nlɛ buyənde lə Yesu
Kristo eto ənəmi butsyə lekpo.
7 Fɛɛ bomba léfo asafokoya nyamfo itsyi Onanto ɔflɔɔ, te fe sɛfɔte eto
ekplibi. Nya ite nko lə iləkə eté sitinti bə, inni bo ɔflɔ əsuəale kplɛ kenke
nyamə ditsyi, bomu itsyi Onanto ɔflɔ.
8 Boənyə kanyi lə lefe kpə əsuə, fɛɛ bulə bomə aanso bo ani. Yaakpe bo
nsusu bulə, fɛɛ yaanló bo ani.
9 Balo kpə əətəkəko bo, fɛɛ Onanto aanyani bo kətsyə. Ite bə baayinkə
bo kakpe lə kasɔ tsyaa, bambiasə bo.
10 Lefe saa, bo əsuə eto sinə əənyə kanyi ka laale Yesu eto ukpə eto okle.
Bə lə nkpə bo bunsi, lə bole Yesu eto nle.
11 Lə sitintii, nkpə bo bunsi kenke kpe lə ukpə eto bulə kəmiə lə Yesu eto
disi eso bə lə bənyə Yesu eto nkpə eto ditsyəbi lə bo əsuə eto sinə bətsyə
lekpo lə bo.
12 Lə mmə esoo, ukpə lɛ keyifo lə bo lefe saa, fɛɛ nkpə lɛ keyifo lə mi
əsuə.
13 Báwɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bənkə, “Mfo nnɔ, nyaso
mímbe wə letsya nɛ.” Nko ke ini bə bo tsya áfo bɔ́nɔ eso bóbe Ditiki Sɛɛ
nəmə letsya nɛ.
14 Nya buyi boə Onanto wə létakasə Bonamute Yesu utsyiko ɔkɔmə
óboko nkpəə, wə əmə ke ebotakasə bo tsya ku Yesu oboko nkpə nya
wookpa bo ku mi kenke oboko wə ənəmi.
15 Mi lɛlɛkəsə eso asa nyamfo kenke nte nko. Nya kase mba Onanto nlɛ
wə lefonə bote nlɛ bufui kakpe, ebutə bə mə lɛninsɔ lə lebe kato lekpe bə
lə befi batɛsə Onanto.

Buunyə Dibu Ku Dusuənyuə Kpə.

16 Lə nyamfo eso boəntə ani laalo bo, lə bo əsuə eto sinə lɛ buku kulaa
tsyaa, buyi boə bo lɛwɔnɔ kəmiə eto nkpə lɛ boto kətəkə lefe saa.
17 Nya kanyi sɛkɛ ka bɔnlɛ bunyə mɔmɔɔ, embutsyə ɛklɛ, bomu bɔlɔ
kanlɛ bo əsuə kətsyə itə diyənde kplɛ nə ləmbə kalosəkɔ. Boəmbofo ni
bufi katesɛ ko kanyi saa.
18 Inni asa nnya boənyə əsuə boefi bo ənəmi kətəkə, bomu lə asa nnya
boənnyə əsuə. Nya asa nnya boənyə ku ənəmi te itə lefe kliminti ditsyuə
ete. Nya nnya bo ənəmi lembofo bunyəə, te itə lefe saa.

5

1 Nya lə bo əsuə eto sinə sia ni dibú nə kafo boəsiə lə kasɔ mfo abaa,
bokpe diyo bamba lə Onanto eto Umə kato. Nya diyo nəmfoo, wə kosate
dífi wə ani óto, nya diuńyə lefe saa.
2 Nya lefe nə əsuə bunsi lə kasɔ mfo lə sinə əsuəə, boala kawɔnɔ. Nya
boabe kusu kekleke boə lə bofo Onanto eto sekakedikɔ eto umə eto əsuə
eto sinə.
3 Nya lə bofo kato eto əsuə eto sinə siamfo, yensiembutsyə fe busi leya.
4 Nya se bunsi lə kasɔ kamfo eto sinə eto dibú kafo, busi boala kawɔnɔ
lə bulə əsuə. Nya inni bənkə bola boə lə bɔbɔ lə kasɔ kamfo eto sinə əsuə.

Bomu bola boə lə bofo Onanto eto sekakedikɔ eto sinə buti lə əsuə bə lə sinə sia ləənkpə lə sefo nsia ləəkpə eto kɛnyɛ kenke.
5 Onanto ni nwə lɛlɔ bo utsyə itə nko eto bofloma bomfo eto bubə. Nya úfi wə Lɛwɔnɔ útə bo fe lesa nə bufi bɔnlɛ kusu bobe uyi bose itə asa nnya kenke ɔ́lɔ utsyə bo eto bubə.

6 Nyamfo eso bonkpe ɔkɔɛ lefe saa nɛ. Nya buyi boənkə lə bokpe lə əsuə eto sinə siamfo əsuə, boanyotɔ Bonamute ɔflɔ nye wə ənəmi.
7 Nya nkpə bo bunsi mfoo, busi mu lə bofokanɔ əsuə. Nya inni lə lesa nə bo ənəmi kənyə lə bote ini.
8 Bokpe ɔkɔɛ tinti nya enkpe bo ɔkɔɛ enso lə boyani əsuə eto sinə siamfo butsyə lə budufə Bonamute eto ku bo ənəmi bomu.
9 Nya lesa nə bɔnlɛ bɔbɛbɛ enso kenke ni bə, bokpe mfo o-o, bokpe lə Onanto eto umə o-o, ele bə buyifo lesa nə luudufə wə ənə.
10 Itsyise ele bə bomblɛ bɔ lɔ Kristo eto ənəmi bə lə okponko bo lekpo. Nya utsyuə saa loofo kayo ka dinyə itə lə nkpə bo usiə lə kawunsiə kamfo. Kase keni o-o, kabua keni o-o, Kristo ebofo wə kayo ɛyɛ lə nkpə bo úsiə lə kasɔ kamfo kɛnyɛ.

Bitə Lə Lɔniyifoyifo Lə Ləkə Bo Ku Onanto Nti Ɛyɛ Lə Kristo Ǝsuə.

11 Se bunyi boə ele bə bote Bonamute əmə sikpii, eso boakplatsya kefi nya kakpe betidi bamba əsuə bə mə tsya yifo nko. Onanto wə yi kase bunte kenke nya mfo nnɔ miə mi tsya yi bo ditsyəbi taa utu kəmiə.
12 Inni bənkə busi bɔlɛ bo əsuə bɔtɛsə kate mi, bomu bɔlɛ bokplatsya boə boətə mi lə bebesə əsuə kato lə bo disi eso. Nnla miə binyə kəńyənkɔ befo mbuayɛ butə betidi ba leefi əsuə eto dinyəsa kabesə əsuə kato, nya inni bə lə ditsyəbi sɛɛ eso.
13 Lə iyifo bətsyuə fe betidi ba disi lebia bunii, nyalɛ itsyi lə keyifo ka boeyifo əsuə ɛyɛ lə Onanto wə boala eso. Nya lə disi mambia boo, ite nko itə mi lɛlɛkɛsə.
14 Kristo eto lelabi nə onkpe itə bo eyi bo əsuə. Nya se ekpako bo boə utidi ɔni ete díkpə lə betidi ba kenke eto disi esoo, nyamfo lɛ bote bə bomblɛ díkpə.
15 Kristo əkpə lə betidi ba kenke eto disi bə lə mba nsi nkpə, mensisiə nkpə itə mə əsuə nye mə lelabi. Bomu lə bəsiə nkpə itə Kristo wə díkpə lə mə disi esoo, wə batakasə betsyiko ɔkɔmə.

16 Nya lə nyamfo eto kamaa, boensiemfi kawunsiə kamfo eto betidi eto kɛnyɛ kakponko kuutsyuə lekpo. Ite bə bókponko Kristo lekpo lə kusu komfo əsuə lə lefe nə léfe mməə, mɔmɔɔ, boesienyifo nko.
17 Nyaso lə utsyuə ku Kristo éyifo banii, útə nkə ofiani utidi fɔfɔ. Nya wə utidi eto ditsyəbi koko nəmə ébubə lefe. Nya lɛfɔfɔ ébubə lefo lə ni kɛnyɛ.
18 Onanto ni nwə díyifo asa nyamfo kenke. Nya úləkə asa nnya lébiasə bo ku wə nti bə lə buyifo bani ku wə ɛyɛ lə Kristo əsuə. Nya wə ke ni nwə dífi keyifo kamfo ókpe bo lə ani nkə lə bunə betidi bamba boboko wə ɔflɔ lə ɔlɔ mə ku wə nti bafiani bahɔ.
19 Nya letsyabebe nəmfo ni nkə, Onanto, ɛyɛ lə Kristo əsuəə, ɔ́lɔ wə ku betidi ba kenke eto nti. Nya úləkə ato lə mə abuayifoyifo kenke əsuə. Nya keyifo ka úfi ókpe bo lə kɔni ni nkə, lə bɔtɛyi betidi ba kenke ditiki nə díyifo mə wə bahɔ.

20 Nya bo buni nyə lə Kristo eto kɛnyɛ. Nya Onanto kosate ni nwə nyə
lə bo əsuə ɔnlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ. Nyamfo eso bunyə lə Kristo eto kɛnyɛ bɔnlɛ
mi lekpakpa boə bitə lə balɔ mi ku Onanto eto nti.
21 Kristo ménnyifo lebua saa. Fɛɛ lə bo disi esoo, Onanto eyifo wə ófo bo
abua útsyi, bə lə buyifo bani ku wə, lə bofiani mba nyɛ lə kusu sɛɛ əsuə
lə Onanto eto ənəmi.

6

1 Se ini bonko Onanto nyɛ bɔnlɛ keyifo esoo, bɔlɛ mi lekpakpa boə
mimba díkafo Onanto eto lefonəə, biambiasə ni.
2 Itsyise Onanto átɛyi nkə,
"Se lefe léyo bə nnyə fə kaminsəə,
nnɔ fə olatoto.
Nya se éyo diyi nə ele bə mmfo fə tsyaa,
nwunsəko fə."
Bɛnɔ! Nlɛ mi bɔtɛyi minkə mɔmɔ ni lefe nə ele bə Onanto nyə mi kaminsə
nɛ. Nya mmi ni diyi nə ele bə Onanto fo fə lə nkpə nɛ.

Paulo Ǝnyə Kanyi.

3 Boanla boə kuutsyuə saa nyə kabua lə bo keyifo əsuə. Lə nyaso boanla
boə boeyifo kulesa nə luuti kuutsyuə saa bofokanɔ eto kusu.
4 Bomu lə lesa saa nə boeyifo əsuəə, boələkə kate wuee boə Onanto
eto beyifoyifo buni. Boəńyə kekleke lə kusu saa əsuə, lə bulə əsuə ku lə
kanyinyənyə əsuə ku lə ohiã kəmiə.
5 Lə báblɛ bo nye bákpe bo lə Aba eto diyo nye báyele bo nye búyifo
keyifo bosonsə əsuə nye bóənnyə lefe bolabe selabe nye búsiə kukpɛnsɛ
tsya.
6 Boələkə kate boə buyifo Onanto eto beyifoyifo ɛyɛ lə kase boalɛ əsuə
kɛnkɛ lə kobe ku dibusə ku kafo ɛkpɛ əsuə. Nya Onanto eto Lɛwɔnɔ nsi
ko bo nya boala betidi ku kafo faa.
7 Boanwɛ betidi lə bo Ditiki Sɛɛ eto letsyabebe əsuə. Nya Onanto eto
əsuəale nnya ntəkəko bo tsya aate nkə buyifo wə beyifoyifo. Bo nkpə sɛɛ
siəsiə eyifo fe bemamakə bia boefi kakpɔ lema, kata bo əsuə disi tsya.
8 Bətsyuə əətə bo dibu nya bətsyuə tsya laakpe bo kofani. Bətsyuə aaka
bo nya bətsyuə tsya laatɛsə bo. Betidi əənyə bo fe badia, fɛɛ ditiki eto
ɔnukualɛ ni nə boatɛyi.
9 Betidi eyifo fe benyi bo, fɛɛ beyi bo kenke. Fe búkpə, fɛɛ busi nkpə!
Bənə bo koto sitinti, tsya bánlo bo.
10 Ite bə beefi bo fe baminsətidi tsyaa, bɔlɛ disuəyuə bunyə lefe saa.
Bəənyə bo fe bakombo, fɛɛ boətə betidi laafiani Onanto eto umə eto
batabinyə. Bəənyə bo fe betidi ba kulesa lente. Fɛɛ bo bomu lesa saa
nte nɛ.
11 Bo bayimi, Korintofɔ, búdi mi etiki kafo faa nya búmenkli bo akɔɛsi
faa bútə mi.
12 Inni bo dímansini bo akɔɛsi bútə mi! Mi, bomu, dímansini mi akɔɛsi
bítə bo.
13 Nnlɛ mi etiki budi mɔmɔ fe kase ubianto leedi wə bebi etiki. Nya fe
kase búmenkli bo akɔɛsi bófo mii, mi tsya menkli mi akɔɛsi bitə bo lə befo
bo nko.

Mimba Ni Bafokanɔfɔ Ku Mamfokanɔfɔ Eni Bani.

14 Bebe biə mimba ni bafokanɔfɔ ku mba ni mamfokanɔfɔ menyifo bani.
Itsyise lesa nə nyɛ lə kusu əsuə ku lesa nə lannyɛ lə kusu əsuə əmbofo bɔkɔ
keyifo lesa lɔni kon. Nko ke diyənde ku ketuntu lembofo bɔkɛ lə kalebe
kani nɛ.
15 Kristo ku Obonsam embofo bani buyifo. Nko ini bə nwə léfo ɔ́nɔ ku
nwə dímamfo ɔ́nɔ əmbofo bani buyifo nɛ.
16 Ntsyə difiəyo ku Lenantoyo loofo bɔkɔ kakɛ lə kalebe kani? Nyaso bo
tsya mənńyə butə difiəyo, itsyise bo ni Onanto wə leenkpə eto kakɛnkɔ
nye kəsiəkɔ. Fe kase Onanto kosate lɛtɛyi nkə, “Muutsyə kəsiəkɔ lə mə
nti nya muusiəko mə, nya moofiani mə Onanto, nya mə tsya loofiani mɔ
betidi.”
17 Nyaso Bonamute lɛ wə betidi bɔtɛyi nkə,
“Bɛbɔ lə mə nti,
nya biləkə mi əsuə bitsyiko lə betidi ba ləətə bəfiə kedi nti.
Bientidi mə asa nnya laanansə əsuə mfó,
nya moofo mi atuu.
18 Nya moofiani mi Anto,
nya mi tsya loofiani mɔ bebisani ku bebisio.
Nko Bonamute Ǝsuəalenyə Kenke lɛtɛyi nɛ.”

7

1 Mɔ bayimi lala, se Onanto dítsyə bo nyamfo kenke eto kɛnyɛ esoo, bitə
lə buyifo bo əsuə kɛnkɛ, lə buləkə bo əsuə butsyiko lə lesa saa nə loonansə
bo əsuə eto sinə ku lɛwɔnɔ. Nya lə buyifo bo əsuə kɛnkɛ butə Onanto, se
boebu wə nya boate wə sikpi eso.

Paulo Ǝnyə Disuəyuə Se Korintofɔ Lɛtsyi Mə Nkpə Báwuninsə.

2 Bifi lelabi bitə bo lə mi akɔɛsi. Bóanta kuutsyuə saa búbu nya bóantafa
mi kuutsyuə saa ku bɔ́wɛ kutsyuə saa bókpe.
3 Minlɛ nyamfo bɔtɛyi lə nlo mi dikpi. Itsyise mɔ́tɛyi mi lə lefe ditsyuə
léfe miə, bóla mi asa sitinti bə lə ukpə kəmiə o-o, nkpə kəmiə o-o, kulesa
embofo bo nti busensə.
4 Mmfo mi nnɔ tinti! Nya maasɔ lɛkɔɛsi kabesə əsuə kato lə mi disi. Lə
mi kanyinyənyə əsuə tsyaa, məəmuə utu kalɛ lə disuəyuə nə diyi mɛ əsuə
kenke lə mi eso!
5 Se búsu búdufə Makedonia kulaa tsyaa, boeńyə lefe butsyə ɔnwɛ saa.
Bulə kpə etu bo, betidi ədiənko bo lə kalebe saa. Nya betidi díkakpɔnko
bo nya búkate sikpi.
6 Fɛɛ Onanto wə laamansə betidi ba nlɛ nku buwi ku nkuɛnlo lɛkɔɔ,
ákpe bo nkɛale se Tito dítsyi mi ɔflɔ úbə údufə.
7 Nya inni wə bubə mate ete dítə bə búnyə disuəyuə. Bomu ɔ́tɛyi bo
kase békpe wə otsyekle nya lɛkɛ wə ɔkɔɛ nya ɔ́tɛyi kase béla kekleke biə
biənyə mɛ lə befo mɛ kafo faa, ku kase ílə mi itə mɛ lə nnya díbə əsuə
ku kase bíńyə mə kama kekleke lə beta mɛ disi. Nyamfo eso minsi mínyə
disuəyuə tinti minso nɛ.
8 Kukue ko míwɔni míntə mii, álo mi ani tinti. Fɛɛ yɛnlɛ mɛ bə nwɔni
ko ntə mi. Ite bə kukue ko míntsyese mi álo mi ani tsyaa, álo mi ani itə
lefe kliminti ete. Tutɛɛ, ílə mɛ,
9 fɛɛ mɔmɔɔ, nlɛ disuəyuə bunyə. Inni nnya ani lélo mi eso, bomu bə ítə
bə mi lebua nə bíyifo éfi mi nya bɛtsyi bɛwuninsə lə nnya eso. Se bínyə
kanyi fe kase Onanto lélaa, nyaso bóenyifo mi kabua saa lə nnya əsuə.

10 Nya lə utsyuə ənyə kanyi fe kase Onanto laalaa, wəənyə bɔtsyi
kawuninsə nya baafo wə lə nkpə, itə yensiənlə wə. Fɛɛ lə utsyuə əənyə
kanyi lə kawunsiə eto bola əsuəə, ukpə hã wuunyə utə wə əsuə.
11 Bebe kase kanyi kamfo eto okle ka Onanto lɛbɛbɛ útə mi nlɛ keyifo
lə mi əsuə. Itə biakplatsya kekleke keyifo asa kələkə əsuə ketsyiko lə
lebuayifoyifo əsuə, kəsiə nkpə sɛɛ. Itə biantɔnɔko asa nnya ləmbə kɔnɔ
eto buyifo nya itə biate sikpi. Itə biabe kusu itə asa nnya luubə nya biankpe
otsyekle lə asabuyifo əsuə ku itə biala biə bənə nwə leeyifo kabua koto.
Lə asa nnya kenke əsuə, bíləkə bete fe mba nyɛ lə kusu əsuə, ba kabua
saa ləmbə lə əsuə lə etiki nyamə əsuə.
12 Nya ite bə ńwɔni kukue komfo ntsyese mi tsyaa, ini lə nwə díyifo
kabua nye nwə báta bébu eso. Bomu ńwɔni ko miə lə Onanto eto ənəmii,
nləkə nte mi kase dibu biətə bo mfui tinti.
13 Nyamfo kenke lékpe bo nkɛale nɛ.

Inni bə ékpe bo nkɛale ete, bomu lə kase Tito lékpe bo disuəyuə ku wə
disuəyuə nə únyə ku kase bɛwunsə békpe wə anyɔ eso. Itsyise mimblɛ
ətə bə wə nsusu əsiə kasɔ buɛɛ.
14 Bíəntə ndi kofani lə wə ənəmi se mímbesə əsuə kato lə mi disi eso.
Nya lə kase lesa saa nə bɔ́tɛyi mi eyifo ɔnukualɛɛ, nyaso kase bɔ́sɔ lɛkɔɛsi
lə mi əsuə bútə Tito tsyaa, əbə itə itsyise ɛyɛ lə kusu əsuə.
15 Nyaso wə lelabi itə aabe kakanwu lə okloma kase bítsyue wə asatete
koto ku kase béfo wə lə əsuə kasɔ bobokosə ku dibu əsuə eso.
16 Iyifo mɛ disuəyuə bə moofo mi bofo kanɔ lə kusu saa əsuə.

8

Bitə Betidi Asa Kafo Faa.

1 Mɔ bayimi, bola boə bete asa nnya Onanto díyifo útə bafokanɔfɔ eto
etsyukpa nnya kenke nkpe lə Makedonia ɛyɛ lə wə lefonə əsuə.
2 Bédufə lə boto kabe kekleke əsuə ɛyɛ lə bulə bo dítu mə əsuə eso. Fɛɛ
lə nyamfo kenke kamaa, bəńyə disuəyuə tinti nya béyifo kafo ɛkpɛ bətə
betidi asa kpə ku kafo faa, ite bə beyifo bakombo tinti kulaa tsya fɛ.
3 Moofo bɔtɛyi miə bətə betidi asa fe kase boofo. Nya nlɛ mi bɔtɛyi lə
ɔnukualɛ əsuə minkə, bətə asa básonsə kase inte mə kulaa tsya lə mə
kosate eto lelabi faa əsuə.
4 bálɛ boo lekpakpa sitinti bə lə butə mə kusu lə bawunsəko betidi ba
leeyifo Onanto eto keyifo lə Yudea eto kasɔ əsuə.
5 Nya asa nnya béyifo mfóo, so kase bo kosate lébe kusu boə bátafo
buyifo! Tutɛɛ, béfi mə əsuə bətə Bonamute nya lə nnya kamaa, lə Onanto
eto lelabi əsuə, báyani mə əsuə bətə bo tsya.
6 Lə nyamfo esoo, bɔ́tɛyi Tito wə dítsyə keyifo kamfo kasɔ lə mi nti boə,
úsukosə lə ɔwunsəko mi lə belosə lelabi eto keyifo kamfo.
7 Mɔmɔɔ, bíusu sɛtɔ lə lesa saa nə nkpe mi əsuə. Sitintii, bíusu sɛtɔ lə
mi bofokanɔ ku etikididi ku kobetete ku otsyekle kpekpe ku kase biala bo
tsya əsuə. Nyaso bola boə bekpe nkɛale lə bisu sɛtõ lə mi lelabi faa eto
asatətə nyamfo əsuə nko tsya.
8 Inni kɔfi minlɛ mi bokpe, bomu mfi lekplatsya nə betidi bamba nlɛɛ,
bufi kakatesə ko mi lele lə mbe lə mi ditidila tsya eyifo lelabi tinti.

9 Itsyise biyi kase Bonamute Yesu Kristo dífi lefonə útə mi. Nya ite bə
otabinyə uni tsyaa, úyifo wə əsuə okombo lə mi disi eso bə lə ɛyɛ lə wə
sekombo əsuəə, uyifo mi batabinyə.
10 Nsusu bo muutə mi ni bənkə yɔɔlɛkɛ bə belosə mɔmɔɔ, keyifo ka
bítsyə kasɔ lɛlɛko. Mi ni betutɛ ba dítsyə kasɔ nyamfo buyifo nya bini
betidi tutɛ kulaa tsya lə nsusu bomfo eto bufi əsuə.
11 Nya fe kase bífi lelabi bítsyə keyifo kamfo kasɔɔ, bisukosə ke sɛtɔ fe
kase ini mi kosate dífi nnya buyifo eto nsusu bomə. Nya bífi lesa nə nte
mi biyifo ke belosə.
12 Lə iyifo mi lelabi kekleke biə biətə betidi asaa, Onanto ebofo lesa nə
nte mi biə biətə. Nya inni lə lesa nə lente mi əsuə.
13-14 Inni bɔtɛyi minlɛ miə meeyifo lə itə betidi bamba eto bitsyikə lə
biyifo fomflo, lə nyifo mi bele lə bɛkɛ kalende, fɛɛ se asa kpə nte mi mɔmɔ
esoo, ɛlɛkɛ bə bɛwunsəko mba inte. Nya lefe nə ehiã mi fɛ kpə nte mə
tsyaa, bɔɔwunsəko mi. Lə ibə nkoo, ete bɛwunsəko bətsyuə lə kase iŋyə
itə nɛ.
15 Nko seka báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nɛ bənkə, “Nwə
dínyə bikə kpəə, mənnyə kpə osonsə nya nwə dínyə sɛkɛɛ, klolesa máhiã
wə.”

Bátsyese Tito Ku Wə Bayɛtsyuə Korinto.

16 Boasɔ Onanto ani, itsyise útə ənəmi ásɛ Tito nkə lə ɔwunsəko mi fe
kase bola boə boawunsəko mi.
17 Se bɔ́tɔ butsyiko wə ɔflɔ boə ubə ɔwunsəko mii, ɔ́tɔnɔ itsyise iyifo wə
lelabi nko, nkə lə ubə ɔwunsə, inni lə kase bɔ́tɔ wə eso, bomu iyifo wə
lelabi nko, nkə lə ubə mi ɔflɔ.
18 Nya kamaa, bɔlɛ Tito ku ɔyimisani wə nkpe dibu lə bafokanɔfɔ kenke
nti botsyese mi lə kase woedi etiki kesensə Ditiki Sɛɛ nəmə eso.
19 Lə nnya kamaa, uyifo utidi wə bafokanɔfɔ eto etsyukpa díləkə bə
utəkəko bo lə ubə ɔwunsə lə lelabi eto əsuəbufikətə eto keyifo ka boeyifo
kefi atɛsə kətə Bonamute lə bufi bote tsya bənkə iyifo bo lelabi boə
boawunsəko bətsyuə.
20 Bɔlɛ bo əsuə kukɔnɔ nya boalɛ ola kukɔnɔ ətəsa asa nnya betidi dítə
bo ku kafo faa mfó tsya, le kase kuutsyuə saa lembubə okpe kənə ku bo lə
kase bɔnlɛ atabi nyamə buyifoko əsuə.
21 Itsyise inni lə Bonamute eto ənəmi mate ete bola boə boeyifo lesa nə
lɛlɛkɛ, bomu lə betidi kenke eto əmi tsya.
22 Nyamfo esoo, búfi bo ɔyimi əmfo bɔ́kɔ ku mə bótsyese mi nɛ. Bóto
wə bóbe kpə búnyə boə bófo wə bɔ́nɔ nya buyi wə bə okpe otsyekle tinti.
Nya se ófo mi ɔ́nɔ nko esoo, iyifo wə lelabi kekleke nkə woawunsəko mi.
23 Nya itsyi lə Tito əsuəə, uyifo mɔ ɔyɛtsyuə kekleke wə leeyifo keyifo
ku mɛ kefi kawumsəko mi. Nya bayimi fɛfɛ ba nyɛ ku wəə, ni bafokanɔfɔ
eto etsyukpa eto bənyɛsiə. Nya beefi dibu kətə Kristo.
24 Nyaso biləkə mi lelabi bete mə lə bafokanɔfɔ fɛfɛ kenke lə bənyə lə
bate sitinti bə, ɔnukualɛ ini bə nyamfo eso boabesə əsuə kato lə mə disi
nɛ.

9

Bɔwunsəko Butə Kristofɔ Bamba.

1 Nyə miə yanle bə nsi nwɔni kukue ntə mi itsyi lə bɔwunsəko bo ele bə
butə Onanto eto bafokanɔfɔ lə Yudea eto kasɔ.
2 Nyi minkə iyifo mi lelabi biə biawunsəko betidi bamfó. Nya maasɔ
lɛkɔɛsi lə mi disi lə nyamfo əsuə lefe saa kate bafokanɔfɔ nkpe lə
Makedonia. Ntɛyi mə minkə bayimi ba nkpe lə Akaia eto kasɔɔ, əmuə
əsuə bətsyə taa lɛlɛko bə buutə bɔwunsəko bomfo. Nya itsyi lə mi ute
bokpe lə nnya əsuə, nya lésanklisə mə nti betidi kpə nɛ.
3 Nya mɔmɔɔ, nlɛ bayimi bamfo botsyese mi bə lə bənyə bə bo əsuə
katobesəbesə lə mi disii, eni bimba. Nya fe kase maatɛyi mə lefe saa, nla
miə biumuə əsuə bitsyə ku mi bɔwunsəko.
4 Nya lə nnya ete bayimi ba nkpe lə Makedonia bətsyuə dítəkəko mɛ
bəbə mi ɔflɔ nya bəbə bənyə bə bíəmmuə əsuə bítsyə fe kase míntɛyii, bo
ku mi ta eto ənəmi ebokpoo kasɔ sitinti, tsya fɛɛ mi kole eboso le kase bufi
ənəmi butəkə lə mi əsuə eso.
5 Nyamfo eso mímbu miə efe bə ntsyese bayimi bamfo mi ntɔnsə nɛ. Be
lə bawunsəko mi bɛbɛ ətəsa nnya bɛtɛyi biə biutə bitsyə fɛ lə mbə ndufə.
Nyamfo loote bə mi kətə kamə eyifo lesa nə bítə ku kafo faa. Inni bə
kuutsyuə lɛnyinkə mi ókpe eso bɛnlɛ asa nyamə butə.

Onanto Aala Utidi WəLəətə Lesa Ku Kafo Faa.

6 Bekloma biə utidi wə laato asa sɛkɛɛ, sɛkɛ ete wuufəsə. Nya nwə laato
asa kpəə, nko ke wuufəsə asa kpə tsya nɛ.
7 Nyaso mi utsyuə saa tə lesa nə wə kosate léla nkə wəətə kafo faa. Nya
inni ku kanyinyənyə nye iyifo fe kuutsyuə ńyə kuutsyuə lə əsuə fɛ útə
nnya. Itsyise Onanto aala nwə ləətə lesa ku disuəyuə.
8 Nya Onanto ebofo fə lesa saa butə enso kase lehiã fə. Itə bə lə lefe saa
əbɔkɛ kpə nya foofo keyifo sɛɛ saa buyifo ku nnya.
9 Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi itsyi lə utidi əmfo eto okle əsuə nkə,
"Wə ləətə betidi ba ni bakombo asa ku kafo faa,
nya wə kafoɛkpɛ te lefe saa."
10 Onanto wə ləətə ɔkuɛmfo eyibibi nkə oto nya woənyə didisa kedii, ebutə
fə eyibibi nnya kenke lefe itə fə. Nya wuutə yoobe itə fə didisa kpə itsyi lə
fə lefonə eto keyifo itə betidi kpə eso.
11 Wuutə nkə asa kpə kɛ fə lefe saa bə lə ekeyifo kafoɛkpɛ, bə betidi kpə
ebɔsɔ Onanto ani ɛyɛ lə fə ətəsa nnya baafo kayɛnko lə bo əsuə eso.
12 Itsyise bɔwunsəko bo biətəə, aawunsəko Onanto eto betidi. Fɛɛ isi
ensoo, yəətə Onanto lɛninsɔ kpə lefe saa.
13 Nya lə bɔwunsəko bomfo eto nnya laabɔ ketsyiko lə nnya əsuəə, betidi
kpə ebufi atɛsə bətə Onanto lə bofokanɔ nkpe mi lə Kristo eto Ditiki Sɛɛ
nə béfo bɛnɔ, ku mi kafoɛkpɛ ka bifi bitə mə ku utsyuə saa.
14 Nya lə lelabi kplɛ əsuəə, mə eboto ola lə mi disi lə lefonə kpə nə
Onanto ditə mi eso.
15 Bitə bɔsɔ Onanto ani lə wə ditəsa nə boebofo bɔtɛyi nə úfi útə bo eso.

10

Paulo Áta Disi Keyifo Ka Weeyifo.

1 Mɔ, Paulo, kosate éfi Kristo eto əsuə kasɔ bokosə bokosə ku əsuə
buyuəsə nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ ku lekpakpalɛlɛ miə mɔ nwə laabokosə əsuə
kasɔ lə mi ənəmi fɛ meeyifo asa ku utu lə mimbə mi lə ɔflɔ uni.

2 Lekpakpa minlɛ mi bə lə mbə mi ɔflɔɔ, biəntə bə etiki kumi ku mi lə
senyanya əsuə. Fɛɛ mi nti eto bətsyuə ba leebu bənkə kawunsiə kamfo
eto kobe əsuə ete boeyifo bo asa kayɛnkoo, muunyənki nkpe mə.
3 Sitinti ini bə bokpə lə kawunsiə kamfo, fɛɛ inni kase kawunsiə kamfo
laakpɔ lema bɔnlɛ bɔkpɔ.
4 Itsyise bemakə bia boefi kakpɔ lemaa, mentsyi kawunsiə kamfo. Bomu
Onanto eto əsuəale nnya nkpe ale boefi katsylɔsɔ balo bamə eto ńyənkɔ
kekleke bomə.
5 Boatsylɔsə bidia, bidia eto etikinənə ku lesa saa nə beefi kataka kəńyə
nnya leeti betidi kusu bə bate Onanto. Nya boəmuə nsusu saa fe betidi ba
lema lɛkpɔ boə butsyue Kristo koto.
6 Nya lefe nə bunyə buə beyani mi əsuə kenke bitə Kristo eto ditikii,
buunə koto utsyuə saa ke dímentsyue wə kotoo.

7 Asa nnya ni ənəmi ənəmi eto asa hã ete bɛnlɛ bobe. Lə mi utsyuə áfo
ɔ́nɔ nkə uyifo Kristo eto olee, okloma nkə fe kase wuuntsya ni Kristo eto
olee, nko ke bo tsya ńyə butə Kristo nɛ.
8 Nya lə nsɔ lɛkɔɛsi ḿbesə əsuə kato enso kase ele bə nyifo lə əsuəale
nnya Bonamute dífi útə bo nkə bufi bunə mi lə bebe lə wə bofokanɔ əsuəə,
nya inni bə lə bufi bunə mi bobokosə kamaa, kofani embɔlɛ mɛ lə nnya
əsuə.
9 Məmbola miə bibu biə sikpi minlɛ mi bokpe ɛyɛ lə ekue nnya maawɔni
kətə mi əsuə.
10 Lə mi ntii, utsyuə ebɔtɛyi nkə, “Paulo eto ekue nya waawɔni kətə mi
eto kɛnyɛ kpe ale ku əsuəale tinti. Fɛɛ lə okpe lə bo ɔflɔɔ, uyuə nya wə
etiki əəmbə kasɔnɔnɔ saa.”
11 Nla miə utidi emfo eto okle te nkə, asa nnya boawɔni katsyese mi lə
ekue əsuə ku nnya boeyifo lə bokpe mi lə ɔflɔɔ, letetekɛkɛ saa əmbə lə
nnya nti.

12 Imbə bo ɔkɔɛ kon tsya boə boefi əsuə bokatesəko betidi ba diyifo
fe mba leebu bə bakplɛnyə beni. Beyifo mba leeninə. Beefi mə əsuə
kakatesəko mə betsyuə lə mə asayifoyifo əsuə nya mə kosate dítsyə nnya
beefi əsuə kakatesəko.
13 Fɛɛ boo, bo əsuə katobesəbesə əmboso kase ińyə itə. Nya boombesə
əsuə kato boso keyifo ka Onanto dítə bo nya nka bɔnlɛ buyifo lə mi nti
tsyaa, nkpe lə nti.

14 Nya se mi tsya nkpe lə kaka Onanto dítə bo nkə buyifo ke bose esoo,
bóenyifo ke bɔyilasə ke kasekɔ. Itsyise bo ni mba dítsyiko mi ɔflɔ bubə
ku Kristo eto Ditiki Sɛɛ nəmə.
15 Nyaso boambesə əsuə kato kayila betidi bamba eto keyifo ka béyifo
itsyise kaso nka Onanto dítə bo. Bomu bo kusubebe təkə lə mi bofokanɔ
eto katobebe əsuə nya lə bofo asa buyifo kaso nko lə mi nti le kase Onanto
dítə bo nkə buyifo.
16 Lə nnya kamaa, boofo Ditiki Sɛɛ nəmə bɔtɛyi lə nlebe bo kuutsyuə
dímanyɛtɔ óyo tsya. Nya yembudi bə bɔlɛ əsuə kato bobesə lə keyifo ka
betidi bamba díyifo əsuə.
17 Nko seka báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bə, “Nwə ke
laala nkə woabesə əsuə katoo, ele bə obesə əsuə kato lə lesa nə Bonamute
díyifo əsuə.”
18 Itsyise inni utidi wə laatɛsə wə əsuə ni utidi sɛɛ, bomu nwə Onanto
laatɛsə.

11

Məntə Lə Olontidi Obonsam Lə Obiasə Fə Nsusu.

1 Nla miə lə asini ani afo mɛ ku kafo faa, lə nyifo fe nwə leeninə kulaa
tsya. Nlɛ fə lekpakpa, fo nnya ətə mɛ nko ete.
2 Maakpɔ kutsyuəsɛ lə mi disi fe kase Onanto leeyifo lə mi disi. Ntɔ mi
disi ntə Kristo hã fe kase baatɔ kebitɛ ka lenyitɔ osani disi kətə kusə.
3 Fɛɛ nlɛ sikpi bote miə Obonsam ebobiasə mi nsusu bə biembudi
ɔnukualɛ bitə Kristo mate, bisumu wə fe kase bíkeyifo. Nko íbə bə owa
əmə efi wə kawɛsu obiasə Eva eto nsusu nɛ.
4 Nlɛ mi nyamfo bɔtɛyi nko itsyise biatɔnɔ mlə kafo utidi saa wə ləəbə
katɛyi mi ditiki bamba nə lɛbɔ lete itsyilə lə Yesu wə əsuə bobe letsya butə
mi. Nya biafo lɛwɔnɔ ku ditiki nə lɛbɔ lete lə Onanto eto Lɛwɔnɔ ku bo
Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə kanɔ.
5 Fɛɛ mfo ńnɔ miə məmbə kasɔ nso betidi bamfó ba bieminkli ani kafo
ku kafo faa fe mba diyifo batɔnkpe sɛɛ banso mba bátsyese sitinti.
6 Lə maamfo etiki budi kukɔnɔ tsyaa, inni lə Onanto eto Ditiki Sɛɛ əsuə
minyi. Lə ɔnukualɛ əsuəə, bútə bɛnɔ nyamfo kasɔ wuee lə kusu saa kusu
əsuə.
7 Lefe nə mímbé Ditiki Sɛɛ nəmə letsya míntə mii, mámfo mi kulesa fe
kayofofo seka. Bomu mbokosə mɔ əsuə kasɔ ntə mi bə lə ebesə mi kato.
Nyaalɛ se mínyifo nyamfo nko esoo, kabua keni mínyifo?
8 Lefe nə minkɛ mfo keyifo keyifo lə mi nti, etsyukpa bamba díkafo mɛ
kayo, boofo bɔtɛyi bə nkeyu mə bə lə mfi nwunsə ko mi.
9 Lefe nə mínkɛ lə mi nti mínkabe mɔ əsuəə, mənlə mi itə bɔwunsəko
se atabi lehiã mɛ. Bayimi ba ditsyi Makedonia dikawunsəko mɛ lə lesa
saa əsuə. Nya mémfi bulə saa ntəkə mi lə əsuə nya membufi bulə saa tsya
mbə nkətəkə mi lə əsuə kulefe.
10 Se Kristo eto ɔnukualɛtiki nkpe lə mɛ esoo, nlɛ bokakase miə kuutsyuə
saa embofo mɛ kusu buti lə lɛkɔɛsi nə maasɔ lə ditiki nəmfo əsuə lə Akaia
eto kasɔ lə kalebe saa.
11 Bɔtɛyi minlɛ nyamfo nko se manla mi eso lee? Onanto kosate yi nkə
maala mi.
12 Muusukosə keyifo ka minlɛ buyifo nya membofo kulesa intsyiko miə
ɔflɔ. Nya luutə bə mba nlɛ mə əsuə bokpo bə batɔnkpe beni kabesə əsuə
katoo, bayɛ kusu bunyə katɛyi bənkə keyifo ka banlɛ akateko nka bɔnlɛ.
13 Betidi bamfó eni batɔnkpe kosate. Baawɛ betidi katɛyi bidia lə mə
keyifo əsuə. Beeyifo mə əsuə bə lə betidi lə bənyə mə fe Kristo eto
batɔnkpe kosate beni.
14 Nya nyamfo menyifo lesa fɔfɔ, itsyise Obonsam aafo əsuə bofloma
keyifo fe kato eto ɔtɔnkpe wə ləəyənde.
15 Nyaso nyamfo menyifo bo naa bə mba ntəkəko wə aatsyi mə əsuə
kawuninsə keyifo fe basɛɛ ba leeyifo Onanto eto keyifo. Fɛɛ lə kalosəkɔɔ,
boonyə nnya kayofofo fe kase ińyə itə.

Paulo Ábesə Ǝsuə Kato Lə Asa Nnya Úləkə Óte Ǝsuə.

16 Nsi nlɛ bɔtɛyi miə, kuutsyuə saa membu nkə meeninə. Fɛɛ lə utsyuə
eebu nkoo, bifi nnya nko bitə mɛ bə moofo əsuə kato bobesə sɛkɛ ete eso.
17 Nya lesa nə minlɛ bɔtɛyi mfoo, eni lesa nə Bonamute loola nkə ntɛyi.
Fɛɛ əsuə kato bobesə eto ditiki nə minlɛ bɔtɛyi mfo, eyifo fe kase nwə
leeninə laabesə əsuə kato kedi ebukitiki.

18 Fɛɛ se betidi kpə leefi kawunsiə kamfo eto asa kabesə əsuə kato esoo,
bitə lə mintsya lə mbesə əsuə kato sɛkɛ.
19 Se mi kosate diyifo babesibe nko esoo, nyaso bitsyəsuəko mba leeninə
lə disuəyuə əsuə.
20 Biakɛ lefe kulaa tsya kətə lə utsyuə efi mi uyifo wə odomunyə nye
díyifo mi lesafimfi, nye otafa mi nye woənyə mi lə kulesa əsuə nye ɔsɔ mi
lə kotosi kulaa tsya.
21 Fɛɛ boo, iyifo bo kofani bə bóenyifo mi nyamfo eto okle. Lee bíbu biə
eni búyifo nko?

Fɛɛ lə utsyuə ebofo utu bokpe kabesə əsuə kato lə lesatsyuə əsuəə, nlɛ
etiki budu fe nwə leeninə lo, nyalɛɛ, mintsya ebofo utu bokpe nko seka,
mbesə əsuə kato.
22 Bɔtɛyi banlɛ bə Hebrifɔ benii lee? Mintsya mə mini nɛ. Bɔtɛyi banlɛ
bə Israelfɔ beni lee? Mintsya mə mini nɛ. Bɔtɛyi banlɛ bə Abraham eto
kafo eto bebi beni tsya lee? Mintsya mə mini nɛ.
23 Kristo eto beyifoyifo beni lee? Nlɛ etiki budi fenkə nwə disi lebia, fɛɛ
etiki eto ɔnukualɛ ni nlɛkɛ nso mə. Nyifo keyifo kekleke nso mə, bakpe
mɛ lə Aba eto diyo sesia sesia baso mə. Bablɛ mɛ tsya sesia sesia baso mə.
Nya minkɛ lə ukpə ku mənkpə eto nti sesia sesia.
24 Sɛnɔ sɔ̃ɔ̃ Yudafɔ lɛblɛ mɛ awosi ətsyə sɛwɔnɔmbə ku ukue fiofio.
25 Nya Romafɔ lɛblɛ mɛ ku lekete sitsyə. Báto mɛ aba sɔni. Nsiə lə ɔklɔ
sitsyə nya séba ku mɛ nya míndufə lə lekpo eto ntu əsuə. Nya lefe lɔnii,
nkɛ lə ntu ketsye kani ku diyi wɔlɔlɔlɔ.
26 Sesia sesia sesia sia mínyɛ kusuu, ńdufə lə bulə akpa akpa əsuə. Lə
mɔ kusu bɔyɛ kpə kəmiə, ndufə lə ketuyiyi ku beyu eto ani. Meedufə lə
bulə kəmiə lə mɔ betidi Yudafɔ kosate ku mba lenni Yudafɔ tsya eto ani.
Meedufə lə bulə əsuə lə kəmə nkplɛ eto betidi eto ani ku lə ntɛnti. Ńdufə
lə bulə lə lekpo əsuə ku bayimi ba ni bayimi ba ni badia eto ani.
27 Ńkplatsya ńyifo keyifo kekleke. Mánkɛ lefe nlabe selabe ntsye kpə.
Məəsiə kukpɛnsɛ nya utukɔɛ laalɛ mɛ, nya lefe kpə maankɛ lesa kedi kemi.
Lɛyɔ aalɛ mɛ, nya məənyə kulesa nə muufi nti əsuə.
28 Nya ɛkɔ ku nyamfo kenkee, maankɛ lefe kala kəsiə itsyi lə kase məəsiə
kebu disi lə bafokanɔfɔ eto etsyukpa kpə nnya nkpe lə nlebe nlebe eto
lɛlɛkɛsə əsuə eso.
29 Lə utsyuə əbə kama lə wə bofokanɔ əsuəə, yəətə bə ani aalo mintsya.
Nya lə bətə utsyuə edufə lə lebua əsuəə, yəələ mɛ lə utu.
30 Lə ele bə mbesə əsuə katoo, yuutsyi lə kase minyɔkpɔ eso.
31 Onanto wə ni Bonamute Yesu eto Anto, wə ni nwə boatɛsɛ lefe saa,
wə ni nwə nyi sitinti nkə asa nnya minlɛ bɔtɛyi mfoo, minlɛ sídia bɔtɛyi.
32 Lefe nə minkɛ lə Damasko, Aba eto Unyɛsiə ninə wə lɛkɛ lə Oka Areta
kalɔ, ala nkə lə umuə mɛ. Lə nyaso unyənsə mba laase asa lə ofati wə
báto batsyilama umə əmə eto mbɔsie nkə lə bəmuə mɛ.
33 Fɛɛ befi mɛ bakpe lə ditsyitsya bayɛnko ku ukuə ɛyɛ lə ofo wə nkpe
lə ofati əmə babokosə kasɔ ḿbɔ ńtsyetsyi ńdu lə wə ɔflɔ.

12

1 Ele bə nsɔ lɛkɔɛsi mbesə əsuə kato ite bə kutəkə saa əmbə lə nnya
əsuə. Fɛɛ muudi etiki itsyi lə asa nnya minyə ku asa nnya Bonamute dítə
mɛ ku nnya úləkə óte mɛ əsuə.

2 Nyi osani utsyuə wə ni Kristonyə wə Bonamute lékpa usuko kato alɛ
lefosi ana ni nnya léfe mmə. Fɛɛ mante lə əsuə eto sinə əsuə dítsyi
wə usuko kato lee, lə lɛwɔnɔ mate əsuə ókpa wə usuko kato fanlo fanlo
Onanto hã ete nyi.
3-4 Nnya hã minyi ni nkə Onanto ni nwə dítsyi utidi əmfo úsuko Paradiso
kato mfó. Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə minyi lə əsuə eto sinə əsuə útsyi wə
úsuko lee, lə lɛwɔnɔ əsuə fe buləkə kate əsuə seka. Onanto tsya hã ete
nyi. Nya mfóo, ɔ́nɔ asa nnya bəntə kusu bə ɔtɛyi nya boəmbofo nnya kasɔ
buləkə kate tsya.
5 Nyaso moobesə əsuə kato lə osani əmfo əsuə. Fɛɛ mebosə əsuə kato
lə mɔ kosate əsuə, enso asa nnya dítsyi lə mɔ bɔyɔkpɔ əsuə hã ete.
6 Lə ńla kulaa tsya miə maabesə əsuə katoo, membuninə nyifo nko.
Itsyise ɔnɔkualɛ eto ditiki ni nə muudi. Fɛɛ memuyifo nko, itsyise manla
miə kuutsyuə nyə mɛ utidi bamba enso nwə mini lə asa nnya úkənyə
mínyifo ku nnya míntɛyi eso.
7 Fɛɛ lə itə bə lə nyɛ mɔ əsuə kato bobesə lə asa kpə nnya Onanto díləkə
óte mɛ əsuə esoo, útə nkə nyə əsuə eto sinə eto kanyi. Kanyinyənyə kamfo
te fe Obonsam eto ɔtɔnkpe utsyuə wə nlɛ mɛ bɔblɛ kekleke nya yəətə
maayɛ əsuə kato bobesə.
8 Ńtɔ ola ńkpadi Bonamute sitsyə sɔ̃ɔ̃ lə nyamfo əsuə bə lə otakasə mɛ
nnya lə əsuə.
9 Bomu ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Mɔ lefonə ni lesa nə hã lehiã itə fə, itsyise məələkə
mɔ əsuəale kate lə asa nnya meeyifo kətə betidi ba ləmbə əsuəale saa
enso.” Lə nyamfo esoo, məənyə disuəyuə kaso lə mɔ bɔyɔkpɔ əsuə itə lə
Kristo eto əsuəale lə lefo disiə lə mɛ kenke.
10 Lə Kristo eto disi esoo, ɛlɛkɛ itə mɛ bə nyɔkpɔ ku betidi aka mɛ ku nlɛ
kanyi bunyə ku lə betidi ati mɛ kama ku lə asa anlɛ bɔtsyɔ kukɔknɔ kətə
mɛ. Itsyise lefe nə əsuəale lelo mɛ lə əsuəə, nya məənyə əsuəale bamba
nɛ.

Bafokanɔfɔ Lə Korinto Eto Ditsyəbi Ǝlə Paulo.

11 Meedi etiki fe nwə leeninə seka, fɛɛ mi diíə íbə nko. Itsyise mi ni mba
ele bə eni bɛtɛsə mɛ fɛ. Lə ibə bə manle kulesa kulaa tsyaa, batɔnkpe kpaa
bamfó manlɛkɛ baso mɛ kon.
12 Ayanisa ku ekpinsa kpə nnya mínyifo lə dibusə əsuə lə mi ntii, áse
uyi sitinti nkə ɔtɔnkpe kpa mini.
13 Mənnyə kulesa nə mínyifo míntə bafokanɔfɔ eto etsyukpa bamba ənso
mi, enso bə mámfo kulesa ntsyiko mi ɔflɔ bə nyifo mi bitsyikə lee. Nyalɛ
nlɛ mi lekpakpa miə bifi bɛtsyɛ mɛ bə ményifo nko!
14 Ditsyəfə ni nəmfo se mímuə əsuə minlɛ mi ɔflɔ bubə nɛ, tsya memohiã
bɔwunsəko saa ntsyiko mi ɔflɔ. Mi kosate minhiã, inni mi atabi. Itsyise
inni bekpefi ele bə bəmuə əsuə bətsyə lə befi babe mə antomə. Bomu
antomə ni mba ele bə bəmuə əsuə bətsyə lə befi babe mə bebi.
15 Yuuyifo mɛ disuəyuə bə muufi lesa nə nte mɛ ku mɔ əsuə kulaa tsya
nwunsəko mi. Nya se maala mi sɔ̃ɔ̃ nko esoo, beso ele bə mi lelabi itə mɛ
bə kasɔ bomu nko?
16 Biɔtɔnɔ ku mɛ biə, məmbə mfiani bitsyikə ntə mi. Fɛɛ utsyuə ebɔtɛyi
nkə nyɛnko mi lə kɔwɛbe eto kusu əsuə nnyə kutəkə lə mi əsuə.
17 Lee, nyɛ lə betidi ba mínkpe mi eto utsyuə əsuə ntafa mi?

18 Nlɛ Tito lekpakpa nya míkpe wə ku bo ɔyimisani bamba ɔni tsya miə
bəbə mi ɔflɔ. Nya bɔtɛyi bɛnlɛ biə Tito áyɛ lə kusu kutsyuə əsuə ótafa mi
lee? Inni nsusu bɔni ete nkpe bonko wə búfi búyifo nnya? Nya inni kusu
kɔni ete bɔ́yɛ?
19 Bubu bɛnlɛ lefe nəmfó kenke biə bo əsuə eto disi ete bɔnlɛ bota lə
mi ənəmi? Owo lo! Bɔlɛ mi etiki budinko fe kase Kristo lela nkə budi lə
Onanto eto ənəmi. Balala, lesa saa nə bɔ́tɛyi mii, nnya ete ni bənkə lə
bɔwunsəko mi lə mi bofokanɔ lə bumuə ale boso.
20 Nlɛ sikpi bote miə lə mbə mfóo, ətsyuə ditsyəbi nə əsuə muubənyə
mii, ebɔbɔ lete lə nɛ əsuə moola miə məənyə mi. Nko ke ini bə mi tsya
ebunyə mɛ fe mfloma lə kase biola biə biənyə mɛ. Nlɛ sikpi bote miə
muubənyə miə bɛlɛ ndiə, kasɛsə ənəmiə kekleke nya lefonyi lɔɔkɛ lə mi
nti nya biola biə ɛlɛkɛ itə mi hã ete ku bikakpadi bətsyuə aye bua kedi
bətsyuə ketikima ku bikabesə əsuə kato nya kabakəfə luudufə mi lenti lə
lesa saa əsuə.
21 Nlɛ sikpi bote miə lə nsi mbə mfóo, ani ebolo mɛ lə Onanto eto ənəmi.
Nya muuwi keku lə betidi kpə eto disi, itsyise bantsyi bawuninsə lə mə
ketu bənyə kanyi lə asa bua nnya béyifo lə lefe nə léfe mmə eso. Asa nnya
béyifo bábiasə mə əsuə ini, akɔɛnsa ku disənkpo ku disiəkpo ku nkpə bua
busiə.

13

Paulo Álɛ Korintofɔ Kɔlɛ Ku Kəsiə Fɛfɛ.

1 Ditsyəfə ni nəmfo se minlɛ mi ɔflɔ bubə nɛ. Bawɔni bákpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bənkə, “Lə befi etiki lə utidi əsuəə, ele bə bənyə
badansiɛ inuə nye itsyə lə etiki nyamə əsuə fɛ lə balo wə dikpi.”
2 Se mímbə mi ɔflɔ dinuəfəə, nnkə mba díyifo abua kɔ ku babamba saa
ato. Mɔmɔɔ, minsibə mi lə ɔflɔ mfó, nya nsi nlɛ mə ato bukə bio, bɔtɛyi
minlɛ miə lə nsi mbə mi ɔflɔɔ, məmbɔni mba kenke diyifo asa bua koto
bunə.
3 Nyamfo ebuyifo uyibose itə mi se bela biə biate biə Kristo eedi etiki ɛyɛ
lə mɛ əsuə. Wəənyuəsə əsuə lə nnya weeyifo ku mi kulaa, bomu wəələkə
wə əsuəale kate lə mi nti sitinti.
4 Ite bə bɔyɔkpɔ əsuə básɔ wə bámanklasə lə uyikabie əsuəə, tsya eyɛ lə
Onanto eto əsuəale əsuəə, ótaka úbə nkpə. Nko esoo, bo mba tsya diyifo
bani ku wəə, ayɔkpɔ. Fɛɛ Onanto ebokpe bo nkɛale nya otakasə bo bə bo
tsya bofo lesa nə ele bə buyifo lə mi nti buyifo, itsyise bo ku wə si nkpə lə
Onanto eto əsuəale əsuə.
5 Beto mi əsuə bebe lə bisi nkpə lə bofokanɔ bomə əsuə. Bekatesə mi
əsuə bebe kukɔnɔ. Lee bíunyə bítsyə lekpo biə Yesu Kristo kpe lə mi
əsuə sitinti? Biyi nko, nyalɛ ibə bə binyə bitsyə lekpo biə bíambɔ béfe lə
botokabe bomə əsuə.
6 Mfo nnɔ miə biunyə bitsyə lekpo biə bo alɛɛ, bɔ́flɔ.
7 Bɔlɛ ola boto katɔ Onanto boə wəntə lə biyifo kolesa saa nə leni lɛsɛ.
Bɔlɛ nyamfo bɔtɔ, inni lə bufi boté betidi boə bɔflɔ lə bo batɔnkpe eto
keyifo ka bɔnlɛ buyifo əsuə eso. Bomu bɔlɛ nyamfo bɔtɛyi bə lə mi kosate
lə bikeyifo lesa nə ni lɛsɛ lə ibə bə bóabɔ bófe lə boto kabe bomə əsuə
kulaa tsya.
8 Itsyise boəmbofo kulesa buyifo kəńyə lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə, bomu
lesa nə buyifo hã ni nə luusukosə ni sɛtɔ.

9 Ǝsuə əəyuə bo lə binyə sɛtɔsusu lə mi bofokanɔ əsuə, nya iyifo fe bo
əsuəale əəbə kasɔ lə mi nti lə nnya əsuə. Nyaso tsya boato ola boə lə bebe
bɛbɔ disi lə mi bofokanɔ əsuə nɛ.
10 Lə nyamfo eso minlɛ nyamfo bɔwɔni kətə mi lefe nə mimmbə mi lə
ɔflɔ nɛ, itə bə lə mbə mi ɔflɔɔ, lə nyɛ mi etiki bunənko kekleke lə əsuəale
nnya Bonamute ditə mɛ əsuə. Útə mɛ əsuəale nyamfo bə lə mi bofokanɔ
lə bobe kato bumuə ale boso, nya inni bə lə ntə lə buyuə kɛnyɛ.
11 Lə kalosəkɔɔ, mɔ bayimi, nlɛ mi bokla miə bisiə kukɔnɔ. Bebe bɛbɔ
disi kenke lə mi bofokanɔ əsuə. Bitsyue koto bɛnɔ asa nnya kenke əsuə
mínlɛ mi kɔlɛ lə kukue komfo əsuə. Bitə lə mi kɛnyɛ lə keyifo kani nya
lə bisiə lə diyuə əsuə. Nya Onanto wə laala betidi nya wə ətə diyuəə, lə
usiəko mi.
12 Bisiəsə mi bətsyuə lə lelabi əsuə fe bayimi seka.
13 Bafokanɔfɔ kenke bə bəəsiəsə mi!
14 Bonamute Yesu Kristo eto lefonə ku Onanto eto lelabi ku Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ eto lɔniyifoyifo lə disiəko mimblɛ kenke.

GALATIAFƆ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Galatiafɔ

1 Kukue komfo etsyi mɔ, Paulo, wə ni ɔtɔnkpe ɔflɔ. Mɔ, Paulo, nwə
eto bokpadi dímentsyi utidinini saa ɔflɔ nye ɛyɛ lə utidi saa əsuə, bomu
Bonamute Yesu Kristo ku Boanto Onanto wə létakasə Yesu utsyiko ɔkɔmə
óboko nkpə ɔflɔ.
2 Mɔ ku mɔ bayimi bafokanɔfɔ kenke ba nkpe mfo nlɛ kukue komfo
bɔwɔni kəsiəsə mi bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke nnya nkpe lə Galatia
katsyese.
3 Lə Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo eto lefonə lə disiəko mi,
ditə mi diyuə.
4 Yesu Kristo éfi wə əsuə útə lə bo abua eto disi nkə lə uləkə bo utsyiko
lə mmi eto kawunsiə bua ka bunsi mfo eto abuayifoyifo əsuə. Yesu Kristo
éyifo nyamfo, nnya ni bo Anto Onanto eto lelabi nɛ.
5 Atɛsə itə Onanto itsyi manlo isu manlo. Ibə itə.

Onanto Eto Ditiki Sɛɛ Lɔni Ete Nkpe.

6 Iyifo mɛ naa tinti bə kayinkənə mfo ete ini nya bimfi bɛnlɛ budu lə
nwə lékpadi mi ɛyɛ lə Kristo eto lefonə əsuə, ekesu kətəkəko ditiki bamba
kama.
7 Sitintii, “Ditiki Sɛɛ bamba saa ensibə,” nya nlɛ nyamfo bɔtɛyi itsyise
betidi bətsyuə lɛ bola bə baabiasə mi nsusu, nya banlɛ bokplatsya bə
baafloma Kristo eto Ditiki Sɛɛ nəmə.
8 Fɛɛ lə bo nye Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə etsyi kato, nya ubə nkə woatɛyi
mi Ditiki Sɛɛ bamba nə lenni lesa nə bóbe letsya bɔ́tɛyi mii, Onanto lə unə
wə koto ɔtsylɔsə wə lə utə.
9 Bɔ́ɔtɛyi mi nnya bunyə nya minsi minlɛ mi nnya ke bɔtɛyi bio minkə,
lə utsyuə bamba saa esi ubə nkə woatɛyi mi Ditiki Sɛɛ bamba nə lenni lesa
nə bóbe letsya bɔ́tɛyi mii, Onanto lə unə wə koto ɔtsylɔsə wə lə utə.
10 Nyalɛ nnya minlɛ bɔtɛyi mfoo, bibu biə betidi eto atɛsə minlɛ bɔbɛbɛ?
Owo lo! Inni nko ini. Lesa nə mimbɛbɛ ni bə lə Onanto eto kɔni lə kutəkə
lə nnya əsuə. Bola minla miə maalɛkɛ lə betidi ɔflɔ lee? Lə nko ini minla
miə meeyifoo, eni membuyifo Kristo eto uyifoyifo.

Paulo Ƒbə Ofiani Ɔtɔnkpe.

11 Mɔ bayimi, nla miə maatɛyi mi miə Ditiki Sɛɛ nə maabe letsyaa,
dientsyi utidinini saa ɔflɔ.
12 Mámfo ni ntsyiko utidi saa ɔflɔ, nye kutsyuə saa tsya léte mɛ ni.
Bomuu, Yesu Kristo kosate díləkə ni óte mɛ.
13 Bɛnɔ nkpə bo mínsiə mímfe lə lefe nə eto lefe mindi Yudanyə kosate
kosate. Bátɛyi mi kase mínti Onanto eto besumunyə eto ditsyukpa kama
kaminsə mənyəmənyə nya míkplatsya kekleke miə lə mba ni.
14 Mbə nso mɔ Yudafɔ eto babentsyuə kpə lə Yudafɔ eto kesumu əsuə
nya minkɛ otsyekle kekleke lə bo banamə eto akpayifoyifo əsuə.
15-16 Fɛɛ lə Onanto eto lefonə esoo, úləkə mɛ útsyə fɛ bá le mɛ, nya
ókpadi mɛ nkə mbə nyifo wə keyifo. Únə mɛ kafo úləkə wə ubi óte mɛ
nkə lə nsu mbe wə Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ntə mba lenni Yudafɔ. Ménsu
kuutsyuə saa ɔflɔ nsu mfo nsusu

17 nye nsu Yerusalem nsu nyə mba ni batɔnkpe mfó fɛ Onanto díləkə mɛ.
Bomuu, ndu nsu Arabia lamfolamfo fɛ kamaa, mínsinkli mímbə Damasko.
18 Alɛ ətsyə kama fɛ mínsu Yerusalem mínsu mínyə Petro nya mínsiə lə
wə ɔflɔ lefosi eyi anɔ.
19 Fɛɛ mənnyə batɔnkpe bamə eto kuutsyuə tsya, enso Yakobo wə ni
Bonamute eto ɔyimisani hã.
20 Nya lə sitintii, Onanto kosate yi nkə ditiki nə minlɛ mi bɔwɔni mfoo,
inni sidia minlɛ bɔtɛyi.
21 Lə nyamfo eto kama tsyaa, nsu Siria ku Kilikia eto akpɔ mfó.
22 Lə lefe nəmfoo, Kristo eto bafokanɔfɔ eto etsyukpa nnya nkpe lə Yudea
eto kasɔ mfóo, mənyə mɛ tɔ bənyə.
23 Lesa nə hã bánɔ betidi díkatɛyi ni bənkə, “Osani utsyuə wə lɛkɛ úkate
bo ohiã nya ókplatsya nkə lə ɔtsyɔlɔsə bofokanɔ bomməə, wə bomu díbə
ɔnlɛ mu letsya bobe mɔmɔ nɛ.”
24 Lə nyaso básɔ Onanto ani lə mɔ disi.

2

Paulo Ésu Ótsya Ku Bafokanɔfɔ Eto Batɔnkotɔnko.

1 Lefosi alɛ ana kamaa, nsinkli nsu Yerusalem ku Barnaba. Nkpa Tito
tsya nyɛnko.
2 Nsu mfó itsyise Onanto díləkə nnya óte mɛ nko. Nya lə mɔ botsya
butsyuə ku mba ni batɔnkotɔnko maate hã əsuəə, nləkə letsya nə maabe
kətə mba lenni Yudafɔ itsyi lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuəə, nte mə. Itsyise
maanla miə keyifo ka mínyifo lə lefe nə lefee ku nka minlɛ buyifo lə kayɛ
buyifo kebimba.
3 Bánhiɛ Tito, mɔ ɔyɛtsyuə, wə ni Grikinyə boə ola lelo.
4 Ite bə bətsyuə ála bə eni ola ni kokooko. Fɛɛ betidi bətsyuə ba díyifo
mə əsuə fe bayimitsyuə ba léfo bánɔɔ, éyu bédufə lə bo ditsyukpa nti fe
mba laasɔ asakanɔ lə babɛbɛ kusu ko bɔɔyɛ babiasə əsuə əsuə busiə bo
Kristo Yesu dítə bo, lə beyifo lə bofiani ndomufɔ.
5 Fɛɛ se ini bola boola boə ɔnukualɛ wə nkpe lə Ditiki Sɛɛ nəmə lə lɛbɔ
lə utsyuə saa lə unyə esoo, bóantɔnɔ lə mə ditiki nəmə əsuə kon.
6 Fɛɛ betidi ba məənyə fe batɔnkotɔnko benii, məntə mɛ nsusu fɔfɔ saa.
Nlɛ mə bokpo nko tsyaa, mɔɔ, ini ɔtɔnkotɔnko lefe mɛ. Itsyise Onantoo,
waambe betidi eto ənəmi.
7 Bomuu, bənyə bə Onanto dítə mɛ keyifo nkə nsu mbe Ditiki Sɛɛ nəmə
letsya ntə mba lenni Yudafɔ, fe kase úfi Ditiki Sɛɛ nəmə eto letsyabebe
kətə Yudafɔ ókpe lə Petro eto kɔni.
8 Nya ɛyɛ lə Onanto eto əsuəale əsuəə, ótsyese mɛ, fe wə ɔtɔnkpe itə
mba lenni Yudafɔ fe kase ɔyɛlə əsuəale əsuə ótsyese Petro wə ɔtɔnkpe itə
Yudafɔ seka.
9 Yakobo ku Petro ku Yohanes ba beefi fe batɔnkotɔnko itə bafokanɔfɔ
eto etsyukpaa, ənyə bətsyə lekpo bə Onanto dífi keyifo kamə ókpe mɛ lə
ani. Nyaso bətə Barnaba ku mɔ kɔni, nyamfo lete bə báfo bo fe mba nlɛ
keyifo kani eto okle buyifo lə bətsyuə. Bóse nnya uyi boə Barnaba ku
mɔɔ, ebuyifo keyifo lə mba lenni Yudafɔ nti, nya məə tsya luuyifo keyifo
lə Yudafɔ nti.
10 Nnya hã bátɔ betsyiko lə bo ɔflɔ ni bə, lə bokloma kase bɔɔlɛ bakombo
ba nkpe mə lenti, bunyə mə kaminsə. Nnya nyamfo eyifo lesa nə mintsya
dítsyue míntsyə miə muuyifo.

Paul Átaka Uńyə Lə Petro Ǝsuə Lə Antiokia.

11 Lefe nə Petro díbə Antiokiaa, ntaka ńyə lə wə əsuə itsyise úyifo lesa
nə dimanlɛkɛ kon.
12 Itsyise fɛ betidi ba Yakobo létsyese lúubə bedufəə, Petro ku wə bayimi
ba lenni Yudafɔ kátsya kedi lesa kakɔ. Fɛɛ se betidi bamə díbə koo, ɔ́yɛ
lesa budi ku mə nya údu úsu mba díbə eto lekpake, itsyise óte sikpi lə
betidi ba díkatɛyi bə ele bə mba lenni Yudafɔ la lelo əsuə.
13 Yudafɔ eto bafokanɔfɔ bamba tsya étsyiko sikpi bote kətəkəko Petro
kama. Barnaba tsya éyifo nko ke útəkəko mə kama.
14 Nya se mínyə miə bányɛ lə Ditiki Sɛɛ nəmə eto kusu əsuə esoo, ntɛyi
Petro lə məmblɛ kenke eto ənəmi minkə, "Yudanyə feni, fɛɛ esi nkpə fe
nwə lenni Yudanyə, nya inni nko ele bə Yudanyə siə nkpə. Ntsyə ibə bə alɛ
bokplatsya fə aayinkə mba lenni Yudafɔ akpe fə bəsiə nkpə fe Yudafɔ?"

Yudafɔ Ku Mba Lenni Yudafɔ Ǝnyə Buləkə Ɛyɛ Lə Bofokanɔ Ǝsuə.

15 Sitintii, Yudafɔ buni bále bo, bunni mba bále lenni Yudafɔ ba ni
babuayifo.
16 Fɛɛ buyi boə Onanto aalɔ wə ku utidi eto nti ɛyɛ lə wə bofokanɔ bo
utidi nkpe lə Yesu Kristo əsuə. Nya inni lə wə buyifo lə kɔfi əsuə eso.
Bontsya áfo Kristo Yesu bɔnɔ, lə nnya eso Onanto álɔ bonko wə eto nti
ɛyɛ lə bo Kristo bofokanɔ əsuə eso. Nya inni lə nnya boeyifo lə kɔfi əsuə
eso. Itsyise Onanto mánlɔ wə ku kuutsyuə saa eto nti ɛyɛ lə kɔfi komə eto
kotobutsyue əsuə eso.
17 Lə nyaso bɔlɛ bokplatsya boə Onanto lɔ bonko wə eto nti ɛyɛ lə Kristo
əsuə. Fɛɛ lə buyifo nko fɛ utsyuə ləənyə bo fe mba leeyifo asa bua fe kase
mba lenni Yudafɔ ntee, bote ɛnlɛ bə Kristo aatɔnɔ ku lebuayifoyifo? Owo
lo, kulefe!
18 Lə nyɛ kɔfi buyifoo, míndi ko minwui, nya mínsinkli minlɛ ko
botakasə kənyənsəə, nyalɛ mɔ kosate lɛ mɔ əsuə buləkə kate fe nwə laanyɛ
lə kɔfi əsuə.
19 Itsyi lə kɔfi əsuəə, mbofiani ukpənkpə, kɔfi komə kosate lélo mɛ, bə
lə nsiə nkpə ntə Onanto bomu.
20 Bonko Kristo básɔ bámanklasə lə uyikabie əsuə. Nya insini mɔ ni nsi
nkpə, bomu Kristo nsi nkpə lə mɛ. Nya nkpə bo minsi mɔmɔ lə sinə əsuəə,
nsi mu ɛyɛ lə əsuəale nnya maafo se mímfo Onanto eto Ubi mínɔ eso. Wə
ni nwə dífi wə nkpə útə lə mɔ disi, itsyise waala mɛ.
21 Məmbuləkə Onanto eto lefonə nə weefi kətə betidi nwui kulefe. Itsyise
lə yofobudi bə utidi ebuyifo ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi ɛyɛ lə kɔfi əsuəə,
nyalɛ ɛlɛ bote bə Kristo eto ukpə wə úkpəə, eyifo ubimba.

3

Onanto Ǝtə Mi Wə Lɛwɔnɔ Ɛyɛ Lə Mi Wə Bofokanɔ Eso.

1 Mi, Galatiafɔ, bamumu! Owoe kon lébiasə mi nsusu mmə? Inni mi
kosate eto ənəmi bələkə báte mi kase Kristo eto ukpə lɛyɛ lə wə bɔsɔ
kamanklasə lə uyikabie əsuə?
2 Bitə lə ntɔ mi ditiki nəmfo. Onanto eto Lɛwɔnɔ nə béfoo, béfo ni ɛyɛ lə
kɔfi komə buyifo əsuə lee, ɛyɛ lə Ditiki Sɛɛ nəmə bɔnɔ kafo ni kanɔ əsuə?
3 Bamumu bini nkomə? Se bítsyə nkpə kasɔ ku Onanto eto Lɛwɔnɔ eto
əsuəalee, bela bɛnlɛ mɔmɔ biə biefi mi kosate eto əsuəale belosə?

4 Nyalɛ, bela biə nnya kenke əsuə bɛyɛ bínyə, yifo ebimbale? Fɛɛ
yembuyifo ebimbale nko nkpə!
5 Kase bíyifo lə kɔfi əsuə eso Onanto dífi wə Lɛwɔnɔ útə mi, nya ɔnlɛ
ayanisa buyifo lə mi nti lee, ɛyɛ lə kase bianɔ wə Ditiki Sɛɛ nəmə kafo ni
kanɔ eso?
6 Bibu Abraham bebe lə kase Awɔnisa Kɛnkɛ nlɛ bɔtɛyi nkə, “Se ófo
Onanto ɔ́nɔ esoo, Onanto ənyə nkə úyifo utidi sɛɛ.”
7 Nyaso ele bə binyə bitsyə lekpo biə mba nkpe bofokanɔɔ, mə ni
Abraham eto bebi nɛ.
8 Awɔnisa Kɛnkɛ nyamə átɛyi itsyə nkə Onanto ebɔlɔ wə ku mba lenni
Yudafɔ eto nti. Nyaso Awɔnisa Kɛnkɛ ábe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya útə
Abraham nkə, “Ɛyɛ lə fə əsuə Onanto ebokpo betidi kenke atsyɔ.”
9 Abraham áfo ɔ́nɔ, nyaso bákpo wə atsyɔ nya ku mba kenke léfo bánɔ
tsya.
10 Ekudi te itə mba nsi nkpə lə afi əsuə, itsyise báwɔni bətsyə lə Awɔnisa
Kɛnkɛ əsuə bə, “Utsyuə saa ke lembutsyue asa nnya kenke báwɔni bákpe
lə Afi eto Kukue kotoo, ekudi ebutəkəko wə.”
11 Sitinti ekpa wuee bənkə Onanto eembu kuutsyuə saa nkə uyifo ɔsɛɛ
ɛyɛ lə kase úyifo lə kɔfi komə əsuə eso, itsyise báwɔni bákpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ əsuə bə, “Utidi wə ke díyifo ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi ɛyɛ lə
bofokanɔ əsuəə, wə hã luusiə nkpə nɛ.”
12 Fɛɛ kɔfi komə ménfi kukətsyuə lə bofokanɔ əsuə. Bomu fe kase
Awɔnisa Kɛnkɛ lɛtɛyi, “Utsyuə saa ke leeyifo lə lesa saa nə kɔfi komə lɛtɔ
əsuə, ebusiə nkpə ɛyɛ lə nnya əsuə.”
13 Fɛɛ se Kristo léfiani ekudi lə bo disi esoo, úləkə bo utsyiko lə kɔfi
komə eto ekudi əsuə, itsyise báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ əsuə bənkə,
“Onanto eto ekudi ebutəkəko utsyuə saa wə boolo lə bofakasə lə uyi əsuə.”
14 Kristo éyifo nyamfo bə lə atsyɔkpokpo nnya Onanto lɛtɛyi utsyə nkə
yuutəkəko Abraham, lə itəkəko mba lenni Yudafɔ tsya ɛyɛ lə Kristo Yesu
əsuə, bə lə ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, bo tsya lə bofo Lɛwɔnɔ nə Onanto dítsyə
kɛnyɛ útsyə bo.

Letekɛkɛ Ditsyuə Kpe Lə Kɔfi Ku Kɛnyɛtsyətsyə Eto Nti.

15 Mɔ bayimi, nla miə meefi ditsyəbi ditsyuə nkatesə ko bo diyi saa diyi
eto nkpə bo bunsi. Lə betidi inuə átɔnɔ nya báse uyi lə ditiki ditsyuə
əsuəə, mə nti eto kuutsyuə əmbə kusu laaba ni nye ufi kulesa okpe lə ni.
16 Kase inii, kɛnyɛ ka Onanto dítsyəə, útsyə ke útə Abraham ku wə ubi.
Nya lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə, Onanto méndi etiki ɔtɛyi nkə
Abraham ku wə bebi. Lə ɔ́tɛyi nkə ku wə bebii, nyalɛ ɛlɛ bote bə bebi
bamə fui. Bomu nnya ɔ́tɛyi ni nkə wə ubi. Nya nyamfo lɛ bote nkə utidi
ɔni kplo ɔnlɛ. Nya utidi əmə ni Kristo.
17 Lesa nə minlɛ bɔtɛyi ni bənkə, Onanto ákle kɛnyɛ ku Abraham, nya
útsyə kɛnyɛ nkə wuuyifo lə ke əsuə. Nyalɛ lofa ana alɛ fosi ana ku awosi
ətsyə lə nnya kama eto kɔfi ko Onanto dítə Moses, embofo kɛnyɛ ka Onanto
lékle útsyə mfó bɔninsə.
18 Nya lə Onanto eto ətəsa nyamə yɛ lə kɔfi komə əsuəə, nyalɛ yinsiyɛ lə
wə kɛnyɛtsyətsyə kamə əsuə. Fɛɛ inni nko ini. Bomu ɛyɛ lə Onanto kosate
eto lefonə əsuəə, nya úfi ətəsa nyamə útsyə kɛnyɛ útə Abraham nɛ.
19 Nyalɛ be ni kɔfi komə eto kutəkə kon? Béfi kɔfi komə báboko bə lə
bunyə lesa nə ni lebua, nya yuutsyə nko isu ese lefe nə Abraham eto ubi

əmə luubə. Wə ini eso Onanto dítsyə kɛnyɛ kamə nɛ. Onanto eto batɔnkpe léfo kɔfi komə báboko bo ɛyɛ lə utidi wə ńyə lə bonko Onanto lə nti.
20 Fɛɛ utidi lənti mensife, se ini wə ɔni əmə ke nlɛ lesa saa buyifo eso. Nya wə ɔni əmənə ni Onanto.

Kɔfi Ayɛnko Bo Bə Bunyə Kristo.

21 Bote yɛnlɛ bə kɔfi komə ńyə lə Onanto eto kɛnyɛtsyətsyə əsuə? Owo lo, kulefe! Itsyise lə nnya ete kɔfi komə nkpe əsuəale bə kutə utidinini nkpəə, eni efe bə utsyuə saa ebuyifo lə kɔfi əsuə lə uyifo ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi.
22 Fɛɛ Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə kawunsiə kenke kpe lə lebua eto əsuəale kalɔ, nyaso ətəsa nnya Onanto dítsyə kɛnyɛ útsyə nkə wuutə betidi ba nkpe bofokanɔ lə Yesu Kristo əsuəə, mə ni mba Onanto leefi kətə nɛ.
23 Fɛɛ isu ese lefe nə bofokanɔ lə Kristo əsuə díbəə, kɔfi komə éti bo kokpe fe mba béti bákpe banlabe lə diyo isu ese lefe nə Onanto luuləkə bofokanɔ lə Kristo bomfo oboko.
24 Nyaso kɔfi komə ékabe bo, isu ese lefe nə Kristo díbə, bə lə buyifo basɛɛ lə Onanto eto ənəmi ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə.
25 Nya mɔmɔ se Kristo bofokanɔ díkəbəə, kɔfi komə ensiabe bo.
26 Mimblɛ kenke áfiani Onanto eto bebi ɛyɛ lə Kristo Yesu bofokanɔ əsuə.
27 Mimba kenke léfo ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə bə lə biyifo bani ku Kristoo, bifi Kristo bekpe fe awu seka.
28 Nyaso letekɛkɛ saa ensibə lə Yudanyə nye Grikinyə eto nti, lee ndomunyə nye nwə nsi lə wə əsuə əsuə eto nti lee osani nye usio eto nti. Itsyise mimblɛ kenke áfiani bani lə lɔniyifoyifo ku Kristo Yesu əsuə.
29 Lə biyifo Kristo eto olee, itə bə biyifo Abraham eto kafo eto bebi, itə bə biyifo kɛnyɛ ka Onanto dítsyə eto mba luudi ke bikə.

4

1 Lesa nə minlɛ bɔtɛyi ni bənkə, lefe nə ubi wə luudi wə anto eto bikə fɛ díyifo dikpefii, ubi əmə eyifo fe utidi wə ni ndomunyə seka. Ite bə lesa saa eyifo wə lele tsya fɛ.
2 Lefe nə uni dikpefii, betidi kpe laabe wə kalɛ wə ku wə bikə ola isu ese lefe nə wə anto dítsyə.
3 Nko əmə ke ini itə bo əmə tsya lə bo sikpefi lefe, bɔkɛ lə awɔnɔ nya lɛkɛ lə kawunsiə eto əsuəale kalɔ fe ndomufɔ seka.
4 Fɛɛ se lefe nəmə léyoo, Onanto átsyese wə kosate eto ubi. Útə usio ále wə nya ɔkɛ lə Yudafɔ eto kɔfi kalɔ
5 bə lə ofo mə disi eto kayo utə mba nkpe lə kɔfi komə kalɔ bə lə bofiani wə Onanto kosate eto bebi.
6 Onanto aala nkə wələkə ote nkə wə bebi bini, nyaso ótsyese wə Ubi eto Lɛwɔnɔ lə bo utu kəmiə katɛyi nkə, “Abba” eto kasɔ ni nkə, “Mɔ Anto!”
7 Nko ini bə lə Onanto esoo, ensini ndomunyə bio, bomu Onanto eto ubi wə luudi wə bikə.

Paulo Eto Nsusu Ǝlə Wə Lə Galatiafɔ Ǝsuə.

8 Lefe nə léfe məə, bíante Onanto, nyaso bíyifo ndomufɔ bitə əsuəale nya lenni Onanto eto ale.
9 Fɛɛ mɔmɔ əmə bimfi binyi Onanto nye mɔɔtɛyi minkə Onanto mfe nyi mii, beso bela biə biesinkli bifi əsuə bitə kawunsiə eto awɔnɔ nnya ləmbə əsuəale saa? Beso bela biə biafiani mə ndomufɔ bio?

10 Nya bíləkə eyi ku afa ku lefe ku alɛ ətsyuə bitsyə nya biesu keyifo
akpa ətsyuə lə nnya əsuə?
11 Sikpi aalɛ mɛ kətə mi lə nnya əsuə. Nya yeeyifo mɛ fe keyifo ka
mínyifo míntə mi kenke eyifo kebimba.
12 Mɔ bayimi, nlɛ mi lekpakpa miə bekase mɛ lə bele mɛ. Itsyise mintsya
te fe mi ke. Nya bíenyifo mɛ kabua saa.
13 Biokloma diyi tutɛ nə mímbə mi ɔflɔ mfóo, se ini Ditiki Sɛɛ nəmə ete
mímbə míntɛyi mii, əsuə tsya mánkɛ mɛ ale.
14 Ite bə kase əsuə dítsyə mɛ ini bufi lékpe mɛ bulə nya díyifo mi boto
kabe tsyaa, bianyani mɛ bitsyə nye bɛni mɛ. Bomu befo mɛ fe kase biofo
Onanto eto ɔtɔnkpe, nya béfo mɛ tsya fe kase biofo Kristo Yesu əmə kosate.
15 Disuəyuə ku lelabi nə béte mɛ lefe nəmfó, se yéfe mɔmɔ? Moofó
nnya adansiɛ budi katɛyi minkə, lə nnya ete yoofo kusu butə eni bitatɛyi
biə biənə mi ənəmi biləkə bitə mɛ fɛ.
16 Lee, se míntɛyi mi ditiki nəmə eto ɔnukualɛ eso mímfiani mi olo?
17 Mba lɛsɛsə ənəmi lə mi əsuəə, bɔwɛ ete banlɛ mi. Kusu ete banlɛ
bɔbɛbɛ bə lə bəfə mi lə mɛ əsuə, bə lə bitsyi bɛwuninsə bifi mi əsuə bitə
mə hã mate eso.
18 Ɛlɛkɛ bə ənəmi sɛɛ utidi lə lesa sɛɛ eto buyifo əsuə titlu lə nsusu bo
eso nkə weeyifo lesa nəmə lə lɛlɛkɛ. Nya ele bə itsyə nko lefe saa inni lə
lefe nə minkpe mi lə ɔflɔ hã ete.
19 Mɔ bebi lala! Iyifo fe kase ambe laakɛ lə kalelefo eto bunə əsuə, nko
ke minlɛ kanyi bunyə lə mi disi isu ese lefe nə muunyə miə Kristo eto
ditsyəbi edufə mi lə əsuə kenke nɛ.
20 Lə mi ɔflɔ minkpe mɔmɔɔ, eni ɛlɛkɛ itə mɛ tinti, nya mɔ ɔkɔɛ ta floma
iləkə ete kase binte itə mɛ. Ɛlɛ mɛ bulə tinti lə lɛkɔɛsi lə kase binte əsuə!

Etiki Itsyi Lə Hagar Ku Sara Ǝsuə.

21 Nla míə maatɔ mimba lela biə kɔfi komə təkə mi kato etiki nyamfo,
bɛnlɛ bɔnɔ kase kɔfi komə nlɛ bɔtɛyi?
22 Kɔlɛ bɔtɛyi nkə, bebisaibi inuə lɛkɛ Abraham. Ututɛ ni ndomunyəsio
eto ole. Nya unuəfə eyifo diyo eto kusiə ko bətə wə eto ole.
23 Ubi wə ndomunyəsio əmə léle útə wəə, bále wə fe kase osani ku usio
ləəsiə kale ubi. Fɛɛ ubi nuəfə əmə ábɔ utsyi lə diyo eto kusiə ko bətə
wə əsuə wə ini ətəsa nnya Onanto lɛtɛyi útsyə lə lefe nə osani ku usio
dímensibe kusu itə bolé.
24 Asa nyamfo lɛ asa ətsyuə eto okle bote. Besio inuə bamfo ńyə lə
kɛnyɛklekle koko ku kafɔfɔ eto kɛnyɛ. Mə ɔni ni Hagar, nya bebi ba óle,
eyifo ndomufɔ, nya ińyə itə kɛnyɛ ka bákle lə Sinai eto Kɔtini.
25 Hagar wə ńyə itə Sinai eto Kɔtini lə Arabia eto kasɔ əsuəə, eyifo fe
lekpa nə nlɛ bote kase mmi eto Yerusalem ku mba nkpe lə wə kenke nsi
ni ndomufɔ kokooko.
26 Fɛɛ Yerusalem wə nkpe kato alɛ si ute lə wə əsuə əsuə. Wə ni ńyə itə
bo ambe nɛ.
27 Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə,
“Fə okonɔ, nyə disuəyuə!
Fə usio wə dímanle tɔ ubi ənyə,
fã ku disuəyuə eto binəntu,
fə nwə dímənyə kalelefo eto bunə tɔ ənyə!
Itsyise usio wə wə usə díləkə nsusu lə wə əsuəə,
wə bebi ebufui baso usio wə nsi ku kusə lefe saa eto bale.”

28 Nya mɔmɔɔ, mɔ bayimi, mi eyifo Onanto eto bebi ɛyɛ lə wə kɛnyɛ ka
útsyə əsuə fe kase útsyə Isak eto kale fɛ bále wə.
29 Lefe nəmfóo, nwə bále fe kase utidinini laale ubii, áti ubi wə bále ɛyɛ
lə Onanto eto Lɛwɔnɔ əsuə kama nkə lə okpe wə bulə, nya nko ke insi inte
mmi nɛ.
30 Fɛɛ be Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nlɛ bɔtɛyi? Kɔ́tɛyi nkə, "La
ndomunyəsio əmə ku wə ubi lə bedu, itsyise ndomunyəsio eto ubi əmə
əmbɔkɛ kedikɔ saa ku diyo eto usio əmə eto ole lə mə anto eto bikə əsuə."
31 Lə nyamfo esoo, mɔ bayimi, bunni ndomunyəsio əmə eto bebi, bomu
diyo eto kusiə komə eto bale buni.

5

Bisi Bɛkɛ Lə Kristo Eto Ǝsuə Eto Kalɔ.

1 Kristo ələkə bo nkə lə busiə lə bo əsuə əsuə. Nyaso bińyə kekleke,
biəntə lə banyinkə mi bakpe lə kasɔ bə lə bisi befiani ndomufɔ bio.
2 Bɛnɔ nyamfo! Mɔ, Paulo, nlɛ mi bɔtɛyi minkə lə bítə bála mi leloo,
nyaalɛ bíenyə kutəkə saa lə Kristo əsuə.
3 Nsi nlɛ mi ato bukə bio minkə, utsyuə saa ke lɔɔtɔnɔ bala wə lelo,
nyaalɛ usi ufi kɔfi koko komə okle əsuə nya ele bə uyifo lə ko əsuə.
4 Mimba nlɛ bokplatsya biə bieyifo basɛɛ lə Onanto eto ənəmi lə buyifo
lə kɔfi komə əsuəə, te biə bíləkə mi əsuə bitsyiko lə Kristo əsuə. Nya biensi
embunyə Onanto eto lefonə bio.
5 Bo alɛɛ, bo kusubebe ni bənkə Onanto ebuyifo bo basɛɛ lə wə əsuəale
əsuə itsyise bófo Onanto eto Lɛwɔnɔ nəmə ɛyɛ lə bo bofokanɔ əsuə.
6 Lə buyifo bani ku Kristo Yesuu, bála utsyuə lelo o-o, bánla o-o, yenyifo
kulesa. Lesa nə nso bofe ete ni bofokanɔ bo nyɛ lə bo bətsyuə eto lelabi
əsuə.
7 Kɔɔ békakplatsya tinti. Owoe díti mi kusu nkə bientsyue ɔnukualɛ
əmə koto?
8 Inni Onanto wə lékpadi mi oboko lɛtsyi mi nsusu ɔwuninsə nko.
9 Ǝyənkisəsa sɛkɛ ete baakpe lə nnamfowɔwɔ əsuə fɛ boataka.
10 Mifo nnɔ miə Bonamute ebutə nkə boensiembofo kuutsyuə bamba saa
eto nsusu enso mɔ nle hã. Nya nwəə ke nlɛ mi nsusu bɔtsyi kawuninsə
tsyaa, Onanto ebunə wə koto kokooko.
11 Mɔ bayimi, lə nnya ete minsi minlɛ letsya bobe kate betidi miə ele
bə bala lelo kokooko, beso bensi banlɛ mɛ kama bɔti? Lə nko ini, nyalɛ
mɔ letsyabebe itsyi lə Kristo eto ukpə lə uyikabie əsuə emboboko bulə saa
nkpə.
12 Nla miə eni betidi ba nlɛ mi nsusu bulə bokpe sukosə sɛtɔ, lə bəkə
əsuə kula tsya ko ete lə elo!
13 Mɔ bayimi, bokpadi bákpadi mi báboko bə bibə bisiə lə mi əsuə
əsuə. Fɛɛ mi busiə lə mi əsuə əsuəə, menyifo kusutətə itə mi abuayifoyifo.
Bomuu, ele bə bifi nnya lə mi bətsyuə bɔwunsəko lə lelabi əsuə.
14 Itsyise kɔfi komə eto nnya kɔnlɛ bɔtɛyi kenke ete ni bənkə, "La fə
ɔyimitsyuə fe kase faala fə əsuə."
15 Fɛɛ bekpe kobe kukɔnɔ bə lə bɛlɛ asafimfi buyifo bətsyuə, kəmuə
bətsyuə kayimii, nyalɛ biəbə bətsyuə bɔtsylɔsə kalosə.

Onanto Eto Lɛwɔnɔ Ku Utidi Eto Ditsyəbi.

16 Nya minlɛ mi bɔtɛyi ni nkə bitə lə Onanto eto Lɛwɔnɔ lə lete mi kase
biusiə nkpə, lə itə bə bɛyɛ bɔyɛ lə utidi eto ditsyəbi eto asa nnya yəənə
utidi kakpe əsuə.
17 Itsyise lesa nə utidi eto ditsyəbi laala, ńyə lə lesa nə Lɛwɔnɔ laala əsuə
nya lesa nə Lɛwɔnɔ tsya laala, ńyə lə lesa nə utidi eto ditsyəbi tsya laala
əsuə. Asakpa ənuə nyamfo eyifo balo lə bətsyuə əsuə, nnya eto kasɔ ni
bənkə biembofo lesa nə ke biala buyifo.
18 Lə Lɛwɔnɔ nəmə nyɛnko mii, ete bə binsibə lə kɔfi komə kalɔ.
19 Lesa nə utidi eto ditsyəbi leeyifo akpa wuee. Diate ni ditsyəbi lə sɛnɔdi,
asinsa yifoyifo ku akuɛnsa yifoyifo,
20 lə bəfiə kpakpa ku lə sɛsilolo əsuə. Kolo tsyətsyə ku ndiə diədiə,
kənənsɛ ku kafo nyinsənyinsə ku mɔ ale hã lə ɛlɛkɛ əsuə. Nyamfo eesensə
betidi ku etsyukpa eto nti
21 yəətə kənəminsɛ, sitekpe ku disuəyuə bimba nyənyə ku nyamfo eto
kakle. Nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ lə nyamfo əsuə fe kase mínkakabɔtɛyi lə lefe nə
léfe mə miə betidi ba leeyifo asa nyamfo eto kaklee, embunyə kedikɔ lə
Onanto eto sekakedikɔ!
22 Fɛɛ Lɛwɔnɔ eto asa nnya laabɔ ketsyi ni əsuə ni lelabi ku disuəyuə ku
diyuə, disuətsyə ku kafoɛkpɛ ku lɛlɛkɛsə ku asayifoyifo lə kusu sɛɛ əsuə
23 ku əsuə kasɔ bobokosə ku əsuə bumuə kalɛ. Kɔfi saa əmbə ńyə lə asa
nyamfo əsuə.
24 Nya mba ni Kristo Yesu eto balee, ébɔsɔ lə uyikabie əsuə mə əsuə eto
sinə eto ditsyəbi ku nnya laalɛ mə ɔkɔɛ kənə mə kakpe lə lebua əsuəə,
bálo.
25 Nya se ini Lɛwɔnɔ nəmə əsuə bɔnyɛ bunsi nkpəə, nyalɛ bitə lə busiə
nkpə lə Lɛwɔnɔ nəmə eto lelabi əsuə.
26 Biəntə lə bobesə bo əsuə kato, nye bunyə ɔblɔ bokpe bətsyuə, nye
bɔsɛsə ənəmi lə bətsyuə əsuə.

6

Bɛwunsəko Bətsyuə.

1 Mɔ bayimi, lə lebua əbə léso utsyuə ani lə mi ntii, ele bə mi mba Onanto
eto Lɛwɔnɔ nyɛnko tsyəsuə ko wə buə bɛlɔ wə bitsyə bə lə ɔyɛ lebua nəmə
buyifo. Fɛɛ bebe mi disi kukɔnɔ bə mi tsya mendufə lə bulə bomfó eto okle
kəmiə.
2 Bɛwunsəko bətsyuə lə bulə əsuə bə ɛyɛ lə nnya əsuəə, biɔyɛ lə Kristo
eto kɔfi ko okpe mi əsuə.
3 Lə utsyuə ebu nkə utsyuə eto okle uni fɛ unni nkoo, wə əsuə ete ɔnlɛ
bɔwɛ.
4 Ele bə utsyuə saa to wə əsuə obe. Lə unyə nkə ɛlɛkɛ, nyalɛ woofo wə
əsuə kato bobesə lə nnya úyifo əsuə, fɛɛ inni bə lə ufi nnya okatesəko ku
utsyuə bamba saa eto ale tsya.
5 Itsyise ele bə utsyuə saa tsyi wə kosate eto bikə.
6 Utidi wə banlɛ Ditiki Sɛɛ nəmə bofokanɔ botee, ele bə wuntsya ufi asa
sɛɛ nnya kenke nkpe wə usie ku wə oteasa.
7 Kuutsyuə saa manwɛ wə əsuə. Itsyise kuutsyuə saa embofo Onanto
sibuki bubu. Lesa nə ke utidi laatoo, ni ke wəəfəsə nɛ.
8 Lə áto asa lə sinə eto alasa əsuəə, asa nnya fuufəsə ni ukpə. Fɛɛ lə áto
asa lə Lɛwɔnɔ əsuəə, lesa nə fuufəsə ni nkpə manlo.

9 Boəntə lə ani lə elo bo lə kasɛbuyifo əsuə. Itsyise lə ani manlo boo,
lefe ebubə nə buufəsə lesa nə bóto.
10 Nyaso se kusu nsi nkpə boo, bitə lə buyifo kasɛɛ butə utsyuə saa, enso
kulaa ni mba buyifo lɔni ko lə bofokanɔ lə Kristo əsuə.

Lesa Nə Lefe Itə Bo Ni Nkpe Fɔfɔ Siəsiə.

11 Bebe awɔnisa kplɛ nnya mímfi mɔ kosate eto kɔni míwɔni mfo.
12 Betidi ba nlɛ mi bɔnyinkə kakpe bənkə bela alo mfó, mə ni mba
laabesə əsuə kato lə əsuə eto asa əsuə nɛ. Beeyifo nyamfo lə betidi lə
bayɛ mə bulə bokpe lə Kristo eto ukpə lə uyikabie eto Ditiki Sɛɛ nəmə eso.
13 Mba laala alo mfó kulaa tsya entsyue kɔfi komə koto. Fɛɛ baala bə mi
tsya la alo bə lə babesə əsuə kato bə mi tsya efi mi əsuə bekpe lə mə kɔfi
kalɔ, bítə bála mi alo.
14 Mɔ alɛ, mensila miə maabesə mɔ əsuə kato enso lə ukpə wə Yesu
Kristo díkpe lə uyikabie əsuə. Itsyise ɛyɛ lə wə ukpə lə uyikabie əsuə nya
básɔ kawunsiə kamə lə uyikabie əsuə lə mɔ disi. Nya ɛyɛ lə Kristo əmə kẽ
əsuə nya básɔ mintsya lə uyikabie əsuə itə kawunsiə mensile kulesa saa
itə mɛ.
15 Bála utsyuə lelo o-o, bánla utsyuə lelo o-o, nnya mamfé. Bomu utidi
fɔfɔ bofiani ni nnya lefé nɛ.
16 Onanto eto diyuə ku kamisə nyənyə lə disiəko mba laayɛ lə kusu komfo
əsuə lə mə nkpə, ku Onanto eto betidi kenke.
17 Fɛfɛɛ, kuutsyuə saa mensilosə mɛ ɔnwɛ, itsyise mɔɔ, bɛmɔ bia ntəkə
mɛ lə əsuə, lə bote bə Yesu eto ndomunyə mini.
18 Mɔ bayimi, nlɛ bɔtɔ miə Bonamute Yesu Kristo eto lefonə lə disiəko
mimblɛ kenke. Ibə itə.

EFESOFƆ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Efesofɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto eto lelabi əsuə eso mini Kristo Yesu eto
ɔtɔnkpee, mɔ nlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə mimba léfo Onanto bɛnɔ nkpe
lə Efeso nya biyifo bani ku Kristo Yesu nya bietsyue wə etiki koto.
2 Lə Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo lə befi mə lefonə ku diyuə
bətə mi.

Onanto Aakpo Bo Atsyɔ Lə Kristo Eso.

3 Bitə lə bɔsɔ Onanto wə ni Bonamute Yesu Kristo eto Anto ani. Wə ni
nwə dífi lɛwɔnɔ eto atsyɔkpokpo nya nkpe kato kenke útə bo, se buyifo
bani ku Kristo eso.
4 Itsyise fɛ Onanto lə uyifo kawunsiə, wúuləkə bo utsyə koko nkə lə bubə
buyifo bani ku Kristo, bə lə buyifo kɛnkɛ ku mba əsuə lebua ləmbɔkɛ lə
əsuə lə wə ənəmi.
5 Se Onanto laala bo esoo, wúutsyue utsyə koko nkə ɛyɛ lə bo lɔniyifoyifo
ku Yesu Kristo esoo, lə bubə bofiani wə bebi. Nyamfo kon didi wə nsusu
kokoko nɛ.
6 Lə nyamfo eso ele bə bɔtɛsɛ Onanto lə wə lefonə kplɛ nə úfi útə bo
kafo faa ɛyɛ lə wə ubi lala əsuə eso.
7 Itsyise ɛyɛ lə Kristo eto kɔtɔ əsuəə, búnyə bofo, nyamfo ni bə búnyə
abua eto bufikatsyɛ. Nte Onanto eto lefonɛ kplɛ eto okle ni nə úfi útə bo
mfo.
8 Lefonə nə eto kakle ləmbə bɔtɛyi. Ɛyɛ lə wə kobetete ku kase wə nsusu
nyi lesa saa eso.
9 Útə bɔnɔ kasɔ ékpa wuee ketsyue kulakula ka béyifo bətsyə itə kə
bolosə ɛyɛ lə Kristo əsuəə.
10 Nyamfo ni bənkə lə lefe nəmə ayoo, bookpa eyifosa kenke bakɔ, lesa
saa nə nkpe kato ku kasɔ nya boofi asa nyamfo kenke bakpe lə Kristo eto
kalɔ.
11 Onanto ətə lesa saa əbə itə fe kase óla. Nya Onanto díləkə bo nkə
bofiani wə betidi ɛyɛ lə bo lɔniyifoyifo ku Kristo lə lesa nə útsyue útsyə
taa kasɔ ketsyikokɔ kẽ əsuə.
12 Nyaso bitə bomba ni betidi tutɛ Onanto díkələkə útsyə kokoko bɔnlɛ
kusu bobe itə Kristo, lə busiə nkpə bɔtɛsə Onanto eto diyənde.
13 Nya mi tsya léfiani Onanto eto betidi se bɛnɔ ɔnukualɛtiki nəmə ini
Ditiki Sɛɛ nəmə eto letsyabebe, be bínyə bofo, itsyise béfo wə bɛnɔ eso. Úfi
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə eto kɛnyɛ ɔ́tɛyi útsyə nkə wootsyese bo, útsyə mi lekpo
nkə biyifo wə bale.
14 Lɛwɔnɔ nəmfo ni nnya Onanto dífi óse uyi útə bo nkə bo tsya ebunyə
asa nnya útsyə kɛnyə útə mba ni wə bale kokooko. Uyisese əmfo lɛ bo
bote bə Onanto ebutə bomba ni wə bale nyə kedikɔ lə wə. Bitə bɔtɛsə wə
diyənde!

Paulo Áto Ola Lə Mba Léfo Kukue Komfo Eto Disi.

15 Lə nyamfo esoo, idu lə lefe nə mínɔ miə béfo Bonamute Yesu bɛnɔ, ku
kase biala mba kenke díkafo Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə banɔɔ,
16 maanyɛ Onanto ani bɔsɔ lə mi disi. Maakloma mi lefe saa lə mɔ olatoto
əsuə.

17 Nya maatɔ Onanto wə ni Bonamute Yesu Kristo eto Anto, ɔkɛnkɛnyə
kenke miə utə mi wə Lɛwɔnɔ nə luutə bitsyə ənə nya lə uləkə Onanto əmə
ote mi, bə lə bete wə kukɔnɔ.
18 Nya maatɔ wə minkə lə ɔsini mi ənəmi, bə lə binyə nnya eso ókpadi
mi óboko nkə lə bibə bete kusubebe ko eso ókpadi mi ku kase atsyɔkpokpo
itə mba ni wə balee, lefo koya
19 ku kase wə əsuəale kplɛ nyamə nlɛ keyifo kekleke lə bomba léfo wə
bɔnɔ əsuə. Nya əsuəale nyamfo, nnya nlɛ keyifo lə boo, lekateko wə
əsuəale kplɛ nyamə,
20 nnya úfi ótakasə Kristo utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə nya úfi wə útsyə lə
wə kodiani lə kato kenke.
21 Mfó Kristo nsi ɔnlɛ seka budi nya kato eto sekadidi saa ku kasɔ mfo
eto əsuəale saa əsuə ku əsuəale bamba saa nkpe wə kalɔ. Wə diye teke
kato əsuəale saa ku sekakedikɔ saa lə kawunsiə kamfo ku nka nsi luubə.
22 Onanto éfi lesa saa ókpe lə Kristo eto akpa kalɔ nya úfi wə útə
bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke fe asa kenke eto Onamute wə nso kenke.
23 Bafokanɔfɔ bamfo ni Kristo eto əsuə nnya dítə ɔflɔ kenke, nya Kristo
tsya ni nwə ləətə asa nnya kenke laaflɔ kalo.

2

Onanto Dítə Nkə Binyə Nkpe Ɛyɛ Lə Kristo Ǝsuə.

1 Kɔɔ se béta bibu nya bíyifo lebua itsyi lə mi koto mentsyuəmentsyue
əsuə esoo, bíyifo fe betidi ba díkpe lə lɛwɔnɔ əsuə.
2 Lefe nəmfóo, bísiə nkpə fe kawunsiə bua kamfo eto nkpəsiəsiə seka.
Bítəkəko əsuəale nnya nlɛ difule kato eto seka budi eto kama. Wə ni
lɛwɔnɔ nə nlɛ keyifo mɔmɔ lə mba lɛni bə bembutsyue Onanto koto.
3 Lə sitintii, bomblɛ kenke ətsyə fe mə nya búsiə nkpə lə bo alasa əsuə,
lə kase ińyə itə bo əsuə eto sinə ku nsusu seka. Ditsyəbi nəmfo lɛkɛ lə
bo eso Onanto dínyə ɔblɔ ókpe bo, fe kase únyə ókpe kawunsiə eto betidi
kenke, únə mə koto nɛ.
4 Fɛɛ se Onanto eto kaminsənyənyə itə bo mfui nya kasekɔ ləmbə lə
lelabi kplɛ nə onkpe utə bo esoo,
5 se búkpə lə lɛwɔnɔ əsuə lə bo abua yifoyifo esoo, útə busikli búbə nkpə
ku Kristo. Nya ɛyɛ lə Onanto eto lefonə əsuəə, búnyə bofokətə nɛ.
6 Se buyifo bani ku Kristo Yesu esoo, ótakasə bo úńyənsə ku wə, nya útə
buudi seka ku Kristo lə kato.
7 Onanto éyifo nyamfo nkə lə ufi ote mba luubə kama kenke wə lefonə nə
ləmbə bokatesəko ku kulesa saa ku wə kafoɛkpɛ lə kase únyə bo kaminsə
lə Kristo Yesu eso.
8-9 Itsyise ɛyɛ lə Onanto eto lefonə eso bínyə bofokətə, se béfo wə bɛnɔ
eso. Nya inni lə mi kosate eto kulesa saa eto buyifo eso. Bomu iyifo Onanto
eto ətəsa nnya úfi útə bə lə kuutsyuə saa lə ɔyɛ əsuə kato bobesə lə nnya
əsuə.
10 Onanto díyifo bo ku wə kosate eto ani nkə lə buyifo bani ku Kristo
Yesu nkə lə busiə kasɛɛ yifoyifo eto nkpə bo wə kosate lɛlɔ utsyə nkə bubə
busiə.

Kristo Éfi Betidi Kenke Ɔkɔ Beyifo Bani.

11 Bekloma biə bíambɔ bitsyi lə Yudafɔ əsuə, bomu bále mi fe betidi ba
lenyi Onanto. Yudafɔ eyifo mba laala alo, nya baaka mi bafɛfɛ bə betidi

laanla alo. Fɛɛ sitintii, mba laala alo eeyifo əsuə eto sinə eto lekpa nə betidi leefi ani keeyifo.

12 Bekloma biə lə lefe nəmfóo, bínyə kɔsɛsɛ lə Kristo ɔflɔ nya bíyifo bafɔ nya bíenyifo Onanto eto betidi ba úləkə fe kase Yudafɔ. Nya bíankɛ lə kɛnyɛ ka Onanto lékle ku wə betidi ku asa nnya eto kɛnyɛ útsyə ku mə. Nya isi enso ni bə kusubebe kukutsyuə saa mankɛ mi itə kulesa nya Onanto saa tsya mankɛ mi.

13 Fɛɛ mɔmɔɔ, ɛyɛ lə Kristo eto ukpə wə úkpə lə disi əsuəə, bóokpa mi mba díńyə kɔsɛsɛ kɔ tsya bíbə bíyifo bani ku Kristo Yesu.

14 Itsyise Kristo kosate léboko diyuə lə bo nti lə lefe nə eto lefe únə lɔniyifoyifo óboko Yudafɔ ku mba lenni Yudafɔ nti. Nya úfi wə əsuə óba kekisi ka nte fe ofati wə lɛkɛ lə mi nti úləkə.

15 Úləkə Yudafɔ eto kɔfi ku mə akpayifoyifo lenti ɛyɛ lə mə nkpə bo úsiə lə əsuə eto sinə əsuə bə lə ɔkɔ akpa ənuə nyamə beyifo mə utidi fɔfɔ ɔni bə lə beyifo bani ku wə, itə lə diyuə lə dibə lə mə nti.

16 Ɛyɛ lə Kristo eto ukpə wə úkpe lə uyikabie əsuəə, ókpla kədiə ka lɛkɛ lə akpa ənuə nyamə eto nti. Nya ɛyɛ lə ukpə əmə əsuəə, ótsyasə betidi akpa ənuə bamə eto nti béyifo utidi ɔni nya úyifo mə bani ku Onanto.

17 Nyaso se Kristo díbəə, óbe diyuə eto Ditiki Sɛɛ letsya útə mi betidi ba letsyonko Onanto ku bomba lɛfi wə.

18 Ɛyɛ lə Kristo əsuə nnya bo akpa ənuə nyamə kenke, Yudafɔ ku mba lenni Yudafɔ ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə, bofo buńyə lə Anto Onanto eto ənəmi.

19 Nyaso mimba lenni Yudafɔ ensini bafɔ ku bayɛkusutidi bio. Biyifo betidi bani ku mba ni Onanto eto bebi, ku bəməmbi lə wə diyo eto betidi nti.

20 Mi tsya eyifo fe ofati wə báto bətəkə kekleke lə ketsyikokɔ eto leba nə batɔnkpe ku bənyɛləkətidi lékpe lə kasɔ nya Kristo Yesu kosate ni oseke əmə.

21 Wə ni utidi wə lɛkɔbe diyo nə báto bətəkə mfó eto akpa nnya kenke ɔkɔ, nya útə léfiani Onanto eto kedikətəkɔ kɛnkɛ.

22 Nya lə mi lɔniyifoyifo ku wəə, balɛ mi tsya booto fe diyo kakɔ ku mi bətsyuə bə lə befiani kəsiəkɔ itə Onanto ɛyɛ lə wə Lɛwɔnɔ nəmə əsuə.

3

Paulo Éfi Ditiki Sɛɛ Nəmə Úsuko Betidi Ba Lenni Yudafɔ.

1 Lə nyamfo esoo, mɔ, Paulo, wə bakpe lə Aba eto diyo lə Kristo Yesu eto disi lə mi mba lenni Yudafɔ esoo, maato ola kətə Onanto.

2 Sitintii, mfo nnɔ miə bíɔnɔ kase Onanto lə wə lefonə əsuəə, dífi keyifo kamfo ókpe mɛ lə kɔni nkə nyifo itə mi kasɛɛ eso.

3 Fe kase mínkawɔni kliminti míntsyese mii, Onanto ələkə wə ketsyue ka úyifo ɔ́kulaa, óte mɛ.

4 Lə bekla kukue komfoo, biunye kase minɔ akulasa nnya nkpe lə Kristo əsuə kasɔ.

5 Kɔɔ Onanto məntə kawunsiə eto betidi te akulasa nyamfo. Fɛɛ mɔmɔɔ, útə ɛyɛ lə wə Lɛwɔnɔ əsuə úləkə asa nyamfo ótə wə batɔnkpe kɛnkɛ ku wə bənyɛləkətidi.

6 Asakulakula nyamə ni bə útə nkə ɛyɛ lə wə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuəə, mba lenni Yudafɔ tsya əbə báfiani mba leedi Onanto eto bikə ku Yudafɔ, bákɔ

beyifo əsuə eto uyi ɔni, bənyə kedikɔ lə kɛnyɛtsyətsyə ka Onanto dítsyə
ɛyɛ lə Kristo Yesu əsuə.
7 Onanto éyifo mɛ wə Ditiki Sɛɛ nəmfo eto uyifoyifo ɛyɛ lɛ wə ətəsa nnya
úfi útə mɛ lə wə əsuəale əsuə eso.
8 Mɔ nwə ni ɔfɛfɛ kenke minso lə mba léfo Onanto bánɔ ntii, ətə ɛyɛ lə
wə lefonə əsuə mfi wə Ditiki Sɛɛ fokoya nɛ nkpe lə Kristo əsuə mbe letsya
ntə mba lenni Yudafɔ.
9 Nya lə nyifo betidi lə bənyə kase ele bə befi Onanto eto akulasa eto
ketsyue beyifo keyifoo, Onanto wə ni nwə díyifo asa nnya ta, éfi wə akulasa
nyamfo ɔ́kula taa lə lefe kokoko nə léfe əsuə.
10 Itə lə bayɛ lə bafokanɔfɔ əsuə bələkə Onanto eto kobe ateate kpə
nyamə bate kato eto batɔnkpe ku bəsuəalenyə ba nlɛ seka budi lə kato
eto kawunsiə.
11 Nyamfo eyifo ketsyue manlo ka Onanto díyifo útsyə taa kokoko.
Məmɔɔ, útə ketsyue kamfo əbə itə ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo əsuə.
12 Lə lɔniyifoyifo ku Kristo se bófo wə bɔ́nɔ esoo, ókpe bo nkɛale bə
bɔnyi bɔfi Onanto lə bokakase əsuə.
13 Nyaso nlɛ mi lekpakpa minkə lə kanyi ka minlɛ bunyə lə mi kɛnyɛ
esoo, məntə lə elo mi ani itsyise biunyə kutəkə lə nnya əsuə.

Kristo Aala Bo.

14 Fe kase minlɛ bɔtɛyii, nyamfo eso maase akonki kato ola lə Anto əmə
eto ənəmi nɛ.
15 Wə ɔflɔ asa nnya kenke nkpe kato ku kasɔ laafo mə diye ketsyiko.
16 Nlɛ ola boto miə Onanto lə utə wə Lɛwɔnɔ lə difi ni əsuəale nə nkpe
lə wə diyənde nə léba lékpoo, lə didufə lə mi ketu kəmiə ke.
17 Nya nlɛ bɔtɔ tsya miə Kristo lə uyifo wə kəsiəkɔ lə mi ketu kəmiə ɛyɛ
lə bofokanɔ əsuə nya lə mi lelabi eto keyudu lə kedufə lə kasɔ kekleke fe
kase kuyi eto kale leeyifo nya lə dimuə ale,
18 bə lə mi ku mba léfo Onanto bánɔ kenke lə binyə əsuəale lə bɛnɔ kase
Kristo laala mi kasɔ, lelabi nə leba lenkpo, lɛyɛ letsyo, lebe kato fanloo nya
letsyo disu kasɔ tsya.
19 Nya lə bibə bete Kristo eto lelabi nə biembofo kasɔ bɔnɔ kalosə bə lə
Onanto eto ditsyəbi nəmə lə diyi mi əsuə kenke.

Paulo Átɛsə Onanto.

20 Onanto eto əsuəale ni nnya nlɛ keyifo lə bo əsuə. Woafo lesa saa nə
lefe itə bo buyifo kətə bo enso kase boatɔ nye boebu disi ketsyiko kulaa
tsya.
21 Atɛsə itə Onanto lə bafokanɔfɔ nti ɛyɛ lə Kristo Yesu əsuə itə lefe saa
ku idu məmɔ isu manlo manlo! Ibə itə.

4

Kristo Ǝtə Nkə Bafokanɔfɔ Kenke Yifo Bani.

1 Nyaso mɔ nwə nlabe lə diyo, se meeyifo Bonamute eto keyifo esoo,
nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ minkə bisiə nkpə bo lɛflɔ bokate ko bokpadi bo Onanto
lékpadi mi.
2 Bebokosə əsuə kasɔ lefe saa, biyuə buɛɛ ku lə bɛkɛ disuətsyə. Biləkə
mi lelabi bete bətsyuə ku lə bɛkɛ dibusə bitə mi bətsyuə.
3 Bekplatsya lə biyifo lesa saa lə kɛnyɛ kani əsuə fe kase Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
nəmə dífi mi ɔ́kɔ, lə bisiə nkpə lə diyuə əsuə.

4 Ǝsuə ani ku Lɛwɔnɔ lɔni ete nkpe fe kase kusubebe kɔni hã nkpe mi
nya ini nko eso Onanto lékpadi mi nɛ.
5 Onamute ɔni ku bofokanɔ bɔni ku ntufləsəfləsə eto lekpa lɔni tsya ete
nkpe.
6 Nko ini bə Onamute ku Anto ɔni ete nkpe itə betidi ba kenke nya
uyifo asa kenke eto Onamute, weeyifo keyifo kayɛ lə bo əsuə nya onkpe lə
bomblɛ əsuə.
7 Nya ətəsa nnya únə kafo útə bo utsyuə saa, akate ko kase Kristo dítə.
8 Nyaso Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi nkə,
“Se óbe úsu kato fanlofanloo,
ókpa mba kpə úləkə utsyiko lə sidomu əsuə úsuko.
Nya úsie ətəsa útə betidi.”
9 Nya se bátɛyi bə óbe úsu kato fanlofanloo, nnya kasɔ nkpə? Nnya kasɔ
ni bə tutɛɛ, ɔ́yifə úbə taa kawunsiə kamfo eto kasɔ ke.
10 Nya utidi ɔni əmə lɛyifə úbə kasɔɔ, wə ke disi óbe úsu kato fanlofanlo
nɛ, oso utsyuə saa nya ófo unsi lə lesa saa əsuə lə kato ku kasɔ kenke.
11 Wə ni nwə dísie ətəsa útə utidi saa nya úləkə bətsyuə báfiani batɔnkpe
nya bətsyuə tsya lefiani bənyɛləkətidi, nya bətsyuə tsya lefiani mba laabe
Ditiki Sɛɛ nəmə letsya, bətsyuə ni mba laalɛ bafokanɔfɔ ola, nya bətsyuə
lefiani bateasa.
12 Úsie ətəsa nyamfo útə nkə lə ufi ɔlɔ Onanto eto betidi utsyə bə lə ufi ɔlɔ
bafokanɔfɔ utsyə lə beyifo wə keyifo, nya yɛkɔ ku nyamfoo, lə ufi əsuəale
okpe Kristo eto əsuə nnya ni bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə.
13 Onanto éyifo nyamfo nkə lə bomblɛ lə bubə buyifo bani lə nnya bofo
bɔnɔ əsuə, ku lə bubə bote Onanto eto Ubi əmə. Lə bubə bobe bɔflɔ butsyə
fe Kristo nya lə wə ditsyəbi nəmə kenke lə leba didufə bo lə əsuə butsyə
fe wə ke.
14 Nya boensi embutsyə fe bekpefi ba eto nsusu dímambe, ba asatete fɔfɔ
saa nte fə ufiebi wə laasɔ keke mə kesuko sɛtɔ ku kama, nya bidiabidia
eto bateasa laawɛ mə kakpe lə mə nsusu bua əsuə.
15 Lə nyamfo eto kɛnyɛ, bə lə bɔtɛyi ɔnukualɛ lə lelabi əsuəə, bubə bobé
lə kusu saa əsuə fe Kristo wə nwə ni bo disi.
16 Wə lɛkɔbe utidi eto uyi əmə kenke eto ntsyakɔ ku kate kenke ɔnlɛ
ɔni, itə bə utidi eto uyi əmə kenke eeyifo keyifo lə kusu əsuə, kabé kaflɔ
kawunsə lə lelabi əsuə.

Bisiə Nkpə Fe Onanto Eto Bebi Seka.

17 Nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ lə Bonamute eto diye əsuə minkə biensisiə nkpə fe
mba lenyi Onanto, ini asa bimba hã eto disi beebu.
18 Nya mə nsusu nkpe lə ketuntu əsuə. Nya bəmbə kedikɔ saa lə Onanto
eto nkpə bo wəətə əsuə, itsyise benyi nnya kulesa kon tsya, nya bankpe
letotidi.
19 Benyi kofani nyaso asa buayifoyifo eto kama hã bəətəkəko. Nya
baasɛsə ənəmi lə asa nnya laabiasə əsuə eto sinə saa eto buyifo əsuə.
20 Bebe, inni nyamfo eto okle békase bitsyi lə Kristo əsuə.
21 Mɔ éfi nnya minkə bɛnɔ asa itsyi lə wə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə. Nya fe
mba ntəkəko wə kamaa, báte mi ɔnukualɛtiki nnya nkpe lə Yesu əsuə.
22 Beyani ditsyəbi koko eto nkpə bo bísiə, nə dítə bísiə nkpə bo eto okle
bísiə léfe. Asa nyamfo díkawɛ mi kakpe nya bíkətəkəko əsuə eto sinə eto
eyifosa eto nkpə bo laabiasə utidi eto nkpə.
23 Bɛtsyi mi ketu ku nsusu bɛwuninsə lə biyifo bafɔfɔ.

24 Nya bifi ditsyəbi fɔfɔ nə béyifo lə Onanto eto ditsyəbi əsuə nya weeyifo
asa lə kusu ko diyifo kɛnkɛ bekpe fe awu.
25 Nyaso bɛyɛ sidia bɔtɛyi. Utsyuə saa tɛyi wə ɔyimitsyuə ɔnukualɛ
itsyise bo nti eto utsyuə saa lɛkɔ buyifo Kristo eto əsuə.
26 Lə ənyə ɔblɔɔ, məntə lə fə ɔblɔ əmə lə okpa fə okpe lə lebua əsuə nya
məntə lə kofe lə kudufə fə diyo ku ɔblɔ.
27 Biəntə Obonsam kusu saa.
28 Utidi wə leeyuu, sinkli ɔyɛ buyu lə ufi wə ani uyifo keyifo sɛɛ lə ɔkɛ
lesatsyuə nə ofo bufi kawunsəko bakombo.
29 Biəntə lə ditiki bua saa lə lɛbɔ ditsyi lə mi kɛnyɛ, bomu bidi etiki nnya
lɔɔwunsəko utidi lɔ wə utsyə, lə iyifo lɛwunsəkobi itə mba lɛnɔ nnya.
30 Bienyifo kulesa nə lembutə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nyə disuəyuə. Itsyise
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ befi bətsyə mi lekpo nə lete bə nə Onanto ebofo mi lə nkpə
lə diyi fɛfɛ nəmə əsuə.
31 Biəntə lefonfi lɛkɛ lə mi əsuə, biləkə ɔblɔ kekleke ku lefonyi bitsyiko
lə mi akɔɛsi. Biləkə lə mi nti kudukpokpo bimba, betidi eto diebiasəbiasə
ku nsusu bua saa kenke fifi lə utidi əsuə.
32 Lə nnya kɛnyɛɛ, bitə lə mi bətsyuə eto asa lə ɛlɛ mi kaminsə lə biyifo
kafo ɛkpɛ bitə bətsyuə. Bifi abua bɛtsyɛ bətsyuə fe kase Onanto tsya dífi
mi ale ɔ́tsyɛ mi ɛyɛ lə Kristo əsuə.

5

Bisiə Nkpe Bo Lɔɔkɛ Onanto Ɔkɔɛ.

1 Se biyifo Onanto eto bebi lala esoo, ele bə bekplatsya lə bitsyə fe wə.
2 Biləkə lelabi bete lə mi nkpəsiəsiə əsuə fe kase Kristo laala bo nya úfi
wə əsuə fe kedi ka laanyi fififi útə Onanto lə bo disi. Nyamfo eyifo keditətə
ka laakpe Onanto disuəyuə.
3 Se biyifo Onanto eto betidi esoo, yensile bə bakpo sɛsɔnɔdi ku
asinsayifoyifo saa nye kunəkpə eto diye ko lə mi nti.
4 Nko ke yensile bə bɔtɛyi kulesa butsyiko lə asinsa əsuə ku akɔɛnsa nye
amumusa əsuə. Bomu ele bə bufi lɛninsɔ butə Onanto.
5 Itsyise mi kosate yi biə utidi wə kee ni ɔsɔnɔdi nye leeyifo asinsa
nye nkpe kunəkpəə, embunyə kedikɔ lə Kristo ku Onanto eto sekakedikɔ
kəmiə. Lə ɔnukualɛ əsuəə, kənənsɛ lə asa əsuə akateko sifiəsumu.
6 Biəntə lə kuutsyuə saa lə ɔwɛ mi okpe ku etiki bimba saa, itsyise asa
nyamfo eto kakle eso Onanto eto lefonyi looba lekpo lə mba nkpe letotidi
əsuə nɛ.
7 Nyaso mi ku mə mamfloma ani bətsyuə lə mə eyifosa əsuə.
8 Itsyise kɔɔ, bɛkɛ lə ketuntu əsuə, fɛɛ mɔmɔɔ, se bíkafiani Bonamute
eto betidi esoo, bifi bekpe lə diyənde əsuə. Nyaso bisiə nkpə fe betidi ba
nkpe lə diyənde əsuə,
9 itsyise awɔnsa nnya laabɔ ketsyi lə betidi ba nsi nkpə lə diyənde əsuə
ni asa sɛɛ buyifo, asa buyifo lə kusu əsuə ku ɔnukualɛ tɛyitɛyi.
10 Bekplatsya lə bekase asayifoyifo nnya laakpe Bonamute disuəyuə.
11 Biankɔ ani ku mba eto eyifosa nsi nyɛ lə ketuntu nnya laambɔ awɔnsa
saa əsuə. Bomu biləkə mə bete.
12 Itsyise iyifo afanisa tinti bə bedi etiki itsyiko lə eyifosa nyamfo eto okle
əsuə lə kabiɔbiɔ əsuə kula tsya.
13 Nya lə bələkə asa nyamə kenke lə diyənde əsuə batée, ete boonyə mə
ditsyəbi nəmə kosate wuee nɛ.

14 Itsyise lesa saa nə bələkə batee lekplee, aabɔ bəənyə lə diyənde əsuə.
Nyamfo eso baatɛyi bə,
“Sankli fə nwə nlɛ selabe,
taka etsyi ɔkɔmə əbə,
lə Kristo lə uyənde okpo fə lə əsuə.”
15 Nyaso bebe sinini kase binsi nkpə. Biənsiə nkpə fe betidi ba lenyi kobe. Bomu bisiə nkpə fe betidi ba nyi kobe.
16 Biyifo kusu ko ditu mi mfo eto keyifo kukɔnɔ, itsyise asa buayifoyifo lə lefe nə bonkpe mfo əbə ebe kato tinti.
17 Le nyasoo, bienyifo mi əsuə fe betidibuki. Bomu bɛbɛbɛ lə bete asa nnya Bonamute əmə laala nkə biyifo.
18 Biənnə nte bikpə itsyise nyamfo akpe mi lə abuayifoyifo əsuə. Bomu bitə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lə lefo disiə lə mi kenke.
19 Nya bifi Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue eto əsə eto etiki, ku atɛsɛ eto əsə, ku bofokanɔ eto əsə bidinko mi bətsyuə etiki. Nya bifi atɛsɛ eto əsə ku əsə minimini bɛtɛsə Bonamute lə mi akɔɛsi.
20 Bɛsɔ Boanto Onanto ani lefe saa lə lesa saa əsuə ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo eto diye əsuə.

Usə Ku Usiə Eto Nkpesiəsiə

21 Bebokosə mi əsuə kasɔ bitə bətsyuə fe kase biebu Kristo seka.
22 Besio bokosə mə əsuə kasɔ bətə mə kosate eto bəsə fe kase baabokosə əsuə kasɔ kətə Bonamute əmə.
23 Itsyise usə ni disi utə usiə fe kase bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto disi ni Kristo. Ditsyukpa nəmə ni Kristo eto əsuə eto sinə nya Kristo kosate əmə ni se Ofomfokətə.
24 Lə nyamfo esoo, fe kase bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə lebokosə əsuə kasɔ dítə Kristoo, nko ke ini bə bəsiə tsya bokasə mə əsuə kasɔ bətə mə bəsə lə lesa saa əsuə nɛ.
25 Bəsə, bela mi bəsiə fe kase Kristo léla bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə nya úfi wə nkpə útə lə ni disi seka.
26 Úyifo nyamfo lə ufi uyifo bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə kɛnkɛ utə Onanto lə lefe nə eto lefe úflə ni ku wə ditiki fe ntu ókpasə.
27 Waanla nkə keni kukətsyuə saa lə kələ ni kukalebe saa lə kakpɔtsyi, nye lə keni kukətsyuə saa eto okle lə kətəkə lə ni. Ola nkə lə bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə lə diyifo kɛnkɛ, bənnyə kabiakɔ saa lə ni. Lə balɔkɔsə ni kukɔnɔ fɛ befi ni babɔnko lə wə ənəmi.
28 Mmə ke ele bə bəsə la mə bəsiə fe kase baala mə kosate eto əsuə eto sinə nɛ. Nya osani wə laala wə usiəə, wə kosate ɔnlɛ bola.
29 Kuutsyuə saa eenyifo wə əsuə eto sinə disiale. Bomuu, waalɛ se ola bə lə sɛkɛ ale, fe kase Kristo leeyifo kətə mba bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə.
30 Itsyise wə əsuə eto lekpa buni butə wə.
31 Fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi nkə, “Lə nyamfo eso osani du lə wə anto ku ambe ɔflɔ usu ɔkɔ ku wə usiə nya mə inuə bamə loofiani əsuə eto sinə sɔni.”
32 Kasɔnɔnɔ ka letsyoo, abiɔ kakpe lə ditiki nəmfo kəmiə. Mɔ éfi nnya fe Kristo ku bafokanɔfɔ eto ditsyukpa əsuəə, banlɛ etiki budi ketsyiko.
33 Fɛɛ ɛlɛ etiki budi ketsyiko lə fintsya əsuə. Nya ni bə, ele bə mi utsyuə saa la wə usiə fe wə əsuə, nya usiə saa tsya lə ubu wə usə.

6

Bisiə Nkpe Bo Dińyə Itə Bebi Ku Antomə.

1 Mi bebii, bitsyue mi antomə ku ambemə koto fe kase ɛnyɛ lɛ Kristo eto
kusu əsuə itsyise nnya ni lesa nə lɛtsyɛ bə biyifo nɛ.
2 Kɔfi kpekpe tutɛ ko kɛnyɛtsyətsyə nkpe ni bənkə, “Bu fə anto ku fə
ambe.”
3 Isukosə ɛtɛyi nkə, “Bə lə ɛlɛkɛko fə lə əsiə nkpə kəntsyɛ lə kasɔ kamfo
əsuə.”
4 Antomməə, biankpe mi bebi lɛblɔfi. Bomuu, bikulɛsə mə lə binə mə ku
kɔlɛlɛlɛ ɛyɛ lə Bonamute eto bofokanɔ eto kusu əsuə.

Ele Bə Bisiə Nkpe Kukɔnɔ Ku Mi Banamute.

5 Ndomufɔ, mimba leeyifo betidi bamba eto nyifoo, bebokosə əsuə kasɔ
lə bitsyue mi kasɔ mfo eto banamute koto itsyi taa mi ketu kəmiə fe kase
bietsyue Kristo eto ditiki koto.
6 Bienyifo nko lə lefe nə mə ənəmi ntəkə lə mi əsuə bə lə batɛsə mi eso
bomuu, bifi mi əsuəale kenke biyifo lesa nə Onanto laala, fe Kristo eto
ndomufɔ.
7 Biləkə kafo faa biyifo keyifo fe Bonamute əmə bɛnlɛ ke buyifo kətə
seka, nya inni utidinini saa.
8 Bekloma biə Bonamute ebofo utsyuə saa kayo, ndomunyə feni o-o, nwə
nsi wə əsuə əsuə feni o-o ɛyɛ lə keyifo sɛɛ ka feeyifo kumə.
9 Banamute, mi tsya yifo nkomə ke bitə mi ndomufɔ. Biankpe mə sikpi,
itsyise biyi biə nwə ni mi ku mə Onamute əmə kpe kato. Waambe utidi
eto ənəmi lə etiki bola kələkə əsuə.

Bifi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Eto Bemake Bikakpɔ Lema.

10 Lə kalosəkɔɔ, kase biyifo bani ku Bonamute, lə isi ɛkɛ ale beso ɛyɛ lə
wə əsuəale kplɛ nyamə əsuə.
11 Bekpe mi bemake kenke bia Onanto dítə mi bə lə befo buńyə kekleke
lə Obonsam eto awɛsu bua nyamə əsuə.
12 Itsyise inni bo kuu betidi nlɛ bɔkpɔ. Bomu bo ku awɔnɔ bua eto
əsuəale, lɛwɔnɔ eto əsuəale eto baka, kawunsiə tuu kamfo eto əsuəale
eto baka, ku asa buayifoyifo eto baka ba nkpe kato eto əsuəale bɔnlɛ
bɔkpɔnko.
13 Lə nyamfo esoo, bifi Onanto eto bemake kenke bekpe. Bə lə diyi bua
nəmə əbə ditu mii, biofo buńyə kekleke kakpɔ lema nəmə isu kalosəkɔ,
nya lə əsuəale lə isi ibu ɛkɛ mi lə əsuə.
14 Nyaso bińyə kekleke! Bifi ɔnukualɛ eto Ditiki Sɛɛ nəmə bekle nkɛ fe
abɔsu lə bifi kasɛyifoyifo biti fe akɔɛsibi eto situ eto etisa.
15 Ditiki Sɛɛ nə ləənə diyuə kabokoo eto bɔtɛyi, lə diyifo mi afɔkpa nya
biokpe bisu lema.
16 Ɛwunsə lə nyamfo əsuəə, bifi bofokanɔ bɛlɛ lə ani lə idi lesa nə loota
mi əsuə lə lema. Itsyise nnya ni lesa nə loofo itə mi lə olontidi əmə ata mi
wə kabe ka nte fe ute wə nlɛ bunyə fla fla fla nya yaninsə ute əmə.
17 Nya bifi situ eto lemankpakpa nə ni Onanto eto nkpə bofokətə biti lə
disi ku Onanto eto ditiki nə ni kalande nə Lɛwɔnɔ dítə mi bɛlɛ kekleke lə
kɔni.
18 Bikato ola lefe saa kətə Onanto. Bɛtɔ Onanto eto bɔwunsəko kekleke fe
kase Lɛwɔnɔ nəmə loote. Lə nyamfo esoo, bińyə bikabe kusu, nya yaanlo
mi ani. Bikato ola lefe saa lə mba lefiani Onanto eto betidi kenke eto disi.

19 Beto ola tsya lə mɔ disi bə lə Onanto lə ufi lesa nə ele bə ntɛyi okpe
mɛ lə kɛnyɛ bə lə ntɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə ku bofokanɔ lə sikpi mante mante
əsuə, bə lə mbe letsya nləkə asakulakula nnya nkpe lə Ditiki Sɛɛ nəmə
əsuə nte.
20 Ditiki Sɛɛ nəmfo eso mini ɔtɔnkpe wə béti bákpe lə diyo mfo nɛ. Beto
ola bə lə mfo ni bɔtɛyi ku unnyə fe kase ele bə ntɛyi ni.

Bɔlɛ Mi Bokla.

21 Tihiko, bo ɔyimisani lala, wə leeyifo asa lə Bonamute eto kusu əsuəə,
ebubə ɔtɛyi mi kase minte ku keyifo ka kenke minlɛ mfo.
22 Botsyese ko minlɛ wə miə ubə ɔtɛyi mi kase bonkpe mfo nya lə okpe
mi nkɛale.
23 Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo lə bətə mi bafokanɔfɔ kenke,
diyuə ku lelabi ku bofokanɔ.
24 Onanto eto lefonə lə ditəkəko betidi ba kenke laala Bonamute Yesu
Kristo ku lelabi manlo.

FILIPIFƆ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Filipifɔ

1 Mɔ, Paulo, ku Timoteo ba ni Kristo Yesu eto beyifoyifo lɛwɔni kukue komfo.
Bufi bɔnlɛ kətə mi Onanto eto bafokanɔfɔ kenke ba nkpe lə Filipi nya biyifo bani ku Kristo Yesu, ɛwunsə lə mi batɔnkotɔnko ku mi bawunsəkotsyuə tsya.
2 Bɔlɛ bɔtɔ boə Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo eto lefonə ku diyuə lə disiəko mi.

Paulo Áto Ola Lə Bafokanɔfɔ Ba Nkpe Lə Filipi Eto Disi.

3 Lefe saa nə ke minkloma mii, maasɔ mɔ Onanto ani lə mi disi
4 Nya lefe saa nə ke minlɛ ola boto lə mimblɛ kenke eto disii, maato wə ku disuəyuə.
5 Itsyi lə kase bɛwunsəko mɛ lə Ditiki Sɛɛ nəmə eto keyifo əsuə idu lə kasɔ ketsyikokɔ ibə ese mɔmɔ eso.
6 Mfo nnɔ miə Onanto wə dítsyiko keyifo sɛɛ kamfo kasɔ lə mi ntii, ebusukosə ke isu ese kalosəkɔ lə Kristo Yesu eto dibəfe nəmə.
7 Bekpe mɛ lə nsusu lefe saa nya ɛlɛkɛ itə bə nkebu disi ketsyiko lə mimblɛ əsuə nko. Itsyise mimblɛ efi kətsyuə lə kusu ko Onanto dítə mɛ, mɔmɔ əmə minlabe lə diyo ku lə lefe nə mísiə lə mɔ əsuə əsuə bə lə nta Ditiki Sɛɛ nəmə disi bə lə betidi lə bafo ni banɔ bəńyə kekleke.
8 Onanto ni mɔ odansiɛ nkə sitinti minlɛ bɔtɛyi minkə lelabi nə eto okle nkpe lə Kristo Yesu əsuə útɛ boo, ni okle minfi minlɛ mi butə nɛ.
9 Nlɛ ola boto miə mi lelabi nə nkpe mii, lə disi lebe kato lekpe leso, lə befo ditiki nəmə kasɔ bɔnɔ kala kələkə kukɔnɔ kətə əsuə.
10 Nyamfo luutə befo lesa sɛɛ buləkə kətə əsuə bə lə Kristo eto diyi nəmə əsuəə, biuyifo basɛɛ ba əsuə dikpilolo saa ləmbɔkɛ.
11 Ɛwunsə lə nyamfo əsuəə, bə lə kasɛyifoyifo ka eto okle Yesu Kristo hã ləətə utidi leeyifoo, lə keyi mi əsuə, bə lə befi babesɛ Onanto kato, bətə wə dibu ku atɛsə.

Utidi Wə Leeyifo Yesu Eto Keyifo, Ebunyə Nkpe.

12 Mɔ bayimi, nla miə bete sitinti miə asa nnya dítu mɛɛ, əbə ɛwunsə bə Ditiki Sɛɛ nemə əbə dínyə sɛtɔsusu bomu.
13 Itə nyasoo, bamamanyə ba kenke nkpe lə lekayo mfo ku betidi bamba kpə ba kenke nkpe lə lekayo mfo ənyə bətsyuə lekpo bə bákpe mɛ lə diyo itsyise nyifo Kristo eto uyifoyifo eso.
14 Ɛwunsɛ ku nyamfoo, mɔ bokpe lə diyo esi itə bafokanɔfɔ kpə esi bakpe utu bawunsə lə Bonamute əmə əsuə itə bensiate sikpi lə Ditiki Sɛɛ nəmə budi ku ute.
15 Lə sitintii, mə nti betidi eto bətsyuə aayɛ lə kutsyuəsɛ kpɔkpɔ əsuə kedi Kristo eto ditiki nəmə kate, nya baala bə baatanko mɛ lə ni bɔtɛyi əsuə, fɛɛ bətsyuə eeyifo nnya ku nsusu sɛɛ.
16 Lelabi dítə betidi eto lekpa nuəfə nəmfo bə babe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya mmə, itsyise beyi bənkə bokpe Onanto lékpe mɛ nke nta Ditiki Sɛɛ nəmə disi.

17 Fɛɛ betidi eto lekpa tutɛ ábe Kristo letsya lə kusu ko əmə boonyə
kutəkə kətə mə suə eso, nya inni lə ɔnukualɛ əsuə, bomu bə lə beyifo nko
lə kanyi ka minlɛ bunyə lə diyo nəmə kafo lə kabe kato kaso.
18 Fɛɛ nyamfo menyifo kulesa. Nya ni bə utsyuə abe Kristo letsya lə sidia,
sidia əsuə o-o, lə ɔnukualɛ əsuə o-o, mɔ alɛɛ, bə bábe Kristo letsyaa, nnya
mate aakpe mɛ disuəyuə.
19 Nya muusukosə disuəyuə nəmə bunyə itsyise nyi miə ɛyɛ lə mi olatoto
əsuə ku lə bɔwunsəko bo laabɔ ketsyi lə Yesu Kristo eto Lɛwɔnɔ əsuəə,
booləkə mɛ lə diyo.
20 Nnya əsuə mimfi ənə mintəkə ku minlɛ kusu bobe kekleke ni bə medi
kofani lə mɔ keyifo əsuə. Bomu bə lefe saa, ku lə titlu mɔmɔɔ, lə nkpe
nkɛale ku mɔ əsuəale kenke, bə muunə dibu mboko Kristo, lə nkpe nkpə
o-o nye lə bukpə mínkpe tsya.
21 Nya be ni nkpə? Lə mɔ kutsyəə, nnya ni bə lə nsi nkpə ntə Kristo.
Nya lə nkpee, nnya bomu luusi yooboko mɛ kutəkə eso nɛ.
22 Lə nnya ete minsi muusiə nkpəə, eni muuyifo keyifo ka luubə kutəkə.
Fɛɛ mante nnya ele bə mfi lenti, ukpə lee nkpə.
23 Mɔ nsusu áma lə akpa əsuə. Eni moola tinti miə maabɔ lə nkpə bomfo
nsu nsiə lə Kristo ɔflɔ, itsyise nyamfo alɛkɛ eso famfamfamfa.
24 Fɛɛ lə mi esoo, efe bə nsi nsiə nkpə lə kawunsiə kamfo.
25 Se mimfo nyamfo minɔ nko esoo, nyi miə muusiə lə mimblɛ kenke ɔflɔ
nsukosə nyifo bo kenke minlɛ buyifo bə lə busu sɛtɔ, lə bunyə disuəyuə lə
Kristo bofokanɔ əsuə.
26 Nyamfo luutə bə lə mbə mi ɔflɔ bioo, biunyə kusu bebesə əsuə kato
ɛyɛ lə mɛ əsuə bə biyifo bani ku Kristo Yesu eso.
27 Lesa nə lefé mɔmɔ ni bənkə bisiə nkpə bo dinyənko mba léfo Kristo
eto Ditiki Sɛɛ nəmə bánɔ. Itə bə lə mbə mi ɔflɔ o-o, məmbə o-o, lə nnɔ
ntsyiko lə mi əsuə bənkə bińyə kekleke lə lɛwɔnɔ ku nsusu əsuə nya bińyə
kɛnyɛkani lə mi bofokanɔ əsuə bɛnlɛ Ditiki Sɛɛ nəmə disi bota.
28 Biante mi balo sikpi. Bomu bińyə ku utu kekleke. Nyamfo loote mə
bə mə ebonya bedufəə kasɔ nya mi ebutəkə mə kato, itsyise Onanto nwə
nlɛ bɔkpɔ kətə mi, ebutə bitəkə kato.
29 Itsyise bətə mi kusu bə bisumu Kristo inni bə lə befo wə bɛnɔ ete eso,
bomu bə lə binyə kanyi tsya lə wə disi eso.
30 Nya mɔmɔɔ, bɛkpɔnko mɛ lema nəmə. Lema nəmə bínyə míkakpɔ
kɔ əmə ete nɛ. Nya fe kase bɛɛnɔ, ni əmə ke ete minsi minlɛ bɔkpɔ nɛ.

2

Ele Bə Bebokosə Ǝsuə Kasɔ Bitə Mi Bətsyuə.

1 Mfo nnɔ miə mi nkpə bo benkpe lə Kristo əsuəə, ətə bínyə əsuəale.
Nya wə lelabi ləəyuəsə mi ketu. Biyifo bani ku wə Lɛwɔnɔ, nya bɛnlɛ mi
əsuə wɔkɔkɔkɔɔkɔ lə kafoɛkpɛ ku kaminsənyənyə əsuə bitə bətsyuə.
2 Nnya lə nko ini sitintii, nyalɛ muukənko mi miə bitə lə nyə disuəyuə
bə nsusu bɔni ku lelabi lə lɛkɛ bo nya lə biyifo lɔni lə lɛwɔnɔ ku disibubu
əsuə.
3 Bienyifo kulesa nə lete mɔ mate hã eto lɛlɛkɛsə nye əsuə katobəsəbesə
eto ditsyəbi. Bebokosə əsuə kasɔ, nya bibu betidi bamba fe balɛkɛ baso
mi.
4 Nya bɛbɛbɛ betidi bamba eto kasɛɛ, inni fə mate eto lɛlɛkɛsɛ ete.
5 Bitə lə nsusu bo lɛkɛ Kristo Yesu, lə bɔkɛ mi tsya.

6 Nnya ni bə ite bə okpe Onanto eto ditsyebi tsyaa, wóemfi nnya lə
əsuəale əsuə nkə lə okate ku Onanto.
7 Bomu lə wə kosate eto lelabi əsuəə, úfi lesa saa nə nte wə útə kafo faa,
nya úyifo wə əsuə usumutidi. Nya úbə bále fe kawunsiə kamfo eto utidi.
8 Utidi eto ditsyəbi lɛkɛ wə nya óbokosə əsuə kasɔ nya ɔ́yɛ lə
kototsyuetsyue eto kusu əsuə úsu taa ukpə kəmiə, ukpə lə uyikabie əsuə.
9 Ɛyɛ lə nyamfo esoo, Onanto ábesə wə kato ka nso kenke, nya úfi diye
nə nso bɔmɔ kaso diye saa útəkə wə.
10 Nya lə bakpadi Yesu eto diyee, ele bə asayifoyifo nnya kenke nkpe kato
ku kasɔ ku nnya nkpe lə kasɔnti se akonki bətə wə.
11 Nya məmblɛ luufe kɛnyɛ batɛyi bə Yesu Kristo ni Bonamute, bə lə befi
batɛsə Onanto wə ni Boanto.

Biyənde Fe Befandebi Lə Kawunsiə Kamfo.

12 Nyaso, mɔ bayimi, fe kase bietsyue mɛ koto lefe saa, ite bə mimbə lə
mi ɔflɔ mɔmɔ tsyaa kulaa, isi efe bə bitsyuə koto beso. Bekplatsya kekleke
lə bifi sikpitete ku ketinkə biyifo keyifo ka diyənko mi buləkə.
13 Itsyise Onanto lɛ keyifo lə mi əsuə lefe saa nkə lə yuutə bɛtɔnɔ bitsyue
asa nnya útsyue utsyə koto.
14 Biankpe kənə nye beto taflatsyə lə kulesa buyifo əsuə.
15 Itə bə lə kawunsuə biabia ka diyi ku abuayifoyifo mfoo, mii, biyifo
Onanto eto bebi ba lekpa nya beele ku dikpilolo saa ləmbə lə mi əsuə. Lə
biyənde lə kawunsiə eto betidi eto nti fe kase befandebi ləəyənde lə kato
seka.
16 Befo ditiki nə ləətə nkpə nəmə bɛlɛ kekleke, bə lə Kristo eto diyi nəmə
əsuəə, moofo lɛkɔɛsi bɔsɔ katɛyi minkə méntsyetsyi bimba nye ményifo
keyifo bimba.
17 Mi bofokanɔ lə Bonamute əsuə ku mi keyifoyifoyifo te fenkə keditətə
kətə wə. Eni mɔ kɔtɔ bokpo lə kasɔ ekɔko keditətə kamfo. Nya lə ibə nkoo,
yɔɔkɛ mɛ ɔkɔɛ nya muunyə disuəyuə tinti ku mi mblɛ.
18 Nko ke ini nɛ bə mi tsya nyə disuəyuə beto keyudu ku mɛ nɛ!

Timoteo Ku Epafrodito.

19 Lə Bonamte atɔnɔɔ, yɛmbɔklɛ, mootsyese Timoteo mi ɔflɔ, bə lə
usinkli ubə ɔtɛyi mɛ kase asa nte lə mi ɔflɔ, lə nsi nyə disuəyuə.
20 Lə ɔnukualɛ əsuəə, mimbə kuutsyuə saa wə leefi kətsyuə lə mɔ ku mi
etiki əsuə fe wə.
21 Nya bafɛfɛɛ, utsyuə saa lɛ wə lɛlɛkəsə ete bobe, nya inni nnya ni Yesu
Kristo eto kusu eto ale.
22 Fɛɛ mi kosate yi biə Timoteo alɛɛ, ɔwunsəkotsyuə uni utə mɛ, kase
wəəkənko mɛ lə keyifo kamə əsuə fe ubi ku anto itə Ditiki Sɛɛ nəmə eto
busənsə əsuə.
23 Nyaso nlɛ kusu bobe miə, lə nyə kase asa nyamə luubə itsyə ku mɛ
koo, mootsyese wə mi ɔflɔ mlə.
24 Nya mfo nnɔ tsya miə Bonamute əmə kosate ebutə mɛ kusu nkə mbə
mi ɔflɔ lə lefe kliminti əsuə.
25 Mbu tsya miə ele bə ntsyese bo ɔyimi Epafrodito mi ɔflɔ, wə díńyəko
mɛ kekleke lə Onanto eto keyifo əsuə. Wə ni mi ɔtɔyɛ wə bétsyese mɔ
ɔflɔ biə ubə ɔwunsəko mɛ.
26 Se unyi nkə bɛnɔ biə əsuə abia wə esoo, ílə wə tinti nya óla kekleke
nkə wəəbə unyə mimblɛ.

27 Lə sitintii, ɔ́nɔ bufi kekleke ibu sɛkɛ lə ukpə. Fɛɛ Onanto ənyə wə
kaminsə, nya inni wə mate bomu ku mɔ tã. Lenni nko eni mɔ kanyinyənyə
eto bitsyikə eboso mɛ ani ku butsyi.
28 Nyamfo kulaa eso minla miə matsyese wə mi ɔflɔ lə binyə wə, lə
binyənko wə disuənyə, nya mintsya loola nwɔnɔ mɔ utu siə kasɔ sɛkɛ.
29 Nyaso befo wə ani ənuə, binyəko wə disuəyuə lə Bonamute eto diye
əsuə. Bitə betidi bamfo eto okle dibu.
30 Itsyise ufi wə əsuə utə nya untə kpə lə Kristo eto keyifo ka nkə
woawunsəko mɛ lə nyifo ka biamfo mə bɔwunsəko nyifo eso.

3

Biemfi Ǝsuə Bitə Ǝsuə Ǝto Sinə Eto Asəyifoyifo.

1 Kafɛfɛkɔɔ, mɔ bayimi, binyə disuəyuə bə biyifo bani ku Bonamute.
Yenlə mɛ bə nsi nwɔni asa nyamfo ke ntsyese mi, itsyise nyamfo luutə
buinyə kekleke nɛ.
2 Bɛlɛ ola biḿyə bikabe babuayifo bamfó ba leeyifo asa fe bakpa, betidi
ba ləə́nyə kekleke bə bala əsuə eto sinə, ini lelolala.
3 Bo ni mba léfo lelolala eto lekpa inni mə, itsyise boesumu Onanto ɛyɛ
lə wə Lɛwɔnɔ əsuə nya boənyə disuəyuə se buyifo bani ku Kristo Yesu eso.
Nya boemfi əsuə butə əsuə eto sinə bola eto lekpayifoyifo.
4 Nya lə utsyuə ebu nkə woofo əsuə bufi kətə lelolala eto lekpa buyifoo,
eni mɔ bomu ele bə mfo əsuə eto sinə eto lekpayifoyifo eto asa ntə əsuə
nso.
5 Mɔɔ, se bále mɛ eto diyi flamfla lee, nnya bála mɛ lelo nɛ, Israelnyə
tinti mini nya mbɔ ntsyi lə Benyamin eto kafo. Hebrinyə kosate kosate wə
eto anto ni Hebrinyə tinti wə mini nɛ. Nya lə Yudafɔ eto kɔfi əsuəə, nyifo
Farisinyə.
6 Nya lə kətsyuəfifi lə Yudanyədidi əsuəə, nyifo lə nnya əsuə kekleke itə
bə ntəkəko Kristo eto bafokanɔfɔ kama nte mə ohiã tinti. Nya lə bɔyɛ lə
Yudafɔ eto kɔfi əsuəə, dikpilolo saa əmbɔkə lə mɛ itsyise, nyifo lə ko əsuə
tinti.
7 Fɛɛ lə kutəkə kutsyuə akɛ lə nnya əsuə itə mɛ kɔ əmə tsyaa, mɔmɔɔ,
lə Kristo esoo, efiani asa bimba nnya ləmbə kutəkə saa itə mɛ.
8 Sitintii, mfi nyamfo kenke fe asa nnya ləmbə kutəkə saa, itsyise mbə
nyə ntsyə lekpo miə Kristo Yesu hã ni Bonamute nya nyamfo afe mɛ eso
asa fɛfɛ kenke. Lə wə esoo, ntó lesa saa nkpe nya mimfi asa fɛfɛ kenke fe
kuku eto ekubi bə lə Kristo lə oka mɛ kɔni bonko wə lə buyifo bani,
9 lə mfi mɔ əsuə kenke ntə wə. Nyasoo, minsini ɔsɛɛ itə mɔ əsuə ɛyɛ lə
asayifoyifo lə kusu əsuə lə kɔfi komə kalɔ. Kasɛɛ ka ni lə Kristo bofo kanɔ
əsuə hã moofo buyifo. Kasɛɛ ka Onanto hã ləətə ɛyɛ lə bofokanɔ lə wə
əsuə.
10 Nya lesa nə minla ni bə lə nte Kristo ku əsuəale nnya dítə ótakasə wə
utsyi ɔkɔmə úbə nkpə. Nya lə nnyə kanyi ku wə, lə nyifo lɔni ku wə lə wə
ukpə əsuə,
11 ku kusubebe bə Onanto ebotakasə mintsya utsyiko ɔkɔmə oboko nkpə.

Paulo Átɛyi Kase Ele Bə Uyifo Bə Lə Unyə Kayofofo.

12 Minlɛ bɔtɛyi minkɛ mbutəkə kato nye mbɔflɔ nlo. Bomu nlɛ
bokplatsya kekleke bə lə mfo kayofofo ka Kristo Yesu luufi utə mɛ. Itsyise
Kristo Yesu éyifo mɛ nkə mfiani wə ole.

13 Lə sitintii, mɔ bayimi lala, mamfo nnɔ miə mɔ kɔni éboka kayofofo
kamə. Bomu lesa nə minlɛ bokplatsya lə nyifo ni lə nta nnya díkafe əsuə
le mfi ənəmi ntəkə lə nnya nte sɛtɔ eto kɔniboka əsuə.
14 Nyaso meetsyetsyi bebembe bə lə nsu nsa usunklu əmə nyila, bə lə
mfo kayofofo ka Onanto lékpadi mɛ nkə mbə mfo lə kato ɛyɛ lə Kristo
Yesu eso.
15 Bitə lə nsusu bomfo lə bɔkɛ bomba díkabe lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuə.
Nya lə mi utsyuə kpe nsusu bamba ntsyuə, Onanto ebuləkə nyamfo ote mi
ekpa wuee.
16 Niə, niə, nniəə, bitə lə bɔyɛ busu sɛtɔ lə kusu ko əsuə búkayɛ ibə ese
mɔmɔ.
17 Mɔ bayimi, bebe mɔ eyifobi əsuə bɛyɛ. Bɛlɛ ola bebe mba nsi nkpə lə
ditsyəbi sɛɛ əsuə fe kase búsiə bote mi seka.
18 Mbɔtɛyi mi nyamfo sesia, sesia mfe nya mɔmɔɔ, nsi nlɛ mi nnya bɔtɛyi
ku binəntu miə bətsyuə kpə eto nkpə bo bensi ətə beyifo balo itə Kristo
eto ukpə lə uyikabie əsuə.
19 Betidi bamfo eebudufɛ lə kanyimanlo manlo eto ute əsuə. Itsyise mə
kafo ni mə onanto. Nnya ni afanisaa, nnya əsuə bomu bəənyə disuəyuə
nya befi mə nsusu bətəkə lə kawunsiə eto bikə əsuə.
20 Fɛ, bo alɛɛ, bo umə ni kato nya buńyə bɔnlɛ bo Ofomfokətə wə ni
Bonamute Yesu Kristo kusu bobe bə lə utsyi kato ubə.
21 Wə loofloma bo əsuə eto sinə sia ləmbə ale uyifo se fe wə kosate eto
əsuə eto sinə sia nkpe lə dinyəndə əsuə ɛyɛ lə wə əsuəale əsuə. Nya lə
əsuəalə nyamə ke əsuəə, wuunə lesa saa okpe lə wə kɔfi kalɔ.

4

Paulo Átɛyi Filipifɔ Lesa Nə Ele Bə Beyifo.

1 Nyaso, mɔ bayimi lala ba lefe bitə mɛ, ba minla miə məəkənyə. Biakpe
mɛ disuəyuə tintí nya maasɔ lɛkɔɛsi kabesə əsuə kato lə mi disi. Mɔ bayimi
lala, nko ele bə bińyə kekleke lə mi nkpə lə Bonamute əsuə nɛ.
2 Nlɛ Ewodia ku Sinteke lekpakpa miə bɛnɔ bətsyuə kasɔ lə besinkli bisiə
fe bayimisio lə Bonamute eso.
3 Nya mi tsya ba ni mɔ beyifotsyuə lalaa, nla miə bɛwunsəko besio
bamfo. Itsyise béyifo keyifo kekleke báwunsəko mɛ bə lə busənsə Ditiki
Sɛɛ nəmə ku Klemens ku mɔ beyifotsyuə bamba kenke ba eto aye nkpe lə
Onanto eto Nkpə eto Kukue kafo.
4 Binyə disuəyuə lefe saa bə biyifo bani ku Bonamute əmə. Nsi nlɛ bɔtɛyi
bio miə binyə disuəyuə.
5 Bɛkɛ disuətsyə bitə utsyuə saa. Itsyise Bonamute əmə eto dibəfe ebɔfi.
6 Biənsiə bikala kawɔnɔ lə kulesa əsuə, bomu bikato ola bikətə Onanto
lə lesa saa nə lehiã mi əsuə, bikasɔ wə ani itsyi taa mi ketu kəmiə ke.
7 Nya Onanto eto diyuə nə nso kawunsiə eto utidi eto kasɔnɔnɔ saa, lə
lɛlɔ mi ketu ku nsusu ditsyə lə lɔniyifoyifo ku Kristo Yesu əsuə.
8 Lə kalosəkɔɔ, mɔ bayimi, bitə lə lesa nə nso kɔnɔ ku nnya dińyə itə
atɛsə lə iyi mi nsusu kəmiə, nyamfo ni lesa nə ni ɔnukualɛ, lesa saa nə
dińyə itə dibu, lesa saa nə ni lɛsɛɛ, lesa saa nə lekpa, lesa saa nə laanɔ
bobe ku lesa sa nə dinyənko utidi nɛ.
9 Bisiə nkpə lə ləsanə békase ku béfo bitsyiko mɔ ɔflɔ, itsyi lə mɔ
etikididi ku mɔ eyifosa tã əsuə. Nya lə Onanto wə ləətə diyuə lə usiəko
mi.

Paulo Ásɔ Filipifɔ Ani Lə Ǝtəsa Nya Bətə Wə Eso.

10 Lə mɔ lɔniyifoyifo ku Bonamute əsuəə, iyifo mɛ disuəyuə tinti bə lə lefe kɛntsyɛ kamaa bisi bɛlɛ bulə̀kə kate mɛ biə bifi kətsyuə lə mɛ əsuə. Inni bɔtɛyi minlɛ miə bɛni mɛ lə lefe nəmə, bomu kusu ete yəntə bə biləkə bete nko.
11 Nya inni bɔtɛyi minlɛ miə lesaatsyuə ahiã mɛ, bomu mbókase lə lesa saa əsuə ku lə kalebe saa miə lesa nə kee nte mɛɛ, dufə mɛ ənə.
12 Nya lesa nə ini bə lesa hiã fə ku lesa nə ini bə, ləsa tsyə fə eso kase fahiãa, mbokase kobe komfo. Itə bə lə kalebe saa ku lefe saa nyi kase muusiə nkpə, imi mɛ o-o, kukpɛnsə lɛ mɛ o-o, ɛlɛkɛ itə mɛ. Lə ite mɛ kpə o-o nye elonko mɛ tsya.
13 Ǝsuəale nnya Kristo ditə mɛɛ, nnya ləətə maafo nyamfo kenke əsuə nɛ.
14 Fɛɛ bíyifo ɛlɛkɛ tinti bə bɛwunsəko mɛ lə mɔ bulə kəmiə.
15 Nya mi Filipifɔ kosate yi biə idu lefe nə míndu lə Makedoniaa, nya mítsyiko Ditiki Sɛɛ nəmə letsya bobe kasɔɔ, mi hã ni bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə nlɛ mɛ bɔwunsəko, kətə mɛ asa. Kutəkə mínyə o-o, bɔsɔ ɛsɔ mɛ o-o, mi hã ni mba díkənko mɛ.
16 Lefe nə minkɛ lə Tesalonika kulaa tsyaa, se mínhiã bɔwunsəko, bɛwunsəko mɛ lefe kpə.
17 Nya inni ətəsa minhiã itsyi mi ɔflɔ eso, bomu kutəkə ko mi luunyə bɛyɛnko lə ətəsa nyamfo əsuə.
18 Béfo mɛ kayo kenke. Nya béfo mɛ kayo besonsə kase ele be itsyə. Ǝtəsa nya kenke bétsyese mɛ bɛyɛnko lə Epafrodito əsuə əbə éka mɛ kɔni. Ǝtəsa nyamfo eyifo fe keditətə eto asa nnya laanyi fifififi befi bətə Onanto nnya dídufə wə ənə nya ékpe wə disuəyuə.
19 Nya bo Onanto kosate ebutə mi ətəsa nnya kenke loohiã mi ɛyɛ lə Kristo Yesu eto setabikɛ ku diyənde kplɛ nəmə esuə.
20 Bitə lə bɔtɛsə Boanto Onanto itsyi manlo isu manlo kenke. Ibə itə.

Kəsiə Fɛfɛ.

21 Məəsiəsə mba ni Onanto eto bebi ba ni Kristo Yesu eto bale kenke o-o. Nya bayimi ba nkpe lə mɔ ɔflɔ mfo tsyaa, bə bəə siəsə mi o-o!
22 Betidi ba kenke léfo Onanto bánɔ nkpe mfo əsiəsə mi kukɔnɔ, titlu mba nkpe lə Roma eto Okankplɛ eto diyo.
23 Lə Bonamute Yesu Kristo eto lefonə lə disiəko mi.

KOLOSEFƆ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Kolosefɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto eto ketsyue əsuə eso mimfiani Kristo Yesu
eto ɔtɔnkpee, boko bo ɔyimisani Timoteo wə nlɛ kukue komfo bɔwɔni.
2 Bufi ko bɔlɛ bo bayimi ba nkpe lə Kolose ba díkafo Kristo bánɔ sitinti
butə. Bɔlɛ Onanto wə ni bo Anto bɔtɔ boə lə ufi wə lefonə ku diyuə utə
mi.

Paulo Ásɔ Onanto Ani Lə Kolosefɔ Eto Disi.

3 Lefe saa lə bɔlɛ ola botoo, boasɔ Onanto wə ni Bonamute Yesu Kristo
eto Anto ani lə mi disi.
4 Itsyise bɔ́nɔ kase béfo Kristo Yesu bɛnɔ ku kase biala mi bayimitsyuə
bafokanɔfɔ kenke.
5 Lefe nə Ditiki Sɛɛ tinti nəmə leka mi ɔflɔ bubəə, bɛnɔ kusubebe ko
nkpe lə ni. Yanso mi bofokanɔ ku lelabi teke lə lesa nə bɛnlɛ kusu bobe
balɔ bətsyə mi lə Onanto eto kato əsuə.
6 Ditiki Sɛɛ nəmə lɛ bobe kakpe nya lɛnlɛ ebibi bɔnwɔ lə kawunsiə kamə
kenke, fe kase díyifo lə mi tsya əsuə seka, idu lefe nə bɛnɔ kase Onanto
ləənə utidi kafo nya bɛnɔ ni kasɔ tututu.
7 Bɛnɔ Onanto eto lefonə nəmfo eto etiki ɛyɛ lə bo uyifotsyuə lala Epafra
wə díyifo Kristo eto keyifo ku ɔnukualɛ lə bo kɛnyɛ.
8 Wə díbə ɔ́tɛyi bo lelabi nə Onanto eto Lɛwɔnɔ nəmə dífi útə mi.
9 Lə nya esoo, idu lə lefe nə bɔ́nɔ mi kɔsɔɔ, búkato ola lefe saa lə mi disi
katɔ Onanto boə, ufi wə bote ku lelabi eto nsusu okpe mi lə əsuə, ɛyɛ lə
kobe kenke ku kasɔnɔnɔ ka Lɛwɔnɔ nəmə ləətə əsuə.
10 Itə lə befo nkpə busiə fe kase Bonamute əmə laala nya lə bofo wə
lelabi buyifo lefe saa. Lə mi nkpəsiəsiə lə buyi ku kasɛyifoyifo ku Onanto
eto bote kakpe.
11-12 Onanto lə ufi wə əsuəale kplɛ nnya ntəkə əsuəale saa kato okpe mi
lə befo buńyə lə bulə saa eto kɛnyɛ ku dibusə. Lə bifi disuənyuə ku lɛninsɔ
bitə Boanto Onanto wə dítə bɔ́flɔ bofo kedikɔ bunyə lə nka ɔ́lɔ útsyuə wə
betidi lə wə sekakedikɔ eto diyənde əsuə.
13 Wə díləkə bo utsyiko lə ketuntu eto əsuəale əsuə nya ókpa bo oboko
wə Ubi lala eto sekakedikɔ.
14 Nwə əsuə ɛyɛ búnyə bofo itə úfi bo abua ɔ́tsyɛ bo.

Nwə Eto Okle Ni Onanto Eto Ubi Emə Ku Keyifo Ka Úyifo.

15 Kristo eto ditsyəbi əələkə Onanto wə boənyə ku ənəmi eto ditsyəbi
kate. Ɔkɛ fɛ béyifo asayifoyifo saa kenke.
16 Itsyise ɛyɛ lə wəə, nya Onanto díyifo asa nnya kenke nkpe kato ku
kasɔ, nnya bəənyə ku nnya bənnyə, ɛkɔ lə awɔnɔ eto əsuəale kenke,
banamute, baka ku əsuəalefɔ saa tsya eto okle. Onanto éyifo kawunsiə
kenke ɛyɛ lə wə itə wə.
17 Kristo akɛ fɛ Onanto díyifo lesa saa, nya ɛyɛ lə lɔniyifoyifo ku wəə,
nya lesa saa dínyə ni kəńyənkɔ pɛpɛɛpɛ nɛ.
18 Wə ni disi itə wə əsuə nnya ni bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə. Wə ni
kaka diənyə ni nkpe ketsyiko. Onanto eto Ubi əmə ni ututɛ nya wə ni nwə
létaka utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə, bə lə udi ututɛ lə asa nnya kenke nti.

19 Iyifo Onanto eto lalabi nkə ditsyəbi nə tutuutu nkpe wəə, lə lɛkɛ wə
ubi əmə tsya.
20 Isi iyifo wə lelabi tsya nkə lə uyifo bani ku kawunsiə kenke, nnya nkpe
lə kasɔ mfo ku nnya nkpe kato kenke. Ubi əmə eto kɔtɔ ko ókpo kasɔ ɛyɛ
lə wə ukpə lə uyikabie esuəə, ko dínə diyuə nəmfo leboko nɛ.
21 Kɔ kabia ákɛe lə mi ku Onanto eto nti, nya bikisi wə lə mi nsusu kəmiə
lə abua nnya biyifo eso.
22 Fɛ mɔmɔɔ, úsikli ófo mi kafo faa, ɛyɛ lə uyikabie eto ukpə wə Ubi
díkpe lə mi disi eso. Ɛyɛ lə ukpə əmfo əsuəə, nya Onanto dísinkli ɔ́lɔ mi
utsyə lə wə ənəmi fe mba bəfləsə ntu nya keni nye dikpilolo saa ləmbə lə
əsuə, lékpa kɛnkɛ seka.
23 Nyaso efe tinti bə befo buńyə bɛlɛ mi bofokanɔ lə kɔni kekleke.
Bunte kekleke lə bofo bunyə sitinti, nya boembu ləkə bo nsusu butsyiko lə
kusubebe ko Ditiki Sɛɛ nəmə dinə léboku bo əsuə. Ditiki Sɛɛ nəmfo əsuə
bábe letsya bətə kawunsiɛ eto asayifoyifo kenke, nnya eto uyifoyifo mɔ
Paulo díbə ófiani.

Paulo Éyifo Keyifo Fe Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa Eto Uyifoyifo.

24 Mɔmɔ, iyifo mɛ disuəyuə bə nlɛ kanyi bunyə lə mi disi eso. Nya kanyi
ka minlɛ bunyə lə əsuə eto sinə əsuə mfoo, lɛ mɛ bɔwunsəko bə lə mflɔsə
Kristo eto kanyi útə nkə nyə lə bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə ni wə əsuə eto
sinə eto disi.
25 Onanto átsyese mɛ nkə mfiani wə uyifoyifo bə lə mbe wə ditiki nəmə
letsya ntə mi ku betidi ba kenke lə banɔ kasɔ ekpa wuee.
26 Ditiki Sɛɛ nəmfo eyifo lekulasa kɔɔ, nya úkələkə óte wə betidi.
27 Onanto eto ketsyue keni bə lə uləkə akulasa nyamfo ote wə betidi lə
bate, akulasa fo asi nya diyi ku atɛsɛ mfo. Nya akulasa nyamfo ni bə Kristo
nkpe lə mi ketu kəmiə itə mi tsya nkpe kedikɔ lə Onanto eto diyənde əsuə.
28 Nya Kristo əmfo bɔnlɛ letsya bobe kətə utsyuə saa nɛ, nya lə kobe saa
əsuə boalɛ mə kɔlɛ kate mə asa bə lə bokpa mə utsyuə saa busuko Onanto
eto ənəmi fe mba diyifo bani ku Kristo ba díkabe baflɔ seka.
29 Nyamfo eto otsyekle mimlɛ kakplatsya ku əsuəale nnya kenke Kristo
leefi kakpe mɛ lə əsuə nnya nlɛ keyifo lə mɛ nɛ.

2

1 Nla miə bete lekplatsya nə minlɛ lə mi ku Laodikeafɔ ku betidi ba kenke
bo ku mə dimantsya tɔ ənəmi ku ənəmi bote bətsyuə eto disi.
2 Meeyifo nko bə lə bənyə əsuəale lə mə ketu kəmiə lə beyifo bani tsya
ku mə bətsyuə lə lelabi əsuə. Isi ensoo, itə kase boofo asa kasɔ bɔnɔ
kukɔnɔ, bə bətsyə lekpo Onanto eto asakulakula əmə ni Kristo. Nyamfo
ni bikesinɔke bia lefo koya tinti.
3 Kristo ni safui sia laasini Onanto eto kobe ku kobetete eto akulasafo
koya nyamfo.
4 Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi minkɛ biəntə lə kuutsyuə saa lə ɔwɛ mi okpe ku
etiki eto kənə bimba niə niə niə ete fe ɔnukualɛ kpe lə nnya tsya.
5 Itsyise ite bə bɛnlɛ mɛ bunyə lə əsuə eto sinə əsuə tsyaa, nkpe lə mi
nti lə lɛwɔnɔ əsuə, nya iyifo mɛ disuənyuə lə kase bɛkɔ binyə kekleke lə
mi Kristo bofokanɔ əsuə eso.

Utidi Eto Nkpesiəsiə Bo Lɛflɔɔ, Kpe Lə Kristo Kəmiə.

6 Kase befo Kristo Yesu ku mi lɛkɔɛsi kenke fe mi Onamutee, biyifo bani
ku wə nko.
7 Bitə lə keyudu lə kəńyə kedufəkɔ katsyo lə wə, fe kuyi eto keyudu
leedufe lə kasɔ. Beto mi nkpə bitəkə lə wə mi bofokanɔ lə bumuə ale fe
kase báte mi. Lə biyi ku lɛninsɔ itə Onanto lefe saa.
8 Nyaso bebe biə kuutsyuə saa manwɛ mi uyifo mi ndomufɔ ɛyɛ lə
betidinini eto kobetete bimba ko nyɛ lə akpa nya báyani bətsyə betidi
ku kawunsiə eto awɔnɔ eto əsuəale eto kate ka lanyɛ lə Kristo eto asatete
eto esu əsuə.
9 Itsyise Onantotidi eto ditsyəbi kɛnkɛ nə lɛflɔ akɛ lə Kristo eto əsuəale
eto sinə əsuə lə wə utidididi eto ditsyuəbi nəmə əsuə.
10 Nya se buyifo bani ku wə, wəə ni disi itə awɔnɔ eto əsuəale saa ku
awɔnɔ eto baka saa, ete bə bo nkpə tsya aflɔ lə kusu saa əsuə.
11 Se buyifo bani ku Kristo eso biyifo fe mba bála lelo, inni lə kase
kawunsiə eto betidi leeyifo, bomuu ɛyɛ lə Kristo əsuəə, Onanto ələkə mi
ɔbɔnko lə əsuə eto sinə eto abuayifoyifo eto əsuəale eto kalɔ. Nyamfo ni
lelo nə bála mi ɛyɛ lə Kristo əsuə nɛ.
12 Itsyise lefe nə bəfləsə mi ntuu, bébikə mi ku Kristo, nya ɛyɛ lə nnya
əsuəə, bátakasə mi bəńyənsə ku Kristo lə mi bofokanɔ eso, lə Onanto eto
əsuəale nyamə əsuə, wə nwə ni létakasə wə utsyiko ɔkɔmə óboko nkpə.
13 Lefe ditsyuə nə léfee, bíkpe lə lɛwɔnɔ əsuə lə mi abua nnya bíyifo eso,
itsyise biedi Yudafɔ ba dímankɛ lə kɔfi kalɔ. Fɛ mɔmɔɔ, Onanto ébokpa
mi óboko nkpə kəmiə ku Kristo. Onanto éfi mi abua kenke ɔ́tsyɛ mi.
14 Ótsya ɔfiɔ lə kayo ka búsiə ku nnya afi nnya kenke lékle bo úləkə bo
lə nnya əsuə kenke ɔ́sɔ lə uyikabie əsuə ku Kristo.
15 Nya lə uyikabie komfo əsuəə, Kristo ələkə wə əsuə ɔ́bɔnko lə awɔnɔ
eto əsuəale ku baka saa eto kalɔ nya ótsyilamako mə ókpe mə kofani nya
úləkə mə óte fe ndomufɔ ba óso ani utəkə mə kato.
16 Nyaso biətə lə kuutsyuə saa lə okpe mi afi lə lesa nə biudi nye biunə
lee biembudi nye buinə əsuə, nye nnya ni eyi sɛɛ lee, lə kofa fɔfɔ abe lee
nye Ɔnwɛditsyəyi əsuə.
17 Nyamfo kenke eyifo nnya nkpe kama ɛnlɛ bubə eto koyo ete! Nnya
eto koyo bɛnlɛ bunyə ni Kristo kosate.
18 Biəntə lə ənəmi ənəmi eto utidi kuutsyuə wə laatɛyi nkə utətə kato
itsyise wəənyə ənətəkətəkə eto kələkəkate, ba laayinkə betidi kakpe lə
kawɛ eto əsuə bokosəbokosə kasɔ ku kato eto batɔnkpe eto bɔsumu əsuə
lə balo mi dikpi. Asa bimba ku utidi eto nsusu ləkələkə ete ini. Lə bitəkəko
utidi əmfo eto okle eto kamaa, biemunyə asa nnya eto kama bɛnlɛ bɔti.
19 Nwəmfo eto okle ménsikɔ uyifo lɔni lə Kristo, wə nwə ni disi utə utidi
əmə. Wə əsuə utidi əmə eto əsuə eto nlokɔ ku wə əmə eto umu kenke tsya
nkpəsə, wə ɔflɔ wəənyə lesa sɛɛ saa, nya woabe fe kase Onanto laala.

Nkpefɔfɔ Siəsiə Ɛyɛ Lə Kristo Ǝsuə.

20 Se bíkpə ku Kristo esoo, bɛbɔ lə kawunsiə eto awɔnɔ eto əsuəale kalɔ.
Beso binsi biətə baakpe mi afi fe bisi bekpe lə kawunsiə kamə kalɔ seka?
21 Beso biesikeyifo lə nnya əsuə lə baatɛyi mi bənkə bienyifo nyamfo eto
keyifo ku biandia nəmə bebe nye bientidi nə nse?
22 Asa nnya eto afi bákpe mi mfo eyifo asa nnya lə beyifo nnya keyifo
balosə koo, iyifo ebimbasa nnya lensibe kutəkə saa. Afi nyamfo kenke
eyifo betidi eto ketsyue ku asatete ete.

23 Ele fe asa nnya bátɛyi mi mfo te fe kobe kutsyuə kpe lə nnya nya
iyifo fe bələkə nnya betsyiko lə Onanto eto ketsyue ka útsyue utsyə əsuə.
Yəətə bə utidi bokosə əsuə kasɔ, utə wə əsuə eto sine nyə kanyi nnya luutə
ola Onanto oso ku ofo əsuə bumuə kalɛ. Fɛɛ asa nyamfo eto okle buyifo
anwunsəko kuutsyuə bə lə oso wə əsuə eto sinə eto alasa ani.

3

1 Se ini botakasə Onanto létakase mi ku Kristo utsyiko ɔkɔmə óboko
nkpə esoo, bɛti asa nnya nkpe kato kama kaka Kristo kosate nsi lə wə
lekankpomɛ əsuə lə Onanto eto kodiani.
2 Bitə mi nsusu lə butəkə lə asa nnya nkpe kato mfó əsuə, inni lə asa
nnya nkpe lə kasɔ mfo.
3 Itsyise se bíkpee, mi nkpə efi bokpe lə Kristo eto nle əsuə bo lɛbiɔ
bonkpe lə Onanto əsuə tsya.
4 Mi nkpə kosate eyifo nkpə lə Kristo əsuə. Nya lefe nə wɔɔbɔ bənyəə,
mi tsya ebɔbɔ ku wə nya buinyə kedikɔ lə wə sekakedikɔ eto diyənde əsuə.

Befiani Betidi Fɔfɔ.

5 Nyaso belo kasɔ mfo eto asa eto nkpə bo nkpe lə mi əsuə fenkə
asɔnɔdidi, asinasayifoyifo, əsuə eto sinə eto kamininyənyə, kənənsɛ lə
kawunsiə eto bikə bɔkɛ əsuə sia diyifo ufiəsumusumu.
6 Asa nyamfo eto okle əənə Onanto eto lɛblɔfi kaboko mba ditidi ato
lentsyue wə koto əsuə.
7 Lə nkpə bo bísiə kɔ əsuəə, mi tsya éyifo asa nyamfo eto kakle.
8 Fɛɛ mɔmɔɔ, ele bə bɛyɛ asa nyamfo kenke eto kakle buyifo nnya ni
ɔblɔnyənyə, lefonyi, kabua bɔbɛbɛ kətə fə utsyuə, aka ku etikibua saa
didi.
9 Se bíkələkə mi ditsyəbi koko nəmə ku ni eyifosa lə mi əsuə esoo,
biesitɛyi bətsyuə bidia bio.
10 Bifi békpe lə ditsyəbi fɔfɔ nəmə əsuə mɔmɔ. Nya ditsyəbi fɔfɔ nəmfo
ni wə Onanto kosate eto ditsyəbi nə ɔnlɛ bufi kakpe lə mi lefe saa, lə bébé
bisu sɛtɔ bə lə bibə bete wə bɛwunsə.
11 Lə nyamfo esoo, kaba kəfə saa ensibə lə mba lenni Yudafɔ ku mba
ni Yudafɔ, mba bála alo ku mba bánla alo, bafɔ ku mba dimankpa əsuə,
ndomufɔ ku mba nsi lə mə əsuə əsuə nti. Məmblɛ kenke eyifo bani lə
Kristo əsuə, nya Kristo nkpe lə məmblɛ kəmiə.
12 Mimblɛ eyifo Onanto eto betidi, nya óla mimblɛ nya úləkə mimblɛ
uyifo wə kosate eto bale. Lə nyasoo, bifi ditsyəbi nə dińyə ditə nkomə seka
bɛyɛnko əsuə. Nya ni kaminsənyənyə, kafoɛkpɛ, əsuə kasɔ bokosəbokosə,
diyuəsə ku disuətsyuə.
13 Bitsyəsuə ku mi bətsyuə, lə bifi bɛtsyɛ bətsyuə lə utsyuə áta wə utsyuə
ubu. Ele bə bifi bɛtsyɛ bətsyuə fe kase Bonamute dífi ɔtsyɛ mi.
14 Ɛwunsə lə nyamfo kenke əsuəə, bifi lelabi bitə bətsyuə, itsyise ni laakɔ
lesa saa kalɛ lə bətsyuə keyifo mə bani nɛ.
15 Kristo eto diyuə nə wəətə, lə didi seka lə mi ketu əsuə, itsyise nyamfo
eso Onanto lékpadi mi ɔkɔ biyifo bani nɛ. Lɛ nnya əsuəə, bɛsɔ Onanto
ani.
16 Bitə lə Kristo eto Ditiki Sɛɛ nəmə, nə lefo koya tinti lə diyi mi ketu
kəmiə. Bete bətsyuə asa, bɛlɛ bətsyuə kɔlɛ lə kobe əsuə. Bifi Awɔnisa
Kɛnkɛ eto əsə ku bafokanɔfɔ eto əsə ku lɛwɔnɔ eto əsə bitə lɛninsɔ Onanto
lə mi ketu kəmiə.

17 Nyaso bitə lesa saa nə biɔtɛyi nye buiyifoo, lə ɛyɛ lə Bonamute Yesu əsuə, le bifi lɛninsɔ bitə Boanto Onanto ɛyɛ lə wə diye əsuə.

Bisiə Nkpə Fɔfɔ Fe Mba Ni Kristo Eto Bale Seka.

18 Mi besensiə, bebokesə əsuə kasɔ bitə mi bese, itsyise nko dińyə itə bə biyifo fe Kristo eto bafokanɔfɔ nɛ.
19 Nko ke, mi bəsiəfi tsyaa, bifi lelabi bitə mi bəsiə. Nya bienyifo mə disiale.
20 Mi bebi, bitsyue anto ku ambe mə koto lə lesa saa əsuə, itsyise nyamfo laakɛ Onanto ɔkuɛ nɛ.
21 Mi bebiantomə, biankpe mi bebi lɛblɔfi bə lə ani lə nyanlo mə.
22 Mi ndomufɔ, bitsyuə mi banamutemə koto lə lesa saa əsuə, inni lə lefe nə mə ənəmi ntəkə lə mi əsuə ete, bə lə batɛsə mi lə keyifo əsuə eso, bomuu, biyifo ke ku mi ketu kenke lə dibu biətə Bonamute eso.
23 Nya keyifo saa biuyifoo, biyifo ke ku kafo faa fe Bonamute bɛnlɛ ke buyifo kətə inni utidinini saa.
24 Bekloma biə Bonamute ebofo mi kayo fe kayofofo ka ɔ́lɛ utsyə utə wə betidi. Itsyise Kristo ni Onamute wə bɛnlɛ busumu.
25 Nya utsyuə saa wə luuyifo kabuaa, ebunyə kayofofo itə kabua ka weeyifo. Itsyise Onanto aakponko utsyuə saa lekpo lə kusu tsyɔntsyɔ əsuə.

4

1 Mba ni banamute, bɛlɛ mi ndomufɔ ba leeyifo mi nyifo ola lə kusu sɛɛ ko dińyə itə əsuə. Bekloma biə mi tsya kpe Onamute wə nkpe kato.

Kɔlɛlɛlɛ Ku Kate Eto Asa.

2 Bianyɛ ola boto kətə Onanto lefe saa. Bitəkə ənə lə bɛlɛ ola boto lə bifi lɛninsɔ bikətə Onanto.
3 Beto ola lə bo tsya eto disi, bə lə Onanto lə ɔsini bo kusu lə bofo Kristo eto ditiki nə diyifo lekulasa kɔɔ, nə eso minlabe lə aba eto diyoo, letsya bobe kələ ni kate.
4 Beto ola bə lə mfo lekulasa nəmfo buləkə kate lə lekpa wuee fe kase ele bə nyifo.
5 Bɛyɛ ku mamfokanɔfɔ lə kobe əsuə, lə biyifo kusu saa ko lɔɔsini kutə mi eto keyifo fe kase efe itə.
6 Bidi etiki ku dibu, bə lə lɛlɛkɛ bɔnɔ ku koto lefe saa, lə bete kase buitə etiki eto mbuayɛ sɛɛ itə utsyuə saa.

Bɔlɛ Mi Bokla.

7 Bo ɔyimisani Tasiko lala, wə nwə leeyifo asa lə kusu sɛɛ əsuə ku uyifoyifotsyuə lə Bonamute eto keyifo əsuə, eebɔtɛyi mi lesa saa nə nlɛ mɛ bubə lə əsuə mfo.
8 Nyamfo eso minlɛ wə botsyese mi ɔflɔ bə lə ɔtɛyi mi bo mfo eto etiki saa nya lə okpe mi otsyekle tsya.
9 Onesimo wə ni bo ɔyimi lala wə bofobɔnɔ nwə ni mi nti eto ɔnii, tsya akɔ ku wə balɛ bubɛ. Bɔɔtɛyi mi lesa saa nə nlɛ bubə mfo eto etiki.
10 Aristarko nwə boko wə nlabe lə diyo mfo ku Marko wə ni Barnaba eto ɔyimisani bə bəəsiəsə mi o-o! Bóotə mi bote koko bə lə Marko əmfo əbə mi ɔflɔ, bisensə ani befo wə kafo faa.
11 Yosua wə bensi bakpo Yusto tsya əəsiəsə mi. Mə itsyə bamfo hã ni Yudafɔ eto bafokanɔfɔ ba nlɛ keyifo ku mɛ itə Onanto eto sekakedikɔ kamə nɛ. Beyifo bawunsəkotsyuə tinti bətə mɛ.

12 Epafra wə ni mi nti eto ɔni wə ni Kristo eto uyifoyifo tsya nkə wəəsiəsə
mi o-o. Woato ola kekleke lefe saa lə mi disi katɔ Onanto nkə lə binyə
kekleke, lə bɛflɔ lə kototsyuentsyue Onanto eto ditiki nəmə.
13 Moofo wə kɛnyɛ budi lə keyifo kekleke ka weeyifo kətə mi ku betidi
ba nkpe lə Laodikea ku Hierapoli.
14 Bo ɔyimitsyuə lala ofala kplɛ Luka ku Dema bə bəəsiəsə mi o-o.
15 Boəsiəsə bayimi ba nkpe lə Laodikea ku Bɔyimisio Nimfa ku
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə laakpe disi lə wə diyo o-o.
16 Lə bekla kukue komfo belosəə, bifi ko betsyese bafokanɔfɔ eto
ditsyukpa nə nkpe lə Laodikea lə mə tsya lə bakla. Nko kee, mi tsya lə
bekla kukue ko míwɔni míntə Laodikea eto bafokanɔfɔ eto ditsyukpa tsya.
17 Nya lə bɛtɛyi Arkipo biə lə okpe otsyese lə olosə Bonamute eto keyifo
ka úfi ókpe wə lə ani mfó.
18 Mɔ, Paulo, kosate dífi mɔ kɔni minlɛ kəsiə kamfo bɔwɔni katsyese mi.
Nya bianta əsuə biə nsi nlabe lə aba eto diyo. Nlɛ Onanto bɔtɔ miə utə lə
wə lefonə lə disiəko mi.

1 TESALONIKAFƆ
Kukuə Tutɛ Ko Paulo Lɛwɔni Útə Tesalonikafɔ

Boəsiəsə Mi.

1 Mɔ, Paulo, ku Silvano ku Timoteo bo lɛwɔni kukue komfo bɔnlɛ mi
mba ni Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo eto bale lə Tesalonika
butə. Nya bɔnlɛ ola boto kətə Boanto Onanto katɔ wə lefonə ku diyuə
kətə mi.

Boasɔ Onanto Ani Bə Bífi Mi Ǝsuə Bítə Wə.

2 Boasɔ Onanto ani lə mimblɛ eto disi. Nya lefe sa lə bɔlɛ ola botoo, boalɛ
wə lekpakpa lə mi disi.
3 Nya boanyɛ Boanto Onanto bɔtɛyi lə mi bofokanɔ lə keyifo ka bɛnlɛ
buyifo eso. Boatɛyi wə tsya kase bɛnlɛ betidi lelabi butə, nya bɛnlɛ kusu
bobe kekleke itə Bonamute Yesu Kristo.
4 Bo bayimi, buyi boənkə Onanto aala mi tinti nya úləkə mi fe wə bale.
5 Nya Ditiki Sɛɛ nə búbə bɔ́tɛyi mii, menyifo ditiki fufu nə ete bóboko
mi. Bomu ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale nya nlɛ ni əsuəale buləkə
kate bə nya béfo bɛnɔ eyifo sitinti. Bínyə kase bɔ́lɛ bo əsuə lə mi nti, nya
búyifo nko itə lə mi lɛkɛsə eso.
6 Nya lə ɔnukualɛɛ, mi tsya áfo nnya binsi bo ku Bonamute eto nkpə
bomə. Ite bə bɛlɛ kanyi bunyə tsyaa, béfo ditiki nəmfo ku disuəyuə nə
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dítə mi.
7 Lə nyamfo eso bafokanɔfɔ nkpe lə Makedonia ku Akaia eto kasɔ
kenkee, lɛ bobe kakase asa ketsyiko mi ɔflɔ.
8 Fɛɛ inni Bonamute eto ditiki nəmfo ete dísənsə ditsyi mi ɔflɔ dísu
Makedonia ku Akaia kenke. Bomu mi Onanto bofokanɔ tsya ébusənsə isu
kalebe saa. Nya insi ni bo nsi lɔɔtɛyi kulesa, itsyise betidi ba tã ébɔnɔ nya.
9 Nya mə kosate nlɛ etiki budi ketsyiko lə kase béfo bo lə lefe nə búbə
mi ɔflɔ ku kase bisinkli bɛyɛ bəfiə kedi butə, nya bífi mi əsuə bítə Onanto
wəə hã nkpe nkpə.
10 Nya biińyə binsəkə wə Ubi Yesu wə ótakasə utsyiko ɔkɔmə, nya úbə
usiə nkpə ku Onanto, nya wuutsyi Onanto eto kato ubə. Yesu əmfo hã
loofo bo bofo ketsyiko kotonənə ko Onanto luutə babuayifo kenke.

2

Béfo Bo Ditiki Fe Onanto Kosate Eto Lele.

1 Mɔ bayimi, mi kosate yi lesa nə eso búbə mi ɔflɔ, nya bo mi ɔflɔ bubə
ményifo bimba.
2 Nya biyi kase búnyə kanyi nya banlɛ bo boka kakpo bo ənəmi kasɔ lə
Filipi fɛ bubə boyo mi ɔflɔ lə Tesalonika mfó. Ite bə bələ bo lə mi mfó tsya,
Bonamute ákpe bo nkɛale nya bɔ́tɛyi mi wə Ditiki Sɛɛ nəmə.
3 Nya kɔlɛ ko bɔ́nlɛ mi bɔlɛɛ, mentsyi lə bo mantebutsyuə nye lə nsusu
bua saa nye lə bɔwɛ kuutsyuə saa bokpe.
4 Bomu Ditiki Sɛɛ nəmə eto ɔnukualɛ bɔtɛyi minlɛ. Nya lesa nə ele bə
bɔtɛyi mi lefe saa dini nə Onanto lela nkə buyifo nɛ. Itsyise wə kosate ənyə
tutɛtutɛ nkə buńyə butə bə bɔtɛyi mi wə Ditiki Sɛɛ nəmə. Nya yentsyi lə

kase betidi léla, bomu lə kase Onanto wəə nyi utudi saa eto lɛkɔɛsi kəmiə léla.
5 Biyi biə inni kawɛ eto etiki búfi bóboko mi. Nya bóantɛyi mi Ditiki Sɛɛ nəmə lə bunyə kutəkə itsyi lə mi əsuə. Nya Onanto kosate ebudi bo odansiɛ lə ditiki nəmə əsuə.
6 Boantɔ atɛsə itsyi lə mi ɔflɔ nye betidi bamba ɔflɔ.

Ite bə bokpe kusu fe Kristo eto batɔnkpe bə lə bɔbɛbɛ bo lɛlɛkəsə bə bufi lesa saa butəkə mi lə əsuə tsyaa,
7 bɔ́lɛ bo əsuə fe kase ubiambe laabe wə bebi ku lefonə.
8 Se boala mi sitinti esoo, iyifo bo lelabi boə mi tsya lə bɛnɔ Ditiki Sɛɛ nəmfo. Nya inni Onanto eto Ditiki Sɛɛ mate. Bomu bufi bo nkpə tsya bútə lə mi disi, itsyise befo koya tinti bitə bo.
9 Mɔ bayimi, bekloma biə lefe nə búbə mi ɔflɔ búbə bɔ́tɛyi mi Ditiki Sɛɛ nəmə mfóo, bókplatsya bóto diwi ketsye ku kakɔmi búyifo keyifo itə bə, bóəmfi bo əsuə buyifo bitsyikə butəkə lə mi kutsyuə saa lə əsuə.

10 Mi kosate ku Onanto ebudi bo adansiɛ lə nnya əsuə lə kase bɔ́lɛ bo əsuə kukɔnɔ lə mi mba dikafo bɛnɔ nti. Búyifo lesa saa kukɔnɔ. Nya kuutsyuə saa mənyə kabua saa lə bo əsuə.
11 Biyi tsya biə bɔ́lɛ mi utsyuə saa fe kase ubianto laalɛ wə bebi ola wɛkɛkɛkɛ.
12 Bókpe mi nkɛale, bómansə mi lɛkɔ nya búkalɛ mi kɔlɛ kase biusiə nkpə sɛɛ itə bə Boanto Onanto ebunyə disuəyuə lə mi əsuə. Itsyise wə kosate wə lékpadi mi nkə lə binyə bofo lə wə sekakedikɔ ku diyənde kenke.

13 Nya eso ele bə bɔsɔ Onanto ani tsya ni bənkəə, lefe nə bɔ́tɛyi mi Ditiki Sɛɛ nəmfoo, bíemfi ni fe ditiki bimba. Bomu béfo ni fenkə Onanto eto ditiki. Ɔnukualɛ ini bə wə ditiki dini. Nya íkaboko bɔtsyikawuninsə tsya lə mi mba díkafo bɛnɔ eto nkpəsiəsiə əsuə.

14 Mɔ bayimi, asa nnya díbə mi lə əsuə mfóo, nya ke ni lesa nə díbə lə Onanto eto betidi əsuə lə Yudafɔ eto kasɔ nɛ. Nya kanyi ka bínyə lə mi betidi eto anii, nko kə íbə lə Yudafɔ eto kasɔ eto betidi ba léfo Yesu bánɔ lə Yudafɔ eto ani nɛ.
15 Yudafɔ bamfó álo Bonamute Yesu ku Onanto eto bənyɛləkətidi tsya nya báte bo tsya ohiã. Mə eyifosa átaka iḿyə lə Onanto əsuə nya bátaka ku sikpi bəńyə betidi ba tã lə əsuə.
16 Bákplatsya bə lə beti bo kusu bə boatɛyi mba lenni Yudafɔ Ditiki Sɛɛ nəmə bə lə bənyə nkpə manlo. Lə nyaso mə asa buayifoyifo əbə ifui ékpia efe isu eyo kaka mɔmɔɔ, ísu ínə Onanto eto kotonənə eboko mə lə əsuə.

Befo Koya Bitə Bo Tinti.

17 Mɔ bayimi, yoofo eyi asiani se búdu lə miə ɔflɔ. Tsya bekpe bo lə nsusu kəmiə. Nya bokplatsya lə kusu saa əsuə boofo, lə bubə botsya ku mi ənəmi ku ənəmi tsya yəntə kusu.
18 Bóla boə lə busi bubə bunyə mi. Nya mɔ, Paulo, kosatee, nyɛ esu saa nya moofo bə lə mfo bubə. Fɛɛ obuale əmə məntə kusu.
19 Nla tinti miə lə mbə nyə mi, itsyise bufi bo ənə butəkə lə mi. Nya mi ni bo disuəyuə, itsyise mi ku bafokanɔfɔ bamba ni bo kutəkə ko eso boofo lɛkɔɛsi bɔsɔ lə lefe nə Bonamute Yesu luubə bio.
20 Sitintii, mi ni bo lɛmɔ ku bo disuəyuə nɛ.

3

1 Nya se ɛnlɛ bo bulə se boensinyə mi tɔ esoo, bóse nya uyi boə bo inuə
lə bɔtsyimɛ lə Atene.
2 Nya bótsyese Timoteo lə ubə okpe mi nkɛ alɛ, nya lə ɔwunsə ko mi lə
mi bofokanɔ əsuə. Uyifo bo ɔyimisami wə laawunsəko bo lə kanantoyifo
ku Kristo eto Ditiki Sɛɛ eto bɔtɛyi əsuə.
3 Bo nsusu ni bənkə boanla bə bulə ku kanyi ka bɛnlɛ bunyə lə elo mi
kuutsyuə saa ani. Mi kosate fe biyi koko biə bulə ku kanyibunyə ni nnya
leetu nwə ke ntəkəko Kristo.
4 Biokloma biə lefe nə bɔkɛ mi lə ɔflɔɔ, bútə mi bote katɔnsə boənkə
bulə kpə ebutu mi. Nya fe kase binyii, íbə itə nko sitinti.
5 Nyamfo eso míntsyese Timoteo minkə ubə obe lə bisi bińyə kekləkə
lə mi bofokanɔ əsuə. Itsyise mmuə utu nnɔ. Nya mɔ sikpitete ni bənkə
ətsyuə oboale əmə ébubə óbiasə mi nsusu itə bə bo bokplatsya kenke əbə
íyifo bimba.

Mi Bofokanɔ Ƒətə Bo Disuənyuə.

6 Nya se Timoteo dísinkli ubəə, ɔ́tɛyi bo ku disuəyuə nkə bisi bińyə
kekleke lə mi bofokanɔ ku mi lelabi itə mi bətsyuə insi enso. ƆtɛYi bo
tsya nkə biakloma bo tinti nya bɛnlɛ kusu bobe biə biənyə bo fe kase bo
tsya nlɛ bola boə boənyə mi.
7 Lə nyamfo esoo, mɔ bayimi, ite bə bɔlɛ kanyi bunyə nya asa nyamfo
lekle bo tsyaa, mi bofokanɔ aakpe bo disuəyuə kəyuəsə bo ketu.
8 Se bɔ́nɔ kase bińyə kekleke lə Bonamute eto bofokanɔ esuəə, mfe fɛ
nkpə fɔfɔ dídufə bo lə əsuə nɛ.
9 Boəmbofo Onanto ani bɔsɔ yooyo disuəyuə nə bɔnlɛ bunyə lə wə ənəmi
lə mi disi eso.
10 Bɔlɛ Boanto Onanto lekpakpa bɔlɛ ketsye ku kakɔmi boə utə lə busi
botsya lə bokpe mi nkɛale lə mi bofokanɔ əsuə.
11 Nyaso mɔmɔɔ, Boanto Onanto kosate ku Bonamute Yesu lə basini bo
kusu bə lə bofo mi ɔflɔ bubə.
12 Nya Bonamute lə utə kusu bə mi lelabi itə mi bətsyuə ku betidi bamba
lə difui lekpe fe kase boala mi ke. Nya lə bela betidi bamba tsya fe kase
boala mi.
13 Nyamfo luutə Boanto Onanto lookpe mi əsuəale, uləkə mi utsyiko lə
Obonsam eto esu kenke əsuə nya lə uyifo mi kɛnkɛ lə wə ənəmi isu ese
diyi nə Bonamute Yesu luusinkli ubə kawunsiə kamfo ku wə mba kenke
diyifo kɛnkɛ.

4

Siə Nkpə Bo Lɔɔkɛ Onanto Ɔkɔɛ.

1 Mɔ bayimi, mɔ ditiki fɛfɛ nə minla miə malɛ mi lekpakpa lə ntɛyi ni
bə, bisiə nkpə bo lɔɔkɛ Boanto Onanto ɔkɔɛ fe kase bóte mi. Bɛlɛnko nko
kekleke, tsya bɔlɛ mi nkɛale bokpe lə Bonamute Yesu eto diye əsuə bə lə
bisi biyifo beso nko.
2 Itsyise biyi asa nnya bote mi ɛyɛ lə Bonamute Yesu eto əsuəale əsuə.
3 Onanto aala nkə biyifo mi əsuə kɛnkɛ lə biləkə mi əsuə bitsyiko lə
asɔnɔdidi kenke əsuə.
4 Ele bə usə ku usiə te kase bɔɔlɛ mə əsuə bəsiə nkpə bo diyifo kɛnkɛ ku
lə dibu əsuə.

5 Nya biəntəkəko əsuə eto sinə eto kamini bisiə nkpə fe betidi ba laante
Onanto sikpi.
6 Lə nyamfo esoo, kuutsyuə saa mansɛsə ənəmi lə wə ɔyimitsyuə eto
usiə əsuə bə lə usu ota wə ubu. Bɔtɛyi mi nko bunyə nya bɔlɛ mi ato bukə
kekleke boənkəə, Bonamute ebunə mba ləəyifo asa nyamfo eto kakle koto
kekleke.
7 Onanto ákpadi bo nkə buyifo betidi kɛnkɛ. Nyaso bitə lə buləkə bo
əsuə butsyiko lə asinsa əsuə.
8 Nyaso lə mi nti eto utsyuə ani buyifo lə etsyuesa nyamfo əsuəə, inni
betidi əsuə ótaka úńyə. Bomu Onanto, nwə leefi wə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ kətə
mi, eto əsuə ótaka úńyə.
9 Nya lə lelabi itə mi bayimitsyuə bafokanɔfɔɔ, yensife bə bɔwɔni kulesa
butə mi lə nnya əsuə. Itsyi Onanto ébote mi kase ele bə bela mi bətsyuə
koko.
10 Nya lə ɔnukualɛ əsuəə, sitinti ini bə biala mi bayimitsyuə ba kenke
díkafo banɔ ba nkpe lə Makedonia eto kasɔ kenke. Nya bunsi bɔnlɛ mi
bɔtɛyi lekpakpalɛlɛ əsuə boənkə biyifo beso nko.
11 Bisiə nkpə lə əsuə kasɔ bobokosə əsuə, nya utsyuə saa eto ənəmi lə
itəkə lə wə keyifo əsuə, nya bifi mi ani biyifo keyifo bɛbɛbɛ lesa nə biudi
fe kase bɔ́tɛyi mi bofe.
12 Nyamfo luutə bə mba dímamfo banɔɔ, ebubu mi nya biemukpese lə
kuutsyuə saa əsuə itə lesa nə loohiã mi.

Biensikewi Fe Bitidi Ba Ləmbə Kusubebe.

13 Mɔ bayimi, bola boə bete ɔnukualɛ itsyi lə betidi ba díkekpe əsuə, itə
bə lə bɛyɛ nku buwi nku ku kaminsə fe betidi ba ləmbə sɛtɔ saa.
14 Bofo bɔnɔ boə Yesu əkpə nya usi ótaka utsyi ɔkɔmə úbə nkpə. Nya
Onanto luutə Yesu kpa mba əmə oboko ku wə lə wə bubə bio əsuə.
15 Lesa nə Bonamute lɛtɛyi, ni əsuə buuńyə bɔɔnlɛ mi bɔtɛyi boəə, bo
mba nsi nkpə lə Bonamute eto businkli kəbə lefee, boəmbɔtɔ mba díkekpe
kato busu.
16 Lə lefe nəmfo o-o, bɔɔnɔ Bonamute eto bubə eto kulu ku ɔkɔɛ eto
boto. Boɔnɔ Onanto eto Ɔtɔnkpe ninə kenke eto ɔkɔɛ. Nya buufə Onanto
eto kakpatsyaku. Nya Bonamute kosate lɔɔyifə utsyi kato ubə. Nya betidi
ba lefo Kristo baanɔ fɛ bəkpəə, mə loka botaka kəbə nkpə.
17 Nyamfo eto kamaa, Onanto ebokpa bomba dibu nsi nkpə nya wookpa
bo usu ɔkɔ ku betidi ba letaka busu botsyako Bonamute kato. Nya buusiə
ku Bonamute isu manlo manlo.
18 Nyaso bifi etiki nyamfo bemansə bətsyuə lɛkɔ.

5

Bisiə Bikabe Kusu Itə Bonamute Eto Bubə.

1 Mɔ bayimi, yamfe bə nsi nwɔni mi kulesa itsyi lə lefe nye eyi nnya asa
nyamfo luubə.
2 Itsyise mi kosate yi sitinti biə Bonamute eto diyi nə wuubə ebuyifo fe
kase uyu laabɔ lə wə kabiakɔ ku ketsye,
3 kəbə keyu utidi. Nya lə lefe nə utidi saa nlɛ bɔtɛyi nkə lesa saa tə buɛ
ku diyuəə, lefe nəmfo ni lefe nə lesabua nə banlɛ kusu bobee nya diəbə
kasɔ lə nti nɛ. Diubə fe kase kalelefo ləənə ofonlɛ. Kalebe saa butsyetsyi
kesu əmbə.

4 Fɛɛ, mɔ bayimi, mimii binsibə lə ketuntu əsuə. Nyaso yanle bə diyi
nəmə bə lefua mi fe kase uyu leeyifo.
5 Itsyise mimblɛ kenke kpe lə diyənde əsuə. Nya buunte fe betidi ba
leefi mə əsuə kakpe lə abua əsuə keyifo asa kakula.
6 Nyaso biensitə lə selabe lə sifi mi biləkə ato fe mba leennyi Bonamute.
Bomu bitə lə buńyə kekleke lə bɔlɛ bo əsuə kukɔnɔ.
7 Itsyise mba laalabe selabee, ketsye baalabe se. Nya mba ba nlɛ ntə
bukpə tsyaa, kətsyə nya beekpə mu nɛ.
8 Fɛ bo mba nkpe lə diyənde əsuəə, bitə lə butəkə ənə kukɔnɔ. Le bufi
bo bofokanɔ ku bo lelabi bukase əsuə fe kase lɛkɔɛsibi eto situ eto awu
laawunsə ko bamamanyə. Nya lə bufi bo ənəmi butəkə lə Boanto Onanto
eto bofokətə əsuə fe kase omamanyə eto disi eto lema ankpakpa laafo wə
lə nkpə.
9 Itsyise Onanto mənləkə bo itə wə lefonyi nɛ nlɛ bubə. Bomu bə lə bɔyɛ
lə Bonamute Yesu Kristo əsuə lə bunyə nkpə manlo.
10 Yesu əmfo əkpə lə bo disi bə lə busi nkpə o-o, bukpə o-o, buusiə ku
wə lə wə dibə bio əsuə.
11 Lə nyamfo esoo, bikakpe nkɛale lə bikawunsəko bətsyuə fe kase bɛnlɛ
buyifo mɔmɔ.

Bɛlɛ Ƒsuə Ola Lə Biləkə Asa Bua Saa Lə Ƒsuə.

12 Bo bayimi, bɔlɛ mi lekpakpa bə bifi dibu kpə bitə mi batɔnkotɔnko ba
laakplatsya kate mi Kristo eto nkpə busiə eto esu.
13 Bela mə lə bibu mə kukɔnɔ lə kusu sɛɛ ko əsuə banlɛ mi bokpa
akanyənko eso. Lə mimblɛ lə bisiə lə diyuə əsuə.
14 Nnya kamaa, bo bayimi, bola tinti boə bɛlɛ kɔlɛ mba lanlɛ otsyekle
bokpe. Bekpe mba laate sikpi nkɛale. Bɛwunsə ko mba lehiã bɔwunsə ko.
Nya lə bifi dibusə bitə utsyuə saa.
15 Bɛlɔ bebe kukɔnɔ biə kuutsyuə saa məmfi kabua ofo kabua kayo.
Bomu lefe saa, bikeyifo kasɛɛ bikətə mi bətsyuə ku betidi ba kenke.
16 Bitə lə diyuə lə lɛkɛ mi lə əsuə lefe saa.
17 Biəntə lə ani lə elo mi lə olatoto əsuə.
18 Nya bifi lɛninsɔ bitə Boanto Onanto lə lesa saa əsuə. Itsyise nyamfo
ni lesa nə Onanto nlɛ bɔtɔ ketsyiko lə mimba kenke ntəkəko Yesu Kristo
nɛ.
19 Bienti Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ kusu lə mi nti.
20 Biemfi lesa nə laabɔ ketsyi lə Onanto eto bənyɛləkətidi eto kɛnyɛ fe
lesa bimba.
21 Bomu bekplatsya lə bɛbɛbɛ ɔnɔkualɛ wə nkpe lesa saa nə biɔnɔ lə bifi
kasɛɛ ka nkpe lə nnya kekleke.
22 Biləkə mi əsuə bitsyiko lə lebua saa əsuə.
23 Nya bɔlɛ Onanto wə ləətə bo diyuə saa bɔtɔ bə lə uyifo bo kɛnkɛ lə
kusu saa əsuə. Nya lə ose mi lɛwɔnɔ ku nsusu ku mi əsuə eto sinə kenke
bə bemunyə kabua saa lə mi əsuə lə lefe nə Bonamute Yesu Kristo nsi
luubə.
24 Nya Onanto wə lékpadi mi nkə befiani wə balee ebɔwunsəko mi isu
ese lə kalosəkɔ. Itsyise lesa nə ke ɔ́tɛyi nkə wuuyifoo, weeyifo ni.
25 Mɔ bayimi, bikato ola kətə Onanto lə bo disi.
26 Biləkə kafo faa bɛbuta lə bisiəsə bafokanɔfɔ.
27 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti fe nwə ńyə lə Bonamute Yesu Kristo eto kɛnyɛ
minkə bekla kukue komfo bete bafokanɔfɔ kenke.
28 Bonamute Yesu Kristo eto lefonə lə disiə ko mi.

2 TESALONIKAFƆ
Kukue Nuəfə Ko Paulo Ləwɔni Útə Tesalonikafɔ

1 Mɔ, Paulo, ku Silvano ku Timoteo bo lɛwɔni kukue komfo butə mi mba
ni bo Boanto Onanto ku Banamute Yesu Kristo eto bale lə Tesalonika.
2 Bɔlɛ bɔtɔ minkə Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo eto diyuə ku
lefonə lə disiə ko mi.

Bɔlɛ Onanto Lekpakpa Bə Fe Nkpesiəsiə Lə Bokate Ko Bokpadi Bo Ókpadi Fə.

3 Mɔ bayimi, ele bə bɔsɔ Onanto ani lefe saa lə mi disi. Lə nyaso ɛlɛkɛ
bə bukato ola, kasɔ wə ani bə mi bofokanɔ lə busi bɔkɛ ale boso ku mi
lelabi tsya lə difui lekpe enso.
4 Nyamfo eso boakpo mi diye sɛɛ lə mba lefo Onanto banɔ nti. Iyifo bo
lɛmɔ nya boatɛsə mi itsyise bińyə kekleke lə mi bofo kanɔ əsuə nya bɛnlɛ
otsyekle bokpe lə lefe nə eto lefe banlɛ mi bulə kakpɔ mi ku kanyi ka bɛnlɛ
bunyə eso.
5 Nyamfo lɛ bote nkə Onanto aakpo akpo lə kusutsyɔntsyɔ əsuə. Nya
wuutə mi kəsiəkɔ lə wə sekakedikɔ kasɔ bɛnlɛ kanyi ka bɛnlɛ bunyə eso.
6 Onanto ebuyifo lesa nə lɛyɛ. Nya wuunə mba nlɛ mi bulə kenke koto.
7 Nya wuutə nkə bo ku mi mba kenke nlɛ kanyi bunyə lə buunyə
ɔnwɛkətsyəkɔ sɛɛ. Onanto ebuyifo nyamfo lə lefe nə Bonamute Yesu ku
Onanto eto batɔnkpe nkpe asuale kplɛ lɔɔbɔ betsyi kato ku əsuəale.
8 Buunə betidi ba ləəmbu Onanto nya bámfo Bonamute Yesu Kristo eto
Ditiki Sɛɛ banɔɔ, koto.
9 Nya Bonamute loola mə udunko lə wə ənəmi. Nya bəəmbunyə wə
diyənde ku wə əsuəale. Nya wɔɔtsylɔsə mə ku mə ditsyəbi bua nəmə.
10 Asa nyamfo ebubə itə lə diyi kplɛ nə əsuə Yesu luusinkli ubə. Nya
lə diyi nəmfo əsuəə, bafokanɔfɔ kenke ebutəkəko wə ku atɛsə eto əsə ku
kudu. Nya miitsya əbɔkɛ mə lenti, itsyise béfo wə Ditiki Sɛɛ nə bɔ́tɛyi mi
mfó bɛnɔ.
11 Nyamfo eso boato ola lə mi disi lefe saa nɛ. Nya boalɛ bo Onanto
lekpakpa boə lə utə lə mi nkpəsiəsiə lə bokate ku mi bokpadi bo ókpadi
mi. Nya lə wə əsuəale lə ɛwunsə ko mi lə itə mi nsusu sɛɛ bo lookpe mi
nkɛale bə lesa saa nə biuyifo lə mi wə bofokanɔ esoo lə ibə itə kukɔnɔ.
12 Bɔlɛ asa nyamfo bɔtɔ kətə mi ku lekpakpalɛlɛ bə lə babesə Bonamute
Yesu Kristo eto diye kato ɛyɛ lə mi eso. Nya wuuntsya lə obesə mi diye
kato lə wə ku Onanto eto kafoɛkpɛ eso.

2

Biəntə Lə Kuutsyuə Saa Lə Ɔwɛ Mi Okpe.

1 Mɔ bayimi, itsyi lə Bonamute Yesu Kristo eto businkli kəbə bio ku bo
bɔkɔ botsyanko wə.
2 Biəntə lə nyamfo lə ile mi nsusu nye ekpe mi bule, lə nnya banlɛ bɔtɛyi
bə Bonamute eto dibəyi ébubə koko. Ǝtsyuə biubu bə ébɔ lə Onanto eto
kɛnyɛ buləkə kate nye bo asatete nye etiki nnya bɔ́wɔni bútə mi əsuə.

3 Biəntə lə kuutsyuə saa lə ɔwuɛ mi lə kusu saa əsuə kon. Itsyise
Bonamute eto diyi nəmə əmbubə tɔ isu ese lefe nə usialetidi əmə lootaka
uńyə lə Onanto əsuə nya obuale əmə ləəbə bɔtsylɔ lə ute luuləkə əsuə ote.
4 Nya wootaka uńyə nkə lə uti Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale kusu lə ote nkə
wə hã ni awɔnɔ kenke eto əsuəaletidi. Nya wootaka ubə usiə lə Onanto
eto Disumuyo nya wuuyifo wə əsuəə, fe wə ni Onanto.
5 Bíakloma biə lefe nə minkɛ mi lə ɔflɔɔ, ntɛyi mi asa nyamfo kenke.
6 Fɛɛ lesatsyuə leeti asa nyamfo kusu nkə yəəbə tɔ mɔmɔ. Nya mi kosate
yi lesa nə ini. Nya obuale əmə ebuləkə wə əsuə lekple lə wə lefe ayo.
7 Nya disiale eto asa nnya banlɛ buyifo kakula kokoko efe ɛlɛ bubə. Nya
asa nnya luubəə, əmbubə tɔ isu ese le fe nə Onanto diləkə nwə diti obusle
əmə kusu.
8 Nya lə nyamfo eto kamaa, Onanto ebuləkə obuale əmə ote. Nya lə
lefe nə Bonamute Yesu luubəə, wuufi wə kɛnyɛ eto ufiebi ku wə diyənde
otonsə wə obiasə wə ditsyəbi kenke.
9 Usialetidi əmə bə ku Obonsam eto əsuəale, nya wuuyifo bidia eto
ayanisa akpa akpaa ote.
10 Nya betidi ba kenke lɔɔyɛ lə nnya əsuəə, ebonya kenkee, wɔɔyɛ lə
disiale ku kɔwɛsu saa bə lə ɔwɛ mə okpe. Boonya itsyise bamfo Ditiki Sɛɛ
nə Onanto lete mə bə bənyə nkpə banɔ.
11 Nyamfo eso Onanto eboyani mə utə kawɛ eto lɛwɔnɔ nə luutə bafo
bidia banɔ.
12 Lə kalosəkɔɔ, Onanto ebolo mə dikpi, itsyise bamfo Ditiki Sɛɛ nəmə
banɔ. Bomu bənyə disuəyuə lə asa buayifoyifo əsuə.

Bińyə Kekleke.

13 Mɔ bayimi, ele bə bokasɔ Onanto ani lefe saa lə mi disi eso. Buyi
boə woala mi sitinti. Mi ni betidi tutɛ Onanto díləkə nkə binyə bofo. Úfi
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ úflə mi abua úwi nya béfo ɔnukualɛ bɛnɔ.
14 Nya ɛyɛ lə bo Ditiki Sɛɛ nəmfo budi əsuəə, Onanto ákpadi mi nkə bibə
befo diye fe kase Bonamute Yesu Kristo léfo.
15 Lə nyamfo esoo, mɔ bayimi, bińyə kekleke lə bɛkɔbe ɔnukualɛ eto
asatete nnya bóte mi lə bo kukue ko bɔ́wɔni ku etiki nnya búdi mi, bɛlɛ
nya kɔni kekleke.
16 Nyaso bɔlɛ bɔwunsəko bɔtɔ ku lekpakpalɛlɛ itsyi lə Bonamute Yesu
Kristo ku Boanto Onanto wə laala bo, nya ɛyɛ lə wə lefonə əsuə ókpe bo
nkɛale nya útə bo kusubebe tinti.
17 Bɔlɛ wə lekpakpa buənkə, utə mi əsuəale lə okpe mi utu wə nkpe osa,
bə lə bidi etiki ku lə biyifo asa sɛɛ lefe saa.

3

Bekloma Lə Bikato Ola Kətə Onanto Lə Bo Disi.

1 Lə kalosəkɔɔ, mɔ bayimi, bekloma lə bikato ola kətə Onanto lə bo disi,
itə bə lə Bonamute eto Ditiki Sɛɛ nəmfo lə disənsə disu nlebe ku dibu fe
kase miitsya seka.
2 Nya lə bɛtɔ Boanto Onanto tsya biə lə uləkə bo utsyiko lə betidibua ku
besialetidi eto ani əsuə, itsyise inni betidi ba tã léfo Ditiki Sɛɛ nə mə bánɔ.
3 Bonamute eyifo ɔnukualɛtidi, uuńyə mi kama, ookpe mi nkɛale nya
woobe mi bə olo Obonsam əmbutəkə bo kato.

4 Bonamute ətə bufi bo utu butəkə lə mi bə bɛlɛ bɔyɛ lə esu nya bote mi
əsuə, nya buyi boənkə biofo buyifo lə nnya əsuə enso.
5 Bɔlɛ Bonamute lekpakpa bə ɔsini mi ənəmi lə binyə lə bete kase wə,
Kristo laakpe bo nkɛale ku kase Onanto laala bo.

Binyə Kekleke Itə Keyifoyifoyifo.

6 Mɔ bayimi, bɔlɛ mi kɔfi bokpe kekleke lə Bonamute Yesu Kristo eto diye
əsuə boə biləkə mi əsuə bitsyiko lə bayimi ba ni baflɔ nya banlɛ buyifo lə
bo asatete əsuə.
7 Mi kosate biyi kukɔnɔ biə ele bə biyifo keyifo fe kase buyifo, itsyise
bóenyifo sɛflɔ lefe nə bɔ́kɛ mi lenti.
8 Bóamfo bɔwunsəko itsyi lə kuutsyuə saa ɔflɔ bə bóamfo kayo. Bomu
búyifo keyifo kekleke ketsye ku kakɔmi bə bo bobə ményifo bitsyikə itə
kuutsyuə saa.
9 Inni nnya kasɔ ni bənkə bumbə kusu boatɛyi mi bə bebe bo eso. Bomu
bóla boə bekase kase ele be beyifo keyifo.
10 Biokloma biə lefe nə bɔkɛ mi lentii, bókpe mi kɔfi boənkə utidi wə ke
laani nkə woəmbuyifo keyifoo, mendi tsya.
11 Bɔlɛ mi nyamfo bɔtɛyi itsyise bɔlɛ bɔnɔ boə baflɔ bətsyuə kpe mi lenti
nya ini mə bayimitsyuə eto ketikima hã te baayɛ kedi.
12 Bɔninko betidi bamfo ditsyəbi nəmfo kekleke lə Bonamute Yesu Kristo
eto diye əsuə, bə lə balɛ mə əsuə kukɔnɔ lə be fi mə ani beyifo keyifo bedi.
13 Fɛɛ mii, bayimi, biəntə lə ani lə elo mi lə lesa sɛɛ buyifo əsuə.
14 Nya lə utsyuə nkə woəmbuyifo lə ditiki nə bɔtɛyi mi lə kukue ko mfoo,
bitsyə wə lekpo nya lə biləkə wə lə mi nti, lə kofami lə kɔlɛ wə.
15 Tsyaa bienkisi utidi əmə. Bomu ele bə bɛlɛ wə kɔlɛ fe mi ɔyimi seka.

Bɔlɛ Mi Bokla.

16 Bɔlɛ Bonamute kosate wə ləətə diyuəsə lekpakpa bɔlɛ bə lə utə mi
kəmiə eto diyuəsə lə mi lə kusu saa əsuə. Lə Bonamute lə ɔlɛ mimblɛ
kenke ola.
17 Mɔ, Paulo, kosate uni nlɛ etiki fɛfɛ nye nkla bomfo bɔwɔni kətə mi ku
mɔ kɔni. Iyifo mɔ kosate eto lɛnimi eto awɔnisa fe kase maawɔni kakpe
lə mɔ kukuewɔniwɔni saa kalɔ.
18 Bɔlɛ ola boto boə Bonamute Yesu Kristo lə ɔlɛ mi mblɛ kenke ola lə
wə lefonə əsuə.

1 TIMOTEO
Kukue Tutɛ Ko Paulo Lɛwɔni Útə Timoteo

1 Mɔ, Paulo, wə ni Yesu Kristo eto nwə ótsyese ɛyɛ lə bo Ofomfokətə
Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo wə bɔnlɛ kusu bobee, nlɛ kukue
komfo bɔwɔni.
2 Nya mimfi minlɛ fə Timoteo botsyese. Eyi fə eyifo mɛ fe ubi lə bofokanɔ
əsuə. Nyaso minlɛ Bonamute Onanto Ku Boanto Yesu bɔtɔ miə lə mə
kaminsənyənyə lə kətəkəko fə lə bənyə fə kaminsə lə bətə fə diyuəsə.

Paulo Álɛ Wə Kɔlɛ Itsyi Lə Bidia Eto Bateasa Ǝsuə.

3 Nla miə lə esi əsiə lə Efeso mfó fe kase míntɛyi fə lefe nə mínyɛ mfo
mímfe mintɔ lə Makedonia. Nnya ni bə eyi fənkə betidi bətsyuə kpə lə
mfo ba nlɛ asa nnya loobiasə nsusu itsyi lə bo asatete lə Kristo bofokanɔ
əsuə. Ele bə ani komə nye ala betidi bamfo bə lə bayɛ nya kakloe buyifo.
4 Tɛyi mə lə bayɛ lefe bobiasə lə akokosatete ku bakoko eto ntsyikɔ eto
katobobesə əsuə. Asa nyamfo eto okle bote akpe kənə lə betidi nti. Nya
yaanyɛ lə Onanto eto nsusu əsuə. Nsusu bo nyɛ lə bofokanɔ əsuə hã ele
bə bote.
5 Nya lesa nə lefe bə biyifo ni bə ele bə bola bo bafokanɔfɔ tsyuə ku kafo
faa, ku utu wə ləmbolo bo dikpi lə asa buayifoyifo saa əsuə. Nya ele bə
bo bofokanɔ lə Kristo əsuə tsya yifo sitinti.
6 Fɛ betidi bətsyuə étsyi kama bakpe asa nyamfo. Nyaso bányɛ kusu sɛɛ
komfo. Nya bəənə etiki bimba nya ləmbə kutəkə.
7 Baala bə baatsyi bawuninsə bafiani Mose eto kɔfi eto bateasa. Fɛɛ mə
bamə kosate mannɔ etiki nyamə kasɔ tsya. Beedi etiki kekleke itsyi lə kɔfi
komə əsuə, fɛ mə bamə kosate maannɔ lesa nə banlɛ bɔtɛyi kasɔ.
8 Bomblɛ kenke yi boə Mose eto kɔfi komə alɛkɛ, fɛɛ ele bə bətsyue ko
koto fe kase boate ko.
9 Nya ele bə bukakloma tsya boəə, inni betidi sɛɛ eso béyifo afi kəkə mə
ato, bomu mba ditidi ato baata Onanto eto afi kebu ku mba leeyifo asa
bua ku mə kakle ba eto nkpə diyi ku abuayifoyifo. Mə ni betidi ba ləmbə
bofokanɔ saa, mba laalo mə antomə ku ambemə ku mba ni bewudifɔ.
10 Mba ni betidi ba leedi asɔnɔ ku basani ba laalabeko mə basanitsyuə.
Mə ni betidi ba leeyu betidi bamba kəmuə kate ku mba ni badia ku mba
laasɔ akɔɛsi nye kakpadi asa katɛyi bidia. Nya ku mba kenke ba dímamfo
Ditiki Sɛɛ nəmə eto asatete bánɔɔ, mə ni mba baanlɛ ato nyamfo bukə nɛ.
11 Boonyə asa nnya minlɛ bote lə Ditiki Sɛɛ nə béfi bákpe mɛ lə kɔni bə
nte itsyi diyənde eto Onanto wə boatɛsə nte ɔflɔ.

Paul Ásɔ Onanto Ani Lə Wə Kaminsənyənyə Eso.

12 Məmbofo Bonamute Yesu Kristo ani bɔsɔ lə əsuəale nnya ufi utə mɛ
nkə lə mfo keyifo kamfo buyifo eso. Nya lə ɔnukualɛɛ, úfi ke ókpe mɛ lə
ani. Itsyise únyə mɛ nya uunyi nkə məmbutsyetsyi ke nyani wə ntsyə.
13 Ite bə lə lefe ditsyuə nə lefee, nńyə lə wə əsuə, lə etikibuadidi ku lə aka
əsuə fɛ mímbə míntsyi mɔ lɛkɔɛsi minwuninsə, Onanto ənyə mɛ kaminsə.
Itsyise lə lefe nəmfoo, mámfo wə nnɔ tɔ nya mánte lesa nə mínkeyifo tsya.
14 Bonamute ənə mɛ kafo tinti nya útə mɛ bofokanɔ ku lelabi se buunyə
lə bo lɔniyifoyifo ku Yesu Kristo.

15 Ditiki nə minlɛ bɔtɛyi mfo eyifo etiki eto ɔnukualɛ, nya ele bə utidi saa
fo ɔnɔ. Kristo Yesu wə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə, díbə kawunsiə
kamfo nkə lə ubə uləkə babuayifo. Nya mɔ ni obuayifo kenke enso lə
babuayifo nti.
16 Fɛɛ Onanto dínyə mɛ kaminsə nkə lə ɛyɛ lə mɔɔ ni obuayifo kenke
enso əsuəə, Kristo Yesu lə utə lə betidi lə bənyə bə okpe lelabi nə eso
woefi katsyɛ babuayifo ba lefo wə banɔ. Lə nya esoo, wuutə mə nkpə bo
ləmbə kalosəkɔ kulefe tsya.
17 Nyaso bitə lə bukatɛsə bo Oka wə nkpe kato wə boənyə ku bo ənəmi
wəə hã ni Onanto wə nsi nkpə isu manlo manlo. Nya lə bukabesə wə
Onanto wə leenkpə eto diye kato lefe saa. Ibə itə.
18 Mɔ ubi Timoteo, keyifo ku afi nnya mimfi mintə fə mfoo, eka asa nnya
bo Onanto eto bənyɛləkətidi lɛ́tɛyi itsyi le fə əsuə. Lɛ etiki nyamfo kɔni
kekleke fe bemake, ebutəkə kabua kato lə lema nəmfo əsuə.
19 Lɛ fə bofokanɔ kɔni kekleke, tə bə fə utu manlo fə dikpi. Betidi
bətsyuə ba dímə̀ntsyue mə ketu eto kɔlɛ kotoo, mə dídu bánɔ banyansə
mə bofokanɔ nɛ.
20 Nya lə mə ntii, ni Himeneo ku Aleksandro. Nnə mə ato lə se mímfi
mə míntə Obonsam bə lə bənyə kanyi lə wə ani. Nyamfo luutə bə bakase
bə bayɛ etiki bua budi lə Onanto əsuə.

2

Bikato Ola.

1 Lesa tutɛ nə moola miə bete ni bə bikato ola bikətə Onanto lə bikalɛ
wəə lekpakpa kasɔ wə ani lə betidi ba tã eto disi. Bikəfi mi ku mə mblɛ
eto ahiã bikətsyə lə Onanto eto ənəmi.
2 Nya bikato ola kətə Onanto lə baka ku betidi ba kenke ntɔnko betidi
bə lə bomblɛ lə bɔkɛ lə diyuə əsuə kalebe saa. Itə bə lə bobokosə bo əsuə
kasɔ butə Onanto nya bufi dibu butə utsyuə saa.
3 Olatoto eyifo lesa nə laakɛ bo Ofomfokətə Onanto ɔkɔɛ.
4 Itsyise ola nkə utsyuə saa te wə Ditiki Sɛɛ nəmə lə ote ɔnukualɛ əmə
bə lə utə wə nkpə.
5 Lə ɔnukualɛɛ, Onanto ɔni ete nkpe. Nya Ofomfokətə tsya ɔni ete nkpe.
Wə ni utidi wə baakpo Kristo Yesu. Wə ni futsyə laalɔ bonko Onanto eto
nti.
6 Wə ni fuutsyuə dífi wə əsuə útə fe kedi lə kawunsiə kenke eto betidi
eto disi. Yesu éyifo nyamfo sitinti bə Onanto eto kɛnyɛ ka útsyə nkə woofo
utə wə betidi kenke eto lefe eboyo.
7 Nyamfo eso Onanto lékpe mɛ fe wə ɔtɔnkpe ku wə oteasa. Nyamfo
menyifo bə sidia minlɛ bɔtɛyi. Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə wə díləkə mɛ
fe oteasa nkə lə mbə nləkə wə bofokanɔ eto Ditiki Sɛɛ nəmə nte betidi ba
lennitɔ Yudafɔ.
8 Lə bafokanɔfɔ eto katsyakɔ saa, nla minkə basani besə mə ani kato
bato ola ku ketu ka lekpa kɛnkɛ. Nya ɔblɔ nye kənə saa mankɛ mi lə nti.
9 Nla tsya miə besio lɛ mə əsuə ola ɛyɛ lə mə bikelɛlɛ əsuə, lə ete bə balɛ
mə əsuə kasɔ bobokosə. Inni bə bakle mə esi ku sika eto bikə akpa akpa
nya lefo koya kpə nya loote bə balɛ mə əsuə kato bobesə.
10 Bomuu, ele bə mə ditsyəbi sɛɛ te bə beyifo besio ba laate Onanto sikpi.
11 Nya ele bə usio saa bokosə wə əsuə kasɔ lə okase asa, lə busiə kpo
əsuə.

12 Minlɛ mə kusu butə minkə baté basani asa nye bətəkə basani kato.
Bomu ele bə bəsiə kpoo, betsyue koto.
13 Itsyise Adam ni futsyə Onanto leka buyifo fɛ úləkə Eva utsyiko lə wə.
14 Nya inni Adam ni nwə olo əmə lɛwɛ, bomu usio əmə ni nwə ɔwɛ. Nya
útə úyifo lebua.
15 Nya lə usio ebuńyə kekleke lə wə bofokanɔ əsuə ku lə lelabi əsuə nya
wuusiə nkpə kɛnkɛ nya woobokosə əsuə kasɔɔ, wɔɔyɛ lə kanyi ka nkpe lə
ubilele əsuə ɔbɔ ofe.

3

Ditsyəbi Nə Ele Bə Lɛkɛ Bofokanɔfɔ Eto Batɔnkotɔnko.

1 Ɔnukualɛ uni, baatɛyi bənkəə, lə utsyuə aala nkə woeyifo bafokanɔfɔ
eto ɔtɔnkotɔnkoo, ete bə woala nkə woeyifo keyifo sɛɛ.
2 Fe bafokanɔfɔ eto ɔtɔnkotɔnkoo, ele bə uyifo utidi wə bulə saa ləmbə
lə əsuə, uufi kusiə kɔni, uyifo obesibe, ɔkɛ dibusə, ɔlɛ əsuə ola, nya betidi
leebu wə. Ɔkɛ kafoɛkpɛ kafo bafɔ nya uyifo oteasa sɛɛ.
3 Yanle bə uyifo utəkpə, nya woankpɔ ekiti. Ele bə uyifo utidi wə diyuə,
nya woenyifo nwə ləənə etiki, nya woansɛsə ənəmi lə atabi əsuə tsya.
4 Ele bə uyifo nwə laalɛ wə diyo eto betidi ola, nya wəətə nkə wə bebi
tsyue ditiki koto lə kusu saa əsuə.
5 Nya lə utidi utsyuə kpe wə leenyi kase woobe wə diyoo, ntsyə wɔɔyɛ
obe Onanto eto betidi ba wɔɔyɛnko?
6 Yanle bə uyifo nwə léfo Onanto ɔnɔ fɔfɔ kase woembobesə əsuə kato,
nya ɛyɛ lə nnya əsuə ote əsuə, lə ubə udu ɔnɔ, nya Onanto luunə wə koto
fe kase únə olontidi əmə koto.
7 Ele bə uyifo utidi wə nkpe diye sɛɛ lə mba dímamfo banɔ tsya eto
ənəmi, nya luutə bəmbɔtɛyi kulesa bua saa bakpe wə kofani bə lə obuale
əmə lə unyə wə umuə.
8 Nko kə ini bə wə bawunsəkotsyuə tsyaa, ele bə məə tsya yifo betidi
ba nkpe ditsyəbi sɛɛ, nya baalɛ keyifo ola kekleke. Ele bə beyifo betidi ba
ləənnə ntə kəkpə, nya baansɛsə ənəmi lə atabi əsuə tsya.
9 Ele bə beyifo bətsyuə léfo Ditiki Sɛɛ nəmə báboko mfo banɔ kekleke
ketu ka laanlo mə dikpi.
10 Nya ele bə beto mə ditsyibi bebe fɛ. Nya lə bənyə kabua saa lə mə
əsuəə, bitə lə beyifo bawunsəkotsyuə.
11 Ele bə mə bəsiə tsya, yifo besio ba nkpe ditsyəbi sɛɛ, nya benyifo betidi
ba leedi betidi eto ntikima. Bomu ele bə beyifo besio ba leekpə ntə, nya
beeyifo lesa saa lə kusu əsuə.
12 Be fə, bawunsəkotsyuə bamfo eto utsyuə saa fi kusiə kɔni kplon, nya
woalɛ wə bebi ku wə diyo eto betidi kenke ola.
13 Nya bawunsəkotsyuə ba nlɛ mə keyifo olaa, mə kosate ebunyə dibu ku
kəńyəsə sɛɛ lə betidi eto ənəmi. Nya bɔɔkɛ utu bedi etiki lə mə bofokanɔ
lə Yesu Kristo əsuə kate betidi bamba.
14-15 Nlɛ bobe bə yəmbɔklɛ muubə nyə mi. Fɛɛ nlɛ asa nyamfo bɔwɔni
kətə fə bə lə minlɛ bubə mləə, lə efo fə bɔwunsəko lə ate lesa nə ele bə
yifo fe ɔtɔnkotɔnko lə Onanto eto bebi nti. Nya mə ba ni Onanto wəə nkpe
nkpə eto bebii, mə ni omayi itə Ditiki Sɛɛ nəmə.
16 Onanto eto ditiki kɛnkɛ nə bələkə bátee, kpe kalende tinti nya
kuutsyuə saa əmbofo bɔni nko. Nya ni bənkə,
“Bonamute əbə bale fe kawunsiə eto utidi.

Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə óte nkə uyifo kɛnkɛ.
Nya Onanto eto batɔnkpe dínyə wə.
Nya bələkə wə báte lə kawunsiə eto betidi kenke nti.
Kawunsiə eto betidi kpə áfo wə bánɔ.
Nya Onanto dítsyi wə úsuko kato lə diyənde kplɛ əsuə.”

4

Betidi Ebutəkəko Bidia Eto Bateasa Kama.

1 Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə óte bo ókpasə nkə, fɛ kawunsiə eto kalosəkɔ looyoo, betidi bətsyuə ebɔbɔ lə bofokanɔ eto Ditiki Sɛɛ nəmfo əsuə bətəkəko bidia eto awɔnɔ nnya mba luufi mə əsuə bətə obuale əmə eto asatete.
2 Bidia eto asa betidi bamfo laate, nya buufi mə disiale eto asatete bakula, itsyise mə akɔɛsi əkpə fe situ ku ute béfi bátonsə nnya, bəmbə ɔnukualɛ.
3 Mə laate bə yanle bə betidi fi kusiə. Nya baatɛyi bənkə yanle bə bedi edisa ətsyuə eto okle tsya. Fɛɛ Onanto wə díyifo edisa kenke utsyə nkə mba léfo wə ditiki banɔ bentekəko wəə, lə bedi ku lɛninsɔ.
4 Nya sitintii, asa nnya kenke Onanto díyifoo, alɛkɛ. Nyaso yanle bə utidi saa kisi didisa kuditsyuə. Bomu ele bə bafo ditsyuə saa ku olatoto ku lɛninsɔ.
5 Itsyise Onanto eto ditiki nəmə ku bo lɛninsɔ ləəyifo didisa nəmə kɛnkɛ.

Kristo Yesu Eto Usumunyə Sɛ.

6 Lə até fə bayimitsyuə asa nyamfoo, nya əsuə fɔɔyɛ afiani Yesu Kristo eto ɔwunsəko sɛɛ nɛ. Lə nya féfi bofokanɔ eto etiki nyamə ku asatete fékluəsə əsuə esoo, nyamfo luutə fə əsuəle nɛ.
7 Nyaso ləkə fə əsuə etsyiko lə amamosa nnya betidi laatɛyi nya dimanyɛ lə konantosu nya ləmbə kutəkə saa. Nya kase konantosu lə ətəkəko ko kekleke.
8 Ǝsuə eto bunə itə ale bɔkɛ alɛkɛ lə kusu kutsyuə, tsya Anantotiki bufi kekuləsə əsuə ku nya bokase kpe kutəkə eso nyamblɛ kenke. Itsyise yuutə fə kutəkə lə nkpə bomfo ku lə kəkpəma eto nle tsya.
9 Nyamfo eyifo ɔnukualɛ wə ele bə utsyuə saa fo ɔnɔ.
10 Nyamfo eso bɔnlɛ keyifo kekleke nya bɔnlɛ kanyi saa bunyə nɛ. Itsyise bo kusubebe təkə lə nkpə manlo bo Onanto wə ni betidi ba tã eto Ofomfokətə əsuə. Nya mba luunyə wə bofokətə ni mba léfo wə bánɔ.
11 Nyamfo ni asa nnya ele bə te mə nɛ.
12 Məntə lə betidi bətsyuə lə bənyə fe amamflɔ itsyise eyifo okosobi eso. Bomuu, fiani ditsyəbi sɛɛ itə bafokanɔfɔ kenke ɛyɛ lə fə etikididi ku fə ditsyəbi ku fə lelabi itə betidi ku fə bofokanɔ ku fə nkpə kɛnkɛ busiə tsya əsuə.
13 Nyə kekleke lə akakla Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə əkətə bafokanɔfɔ kenke. Nyaso ləkə nya kasɔ lə ate mə asa nyamə isu ese lefe nə muusinkli mbə.
14 Nya manyɛ Onanto eto Lɛwɔnɔ eto ətəsa nnya úfi útə fə ɛyɛ lə wə bənyɛləkətidi ku bafokanɔfɔ eto batɔnkotɔnko ba dítəkə fə anii, eto keyifo buyifo.
15 Tə lə fə nsusu lə butəkə lə nyamfo əsuə, nya lə alɛ nko ekeyifo itə lə betidi ba tã lə bənyə lə fə nkpə sɛɛ bo fensi eto sɛtɔsusu.

16 Lɛ fə əsuə kukɔnɔ ku asa nnya faate. Nyə kekleke lə keyifo ka fanlɛ
əsuə. Itsyise lə eyifo nkoo, ebuləkə fə əsuə ku betidi kenke ba laanɔ fə
ditiki etsyiko lə kotonənə əsuə.

5

Ele Bə Lɛ Bakɔbəsiə Ku Batɔnkotɔnko Ku Beyifoyifo Ola Kukɔnɔ.

1 Meyenki akpe nye manlɔ osani wə ni fə sininə ətsyə ku kudu. Bomu
ləkə asa kasɔ ate wə ku utu buɛɛ fe fanto seka. Lə bakosobi fe bayanisani.
2 Lɛ besio ba lebe banso fə fe fambe mə. Nya lə alɛ mbitɛ tsya fe fə
bayimisio, nya lə alɛ fə əsuə kɛnkɛ.
3 Bakɔbəsiə ba ləmbə bawunsəkotsyuəə, lɛ mə kukɔnɔ ku dibu.
4 Fɛ lə bakɔbəsiə bətsyuə kpe bebi nye bəflufluu, tə lə bebi bamə lə
bakase tutɛ, bakase kase bɔɔlɛ mə diyo eto betidi ku mə mba lélə mə ola
fe kase mə bofokanɔ eto keyifo lete. Ele bə bedi betidi ba ləətsyə mba lélə
mə kɔlɛ. Nyamfo ləədufə Onanto ənə nɛ.
5 Nya ɔkɔsiə wə ləmbə ɔwunsəkotsyuə saa, ufi wə kusubebe utəkə lə
Onanto əsuə lə ukato ola ukətə Onanto ketsye ku kakɔmi itsyise ohiã wə
bɔwunsəko.
6 Fɛɛ ɔkɔsiə wə leedi sɛsɔnɔɔ, umbə nkpə lə Onanto eto ənəmi, ite bə
usi nkpə tsya.
7 Di mə etiki əkə mə ato itsyi lə asa nyamfo əsuə bə lə mə bətsyuə nye
betidi bamba lembudi mə ketikima.
8 Nya lə utsyuə lə mi nti áni nkə woəmbɔlɛ wə diyo eto betidi ola
kukɔnɔɔ, nyalɛ te fə ɔ́ni wə bofokanɔ eto kusu komə, nya wə etiki abia
eso utidi wə dimamfo ɔnɔ kulaa tsya.
9 Memfi ɔkɔsiə wə dimamfo tɔ alɛ fosi akua eto diye akɔ ku bakɔbəsiə
eto ditsyukpa nə nkpe lə bafokanɔfɔ nti. Nya nnya nsi nso ni bəə, ɔkɔsiə
wə nkpe lə ditsyukpa məmfo nti di usio ni kusə kɔni hã úkəsiə.
10 Uyifo nwə betidi laakpadi diye sɛɛ lə kase unsi nkpə sɛɛ eso. Ele
bə udi usio wə nkpe ditsyəbi sɛɛ wə dínə wə bebi kukɔnɔ nya onkpe
kafoɛkpɛ itə bafɔbofo. Ele bə uyifo usio wə nkpe kafo ɛkpɛ itə wə bətsyuə
ku bafokanɔfɔ tsyuə. Nya woawunsə ko betidi ba kenke nkpe lə bulə əsuə.
Nya lə ɔnukualɛɛ, ufi nkpə bo kenke unsi itə kasɛɛ eto buyifo.
11 Bakɔbəsiə ba dimamfo tɔ alɛ fosi akuaa, məmfi mə aye akɔ lə
bakɔbəsiə eto ditsyukpa nəmfo nti. Itsyise lə kusəsiəsiə lə mə ɔkɔɛ,
boosinkli lə Kristo kama besu bəsiə bese fɔfɔ.
12 Nya nyamfo ebutə bata kakle ka nkpe lə mə ku Onanto nti bebu itə
bedi dikpi.
13 Lə nnya kamaa, boofiani baflɔ bakatsyilama betidi eto ayo kedi etiki
bimba nnya ləmbə kutəkə. Nya nnya nsi lebia enso ni bəə, bookakpadi
betidi aye bua kedi mə ketikima katɛyi etiki nnya dimamfe.
14 Nyasoo, nla miə bakɔbəsiə bamfo eto kakle siə bese lə bale bebi lə
bəsiə babe mə ayo bomu. Nyamfo ebutə bə bembuyifo asa nnya dimə́ńyə
itə nya luutə bo balo kusu bə bəkedi etiki bua saa lə bo əsuə.
15 Itsyise bakɔbəsiə bətsyuə ébusinkli bésu bətəko Obonsam.
16 Lə bakɔbəsiə bətsyuə kpe lə usio wə díkafo banɔ eto diyoo, ele bə obe
mə ɔlɛ mə ola, itə bə mə bitsyikə əmbubə itəkə lə Onanto eto bafokanɔfɔ
əsuə. Nyamfo luutə kusu bə bafokanɔfɔ mfó eto ditsyukpa ebofo bakɔɛsiə
bamba ba ləmbə bawunsəkotsyuə ola bɔlɛ.

17 Nya bafokanɔfɔ eto batɔnkotɔnko ba nlɛ mə keyifo kamə olaa, ele bə
bətə mə kayofofo ka disu sɛtɔ eto sinuə. Titlu mba laate asa fɛ bensi beedi
betidi Ditiki Sɛɛ nəmə tsya.
18 Itsyise bátɛyi lə Awɔnisa Eto Kukue Kɛnkɛ bənkə, “Mankle onantsyui
wə laafodi kamɔ kətə fə eto kɛnyɛ lə ɔlɛ keyifo.” Besi bátɛyi tsya bəə, “Ele
bə uyifoyifo saa nyə wə kayofofo itsyi lə keyifo ka ɔnlɛ əsuə.”
19 Lə utidi utsyuə əbə ɔlɛ ɔtɔnkotɔnko utsyuə kɛnyɛ bolaa, mamfo nnya
anɔ isu ese lefe nə ɛflɔ betidi inuə ku kama.
20 Nya betidi ba ləəsiə nkpə buaa, ləkə mə até lə mə bətsyuə nti lə əkə
mə ato lə bafokanɔfɔ kenke eto ənəmi. Nyamfo luutə bafɛfɛ te sikpi nɛ.
21 Nyaso nlɛ fə kɔlɛ bɔlɛ lə Onanto ku Kristo ku Onanto eto batɔnkpe
kenke eto ənəmi minkə lɛ nyamfo ola kukɔnɔ lə ayɛ betidi eto ənəmi bobe
bə lə esu ala utsyuə aso utsyuə.
22 Tsyə əsuə, mankpɔ lə ani butəkə lə utsyuə əsuə itə kanantoyifo buyifo.
Nya makɔko babuayifo saa, bomu ləkə fə əsuə lə lebuayifoyifo saa əsuə.
23 Nya se kafo eto bufi nkpe fə lə əsuə esoo, mantɛyi fə əkənə ntu fufu
ete. Yɔɔlɛkɛ bə əkənə nte sɛkɛ sɛkɛ fe kofa seka.
24 Betidi bətsyuə eto abua nnya beeyifo amfo bɔbiɔ nyaso yəələkə mə
dikpididi kate koko. Fɛ bətsyuəə, kama kama fɛ mə asabuayifoyifo tsya
ləəbə kabɔ bəənyə.
25 Nko kə ini bə asasɛyifoyifo tsya əmbofo bɔbiɔ, nya nnya lɛbiɔ tsya
ebubə ɛbɔɔ lekple utsyuə saa nyə.

6

1 Tɛyi bafokanɔfɔ ba ni ndomufɔ kenke fənkə ele bə babokosə mə əsuə
kasɔ bətə mə banamute lə keyifokɔ, bə betidi saa embudi etiki bua saa
itsyi lə Onanto ku bo bofokanɔ eto asatete əsuə.
2 Nya ndomufɔ eto banamute ni bafokanɔfɔɔ, mántaka bəńyə lə
banamute bamə əsuə lə bofokanɔ eto sɛyimididi bataka. Bomu ele bə
babokosə əsuə kasɔ bətə mə bawunsəko mə kulaa enso. Itsyise betidi
ba baanlɛ bɔwunsəko mfoo, beyifo mba lefo Yesu banɔ. Nya mə ku məmə
kenke eyifo wə bale ba woala tinti. Nyamfo ele bə te mə lə akpe mə nkɛale
lə beyifo ele bə beyifo lə bakpe mə nkɛale.

Binyə Kekleke Lə Mi Onanto Kama Butəkəko Ǝsuə.

3-4 Utidi wə ke laate asa bamba nya laanlɛ bɔyɛ lə Bonamute Yesu Kristo
eto Ditiki Sɛɛ əsuə, utsyə əmə lɛ wə əsuə kato bobesə unyi kulesa. Iyifo
etiki bunə bimba ku kədiə ku bulə bimba ete woakpe. Nyamfo ləətə betidi
kənənsɛ, ndiəkpekpe ku abiesese, ku nsusu bua bufi lə utidi əsuə nɛ.
5 Nya bəənə etiki kəntsyɛɛ lefe saa. Betidi bamfo eto okle eto nsunsu
ebukpə nya bensiyi Ditiki Sɛɛ nəmə eto ɔnukualɛ. Mə nsusu ete ni bənkə
bəətəkəko Ditiki Sɛɛ nɛ mə kama lə bayɛ lə nnya əsuə bafiani batabinyə.
Ləkə fə əsuə etsyiko mbamfo eto okle əsuə.
6 Fɛɛ lə utidi akpe ɔtsyini kekleke lə Onanto eto bɔsumu əsuə nya asa
nnya nte wə tsya dídufə wə ənəə, uyifo otabinyə.
7 Itsyise fe kase bále boo, bóanlɛ kulesa boboko kawunsiə. Nya lə bukpe
tsyaa, boəmbufi kulesa busuko.
8 Nyaso bitə lə bikə ku edisa nya ntə bo lə imi bo.
9 Fɛɛ betidi ba laasɛsə ənəmi lə bikə eto bɔkɛ əsuəə, mə leedufə lə
Obonsam eto uyibi wə obio utsyə mə nɛ. Nya beetsyiko asa bimba buyifo,

nya beefi kawunsiə eto bikə bɔbɛbɛ kakpimi lə əsuə nya baabiasə mə nkpə itə bəəkpə kanya kulaa.
10 Itsyise ənəmi bɔsɛsə lə atabi bɔbɛbɛ əsuə laayɛnko asa bua kpə eto buyifo. Betidi bətsyuə lə kənəsɛ lə atabi eto bɔkɛ eso áyansə mə bofokanɔ eto kusu. Nya mə nkpə kenke édufə lə bulə əsuə.

Ńyə Lə Bofokanɔ Eto Keyifo Eto Kusu Ǝsuə Kekleke.

11 Nya se feyifo utidi wə dífi fə əsuə utə Onanto esoo, ləkə əsuə lə asa bua nyamfo kenke eto buyifo əsuə lə efi fə ənəmi ətəkə lə asa sɛɛ buyifo əsuə. Təkəko Boanto Onanto lə bofokanɔ ku lelabi əsuə. Kɛ dibusə lə alɛ betidi buɛɛ.
12 Ńyə kekleke lə bofokanɔ eto keyifo əsuə lə akpe nkɛale lə ənyə nkpə manlo manlo. Nkpə bomfo eso Onanto lékpadi fə lə lefe nə fáfo wə bokpadi eto bofokanɔ fáte lə mba díkafo babɔ ku babamba eto ənəmi nɛ.
13 Nya lə Onanto wə diyifo lesa saa ku Kristo wə dífə wə kɛnyɛ úləkə wə bofokanɔ óte lə Pontio Pilato eto ənəmii, nlɛ mɔ Ditiki Sɛɛ bufi kətə fə, ini mɔ kɔfi.
14 Nyaso nlɛ fə bɔtɛyi minkə lɛ asa nyamfo ola kase kuutsyuə ləmbɔtɛyi kulesa bua itsyi lə fə əsuə isu ese lefe nə Bonamute Yesu Kristo luusinkli ubə.
15 Nya Onanto ebutə Yesu Kristo sinkli ubə lə lefe nə ɛlɛkɛ itə wə. Onanto ni nwə nso kenke ku ni nwə fate nlɛ seka budi lə lesa saa əsuə, nya uni baka kenke eto oka. Nya lesa saa laakpo wə Bonamute Onanto. Nya wə ni nwə boatɛsə.
16 Wə fate insi nkpə itsyise wəəkpe kulefe kulefe. Nya wəəyənde itə bə kuutsyuə saa əmbofo buńyə lə wə ənəmi lə ɔlɛ bubə. Kuutsyuə saa mənnyə wə tɔ unyə nya kuutsyuə saa tsya əmbofo wə ənəmi bobe. Nya atɛsə ku əsuəale ni wə ale lefe saa. Ibə itə.
17 Tɛyi mba nkpe kawunsiə kamfo eto bikə fənkə, bambesə əsuə kato befi mə ənəmi bətəkə lə mi, bikə bia lalo əsuə. Bomu befi mə ənəmi bətəkə lə Onanto əsuə. Wə uni ləətə bo lesa saa kafo faa nkə lə bunyə disuəyuə.
18 Tɛyi mə fə bekeyifo kasɛɛ nya luutə boofiani batabinyə bənyə atsyɔkpokpo lə nnya buuyifo əsuə. Nya lə bəkətə betidi asa kafo faa.
19 Lə beyifo nkoo, balɛ bikə bia lambia bɔɔlɔ kətsyə itə mə əsuə lə kama ka nlɛ bubə. Lə nya əsuə boonyə nkpə tinti bətə əsuə.
20 Timoteo, be fə alɔ asa nnya Onanto dífi útə fə ətsyə kukɔnɔ. Memfi fə əsuə akpe lə eyifosa bimba ku etikinənə bimba əsuə. Nyamfo əsuə betidi bətsyuə laayɛ kawɛ betidi fe mba ni babesibe.
21 Itsyise bətsyuə efi bə beyi asa nyamfo. Fɛɛ ɛyɛ lə nyamfo əsuə bányansə mə bofokanɔ eto kusu.
Nlɛ Onanto bɔtɔ miə ufi wə lefonə obe mi.

2 TIMOTEO
Kukue Nuəfə Ko Paulo Lɛwɔni Útə Timoteo

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto eto lefonə əsuə mimfiani Yesu Kristo eto
ɔtɔnkpe, wə nlɛ letsya bobe itsyi lə nkpə bo buunyə lə Bonamute Yesu
Kristo əsuə lə bo ku wə eto lɔniyifoyifo əsuə nlɛ kukue komfo bɔwɛni
kətə fə.
2 Mɔ ubi lala Timoteo, nlɛ Boanto Onanto ku Bonamute Kristo Yesu bɔtɔ
miə mə lefonə lə disiəko fə lə bənyə fə kaminsə, lə bətə fə diyuəsə.

Nyə Kekleke Lə Bofokanɔ Ƒsuə.

3 Maasɔ Onanto wə meesumu fe kase mɔ banamə díyifo ani. Nya
meeyifo nko ku mɔ utu wə laanlo mɛ dikpi əsuə. Nya, masɔ wə ani ketsye
ku kakɔmi kalɛ wə lekpakpa lə fə disi lə nlɛ ola boto.
4 Nya lə nkloma binəntu bia féwii, mala tinti miə məənyə fə lə əsuə lə
iyuə mɛ.
5 Maakloma bofokanɔ kekleke bo nkpe fə. Bofokanɔ bo eto okle lɛkɛ fə
ewu Lois ku fambe Eunike mə. Mfo nnɔ miə fintsya kpe mu okle.
6 Nsusu bomfo eso minlɛ fə kukue komfo bɔwɔni bə lə alɛ kekleke ətəsa
nnya Onanto dítə fə lə lefe nə mímfi ani míntəkə fə lə əsuə mínto ola.
7 Itsyise lɛwɔnɔ nə Onanto dítə boo, əəntə boate sikpi. Bomuu, útə bo
lɛwɔnɔ nə ləətə boənyə əsuəale, ku lelabi, ku əsuə eto lɛkɔɛle kato butəkə
tsya.
8 Lə nyamfo esoo, məntə lə kofani lə kɔlɛ fə bə əńyə alɛ Bonamute eto
Ditiki Sɛɛ nə mə bɔtɛyi nye lə kofani lə kɔlɛ fə lə mɔ disi nwə bákpe le
diyo lə Kristo eto disi. Bomuu, fintsya ńyə kekleke lə ənyə kanyi lə wə disi
lə ələkə Bonamute eto Ditiki Sɛɛ nəmə ate. Itsyise Onanto ətə fə əsuəale
bə lə afo nyamfo buyifo.
9 Onanto ni nwə dítə bo nkpə nya ókpadi bo nkə bofiani wə betidi. Inni
lə bo kasɛɛ ka búyifo eso. Bomuu, iyifo wə Onanto eto nsusu ku kafo ɛkpɛ
ka úfi útə bo eso. Nya ɛyɛ lə bo lɔniyifoyifo ku Bonamute Yesu Kristo əsuə
nya búnyə Onanto eto lefonə nəmfo fɛ úyifo kawunsiə kulaa tsya.
10 Nya mɔmɔɔ, Onanto ébuləkə nyamfo óte bo ekpa wuə lə Ofomfokətə
Kristo Yesu əmfo eto bubə əsuə. Wə ni futsyə léso ukpə ku eto əsuəale ani.
Nya ɛyɛ lə wə Ditiki Sɛɛ əsuəə, óboko bo nkpə bo kalosɛkɔ lənsiembɔkɛ
kulefe.
11 Onanto efi mɛ uyifo nwə loobe wə letsya ku ɔtɔnkpe ku wə Ditiki Sɛɛ
nəmfo eto oteasa.
12 Nya lə nyamfo esoo, nya minlɛ kanyi bunyə nɛ. Fɛɛ kofani annlɛ mɛ.
Itsyise mfo nnɔ sitinti, nya nyi utidi wə əsuə mɔ bofokanɔ nkpe. Nya nyi
tsya miə woose mɛ ku nya kenke mimfi minlɛ bokpe lə wə ani isu ese lə
Diyi nəmə.
13 Lɛ etiki sɛɛ ku nnya kenke mínte fə kukɔnɔ kekleke, nya lə ayɛ lə nnya
əsuə. Fo nya anɔ kekleke nya lə eyifo lɔni ku Kristo Yesu lə lelabi əsuə.
14 Nya ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale nya nkpe lə bo əsuəə, lə alɛ asa
sɛɛ nya kenke béfi bətə fə kukɔnɔ.
15 Eyi fə Asiafɔ eto bafokanɔfɔ kenke édu mɛ lə ɔflɔ, nko ke ni Figelo ku
Hermefene tsya lídu mɛ lə ɔflɔ nɛ.

16 Nlɛ Bonamute lekpakpa miə unyə Onesiforo ku wə diyo eto betidi
kaminsə itsyise yéanlɛ wə kofani bə bákpe mɛ lə diyo. Bomuu, úńyə ko
mɛ nnya ɔ́wunsə ko mɛ tinti.
17 Nya lefe nə úbə Romaa, ótsyilama kenke ɔ́bɛbɛ mɛ isu ese lefene eto
lefe únyə mɛ.
18 Nlɛ bɔtɔ miə lə Onanto lə unyə wə kaminsə lə wə Lekpoyi əsuə. Fə
kosate yi esu kpə nnya əsuə ɔ́wunsəko mɛ lə Efeso.

2

1 Nya fə, mɔ ubi, kpe nkɛale ɛyɛ lə Onanto eto lefonə nə úfi útə bo bə
bookpe lə lɔniyifoyifo ku Kristo Yesu əsuə.
2 Nya lə asa nnya fánɔ bə nte lə betidi kpə eto ənəmii, nko kə ele bə
fintsya fi akpe lə betidi ba léfobanɔ eto ani bə lə befi besu bate betidi
bamba tsya.
3 Ńyə kekleke lə kanyi əsuə fe kase omamanyə sɛɛ ləəńyə, ətə Kristo
Yesu.
4 Omamanyə wə ńyə sitinti itə wə keyifoo, woola nkə wə eyifosa lə
ekpe wə uninə disuəyuə. Nyaso woənsiəmbufi ani okpe lə betidi ba lenni
bamamanyə eto asa nnya beeyifo əsuə.
5 Nko ini nɛ bə fɛ nwə leetsyetsyi lə udi ututɛɛ, ele bə uyifo lə afi nnya
baakpe əsuə kukɔnɔ.
6 Ɔkuɛmfo wə leeyifo keyifo ku otsyekle lə wə ɔkuɛɛ, wə ni futsyə laaka
wə bidikə bia budi nɛ.
7 Bu disi lə etiki nnya minlɛ fə bɔtɛyi mfo kenke laabe, itsyise nyi minkə
Bonamute ebutə anɔ nyamblɛ kenke kasɔ.
8 Kloma Yesu Kristo wə ni Oka David eto ufluflu wə Onanto létakasə
úńyənsə utsyi ɔkɔmə úbə fe kase Ditiki Sɛɛ nə minlɛ bɔtɛyi mfo nlɛ bote.
9 Nnlɛ kanyi bunyə lə Ditiki Sɛɛ nə maatɛyi eso. Nya bakpe mɛ lə amana
kulaa tsya fe utidi wə leeyifo asa bua. Fɛɛ Onanto eto etiki alɛɛ, bəmbofo
ni kusu buti!
10 Lə nyamfo eso maafo lesa saa akamini itə Onanto eto betidi ba ukələkə
utsyə esoo, bə lə mə tsya lə bənyə bofo bo ɛyɛ lə Kristo Yesu mate əsuə lə
bɔyɛ lə nnya əsuə bunyə nkpə manlo eto disuəyuə.
11 Ɔnukualɛ uni baatɛyi bənkə,

“Lə búkpe ku wəə,
bo tsya ebusiə nkpə ku wə.
12 Lə bofo buńyə kekleke lə kanyinyənyə saa əsuəə,
buudi seka ku wə.
Lə bɔni wəə,
wuntsya ebɔni bo.
13 Lə ibə bə bɔ́yɛ bofokanɔ lə wə kula tsyaa,
wəə, əmbɔyɛ buyifo lə kɛnyɛ ka utsyə əsuə.
Itsyise wəmbɔni wə əsuə kulefe.”

Lɛ Fə Ǝsuə Kukɔnɔ Bə Lə Onanto Lə Ofo Fə Kayo Sɛ.

14 Kaklomasə mə asa nyamfo nya lə əkə mə ato kekleke lə Onanto eto
ənəmi bə lə bayɛ etiki bunə. Itsyise kasɛɛ saa aambɔ le nya əsuə. Bomu
asa nyamfo ətə bə yaabiasə mba laanɔ nya. Mə bofokanɔ ebɔyuɛ.
15 Lɛ fə əsuə kukɔnɔ lə kusu saa əsuə bə lə Onanto utə fə kayofofo sɛɛ.
Yifo fə keyifo kukɔnɔ bə kofani lə kɔyɛ fə bɔlɛ. Bomu yifo utidi wə laate
Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə lə ɔnukualɛ kosate əsuə.

16 Ləkə fə əsuə etsyiko lə akuɛntiki ku asa bimba bɔtɛyi əsuə. Itsyise
betidi ba leeyifo asa nyamfo eto oklee, yəələkə mə nsusu ketsyiko lə
Onanto sikpibote əsuə famfamfa.
17 Asa nyamfo eto okle bote ale lefabe nə leenkpə nə laanyi kpitikpi-
tikpiti. Nya betidi inuə ba léte asa nyamfo eto kakle ni Himeneo ku Fileto.
18 Banya kusu itsyi lə Ditiki Sɛɛ nəmə eto ɔnukualɛ əsuə, nya banlɛ
bafokanɔfɔ eto nsusu bobiasə katɛyi bənkə botaka ketsyi ɔkɔmə kəbə nkpə
eto lefe ébubə éfe.
19 Fɛɛ Onanto eto diyo eto leba nə əsuə óse ofati úńyənsəə, ni nsi ńyə.
Nya leba nəmfo əsuəə, ɔ́wɔni etiki nya ləəbə mfo nkə, “Bonamute yi betidi
ba ni wə bale nya,” nya “Utidi wə laatɛyi nkə ɔlɛ Bonamute busumuu, ele
bə usinkli lə asa bua buyifo kama.”
20 Lə diyo kplɛ saa, kedikpɛ akpa akpa ləətsyə mfo. Befi sika sia béyifo
kətsyuə kətsyuə ku sika flubia. Nya kətsyuə tsya sitə beefi baato kə fɛ
nka baawoe tsya nkpe. Beeyifo kakpɛ kamfo lə esu esu əsuə, kətsyuə itə
eyi sɛɛ eto budi eto keyifo. Nya kətsyuə tsya itə diyi saa eto keyifo buyifo.
21 Nyaso lə utidi utsyuə ələkə wə əsuə utsyiko lə asa bua əsuə nya uyifo
wə əsuə kɛnkɛɛ, ofo koya utə Bonamute fenkə kakpɛ ka baalɔ bəətsyə itə
eyisɛdidi. Itə bə boofo wə bufi itə keyifo sɛɛ saa buyifo.
22 Ləkə fə əsuə etsyiko lə bakosobi eto alasa bimba butəkəko əsuə. Nya
yifo lesa saa lə kusu sɛɛ əsuə, lə əsiə bofokanɔ eto nkpə sɛɛ, lə akala betidi,
nya lə əsiə nkpə kpoo ku mə lə diyuə əsuə. Yifo asa nyamfo ku mba nsi
nkoə sɛɛ, laato ola ku ketu ka lekpa bə ɔwunsəko mi.
23 Ləkə fə əsuə etsyiko lə ebukitiki ku etiki bimba budi əsuə, itsyise kədiə
ete asa nyamfo eto oklee, ləənə kaboko.
24 Nya yanle bə Bonamute eto usumunyə, lə ukədiə kədiə. Bomu ele bə
ukəyifo kafoɛkpɛ kətə utsyuə saa, udi oteasa sɛɛ, nya uyifo utidi wə diyuə.
25 Nya betidi ba laataka kənyə lə Ditiki Sɛɛ nəmfo əsuəə, ele bə ofo asa
kasɔ buləkə kate mə ku utu buɛɛ. Nya ditsyuə Onanto ebutə nkə batsyi
lɛkɔɛsi bawuninsə lə bafo Ditiki Sɛɛ nəmə.
26 Lə nyamfo əsuəə, mə nsusu ebɔsini bə lə bani Obonsam wə dífi mə
úyifo mba leyifo wə lelabi əsuə.

3

Betidi Ebɔni Onanto Lə Eyi Fɛfɛ Ǝsuə.

1 Tsyə nyamfo lekpo fəə, lə eyi fɛfɛ əsuəə, lefe nə lɔɔkɛ ale ebubə.
2 Betidi ebola asa nnya luutə mə hã eto lɛlɛkɛsə nya boola atabi. Boobesə
əsuə kato nya bookənə əsuə. Booyifo betidi ba luukaka, betidi kedi etiki
bua lə betidi əsuə nya booyifo mba lembubu mə antomə ku ambemə.
Booyifo mba ləəntsyə kɔlɛ ku betidi ba ləmbofo Ditiki Sɛɛ nəmə banɔ tsya.
3 Booyifo betidi ba ləəmbɔkɛ lefonə itə betidi bamba ku mba ba ləənyə
mə bətsyuə kaminsə. Booyifo betidi ba laatɛyi bidia kalɛ betidi lə kafo
kabiasɛ mə aye ku betidi ba ləəmbə disuətsyə kabuasə asa. Nya mə ənəmi
əmbunyə, bankpe disiale. Nya mə ni betidi ba laanla asa sɛɛ nɛ.
4 Mə ni betidi ba leedu mə bətsyuə. Nya mə ni betidi ba leebu bə mə
ete ni babesibe ku betidi ba leebu bə mə hã ni bakplɛ banso ku betidi ba
laala kawunsiə kamfo eto kamini enso Onanto.

5 Betidi bamfo eto okle ákplatsya kate bə mə ni betidi sɛɛ, fɛɛ bámfo
Onanto eto əsuəale bə bɔkɛ lə mə nkpə bo bensi əsuə. Nə fə əsuə ələkə lə
betidi bamfi nti.
6 Itsyise betidi bamfo eto okloee, beeyu kedufə lə betidi eto ayo kabiasə
besio ba eto nsusu ləmbə ale. Besio bamfó eto abua eyifo bitsyike itə mə
itsyise beyifo abua akpa akpa nnya laakpa mə kakpe lə abua kpə əsuə.
7 Besio bamfo eto kakle aakase asa lefe saa, tsya bamfó etiki nyamə kasɔ
bɔnɔ sitinti kulefe.
8 Kase ɛyɛ fɛ Yane ku Yambre letaka bəńyə lə Mose əsuə lefe nə léfe
məə, kusu komfo əsuə ke bidia eto bateasa bamfo tsya lɛyɛ bátaka bəńyə
lə ɔnukualɛ eto Ditiki Sɛɛ nəmfo əsuə nɛ. Asa bua nya betidi bamfo nlɛ
buyifo afo mə nsusu kenke, itə bə bányansə mə bofo kanɔ eto ɔnukualɛsu.
9 Fɛɛ betidi bamfo eto okle əmbə sɛtɔ buusu, itsyise mə sɛmumu sia nkpe
mə ebɔbɔ ete utidi saa nyə fe mba nlɛ asa nyamfo eto okle buyifo nko, fe
kase ibə lə Yane ku Yambre əsuə.

Boanto Onanto Ebuləkə Fə Utsyiko Lə Bulə Saa Eto Okle Ǝsuə.

10 Fɛ fəə, ébunyə nya feenyi mɔ asatete, mɔ nkpə bo minsi, mɔ nsusu ku
mɔ bofokanɔ, kase maakplatsya, kase maala betidi, ku kase məəmuə utu
kalɛ lə kanyinyənyə əsuə.
11 Eyi kase bətənko mɛ, bákpe mɛ bulə, mínyə kanyi lefe nə mímbə
Antiokia ku Ikonion ku Listra. Kloma ohiã kplɛ wə báte mɛ. Fɛ lə nnya
amblɛ əsuəə, Bonamute ələkə mɛ utsyiko lə nnya kəmiə.
12 Ɔnukualɛ əmə ni bənkəə, betidi ba kenke ləəsiə nkpə sɛɛ lə Kristo
əsuəə, boonyə kanyi nya bookpe mə bulə bəńyə mə lə əsuə.
13 Fɛɛ Betidi bua ku bidiabidia eto bateasa məə, kato ko mə asa bua
buyifo loobe fe kase baanlɛ betidi bɔwɛ kakpe ke. Nya mə kosate tsya
betidi bamba ebukawɛ mə kakpe.
14 Nya fəə, nla miə lə əńyə lə asa nnya fákase nya fáfo fánɔ tsya əsuə
kekleke. Itsyise eyi betidi ba ɔflɔ fákase nya.
15 Idu lə fə sikpefi lefe kee, áte Kukue Kɛnkɛ eto Awɔnisa eto etiki nya
díbə yɛwunsəko fə fafiani obesibe, lə nyaso bofokətə ɛyɛ lə Kristo əsuə
fánɔ.
16 Ɛyɛ lə Onanto eto əsuəale əsuə nya bɔyɛɛ buunyə asa nnya kenke
baawɔni baakpe lə Kukue Kɛnkɛ eto Asawɔniwɔni kəmiə. Nya ɛlɛkɛ itə
asatete ku bunyenki kakpe utidi ku kɔlɛlɛ ku bunəfofo itə nkpə sɛɛ siəsiə.
17 Báwɔni nya nko bə lə utidi saa wə difi wə əsuə utə Onanto ebɔflɔ nya
yɔɔlɔ wə itsyə itə keyifo sɛɛ saa buyifo.

4

Fi Fə Kɛnyɛ Edi Ditiki Sɛɛ Nə Mə Ate.

1 Nnyə lə Onanto ku Kristo Yesu wə luusinkli ubə okponko kawunsiə
eto betidi ku bəkpənkpə akpo eto kɛnyɛ. Nya se wuusinkli ubə bio lə wə
Sekadidi əsuə esoo, nlɛ fə kɔlɛ bɔlɛ kekleke minkə,
2 bekpe kɔni o-o, bimbə kɔni o-o tsyaa, biləkə Ditiki Sɛɛ nəmə kɛnyɛ
bete. Bɛlɛ mə kɔlɛ, nya binyɛnki bekpe mə, lə bekpe mə nkɛale. Nya lə
alɛ asakasɔ buləkə kate məə, tsyə əsuə lə efi utu buɛ ku disuətsyə até mə.
3 Itsyise lefe ditsyuə ebubə lefe nə betidi lensiəmbɔtɔnə bə bəətsyue ato
banɔ Ditiki Sɛɛ nəmfo. Bomu boola bə baanɔ bateasa bamba ba lɔɔtɛyi
mə etiki nya eto okle boola bə baakanɔ.

4 Bootsyiko kama butsyi kakpe Ditiki Sɛɛ nəmfo kətəko etiki tsyuɛntsyuɛ
eto kama.
5 Nya fəə, lɛ fə əsuə kukɔnɔ lə ayɛ lə kusu ko lɛlɛkɛ əsuə lə ekakpe ale lə
kanyi saa əsuə. Nya lə eyifo keyifo kamə fe Ditiki Sɛɛ nəmə eto nwə laabe
ni letsya. Nya lə eyifo fə keyifo kukɔnɔ fe bafokanɔfɔ eto ɔtɔnkotɔnko.
6 Itsyise mɔɔ, mɔ nkpə fe bɔlɛ kalosəkɔ bubə nya boofi mɛ fe keditətə.
Nya lefe tsya boyo bə mfe ndu lə kawunsiə kamfo.
7 Nkpɔ bɔkpɔ sɛɛ nya mínlosə mɔ keyifo fe nwə leetsyetsyi etsyi sɛɛ.
Nya minlɛ mɔ bofokanɔ lə Kristo əsuə isu ese lə kalosəkɔ.
8 Nya idu mɔmɔɔ, Onanto ebutə mɛ kayofofo sɛɛ ka nlɛ bote nkə nsi
nkpə lə kusu əsuə fe nwə lefo ɔnɔ eto kayofofo ka bálɔ bətsyə itə mɛ.
Iyifo kayofofo sɛɛ ka Bonamute wə laakpo lekpo lə kusu sɛɛ əsuə luutə
mɛ lə duyi fɛfɛ əsuə. Nya inni mɔ mate ete loofo ni, bomu bonko betidi
bamba ba kenke tsya díkəfi mə kusubebe bətəkə lə Bonamute eto bubə
bio əsuə.

Bə Mlə, Lə Ƒbə Ƒnyə Mɛ.

9 Yɛ kusu saa foofo lə əbə ənyə mɛ.
10 Itsyise Dema edu mɛ lə ɔflɔ lə usu utəkəko kawunsiə kamfo eto bikə
lə Tesalonika. Nya Kreskee, usu Galatia nya Tito dísu Dalmatia.
11 Luka hã dibu onkpe mɛ lə ɔflɔ mfo. Nyaso kpa Marko lə bibə, itsyise
uuyifo ɔwunsəkotsyuə tinti utə mɛ.
12 Ntsyese Tihiko Efeso.
13 Nya lə alɛ bubə, fo mɔ lɛyɔlefe eto awu nya míyani mintsyə lə Karpo
ɔflɔ lə Troia aboko mɛ. Nya lə efi mɔ ekue titlu nya béfi kubukikue béyifo
tsya aboko.
14 Aleksandro wə ni ɔtsyuɛntsyuɛ eyifo mɛ kabua tinti. Nya Bonamute
ebofo wə kayo lə nnya kɛnyɛ.
15 Nyaso fintsya ńyə kekleke lə abe kukɔnɔ lə wə əsuə, itsyise ótaka uńyə
lə bo asa nnya bɔnlɛ bote əsuə kekleke.
16 Lefe nə bákpadi mɛ ditutɛ lə lekpo etii, kutsyuə sa mámfo bubə kəńyə
mɛ kama lə etiki nyamə eti, bomu báyani mɛ bətsyə bédu. Fɛɛ nlɛ Onanto
lekpakpa minkə wəənnə mə koto lə nyamfo əsuə.
17 Fɛɛ Bonamute əńyə mɛ kama nya ókpe mɛ nkɛale nya dítə mimfo
Bonamute eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya bobe kətə mba lenni Yudafɔ mfo.
Nya Bonamute díləkə mɛ utsyiko lə ukpə əsuə.
18 Bonamute ebuləkə mɛ utsyiko lə kabua saa əsuə, nya wookpa mɛ
ɔyɛnko buɛ buɛ isu ese lefe nə mindufə wə sekakedikɔ kato. Diyənde eto
atɛsə bufi bɔnlɛ Wə butə idu mɔmɔ isu manlo manlo. Ibə itə.

Nnlɛ Mi Bokla.

19 Məəsiəsə Priska ku Akwila ku Onesiforo eto diyo eto betidi kenke.
20 Erasto si okpe lə Korinto. Trofimo tsya lɛ bufi, nyaso nyani wə ntsyə
lə Mileto.
21 Kpe əsuə ku nkɛale lə əbə etu mɛ mfo fɛ lɛyɔlefe lə eyo. Eubulo
ku Pude ku Lino ku Klaudia ku bayimi fɛfɛ kenke bafokanɔfɔ kenke bə
bəəsiəsə kukɔnɔ!
22 Bonamute lə usiəko fə, nya nlɛ wə lekpakpa bə lə ɔlɛ mi ola lə wə
lefonə əsuə.

TITO
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Tito

1 Mɔ, Paulo, wə ni Onanto eto usumunyə ku Yesu Kristo eto ɔtɔnkpe, mɔ
ni futsyə nlɛ fə kukue komfo bɔwɔni. Onanto díləkə mɛ nya ótsyese mɛ
nkə nsu nwunsəko wə betidi ba úləkə útsyə eto bafobanɔ lə nyɛnko mə lə
bafo Ditiki Sɛɛ nəmə bánɔ lə bo bafokanɔsu əsuə.
2 Bofokanɔsu komfo dítə bɔnlɛ kusu bobe itə nkpə manlo bo əsuə bófo
bɔ́nɔ nɛ. Nya Onanto wə ləmbɔwɛ bo kosatee, wə lɛtɛyi ditiki nəmfo útsyə
fɛ úyifo kawunsiə.
3 Wə díləkə nkpə manlo eto Ditiki Sɛɛ nəmfo óte bo ɛyɛ lə wə ditiki nə
minlɛ mi bɔtɛyi lə lefe nə wə kosate lɛtɛyi utsyə əsuə. Nyamfo ni lesa nə
ufi okpe mɛ lə ani nya mimfi minlɛ letsya bobe kətə betidi. Boanto Onanto
wə ni bo Ofomfokətə, wə lɛtɛyi mɛ nkə mbe ni letsya nɛ.
4 Mɔ olala Tito, nlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə fə itsyise eyifo mɔ ubi tinti
lə bofokanɔ bɔni bo əsuə bonkpe eso. Nya nlɛ Boanto Onanto ku Kristo
Yesu wə ni bo Ofomfokətə lekpakpa bə ɔlɛ fə ku lefonə ku diyuə əsuə, nya
lə utə fə diyuəsə.

Paulo Ƒtə Tito Keyifo Kətsyuə Lə Kreta.

5 Nyani fə ntsyə lə Kreta ku nsusu bə lə alɔ lesa saa nə díbu bɔlɔkətsyə
ətsyə. Nya lə umə saa, ləkə batɔnkotɔnko ba loofo buńyə lə bafokanɔfɔ
eto kɛnyɛ fe kase míntɛyi fə miə yifo.
6 Fe bafokanɔfɔ eto batɔnkotɔnkoo, yanle bə etiki bua saa kɛ lə mə əsuə.
Nya ele bə uyifo utidi wə mfi kusiə kɔni hã. Nya wə bebi tsya eyifo bebi
ba léfo banɔ kekleke, nya beenyifo mba ditidi ato, nya beebu mə antomə.
7 Fe bafokanɔfɔ eto ɔtɔnkotɔnko wə laabe Onanto eto keyifoo, yanle bə
bənyə nye befi etiki bua saa lə wə nye ukabesə əsuə kato nye kafo kanyi wə
mləmləmlə. Nya yanle bə udui utekpe, nya yanle bə okakpɔ ekiti kekleke
nye ukasɛsə ənəmi tsya lə atabi əsuə.
8 Ele bə ofo bafɔ bofo, keyifo kafoɛkpɛ nya woala asa sɛɛ nya woalɛ wə
əsuə ola. Nya ele bə uyifo utidi wə nkpe ditsyəbi sɛɛ, nya uyifo kɛnkɛ lə
lɛwɔnɔ əsuə, nya wooyɛ lə kɔfi əsuə.
9 Ele bə uyifo nwə nlɛ Ditiki Sɛɛ nəmə lə kɔni kekleke fe kase bofokanɔ
eto kusu leté. Nya kusu komfo əsuə hã ele bə wuukayɛ bə lə okpe betidi
bamba tsya ute lə əsuə, nya lə ofo mba laataka kəńyə lə Ditiki Sɛɛ nəmfo
əsuə eto botakebu buləkə kate mə.
10 Itsyise betidi kpə kpe ba nlɛ betidi bɔwɛ nya bátaka bəńyə lə ditiki
nəmə əsuə ku mə ebukisa buyifo. Nya mba nso asa nyamfo kenke buyifo,
mə ni Yudafɔ eto bafokanɔfɔ.
11 Efe bə taka əńyə lə mə asa nyamfo eto okle eto bote əsuə, itsyise asa
nyamfo əənə bulə kakpe lə diyo eto betidi eto bofokanɔ əsuə. Nya se ini
atabi asa buabote eto bateasa bamfo ləənyə ketsyiko le nya əsuə esoo,
nyaso banlɛ asa bua nyamfo bote nɛ.
12 Nya Kreta eto utidi ɔni wə ni mə unyələkətidi lɛtɛyi nkə, “Kretafɔ,
bidia baatɛyi mi lefe saa nya beeyifo mba laabiasə asa kakpe fe bebuki,
nya bedikpũ beni nya bankpe sɛflɔ tsya.”

13 Asa nya unyɛləkətidi əmfo lɛtɛyi eyifo ɔnukualɛ. Nyaso bikə mə ato
bə lə bayɛ ditsyəbi bua nəmfo bote itə lə mə bofokanɔ lə buyifo sitinti.
14 Nyamfo luutə bə bələkə mə ato betsyiko lə Yudafɔ eto etikitsyuɛntsyuɛ
ku betidi ba eto asatete nnya lanyɛ lə ɔnukualɛ eto Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə
nɛ.
15 Betidi ba kenke diyifo mə əsuə kɛnkɛɛ, mə eyifosa tsya eyifo kɛnkɛ.
Fɛɛ lə betidi ba diyifo mə əsuə betidi bua nya bámfo banɔ ɔflɔɔ, kulesa
menyifo kɛnkɛ. Mə esibubu ku mə ketu eyi ku asa bua, lə nyaso bəəmbofo
nya ni asɛ lekpo butsyə ketsyiko lə abua əsuə.
16 Mə kosate aatɛyi bə beebu Onanto, fɛɛ mə eyifosa mante nko. Beyifo
betidi ba laabiasə mə əsuə nya beembu kulesa nya bəəńyə bətə lesa sɛɛ
saa buyifo.

2

Te Bofokanɔ Eto Asa Nnya Nyɛ Lə Ɔnukualɛsu Ǝsuə.

1 Fɛ fəə, te asa nnya nyɛ lə bofokanɔ eto kusu sɛɛ əsuə.
2 Te basani eto beninə kenke bə ele bə bebu mə əsuə, lə bakafo mə
lɛkɔɛle ani boso ku bətə ənə lefe saa. Nya lə balɛ mə əsuə kukɔnɔ, balɛ
mə bofokanɔ kɔni kekleke, lə bala mə bətsyuə, nya lə bakpe nkɛale ku lə
bakɛ dibusə tsya.
3 Nko ke ini itə besioninə tsya nɛ, te mə kase ele bə bəsiə nkpə bo dinyə
itə besio ba diyifo kɛnkɛ. Yanle bə bakakpadi betidi aye bua. Nya yanle
bə bənə nte bəkpə tsya. Bomu ele bə bate betidi ditsyəbi sɛɛ.
4 Nya ele bə baté besiobitɛ ba nsi bese kase ele bə bala mə bese ku mə
bebi tsya.
5 Nya ele bə bate mɛ kase bɔɔlɛ mə əsuə ola, nya ele bə bəsiə nkpə bo
diyifo kɛnkɛ, nya lə beyifo bəsiə ba laalɛ mə bese ola kukɔnɔ, mba leebu
mə bese. Nyamfo luutə bə kuutsyuə saa əmbɔtɛyi kulesa bua saa iitsyi lə
Ditiki Sɛɛ nə ditsyi lə Onanto ɔflɔ əsuə nɛ.
6 Nko ke ɛyɛ lə kusu komfo əsuə ele bə lə ayɛnko bakosobi bamə tsya lə
akpe mə nkɛale lə kase ele bə balɛ mə əsuə ola.
7 Lə asa nyamfo kenke eto kamaa, ele bə yifo fə əsuə futsyə eto ditsyəbi
ele bə utidi saa be lə okase utsyiko. Nya lə əńyə kekleke lə akate asa ku
ɔnukualɛ.
8 Be kukɔnɔ lə ekedi betidi etiki ku lə kusu sɛɛ əsuə itə bə bəmbunyə
kabua saa itsyi lə fə əsuə, nya luutə bə fə baló tsya ɛmbɔtɛyi kabua saa lə
bo əsuə, bomu lə kofani lə kɔlɛ mə.
9 Ele bə ndomufɔ bokosə mə əsuə kasɔ bətə mə banamute. Nya ele bə
mə eyifosa kpe mə banamute disuəyuə lə lesa saa əsuə. Nya yanle bə
bənənko mə etiki.
10 Yanle bə beyu mə tsya, bomu ele bə baté mə bənkə betidi sɛɛ beni,
nya beeyifo asa lə kusu əsuə kətə mə. Nyamfo luutə buunyə bətsyə lekpo
bə bo asa nnya boate iitsyi lə Boanto Onanto wə ni bo Ofomfokətə əsuəə,
eyifo asa sɛɛ.
11 Itsyise Onanto ələkə wə lefonə onkpe óte bo, bə kawunsiə eto betidi
kenke nyə diləkə.
12 Onanto eto kafoɛkpɛ kamə lɛ bo bote nkə, buləkə bo ato butsyiko lə
nkpə bua busiə ku kawunsiə eto asa bimba kama butəkəko əsuə. Nyaso
ele bə bɔlɛ bo əsuə kukɔnɔ, nya lə busiə nkpə sɛɛ, lə buyifo əsuə kɛnkɛ lə
kawunsiə kamfo əsuə

13 Kusu komfo buufi bukabe sɛtɔ itə diyi kplɛ nə əsuə búfi bo kusubebe
bútəkə nɛ. Diyi nəmfo ni diyi nə əsuə bo Onanto Ɔkplɛnyə, bo Ofomfokətə
Yesu Kristo eto diyənde lɔɔbɔ utsyuə saa nyə.
14 Úfi wə əsuə útə lə bo disi, bə lə uləkə bo utsyiko lə bo abua saa əsuə
lə bofiani betidi kɛnkɛ ba ni wə kosate eto bale, nyaso bíala bə biekeyifo
kasɛɛ hã nɛ.
15 Te asa nyamfo ku əsuəale nya Onanto dítə fə, nya lə akpe nkɛale betidi
ba kenke laanɔ fə Ditiki Sɛɛ nəmə kekleke, nya lə ənyənki akpe mba lanlɛ
bɔyɛ lə kusu əsuə tsya. Nyaso məntə kuutsyuə saa kusu lə unyə fə olosə.

3

Bikəyifo Kasɛɛ Ka Looboko Kutəkə Itə Betidi Ba Ta.

1 Klomasə mə lə məmblɛ bakloma lə babokosə əsuə kasɔ kətə mə
batɔnkotɔnko ku aba lə bətsyue mə ditiki koto, nya lə bekeyifo kasɛɛ lə
kusu saa əsuə.
2 Tɛyi mə fənkə bankatɛyi betidi eto kabua. Bomu beyifo sɛhɔ ku utsyuə
saa lə bəsiə lə diyuə əsuə ku utsyuə saa. Nya lə bekebu utidi saa lə kusu
saa əsuə.
3 Fɛɛ bo əmə tsya ébuyifo ebukisa bunyə ku ato titli, nya bóta bubu kɔ
əmə. Nya əsuə eto sinə eto abua yifoyifo butəkəko tsya diyi bo əsuə kɔ.
Nya búfi bo lefe bútə disialeyifoyifo, asabuyifo ku kənəminsɛ, nya betidi
díkisi bo nya bo tsya díkisi mə.
4 Fɛɛ lə lefe nə Boanto Onanto, bo Ofomfokətə, díləkə wə kafoɛkpɛ ku
lelabi óte boo,
5 ófo bo lə nkpə. Inni lə bo kasɛɛ ka búyifo eso, bomu ɛyɛ lə Onanto lə
wə kosate eto kaminsənyənyə əsuə, itsyise útə nkə wə Lɛwɔnɔ bə didufə
lə bo əsuə. Lɛwɔnɔ nəmfo esi dítə besinkli bále bo nya dítə bo nkpə fɔfɔ,
nya díflə bo itə bə buyifo kɛnkɛ.
6 Onanto efi wə Lɛwɔnɔ útə bo kpə ɛyɛ lə bo Ofomfokətə Yesu Kristo
əsuə.
7 Nya ɛyɛ lə wə lefonə esoo, bonko wə eto nti əbə bɔlɛkɛ itə eso bontsya
ditiki əbə búnyə nkpə manlo bo bɔnlɛ kusu bobe.
8 Ditiki nəmfo eyifo ɔnukualɛ.

Nya nla miə lə afo nya kekleke. Nya betidi ba díkafo Onanto banɔɔ, ele
bə befi mə lefe bətə asa sɛɛ buyifo nya looboko kutəkə itə betidi ba kenke.
9 Məənnə etiki ku utidi lə asa bimba əsuə. Mambiasə lefe lə betidi eto
ketsyikɔ bokla kate əsuə, məndiə kədiə lə efi Mose eto afi eto etiki eyifo
kənə eto etiki. Asa nyamfo kenke əmbə kutəkə saa.
10 Kə ato utidi wə laakpe ntisensəsensə lə bafokanɔfɔ nti sinuə. Lə nnya
kamaa, yani wə.
11 Eyi fə utidi əmfo eto oklee, lebua edi wə əsuə nya wə asa buayifoyifo
əələkə wə kate, nya ókalo wə əsuə dikpi.

Etiki Fɛfɛ Ku Nkla.

12 Lə ntsyese fə Artema nye Tihikoo, yɛ kusu saa əsuə lə əbə ənyə mɛ lə
Nikopoli. Itsyise mfó mimfi nsusu miə mɔɔkɛ lə lɛyɔ lefe nɛ.
13 Kplatsya lə ayɛ kusu saa lə awunsəko Zena wə ni afi eto ukuente ku
Apolo bə lə bəmuə əsuə itə mə kusu komə busu. Nya laabe fə bakɛ lesa
saa nə baahiã.

14 Ele bə mba dikafo baanɔ kasé kase boofi mə lefe kenke bətə
asasɛyifoyifo nya looboko kutəkə itə mə. Nya kamaa, ele bə bafo betidi
bamba tsya bɔwunsəko lə bayɛ aflɔsa.
15 Bayimi ba kenke nkpe mɛ lə ɔflɔ mfo bə bəəsiəsə fə. Fintsya siəsə
bayimi mba dikafo baanɔ ba nkpe mfó ətə bo.
Onanto lə ɔlɛ mimblɛ kenke lə wə lefonə əsuə.

FILEMON
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Filemon

1-2 Mɔ, Paulo, wə nlabe lə Aba eto diyo lə Kristo Yesu eto disi, ɛyɛ lə
letsya nə mímbe wə eso ku bo ɔyimi Timoteo, bo nlɛ kukue komfo bɔwɔni
kətə fə Filemon bo uyifotsyuə lala, bo ɔyimisio Apia ku bo ɔyɛtsyuə ku
uyifotsyuə Arkipo ku bafokakɔfɔ eto ditsyukpa nə laatsya lə fə diyo.
3 Bɔlɛ bɔtɔ boə Onanto wə ni Boanto ku Bonamute Yesu Kristo eto lefonə
ku diyuə lə disiəko mi.

Filemon Eto Lelabi Ku Wə Bofokanɔ.

4 Ɔyimi Filemon, maakloma fə lefe saa lə mɔ olatoto əsuə. Nya maasɔ
Onanto ani lə fə disi.
5 Itsyise maanɔ kase faala Onanto eto betidi ku kase fáfo Bonamute Yesu
fánɔ.
6 Maato ola minkə bo sɛyɛtsyuə ku fə fe bafokanɔfɔɔ, eboboko kasɔnɔnɔ
enso lə bonti. Itə ínə atsyɔkpokpo kenke nnya nkpe lə nkpə ɛyɛ lə bo
lɔniyifoyifo ku Kristo əsuə.
7 Ɔyimi lala, lelabi nə nkpe fə ətə nyə disuəyuə kpə ku nkɛalekpekpe!
Ǝtə diyuəsə mba kenke lefo Onanto banɔ eto ketu.

Paulo Álɛ Filemon Lekpakpa Nkə Usinkli Ofo Onesimo.

8-9 Se minyifo fə ɔyimisani ɛyɛ lə sɛyɛtsyuə sia əsuə bonkpe lə Kristo
əsuə esoo, eni moofo fə bɔtɛyi miə yifo lesa nə ele bə yifo. Tsyaa, se maala
fə esoo, nla miə maalɛ fə lekpakpa bomu. Ite bə mɔ ni Paulo wə ni Kristo
Yesu eto ɔtɔnkpe. Nya mɔmɔɔ, nyifo nwə béti bákpe lə diyo lə wə disi eso.
10 Nyaso mɔmɔɔ, nlɛ fə lekpakpa lə Onesimo wə díkafiani mɔ kosate eto
ubi eto disi lə lefe nə bakpe mɛ lə amla lə aba eto diyo.
11 Ite bə wə diye eto kasɔ ni kutəkə tsyaa, kɔɔ utidi ko ete udi, wánkɛ
kutəkə saa utə fə. Fɛ mɔmɔɔ, okpe kutəkə útə bonko fə ta.
12 Mɔmɔɔ, nsinkliko wə nlɛ fə botsyese. Iyifo mɛ fe mɔ kosate eto utu
minfi minlɛ fə botsyese.
13 Eni moola miə ɔkɛ mɛ lə ɔflɔ mfo lefe nə eto lefe minlabe lə diyo lə
Ditiki Sɛɛ nəmə eso, bə lə ofo mɛ bɔwunsəko lə fə kɛnyɛ.
14 Fɛɛ manla miə maanyinkə fə nkpe miə lə awunsəko mɛ. Bomu moola
miə iyifo lesa nə ditsyi fə utu kəmiə, diyifo fə lelabi. Nyaso membuyifo
kulesa nə dimenyifo fə lelabi.
15 Ditsyuə nnya eso Onesimo dídu lə fə ɔflɔ lefe kliminti ditsyuə nəmfo
ni bə lə ofo busikli kəbə kəsiə fə lə ɔflɔ itə lefe nə ta.
16 Nya mɔmɔɔ, unsini ndomunyə fufu, bomu oso ndomunyə. Uyifo ɔyimi
lala lə Kristo eso. Ofo koya utə mɛ tinti. Fɛɛ itə fəə, ofo koya utə fə oso,
itsyise uyifo fə ndomunyə fe utidinini, nya unsi uni ɔyimisani lə Bonamute
əsuə.
17 Nyaso lə əənyə mɛ fe fə uyifotsyuə, sinkli afo wə fe kase foofo mɔ
kosate.
18 Lə óta fə ubu nye unsi fə kayo kətsyuə, bu kə ətə mɛ.
19 Mɔ, Paulo, kosate difi mɔ kɔni míwɔni nyamfo minkə moofo fə ke. Fɛɛ
manla miə maaklomasə fə miə esi mɛ fə nkpə eto koya.

20 Nya mɔ ɔyimi, tə lə nnyə kutəkə sɛkɛ ntsyi lə fə ɔflɔ, lə Bonamute eso
ete. Yifo nyamfo nko lə lekpe mɛ lə disuəyuə lə lɛkɔɛsi kəmiə.
21 Nlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə fə ku bofokanɔ miə ebuyifo lə lesa nə
mintɔ fə əsuə, nnya ni bə ebuyifo lə nnya əsuə nya uusi eso nko kulaa
tsya.
22 Lə nnya kamaa, lɔ kasɔnɔkɔ ətsyə mɛ mfó. Itsyise mfo nnɔ miə
Onanto ebɔnɔ mimblɛ eto olatoto utə bayani mɛ nsinkli mbə mi ɔflɔ.

Paul Eto Kəsiə Fɛfɛ.

23 Epafra, wə bonko nkpe lə Aba eto diyo lə Kristo Yesu eto disi esoo, nkə
wəsiəsə fə!
24 Nko ke ini Marko ku Aristarko ku Dema ku Luka ba ni mɔ keyifo eto
bawunsəkotsyuəə, tsya bə bəəsiəsə fə kukɔnɔ!
25 Bonamute Yesu Kristo eto lefonə lə disiəko mimblɛ kenke.

HEBRIFƆ
Kukue Ko Báwɔni Bətə Hebrifɔ

Onanto Eto Ditiki Ɛyɛ Lə Wuubi Ǝsuə.

1 Koko lefee, Onanto édi bo banamə etiki sesia sesia sesia, nya lə esu kpə
əsuə tsyaa, ɛyɛ lə wə bənyɛləkətidi əsuə.
2 Fɛɛ lə eyi fɛfɛ nyamfo əsuəə, údi bo etiki ɛyɛ lə wə Ubi əsuə. Wə əsuə
Onanto lɛyɛ úyifo kawunsiə, nya wə ni nwə Onanto díləkə nkə udi wə bikə
kenke nɛ.
3 Ubi əmfo díləkə Onanto eto diyəndɛ ótɛ nya Onanto eto ditsyəbi tututu
nkpe wuntsya. Nya úfi Onanto eto Ditiki Sɛɛ kplɛ nəmə úmuə kawunsiə
kenke ɔnlɛ. Se úflə bo abua kenke úwii, úsu úsiə lə Onanto, Ǝsuəalenyə
Kenke, eto kodiani kato.

Onanto Eto Ubi Eto Sɛkplɛ.

4 Onanto eyifo wə ubi ɔkplɛ enso wə batɔnkpe, fe kase wə diye nə Onanto
dítə wə nso mə lele.
5 Itsyise Onanto mántɛyi wə batɔnkpe eto kuutsyuə saa nkə,
“Fɛ ni mɔ Ubi.
Mmii, minle fə.”
Nye Onanto mántɛyi itsyi lə wə ɔtɔnkpe saa əsuə nkə,
“Muudi wə Anto,
nya wuuyifo mɔ Ubi.”
6 Fɛɛ lefe nə Onanto léla nkə woatsyese wə Ubi tutɛ kawunsiə kamfoo,
ɔ́tɛyi nkə,
“Onanto eto batɔnkpe kenke ebusumu wə.”
7 Fɛɛ Onanto átɛyi lə wə batɔnkpe əsuə nkə,
“Onanto eeyifo wə batɔnkpe fe ufiebi,
nya wə kato eto besumunyə bamfó fe ute eto kadiakami.”
8 Fɛɛ Onanto átɛyi itsyi lə wə Ubi əsuə nkə,
“Onanto, fə sekakedikɔɔ, kalosəkɔ embɔkɛ lə se kulefe kulefe!
Fə sekakedidi lə fə betidi əsuə ebuyi ku kasɛyifoyifo.
9 Aala kasɛyifoyifo nya feekisi kabuayifoyifo.
Nyamfo eso Onanto, fə Onantoo, díləkə fə,
nya úfi disuəyuə nə nso nə útə fə bayɛtsyuə kenke útə fə.”
10 Usi ɔ́tɛyi nkə,
“Fə, Bonamute, fə ni nwə taa kasɔ ketsyikokɔ díyifo kasɔ,
nya féyifo kato ku fə kosate eto ani.
11 Asa nyamfo kenke ebubə efe. Fɛɛ fə ebubu akɛ lefe saa.
Asa nyamfo kenke ebobia isensə fe kase mfia laala kafiani afianku.
12 Ebukənə nnya fe kase bəəkənə awu ku mfia itə bofloma.
Fɛɛ fəə, nko ete fuutsyə nɛ, embofloma,
nya fə nkpə embolo kulefe.”
13 Nte ɔtɔnkpe wə Onanto lɛtɛyi nkə,
“Siə lə mɔ kodiani, isu ese lefe nə muufi
fə balo nkpe fə kalɔ bafiani nnya əsuə fuutəkə akpa”?
14 Nyalɛɛ, bawoe ni kato eto batɔnkpe fɛ? Mə ni awɔnɔ nnya leesumu
Onanto nya woakpe mə atɔ nkə besu bawunsəko mba ele bə bafo lə nkpə
manlo.

2

Onanto Ebutə Nkə Betidi Nyə Bofo Tinti.

1 Nyamfo eso ele bə bɔlɛ ɔnukualɛtiki nnya bɔ́nɔ ola kekleke nɛ. Lenni
nkoo, boonya kusu lə nnya əsuə.
2 Kɛnyɛ ka Onanto eto batɔnkpe dítə bo banaməə, eyifo ɔnukualɛ, nya
lə utsyuə úta úbu nye útidi ato lə nnya əsuə, bənə wə koto sitinti fe kase
íńyə itə.
3 Nyalɛɛ, ntsyə boofo butsyetsyi lə kotonənə eto kɛnyɛ, lə bɔni koto
butsyue akafo Ditiki Sɛɛ kplɛ nəmfo? Bonamute kosate leka bofo eto Ditiki
Sɛɛ nəmfo bɔtɛyi tutɛ tutɛ, fɛ mba kenke lɛnɔ ni lə wə kɛnyɛ tsya díbə
bátɛyi ni báse uyi bətə bo bə, diyifo ɔnukualɛ.
4 Lə nnya əsuəə, Onanto kosate tsya édi nnya adansiɛ ku ɔnukualɛ, lə
nyaso úyifo ayanisa ku ayanisa lə esu kpə əsuə, nya úsie Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
eto ətəsa útə lə kase waala əsuə.

Nwə Ǝsuə Bɔɔyɛ Bunyə Nkpe Manlo.

5 Onanto mémfi kawunsiə fɔfɔ ka ləəbə bubə ka əsuə bɔnlɛ etiki budi
ókpe lə batɔnkpe kalɔ.
6 Fɛɛ Anantotiki eto lekpa ditsyuə édi nnya adansiɛ ɛtɛyi nkə,
“Be ni utidi, O Onanto, bə fə ənəmii, lə itəkə lə wə əsuə nko?
Be ko ni utidinini bə lə aalɛ wə ola nko?
7 Ábokosə wə kasɔ itə lefe kliminti ditsyuə enso Onanto eto batɔnkpe.
Fɛɛ əbə éfi diyənde kplɛ ku dibu étsyisə wə fe lekankpakpa.
8 Nya fətə údi seka lə lesa saa əsuə.”
Bátɛyi bənkə Onanto éyifo utidi nkə udi seka lə lesa saa əsuə nya nyamfo
lɛ bote wuee bənkə, lesa saa banlɛ. Tsya lə kase intee, bɔnlɛ tɔ bunyə kase
utidi nlɛ seka budi lə lesa saa əsuə.
9 Fɛɛ Yesu əmfoo, wə lə lefe kliminti əsuə bábokosə kasɔ fe okpe lə Onanto
eto batɔnkpe kalɔɔ, itə ɛyɛ lə Onanto eto lefonə əsuəə, lə ukpə lə utsyue saa
eto disi. Bɔlɛ wə bunyə mɔmɔ nwə béti ətəsa ku dibu kenke eto lenkpakpa,
ɛyɛ lə ukpə wə úkpə eso.
10 Ɛlɛkɛ bə Onanto wə díyifo nya woalɔ lesa saa kətsyəə, tə Yesu lə ɔflɔ
ɛyɛ lə kanyi ka únyə əsuə bə ɛyɛ lə nnya əsuə unə bebi kpə oboko lə
bənyə kedíkɔ lə wə diyənde əsuə. Itsyise Yesu ni nwə lookpa mə usuko
nkpə manlo kəmiə.
11 Wə ləəflə abua lə betidi əsuə kewui, nya wə ku mba əsuə bəflə abua
béwui, anto ɔni uni mə. Nyaso yenyifo Yesu afanisa bə ókpadi mə nkə wə
bayimi.
12 Woatɛyi Onanto nkə,
“Mɔɔtɛyi mɔ bayimi lesa nə féyifo.
Nya mɔɔtɛsə fə lə mə katsyakɔ.”
13 Usi ɔ́tɛyi nkə,
“Muufi mɔ kusubebe ntəkə lə Onanto əsuə.”
Nya usi ɔ́tɛyi nkə,
“Nnyə mɔ ku bebi ba Onanto dífi útə mɛ.”
14 Se betidi ba woakpadi nkə bebi ni betidi ba lɛbɔ betsyi lə sinə ku
kɔtɔ əsuəə, Yesu kosate əbə ófiani fe mə nnya úsiə nkpə fe mə ke. Úyifo
nyamfo nko bə ɛyɛ lə wə ukpə əsuəə, lə ɔtsylɔsə Obonsam wə nkpe ukpə
eto əsuəale.

15 Nya ɛyɛ lə kusu komfo əsuəə, lə uləkə mba kenke lɛkɛ lə sidomu əsuə
lə mə nkpə əsuə lə nnya báte ukpə sikpi eso.
16 Nya ekpa bə inni Onanto eto batɔnkpe úbə kawunsəko kɔ, bomu
Abraham eto bebi eto bebi.
17 Nnya kasɔ ni bənkə, ele bə ofiani fe wə bayimi lə kusu saa əsuə bə lə
ofiani ominsənyətidi ku nwə leesumu Onanto lə kusu əsuə eto Usumunyə
Ninə Kenke lə utə kedi lə betidi eto abua eto disi.
18 Nya se wə kosate dínyə kanyi nya báto wə bábe esoo, woofo mba nkpe
lə botokabe əsuə bɔwunsəko.

3

Yesu Eto Kəńyənkɔ Kpe Kalende Kaso Moses Eto Kale.

1 Mɔ bayimi lala lə Kristo əsuə, mi mba Onanto tsya lékpadi! Bibu
Yesu bebe, nwə Onanto létsyese nkə ubə ofiani Usumunyə Ninə Kenke lə
bofokanɔ bo bonkpe əsuə.
2 Úyifo wə keyifo lə kusu əsuə útə nwə díləkə wə nkə uyifo wə keyifo fe
kase Moses díyifo asa lə kusu əsuə lə wə keyifo əsuə lə Onanto eto diyo.
3 Beefi dibu kətə nwə léto diyo kaso diyo nə báto kosate. Nko ke Yesu
nkpe dibu kplɛ enso Moses nɛ.
4 Itsyise diyo saa kpe ni otonto. Fɛɛ Onanto ni nwə léto lesa saa.
5 Moses éyifo uyifoyifo ɔnukualɛnyə lə Onanto eto diyo. Nya ɔ́tɛyi asa
nnya əsuə Onanto luubə udi etiki utsyiko lə lefe nə luubəə, ɔ́tɔnsə.
6 Fɛɛ Kristo eyifo ɔnukualɛnyə fe Onanto eto Ubi wə nsi lə Onanto eto
diyo eto kɛnyɛ. Bo ni wə diyo nəmə nɛ, lə bokpe utu nya bofo bɔnɔ kekleke
lə nnya əsuə bɔnlɛ kusu bobe.

Ɔwɛkətsyəkɔ Kpe Itə Onanto Eto Betidi.

7 Nnya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛtɛyi nkə,
“Lə bɛnɔ Onanto eto ɔkɔɛ mmii,
8 bientidi ato
fe kase ítsyə lə mi banamə eto lefe,
nya bátaka bəńyə mɛ lə əsuə fe kase báto mɛ bábe lə mfiminti mfó.
9 Mfó nya báto mɛ bábe, lə babe lesa nə muuyifo,
ite bə bənyə asa nnya mínyifo lə alɛ fosi ana əsuə.
10 Lə nnya eso nnyə ɔblɔ nkpe betidi bamə.
Nya míntɛyi minkə, ‘Baamfo mɛ akanɔ,
nya baani beentsyue mɔ afi koto.’
11 Lə nyaso kafo ányi mɛ nya mínka ntamu míntɛyi minkə,
‘Bembudufə kasɔ ka eni míntə tə mə ɔnwɛkətsyəkɔ kulefe!’ ”
12 Mɔ bayimi bafokanɔtsyuə, bebe sinini biə mi nti eto kuutsyuə əmbɔkɛ
lɛkɔɛsi bua nya wəmbɔkɛ bofokanɔ bə wəəmbɔtsyi kama okpe Onanto wə
nsi nkpə.
13 Bomuu, bɛlɛ mi bətsyuə kɔlɛ diyi saa fe kase Mmii əmə báwɔni bákpe
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə leka mi. Lə itə bə biəmbɔwɛ mi əsuə
bekpe lə lebua lə befiani mba ditidi ato.
14 Itsyise buyifo bani ku Kristo lə bɔlɛ bo bofokanɔ lə kɔni kekleke isu
ese lə kalosəkɔ fe kase bútsyiko kasɔ.
15 Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə,
“Lə bɛnɔ Onanto eto ɔkɔɛ mmii,
bientidi ato
fe kase ítsyə lə mi bana mə eto lefe,

nya bátaka bəńyə lə Onanto əsuə.”
16 Bawe ni betidi ba lɛnɔ Onanto eto ɔkɔɛ nya bátaka bəńyə lə wə əsuə?
Mba kenke Moses lékpa ɔ́yɛnko utsyiko Egipte eto kasɔ əsuə.
17 Nya bawoe Onanto dínyə ɔblɔ ókpe itə alɛ fosi ana sɔ̃ɔ̃? Mə ni betidi
ba díyifo lebua ba díkpə lə mfiminti.
18 Bawoe əsuə Onanto léka ntamu ɔ́tɛyi nkə, “Kulefe, bembudufə kasɔ
ka əsuə eni míntətə mə ɔnwɛkətsyəkɔ.” Bawoe ɔnlɛ? Mba létaka bəńyə
wə lə əsuə.
19 Bunyə boə lə nnya eso bámfo kasɔ kamə budufə, itsyise bámfo banɔ.

4

1 Mɔmɔɔ, se kusubebe nsi nkpe bo bə buunyə ɔnwɛtsyətsyə wə Onanto
dítsyə bo kɛnyɛ útsyəə, bitə lə bobe kukɔnɔ bə, yəəmbə bə mi kuutsyuə
saa mamfo ɔnwɛtsyətsyə wə útsyə bo kɛnyɛ útsyə.
2 Itsyise bátɛyi bo Ditiki Sɛɛ nəmə fe kase bátɛyi mə tsya. Bánɔ kɛnyɛ
kamə, fɛɛ yényifo mə keyifo sɛɛ saa lə əsuə, itsyise se banɔ nii, bámfo ni
bánɔ tsya.
3 Fɛɛ bomba léfo bɔ́nɔɔ, búdufə ɔnwɛkətsyəkɔ kamə, ka Onanto dítsyə
kɛnyɛ. Ite fe kase ɔ́tɛyi útsyə nkə,
“Kafo ányi mɛ nya mínka ntamu míntsyə miə,
‘Bembudufə kasɔ ka eni míntatə mə ɔnwɛtsyətsyə kulefe!’ ”
Ɔtɛyi nyamfo nko ite bə wə kosate eto keyifo álo, idu lə lefe nə úyifo
kawunsiə ólosə fɛ.
4 Itsyise lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə, báwɔni asa ətsyuə itsyi lə diyi
kuansele əsuə bənkə,
“Onanto ətsyə ɔnwɛ lə diyi kuansele əsuə
lə keyifo saa buyifo əsuə.”
5 Besi bátɛyi ditiki nəmfo bə, “Bembudufə kasɔ ka eni míntatə mə bafo
ɔnwɛtsyətsyə əmə!”
6 Mba leka Ditiki Sɛɛ nəmə bɔ́nɔ mámfo ɔnwɛtsyətsyə əmə, itsyise
bámfo ni banɔ. Fɛɛ itə bətsyuəə, kusu si kokpe bə bafo ɔnwɛtsyətsyə
əmə.
7 Bələkə nyamfo báte itsyise Onanto esi útsyə diyi bamba nə baakpo
Mmi. Alɛ kpə lə nnya kamaa, fɛ údi etiki utsyi lə nnya əsuə, ɛyɛ lə Oka
David əsuə ɛyɛ lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto nnya búkatɛyi bofe bə,
“Lə bɛnɔ Onanto eto ɔkɔɛ mmii,
bientidi ato.”
8 Lə nnya ete Yosua lɛyɛnko betidi bamə bédufə lə ɔnwɛtsyətsyə əmə
Onanto dítsyə kɛnyɛ útsyəə, eni Onanto ménsidi etiki kama kama utsyiko
lə diyi bamba əsuə.
9 Lə nyamfo esoo, Ɔnwɛditsyəyi bamba si lekpe itə Onanto eto betidi fe
diyi kuansele nə əsuə Onanto dítsyə ɔnwɛ.
10 Itsyise nwə kee léfo Ɔnwɛditsyəyi nə Onanto lɛtɛyi utsyəə, ebutsyə ɔnwɛ
lə wə kosate eto keyifo kenke əsuə fe kase Onanto dítsyə ɔnwɛ lə wə kale
əsuə.
11 Nyaso bitə lə bokplatsya lə bofo ɔnwɛtsyətsyə əmfo, bə lə bo kuutsyuə
saa mentidi ato lə nnya əsuə fe kase béyifo.
12 Itsyisee, Onanto eto Ditiki Sɛɛ kpe nkpə nya lɛnlɛ keyifo kekleke, nya
lenkpe kobe lenso lesiabi nyɛ nnuə. Diala lesa saa kələkə lə nsusu ku

lɛwɔnɔ kəmiə, isu ese taa əsuə eto ntsyakɔ ku dikubi ku afɔ eto katsyakɔ eto nti nya diakpo utidi eto nsusu ku utu kəmiə kasɛɛ kukɔnɔ.
13 Asayifoyifo saa menyifo akulasa lə Onanto eto ənəmi. Wəənyə asayifoyifo saa tɛnklɛɛ nya ekpa wuee lə wə ənəmi. Nya wə ni nwə ele bə bo utsyuə saa tə wə nkpə eto nkunta.

Yesu Ni Onanto Eto Usumunyə Ninə Kenke.

14 Nyaso bitə lə bɔlɛ bo bofokanɔ bo boələkə kate kekleke. Itsyise bokpe Usumunyə Ninə Kenke wə ni Yesu, Onanto eto Ubi wə díkatɔ bo úsu kato úsu úńyə lə Onanto kosate eto ənəmi.
15 Bo Usumunyə Ninə Kenke enni nwə ləənnyə bo kaminsə, se bumbə ale eso. Bomu bokpe utidi wə báto babe lə kusu saa əsuə fe bo ke. Fɛɛ wényifo lebua saa.
16 Lə nyaso bitə lə buńyə bembe, lə bɔnyi bɔfi Onanto eto lekankpomɛ kaka buunyə wə lefonə. Mfó wuunyə bo kaminsə bunyə wə lefonə nə lɔɔwunsəko bo lə lefe nə ke ehiã bo.

5

1 Usumunyə Ninə Kenke saa, betidinini nti ete bəələkə wə ketsyiko, nya bəətsyə wə bə lə uńyə lə mə kɛnyɛ lə Onanto eto kesumu əsuə, lə utə wə kedi lə bənyə mə abua eto bufikatsyɛ.
2 Se wə kosate, lə esu kpə əsuə, ləmbə ale lə okla əsuə esoo, okpe disuətsyə kətə mba lenyi kusu ko əsuə ele bə bayɛ eso baata kebu.
3 Nya se wə kosate ləmbə ale lə esu kpə əsuə esoo, ele bə utə kedi, enni lə wə betidi hã eto abua eto disi te bomuu, lə wə kosate tsya eto abua eto disi.
4 Kuutsyuə saa ənləkə wə əsuə Usumunyə Ninə Kenke kefi dibu nə laamankla lə ni kətə wə əsuə. Bomu Onanto hã laakpadi utidi, keyifo wə Usumunyə Ninə Kenke fe kase ókpadi Aaron seka.
5 Nko əmə ke, Kristo mémfi Usumunyə Ninə Kenke eto dibu útə wə əsuə, bomu Onanto lɛtɛyi wə nkə,

“Mɔ Ubisaibi fe ni.
Mmi mínle fə.”

6 Usi ɔ́tɛyi lə kalebe bamba tsya nkə,

“Usumunyə feni idu manlo isu manlo
fe Melkisedek eto okle.”

7 Se Yesu dídi utidi lə kasɔ kamfoo, óto ola ku lekpakpalɛlɛ kekleke ku bofa bembembe ku binəntu útə nwə loofo wə buləkə ketsyiko ukpə kəmiə. Nya se óbokosə əsuə kasɔ nya woate Onanto sikpi esoo, Onanto ánɔ wə olatoto.
8 Ite bə uyifo Onanto eto Ubi tsyaa, lə wə kanyinyənyə əsuə ókase kase baabokosə əsuə kasɔ.
9 Se Onanto díyifo wə nwə lɛflɔ lə kusu saa əsuə ólosəə, úbə úyifo wə nwə əsuə mba kenke leetsyue wə koto laayɛ kənyə nkpə manlo.
10 Wə ni nwə Onanto lɛtɛyi útsyə nkə wuubə ofiani Usumunyə Ninə Kenke fe Melkisedek eto okle.
11 Etiki kpə kpe bo lə kɛnyɛ bo ele bə bɔtɛyi itsyi lə etiki nyamfo əsuə fɛ, fɛɛ nnya bɔtɛyi kpe bulə, itsyise bɛnlɛ asa kasɔ bɔnɔ mləmləmlə.
12 Lefe kpə ákɛ bə eni befiani bateasa, fɛɛ bisi behiã utsyuə bə lə ote mi asa tutɛ itsyi lə Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə, lefe nə eto lefe ele bə bidi lesa nə nkpe ale, isi efe bə bɛyimi mmintu.

13 Utsyuə saa wə ele bə ɔyimi mmintuu, esi uyifo ubisambi wə lenyitɔ
lesa nə ni lɛsɛ nye lebua.
14 Lesa nə nkpe alee, eyifo lesa nə lɛlɛkɛ itə mba díkabe ɛyɛ lə
buyifokənyə əsuə, loofo lekpo butsyə lə nə ni lɛsɛ ku lebua eto nti.

6

1 Nyaso bitə lə busu sɛtɔ lə bobé lə asatete əsuə, lə bɔbɔ lə asatete
tutɛ nnya bófo itsyi lə Kristo əsuə. Nyamfo ni bənkə bɔtsyi bo akɔɛsi
bɔwuninsə bɔbɔ lə abua əsuə ku nyifo bo ləmbə kutəkə saa ku lə Onanto
bofokanɔ əsuə.
2 Báte mi asa lə ntufləsəfləsə, anitəkətəkə lə betidi əsuə, lə bekpənkpə
eto businkli kataka kəbə nkpə ku lə lekpokponkpo fɛfɛ əsuə.
3 Bitə lə busu sɛtɔ! Nya nyamfo ele bə buyifo lə Onanto atɔnɔ nkə busu
sɛtɔ nɛ.
4 Itsyise ntsyə yuubə bə mba léfo bánɔ kɔ nya bésinkli kamaa, besinkliko
mə baboko bɔtsyikawuninsə eto kusu? Kɔɔ bákɛ lə Onanto eto diyənde
əsuə, bádia kato eto ətəsa babe nya báfo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale.
5 Báte lə asa nnya díkəbə éfe əsuə bə Onanto eto ditiki alɛkɛ nya bəkənyə
kutəkə ko nkpe lə əsuəale nnya nkpe lə lefe nə luubə əsuə.
6 Lə nnya əsuəə, báni mə bofokanɔ lə Onanto əsuə! Esoo, yɔɔkɛ ale
bə besi bənə mə baboko bɔtsyikawuninsə əsuə, itsyise besi balɛ Onanto
eto Ubi bɔsɔ lə uyikabie əsuə, kənə wə kakpe lə kofani əsuə lə kawunsiə
kenke eto ənəmi.
7 Onanto aakpo atsyɔ kasɔ ka ləənə nsɔmintu bo laani kakpo lə ke, ka
leeke eyi ku sefa nnya laalɛkɛ itə mba eso baafo ke kakpe bidikə.
8 Fɛɛ kasɔ ka leeke biyu ku kanyii, kaanlɛkɛ kətə kulesa, kakpe lə bulə
əsuə bə Onanto ebukudi ke nya wootonsə ke ku ute.
9 Fɛɛ balala, lə búdi etiki mmə tsyaa, bófo mi bɔnɔ boə lə mi kutsyə alɛɛ,
buyi boə béfo atsyɔkpokpo sɛɛ nnya loofo mi lə nkpə.
10 Onanto enni nwə lanyɛ lə kusutsyɔntsyɔ əsuə. Weembota keyifo ka
bíyifo nye lelabi nə bítə wə lə lɛwunsəko bo bítə nya binsi bɛnlɛ butə
bafokanɔfɔ bamba.
11 Bo lelabi itə mi ni bənkə mi utsyuə saa lɛ nnya kekleke nko isu ese lə
kalosəkɔ, bə lesa nə bɛnlɛ kusu bobee, le ibə itə nko.
12 Boanla boə biyifo sɛflɔ, bomu lə biyifo asa fe bafokanɔfɔ ba nkpe
dibusə bə lə bafo lesa nə Onanto dítsyə kɛnyɛ útə mə.

Onanto Eto Kɛnyɛ Ka Útsyə Eyifo Sitinti.

13 Lefe nə Onanto dítsyə Abraham kɛnyɛɛ, ɔ́tɛyi óse uyi nkə, wuuyifo
lə lesa nə ɔ́tɛyi útsyə əsuə. Se kuutsyuə ləmbə lɛmɔ onso wə esoo, úfi wə
kosate eto diye úńyənsə kama.
14 Ɔ̃tɛyi nkə, “Nlɛ fə kɛnyɛ butsyə minkə, mookpo fə atsyɔ, ntə fə befluflu
kpə.”
15 Nya se Abraham lɛkɛ dibusə, úmuə utu ɔlɛ esoo, únyə asa nnya kenke
Onanto dítsyə wə kɛnyɛ.
16 Betidi aakpadi asa nnya lɛmɔ enso mə kosate eto diye lə befi bala etiki
nnya bátɛyi, lə befi bala etiki nnya tã.
17 Nyamfo eso Onanto lékpadi asa úfi óse wə kɛnyɛtsyətsyə uyi nɛ, bə
lə ekpako mba luubə bafo wə kɛnyɛtsyətsyə wuee bə wə ketsyue amfloma
kulefe.

18 Onanto áyɛ lə esu ənuə əsuə, nya ni kɛnyɛtsyətsyə ku asakpadikpadi
nnya lantsyi kawuninsə, nya bembufi batɛyi sidia tsya, nya bomba díkənyə
kabiɔkɔ lə wə, bonkpe kusubebe lə wə əsuə, lə bɔkɔbe nnya bɔlɛ kekleke
ku kusubebe ko eto kɛnyɛ bətsyə bo.
19 Kusubebe ko nkpe bo mfo eyifo fe lesa nə dímuə bo nkpə butsyə
kekleke. Nya kusubebe komfo aakpia kafia ka nti Disumuyo eto sɛtɔ kafe
kedufə lə kedikətəkɔ kəmiə.
20 Mfó əmə Yesu díkatɔ úsu lə bo kɛnyɛ fe ɔtɔusu seka. Wə díbə ofiani
fe Usumunyə Ninə Kenke Melkisedek eto okle isu ese manlo manlo.

7

Usumunyə Melkisedek

1 Melkisedek əmfo édi seka lə Salem, nya úyifo usumunyə útə Onanto
wə ntəkə kato fanlo fanlo. Ɔbɔ ótsyako Abraham lə lefe nə útsyi lema nə
úsu ɔ́kpɔ nya útəkə baka ena ba létsyilama mfó kato. Melkisedek əmfo
ésu ótsyako wə nya ókpo wə atsyɔ.
2 Nya Abraham dítə wə bikə bia ɔkɛ utsyiko mfó eto lekpafosile.
Tutɛɛ, diye Melkisedek eto kasɔ ni Kasɛyifoyifo eto Oka. Nnya kama se
údi Salem eto Oka esoo, wə diye eto kasɔ ni Diyuəsə eto Oka.
3 Bánwɔni kulesa bətsyə itsyi lə wə anto nye ambe nye lə wə ketsyikɔ
əsuə nye wə leleyi lee lə wə ukpə əsuə. Uyifo fe Onanto eto Ubi, nya úyifo
usumunyə ídu lə ketsyikokɔ isu kalosəkɔ.
4 Bebe kase úyifo utidi wə lefo diye. Abraham wə ni bo ona wə léfo diye
éfi bikə bia útsyiko kamato eto lekpafosile kulaa tsya útə wə!
5 Nya mɔmɔɔ, bətsyə kɔfi ko dítə kusu bənkə, Lewi eto befluflu di
besumunyə. Baafo bikə bia Israel bebi ba ni mə betidi eto lekpafosile
lə mə ɔflɔ, ite bə mə betidi bamə tsya eyifo Abraham eto befluflu tsya fɛ.
6 Melkisedek əmfo ményifo Lewi eto kafo eto ubi, tsyaa ófo lekpafosile
utsyiko lə Abraham ɔflɔ, wəə ni utidi Onanto dítsyə kɛnyɛ nya ókpo wə
atsyɔ tsya.
7 Ɔnukualɛ əmə ni bənkə, utidi wə laakpo atsyɔ kpe kalende oso utidi
wə bákpo atsyɔ.
8 Lə besumunyə eto kutsyəə, mba laafo asa eto lekpafosilee, eyifo
besumunyə ba ləəkpə. Lə Melkisedek eto kutsyəə, ófo lekpafosile nəmə fe
usumunyə, fɛɛ wə nsi nkpə manlo fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nlɛ
bɔtɛyi.
9 Nya boofo bɔtɛyi kulaa tsya boə Lewi wə laafo lekpafosile nəmfoo, ɔ́yɛ
lə Abraham eto kutsyə ófo asa eto lekpafosile nəmfo útə Melkisedek.
10 Itsyise lefe nə Abraham létsyako Melkisedek nya útə wə asa eto
lekpafosile nəmfo, bánle tɔ Lewi, usi ɔ́kɛ lə wə ona eto kɔtɔ kəmiə.
11 Lewi bebi eto besumunyədidi əsuə nnya kɔfi lɛyɛ kubə itə Israel bebi
nɛ. Nya lə nnya ete Lewi bebi eto besumunyədidi lɛflɔɔ, eni yensife bə
usumunyə bamba eto okle si ubə, nwə lɛbɔ utsyi lə Melkisedek eto okle
eto kutsyə əsuə, inni lə Aaron eto kutsyə.
12 Lə besumunyədidi eto kutsyə átsyi kɔwuninsəə, ele bə kɔfi ko nyɛnko
ko tsya tsyi kɔwuninsə.
13 Nya Bonamute wə əsuə bátɛyi asa nyamfo betsyikoo, étsyi lekpake
bamba nə eto utidi kuutsyuə dímendi tɔ usumunyə unyə.

14 Ékpa wuee bə bále wə lə Yuda eto kafo, nya Moses mánkpo kafo
kamfo eto diye ókpe lə mba luudi besumunyə nti.

Usumunyə Bamba Wə Ni Fe Melkisedek.

15 Etiki nyamfo esi ekpa eso, lə lefe nə eto lefe usumunyə bamba eto okle
fe Melkisedek disi úbə údufə.
16 Utidi əmfo əbə ófiani usumunyə wə dímanyɛ lə utidi eto afi ku bunə
əsuə, bə ofiani usumunyə lə diyo nə leedi əsuə, bomu ɛyɛ lə əsuəale nnya
eto nkpə ləmbə kalokɔ kulefe əsuə.
17 Awɔnisa Kɛnkɛ nyamə átɛyi ekpa wuee nkə,
"Usumunyə feni idu manlo isu manlo
fe Melkisedek eto okle."
18 Nyamfo lɛ bote nkə bələkə kɔfi koko komə bətsyə kutsyə itsyise kumbə
kɛnyɛale nya koəńyə kutə kulesa.
19 Itsyise Moses eto kɔfi mamfo kulesa nə lɛflɔ buyifo. Nya mɔmɔɔ, bətə
bo kusubebe fɔfɔ ko lɛlɛkɛ konso, nya bɔɔyɛ lə ko əsuə bɔfi Onanto enso.
20 Ɛwunsəə, Onanto aká ntamu ɔ́wunsə lə usumunyədidi fɔfɔ əmfo əsuə.
Kɔɔ Onanto mánka ntamu ɔ́wunsə lə usumunyədidi əsuə.
21 Fɛɛ se Yesu léfiani usumunyəə, Onanto áka ntamu útə wə ɔ́tɛyi nkə,
"Bonamute áka ntamu,
nya wəmbɔtsyi wə kɛnyɛ ɔwuninsə lə nnya əsuə nkə, 'Usumunyə feni
idu manlo ísu manlo.' "
22 Nyamfo ətə bə Yesu əbə ófiani nwə ńyə kɛnyɛklekle kamfo kama, ka
lɛlɛkɛ kanso.
23 Bɔtsyi kawuninsə bamba tsya əbə. Besumunyə ba kɔ éfui tinti, nya
bánkaklɛ lə mə keyifo əsuə. Itsyise békekpə.
24 Fɛɛ se Yesu, wə nsi nkpə itə manlo manlo esoo, wə keyifo fe usumunyə
amfloma ani kesu utidiamba ɔflɔ.
25 Lə nyasoo, woafo mba ləəbə Onanto ɔflɔ lə nkpə lefe saa ɛyɛ lə wə
kosate əsuə, itsyise usi nkpə lefe saa ɔlɛ bofokətə mə lə Onanto ɔflɔ.
26 Lə nyamfo esoo, ele bə Usumunyə Ninə fe Yesu kɛ bo. Nwə diyifo
kɛnkɛ, nya kabua saa ləmbə wə lə əsuə, nya woambiasə əsuə, wə bələkə
lete lə babuayifo nti, wə bábesə kato fanlofanlofanlo.
27 Yanhiã kulaa bə Usumunyə Ninə Kenke ɛmfo eto oklee, kətə Onanto
kedi lefe saa, tutɛ lə wə kosate eto disi esoo, nnya kama lə betidi bamba eto
disi eso, fe kase besumunyə ninə kenke fɛfɛ leeyifo. Uyifo nyamfo diyifo
lɛwɛ itə lefe nə kenke lə lefe nə úfi wə əsuə útə.
28 Lə ɔnukualɛ əsuə, Moses eto kɔfi komə ətsyə betidinini ba dímamflɔɔ,
besumunyə ninə kplɛ, fɛɛ Onanto eto ntamu bo óka lə Moses eto kɔfi komə
kamaa, ətsyə wə Ubi Usumunyə Ninə Kenke wə úyifo lɛflɔ itə lefe nə kenke.

8

Yesu Ni Bo Usumunyə Ninə Kenke.

1 Nnya kenke bɔnlɛ bɔtɛyi ete ni bənkə, bokpe Usumunyə Ninə Kenke
əmfo eto okle, wə nsi lə Ɔkplɛnyə Kenke eto lekankpomɛ eto kodiani lə
kato.
2 Usumunyə Ninə Kenke əmfo eesumu lə kakɛnkɛkɔ ka ni Disumuyo tinti
ka Bonamute díyifo, inni betidi díyifo.
3 Bətsyə Usumunyə Ninə Kenke saa bə lə ufi ətəsa saa ku bebuki utə
Onanto. Nyaso ele bə bo usumunyə tsya kɛ lesaatsyuə nə uufi utə kedi.

4 Nya lə kasɔ mfo ete onkpee, eni wə əmbuyifo usumunyə, itsyise
besumunyə ba ləətə kedi lə Yudafɔ eto kɔfi eto kusuu, fe bakpe koko.
5 Keyifo ka beeyifo fe besumunyə mfo eyifo nka nte beeyifo lə Onanto
eto kato eto koyo ete.
Nko esoo, lə lefe nə Moses nkə woato disumunyoo, Onanto lɛtɛyi wə nkə,
“Be fənkə eyifo ni lekateko ku ditsyəbi nə báte fə lə kɔtini əsuə.”
6 Fɛɛ mɔmɔɔ, bətə Yesu kesumu eto keyifo ka ntəkə mə kale kato, fe kase
kɛnyɛklekle ka útsyue lə wə betidi ku Onanto eto ntii, alɛkɛ kaso nka kɔ,
itsyise wə kɛnyɛtsyətsyə eto asa alɛkɛ eso asa nnya nkpe lə nka kɔ.
7 Lə nya ete kulesa dimambia lə kɛnyɛklekle tutɛ kamə əsuə, eni yensife
itə kənuəfə kamfo.
8 Fɛɛ Onanto ənyə kabua lə wə betidi əsuə se ɔ́tɛyi nkə,
“Lefe lɛ bubə se mɔ, fə Onamutee,
lookle kɛnyɛ fɔfɔ
ku Israel eto betidi
ku Yuda eto betidi.
9 Kɛnyɛklekle kamfo embutsyə fe nka
mínkle ku mə bana mə,
lə lefe nə mínkɔbe mə minlɛ lə kɔni
nya mínkpa mə mímbɔnko lə Egipte eto kasɔ.
Itsyise béntsyue mɔ kɛnyɛklekle kamə koto.
Nyaso míntsyi kama mínkpe mə nɛ.
Mmə Bonamute nlɛ bɔtɛyi nɛ!
10 Mɔmɔɔ, nyə kɛnyɛ ka mookle ku Israel eto betidi
lə lefe nə ləəbə mə.
Muufi mɔ kɔfi nkpe mə lə mə nsusu kəmiə.
Nya mɔɔwɔni ko nkpe lə mə ketu kəmiə.
Muuyifo mə Onanto,
nya məə tsya ebuyifo mɔ betidi.
11 Nya mə kuutsyuə ensi embote wə utsyuə kulesa
nye wə ɔyimitsyuə tɛyi nkə bete Bonamute əmə.
Itsyise mə utsyuə saa ebote mɛ
idu lə dikpefi isu ese lə uninə əsuə.
12 Nya muufi mə abua nnya kenke béyifo ntsyɛ mə.
Nya mensiembokloma mə abua nya béyifo kulefe.”
13 Se Onanto lídi etiki utsyiko lə kɛnyɛklekle fɔfɔ əsuəə, ete kasɔ bə nka
kɔ eyifo kakoko. Nya lesa saa nə lefiani lekoko nə lesibə kutəkəə, əmbɔklɛ
fɛ dionya kenke.

9

Kase Biusumu Onanto Lə Kasɔ Ku Lə Onanto Eto Oto Kato.

1 Kɛnyɛklekle tutɛ eto afi ákɛ kesumu eto afi, nya béyifo kasɔ mfo eto
Disumuyo tsya bətsyə.
2 Béyifo Kafia eto Mpatampa Kɛnkɛ nya bésie ni lə akpa ənuə ku kafia.
Baakpo sɛtɔ eto lekpa bə Kakɛnkɛkɔ. Mfó bəńyənsə okandiɛ eto keyi ku
kesumu eto ɔpunu wə əsuə bəətəkə abolo nnya beefi kətə Onanto kedi.
3 Lə Disumuyo eto kaka befi kafia bala eto kamaa, ni kaka baakpo
Kakɛnkɛkɔ Kenke. 4 Mfó béfi sika sia eto ɔpunu wə əsuə baatonsə lifui
ku kɛnyɛklekle eto lelaka nə befi sika sia beti batsyilama bətsyə. Nya
kɛnyɛklekle eto lelaka nəmə kafoo, bákpe asa nnya ni sika sia eto okase

utsyuə wə eto kafo bákpe didisa nə baakpo mana, ku Aaron eto uyilɛlɛ wə díkə ku afanto, ku aba blɛkɛtɛ ənuə nya əsuə báwɔni Onanto eto afi bətəkə.
5 Lə lelaka nəmə eto kato báwe Onanto eto asa nnya nkpe nkpə baakpo bə Kerubi eto ditsyəbi bətəkə ba nlɛ Onanto eto diyənde buləkə kate. Mə mbamba eto koyo éti kaka bəənyə betidi kaminsə kefi mə abua katsyɛ mə. Fɛɛ boəmbofo etiki budi mfo kələkə asa nyamfo kenke kasɔ kate mɔmɔ.
6 Nko ini bétsyue asa nyamfo bətsyə mfó nɛ. Besumunyə bamə eedufə Disumuyo tutɛ kamə diyi saa kesu keyifo mə kesumuyifo mfó.
7 Kəmiə eto Disumuyo nəməə, Usumunyə Ninə Kenke hã nkpe kusu weedufə mfó lɛlɛ sɔni hã. Nya lə ɔtɔɔ, ele bə ufi ubuki eto kɔtɔ usuko mfó usu utə Onanto kedi lə wə ku kusə komə kenke eto betidi eto abua nnya béyifo lə mə mante mante əsuə eto disi.
8 Ɛyɛ lə nyamfo əsuə, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə óte nkə se sɛtɔ eto Disumuyo nəmə nsi nte koo, yəntə kusu bə kuutsyuə saa kpia mfó ofe udufə lə Kakɛnkɛkɔ Kenke kəmiə.
9 Nyamfo eyifo asabuləkə kate ətsyuə itə utidi taa mmi, lə mmi eto kesumu əsuə. Ite bə bəətə ətəsa ku keditətə eto asa nyamfo lə ketsyue kamfo eto kusu əsuə tsyaa, nyamfo əntə bə nwə nlɛ Onanto kesumu butə eto lɛkɔɛsi laakpa kenke.
10 Itsyise nyamfo kenke nyə lə budi ku bunə ku akpa eto etsyuesa kpə kpə, nnya lɛyɛ lə utidi eto əsuə bokpasə eto esu əsuə ete. Béyifo etsyuesa nyamfo kenke itə utidi isu ese lefe nə Onanto luubə ɔlɔ lesa saa utsyə ɛyɛ lə kusu fəfɔ əsuə.

Kristo Eto Kɔtɔ Ƒələkə Abuayifoyifo Kalosə Lə Betidi Ƒsuə!

11 Fɛɛ Kristo ebubə koko fe Usumunyə Ninə Kenke itə asa sɛɛ nya díkəbə. Uyifo usumunyə lə Kafia eto Mpatampa nə lɛmɔ, nya lɛflɔ lenso Kafia eto Mpatampa nə kɔ. Dienyifo dibu nə utidinini dífi wə ani uyifo eto kasɔ ni bənkə dienyifo kasɔ kamfo eto asayifoyifo.
12 Lefe nə Kristo dídufə disumuyo nə məə, ɔ́yɛ lə ni ofe lɔni kplo, údufə lə kaka ni Kakɛnkɛkɔ Kenke. Nya wémfi bate nye banantsyui eto kɔtɔ uyifo fe keditətə, bomu wə kosate eto kɔtɔ itə lefe nə ta! Nya úyifo nko bə lə Onanto lə utə bo nkpə manlo.
13 Weefi bate ku banantsyui eto kɔtɔ ku onantsyui eto lɛkpɔ nə baatonsə eto ntɔ beefi kese lə nwə eto əsuə dimanle itə lə wə əsuə lə ele, iyifo wə kenkɛ.
14 Lə nyamfo eyifo sitinti, nyalɛ ntsyə yuutsyə bə Kristo eto kɔtɔ bomu embokpasə bo esuə eso nko! Ɛyɛ lə wə Lɛwɔnɔ nə nsi nkpə lefe saa əsuəə, úfi wə əsuə útə fe keditətə ka lɛflɔ utə Onanto. Wə kɔtɔ ebufləsə bo akɔɛsi itsyiko lə akpa bimba eto eyifosa nnya ləmbə kutəkə saa bə lə busumu Onanto wə nsi nkpə lefe saa.
15 Nyaso Kristo ni nwə ɛyɛ lə kɛnyɛklekle fəfɔ kamə əsuəə, dínyə lə bo kɛnyɛ ófo útə bo, bə lə betidi ba Onanto lékpadi lə bənyə nkpə manlo eto kedikɔ ka Onanto dítsyə kɛnyɛ útsyə. Nyamfo ebofo bubə kətə itsyise utidi ɔni wə díkpee, díləkə abuayifoyifo nnya lɛkɛ lə kɛnyɛklekle koko eto lefe úwui, bənyə bufikatsyɛ.
16 Lə kase yəəbəə, lə utidi mənkpəə, beensensə wə kɛnyɛtsyətsyə eto kukue eto bikə.
17 Lə utidi wə dítsyə kɛnyɛ si usi nkpəə, bəmbofo utidi əmə eto bike busənsə.

18 Lə nnya eso bəfi kɔtɔ bákpe əsuəale kɛnyɛklekle koko kamə əsuə nɛ.
19 Tutɛɛ, Moses ábe letsya úləkə aklesa nnya nkpe lə kɔfi komə óte kusə
komə kenke eto betidi. Nya úfi bate ku banatsyui eto kɔtɔ otsyakasə ku
ntu ku basamu eto bisə sia ku afantosi nnya laanyi fififi fɛ úfi úse lə kɔfi
eto kukue ku betidi bamə lə əsuə.
20 Nya ɔ́tɛyi nkə, "Nyamfo ni kɔtɔ ko Onanto dífi ose kɔfi ko utə bo uyi
nkə butsyue ko koto."
21 Nko ke Moses dífi kɔtɔ komə úsə lə Kafia eto Mpatampa nəmə ku asa
nnya kenke bəfi bəyifo kesumu kamə nɛ.
22 Sitinti lə kɔfi komə əsuə kɔtɔ beefi kəflə lesa saa əsuə. Nya lə bankpo
kɔtɔɔ kasɔɔ, beemfi lebua katsyɛ.

Kristo Eto Ǝsuə Nya Úfi Útə Te Fe Kedi KaLəəflə Bo Abua Kewui.

23 Iḿyə itə bə béyifo nkomə eto akpa nyamfo lə befi bakpasə asa nnya lele
kato eto ale əsuə. Fɛɛ lə asa nnya ni kato eto ale eto kutsyə, befi keditətə
eto asa nnya lekpa əsuə enso kasɔ mfo eto alee, bákpasə nnya əsuə.
24 Itsyise Kristo mensu kakɛnkɛkɔ ka befi kawunsiə kamfo eto betidi eto
ani beyifo, ka ni kakɛnkɛkɔ kato eto okle ete. Bomu úsu kato kosate, kaka
woala kəńyə kətə bo lə Onanto eto ənəmi.
25 Kristo ménsu mfó nkə lə ufi wə əsuə utə kedi sesia sesia lə bo disi,
fe kase Yudafɔ eto Usumunyə Ninə Kenke leedufə Kakɛnkɛkɔ Kenke mfó
keyifo lɛlɛ saa lɛlɛ ku ubuki eto kɔtɔ, ko lenni wə kosate eto kole.
26 Lə nko ini, eni yoofe bə ufi wə əsuə utə, unyə kanyi sesia sesia idu lə
kawunsiə eto ketsyikokɔ ke. Bomu kase inte mɔmɔ, Kristo əbə lɔni kplo lə
kawunsiə eto kalokɔ eto eyi nyamfo lə ufi wə kosate eto əsuə utə fe kedi
lə uləkə lebua uwui, lə bo disi.
27 Onanto dítsyə nnya nkə utidi kpə sɔni kplo, nya lə nnya kamaa,
bakponko wə lekpo.
28 Nko ke ini Kristo dífi wə əsuə útə fe kedi sɔni kplo, itə betidi kpə eto
bofo ketsyiko lə abua əsuə. Wuusinkli ubə dinuəfə, insini lə lebua eso,
bomu bə lə ubə uləkə mba nsi banlɛ wə kusu bobe itə nkpə manlo.

10

Kristo Éfi Wə Ǝsuə Útə Fe Kedi Sɔni Kplo Lə Betidi Eto Disi.

1 Yudafɔ eto kɔfi koməə, asa sɛɛ nnya nlɛ bubə eto koyo ete kuni, inni asɛ
nnya kosate ləəbə bubə ini. Nyaso kɔfi komə embofo bɔyɛ lə keditətə ka
beeyifo lɛlɛ saa lɛlɛ keyifo betidi ba laanyi kafi Onantoo, baflɔ balo kulefe.
2 Lə nnya ete boofo betidi ba nlɛ Onanto busumu buyifo kɛnkɛnkɛ babɔ
lə mə abua əsuəə, eni mə ketu ensiembolo mə dikpi bio, nya keditətə saa
ebolo.
3 Fɛɛ keditətə lɛlɛ saa lɛlɛ nyamfo aaklomasə betidi mə abuayifoyifo hã
te.
4 Itsyise bate ku banantsyui eto kɔtɔ embofo abua buflə kewui lə utidi
əsuə.
5 Lə nyamfo eso fɛ Kristo luubə kawunsiə kamfoo, ɔ́tɛyi Onanto nkə,
"Ámanhiã keditətə ku asatətə,
bomu éyifo əsuə eto sinə ətə mɛ.
6 Bebuki botonsə kətə kedi ku lebuayifoyifo eto asatətə lə kedikətəkɔ eto
leba əsuəə,
aankpe fə disuəyuə.
7 Nya míntɛyi minkə, 'Nyə mɔɔ, mbə miə meyifo fə lelabi

fe kase bawɔni lə mɛ əsuə lə kɔfi eto Kukue kəmiə.’ ”
8 Tutɛɛ, ɔ́tɛyi nkə, “Ámanhiã keditətə ku asatətə, bebuki botonsə kətə kedi
ku lebuayifoyifo eto keditətə.” Nya yənyuəsəfə kafo tsya, ite bə kɔfi komə
áte nkə beyifo nko fɛ.
9 Mfó ɔ́tɛyi nkə, “Nyə mɔ mfo. Mbə miə meeyifo fə lelabi.” Ɛyɛ lə nyamfo
əsuə esoo, Onanto ələkə keditətə eto asa nnya kɔ útsyə kutsyə. Nya úfi
Kristo eto keditətə útsyə lə nnya kɛnyɛ.
10 Se Yesu Kristo díyifo lə Onanto eto lelabi əsuə ɛyɛ lə kase úfi wə əsuə
eto sinə útə sɔni kplo itə afe nnya ta esoo, Onanto ákpasə bo əsuə lə nnya
eso.
11 Diyi saa, Yudafɔ eto usumunyə əńyə lə Onanto eto Disumuyo. We efi
ətəsa nyamə ke kətə kedi lefe saa, ite bə yembofo abua nyamə buflə kewui
tsya.
12 Fɛɛ se Kristo díbə útə kedi kani kamə hã lə abua eto disi itə lefe nə
kenke ólosəə, úsu úsiə lə Onanto eto kodiani.
13 Mfó unsi mɔmɔ idu isu ese lefe nə Onanto luufi wə balo okpe lə wə
nkpakalɔ.
14 Kristo efi wə əsuə útə fe kedi ditə lɛwɛ, nya úyifo mba eto əsuə
bákpasə lɛflɔ beyifo kɛnkɛ isu manlo.
15 Nyaa, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə nya ote wee nkə,
16 “Nyə kɛnyɛ ka mookle ku mə lə eyi nnya ləəbə mmə kama.
Muufi mɔ kɔfi nkpe lə mə ketu kəmiə.
Nya mɔɔwɔni nya lə mə nsusu kəmiə.”
17 Nya usi ɔ́tɛyi nkə,
“Mensi embokloma mə abua ku mə eyifosa bua saa.”
18 Lə befi asa nyamfo bátsyɛɛ, yensiembofe bə, besi bətə kedi lə abua eto
disi.
19 Lə nyamfo esoo, mɔ bayimi, bokpe kusu buedufə Kakɛnkɛkɔ Kenke
kamə ɛyɛ lə Yesu eto ukpə wə úkpə eso.
20 Itsyise ɔ́sini kusu fɔfɔ utə bo, ko ni nkpə eto kusu ɛyɛ lə kafia ka béti
lə Kakɛnkɛkɔ Kenke eto kɛnyɛ mfó ka ńyə itə wə kosate eto əsuə eto sinə.
21 Bokpe Usumunyə Kplɛ wə nsi lə Onanto eto diyo nəmə eto kɛnyɛ.
22 Nyaso bitə lə bɔnyi bɔfi Onanto ku sitinti eto utu, ku bofokanɔ kekleke
ku akɔɛsi nnya bəflə éle kɛnkɛnkɛ bələkə betsyiko lə abua əsuə ku ntu bo
keni saa ləmbə bə bo akɔɛsi ensi aalo bo dikpi.
23 Bitə lə bɔlɛ nnya bofo bɔnɔ, bɔnlɛ kusu bobe kətə nya boələkə katee
lə kɔni kekleke, itsyise Onanto wə ditsyə bo kɛnyɛɛ, eyifo ɔnukualɛnyə.
24 Bitə bukebu disi lə bukakpe bo bətsyuə otsyekle lə lɛyimila ku nkpə
sɛɛ busiə ku bətsyuə əsuə.
25 Biəntə lə bɔyɛ disikakpekɔ busu fe kase bo nti eto bətsyuə leeyifo
seka. Bomu bitə lə bokpe bətsyuə nkɛale enso, se binyi biə Bonamute eto
Diyi nəmə fe lɛlɛ bɔnyi kafi.
26 Fɛɛ lə buyi ɔnukualɛ əmə, fɛ busi butsyə bɔnlɛ asa bua buyifo, nyalɛ
keditətə saa ensibə ka duləkə abua iwui itə bunyə bufikatsyɛ bio.
27 Bomu nya lesa saa nə luubu ni bə Onanto ookponko bo lekpo, nya
wɔɔtsylɔsə mba létaka bəńyə lə wə əsuə lə ditefɛnku nə nkpe kɛnyɛ ale!
28 Utsyuə saa ke dímentsyue Moses eto kɔfi kotoo, bolo baalo wə kaminsə
mənyəmənyə, lə bakponko wə lekpo balo wə dikpi lə badansiɛ inuə nye
itsyə eto kɛnyɛ kama.

29 Nya ntsyə yuutsyə itə nwə laani Onanto eto Ubi, nwə ləəntə dibu
Onanto eto kɛnyɛklekle eto kɔtɔ ko díflə wə əsuə nya úləkə wə utsyiko
lə lebua əsuə nya waaka lefonə eto Lɛwɔnɔ? Ntsyə fɛ kotonənə kekleke
kutsyuə eto okle lembunyə kutə wə!
30 Itsyise buyi nwə lɛtɛyi nkə, “Muutsyə nnya kɛnyɛ. Mɔɔ, maatisə oko.”
Nya owoe tsya lɛtɛyi nkə, “Bonamute ebokponko wə betidi lekpo.”
31 Mbɔbɔɛ məətə nwə luudufə lə Onanto wə nkpe nkpe eto lefonyi əsuə.
32 Bekloma kase ítsyə lə lefe nə lefe mmə. Lə lefe nə Onanto eto diyənde
díkabɔ lékpo mi lə əsuə, nya bulə kpə dítu mi, fɛɛ bulə bomə məntəkə mi
kato.
33 Lefe ditsyuə, baaka mi kulaa tsya lə betidi nti nya beeyifo mi disiale,
nya lə afe bamba ətsyuə tsyaa, beebu mi kakpe lə mba əsuə banlɛ asa
nyamfo buyifo kakpe eto nti.
34 Biḿyə kanyi ku mba befi bakpe lə aba eto diyo. Nya lefe nə bəmuə
mi balɛ mi bikə bafo lə əsuəale əsuə tsyaa, yənlə mi itsyise bete biə bisi
bekpe bikə bia lefo koya enso mi, bia lembobia kulefe.
35 Lə nyaso biəntə lə elo mi ani itsyise yuunə kutəkə kpə eboko mi.
36 Ele bə bekpe dibusə lə biyifo Onanto eto lelabi lə befo lesa nə útsyə
kɛnyɛ utsyə mi.
37 Itsyise fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyii,
“Ibu sɛkɛɛ, lə nwə nlɛ bubə lə ubə udufə, wəəmbofe kama ku bubə.
38 Mɔ utidi wə ni ɔsɛɛ, ebunyə bofokanɔ usiə nkpə.
Fɛɛ lə mə utsyuə etsyi kama okpe mɛɛ,
membunyə disuəyuə lə wə əsuə.”
39 Fɛɛ boo, bunni betidi ba leetsyi kama kakpe bo bofakanɔ bə lə bonya.
Bomu boo, bófo bɔ́nɔ, nya Onanto léfo bo.

11

Lesa Nə Ni Bofokanɔ.

1 Lə akpe bofokanɔɔ, eté bə akpe kusubebe kekleke itə lesa nə fanlɛ kusu
bobe kətə. Ite bə anlɛ ni bunyə tsya.
2 Bofokanɔ dítə Onanto dínyə disuəyuə lə bo bana əsuə lə kokolefe.
3 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, nya bɔ́nɔ kasɔ boə Onanto éyifo kawunsiə kenke
lə wə ditiki əsuə. Nya úyifo nnya utsyiko lə lesa nə dimankɛ bənyə kɔ əsuə.
4 Bofokanɔ əsuə ɛyɛ nya Abel dífi asa nnya lɛlɛkɛ enso Kain eto ale útə
Onanto kedi eso Onanto dínyə wə nwə leeyifo kasɛɛ. Onanto áfo wə ətəsa
nnya ɔ́yɛ lə nnya əsuə údi wə kɛnyɛ nkə uyifo ɔsɛɛ. Ite bə Abel ékpe tsyaa,
wə bofokanɔ si bɔlɛ etiki budi ketsyiko lə wə əsuə.
5 Ɛyɛ lə Enok eto bofokanɔ esoo, weenkpe. Onanto étsyi wə úsuko kato.
Kuutsyuə saa mənnyə wə, itsyise Onanto étsyi wə usuko kato. Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə, fɛ útsyi Enok úsuko katoo, wə asa édufə
Onanto ənə.
6 Kuutsyuə eto etiki embudufə Onanto ənə, lenni ɛyɛ lə wə bofokanɔ
əsuə. Itsyise utsyuə saa wə ke ləəbə Onanto ɔflɔ, ele bə ofo ɔnɔ nkə Onanto
kpe nya wəətə mba laabɛbɛ wə ləənyə wə.
7 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nnya Onanto díkə Noa ato kekleke itsyi lə asa
nnya ləəbə bubə nya wəənnyə tɔ unyə əsuə. Útsyue Onanto koto nya ówe
lelaka eto ɔklɔ nə léfo wə ku wə diyo eto betidi lə nkpə. Ɛyɛ lə wə bofokanɔ

bomfo əsuə Noa ələkə óte nkə kawunsiə eto betidi kenke édi dikpi. Nya ófiani ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi nya únyə kedikɔ lə wə ɔflɔ.

8 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nnya Abraham lɛnɔ Onanto eto bokpadi bo ókpadi wə nkə usu kasɔ ka Onanto dítsyə kɛnyɛ útsyə nkə wuufi utə wə fe wə kedikɔ əsuə. Údu lə wə kasɔ úsu kaka wánte kulaa tsya.

9 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, úsiə fe ɔfɔ lə kasɔ ka Onanto dítsyə wə kɛnyɛ. Úsiə lə ebu fe Isak ku Yakob ba léfo kɛnyɛtsyətsyə itsyi lə Onanto ɔflɔ.

10 Abraham ákabe kusu itə umənkplɛ wə báto bəńyənsə wə ni nwə Onanto kosate léto.

11 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, ite bə Abraham wə díkabe ófee, léfiani anto nya Sara wə díkabe ofiani uninəsia tsya lɛlɛ kafo, Onanto ətə nkə Abraham fiani ubianto itsyise uyi nkə Onanto wə dítsyə kɛnyɛ útsyə, éyifo lə wə kɛnyɛ əsuə.

12 Ite bə Abraham obobe uku tsya, ɛyɛ lə utidi ɔni əmfo əsuə, nya befluflu kpə lɛbɔ betsyi fe befandebi nkpe kato, fe kase lekpa eto kɔwunumi ko bəmbofo lə lekpa kɛnyɛ.

13 Betidi bamfo kenke əsiə nkpə lə bofokanɔ əsuə isu ese lefe nə bəkpə. Bámfo asa nnya Onanto dítsyə kɛnyɛ útsyə. Fɛɛ bənyə nya famfamfamfa nya bətə nya edufə nya batɛyi bənkə sitinti bafɔ ku mba nyɛ kusu ete beni lə kasɔ kamfo əsuə.

14 Nya betidi ba latɛyi asa nyamfoo, əələkə kate wuee bənkə balɛ kusu bobe kətə mə kosate eto kəmənsɔ.

15 Lə kasɔ ka əsuə bétu ete banlɛ bɔbɛbɛɛ, eni bátafo businkli kesu mfó.

16 Bomuu, bákabe kusu itə kasɔ ka lɛlɛkɛ kanso nkamfó. Ke ni Onanto eto kato. Nyamfo eso yaanlɛ Onanto kofani lə bakpadi wə bə mə Onanto nɛ, itsyise ɔ́lɔ umənkplɛ utsyuə útsyə itə mə.

17 Ɛyɛ lə Abraham eto bofokanɔ eso lə lefe nə Onanto léto wə óbee, ite bə Abraham ni nwə Onanto dítsyə kɛnyɛ utsyə tsyaa, ɔ́tɔnɔ lə ufi wə ubi ɔni kplo Isak utə Onanto kedi.

18 Ite bə Onanto ébɔtɛyi wə nkə, “Ɛyɛ lə fə ubi Isak əsuə nya fuunyə befluflu kpə ba míntɛyi míntsyə.”

19 Abraham éfi nnya nkə, Onanto ebofo wə ubi Isak botakasə ketsyiko ɔkɔmə kaboko nkpə. Nya fe kase íbəə, Abraham ésinkli ófo Isak fe ɔkɔmə útsyi úbə.

20 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nnya Isak lékpo Yakob ku Esau atsyɔ itə sɛtɔ sia nlɛ bubə.

21 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nya Yakob le lefe nə ɔnlɛ bukpəə, ókpo Yosef eto bebi atsyɔ, nya ɔ́tɛsə Onanto se úkpəsə lə uyi wə waalɛ əsuə.

22 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə se Yosef dínyə nkə wə dikpəfe éboyoo, údi etiki utsyi lə Israel bebi eto budu lə Egipte eto kasɔ əsuə nya ɔ́tɛyi mə kase ele bə beyifo ku wə ɔkɔ.

23 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə eso Moses eto antomə dífi wə bákula lə afa ətsyə əsuə se bále wə. Bənyə bə úyifo dikpefi nə laanɔ bobe nya bánte sikpi ku oka əmə eto kɔfi bota kebu əsuə.

24 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nya Moses lɛni nkə bánkpadi wə bə Oka Farao eto ubisiobi eto ubi lefe nə úkabé.

25 Iyifo wə lelabi nkə lə unyə kanyi ku Onanto eto betidi enso bə unyə kamini lə lebuayifoyifo əsuə itə lefe kliminti.

26 Úbu nnya óbe nkə lə bakpé wə kofani lə Kristo eto disii, ɛlɛkɛ famfamfamfa eso kedi ka wuunyə lə utəkəko Egipte eto kasɔ eto asa nnya

wuunyə kama. Itsyise úfi wə ənəmi utəkə lə kutəkə ko Onanto luutə wə lə sɛtɔ́ əsuə.
27 Nya ɛyɛ lə bofokanɔ bomə esoo, údu lə Egipte eto kasɔ nya wəánte
oka əmə eto kafo ka lɔɔnyi wə sikpi. Nya fenkə únyə Onanto wə bo ənəmi
ləmbofo bunyə, ɔ́ni nkə wembusinkli kama.
28 Bofokanɔ əsuə ɛyɛ nya útsyə Ukpe Ása Bo Ɔyila eto lekpa kasɔ lefe
nə béfi kɔtɔ bese lə biku ku keyi əsuə. Nya ɛyɛ lə nnya əsuə, Onanto eto
ɔtɔnkpe wə díbə ólo Egiptefɔ eto ubisaibi ninə saa lə Egipte eto kasɔ nya
yanlɛ bə utidi Israelfɔ eto bebi saa.
29 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nnya dítə Israel bebi léfo Lekpo Sia bɔyila fe
kasɔnti fufu əsuə bákayɛ nɛ. Fɛɛ lefe nə Egiptefɔ lekplatsya bə baayila ni,
ntu bomə étsyiko mə búdunko.
30 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə, se Israel bebi lɛyɛ bátsyilama kafati ka báto
batsyilama Yeriko eto umə eyi akuansee, nnya dítə kafati kamə léba
kákpoo kasɔ nɛ.
31 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nyaso bánlo Rahab wə ni otsyetɔ mfó fe kase bálo
mba dimamfo Onanto banɔ. Itsyise ófo Israelfɔ eto betidi ba bátsyese ba
dísu mfó bésu bátsyilama béyu kasɔ kamə bábe kukɔnɔ.
32 Be tsya ele bə nsi ntɛyi mi? Lefe kpə əmbə mɛ bə lə ndi etiki
ntsyiko lə Gideon, Barak, Samson, Yefta, David ku Samuel ku Onanto eto
bənyɛləkətidi əsuə.
33 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, bákpɔ nsɔ kpə bətəkə mə kato. Béyifo lesa
nə diḿyə itə nya bənyə kɛnyɛ ka Onanto dítsyə útə mə. Nya bətsyuə díti
batsyata eto nnyɛ.
34 Nya bətsyuə lɛninsə etefɛnku kplɛ nnya díkatonsə asa. Nya bətsyuə
lɛbɔ báfe lə lesiabi eto kɛnyɛ lə lema əsuə. Ite bə betidi bamfó kenke
mankɛ əsuəale saa tsya, Onanto ətə nkə bənyə əsuəale! Bənyə əsuəale fe
bamamanyə ba lɛkɛ ale kekleke, nya bətəkə bafɔ eto bamamanyə bamə
kenke kato.
35 Nya ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, besio léfo mə batokpenyə ba díkpə
disi bəbə nkpə. Nya bətsyuəə, lɛnni bə betidi mənləkə mə betsyiko lə
kanyinyənyə ka əsuə bákɛ, bomu bála bə lə bəkpə, bə lə bənyə botaka
kəbə nkpə bo nso kɔnɔ.
36 Bákpe bətsyuə kɔfiɔ nya báblɛ mə ku keyibi. Nya bákpe bətsyuə lə
amena nya beti mə bákpe lə Aba eto diyo.
37 Bákpɔ bətsyuə aba nya bákpe bətsyuə tsya eku ənuə ku nlande, nya
báto bətsyuə ku asiabi bálo. Nya béfi basamu ku bate eto ekue bémini
mə əsuə nya báyɛ bákafe itsyise kulesa məntsyə mə. Nya betidi lékpe mə
bulə, nya bənyə kanyi tinti.
38 Lə mə nkpə sɛɛ bo bəsiə esoo, kawunsiə kamfo eto betidi mámfo mə.
Nyaso bákayɛ bákafe lə mfiminti ku atiniku ku kanyinyənyə fe mba bála
lə mə nsɔ, nya bákɛ lə aba kalɔ ku lə əbiə lə kasɔnti.
39 Ite bə bátɛsə betidi bamfo kenke ba bákpe bofokanɔ tsyaa, bámfo
kɛnyɛ ka Onanto lɛ́tɛyi útsyə mə.
40 Itsyise Onanto ənye asa bamba nya lɛlɛkɛ enso útsyə bo. Nya lə bo
mankɛ mə lə ntii, bembuyifo mə báflɔ balo.

12

Onanto Ni Bo Anto.

1 Lə nyaso se bonkpe bamanyə kpə bamfo ba letsyilama bo nya banlɛ
bo otsyekle bokpe esoo, bitə lə buləkə asa nnya leeti bo kusu ku lebua nə
laakpa bo kekleke kalɛ lefe kpə buwui. Nya lə butsyetsyi etsyi nnya nte bo
sɛtɔ ku unyə, kama bebe mankɛ.
2 Bitə lə bo ənəmi lə itəkə lə Yesu hã əsuə. Wə hã ni nwə əsuə bo
bofokanɔ nkpəsə itsyi lə kasɔ ketsyikokɔ isu ese lə kalosəkɔ. Se óte
disuəyuə nə nte sɛtɔ wuunyə esoo, ókpe utu únyə kanyi lə uyikabie əsuə.
Nya wémfi kofani ko wuudi lə uyikabie əsuə kulesa. Nya mɔmɔɔ, úsu usi
lə Onanto eto lekankpomɛ ɔflɔ lə wə kodiani.
3 Bibu Yesu bebe, lə kanyi ka únyə lə babuayifo ba dínyə wə lə əsuə eto
ani, bə lə ani lə ɛyɛ mi bolo lə bitə disi.
4 Ite bə bɛlɛ lema bɔkpɔ ku lebua tsyaa, yányo kaka ele bə bɛkpɔ lə
bakpo mi kɔtɔ lə kasɔ tɔ.
5 Nye biota əsuə Onanto eto lɛkɔmansəmansə eto etiki nnya ɔ́tɛyi úfi
ókpe mi nkɛale fe wə bebi? Ɔ́tɛyi nkə,
“Mɔ Ubi, tsyue ato nya memfi Bonamute eto bunətətə fe asa bimba.
Nya məntə lə ilə fə lə unyəki okpe fə.
6 Itsyise nwə Bonamute laalaa,
wə wəənə lə kusu sɛɛ əsuə nɛ.
Nya nwə tsya woafo fe ubii,
wə wəənə koto nɛ.”
7 Bifi mi kanyi saa ka biənyə fe Onanto nlɛ mi bunə butə fe wə bebi. Ubi
utsyuə kpe bə anto əənə wə?
8 Lə bəənnə mi fe kase bunyi boə bəənə ubi saa, nyalɛ bienyifo wə bebi
tinti. Etə bə biyifo fe bebi ba anto dímamfo seka.
9 Lə bo betidinini eto antomə seka lə kasɔ mfoo, bəənə bo nya boebu
mə tsya lə nyamfo eso. Ntsyə eso yanle bə bobokosə əsuə kasɔ enso butə
Onanto wə ni bo Anto lə lɛwɔnɔ əsuə bə busiə nkpə!
10 Bo kasɔ mfo eto antomə əənə bo itə lefe kliminti ditsyuə fe kase bənyə
bə iiḿyə itə bo. Fɛɛ Onanto wə əənə bo fe kase ɛlɛkɛ itə bo bə lə bo tsya lə
bunyə kedikɔ lə wə sɛkɛnkɛ əsuə.
11 Bunətətə utidii, aankɛ kutsyuə kamini, bomu yeefi wə. Fɛɛ lə nnya
kamaa, mba bətə bunə nkoo, əətə beeyifo asa lə kusu əsuə, nnya ləətə
bəəsiə nkpə lə diyuə əsuə.
12 Lə nyamfo esoo, bekpe mi ani ku akpa nnya leetinkə ale, lə bitə
əsuəale fɔfɔ lə idufə lə nnya əsuə.
13 Biləkə esu nnya lekpa lə bɛyɛ lə nnya əsuə bə lə mba eto akpa ləmbə
ale lə bafo bɔyɛ lə nnya əsuə bə bentusə. Bomu lə bətəkəko mi kama lə
bənyə əsuəale balosə.
14 Bekplatsya bə lə diyuə lə lɛkɛ lə mi ku betidi kenke eto nti, nya lə
bekplatsya lə bisiə nkpə kɛnkɛ. Itsyise kuutsyuə saa embunyə Bonamute
lə wenyifo kɛnkɛ.
15 Bebe kukɔnɔ biə lə Onanto eto lefonə eto kusu manya mi. Bebe kukɔnɔ
biə biəntə kuutsyuə saa tə lə binyə ɔblɔ kekleke bə inə bulə eboko betidi
kpə əsuə lə bafiani babuayifo.
16 Bebe biə mi kuutsyuə saa mamfiani ɔsɔnɔdi nye fe nwə ləmbə
bofokanɔ fe Esau seka, wə dífi wə sininədidi ófloma ku didisa eto ɔkpɛ
ɔni hã.
17 Kama kama fe kase binyii, ɔ́bɛbɛ ku binəntu nkə eni lə ofo wə anto eto
atsyɔkpoko. Fɛɛ wátɔnɔ útə wə, itsyise wámfo kusu saa bunyə lə ofloma
lesa nə úkeyifo útsyə.

18 Itsyise inni Sinai eto kɔtini ko utidi loofo bunyə ketidi ɔflɔ bíbə, fe
kase Israel bebi díyifo. Mfó ketuntu suu ka diti kpii, nya ufiebi nlɛ bɔsɔ
kekleke nkpe, fɛɛ kɔtɔni komə nlɛ bunyə diadiadia.
19 Kakpatsyaku ka nlɛ bufə ku ɔkɔɛ wə nlɛ bɔbɔ ketsyi mfó lɛ bole, nya
mba nlɛ nya bɔnɔ álɛ lekpakpa bənkə bensila bə baanɔ kolesa nko bio.
20 Itsyise bembofo buńnyə kanɔ kɔfi ko nlɛ mə bɔtɛyi nkə, "Lə ubuki uni
kulaa tsya wə eto kokpa ditidi kɔtini koməə, bakpɔ wə aba balo."
21 Lə sitintii, nya bələkə báte mfó kpe sikpi tinti bə Moses kosate átɛyi
nkə, "Sikpi ko dímuə mɛ, nya mintinkə!"
22 Bomu mi alɛɛ, Sion eto kɔtini komə ɔflɔ bíbə. Bíbə Onanto wə nsi
nkpə eto umə wə ni Yerusalem kato ku wə batɔnkpe ba bembofo bokla ba
lekpe disi mfo ɔflɔ.
23 Bíbə disuəyuə eto disikakpekɔ ku Onanto eto bebininə ba eto aye
báwɔni bakpe lə Onanto eto kukue kato ɔflɔ. Bíbə bińyə lə Onanto,
kawunsiə kenke eto okponkpo ku basɛɛ ba béyifo lɛflɔ eto awɔnɔ eto nti.
24 Nya mfó bíbə Yesu wə laafo kətə lə kakle fɔfɔ kamə ɔflɔ kaka kɔtɔ ko
ókpo lə bo disi luunə asa sɛɛ kpə eboko nnya nso Abel eto kɔtɔ.
25 Bebe kukɔnɔ biə bianni nwə nlɛ mi etiki budinko eto ɔkɔɛ. Itsyise lə
mba dímentsyue koto nwə léboko mə Ditiki Sɛɛ nəmə lə kasɔ mfo mámfo
butsyetsyi kedu lə mə kotonənə əsuəə, ntsyə yoofo bubə bə bo mba bátɛyi
Ditiki Sɛɛ nəmə itsyi kato ebofo butsyetsyi lə ni kɛnyɛ?
26 Lefe nəmfó wə ɔkɔɛ étinkəsə kawunsiə kenke. Fɛɛ mɔmɔ útsyə bo
kɛnyɛ nkə, "Bioo, məəbə kawunsiə kamə butinkəsə. Nya inni nko mate
tsya, bomu muutinkəsə kato tsya nwunsə."
27 Ditiki nəmfo bə, "Bioo" lə bote bə, Onanto ebuləkə asa nnya
dítinkə nnya ni asa nnya úyifo uwui lə nnya kəńyənkɔ. Nya asa nnya
dímentinkəə, ebubu itsyə.
28 Nyaso bitə lə bɔsɔ ani bə sekakedikɔ ka lembofo butinkə áka bo kɔni.
Lə nnya esoo, bítə lə bufi dibu ku sikpitete busumu wə lə kusu ko lɔɔkɛ
wə ɔkɔɛ əsuə.
29 Itsyise bo Onanto əmə eyifo ute wə laatonsə lesa saa.

13

Lɛ Ǝsuə Lə Kase Yuudufə Onanto Ǝnə.

1 Bitə lə sɛyimila lə siyi mi əsuə fe bayimi.
2 Bianni bafɔ bofo, itsyise ɛyɛ lə nyamfo əsuəə, bətsyuə áfo Onanto eto
batɔnkpe, fɛɛ bánte nko.
3 Bekloma mba bákpe lə Aba eto diyo tsya fe mba mi ku mə nlabe mfó.
Nko kee, bekloma mba banlɛ ohiã bote fe mi ku mə banlɛ ohiã bote.
4 Usə ku usiə siə nkpə lə lelabi əsuə, nya ele bə utsyuə saa fi dibu utə
kəsiə. Nya kuutsyuə mamfe wə utsyuə kama, itsyise Onanto ebokponko
mba leedi asɔnɔ, kakpo kusə nye kusiə lekpo.
5 Mansɛsə ənəmi tsya lə atabi əsuə. Bomu bitə lə lesa nə nte mi lə didufə
mi ənə. Itsyise Onanto átɛyi nkə,
"Məmboyani mi ntsyə kulefe,
nya membuləkə ato lə mi əsuə tsya kulefe."
6 Nyaso bitə lə bɔtɛyi taa bo ketu kəmiə boə,
"Bonamute ni mɔ ɔwunsəkotsyuə, nyaso məmbote sikpi.
Be utiditsyuə loofo mɛ buyifo?"

7 Bekloma mi batɔnkotɔnko ba dísiə ba lɛtɛyi mi Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmə. Bekloma kase bəsiə nkpə ku kase báfo Onanto bánɔ lə bɛyɛ le mə
kayɛkɔ lə bofokanɔ əsuə.
8 Yesu Kristo aamfloma kulefe. Fe kase útsyə lə lefe nə léfe məə, nko ke
unte mɔmɔ ku lefe nə luubə kenke tsya nɛ.
9 Biəntə lə asatete akpa akpa nnya ləmbə disi ku akpa lə ɛwɛ mi ekpe
lə benya kusu. Onanto eto lefonə hã laakpe bo nkɛale, nya inni afi nnya
lɛyɛ lə lesadidi əsuə. Mba laayɛ lə afi nyamfo əsuə əənnyə bɔwunsəko
nye kutəkə ketsyiko lə nnya əsuə.
10 Boo, bokpe kedikətəkɔ eto leba nə əsuə asa nnya boedi, nya mba ləətə
kedi lə Yudafɔ eto kedikətəkɔ, yanle bə bedi betsyiko lə bo ole.
11 Usumunyə Ninə Kenke əmə eefi ubuki eto kɔtɔ kedufənko kaka ni
Kakɛnkɛkɔ Kenke. Mfó weesu kətə kedi katɔ bufikatsyɛ lə betidi ba kenke
eto abua eto disi. Fɛɛ baatonsə bebuki eto sinə siamə lə kabanto.
12 Mmə kenke seka ini bə Yesu tsya ənyə kanyi lə umə əmə eto kabanto
bə lə uflə betidi eto abua uwui ɛyɛ lə wə kɔtɔ əsuə. 13 Nyaso bitə lə busu
botsyako wə lə kabanto mfó lə bakpe bo kofani faa, fe kase bákpe wuntsya
kofani.
14 Itsyise umə saa əmbə bo lə kasɔ mfo wə luutsyə lefe saa manlo manlo.
Bomu bunyə bɔlɛ kusu bobe itə umə wə luubə.
15 Nyaso bitə lə bɔyɛ lə Kristo əsuə bufi atɛsə fe keditətə bukətə Onanto
lefe saa. Nya ni nnya laabɔ ketsyi lə mba léfo wə diye bánɔ eto kɛnyɛ.
16 Bianta asa sɛɛ buyifo kətə bətsyuə ku bətsyuə bɔwunsəko əsuə.
Itsyise ite fe keditətə ka eto okle laakpe Onanto disuəyuə.
17 Bitsyue mi batɔnkotɔnko koto lə bebokosə əsuə kasɔ bitə mə itsyise
mə nlɛ mi kakla bobe lefe saa nɛ, itsyise ele bə bələkə nya kɛnyɛ lə Onanto
ɔflɔ. Lə bitsyue mə kotoo, booyifo mə keyifo ku disuəyuə, fɛɛ lenni nkoo,
kuulə mə ku buyifo nya ləmbəwunsəko mi.
18 Bikato ola lə bo disi. Buyi boə bo akɔɛsi akpa wuee, itsyise bola boə
boeyifo kasɛɛ lefe saa.
19 Nya nlɛ mi lekpakpa kekleke miə lə beto ola biə lə Onanto lə utə kusu
lə nsinkli mbə mi ɔflɔ mlə.

Olatoto Fɛfɛ.

20 Nlɛ bɔtɔ miə Onanto wə ləətə diyuə, wə létakasə Bonamute Yesu wə
ni basamu eto ɔyɛnkonyə kplɛ utsyiko ɔkɔmə ɛyɛ lə kɛnyɛklekle manlo eto
kɔtɔ komə əsuə,
21 lə ufi asa sɛɛ kenke utə mi kafo faa bə lə befo wə lelabi buyifo. Lə eyɛ
lə Yesu Kristo əsuə lə Onanto lə uyifo lesa nə nkpe wə ɔkɔɛ lə bo nti. Wə
ale lə idi diyənde kplɛ idu manlo isu manlo əsuə! Ibə itə.

Etiki Fɛfɛ.

22 Mɔ bayimi, nlɛ mi lekpakpa tinti miə lə bitsyue ato lə bɛnɔ kɔlɛ ko
minlɛ mi bɔlɛ itsyi lə Ditiki Sɛɛ nəmfo əsuə. Itsyise kukue kliminti ete
miwɔni minlɛ mi botsyese.
23 Nla miə məətə mi bote miə bələkə bo ɔyimi Timoteo lə Aba eto diyo.
Lə wuubə mɔ ɔflɔ mləə, bonko wə ebubə bunyə mi busiəsə.
24 Bisiəsə mi batɔnkotɔnko kenke ku Onanto eto betidi bamfó kenke bitə
bo. Bo bayimi ba nkpe lə Italia kenke tsya əsiəsə mi.
25 Lə Onanto eto lefonə lə disiəko mimblɛ kenke.

YAKOBO
Kukue Ko Yakobo Lɛwɔni

1 Mɔ, Yakobo, wə ni Onanto ku Bonamute Yesu Kristo eto uyifoyifo nlɛ mi
Onanto eto betidi ba kenke disensə bankpo lə kawunsiə eto akpa nyamə
kenke busiəsə.

Binyə Disuəyuə Lə Bulə Lɛ Mi Butu.

2 Mɔ bayimi, binyə disuəyuə lə bulə kpə lete, lete lɛ mi butu.
3 Itsyise biyi biənkə lə bulə lɛ mi butu nya mi bofokanɔ dítə befo buńyə
lə mu kɛnyɛɛ, nyamfo ebutə biofo buńyə kekleke lə bulə saa eto kɛnyɛ.
4 Bitə lə mi bofo buńyə kekleke disiməntəməntəə, lə ekpa mi ɛyɛnko bə
lə bɛflɔ belo kenke, bə kulesa saa ensiebofe itə mi.
5 Fɛɛ lə mi nti eto utsyuə ebu dímamflɔ lə kobetete əsuəə, ɔtɔ Onanto nya
wuufi utə wə, itsyise Onanto eefi asa kətə utidi saa kafo faa lə kafoɛkpɛ
əsuə.
6 Fɛɛ lə alɛ ola boto katɔ wə lesatsyuəə, ele bə fo wə anɔ fə wuutə fə
lesa nə mə, manyaki wə. Itsyise utidi wə kayakii, uyifo fe lekpo eto utuwa
ufiebi laasɔ ketsyi katsyilamako.
7-8 Utidi wə nte nko, mi mba eto nsusu lafloma mlə mlə lə lesa nə ɔnlɛ
buyifo əsuəə, membu nkə woofo kulesa utsyiko lə Bonamute ɔflɔ.
9 Lə Onanto abesə ɔyimi okombo wə ni ofokanɔnyə katoo, ele bə unyə
disuəyuə.
10 Nko ke ini itə otabinyə wə ni ofokanɔnyə nɛ, bə lə Onanto ábokosə
wə kasɔɔ, ele bə unyə disuəyuə. Itsyise otabinyə eto nkpə ebubə bofe fe
kase efukpokpo laalo lə ofa əsuə kakpo lə kasɔ.
11 Lə kofe ato kobe kɛnyɛ keklekee, koafa kakpo lə sefa eto esi əsuəə, itə
efukpokpo nyamə aylɔbe, kaalo kakpo lə kasɔ nya katsylɔ. Nko ke ini itə
otabinyə tsya wə lookakplatsya lə wə keyifoyifo əsuə kekleke fɛ ubə ukpə
nɛ.
12 Onanto ebokpo atsyɔ nwə ke lékpe utu uńyə kekleke lə botokabe əsuə
nya útəkə bulə nye kabua kamə kato. Itsyise ɛyɛ lə nnya əsuə wuunyə
kayofofo ka nkpe, ini bo Onanto luufi utə mba laala wə.
13 Lə utsyuə edufə lə botokabe əsuəə, wantɛyi nkə Onanto ɔflɔ itsyi.
Itsyise kulesa embofo Onanto boto kabe lə uyifo lebua, nya wə tsya emfi
lebua kanto kuutsyuə kabe.
14 Bomu utidi eto əsuə eto sinə eto alasaa, nnya laawɛ wə kənə wə kakpe
lə botokabe əsuə nɛ.
15 Nya lə əsuə eto sinə eto alasa nyamfo alɛ kafoo, kaale lebuayifoyifo.
Nya lə lebuayifoyifo nəmə abee, diale ukpe.
16 Mɔ bayimi, biəntə lə kutsyuə saa lə ɔwɛ mi okpe.
17 Asa sɛɛ nnya nkpe bo kenke ku ətəsa nnya lɛflɔ kenke boənyəə, etsyi
Boanto Onanto wə díyifo kato eto ənyəlesa ɔflɔ. Nya woamfloma kakpe
ketuntu fe kase úyifo kofe ku kofande leeyifo.
18 Onato áyɛ lə wə kosate eto lelabi əsuə, nya úləkə bo ɛyɛ lə wə
ɔnukualɛtiki əsuə bə lə budi betutɛ lə wə asayifoyifo kenke nti.

Ele Bə Bikeyifo Lə Bonamute Eto Ditiki Ǝsuə.

19 Mɔ bayimi lala, bekloma lə bitəkə ənə nyamfo əsuə. Bɛkɔse lə bitsyue
ato mlə lə utsyuə lɛ etiki budi, fɛɛ bitsyəsuə lə etikididi ku ɔblɔnyənyə mlə
mlə əsuə.
20 Itsyise ɔblɔ əntə utidi leeyifo kasɛɛ ka Onanto laala nkə uyifo.
21 Nyaso biləkə ani bitsyiko lə asinsa saa yifoyifo ku nkpə bua saa eto
ɔkle busiə əsuə. Bebokosə əsuə kasɔ bitə Onanto bə lə befo wə ditiki nə
ókpe mi lə akɔɛsi, nnya ni loofo utə mi lə nkpə nɛ.
22 Bianwɛ mi əsuə biə bɛlɛ Ditiki Sɛɛ nəmə bɔnɔ ete, bomu bifi ni bekpe
lə mi eyifosa əsuə.
23-24 Itsyise nwə laanɔ Ditiki Sɛɛ nəmə ete fɛ weenyifo lə ni əsuəə, akate
ko utidi wə ləənyə wə əsuə lə ahuhɔɛ əsuə kənyə kase unte. Fɛɛ lə kokpa
ləkələkə kedu mfo koo, woatasuə kase unte.
25 Fɛɛ nwə leebu disi lə kɔfi ko lɛflɔ koətə utidi ləsiə lə wə əsuə əsuəə,
nya woalɛ ola keyifo lə ko əsuə inni bɔnɔ te waanɔ koo, Onanto ebokpo
wə atsyɔ lə lesa saa nə weeyifo əsuə.
26 Lə utsyuə eebu nkə nwə leesumu Onanto uni, fɛ woanlɛ wə odiakami
ola lə etikididi əsuəə, ɔwɛ əsuə nya wə kesumu əmbə kutəkə saa.
27 Kesumu ka nyɛ lə kusu əsuə, ka Boanto Onanto ləənyə nkə kakpa nya
botakebu saa ləmbə lə muu, ni mbo mfo nɛ bə, balɛ bakɔbebi ku bakɔbəsiə
ba nlɛ kanyi bunyə ola, nya lə balɛ əsuə ola, bələkə əsuə betsyiko lə
kawunsiə eto abuayifoyifo əsuə.

2

Biankpe Kabakefe Lə Betidi Nti.

1 Mɔ bayimi, fe mba lefo Bonamute Yesu Kristo, wə nwə ni Diyənde eto
Onamute bɛnɔɔ, yanle bə bikabe betidi eto ənəmi ku mə nyənkɔɔ, bikeyifo
asa.
2 Boefi boə betidi inuə bətsyuə əbə mi katsyakɔ. Ɔni eyifo ɔkplɛnyə wə
nti kafia kplɛ ka lefo koya nya onkpe sika sia eto lɛsukpɛ lə lɛnimi, nya
unuəfə wə ni okombo nti lefianku.
3 Békpasə ənəmi bítə ɔkplɛnyə əmə nya béfo wə ku dibu, bɛtɛyi wə
biənkə, “Nlɛ fə lekpakpa, bə əsiə lə kakplɛkɔ mfo.” Nya bɛtɛyi okombo
əmə biəkə, “Fəə ńyə mməə, nye bəsiə lə kasɔnti lə mɔ ɔflɔ mfo.”
4 Lə biyifo nkoməə, nyalɛ eni nsusu bua ini bífi béla etiki bíləkə, békpe
kabakefe lə betidi nti nɛ?
5 Bɛnɔ! Mɔ bayimi lala, Onanto ələkə bakombo lə kawunsiə kamfo nkə
bafiani lɛwɔnɔ eto bakplɛnyə lə bofokanɔ əsuə, lə bənyə kedikɔ lə wə
sekakedikɔ ka úləkə utsyə itə mba laala wə.
6 Fɛɛ mii, biembu bakombo nya biakpe mə kafani. Inni batabinyə bomu
laanyinkə mi kakpe kasɔ? Inni mə ləənə mi kesuko akpokakpokɔ?
7 Nya inni bakplɛnyə bamfo laatɛyi kabua ketsyiko dibu eto diye nə béfi
bətəkə mi se béfiani Kristo eto bafokanɔfɔ?
8 Lə biyifo lə Onanto eto sekakedikɔ eto kɔfi komə əsuə tututu, fe kase
báwɔni bakpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə bə, “La fə ɔyimitsyuə fe
fə əsuə sekaa,” ete eyifo lesa nə dińyə itə nɛ.
9 Fɛɛ lə biabe betidi eto ənəmi fɛ bieyifo asaa, nyalɛ biyifo lebua. Nya
kɔfi komə tsya lélo mi dikpi fe babuayifo.
10 Utsyuə saa ke léta kɔfi kɔni ubuu, údi dikpi, óta nyamblɛ kenke ubu.

11 Itsyise nwə lékpe kɔfi komə nkə, “Mankpo kusiə nye kusə.” Wə ke
lɛtɛyi nkə, “Manlo utidi nɛ.” Nyaso lə émendi sɛsɔnɔ fɛ fálo utidii, ete bɛ
áta kɔfi ebu.
12 Nyaso bitə lə bo etikididi ku bo eyifosa lə iləkə ete bə kɔfi ko dítə bófo
bunsi lə bo əsuə əsuəə, ko kefi Onanto luufi okponko bo lekpo tsya nɛ.
13 Itsyi lə lekpokponkpo nəmə əsuəə, Onanto embunyə kaminsə kuut-
syuə saa wə ləənnyə wə utsyuə kaminsə. Fɛɛ Onanto embolo dikpi nwə
ləənyə wə utsyuə kaminsə.

Biyifo Asa Nnya Laate Bə Béfo Bɛnɔ.

14 Mɔ bayimi, lə mi utsyuə nkə okpe bofokanɔ fɛ wə eyifosa lənləkə nnya
kate nkoo, nte kutəkə ko uunyə lə nnya əsuə? Wə bofokanɔ bomfo ebofo
wə buləkə?
15 Bifi nnya biə, bayimisani nye bayimisio bətsyuə kpe ba mfia léla mə
lə əsuə nye bəmbə lesa nə looyo mə budi ekemi.
16 Nte kasɛɛ ka nkpe lə nnya lə mi ɔni átɛyi mə nkə, “Bisu lə diyuə əsuə,
mi əsuə lə iyifo kpankpa, lə bidi bimi,” fɛ biambɛbɛ asa nnya lefe itə əsuə
eto sinə eto nkpəkɛkɛ bitə məə, nte kutəkə ko nkpe lə nnya əsuə?
17 Nyaso lə bofokanɔ mate kpe utsyuə nya keyifo sa dimankɔ lə mu, wə
bofokanɔ bomə eyifo bufufu.
18 Fɛɛ bətsyuə ebɔtɛyi bə, “Utidi ɔni kpe bofokanɔ, nya obamba tsya
leeyifo keyifo.” Mɔ mbuayɛ ni nkə, “Ləkə ate mɛ kase utsyuə lɔɔkɛ
bofokanɔ fɛ weenyifo keyifo sɛɛ. Muuləkə mɔ bofokanɔ nte wə ɛyɛ lə
keyifo sɛɛ ka meeyifo əsuə.”
19 Afo anɔ fə Onanto ɔni ete nkpe? Nko ini sitinti nɛ. Fɛɛ kloma fə awɔnɔ
bua tsya áfo banɔ nko, nya baate sikpi, ketinkə.
20 Ɔmumu! Ala fə nləkə nte fə bə bofokanɔ bo keyifo sɛɛ saa dímakɔkoo,
eyifo bofokanɔ fufu?
21 Ntsyə ibə fɛ bo Ona Abraham díyifo ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi? Ɛyɛ
lə lesa nə úyifo eso nɛ, itsyise úfi wə ubi Isak úsu útəkə lə kedikətəkɔ eto
leba əsuə bə lə ufi wə utə Onanto kedi.
22 Bɛnlɛ bunyə? Wə bofokanɔ ku keyifo lɛkɔ iyifo lɔni. Nya keyifo ka
úyifo lɛkɔ nya fɛ wə bofokanɔ lɛflɔ bolo nɛ.
23 Itə etiki nnya nkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə əbə itə bə,
“Abraham áfo Onanto ɔnɔ, nya lə wə bofokanɔ esoo, Onanto ákpe wə
dibu fe utidi wə ni ɔsɛɛ.” Nyaso Onanto dífi wə fe wə ɔyɛtsyuə nɛ.
24 Bíunyə mɔmɔ! Onanto ənnyə utidi eto bofokanɔ mate ete kebu wə bə
uyifo ɔsɛɛ, wə keyifoyifoyifo ka laakɔko mu eso. Nya inni lə kase ófo ɔ́nɔ
eso ete.
25 Nko əmə ke eso Onanto léfo útə Rahab, otsyetɔ əmə nɛ. Wə ku Onanto
eto nti əbə ɛlɛkɛ ɛyɛ lə kase ófo Israelfɔɔ eto batɔnkpe ba laabiɔ kabe asa
lə wə diyo, nya ɔ́wunsəko mə báyɛ kusu bamba bétsyetsyi bédu eso.
26 Nyaso ekpa wuee be fe kase lə utidi eto əsuə eyifo lesakpenkpe lə
lɛwɔnɔ əmbə lə nii, nko ini lə eyifosa saa mankɔkoo, bofokanɔ tsya ekpe.

3

Bɛlɛ Mi Odiakami Ola.

1 Mɔ bayimi, biəntə lə mi nti eto betidi kpə lə bafiani bateasa. Buyi buə
bo mba ní bateasaa, Onanto ebokponko bo lekpo kekleke lə diyi nəmə əsuə
eso utsyuə saa.

2 Itsyise bomblɛ kenke aata kebu. Fɛ lə utidi utsyuə kpe wə laanta kebu
lə lesa nə waatɛyi əsuə nyalɛ utidi əmfo aflɔ nya waafo wə əsuə kenke
tsya bɔlɛ kukɔnɔ.
3 Boefi situ kakle ɔtɔmimi eto kɛnyɛ bə lə utsyue bo koto bə lə bɔyɛnko
wə busuko kaka kee boala. 4 Bibu ɔklɔ kplɛ wə ufiebi kplɛ laafo se bukə
kayɛnko lə lekpo əsuə, fɛɛ wə ɔyɛnkoyi kɛkɛ ete laaka wə kayɛnko. Nya
baaka wə kayɛnko kesuko kaka kee okanka əmə lela nkə weesuko ko.
5 Nko ke ini odoakami tsya nɛ. Ite bə ɔfɛ tinti lə etidisuə kəmiə tsyaa,
wə əsuə utidi laayɛ kabesə əsuə kato lə eyifosa kplɛ əsuə nɛ. Bebe kase
ini bə ute eto odiakami kɛkɛ te lətə kusəmbia kplɛ ləənyə ute kaato.
6 Nko seka odiakami tsya nte fe ute nɛ. Uyifo fe kawunsiə ka diyi ku
lebua eto asa nnya nkpe lə bo lə əsuə eto sinə nti. Woanansə əsuə eto uyi
əmə kenke nya woatsylɔsə bo nkpəsiəsiə. Fɛɛ wə kosate, ute manlo kosate
laato ute kakpe lə wə nya woanyə lə bo əsuə flaflafla.
7 Utidi áfo bebutubuki buyuəsə, nya wəətsyə mba tsya nkpe sisenle ku
baklɔbɛ ku mba laakpii kasɔ ku akpɛ ku abamba kenke.
8 Fɛɛ kuutsyuə saa mámfo tɔ odiakami eto nkpə buyuəsə. Uyifo obuale
wə bembofo binyinkə kakpe, wə diyi ku keni ka laalo utidi fe owa eto keni.
9 Boefi wə katɛsə Bonamute ku Boanto Onanto. Boefi wə kekudi bo
bayimitsyuə, utidi wə beyifo lə Onanto eto ditsyəbi əsuə.
10 Aninsɔtiki ku ekuditikii, nyamblɛ aabɔ ketsyi lə kɛnyɛ kamə ke əsuə.
Mɔ bayimi, yanle bə nyamfo tsyə nko nkpə.
11 Ditubiə kuditsyuə aanyifə ntu bo nkpe kamini kesi kaayifə mbo nkpe
mba.
12 Mɔ bayimi, kototsyabi ebofo lɛbɛsi bɔnwɔ? Nye aketekubi eto ukue
nwɔ kototsyabi eto awɔnsa? Nko ke ditubiə nə laayifə mbantu ləmbofo
ntu bo nkpe kamini bɔyifə tsya nɛ.

Onanto Eto Kobe Ǝtə Utidi Aabokosə Ǝsuə Kasɔ.

13 Owoe ni obesibe ku nwə laanɔ asa kasɔ lə mi nti? Ufi nkpəsiəsə
sɛɛ uləkə nyamfo ote lə wə eyifosa əsuə, nya uyifo nnya ku əsuə kasɔ
bokosəbokosə ku lə kobe əsuə.
14 Fɛɛ lə mi ketu kəmiə biasɛsə ənəmi lə asa əsuə, lefonyi nkpe mi, nya
mi nti eto utsyuə saa laabɛbɛ wə mate eto lɛlɛkəsəə, biantɛyi sidia bela
ɔnukualɛ kɛnyɛ, bifi mi bebesə əsuə kato biə biyi kobe.
15 Kobe komfo eto okle mentsyi kato, bomu kawunsiə mfo eto kole kuni,
kunni nko nyɛ lə lɛwɔnɔ sɛɛ əsuə bomu nko nyɛ lə lɛwɔnɔ bua əsuə.
16 Itsyise kaka kutsyuəsɛ kpɔnkpɔ ku mɔ hã eto ale lə ɛlɛkɛ nkpee, kənə
ku asa buayifoyifo saa eto okle hã laakɛ mfo.
17 Fɛɛ tutɛɛ, kobe ko ditsyi kato akpa, kuyi ku diyuə, disuətsyuə ku
sɛyɛmitsyuə kasɔnɔnɔ, kuyi ku kaminsənyənyə, nya koawɔ ebibi sɛɛ.
Koannla ntisensense lə betidi əsuə, nya bətsyuə mamfokanɔ ku kawɛ saa
ankɛ lenti.
18 Betidi ba laakpla bətsyuə nti, kənə diyuə kaboko lə betidi ntii, aato
eyibibi nnya eto awɔnsa ni nkpə sɛɛ siəsiə.

4

Ele Bə Bebokosə Ǝsuə Kasɔ Bitə Bonamute.

1 Be ləənə amakpɔnkpɔ ku niə kakpe mi lenti? Yeetsyi lə mi kənənsɛ lə
nkpədidi eto alasa nnya nlɛ mi bɔkpɔnko lə kəmiə lefe saa əsuə.

2 Biabɛbɛ kawunsiə eto bikə, fɛɛ biəmbofo mi bɔkɛ. Nyaso bialo bətsyuə.
Biabɛbɛ asa kekleke, fɛɛ biamfo nnya bunyə, nyaso biədiə niə kakpɔ
bətsyuə. Biankɛ lesa nə biabɛbɛ, itsyise biantɔ Onanto biə utə mi nnya.
3 Nya lə bɛtɔ Onanto asa tsyaa, biamfo nnya, itsyise biantɔ nnya ku nsusu
sɛɛ, biatɔ asa kətə mi əsuə mate. Asa nnya biufi bekpe əsuə disuəyuə hã
biatɔ.
4 Biyifo betidi ba lendi ɔnukualɛ! Binyi biə mba difi mə əsuə beyifo
sɛyɛtsyuə ku kawunsiə kamfo eto nkpədidi eyifo Onanto eto balo? Nyaso
fəə ke lela fənkə ələkə kawunsiə kamfo sɛyɛtsyuəə, éfi fə əsuə éyifo Onanto
eto olo.
5 Biembu biənkə ɔnukualɛ əmbə lə Anantotiki nnya lɛtɛyi nkə, "Lɛwɔnɔ
nə Onanto dífi ókpe lə boo, eyifo lɛwɔnɔ nə laakpɔ sitsyuəsɛ kekleke lə bo
disi."
6 Fɛɛ Onanto eto lefonə nə wəətə boo, kpe ale leso kulaa. Fe kase Awɔnisa
Kɛnkɛ nyamə lɛtɛyi nkə, "Onanto əəńyə lə mba laabesə əsuə kato əsuə,
fɛɛ wəətə wə lefonə mba laabokosə əsuə kasɔ."
7 Lə nyasoo, bebokosə əsuə kasɔ bitə Onanto. Bińyə lə Obonsam lə əsuə,
ete wuutsyetsyi udu lə mi ɔflɔ.
8 Bɛyi bɛfi Onanto, ete wuutsya ebɔyi ɔfi mi. Biflə mi ani, mi mba ni
babuayifo. Biflə abua biləkə lə mi akɔɛsi, mi mba eto nsusu laafloma lə
bofokanɔ əsuə!
9 Binyə kanyi lə mi akɔɛsi, befa bembembe, biwu keku. Befloma mi
siməməmə lə sefiani nkuwuiwui, lə mi disuəyuə lə diyifo kpɔminii.
10 Bebokosə əsuə kasɔ bitə Bonamute əmə, ete woobesə mi kato.
11 Mɔ bayimi, biendi ditiki nə dińyə itə lə mi bətsyuə əsuə. Nwə
laatɛyi wə ɔyimitsyuə ditiki nə dimatsyɛ nye ditiki fimfi, nye laakpoko
wə ɔyimitsyuə lekpoo, aatɛyi ditiki nə dimanlɛkɛ ińyə lə kɔfi əsuə, nya
waakponko kɔfi komə lekpo. Lə kɔfi komə faakponko lekpoo, nyalɛ
əmənyifo nwə leeyifo lə kɔfi əsuə, bomu ko okponkpo feni.
12 Onanto hã ni nwə laakpe afi nya uni okponkpo tsya. Wə hã loofo
bofo kətə utidi nye ɔtsylɔsə wə tsya. Owoe feebu fə wə feni fɛ faakponko
fuutsyuə lekpo?

Mambesə Ǝsuə Kato.

13 Mɔmɔɔ, bitsyue koto bɛnɔ, mimba laatɛyi biəkə, "Mmi nye kusɛɛ,
buusu kusu umə nkplɛ utsyuə nya budi fe lɛlɛ lɔni mfó, buuyifo nyifo
bɔkɛ atabi kpenkpe."
14 Biyi lesa nə luubə kusɛɛ? Mi nkpə te fe kuyuə ko laabɔ itə lefe kliminti,
kesinkli kanya.
15 Lesa nə ele bə bɛtɛyi ni bənkə, "Lɛ Bonamute atɔnɔ bonkpe nkpəə,
buyifo nəmfo nye nəmə."
16 Fɛ mɔmɔɔ, biaka kase kabesə əsuə kato. Ǝsuə kato bobesə bomfo
kenke manlɛkɛ.
17 Lə nya esoo, nwə ke nyi lɛsɛ ele bə uyifo fɛ ɔni weenyifo nii, aata kebu
keyifo lebua.

5

Atokəkə Itə Batabinyə.

1 Nya mɔmɔɔ, mi batabinyə bɛnɔ! Biwi nku bɛsɔ ani kɛnyɛ lə bulə kplɛ
bo ləəbə mi butu əsuə.
2 Mi betabikə ábia nya balɛ dídi mi awu ku mfia bábiasə kenke.

3 Mi sika sia ku sika flubia áto nkanda nya nyamfo luudi sedansiɛ ińyə
lə mi əsuə nya yotonsə mi əsuə eto sinə fe ute seka. Bɛbɛbɛ bikə bińyənsə
léto lə eyi fɛfɛ nyamfo.
4 Bebee! Beyifoyifo ba díyifo keyifo bətə mi lə kakuɛɛ, bɛni bíamfo mə
nyo. Bidi kaa bɛnɔ kase banlɛ mminsəku buwui bembembee! Nya mba
dífəsə bɛkuɛnkɛ bətə mi fɛ bɛni bíamfo mə nyo eto kudu díkayo Boanto
Onanto Ɔkplɛnyə əmə eto kotoo.
5 Mi nkpə bo binsi lə kasɔ mfo eyi ku nkpədidi ku disuəyuənyənyə sɔ̃ɔ̃.
Nya bíyifo mi əsuə bísiə ayinkua itə diyi nəmə itə bolo.
6 Bélo betidi ba dímanta mi bebu dikpi, nya bélo mə lə lefe nə bántaka
bəńyə mi lə əsuə kulaa tsya.

Bekpe Utu Buɛɛ, Bińyə Bisəkə Bonamute Ɛmə Eto Bubə Bio.

7 Nyaso, mɔ bayimi, bifi disuətsyə lə bekpe utu buɛɛ bińyə isu ese lefe
nə Bonamute əmə luubə bio. Bebe kase ɔkuɛmfo nkpe disuətsyə! Bebe
kase woəńyə buɛɛ kəsəkə bɛkuɛnkə kpenkpe bia wəəbə bunyə ketsyiko lə
wə kasɔ, nya wəəńyə buɛɛ kəsəkə ɔsɔmi eto bɔni lə lefe sɛɛ əsuə.
8 Nko ele bə mi tsya muə utu bɛlɛ nɛ. Biəntə lə ani elo mi, itsyise
Bonamute əmə eto dibəfe bio eboyo elo.
9 Mɔ bayimi, biəndiə niə lə bətsyuə, bə lə Onanto lə ɔyɛ mi lekpo
bokponko. Itsyise okponkpo əmə eto bubɛ bɔfi.
10 Mɔ bayimi, bekloma Onanto eto bənyɛləkətidi ba lébe ditiki nə mə
letsya lə Bonamute əmə eti diye əsuə. Bitə lə bobe kase bənyə kanyi nya
bəmuə utu balɛɛ, lə bokase asa lə nnya əsuə.
11 Boakpo betidi bamba boə mba bakpo atsyɔ, itsyise bəńyə bembe lə
kanyi əsuə. Biɔnɔ kase Hiob dímuə utu ɔlɛ ku kase Onanto léfo wə
nnya layo lə kalosəkɔ. Itsyise Bonamute kpe kafoɛkpɛ nya woənyə utidi
kaminsə.
12 Mɔ bayimi, ditiki kekleke nə mɔɔtɛyi mi ni bənkə biankpadi asa, kato
keni o-o, kasɔ keni o-o, nye lesa bamba saa dini o-o, biankpadi. Lə ditiki
nəmə kpee, bɛtɛyi biə ee. Nya lə dimbəə, bɛtɛyi biə oowo, lə Onanto lə ɔyɛ
mi dikpi bolo.
13 Lə utsyuə kpe lə bulə əsuə nye ɔnlɛ kanyi bunyə lə mi ntii, oto ola utə
Onanto. Lə utsyuə lɛ disuəyuə bunyəə, usə atɛsə eto əsə.
14 Lə mi nti eto utsyuə lɛ bufii, bekpadi bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto
beninə lə bato ola lə wə disi, lə bediki wə nuəbi lə Bonamute eto diye
əsuə.
15 Ola wə báto lə bofokanɔ əsuə əbotsya ufunfi əmə, nya Bonamute
lootakasɛ wə, nya lufi wə abua ɔtsyɛ wə.
16 Nyaso biləkə mi abua kasɔ bitə bətsyuə lə beto ola lə mi bətsyuə eto
disi lə binyə bufitsyantsya. Utidi sɛɛ eto olatoto kpe əsuəale nya weeyifo
keyifo tinti.
17 Elia éyifo utidi fe kase bo tsya ni. Se óto ala kekleke nkə ɔsɔmi yɛ
bɔnii, óyɛ bɔni lə alɛ ətsyə ku kutsyə əsuə sɔ̃ɔ̃.
18 Lə nnya kamaa, usi óto ola, nya Onanto dítə ɔsɔmi lɛni nya bidikə
lɛlɛkɛ lə kasɔ kamə.
19 Mɔ bayimi, lə utsyuə əbə kama lə ɔnukualɛtiki nəməə, bekplatsya lə
beekpa wə beboko,
20 bekloma biə utsyuə saa ke lookpa obuayifo utsyiko lə kabuayifoyifo
əsuə obokoo, wuutə obuayifo əmə nyə nkpə ku abua kpə nnya úyifo eto
bufukatsyɛ.

1 PETRO
Kukue Tutɛ Ko Petro Lɛwɔni

1 Kukue komfo etsyi mɔ, Petro, wə ni Yesu Kristo eto ɔtɔnkpe ɔflɔ. Nlɛ ko
bɔwɔni kətə mimba ni Onanto eto betidiləkələkə ba dísensə bísu benkpe
fe bafɔ lə Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia ku Bitinia eto nsɔ əsuə.
2 Anto Onanto kosate díləkə mi ɛyɛ lə wə lelabi əsuə. Nya itə Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ lékpasə mi əsuə biyifo betidi kɛnkɛ bə lə bitsyue Yesu Kristo koto,
lə befi wə kɔtɔ bəflə mi lə bele.
Lə Onanto eto lefonə ku diyuə lə difui disiəko mi lefe saa.

Bafokanɔfɔ Eto Lesa Nə Banlɛ Kusu Bobe Kətə.

3 Bitə lə bɔsɔ Onanto wə ni Bonamute Yesu Kristo eto Anto ani. Lə wə
kaminsənyənyə kplɛ əsuəə, útə bo nkpə fɔfɔ ɛyɛ lə nnya ótakase Yesu
Kristo utsyiko ɔkɔmə óboko nkpə eso. Nyamfo ətə bo kusubebe fɔfɔ ko
lɛflɔ.
4 Lə nyasoo, bɛlɛ kusu bobe kətə kedikɔ eto atsyɔkpokpo fokoya ko
Onanto lɛlɔ utsyə lə kato itə wə betidi ke lembobia, ka lemboto kɔti, ka
ləmbɔflɛ tsya.
5 Kedikɔ kamfo luudi mi kale, mimba ɛyɛ lə bofo kanɔ əsuə bálɔ mi
bətsyə lə Onanto eto əsuəale əsuə itə bofokətə lə nkpə bo buuləkə bate lə
lefe fɛfɛ əsuə.
6 Binyə disuəyuə lə nyamfo əsuə, ite bə biunyə kanyi lə lefe kliminti əsuə
ɛyɛ lə botokabe kpə əsuə tsya.
7 Nnya ni bə lə befi bato mi babe bə befo bɛnɔ sitinti. Fe kase baato sika
sia laafo bobia kabe lə utee, nko ke bəəbə mi bofokanɔ bo lefo koya bonso
sika kulaa tsya boto kabe lə ute əsuə, lə befi babe bə buutsyə itə lefe saa.
Nyamfo ebutə Onanto atɛsə mi obesə mi kato ufi dibu utə mi lə diyi nə
Yesu Kristo lɔɔbɔ ubə bənyə wə.
8 Ite bə biənyə wə tɔ binyə tsyaa, biala wə. Se bɛnnlɛ wə bunyə mɔmɔ
tsyaa, béfo wə bɛnɔ nya mi disuəyuənyənyə nso buləkə katɛyi.
9 Kase béfo wə bɛnɔ esoo, itə bə Onato ətə nkə mi kakla nyə nkpə.
10 Onanto eto bənyɛləkətidi ba lébe letsya itsyi lə kase Onanto ləəbə mi
ətəsa butəə, átɔ bánɔ nya báfefe kekleke lə kase Onanto ləəbə mi bofo lə
nkpə.
11 Báfefe bə lə bate itsyi lə lefe nə yuubə ku kase yəəbə bubə. Lefe nəmfo
ni lefe nə Kristo eto Lɛwɔnɔ nə nkpe lə mə əsuə nlɛ kɔni bote, kələkə kate
kanyi ka Kristo ele bə unyə ku diyənde nə luutəkə nnya kama.
12 Onanto ələkə ótɛ bənyɛləkətidi bamfo nkə inni itə mə əsuə eto kutəkə
eso banlɛ keyifo, bomu itə mi. Bédi etiki betsyiko asa nnya mba nlɛ Ditiki
Sɛɛ nəmə letsya bobe kətə mi mɔmɔ ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə Onanto
létsyese itsyi kato eto əsuəale əsuə. Onanto eto batɔnkpe kulaa tsya ála
kokoko bə eni lə bate lesaatsyuə itsyi lə asa nyamfo əsuə fɛ.

Ele Bə Bafokanɔfɔ Siə Nkpe Kɛnkɛ.

13 Nyaso bimuə əsuə bitsyə itə keyifo. Bimuə əsuə bitsyə kukɔnɔ lə
bikabe kusu kekleke itə Onanto eto atsyɔkpokpo nnya wuutə mi lə lefe
nə Yesu Kristo lɔɔbɔ bənyə.

14 Bitsyue Onanto eto ditiki koto nya biəntə lə asa nnya díkənə mi kakpe
lə abua əsuə kɔ, lə lefe nə Onanto eto ditiki dímankpako mi tɔɔ, lə isi eso
mi ani mɔmɔ.
15 Bomuu, fe kase Onanto wə lékpadi mi nte kɛnkɛɛ, mi tsya tsyə kɛnkɛ
lə lesa saa nə biuyifo əsuə.
16 Itsyise báwɔni bakpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ əsuə bə Onanto átɛyi nkə,
“Biyifo kɛnkɛ, itsyise nyifo kɛnkɛ.”
17 Biakpadi wə biə Boanto lə bɛlɛ ola boto kətə Onanto wə laambe utidi
eto ənəmi lə ɔlɛ lekpo bokpo ku utidi lə lesa nə utsyuə saa díyifo əsuə. Lə
nyasoo, fe bafɔ lə kasɔ mfoo, bisiə mi nkpə fɛfɛ bifi dibu bitə Onanto.
18 Itsyise biyi kayo ka Onanto léfo lə mi disi fɛ úləkə mi utsyiko lə
nkpəsiəsiə ləmbə kutəkə bo béfo bitsyiko lə mi banamə ɔflɔ. Inni lesa
nə boofo bobiasə fe sika sia lee sika flubia seka.
19 Bomu iyifo Kristo eto kɔtɔ ko lefo koya, wə díyifo fe Lesamubi nə lebua
saa ləmbə lə əsuə, lékpa lɛflɔ kenke Onanto dífi útə kedi lə mi disi.
20 Onanto ələkə wə utsyə fɛ béyifo kawunsiə nya úləkə wə óte lə eyifɛfɛ
nyamfo əsuə lə mi disi eso.
21 Nya ɛyɛ lə Kristo əmfo əsuə esoo, béfo Onanto bɛnɔ. Nya wə ni futsyə
létakasə wə utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə nya útə wə kedikɔ ka nkpe dibu
kanso kenke. Lə nyamfo eso béfo Onanto bɛnɔ, nya bífi mi kusubebe
bítəkə lə wə əsuə.
22 Nya se bitsyue ɔnukualɛ əmə koto, ɛyɛ lə nnya əsuə békpasə mi əsuə
biə biola mi bafokanɔfɔ tsyuə lə ɔnukualɛ əmə esoo, ele bə bela mi bətsyuə
itsyi taa mi utu kəmiə ke.
23 Onanto ətə mi nkpə fɔfɔ eto businkli kale. Inni utidi wə leekpe dísinkli
óle mi, bomu nwə leenkpe kulefe léle mi ɛyɛ lə Onanto eto ditiki nə nsi
nkpə lefe saa əsuə.
24 Itsyise Anantotiki átɛyi nkə,
“Betidi kenke te fe sefa seka.
Nya mə kɔlɔkɔ kenke te fe sefa eto efukpokpo seka.
Nya se efukpokpo laaylɔbe kalo kewui.
25 Fɛɛ Onanto eto ditiki te lefe saa.”
Ditiki nəmfo ni Ditiki Sɛɛ nə bábe letsya bətə mi nɛ.

2

Bafokanɔfɔ Ni Onanto Eto Betidi Kɛnkɛ.

1 Nyaso bisinkli bɛyɛ asa bua saa eto okle buyifo. Biləkə mi əsuə bitsyiko
lə sediatɛyitɛyi, ənəmi ənəmi eto nkpəsiəsiə, kutsyuəsɛkpɔnkpɔ, ku utidi
eto diyebiasəbiasə əsuə.
2 Bela Onanto eto ditiki tinti nəmə fe kase bebisambi laala mmintu
kekleke bə lə bebe bekpe lə mi bofo kanɔ əsuə fe kase Onanto laala.
3 Itsyise Anantotiki átɛyi nkə, “Mi kosate ebunyə kase Bonamute nkpe
kafo ɛkpɛ.”
4 Bibə Bonamute ɔflɔ. Wə ni nkpə eto leba nə batonto lɛni bə dimbə
kulesa nti, fɛɛ Onanto ələkə ni utsyə nkə lefo koya tinti lə wə ənəmi.
5 Mi tsya eyifo fe aba nnya nkpe nkpə, nyaso bifi mi əsuə bitə Onanto
lə oto lɛwɔnɔ eto diyo. Diyo nəmfo kafo biɔkɛ fe besumunyə kɛnkɛ, nya
biɔyɛ lə Yesu Kristo əsuə bitə Onanto Lɛwɔnɔ eto kedi ka lɔɔkɛ wə ɔkɔɛ.
6 Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə,

“Nləkə leba nə lefo koya,
nya mimfi ni míntəkə lə Sion eto diyo eto kaka nso bofe.
Nya utsyuə saa wə loofo wə ɔnɔɔ,
wembudi kofani kulefe.”
7 Nya leba nəmfo áfo koya tinti lə mimba lefo wə bɛnɔ ɔflɔ, nya lə mba
dímamfo wə banɔ ɔflɔɔ, ele bə bate bənkə, diyifo
“Leba nə batonto lɛni bə dimbə kɔnɔ,
fɛɛ ni bomu díbə léfiani leba nə léfo koya
lenso kenke nɛ.”
8 Nya Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue eto lekpa ditsyuə tsya átɛyi nkə,
“Diyifo leba nə luutə betidi tusə,
lə ni bedu banɔ.”
Bétusə lə ni itsyise bámfo Ditiki Sɛɛ nəmə bánɔ. Nko ini Onanto eto Ditiki
Sɛɛ nə ótɛyi útsyə nkə yuubə itə mə nɛ.
9 Fɛɛ mii, biyifo betidi ba Onanto díləkə utsyə fe besumunyə ba laatɛsɛ
wə wə ni oka, ku kusə kenke ko bákpo atsyɔ, Onanto eto betidi ba bələkə
bətsyə bə babe Onanto eto eyifosa kplɛ nyamə letsya. Nya ókpadi mi
utsyiko lə ketuntu kamə kəmiə óboko wə diyənde kplɛ nəmə əsuə.
10 Lefe ditsyuə nə léfee, bíenyifo Onanto eto betidi fɛ mɔmɔɔ, biyifo wə
betidi. Fɛ lefe nə léfe məə, báante Onanto eto kaminsənyənyə fɛ mɔɔ,
biofo wə kaminsənyənyə.

Bisiə Nkpe Bo Lɔɔtɛsə Onanto.

11 Mɔ balala, nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ fe mba ni bafɔ ku mba nyɛ kusu lə
kawunsiə kamfo minkə, biləkə əsuə bitsyiko lə etidisuə eto alasa bua nnya
nlɛ lema bɔkpɔnko mi lefe saa əsuə.
12 Bisiə nkpə sɛɛ lə bamamonyə ba nti benkpe bə lə bédi etiki bua lə mi
əsuə bə biyifo babuayifo tsyaa, kamaa, lə bəbə bənyə bətsyə lekpo kasɛɛ
ka bíyifo bítsyə itə lə batɛsə Onanto lə wə Lekpoyi Fɛfɛ nəmə.
13 Lə Bonamute əmə esoo, bebokosə əsuə kasɔ bitə betidi eto aba saa ke
bətsyə lə kɔfi əsuə ku Romafɔ eto Okankplɛ wə ni uninə kenke,
14 ku aba eto bənyɛsiə ba útə əsuəale nkə bənə babuayifo koto nya lə
batɛsə betidi ba leeyifo kasɛɛ tsya.
15 Itsyise Onanto aala nkə biti mba ini ebukitiki ete beedi eto nyɛ lə asa
sɛɛ nya bieyifo eso.
16 Bisiə nkpə fe betidi ba nsi lə mi əsuə əsuə. Fɛɛ biemfi mi əsuə əsuə
busiə bomfo biyifo asa bua. Bomu bisiə nkpə fe Onanto eto ndomufɔ seka.
17 Bitə utidi saa dibu. Bela mi bafokanɔfɔ tsyuə. Bete Onanto sikpi. Nya
lə bitə Okankplɛ tsya dibu.

Bebokosə Ǝsuə Kasɔ Bitə Mi Banamute.

18 Mimba ni beyifoyifoo, bebokosə mi əsuə kasɔ bitə mi banamute lə
bibu mə tsya. Nya inni banamute ba nkpe kafo ɛkpɛ nya baala mi ete,
bomu mba leeyifo mi disiale tsya.
19 Lə utsyuə lə kanyi bunyə lə kusu ko dimantsyɛ əsuə fɛ ini lə Onanto
eto disi eso uńyə keklekee, Onanto ebokpo wə atsyɔ.
20 Lə bíyifo kabua nya lə nnya eso bənə mi kotoo, nte atɛsə nnya biunyə
lə nnya əsuə? Fɛɛ lə bíyifo kasɛɛ nya bínyə kanyi lə ke buyifo esuəə,
Onanto ebokpo mi atsyɔ lə nnya disi.
21 Nya nyamfo ni nnya Onanto lela nkə bikeyifo nɛ. Itsyise Kristo kosate
ənyə kanyi lə mi disi nya óte mi nkə bɛyɛ lə wə kayɛkɔ.

22 “Wényifo lebua saa,
nya wántɛyi sedia saa tsya.”
23 Se báka wəə, wánka kuutsyuə saa lə nnya kɛnyɛ. Se báte wə ohiã
wénkudi wə balo saa. Bomu úfi lesa saa útə Onanto wə laakpo lekpo
lə kusu əsuə.
24 Kristo kosate léfo bo abua útsyi, úsu úkpe lə uyikabie əsuə. Úyifo
nyamfo nko bə lə bɔbɔ butsyi lə bo abua əsuə lə busiə nkpə butə
kasɛyifoyifo. Úfi afabe nnya ófo ótsya mi bufi.
25 Lə ɔnukualɛ əsuəə, kɔɔ bíyifo fe basamu ba lénya kusu. Fɛɛ mɔmɔɔ,
Onanto ákpa mi óboko bə bitəkəko nwə laayɛnko mi ku nwə laase mi ɔflɔ.

3

Ele Bə Bese Ku Bəsiə Fi Dibu Bətə Bətsyuə Lə Kristo Eso.

1 Nya mi besio tsyaa, nko ele bə bebokosə mi əsuə kasɔ bitə mi bese.
Nyamfo luutə bə lə mə utsyuə mámfo ɔ́nɔ tsyaa, wuufi wə əsuə utə Onanto
ɛyɛ lə fə ditsyəbi sɛɛ nəmə eso. Nya inni bə ele bə bɛtɛyi mə kulesa kulaa
tsya.
2 Bomu mə kosate ebunyə kase mi ditsyəbi lekpa nya bébokosə əsuə
kasɔ.
3 Biənləkə mi bɔnɔbobe bete lə asa nnya biakpe nye kase biakle esi nye
atsyabi nnya biakpe kefi kalɔkɔsə əsuə.
4 Bomuu, bɛlɔkɔsə lɛwɔnɔ nə nkpe lə mi əsuə ku alɔkɔsəsa nnya luutə
bə ditsyə kpoo nya diyuə buɛɛ tsya. Kɔlɔkɔ komfo ambia kulefe nya kofo
koya tinti lə Onanto eto ənəmi.
5 Nkomə seka besio kɛnkɛ ba dísiə kɔ, ba dífi mə əsuə bətəkə lə Onanto
əsuəə, lébokosə mə əsuə kasɔ bətə mə bese nnya iyifo kɔlɔkɔ itə mə nɛ.
6 Nko ke Sara tsya dítsyue Abraham koto nya ókpo wə nkə, “Mɔ
onamute.” Mi tsya afiani Sara əmfo eto bebisiobi lə biyifo asa sɛɛ, nya
sikpi laanlɛ mi lə kulesa saa əsuə.
7 Nko ke ini itə mi bese tsya nɛ, bitə lə asakasɔnɔnɔ lə ɛkɛ lə mi ku mi
bəsiə nti, binyə mə fe mba ləmbə əsuəale fe mi. Bitə mə dibu itsyise mi ku
mə ta Onanto léfo utə nkə bibə bisiə nkpə lə binyə nkpə manlo. Lə biyifo
nkoo, kulesa embuti mi olatoto kusu lə Onanto ɔflɔ.

Biemfi Lebua Befo Lebua Kayo.

8 Lə kalosəkɔɔ, bitə lə mimblɛ eto nsusu lə buyifo bɔni, utidi eto asa lə
ɛlɛ mi kaminsə, bela bətsyuə fe bayimi, biyifo kafoɛkpɛ nya lə bebokosə
əsuə kasɔ bitə bətsyuə.
9 Biemfi lebua befo lebua kayo, nye bukudi lə bukidi eto kɛnyɛ. Bomu
bɛlɛ Onanto lekpakpa lə utə mə atsyɔkpokpo, itsyise nyamfo Onanto ditsyə
kɛnyɛ nkə bibə bɛkɛ se ókpadi mi nɛ.
10 Fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyii,
“Utsyuə saa ke lela nkə wəəsiə nkpə lə unyə mu kamini,
nya lə usiə nkpə kɛntsyɛɛ,
wəəntə lə ditiki bua saa lə lɛbɔ itsyi lə wə kɛnyɛ
nya yanle bə ɔtɛyi sidia tsya.
11 Ele bə ɔyɛ lebua buyifo lə uyifo kasɛɛ,
nya lə ɔbɛbɛ diyuə ku wə utu kenke.
12 Itsyise Bonamute əətəkə ənə lə mba leeyifo kasɛɛ əsuə,
nya woanɔ mə olatoto.
Fɛɛ mba ni babuayifoo, waataka kə́ńyə lə mə əsuə.”

13 Lə biakplatsya keyifo kasɛɛ, owoe lookpe mi bulə?
14 Fɛɛ lə efe bə nyə kanyi lə kasɛɛ ka feyifo eto disi esoo, nyə disuəyuə
lə nnya əsuə. Biante mə sikpi, nya biəntə kulesa lə ilə mi.
15 Bomu bifi dibu bitə Kristo lə mi akɔɛsi lə bitə wə dibu fe mi Onamute.
Nya biofo mi əsuə kɛnyɛ buləkə kate utsyuə saa wə lela nkə woanɔ itsyiko
lə kusubebe ko əsuə benkpe. Nya lə biyifo nko ku disuətsyə ku əsuə kasɔ
bokosəbokosə.
16 Biyifo nnya ku utu wuee, bə lə utsyuə aka mi lə nkpə sɛɛ bo binsi lə
Kristo esoo, lə kofani lə kɔlɛ mə lə nnya bátɛyi əsuə.
17 Itsyise ɛlɛkɛ eso bə nyə kanyi lə kasɛɛ ka feeyifo eso lə nyamfo eyifo
Onanto eto lelabi, enso bə lə kabua eso.
18 Itsyise Kristo wə ni ɔsɛɛ, ékpe lə betidi ba ni babuayifo eto disi dikpe
lɛnwɛ itə lefe nə kenke, bə lə ofó bo bokpa kesuko Onanto ɔflɔ. Bálo wə
lə əsuə eto sinə əsuə, fɛɛ Onanto lə Lɛwɔnɔ əsuə átakasə wə úbə nkpə.
19 Nya lə Lɛwɔnɔ əsuəə, úsu óbé Onanto eto ditiki nəmə letsya útə
bekpenkpe ba béti bákpe lə edi kafo mfó.
20 Mbamfó ni betidi ba dímentsyue Onanto eto kɔlɛ koto lə lefe nə ɔkɛ
dibusə utə mə lə lefe nə Noa díkawe wə ɔklɔ kplɛ əmə nɛ. Betidi esiani
ba ni mflamfla ba dídufə lə ɔklɔ əmə kafoo, mə báfo lə nkpə se ntu bomə
díyi nɛ.
21 Nyamfo eyifo ditsyəbi nə nlɛ bo bote kase ntufləsəfləsə eto lekpa
lekateko ntuyiyi bomfóo, mɔmɔ laafo bo lə nkpə. Yenyifo əsuə eto sinə
eto keni buflə kewui bomuu, iyifo kɛnyɛklekle ku Onanto, kɛnyɛklekle ka
lekpa nya ketsyi taa bo akɔɛsi kəmiə ke. Onanto aafo bo lə nkpə ɛyɛ lə
Yesu Kristo eto botaka ketsyi ɔkɔmə kəbə nkpə əsuə eso.
22 Kristo əmfo ni nwə dísu kato nya unsi lə Onanto eto sediani, wə
nlɛ seka budi lə Onanto eto batɔnkpe kenke ku kato eto bəsuəalenyə ku
əsuəale nnya nkpe kenke əsuə.

4

Bisiə Nkpe Fe Bafokanɔfɔ Seka.

1 Nyaso se Kristo dínyə kanyi lə sinə əsuə esoo, mi tsya fi wə nsusu bomfo
ke eto okle bekpé mi əsuə nkɛale, itsyise utsyuə saa ke ləənyə kanyi lə əsuə
eto sinə əsuəə, ensifi əsuə kakpé lebuayifoyifo əsuə.
2 Lə nyaso idu mɔmɔ ɛntɔɔ, bisiə mi nkpə fɛfɛ lə Onanto eto lelabi əsuə,
inni lə nnya laalɛ utidi ɔkuɛ əsuə.
3 Kɔɔ bísiə nkpə bíyifo asa fe bamamonyə ɛklɛ tinti. Nkpe bo bísiə lə lefe
nəmfó áyɛ lə setsyetɔ eto nkpəsiəsiə, əsuə eto sinə eto nkpəsiəsiə, sitekpe,
sidikpũũ, budi ku bunə eto ake eti susu ku sifiəsumu eto eyifosa əsuə.
4 Nya se biensiankɔ ani ku mə keyifo mə eyifosa kpə nnya ləmbə
kasɔnɔnɔ esoo, yeeyifo mə yanii nya baaka mi.
5 Fɛɛ yuubə ibə bə buuləkə mə əsuə kɛnyɛ lə Onanto wə lookponko mba
nsi nkpə ku bekpenkpe akpo.
6 Nyamfo eso Kristo ábe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya bətə bekpenkpe tsya, ite
bə Onanto ákponko mə lekpo fe kase baakponko utidinini saa lekpo tsyaa,
bə lə lɛwɔnɔ əsuəə, lə bəsiə nkpə fe kase Onanto nsi seka.

Ele Bə Bafokanɔfɔ Kenke Kawunsəko Bətsyuə.

7 Asa nnya kenke eto kalosəkɔ boyo elo. Nyaso bińyə bikabe kusu lə bɛlɛ
əsuə kukɔnɔ, bə lə befo ola boto.

8 Fɛɛ nnya nso bofe enso kenke ni bə bikala bətsyuə kafo faa. Itsyise
lelabi əətəkə ɔyimitsyuə eto kabua kpə ka uyifo kato.
9 Befo mi bayimitsyuə kafo faa, bɔwɔnɔnɔ saa mankɛ.
10 Mi nti eto utsyuə saa áfo ətəsa ate ate itsyi lə Onanto ɔflɔ. Nya fe
unyɛsiə sɛɛ saa wə laalɛ ətəsa ate ate nyamfo ola kətə Onantoo, biyifo
ətəsa nyamfo eto keyifo, bə lə ibə kutəkə itə mi bətsyuə.
11 Lə utsyuə lɛ Anantotiki budii, udi nnya fe kase Onanto dítə wə nkə udi
nnya utə betidi. Nya lə utsyuə lɛ kesumu eto keyifoo, uyifo ke ku əsuəale
nnya Onanto dífi útə wə nkə uyifo ke əsuə, itə lə befi atɛsə bətə Onanto
lefe saa ɛyɛ lə Yesu Kristo, wə eto ale ni diyənde ku əsuəalə idu manlo isu
manlo. Ibə itə.

Binyə Kanyi Fe Kristo Seka.

12 Mɔ bayimi lala, kase banlɛ mi boto kabe bɛnlɛ kanyi bunyə keklekee,
yenyifo mi naa bənkə lesa nə bɛnnlɛ kusi bobe kətəə, məəmbə tɔ lə
kutsyuə saa əsuə inyə.
13 Bomu lə nyamfo esoo, binyə disuənyuə bə mi tsya lɛ kanyi bunyə fe
Kristo ke seka, bə lə ɔbɔ lə wə diyənde əsuəə, mi tsya ebofo disuənyuə
bunyə kato keyuluu.
14 Binyə disuənyuə lə betidi áka mi se bintəkəko Kristo eso. Itsyise
diyənde eto Lɛwɔnɔ nə ni Onanto eto Lɛwɔnɔ siko mi.
15 Lə mi utsyuə əənyə kanyii, yenyifo bə uyifo uwudifɔ, uyu, obuayifo,
nye nwə laakpe ditiki nə dimanle wə kɛnyɛ eso.
16 Fɛɛ lə biənyə kanyi lə mi bafokanɔfɔ esoo, biəntə lə ɛlɛ mi kofani.
Bomu bəsɔ Onanto ani bə Kristo eto diye teke fə lə əsuə.
17 Lefe nəmə eboyo elo bə betsyiko lekpokponkpo nəmə kasɔ, nya
Onanto eto betidi əsuə yuutsyə kasɔ itsyiko. Lə betsyiko kasɔ itsyi lə bo
əsuəə, ntsyə yuutsyə itə mba dímamfo Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə banɔ?
18 Bawɔni bakpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue bənkə,
“Lə ite məə, bə yɔɔkɛ ale fɛ betidi sɛɛ lə bənyə bofoo,
ntsyə yuutsyə itə babuayifo ba dímamfo banɔ?”
19 Lə nyasoo, mba ləənyə kanyi ka diyifo Onanto eto lelabii, lə mə asa
sɛɛ buyifo əsuəə, lə befi mə əsuə bakpe lə nwə díyifo mə lə kɔni kenke,
nwə leeyifo lefe saa lə wə kɛnyɛtsyətsyə əsuə.

5

Bikalɛ Onanto Eto Bebi Ola.

1 Mɔ kosate nwə ni bafokanɔfɔ eto uninə lə mi ntii, nla miə maalɛ
bafokanɔfɔ eto beninə ba nkpe mi lenti kɔlɛ. Mɔ kosate ənyə kase Kristo
dínyə kanyi, nya lə bələkə wə batee, muunyə kedikɔ lə wə diyənde nəmə
kəmiə. Nla miə maatɛyi mi minkɛ,
2 bɛlɛ Onanto eto bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə béfi bákpe mi lə kɔni bə
bebe ola ku kafo faa, fe kase Onanto lɛtɔ utsyiko mi ɔflɔ. Bienyifo keyifo
kamfo bə lə bifi bɛbɛbɛ kutəkə ko dimənńyə itə, bomu biyifo ke ku kesumu
seka.
3 Bienyifo ke bidi sɛkplɛ lə mba béfi bákpe mi kalɔ əsuə, bomu bete
ditsyəbi sɛɛ itə basamu eto etsyukpa nnya nkpe mi kalɔ.
4 Nya lefe nə Kristo, Nwə Laayɛnko Basamu eto Uninə Kenke luubəə, lə
uti mi lekankpakpa kosate nəmə, nə ni nə laambia kulefe.

5 Nko ke ini itə mi lekososa tsya nɛ, bə bebokosə əsuə kasɔ bitə
bafokanɔfɔ ninə ba eto kalɔ benkpe. Mimblɛ kenke bebokosə əsuə kasɔ
bitə bətsyuə lə mi eyifosa əsuə. Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi
nkə,
“Onanto əəńyə lə mba laabesə əsuə kato əsuə,
fɛɛ woawunsəko mba laabokosə mə əsuə kasɔ.”
6 Nyaso beboksə mi əsuə kasɔ bɛkɛ lə Onanto eto kɔni kekleke komə
kalɔ, bə lə obesə mi kato lə wə lefe sɛɛ əsuə.
7 Bifi mi asa nnya kenke laakpé mi bulə bekpe lə Onanto eto ani, itsyise
wə laalɛ mi ola.
8 Bitəkə ənə, bisiə bikabe kusu. Mi olo Obonsam lɛ botsyilama kafa, kato
ɔkɔɛ fe tsyata, nya ɔnlɛ utidi bɔbɛbɛ nkə lə usənsə ɔyimi. 9 Bifi bofokanɔ
kekleke bińyə lə wə əsuə, se binyi biə mi bayimi bafokanɔfɔ lə kawunsiə
kenke tsya kpé lə kanyinyənyə kamfo ke eto okle əsuə.
10 Fɛ lə binyə kanyi kamfo itə lefe kliminti kamaa, Onanto, nwə eto lefonə
ləmbə kalokɔ, wəə lékpadi mi nkə bibə binyə kedikɔ lə wə diyənde manlo
nə diyifo lɔni ku Kristoo, wə kosate əbɔflɔsə mi, okpe mi nkə ale lə binyə
kekleke.
11 Wə ni əsuəale idu manlo isu manlo. Ibə itə.

Bokla Fɛfɛ

12 Nlɛ kukue kliminti komfo bɔwɔni kətə mi ɛyɛ lə Silvano wə mimfi fe
ɔyimi wə lefo ɔnɔ əsuə. Nla miə maakpe mi nkɛale ku nnya mɔ kosate
dínyə miə Onanto eto lefonə kosate nəmə ni nəmfo. Nyaso bińyə kekleke
lə nnya əsuə.
13 Mi bafokanɔfɔ tsyuə ba tsya Onanto díləkə lə Babilonia eto kasɔ ku
mɔ ubi Marko bə bəəsiəsə mi o-o.
14 Bɛbuta bətsyuə lə bisiəsə bətsyuə ku bafokanɔfɔ eto lelabi.
Diyuəsə lə disiəko mimblɛ ba kenke diyifo bani ku Kristo.

2 PETRO
Kukue Nuəfə Ko Petro Lɛwɔni

1 Mɔ, Simon Petro, wə ni Yesu Kristo eto uyifoyifo ku ɔtɔnkpe, mɔ ni
nwə nlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə mimba ɛyɛ lə Onanto ku Ofomfokətə
Yesu Kristo eto kasɛyifoyifo əsuəə, dítə bínyə bofokanɔ bo lefo koya fe bo
bole bomfo eto okle.
2 Onanto lə usi unə mi kafo eso mmə, nya lə utə mi diyuə kpə ɛyɛ lə mi
Onanto əmə ku Bonamute Yesu eto bote əsuə eso.

Kase Onanto Lékpadi Nya Úləkə Betidi.

3 Onanto éfi wə kosate eto əsuəale útə bo lesa saa nə loofe itə bo faa lə
bo nkpə əsuə, bə lə bofó nkpə busiə fe bafokanɔfɔ. Úyifo nyamfo itsyise
buyi wə nwə lékpadi bo nkə bunyə kedikɔ lə wə kosate eto diyənde ku
kasɛɛ kəmiə.
4 Onanto áyɛ lə kusu komfo əsuə útə bo ətəsa kpaa nnya lefo koya, nnya
eto kɛnyɛ útsyə bo, bə lə bofó bɔyɛ lə ətəsa nyamfo əsuə buləkə bo əsuə
butsyiko lə asa bua nnya laalɛ utidi ɔkɔɛ kabiasɛ wə lə kawunsiə kamfo
əsuə. Bə ɛyɛ lə nnya əsuəə, lə bubə bofiani mba luunyə kedikɔ lə Onanto
eto ditsyəbi nəmə kəmiə.
5 Lə nsusu sɛɛ bomfo əsuə esoo, bekpe otsyekle saa biofó lə bifi
kasɛyifoyifo bɛwunsəko ku mi bofokanɔ. Nya lə bifi kobetete bɛkɔ lə
kasɛyifoyifo əsuə.
6 Nya lə bifi əsuəkatotəkətəkə bɛwunsəko kobetete, lə bifi utukpekpe
bɛwunsəko əsuəkatotəkətəkə, lə bifi Onanto sikpitete bɛwunsəko
utukpekpe.
7 Sɛyimila wunsəko Onanto sikpitete, nya lə lelabi lə lɛwunsəko sɛyimila.
8 Ǝtsyəbi nyamfo lefe itə mi nɛ nya lə nyamblɛ kenke aka mi kɔni nya
yefo disiə isiə lə mii, yuutə mi eyifosa ebokpa wuee, nya yɔɔbɔ kutəkə se
binyi Bonamute Yesu Kristo eso.
9 Nya lə utsyuə əmbə ditsyəbi nəmfoo, nyalɛ utidi əmfo ənnyə asa
kukɔnɔ, eso weemunyə asa lə katsyontsyokɔ. Itə bə ótasuə nkə Onanto
əflə abua nnya úyifo kɔ bewui.
10 Nyaso, mɔ bayimi, bekplatsya lə bińyə kekleke eso kɔ, itə lə Onanto
eto bokpadi bo ókpadi mi nya úləkə mii, menyifo ebimbale, nya lə biyifo
nkoo, nyafɛ biemubə kama lə mi bofokanɔ əsuə nɛ.
11 Lə biyifo nkoo, biunyə kusu wuee bidufə Bonamute ku Ofomfokətə
Yesu Kristo eto seka kedikɔ manlo siamə əsuə.
12 Ite bə bíyi nyamfo koko nya bíkabɔ keyudu lə mi bofokanɔ əsuə tsyaa,
nyifo nnya minkə muukaklomasə mi asa nyamfo lefe saa.
13 Nya se minsi minkpe nkpə koo, yɔɔlɛkɛ bə nkaklomasə mi asa nyamfo
nya lə nkasanklisə mi lə nnya əsuə.
14 Nyi minkə ibu sɛkɛ lə mbɔ lə əsuə eto sinə siamfo əsuə fe kase
Bonamute Yesu Kristo lɛtɛyi mɛ okpasə.
15 Mɔɔbɛbɛ kusu saa ko əsuə biokakloma asa nyamfo lefe saa lə mɔ ukpə
kama ntsyə.

Bo Kosate Ǝnyə Yesu Eto Diyənde Nəmə Ku Bo Ǝnəmi.

16 Etiki nnya bɔ́tɛyi mi itsyi lə Bonamute Yesu Kristo eto businkli kəbə
lə əsuəale kplɛ əsuəə, menyifo etiki woenwoe. Bo kosate dínyə wə ku bo
ənəmi lə wə sɛkplɛ əsuə.
17 Búńyə mfó lə lefe nə Anto Onanto dífi dibu ku diyənde útə wə.
Nya ɔkɔɛ lɛbɔ útsyi diyənde kenke eto Onanto ɔflɔ nlɛ bɔtɛyi nkə, “Nyə
nwəmfo ni mɔ ubi lala, wə əsuə məənyə disuəyuə nɛ.”
18 Bo kosate lɛnɔ ɔkɔɛ əmfo lɛbɔ utsyi kato, lə lefe nə bɔ́kɛ lə wə ɔflɔ lə
kɔtini kɛnkɛ komə əsuə.
19 Nyamfo eso busi bófo Onanto eto bənyɛləkətidi eto etiki nnya bábe
letsya bətsyə enso nɛ. Bekplatsya lə bɛlɛ letsyabebe nəmə fe okandiɛ
wə nlɛ buyənde lə ketuntu əsuə, isu ese lə kolensiənto ko kalesiəsiə eto
sefandebi luubɛ siyənde lə mi ketu kəmiə.
20 Lesa nə lefe ele bə binyə bitsyə lekpo ni bənkə, kuutsyuə saa antaka
mmə ete uləkə Onanto eto katɛyikətsyə ka nkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ əsuə
kasɔ lə wə kosate eto kobetete əsuə.
21 Itsyise Onanto eto katɛyikətsyə eto ditiki saa méntsyi lə utidi kuutsyuə
eto lelabi əsuə díbə. Bomu Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛyɛ lə betidi əsuə
bátɛyi kɛnyɛ ka ditsyi Onanto ɔflɔ kəbə bətsyə.

2

Petro Álɛ Bafokanɔfɔ Kɔlɛ Lə Bidiabidia Eto Bateasa Ɜsuə.

1 Fe kase bidiabidia eto bənyɛləkətidi lɛkɛ lə betidi nti kɔɔ, nko ke
bidiabidia eto bateasa lɔɔbɔ bakɛ mi lenti nɛ. Bɔɔyɛ lə awɛsu bate
bidiabidia eto asa nnya laabiasə betidi eto bofokanɔ. Nya bɔɔni Bonamute
wə díləkə mə kulaa tsya. Mə eyifosa nyamfo ebutə batsylɔsə əsuə mlə.
2 Betidi kpə ebutəkəko mə nkpə bua siəsiə kama, nya lə bateasa eto
eyifosa esoo, betidi ebɔtɛyi asa bua bəńyə lə kɔnukualɛsu komə əsuə.
3 Se bateasa bamə dífi kənənsɛ bətəkə lə atabi bɔbɛbɛ əsuə esoo, boowoe
etiki nnya ni bidiabidia befi bənyə kutəkə lə mi əsuə, Onanto ébolo mə
dikpi koko, nya úkəmuə utsyuə əsuə itə mə bɔtsylɔsə!
4 Onanto mémfi ɔ́tsyɛ wə batɔnkpe ba léta wə bebu. Bomu okpé mə lə
amana óto mə ɔ́kpe lə ute kəmiə lə kaka lena tũũ isu ese lefe nə okponko
mə lekpo.
5 Nko ke Onanto dímənyə betidi ba dísiə nkpə kɔ lə kawunsiə kamfo
əsuə kaminsə se báni nkpə sɛɛ busiɛ eso. Bəntə Onanto dibu esoo, útə
ɔsɔmi áni nya ntu díyi bófo kawunsiə kenke nya betidi lɛtsylɔ. Ini Noah
wə lébe nkpə sɛɛ siəsiə letsya útə betidi bamə ku bitidi ekuanse bamba
ba Onanto díləkə hã díbu.
6 Onanto álo Sodom ku Gomora dikpi nya útə ute lɛtsylɔsə imənkplɛ inuə
nyamfó kenke káfiani ntɔ, úfi óte lesa nə luutu betidi ba lɛni bə bembufi
dibu bətə wə.
7 Onanto ələkə Lot wə ni utidi sɛɛ, nwə betidi bamfó eto nkpə bua siəsiə
díkelə lə lɛkɔɛsi.
8 Utidi sɛɛ əmfo ákɛ lə mə nti lefe saa. Ɔnɔ nnya kenke nlɛ bubə, nya
únyə nnya ku wə ənəmi tsya, itə bə betidi bamfó eto nkpə bua siəsiə bomə
əkələ wə tinti lə lɛkɔɛsi.
9 Nyamfo lɛ bote kase Boanto laafo betidi sɛɛ buləkə ketsyiko lə botokabe
bo əsuə bankpe ku kase waalɔ babuayifo kətsyə itə lefe nə Lekpoyi Fɛfɛ
looyo itə mə kotonənə.

10 Nya mba wuunə koto enso ni mba ləətəkəko əsuə eto sinə biabia eto nkpəsiasiə kama nya baani beentsyue Onanto eto afi koto. Bidiabidia eto bateasa bamfo kpé ale nya bembu kulesa ku diyənde eto əsuəalə nnya nkpe kato bomuu, baaka mə kulaa tsya.

11 Fɛɛ Onanto eto batɔnkpe ba nkpe əsuəalə nya bankpe kɛnyɛale banso bidiabidia eto bateasa bamfo kulaa tsya anla əsuəale nnya nkpe kato kɛnyɛ, kaaka mə lə Boanto eto ənəmi.

12 Betidi bamfo eto okle te fe bebutubuki ba lenyi kobe ba boofo bumuə kalo, nya bəəńyə lə lesa saa nə bannɔ kasɔ əsuə nya beedi etiki bua saa eto okle. Bɔɔtsylɔsə mə fe kase baalo bebutubuki seka.

13 Boonyə kanyi fe kase bətə betidi dínyə kanyi ke. Beedi nkpe keyifo lesa saa nə ke baala lə nkɔminti tsya itsyise beefi nnya fe lesa nə lookpe mə disuəyuə. Beyifo mba leeyifo afanisa ku mba leeyifo asa nnya laannɔ bobe. Baakɔ ku mi mba nlɛ eyi budi nya bəənyə disuəyuə lə mə asa bua nnya beeyifo əsuə.

14 Bakpé disənkpo eto ənəmi nya beeyifo lebua lefe saa nya yennlə mə. Baawɛ betidi ba eto bofokanɔ ləmbə ale kakpe lə lebua əsuə. Mə ketu emmi kulefe. Onanto ékudi betidi bamfo sitinti!

15 Báyani kususɛ bətsyə nya bánya kusu! Bəətənko Onanto eto unyələkətidi Baalam wə ni Boer eto ubi eto ditsyəbi kama. Waala atabi nnya wuunyə lə asa buayifoyifo əsuə.

16 Lə nyaso Onanto əyənki ókpe wə lə lebua nə úyifo əsuə. Wə Baalam kosate eto ɔflimu édi wə etiki lə utidi eto ɔkɔɛ əsuə nya úti wə kusu lə disibiabia eto asa nnya ɔnlɛ buyifo əsuə.

17 Betidi bamfo eyifo fe etubiə nnya lensianyifə ntu, fe asɔmiloku nnya ufiebi lekpa ɔnyɛko. Onanto ébu kəsiəkɔ utsyə mbamfo eto okle lə ketuntu tũũ kəmiə.

18 Beedi etiki bimba kabesə əsuə kato. Nya beedi akɔɛntiki nnya laabiasə utidi əsuə, kawɛ mba nlɛ bɔbɔ lə betidi ba nsi nkpə bua əsuə eto nti kakpe.

19 Bidiabidia eto bateasa bamfo əətsyə mə kɛnyɛ bənkə bootə bənyə əsuə buusiə lə mə əsuə əsuə lə lefe nə eto lefe mə kosate nsi nkpə bo loobiasɛ mə bafiani ndomufɔ, itsyise lesa nə eto kalɔ fankpee, aafiani ni ndomunyə.

20 Lə bətsyuə əbə bate Bonamute Yesu Kristo wə ni Ofomfokətəə, nya bənə mə əsuə bələkə lə asa nnya laanansə etidisuə lə kawunsiə kamfo, nya yanklɛ fɛ asa nyamə disinkli ibə imuə mə itəkə mə katoo, bəəbə kəsiə nkpə bo lə kalosəkɔɔ, laabia kaso mbo bəsiə kɔ.

21 Lə nnya ete betidi bamfo dímante kulesa itsyi lə nkpə sɛɛ siəsiə eto kusu əsuəə, eni ɛlɛkɛ itə mə, eso bə lə bate kusu sɛɛ komə fɛ lə besinkli lə kɔfi kɛnkɛ ko Onanto lékpe mə eto kama.

22 Lesa nə díbə mə lə əsuə ələkə ete wuee lesa nə akpa nyamfo nlɛ bɔtɛyi bə, “Okpa esinkli ɔlɛ wə kala budi,” nya “Okplako wə bəfləsə ntu kukɔnɔ esinkli úsu ɔlɛ kota boke.”

3

Bińyə Bikabe Kusu Itə Bonamute Yesu Kristo Eto Businkli Kəbə.

1 Mɔ bayimi lala, nyamfo ni kukue nuəfə ko minlɛ bɔwɔni kətə mi nɛ. Lə ekue ənuə nyamfo əsuəə, nkplatsya miə lə nsi nnə mi nsusu nsuko asa sɛɛ nyamfo əsuə lə ekpako mi wuee.

2 Nla miə lə nklomasə mi etiki nya Onanto eto bənyɛləkətidi kɛnkɛ lɛtɛyi
lə lefe nə lefe mə, ku lesa nə batɔnkpe bamə lété mi itsyi lə Bonamute we
ni Ofomfokətə əsuə.
3 Tutɛɛ, bitə lə ekpako mi wuee biə, lə eyi fɛfɛ nyamfo əsuəə, betidi
bətsyuə ebubə ba difi mə əsuə bətə mə əsuə eto sinə eto afanisa yifoyifo.
Boomə mi.
4 Nya bɔɔtɔ mi bənkə, “Nwə dítsyə kɛnyɛ nkə ɔlɛ bubə nkpə, sieti onkpe?
Itsyise idu lefe nə bo bana mə díkpe ibə ese mmi, nko ete asa nsi nte fe
kase itsyə taa lefe nə Onato díyifo kawunsiə nɛ.”
5 Beyi fɛ betsyə báni ɔnukualɛ mə bə etiki te Onanto didi nya úyifo kato
ku kasɔ. Wə ke dítə kasɔ lɛbɔ ketsyi lə ntu əsuə nya kabɔ lə ntu əsuə
kankpe.
6 Nya ɛyɛ lə ntuyiyi əsuə nya Onanto lɛtsylɔsə kawunsiə ka kɔ kenke.
7 Onanto eto ditiki nəmə ke dimuə kato ku kasɔ kanlɛ nya ɔnlɛ ke bɔlɔ
kətsyə itə ke botonsə. Ɔlɔ mə utsyə itə diyi nə wookponko betidi ba laante
Onanto lekpo batsylɔsɛ mə.
8 Mɔ bayimi lala, bianta əsuə biənkə lə Onanto eto ənəmii, letekɛkɛ saa
əmbə lə diyi lɔni ku alɛ kɔkpi eto nti. Lə wə ɔflɔɔ, nyamblɛ akate iyifo ani.
9 Lə bətsyuə eto nsusu əsuəə, Onanto annlɛ bɔkɔse lə kɛnyɛ ka utsyə
əsuə. Inni nko ini. Bomu ɔlɛ əsuə butsyə ku mi itsyise waanla nkə
batsylɔsə kuutsyuə saa. Fɛɛ ola nkə utsyuə saa tsyi ɔwuninsə lə ɔyɛ abua
buyifo.
10 Fɛɛ Bonamute eto diyi nəmə ebubə fe kase uyu ləəbə. Diyi nəmfoo, lə
ɔkɔɛ kɛnɛnɛnɛ eto bɔbɔ ketsyi kato əsuə asa nnya nkpe kato ebonya. Nya
asa nnya nkpe kato kenke looto ɛtsylɔ nya asa nnya kenke nkpe lə kasɔ
loonya.
11 Se asa nyamfo kenke loobia mməə, nte betidi ba eto okle ele bə bidi?
Ele bə bisiə nkpə bo diyifo kɛnkɛ lə bifi əsuə bitə Onanto.
12 Nya lə kase binsi bənlɛ kusu bobe itə Onanto eto diyi nəmə bekplatsya
lə dibə mlə. Diyi nəmfoo, kato kenke looto katsylɔ, nya ute loolonsə kato
eto əsuəale kenke ebiasə.
13 Fɛɛ boo, buunyə bukabe kusu itə Onanto eto kɛnyɛ ka úsyə. Kato fɔfɔ
ku kasɔ fɔfɔ ka luubə kaka kasɛyifoyifo sɔ̃ɔ̃ lɔɔkɛ mfó kenke.
14 Nyaso, mɔ bayimi, se bífi mi kusubebe kenke bítəkə lə diyi nəmə əsuə
esoo, bekplatsya lə biyifo mi əsuə kɛnkɛ, kabua saa mankɛ lə mi əsuə lə
Onanto eto ənəmi, lə bɛkɛ lɛ diyuə əsuə ku wə.
15 Ele bə bifi kase Bonamute dífi dibusə útəə, fe kusu ko útə mi nkə lə
bafo mi lə binyə buləkə fe kase bo ɔyimi lala Paulo lɛwɔni útə mi ɛyɛ lə
kobe ko Onanto dítə wə əsuə.
16 Nyamfo ni lesa nə waatɛyi lə wə ekue nnya kenke waawɔni katsyese
mi lə etiki nyamfo əsuə nɛ. Asa ətsyuə nnya waawɔni katsyese kpé ale
nyaso betidi ba lenyi ku mba lənńyə kekleke lə mə bofokanɔ əsuəə, eefi
kasɔləkələkə ka dimamflɔ kətə nnya fe kase beeyifo lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
nlebe ntsyuə. Nyamfo luutə baatsylɔsə əsuə nɛ.
17 Fɛɛ, mɔ balala, bifi biyi nyamfo koko. Nyaso bitəkə ənə bə babuatidi
saa embɔwɛ mi bakpe lə mə abuayifoyifo saa ku mə esubuayɛyɛ əsuə.
Manla miə lə beta bibu lə mi bofokanɔ əsuə!
18 Bomu bisukosə lə bebe lə Onanto eto lefonə ku Bonamute Yesu Kristo
wə ni bo Ofomfokətə eto bote əsuə. Wə boətə dibu idu mɔmɔ isu manlo
manlo. Ibə itə.

1 YOHANES
Yohanes Eto Kukue Tutɛ

Onanto Eto Nkpə Eto Ditiki Ni Yesu Kristo.

1 Bɔlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə mi, ko nyɛ lə Nkpe eto ditiki nə nsi
nkpə itsyi ta kawunsiə eto ketsyikokɔ ke əsuə. Bɔ́nɔ etiki itsyi lə ni əsuə
nya búkənyə ni ku bo ənəmi tsya. Sitinti ini bə búnyə ni ku bo ənəmi nya
búkətidi ni ku bo ani tsya.
2 Se Onanto díləkə ditiki nə ləətə nkpə le lekpelee, búnyə wə nya búdi
etiki itsyi lə wə əsuə. Bóbe letsya lə nkpə manlo bo nkpe lə wə, nya onkpe
lə Anto Onanto əmə ɔflɔ. Nya Onanto díləkə wə óte bo tsya.
3 Lesa nə búkənyə nya bɔ́nɔɔ, ni bɔnlɛ letsya bobe kətə mi nɛ, bə lə mi
tsya lə bibə bɛkɔ ku bo lə lɔniyifoyifo nə əsuə bonkpe ku Anto əmə ku wə
ubi Yesu Kristo.
4 Nyaso bɔnlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə mi, bə disuəyuə nə bɔnlɛ
bunyəə, lə lɛflɔ lelo.

Onanto Ni Diyənde.

5 Mɔmɔɔ, ditiki nə bɔ́nɔ butsyiko lə wə Ubi əmə ɔflɔ nya búfi ni bɔnlɛ
letsya bobe kətə mi ni nkə Onanto ni diyənde, nya ketuntu saa ləmbə lə
wə.
6 Nyaso lə bɔlɛ bɔtɛyi boə buyifo bani ku wə, fɛ busi bunsi nkpə lə
ketuntu əsuəə, nyalɛ bɔlɛ sidia bɔtɛyi lə bo etiki ku lə bo eyifosa əsuə.
7 Fɛɛ lə busi nkpe lə diyənde əsuə fe kase unsi lə diyənde əsuəə, nyalɛ
ete bə busi lə lɔniyifoyifo əsuə ku bo bayimitsyuə. Nya Yesu Kristo wə ni
wə Ubi eto kɔtɔ əflə lebua saa lebua lə bo əsuə kúwi.
8 Lə bɔ́tɛyi boə lebua saa əmbə lə bo əsuə, bɔ́wɛ əsuə nya bɔnnlɛ
ɔnukualɛ bɔtɛyi.
9 Fɛɛ lə buləkə bo abua kasɔ butə Onantoo, wɔɔyɛ lə wə kɛnyɛtsyətsyə
əsuə uyifo lesa nə lɛlɛkɛ utə bo, wuufi bo abua ɔtsyɛ bo, uflə nnya uwui
lə bo.
10 Fɛɛ lə bɔni boə lebua saa mbə bo lə əsuəə, nyalɛ bútəkə Onanto sidia,
nya wə ditiki əmbə lə bo əsuə.

2

Yesu Kristo Eyifo Bo Ɔwunsəkotsyuə.

1 Mɔ bebi lala, nlɛ nyamfo bɔwɔni katsyese mi bə lə bienyifo lebua. Fɛɛ
lə utsyuə éyifo lebuaa, bokpé utsyuə wə ləəńyə lə bo kɛnyɛ kalɛ Onanto
lekpakpa kətə bo. Wə ni Yesu Kristo wə ni ɔsɛɛ əmə.
2 Nya Kristo kosate ni nwə əsuə Onanto laayɛ kefi bo abua katsyɛ bo.
Inni bo mate eto ale ete woefi katsyɛ, bomu kawunsiə kenke eto betidi eto
ale.
3 Lə butsyue Onanto eto afi kotoo, eté bə buyi wə.
4 Lə utsyuə lə bɔtɛyi nkə, “Nyi wə,” fɛɛ woenyifo lə wə afi əsuəə, utsyuə
əmfo eyifo odia. Nya ɔnukualɛ saa əmbə lə wə.
5 Fɛɛ utsyuə saa ke leetsyue wə ditiki koto, wə lelabi itə Onanto ni nə
lɛflɔ nɛ. Bitə lə ntɛyi mi kase boate boə buyifo bani ku Onanto nya ni
benkə,

6 utsyuə saa ke laatɛyi nkə uyifo ɔni ku Onanto, ele bə usiə nkpə fe kase
Yesu Kristo dísiə.

Ele Bə Siə Nkpe Lə Diyənde Ǝsuə.

7 Mɔ balala, nnya minlɛ bɔwɔni katsyese mi enni kɔfi fɔfɔ. Bomu kɔfi
koko ko nte taa kasɔ ketsyikokɔ ke. Kɔfi koko komfo eyifo nko fákanɔ taa
kɔ.
8 Fɛɛ kɔfi ko minlɛ bɔwɔni kətə mi mfoo, lə sitinti kuyifo kɔfɔfɔ itsyise
ko ɔnukualɛ yɛ lə Kristo ku mi tsya əsuə. Itsyise ketuntu kamə lɛ bofe nya
diyənde nəmə kosate fe lɛlɛ buyənde.
9 Nya utsyuə saa ke laatɛyi nkə okpé lə diyənde nəmə əsuə fɛ weekisi
wə ɔyimitsyuəə, si okpé lə ketuntu əsuə ibə ese mɔmɔ.
10 Nya utsyuə saa ke laala wə ɔyimitsyuə, kpé lə diyənde əsuə, nya
kulesa əmbə lə wə nə luutə bə utsyuə bamba dufə lə lebua əsuə.
11 Fɛɛ utsyuə saa wə leekisi wə ɔyimitsyuəə, kpé lə ketuntu əsuə, nya
ɔnyɛ lə ke kəmiə. Nya unyi kaka ɔntɔ, itsyise ketuntu kamə ətə óba ənəmi.
12 Mɔ bebi lala, nlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə mi
lə bete biə ɛyɛ lə Kristo əsuəə, Onanto éfi mi abua ɔtsyɛ mi.
13 Antomə, mi minlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə nɛ
itsyise biyi Kristo wə nsi nkpə taa kasɔ ketsyikokɔ əmə.
Nya nko əmə ke minlɛ bɔwɔni kətə mi bakosobi nɛ itsyise bítəkə
Obuale əmə tsya kato.
14 Nya mi, mɔ bebi lala,
nlɛ mi kukue komfo bɔwɔni itsyise biyi Anto əmə.
Mi antomə, mi minlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə
itsyise biyi Kristo wə nsi nkpə taa kasɔ ketsyikokɔ əmə.
Nya mi bakosobi, nlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə
itsyise bekpé əsuəale,
nya Onanto eto ditiki nəmə nsi nkpə lə mi
nya bíkətəkə Obuale əmə kato.
15 Biemfi lelabi bitə kawunsiə kamfo nye kulesa nə nkpe lə ke, itsyise
utsyuə saa ke laala kawunsiə kamfoo, anla Anto əmə.
16 Lesa saa nə ni kawunsiə kamfo eto lele ni fe asa bua nnya laalɛ utidi
ɔkɔɛ, asa bua nnya betidi ləənyə nya nnya akɛ mə ɔkɔɛ ku lesa saa nə
nkpe lə kawunsiə nə əsuə utidi laabesə əsuə katoo, nyamfo eto kuditsyuə
mentsyi Anto əmə flɔ. Bomu nyamblɛ etsyi kawunsiə mfo.
17 Kawunsiə kamfo ku kə asa nnya laalɛ utidi ɔkɔɛɛ, əbə ɛlɛ bofe. Fɛɛ
nwə leeyifo lə Onanto eto lelabi əsuəə, ebusiə nkpə lefe saa.

Mimblɛ Kenke Yi Onanto Eto Ditiki Nəmə Kosate.

18 Mɔ bebi lala, kawunsiə kamfo eto kalosəkɔ eboyo kalo! Nya fe kase
bátɛyi mii, bíɔnɔ biə Kristo eto olo əmə ébubə, nya mɔmɔɔ, Kristo eto balo
kpə ébubɛ bakpe. Nyaso buyi boə kawunsiə eto kalosəkɔ ebɔfi.
19 Lə sitintii, betidi bamfo əmbə lə bo ditsyukpa nəmfo əsuə, nyaso bábɔ
bo lə nti nɛ. Lə bo betidi kosate benii, eni besi bakpé lə bo nti. Fɛɛ mə
budu lə bo nti lɛ bote nkə mə nti eto kuutsyuə menyifo bo ole.
20 Fɛ mii, Kristo éfi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nəmə ókpé mi lə əsuə, nya mimblɛ
kenke nyi ɔnukualɛ eto ditiki nəmə.
21 Inni lə kase binnyi ɔnukualɛ əmə eso minlɛ Ditiki Sɛɛ nəmfo bɔwɔni
katsyese mi, bomu se binyi ni eso. Nya binyi tsya biə sidia saa eni Ditiki
Sɛɛ nəmə.

22 Nya owoe ni odia əmə? Odia əmə ni nwə lɛni nkə Yesu eni Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə. Utidi əmfo eto okle tututu ni Kristo eto olo nɛ.
Nya wə ni nwə lɛni Onanto ku wə Ubi əmə nɛ.
23 Itsyise nwə ke lɛni Ubi əmfo áni Anto əmə tsya. Nwə ke léfo Ubi əmə
ɔ́nɔɔ, áfo Anto əmə tsya.
24 Bebe kukɔnɔ biə ditiki nə béfo idu taa kasɔ ketsyikokɔ eyo mɔmɔɔ,
edufə mi lə akɔɛsi kenke. Nya lə bɛlɛ nnya kukɔnɔɔ, nyalɛ biusiə nkpə lə
Ubi əmə ku Anto əmə eto lɔniyifoyifo əsuə lefe saa.
25 Nya nkpə manlo bomfo ni kɛnyɛ ka Kristo dítsyə nkə wuufi utə bo nɛ.
26 Nlɛ nyamfo bɔwɔni kətə mi itsyi lə betidi ba loola bə baawɛ mi bakpé
eso.
27 Fɛ mimii, Kristo eto Lɛwɔnɔ nə ókpo lə mi əsuəə, áfo disiə lə mi əsuə
kenke. Lə nyasoo, yensife bə kuutsyuə saa lə usi ote mi kulesa bio. Itsyise
wə Lɛwɔnɔ nəmə aate mi lesa saa. Nya asa nnya diate eyifo ɔnukualɛ nya
sidia saa ləmbə nnya əsuə. Nyaso bitsyue koto lesa nə Lɛwɔnɔ nəmə léte
mi lə bisiə lə lɔniyifoyifo ku Kristo əsuə.
28 Nko ini nɛ, mɔ bebi lala, biyifo lɔni ku Kristo bə lə lefe nə ɔɔbɔ ubəə,
biofo bɔbɔ kəńyə lə wə ənəmi ku utu wuee kofanimante lə Diyi nəmə əsuə.
29 Lə biyi biə Kristo eyifo ɔsɛɛ, ele bə befo bɛnɔ biə utsyuə saa wə leeyifo
asa lə kusu sɛɛ əsuə, eyifo Onanto eto ubi.

3

Buyifo Onanto Eto Bebi.

1 Bebe kase sɔ̃ɔ̃ Anto Onanto laala bomba léfo Yesu bɔ́nɔɔ. Nyaso
waakpadi bo nkə wə bebi nɛ. Nya boyifo Onanto eto bebi sitinti. Nnya
eso kawunsiə eto betidi lenyi bo ni bənkə, benyi Onanto.
2 Mɔ bayimi lala, mɔmɔɔ, buyifo Onanto eto bebi. Fɛɛ betidi ba eto okle
buubə bofiani, Onanto mənləkə óte bo tɔ. Fɛɛ buyi buə lefe nə Kristo
luubəə, buutsyə fe wə ke seka. Itsyise buunyə wə fe kase unte sitinti.
3 Nya utsyuə saa ke nkpe kusubebe komfo lə Kristo əsuəə, aalɔ wə əsuə
kətsyəsə kɛnkɛ fe kase Kristo tsya diyifo kɛnkɛ.
4 Utsyuə saa ke leeyifo lebua, aata Onanto eto kɔfi kebu. Itsyise lebua
eyifo Onanto eto kɔfi bota kebu.
5 Nya biyi biə bubə Kristo díbə nkə lə uləkə bo utsyiko lə lebuayifoyifo
əsuə. Nya wəə, lebua saa əmbə lə wə əsuə.
6 Nyaso utsyuə saa ke nsi nkpə lə Kristo əsuəə, ənsiə nkpə keyifo lebua.
Fɛɛ utsyuə saa ke ləəsiə nkpə keyifo lebua, lə bote nkə wənnyə tɔ Kristo,
nya taa mɔmɔ kulaa tsya wante wə tɔ.
7 Mɔ bebi lalaa, biəntə lə kuutsyuə saa lə ɔwɛ mi okpé. Utsyuə saa ke
leeyifo asa lə kusu sɛɛ əsuəə, wə ni ɔsɛɛ fe kase Kristo diyifo ɔsɛɛ nɛ.
8 Utsyuə saa ke nsi nkpə lə lebua əsuəə, eyifo Obonsam eto ole. Itsyise
Obonsam éyifo lebua taa kasɔ ketsyikokɔ kamə ke. Nyamfo eso Onanto
eto Ubi díbə kawunsiə nɛ nkə lə obiasə Obonsam eto eyifosa bua nyamə.
9 Utsyuə saa ke ni Onanto eto ubii, ənsiə nkpə keyifo lebua. Itsyise
Onanto eto ditsyəbi kpé lə wə. Wəmbofo busiə keyifo lebua se Onanto
ni wə Anto eso.
10 Letekɛkɛ nə nkpe lə Onanto eto bebi ku Obonsam eto bebi nti ni bə,
utsyuə saa wə ke leenyifo kasɛɛ nye waanla wə ɔyimitsyuəə, eni Onanto
eto ubi.

Bela Bətsyuə.

11 Kɛnyɛ ka bɛnɔ taa kasɔ ketsyikokɔ ni bənkə, ele bə bola bətsyuə.
12 Yanle bə butsyə fe Kain, nwə didi Obonsam eto ubi, nya ólo wə
ɔyimisani. Nya beso Kain lelo wə? Ólo wə itsyise wə Kain eto eyifosa
mányɛ lə kusu sɛɛ əsuə nya wə ɔyimisani eto eyifosa áyɛ lə kusu sɛɛ əsuə
eso.
13 Nyaso, mɔ bayimi, yenyifo mi naa lə kawunsiə eto betidi ekisi mi.
14 Buyi boə bɔ́bɔ lə ukpe kəmiə bubə busi lə nkpə əsuə. Buyi nko itsyise
boala bo bayimitsyuə. Utsyuə saa wə laanla wə ɔyimitsyuə si nkpə lə ukpe
eto əsuəale kəmiə.
15 Utsyuə saa ke leekisi wə ɔyimitsyuə, uyifo uwudifɔ. Nya mi kosate yi
biə uwudifɔ saa əmbə nkpə manlo lə wə.
16 Ɛyɛ lə nyamfo əsuəə, nya bunyi lesa nə ni lelabi nɛ, nya nnya ni bə
Kristo éfi wə nkpə útə lə bo disi. Nyaso ele bə bo tsya fi bo nkpə butə lə
bo bayimitsyuə eto disi.
17 Lə utsyuə wə nkpe kɔnikalende ənyə nkə lesa ahiã wə ɔyimitsyuə
fɛ wánwunsəko wə bomu útsyi kama ókpé wəə, ntsyə woofo bɔtɛyi nkə
woala Onanto?
18 Mɔ bebi lala, biəntə lə buləkə lelabi bote lə kɛnyɛ fufu eto etiki əsuə
ete. Bomu bitə lə ɛyɛ lə bətsyuə bɔwunsəko lə sitinti əsuə.
19 Ɛyɛ lə nyamfo əsuəə, boote boə buyifo ɔnukualɛ əmə eto bale, nya
buunyə kənyəkɔ lə Onanto eto ənəmi.
20 Lə bo akɔɛsi alo bo dikpi kulaa tsyaa, buyi boə Onanto amɔ oso bo
akɔɛsi, nya unyi lesa saa.
21 Nyaso, mɔ bayimi lala, lə bo akɔɛsi manlo bo dikpii, bokpe kənyəkɔ
ku nkɛale lə Onanto eto ənəmi.
22 Boafo lesa nə boatɔ ketsyiko lə wə ɔflɔ itsyise boetsyue wə afi nyamə
koto nya boeyifo lə wə lelabi əsuə.
23 Kɔfi ko ókpe bo ni nkə bofo wə ubi Yesu Kristo bɔnɔ lə bola bətsyuə
fe kase Kristo lɛtɔ utsyiko bo ɔflɔ.
24 Utsyuə saa ke leetsyue Onanto eto kɔfi koto əsiə nkpə lə lɔniyifoyifo
əsuə ku Onanto, nya Onanto tsya ləəsiəko wə. Nya lə Lɛwɔnɔ nə Onanto
dífi útə bo esoo, buyi boə Onanto si ko bo.

4

Beto Lɛwɔnɔ Saa Bebe.

1 Mɔ bayimi lala, biamfo utsyuə saa wə laatɛyi nkə Onanto eto Lɛwɔnɔ
si lə wə bɛnɔ. Bomu beto mə bebe lə bete lə lɛwɔnɔ nəmə etsyi Onanto
ɔflɔ. Itsyise bidia, bidia eto bənyɛləkətidi éboba bákpo lə kawunsiə eto
kalebe saa.
2 Nya kase fɔɔyɛ ate lə lɛwɔnɔ nəmə etsyi Onanto ɔflɔ ni bə utsyuə saa
laatɛyi nkə Yesu Kristo əbə kawunsiə fe utidinini, kpé Lɛwɔnɔ nə ditsyi
Onanto ɔflɔ.
3 Fɛɛ utsyuə saa ke dímamfo ɔ́nɔ nkə Yesu əbə kawunsiə kamfo fe
utidininii, eto lɛwɔnɔ mentsyi Onanto ɔflɔ. Lɛwɔnɔ nə nkpe wə lə əsuə
eyifo Kristo eto olo eto lɛwɔnɔ. Bɛnɔ biə lɛwɔnɔ nəmə ebubə. Nya mɔmɔɔ,
díubə lekpé lə kawunsiə mfo koko.
4 Fɛɛ, mɔ bebi lala, biyifo Onanto eto bale nya bítəkə bidiabidia eto
bənyɛləkətidi kato itsyise Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə nkpe lə mii, kpé kɛnyɛale leso
mba ni kawunsiə mfo eto betidi eto lɛwɔnɔ.

5 Se ini kawunsiə mfo betsyi esoo, kawunsiə mfo eto asa əsuə ete beedi
etiki ketsyiko, nya mba ditsyi kawunsiə mfo leetsyue mə koto.
6 Fɛ boo, Onanto eto bale buni. Utsyuə saa wə nyi Onantoo, eetsyue bo
ditiki koto, nya nwə ke leni Onanto eto olee, entsyue bo koto. Nyamfo
ni kase boənyə kətsyə lekpoo, Lɛwɔnɔ nə ni ɔnukualɛ eto lele ku nə ni
bidiabidia eto lele.

Nyamfo Ləələkə Onanto Eto Lelabi Kate Nɛ.

7 Mɔ bayimi lala, bitə lə bola bətsyuə. Itsyise lelabi etsyi Onanto ɔflɔ.
Nya utsyuə saa wə laala utidii, eyifo Onanto eto ubi, nya unyi Onanto tsya.
8 Nya utsyuə saa ke laanla betidii, enyi Onanto. Itsyise Onanto eyifo
lelabi.
9 Kusu ko Onanto lɛyɛ úləkə wə lelabi ote bo ni bə ótsyese wə Ubi lala
ɔni əmə kplo lə kawunsiə, bə ɛyɛ lə wə əsuəə, lə bunyə nkpə manlo.
10 Ɛyɛ lə nyamfo əsuəə, nya bóte lesa nə ko ni lelabi nɛ. Inni lə kase
boala Onanto bomu bə waala bo nya ótsyese wə Ubi nkə lə ɛyɛ wə əsuəə,
lə ufi bo abua batsyɛ bo.
11 Bayimi lala, lə mmə ni kase Onanto léla boo, nyalɛ ele bə bola bo
bətsyuə.
12 Kuutsyuə mənyə tɔ Onanto unyə. Fɛɛ lə boala bətsyuəə, Onanto eyifo
ɔni ku bo, nya ɔflɔsə wə lelabi lə bo əsuə.
13 Buyi sitinti boə bokpé lə Onanto əsuə nya wuutsya nkpe lə bo, itsyise
úfi wə Lɛwɔnɔ útə bo.
14 Búnyə nya búfi nnya bóbe letsya butə bətidi bamba boə Onanto
átsyese wə Ubi nkə lə ubə ofiani Ofomfokətə itə kawunsiə kenke.
15 Lə utsyuə ələkə ote nkə Yesu eyifo Onanto eto Ubii, ete bə Onanto kpé
wə əsuə nya wuutsya nkpe lə Onanto əsuə.
16 Nya bunyi nya bófo lelabi nə Onanto dífi útə bo bɔ́nɔ. Onanto eyifo
lelabi, nya nwə nsi nkpə lə lelabi əsuəə, si nkpə lə lɔniyifoyifo əsuə ku
Onanto nya Onanto tsya nsi nkpə lə lɔniyifoyifo əsuə ku bo.
17 Nyamfo eso ele bə lelabi flɔ lə bofo əsuə, bə lə bofo buńyə kekleke lə
Lekpoyi Fɛfɛ nəmə əsuə, itsyise bo nkpəsiəsiə lə kawunsiə mfo akateko
Kristo eto nle.
18 Sikpitete saa əmbə lə lelabi əsuə. Bomu lelabi nə lɛflɔ aala sikpitete
katsyese kama. Nyaso nwə laate asa sikpi eto lelabi mamflɔ lelo, itsyise
sikpitete ku kotonənə ayɛnko bətsyuə.
19 Boala Onanto itsyise wə leka bo bola.
20 Lə utsyuə aatɛyi nkə waala Onanto fɛ weekisi wə ɔyimitsyuə, odia
uni. Itsyise utsyuə saa wə laanla wə ɔyimitsyuə wə wəənyə ku ənəmi,
ntsyə woofo Onanto wə wəənnyə ku ənəmi bola?
21 Kɔfi ko Kristo dítə bo ni nkə, utsyuə saa ke laala Onanto, ele bə ola
wə ɔyimitsyuə tsya.

5

Bo Bofokanɔ Ɜtəkə Kawunsiə Kato.

1 Betidi ba kenke lefo banɔ bə Yesu ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyəə,
eyifo Onanto eto bebi. Nya utsyuə saa ke laala antoo, ala wə ubi tsya.
2 Nyaso lə boala Onanto nya boeyifo lə wə afi əsuəə, eté bo boə boala
Onanto eto bebi tsya.

3 Lə buyifo lə Onanto eto afi əsuəə, ete bə boala wə. Onanto eto afi əsuə
buyifoo, enni lesa nə nso ale bɔkɛ.
4 Itsyise utsyuə saa wə ni Onanto eto ubi, ətəkə kawunsiə kamfo kato.
Nya boafo nyamfo buyifo ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə.
5 Nya owoe loofo kawunsiə kato butəkə? Nwə hã te léfo ɔnɔ́ nkə Yesu
ni Onanto eto ubi.

Adansiɛdidi Lə Yesu Ǝsuə.

6 Yesu Kristo ni utidi wə díbə kawunsiə lə ntu ku kɔtɔ əsuə, nya ntu
ɛyɛ lə ntufləsəfləsə eto lekpa əsuə ku kɔtɔ ɛyɛ lə wə ukpe əsuə. Wəəmbə
lə ntu mate əsuə, bomu lə ntu ku kɔtɔ əsuə. Nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ kosate
lɛ adansiɛ budi kate nkə nyamfo eyifo sitinti, itsyise Lɛwɔnɔ nəmə eyifo
ɔnukualɛ.
7 Badansiɛ itsyə nkpe.
8 Mə ni Lɛwɔnɔ nəmə, ntu bomə ku kɔtɔ komə. Nya mə itsyə bamə lɛ
adansiɛ ani budi.
9 Bofo utidi eto adansiɛ bɔnɔ, fɛɛ Onanto eto adansiɛ kpé kɛnyɛale kaso,
nya wə dídi adansiɛ nyamfo itsyi lə wə Ubi əsuə.
10 Nyaso utidi wə ke lefo Onanto eto Ubi ɔnɔɔ, waafo asa nnya Onanto
lɛtɛyi itsyi lə wə Ubi əsuə ɔnɔ. Fɛɛ utidi wə ke dímamfo Onanto ɔ́nɔɔ,
əənyə Onanto fe odia etsyise wámfo sedansiɛ sia údi lə wə Ubi əsuə ɔ́nɔ
11 Nnya ɔ́tɛyi ni nkə, útə bo nkpə bo ləmbə kalosəkɔ ɛyɛ lə wə Ubi əsuə.
12 Utsyuə saa wə léfo Onanto eto Ubi ɔ́nɔ, nkpə bomfo éboka mi kɔni
nkoko. Fɛɛ utsyuə saa wə dímamfo Ubi əmə ɔ́nɔɔ, embə nkpə bomfo.

Akpe Nkpe Bo Lembolo Kulefe.

13 Nlɛ kukue komfo bɔwɔnɔ kətə mimba léfo Onanto eto Ubi əmə bɛnɔ
lə bete biə nkpə manlo éboka mi kɔni.
14 Boakpé utu, kefi ənə kətəkə lə Onantoo əsuə boə lə bɔtɔ wə lesaatsyuə
ɛyɛ lə wə lelabi əsuəə, woanɔ nnya.
15 Waanɔ lefe nə ke bɔtɔ wə asa, nya se bunyi nko esoo, buyi tsya boə
wəətə bo lesa nə bɔtɔ wə.
16 Lə utsyuə ənyə wə ɔyimitsyuə ɔnlɛ lebua ditsyue nə ləənnə ukpe
kaboko buyifoo, ele bə oto ola utə Onanto wə luutə wə nkpə. Mba leeyifo
lebua nə ləənnə ukpe kaboko eto etiki ni nyamfo nɛ. Fɛɛ lebua ditsyuə
kpe nə ləənə ukpe kaboko. Inni lebua nəmfo eto okle eto disi minlɛ miə
bato ola.
17 Lesa saa nə lanyɛ lə kusu əsuə buyifo eyifo lebua, fɛɛ abua ətsyuə kpé
nya ləənnə utidi kakpe lə ukpe əsuə.
18 Buyi boə utsyuə saa ke ni Onanto eto ubii, enyifo lebua, itsyise Onanto
eto Ubi əmə aabe wə, nya obuale əmə amfo wə kabua saa buyifo.
19 Buyi boə Onanto eto bale buni, fɛɛ kawunsiə kenke kpé lə obuale əmə
eto əsuəale kalɔ.
20 Buyi boə Onanto eto Ubi əbə, nya útə bɔ́nɔ asa kasɔ nya lə bote Onanto
tinti əmə. Busi nkpə lə lɔniyifoyifo ku wə ni sitinti ku wə Ubi Yesu Kristo.
Nwəmfo ni Onanto tinti əmə, ləətə bo nkpə manlo nɛ.
21 Nyaso, mɔ bebi lala, biləkə mi əsuə bitsyiko lə bəfiə eto keditətə əsuə.

2 YOHANES
Yohanes Eto Kukue Nuəfə

1 Kukue komfo etsyi mi bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto uninə ɔflɔ kutə fə
usio wə Onanto díləkə útə wə əsuə ku wə bebi ba maala tinti. Enni mɔ
maate laala mi, bomu ku mba tã nyi ɔnukualɛ eto ditiki nəmə laala mi
sitinti.
2 Itsyise ɔnukualɛ eto ditiki nəmə eyi bo lə əsuə nya diɔkɛ lə bo isu ese
manlo.
3 Boanto Onanto əmə ku Yesu Kristo, Anto eto Ubi əmə lə bənə bo kafo
nya lə bənyə bo kaminsə, bətə bo diyuə, bo mba laala bo bətsyuə lə
ɔnukualɛ nəmə əsuə.

Bitəkəko Kristo Eto Asatete Kama.

4 Iyifo mɛ disuəyuə tinti se mínyə miə fə bebi bətsyuə si nkpə lə ɔnukualɛ
əmə əsuə fe kase Anto əmə lɛtɔ utsyiko bo ɔflɔ.
5 Mmə eso minlɛ kukue komfo bɔwɔni katsyese mi, Ambe Ububutidi, bə
bola bətsyuə. Nyamfo enni kɔfi fɔfɔ minlɛ bɔwɔni kətə mi, bomu iyifo
kɔfi ko bófo itsyi taa kasɔ ketsyikokɔ ke.
6 Lelabi eto asa nnya minlɛ mi bɔtɛyi ni nkə ele bə buyifo lə Onanto
eto kɔfi əsuə. Nya kɔfi komfo, fe kase mimblɛ kenke lɛnɔ idu taa kasɔ
ketsyikokɔ ni bənkə, mimblɛ siə lelabi əsuə ku mi bətsyuə.
7 Betidi ba laawɛ betidi kpə ébɔbɔ batsyilama kawunsiə. Mə ni betidi
ba laatɛyi bənkə Yesu Kristo məmbə kawunsiə mfo fe utidinini seka. Nwə
laawɛ betidi əmə, eyifo Kristo eto olo.
8 Nyaso bebe mi əsuə kukɔnɔ bə nnya bekplatsya bɛnlɛ kusu bobe kətəə,
manya, bomu bə lə binyə nnya kayofofo ka lɛflɔ.
9 Utsyuə saa ke dímanlɛ Kristo eto asatete nyamə lə kɔni bomu óté asa
bambaa, Onanto ensiko wə. Fɛɛ utsyuə saa ke lɛlɛ Kristo eto asatete lə
kɔni, Anto əmə ku Ubi əmə tsya si ko wə.
10 Nyamfo esoo, lə utsyuə əbə mi ɔflɔ nya ɔnnlɛ asateete nyamfo lə kɔnii,
biamfo wə lə mi ayo, nya biəntə wə diyuə eto edufə.
11 Itsyise utsyuə saa wə loofo wə utə wə diyuə eto edufəə, éyifo ani ku
wə lə wə asa buayifoyifo əsuə.

Yohanes Ákla Mə.

12 Nkpe asa kpe nya ele bə ntɛyi mi, fɛɛ manla miə lə nwɔni nya lə kukue
əsuə ntsyese mi. Bomu nlɛ kusu bɔbɛbɛ bə lə mbə mi ɔflɔ lə budi etiki
ənəmi ku ənəmi butə bətsyuə bə lə bo disuəyuə nəmə lə lɛflɔ.
13 Fə ɔyimisio wə tsya Onanto díləkə eto bebi bə bəəsiəsə fə kukɔnɔ.

3 YOHANES
Yohanes Eto Kukue Tsyəfə

1 Ɔyɛtsyuə lala Gaio, mɔ bafokanɔfɔ eto uninə nlɛ kukue komfo bɔwɔni
kətə fə. Maala fə lə sitinti eto ditiki nəmə əsuə.
2 Mɔ ɔyɛtsyuə lala, nlɛ ola boto miə lə lesa saa lə lɛlɛkɛ ditə fə nya lə akɛ
əsuəalə. Nyi miə ite fe kase fəńyə kekleke lə lɛwɔnɔ əsuə.
3 Nnyə disuəyuə tinti se bafokanɔfɔ eto bayimitsyuə díbə bátɛyi mɛ kase
fanlɛ ɔnukualɛtiki nəmə kekleke lə kɔni fe kase fálɛ ni kɔ seka ke.
4 Se mínɔ bə mɔ bebi lɛ nkpə busiə lə ɔnukualɛtiki nəmə eto kusu əsuəə,
nnyə disuəyuə tinti.

Bafokanɔfɔ Átɛsə Gaio.

5 Mɔ ɔyɛtsyuə lala, eyifo nwə leeyifo kasɛyifo kətə fə bayimi bafokanɔfɔ
tsyuə, lə bafɔ beni kulaa tsya.
6 Bəbə bátɛyi bafokanɔfɔ eto ditsyukpa mfo kase fala mə. Nyaso nlɛ fə
lekpakpa lə awunsəko mə lə bakɛ mə asa nnya loofe itə mə fe kase ińyə
itə Onanto eto keyifo bə lə besukosə mə kusu ko banyɛ sɛtɔ.
7 Itsyise bətsyə kasɔ mə kusu bɔyɛ kafe lə Kristo eto keyifo əsuə nya
bámfo bɔwunsəko saa betsyiko lə mba lenni bafokanɔfɔ ɔflɔ.
8 Mmə eso ele bə bafokanɔfɔ wunsəko betidi bamfo eto okle. Nyamfo
loote bə buyifo bani ku mə lə keyifo kətə Kristo eto Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə.

Yohanes Edi Etiki Itsyi Lə Diotrefo Ku Demetrio Esuə.

9 Nwɔni kukuə kutsyuə ntsyese bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə, fɛɛ
Diotrefo wə léla nkə weedi mə ɔtɔnkpe mfó anla nkə wetsyue lesa nə
maatɛyi koto.
10 Lə mbəə, muuləkə lesa saa nə úyifo nte, asa bua nnya ɔnlɛ bɔtɛyi lə
bo əsuə ku bidia bia waatɛyi. Fɛɛ nyamfo mənsiə tɔ, wəəmbofo bayimi
ba ni bafokanɔfɔ ku kafo faa lə bəbə mfó. Nya weeti mba laala bə baafo
mə kusu nya waala nkə waala mə uləkə lə bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə
nti.
11 Mɔ ɔyɛtsyuə lala, məntəkəko lebuayifoyifo kama. Bomu təkəko
kasɛyifoyifo kama. Utsyuə saa wə leeyifo kasɛɛ eyifo Onanto eto ole. Fɛɛ
nwə leeyifo asa buaa, mánte tɔ Onanto.
12 Utsyuə saa eedi etiki sɛɛ ketsyiko lə Demetrio əsuə. Nya ɔnukualɛ əmə
kosate eedi etiki sɛɛ ketsyiko lə wə əsuə. Bo əmə tsya lɛ adansiɛ budi lə
wə əsuə, nya eyi fə lesa nə boatɛyi eyifo ɔnukualɛ.

Yohanes Ákla Mə.

13 Asa kpə kpe ele bə ntɛyi fə, fɛɛ manla miə maawɔni nnya ntsyese fə.
14 Bomu nla miə məəbə fə ɔflɔ lə lefe kliminti əsuə nya lə budi etiki butə
bətsyuə ənəmi ku ənəmi.
15 Diyuə lə disiənko fə. Fə bayimitsyuə lə mfo kenke bə bəəsiəsə fə
kukɔnɔ. Məəsiəsə bayimitsyuə saa kukɔnɔ.

YUDA
Kukue Ko Yuda Lɛwɔni

1 Kukue komfo etsyi mɔ, Yuda, wə ni Yesu Kristo eto ɔtɔyɛ ku Yakobo
eto ɔyimisani ɔflɔ, itə mba Onanto lékpadi ba nsi nkpə lə Anto Onanto eto
lelabi ku Bonamute Yesu Kristo eto bobe əsuə.
2 Onanto eto kaminsənyənyə, diyuə ku lelabi lə disiəko mi kenke, lebé
lekpe lə mi əsuə.

Bulə Ebutu Bidiabidia Eto Bateasa.

3 Mɔ bayimitsyuə lala, iyifo mɔ lelabi kekleke miə eni nwɔni kukue ntə
mi itsyi lə kase Onanto léfo bomblɛ lə nkpə əsuə. Fɛɛ nsusu bamba esi
búbə mɛ nkə efe bə nwɔni kukue komfo ntə mi mlə lə mfi nkpe mi nkɛale
bə lə beta bofokanɔ eto kusu komə disi kekleke. Bofokanɔ bo Onanto dífi
útə wə betidi lɔni kplo.
4 Itsyise betidi bətsyuə ba laante Onanto sikpi ábiɔ bédufə lə mi nti,
betidi ba laatsyi Onanto eto lefonə nəmə kawunisə, bə lə ekate itə mə
nkpə bua bo bensi əsuə. Betidi bamfo áni bo Okankplɛ ɔni kplo əmə Yesu
Kristo wə ni Bonamute. Lefe kpə nə díbə lefe məə, Awɔnisa Kɛnkɛ átɛyi
itsyə dikpilolo nə bákafo ɛyɛ lə mə asa buayifoyifo əsuə.
5 Ite bə biyi nyamfo kenke tsyaa, nsi nla miə meedi mi etiki itsyi lə lefe
nə Onanto díləkə Israelfɔ utsyiko Egipte eto kasɔ əsuə, nya ɔ́tsylɔsə mba
dímamfo wə bánɔ kenke.
6 Bekloma biə Onanto eto batɔnkpe ba dímankɛ lə əsuəale nnya bətə
mə kalɔɔ, nya báni mə nsiəkɔ bo Onanto dítə mə, nya ókle mə lə amana
əsuə óto ókpe lə ketuntu kamə kəmiə kaka úfi mə útsyə isu eyo Diyi Kplɛ
Fɛfɛ nɛ əsuə boolo mə dikpi.
7 Bekloma Sodom ku Gomora ku kəmə ka letsyilama mfó əsuə, ba
eto betidi díyifo fe batɔnkpe ba dísiə nkpe bua seka ku lə sɛsɔnɔdi eto
nkpesiəsiə əsuə. Lə nnya esoo, Onanto dífi ute manlo ótonsə mə bə lə
iyifo kotonənə eto bulə̀kə kate eto ditsyəbi.
8 Nkomə ke betidi bamə mfo ləənyə kələkəkate bo lətə beeyifo lebua
kə́ńyə lə mə əsuə eto sinə kula tsya əsuə. Bəə́ńyə lə Onanto eto əsuəale
əsuə nya beedi etiki kə́ńyə lə kato eto asa nnya nkpé dibu əsuə.
9 Kato eto Ɔtɔnkpe Ninə Mikael kula tsya ményifo nko. Lə lefe nə wə
ku Obonsam lékpe dinyəfi lə futsyə loofo Moses eto ɔkɔ əsuəə, Mikael
méntsyue Obonsam kɛnyɛ ku aka. Bomu ɔ́tɛyi nkə, “Bonamute lə uyənki
okpe fə!”
10 Fɛɛ betidi bamfo eto oklee, lesa nə ke eto kasɔ bannɔ koo, baaka nya
beekudi katsyese. Nya asa nnya benyi ɛyɛ lə kolebe əsuə fe kase bebuki
tsya nyi sekaa, nnya ni lesa nə tututu laatsylɔsə mə nə.
11 Mbɔbuɛ itə mə! Itsyise kusu ko əsuə Kain lɛyɛɛ, ko əsuə ke mə tsya
lɛyɛ nɛ. Lə atabi esoo, mə tsya lə kənənsɛ əsuə áyɛ lə kusu bua fe Balam
ke, bátaka bə́ńyə lə Onanto əsuə nya bátsylɔsɛ mə fe Kora seka ke.
12 Lə betsya lə lɔniyifoyifo əsuə biə biedi Bonamute eto didisaa, mə
afanisa yifoyifo aabiasə mi botsya bomə. Baate əsuə nya beedi kemi lə
kase ke baala əsuə. Mə əsuə eto lɛlɛkəsə hã ete baabɛbɛ. Bete fe asɔmiloku
nnya laanni ɔsɔmi nya ufiebi laasɔ nnya ketsyi kedunko. Nya beyifo fe

eyi nnya laannwɔ lə nnya lɛwɔfe, nnya díyifo fe béku ku keyudu bákpo
lə kasɔ nya nyamblɛ kenke díkpə ékoe. Nya bente fe befandebi bia nlɛ
botsyilama bia Onanto lɛlɔ kalebe útsyə útə lə ketuntu eto ketuntu əsuə
itə lefe manlo.
13 Beyifo fe ufiebi wə laasɔ lə lekpo əsuə nnya yəətə mə afanisayifoyifo
laakpɔ kabe kato fe lekpo eto efukpɔkpɔ seka.
14 Betidi bamfo əsuə Henok wə ni Adam eto kafo kuansele eto ubilele
dídi etiki ɔ́tɛyɛ útsyə nkə, “Bonamute ku wə batɔnkpe kɛnkɛ akpi akpi
ebubə.
15 Nya ookponko betidi ba kenke lekpo. Ookponko betidi ba leentsyue
koto lə asa bua nnya kenke béyifo ku lə etiki bua nnya betidi ba leentsyue
wə koto mfo dídi bəńyə lə Onanto əsuə tsya eso.”
16 Betidi bamfo eedi etiki kawɔnɔnɔ kalo betidi bamba dikpi. Beefi nsusu
lə asa bua əsuə lə betidi əsuə nya bəətəko mə kosate et alasa bua əsuə,
kabesə əsuə kato nya beedi etiki ku kɛnyɛ minimini kawɛ betidi bə lə bayɛ
lə nnya əsuə bəənyə lesa nə banlɛ bɔbɛbɛ.

Bifi Mi Ǝsuə Bitəkə Lə Kristo Ǝsuə.

17 Fɛɛ mɔ bayimi, bekloma etiki nnya Bonamute Yesu Kristo eto batɔnkpe
lɛtɛyi mi lə lefe nə léfe mmə.
18 Bátɛyi bənkə, “Lə eyi fɛfɛ əsuəə, betidi ebɔbɔ bəbə bedi etiki bəkəmə
mi nya booyifo lesa saa nə baala lə Onanto membukabe əsuə.”
19 Mə ni betidi ba laakpe kəsənsə lə betidi nti, ba ini mə əsuə eto lɛlɛkɛsə
ete baabɛbɛ, nya Onanto eto Lɛwɔnɔ ləmbə lə mə əsuə.
20 Fɛɛ mi, mɔ bayimii, bifi mi əsuə bitəkə lə əsuəale muəmuə lə mi
bofokanɔ kɛnkɛ əsuə. Beto ola bɛyɛnko lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale
əsuə.
21 Bifi mi əsuə bekpe lə Onanto eto lelabi əsuə lə lefe nə bɛnlɛ kusu bobe
bə Bonamute Yesu Kristo ebunyə mi kaminsə utə mi nkpə manlo.
22 Lə nyamfo esoo, binyə mba eto bofokanɔ diməmuə tɔ ale kaminsə.
23 Bətsyuə ba nlɛ budufə lə ute əsuəə, binə mə biləkə, nya bətsyuə tsyaa,
binyə mə kaminsə, tsya fɛɛ lə sikpitete əsuə. Nya bikisi mə ditsyəbi bua
nə nte fe əsuə eto bikəlɛlɛ bia diyi ku asinsa nnya loofo mi bobiasə.

Maato Ola Kətə Onanto Lə Mi Disi.

24 Nya wə nwə loofo mi bɔkɔbe kalɛ lə wə ani nya biemutusə bidu bɛnɔɔ,
lə uyifo mi kɛnkɛ bə kabua saa mankɛ mi lə əsuə, lə binyə disuəyuə lə bisu
bɛbɔ lə wə diyənde nəmə eto ənəmi.
25 Wə ni Onanto ɔni kplo wə ni bo Ofomfokətə ɛyɛ lə Bonamute Yesu
Kristo əsuəə, diyənde, sɛkplɛ, lɛmɔ ku əsuəale itə wə idu lə lefe nə léfe,
ku mɔmɔ isu manlo! Ibə itə.

KƎLƎKƎ KATE
Yohanes Eto Kələkə Kate Eto Kukue

1 Kukue komfo eto asa eyifo asa nnya Onanto dítə nkə Yesu Kristo ləkə
ote beyifoyifo lə nnya ləəbə bubə lə lefe kliminti əsuə. Kristo ətə Yohanes
wə ni wə uyifoyifo áte nyamfo lə lefe nə ótsyese Onanto eto ɔtɔnkpe wə
ɔflɔ.
2 Nya Yohanes lɛtɛyi asa nnya kenke únyə. Nyə nyamfo ni kɛnyɛ ka
ditsyi Onanto ɔflɔ ku ɔnukualɛ eto ditiki nə Yesu Kristo díləkə óte.
3 Disuəyuə itə nwə lookla kukue komfo, nya disuəyuə itə betidi ba tsya
lɔɔnɔ Onanto eto katɛyikətsyə eto etiki nyamfo nya bootsyue asa nnya
báwɔni bákpe lə kukue komfo koto. Itsyise lefe nə əsuə asa nyamfo luubə
ebɔfi.

Yohanes Ǝsiəsə Bafokanɔfɔ Eto Etsyukpa Akuanse Nya Nkpe Lə Asia Eto Lekpake Mfó.

4 Mɔ Yohanes uni lɛwɔni kukue komfo minlɛ mi bafokanɔfɔ eto etsyukpa
akuanse nnya nkpe lə Asia eto lekpake nəmfo botsyese.
Lefonə ku diyuə nə ditsyi Onanto wə nsi nkpə mɔmɔ, wə dísiə taa kasɔ
ketsyikokɔ, wə nsi nlɛ bubə, lə usiəko mi lefe nə kenke. Nko ke awɔnɔ
akuanse nnya ńyə lə Onanto eto lekankpomɛ eto ənəmi
5 ku Yesu Kristo wə ni ɔnukualɛ odansiɛnyə wə ni nwə Onanto létakasə
utsyiko ɔkɔmə tutɛ nya uni kasɔ mfo eto baka kenke eto oka wə ntəkə kato
eto lefonə ku diyuə lə disiəko mi. Waala bo, nya úləkə bo utsyiko lə bo
abua əsuə ku wə kɔtɔ.
6 Nya útsyə sekakedikɔ útə bo, úyifo bo besumunyə lə busumu wə
Onanto ku Anto əmə. Yesu Kristo eto ale ni diyənde ku əsuəale idu manlo
isu manlo. Ibə itə.
7 Bebe! Utəkə lə asɔmiloku əsuə ɔlɛ bubɛ!
Utsyuə saa ebunyə wə
ku mba léto wə afle kenke tsya.
Kawunsiə eto betidi kenke ebuwi kaminsəku bembe ku binəntu lə wə
əsuə!
Ibə itə.
8 Bonamute Onanto, Ǝsuəalenyə Kenke əmə lɛtɛyi nkə, “Mɔ ni kasɔ
ketsyikokɔ ku kaalosəkɔ, wə nkpe mɔmɔ, wə lɛkɛ taa ketsyikokɔ, wə nsi
nlɛ bubə.”

Yesu Kpe Ǝsuəale Lə Ukpe Ku Bekpenkpe Ǝsuə.

9 Mɔ Yohanes, mi ɔyimi wə dítəkəko Yesu ku mi, nya biakpe utu
kakplatsya lə disuətsyə əsuə kənyə kanyi ka leetu mba ni wə sekakedikɔ
kamə eto bale. Béti mɛ bakpe lə kasɔ ka ntu letsyilama baakpo Patmos
itsyise mbe Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ku ɔnukualɛ wə Yesu díləkə
óte eso.
10 Lə Bonamute eto diyi nəmə əsuəə, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ áyifə dísiə lə mɛ,
ete mínnɔ ɔkɔɛ wə léle bembembe fe kakpatsyaku eto kakle lə mɔ kama
eti.
11 Ɔkɔɛ əmə átɛyi nkə, “Wɔni lesa nə fənyə ətsyə nya lə efi kukue komfo
atsyese bafokanɔfɔ eto etsyukpa nnya nkpe lə kəmənkplɛ ekuanse kamfo.
Ke ni Efeso, Smirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, ku Laodikea.”

12 Nya lefe nə míntsyi míwunisəmiə lə mbe futsyə nlɛ mɛ etiki budinkoo,
nnyə sika sia eto kakandiɛyi ekuanse.
13 Nnyə lə ke nti lesa nə lele utidi eto ditsyəbi nə nkpe awukɛntsyɛ nnya
dikulə ɛkpo wə lə nkpato nya seka eto abɔsu nkle wə lə lɛkɔɛsi.
14 Wə disi eto sewɔni eflubi futututu fe osamu eto sele nye olokotuku
nya wə ənəmi nlɛ buyənde fe ute wə nlɛ buńyə.
15 Wə nkpato lɛ buyənde fe ayiwa nnya bələkə lə ute bási lele nya wə
ɔkɔɛ eto nnya nlɛ bɔbɔ lele ketu eto ntu bo ditsyi koba kato bɔnlɛ boto lə
ditumbu kasɔ eto kudu.
16 Utidi əmə ákɔbe befandebi bekuanse ɔlɛ lə wə kodiani. Nya lesiabi nyɛ
nnuə yayaya lɛbɔ dítsyi lə wə kɛnyɛ. Nya wə ənəmi kenke nlɛ buyənde fe
nkɔminti eto kofe.
17 Se mínyə wəə, ndu nnɔ lə wə akɔ fe utidi wə díkpe. Úfi wə kodiani
útəkə mɛ lə əsuə nya ɔ́tɛyi nkə, “Mante sikpi! Mɔ ni Ututɛ ku Ɔfɛfɛ.
18 Mɔ ni nwə nsi nkpe nɛ! Ńkpe, fɛ mɔmɔɔ, nsi nkpe idu isu manlo
manlo. Nkpe əsuəale lə ukpe ku bekpenkpe eto kawunsiə əsuə.
19 Nyaso wɔni asa nnya fənyə, asa nnya nkpe mɔmɔ ku nnya luubə kama
tsya ətsyə.
20 Akulasa nnya nkpe lə befandebi akuanse nnya fənyə lə mɔ kodiani ku
sika sia eto kakandiɛ eto keyi ekuanse kamə ni bənkə befandebi bekuanse
biamə ni Onanto batɔnkpe itə bafokanɔfɔ eto etsyukpa akuanse nyamə.
Nya iyi ekuanse nyamə ni etsyukpa akuanse nyamə.”

2

Kukue Ko Ɔwɔni Utə Efeso Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

1 Mfo nya ɔ́tɛyi mɔ Yohanes nkə, “Wɔni etiki nyamfo atsyese Efeso eto
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto Onanto eto ɔtɔnkpe fənkə,
Mɔ, Yesu, nwə nlɛ befandebi bekuanse lə kodiani, nya ɔnlɛ bɔyɛ lə
sika sia eto kakandiɛ eto keyifo ekuanse nti eto etiki ni nnya nlɛ bubə
mfo nɛ.
2 Nnyi keyifo ka fékeyifo, nyi kase fákplatsya ku kase fákpe dibusə
ku kase fákpe nkɛale fənyə kanyi. Nnyi miə aanla babuyifo tidi eto asa.
Áto mba laakpo mə əsuə bə batɔnkpe abe, fɛɛ benni, nya fənyə fə beyifo
badiantidi.
3 Nyi miə akpe dibusə nya fənyə kanyi lə mɔ disi nya ani mánlo fə.
4 Fɛɛ kabua ka minyə lə fə əsuə ni bənkə, ensi anla mɛ mɔmɔ fe kase
fákala mɛ kɔ.
5 Nyaso kloma kaka fətəkə fɛ fáfankli fetsyi əsuə. Tsyi awuninsə lə
ətsyə fe kase fətsyə kɔ. Nya lə tsyi awunisə lə fə abua əsuə, lə inni nko
muubə ntsyi fə okandiɛ eto uyi əmə lə wə kənyəkɔ
6 Fɛɛ nnya ni fə afele ni bənkə, leekisi asa nnya Nikolatia eto betidi
leeyifo fe kase mintsya leekisi nya.
7 Lə akpe atoo, nyalɛ tsyue ato lə anɔ lesa nə Lɛwɔnɔ nəmə nlɛ
bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə bɔtɛyi. Mba ditəkə kato, muutə mə
kuyi ko ləətə nkpə ko ńyə lə Onanto eto ɔkpɔ kafo eto eyibibi ətsyuə
miə bedi.”

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Smirna Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

8 Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Wɔni kukue komfo atsyese Smirnafɔ eto bafokanɔfɔ
eto Onanto eto ɔtɔnkpe fə,

Mɔ, Yesu, wə ni ututɛ ku ɔfɛfɛfɛ, wə díkpe fɛ usi ótaka útsyi ɔkɔmə úbə nkpə, nlɛ nyamfo bɔtɛyi minkə,
9 Nnyi kanyi ka bɛnlɛ bunyə ko ohiã wə bɛnlɛ bunyə. Fɛɛ lə sitinti, biyifo batabinyə. Nnyi asa bua nnya mba bə mə ni Yudafɔ fɛ benni Yudafɔɔ, laatɛyi kefi kabiasə mi. Bomu beyifo mba nkpe lə Obonsam eto ditsyukpa nti.
10 Biante kanyi saa ka biəbə bunyə sikpi. Bitsyue ato lə bənɔ. Obonsam eboto mi bətsyuə obe, utə bə beti mí bətsyuə bakpe lə aba eto diyo, biunyə kanyi itə eyi lefosi. Bidi ɔnukualɛ bitə mɛ lə ibə bə balo mi kulaa tsya, nya muutə mi nkpə manlo eto lekankpakpa fe mba dítəkə kato.
11 Lə bekpe atoo, nyalɛ bɛnɔ lesa nə Ləwɔnɔ nəmə nlɛ bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə bɔtɛyi! Mba luutəkə lebua kato, embudufə lə ukpə nuəfə manlo manlo əsuə."

Kukue Ko Ƒwɔni Útə Pergamo Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

12 Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, "Wɔni kukue ətə Pergamo eto bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto Onanto eto ɔtɔnkpe nkə,
Mɔ, Yesu, wə nkpe lesiabi nyɛ nnuə yayaya eto etiki ni nkə,
13 Nnyi kaka binsi, kaka Obonsam dítsyə wə sekakedikɔ. Befo mɛ bɛnɔ kekleke. Nya bianyani mi bofokanɔ lə mɛ lə lefe nə bálo Antipa kulaa tsya, wə didi mɔ etiki lə ɔnukualɛ eto kusu əsuə lə kaka Obonsam nsi.
14 Fɛɛ nkpe etiki sɛkɛ lə mi əsuə. Bekpé betidi bətsyuə lə mi nti ba ntekeko Balam eto asatete. Utidi əmfo ni nwə létə Balak kase ɔɔwɛ Israel bebi okpe lə lebua əsuə, nya ɔ́wɛ mə ókpe bédi lesa nə béfi bətə bəfiə kedi, nya bédi sɛsɔnɔ.
15 Nko kee, mi bətsyuə tsya ntəkəko Nikolatiafɔ eto asatete kama.
16 Bisinkli lə mi abua kama! Lenni nkoo, yəmbɔklɛ muubə mi ɔflɔ nya muufi lesiabi nə nkpe mɛ lə kɛnyɛ nkpɔnko betidi bamfó lema.
17 Lə bekpe atoo, nyalɛ bɛnɔ lesa nə Lɛwɔnɔ nəmə nlɛ bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə bɔtɛyi. Mba ditəkə katoo, muutə mə manna eto didisa kulakula nəmə ditsyuə. Muutə mə utsyuə saa tsya lebaflubia nə əsuə báwɔni diye fɔfɔ nə kuutsyuə saa lenyi bətəkə enso nwə hã léfo ni."

Kukue Ko Ƒwɔni Útə Tiatira Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

18 "Wɔni kukue komfo atsyese Tiatira eto bafokanɔfɔ eto Onanto eto ɔtɔnkpe fənkə,
Kɛnyɛ kamfo etsyi Onanto eto Ubi wə eto ənəmi nlɛ bunyə fe ute seka, nya wə akpa nlɛ buyənde fe ayiwa nnya básí ele kɛnkɛ.
19 Nyi keyifo ka feyifo. Nyi kase fala mɛ, fə bofokanɔ lə mɛ ku fə kesumu lə kanyinyənyə əsuə ku dibusə nə nkpe fə, nyi miə alɛ bokplatsya mɔmɔ kaso kɔ.
20 Fɛɛ nnya minyə ləmbə kɔnɔ lə fə əsuə ni bənkə bítə usio wə baakpo Isabel, wə nkə uyifo Onanto eto unyɛləkətidi kusu ɔnlɛ asa bote mɔ beyifoyifo, kanyansə mə kusu kedi asɔnɔ, nya beedi edisa nnya béfi bətə bəfiə kedi.
21 Ntə wə lefe miə ɔtsyi ɔwuninsə lə ɔyɛ abua buyifo, fɛɛ ɔ́ni nkə wəmbɔyɛ wə sɛsɔnɔdi.
22 Lə nnya esoo, muutə unyə kanyi lə wə belabeke biamə əsuə nya mba laakpo wə ebunyə kanyi sitinti. Muuyifo nyamfo nko lə bantsyi bawuninsə bayɛ asa bua nyamfo buyifo ku wə.

23 Moolo mba ntəkəko wə tsya lə bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke tsya
lə bate bə nyifo nwə nyi utsyuə saa eto nsusu kəmiə ku wə alasa. Moofo
utsyuə saa kayo ɛyɛ lə wə eyifosa eto kɛnyɛ.
24 Fɛɛ mi Tiatirafɔ fɛfɛ ba dímamfo wə asatete bua nyamə, mimba
dímankase wə asatete nnya baakpo bə Obonsam eto asakulakula nnya
eto kəmiə letsyo, bɛnɔ, mensimbutsyisə mi bitsyike bamba saa.
25 Fɛɛ isu ese lefe nə muubə, bɛkɔbe lesa nə bɛnlɛ kɔni kekleke bɛlɛ.
26-27 Nya mi bətsyuə ba luutəkə lebua kato nya bɔɔlɛnko nko isu ese
lə kalosəkɔɔ, muutə mə əsuəale fe kase mímfo mintsyiko mɔ Anto ɔflɔ.
Muutə mə əsuəale bedi seka lə ese ese əsuə,
‘Bedi seka lə mə əsuə ku kɔni ale,
baba mə besense bakpo fe kase baaba ekplibi seka.’
28 Muutə bəyənde fe kolensiənto eto sefandebi ke tsya.
29 Lə bekpe atoo, nyalɛ bitsyue koto lesa nə Lɛwɔnɔ nəmə nlɛ
bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə bɔtɛyi.”

3

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Sardisfɔ Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

1 “Wɔni etiki nyamfo atsyese Sardisfɔ eto bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto
Onanto eto ɔtɔnkpe fənkə,
Mɔ nwə nlɛ Onanto eto awɔnɔ akuanse ku befandebi bekuanse lə kɔni
nlɛ bɔtɛyi nɛ.
Nyi keyifo ka fanlɛ buyifo, nyi miə afo diye bə esi nkpə, fɛɛ ebukpə fɛ
fanyɛ!
2 Nyaso taka lə akpe əsuə nkɛale fɛ lə ekpe alo kenke. Itsyise nyə ntsyə
lekpo miə nnya fékeyifo mamflɔ tɔ elo lə mɔ Onanto eto ənəmi.
3 Nyaso kloma lesa nə báte fə ku lesa nə fánɔ, tsyue nnya koto lə
etsyi fə nkpə awunisə ələkə fə əsuə lə abua əsuə. Fɛɛ lə əmansankli atsyi
awuninsəə, muubə fə ɔflɔ fe uyu seka, nya fəmbote lefe nə muubə.
4 Fɛɛ betidi esiani lə mi nti lə Sardis ebu ba dímanansə tɔ mə awu.
Bookpe awu flubia bətəkəko mɛ, itsyise mə dińyə itə bə beyifo mɔ bale.
5 Utsyuə saa ke luutəkə lebua kato, okpe awu flubia fe mə kee,
membuləkə wə aye lə mba nsi nkpə eto kukue komə kafo. Muudi wə
adansiɛ lə mɔ Anto ku Onanto eto batɔnkpe kenke eto ənəmi miə uyifo
mɔ bale.
6 Lə bekpe atoo, nyalɛ bitsyue koto lesa nə Lɛwɔnɔ nlɛ bafokanɔfɔ eto
etsyukpa nyamə bɔtɛyi.”

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Filadelfia Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

7 Lə nyamfo eto kamaa, ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Wɔni nyamfo atsyese Filadelfia
eto bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto Onanto eto ɔtɔnkpe fənkə,
Nwəmfo eyifo ɔkɛnkɛnyə nya wə ditiki eyifo ɔnukualɛ. Wə nlɛ Oka
David eto əsuəale eto safui sia lə ɔsini siku sitsyuəə, kuutsyuə saa əmbə
wə loofo se buti. Nya lə uti see, kuutsyuə saa embofo se bɔsini.
8 Nyi keyifo ka feeyifo. Nyi miə akpé əsuəale sɛkɛ tsya, áfo mɔ asatete
nya fámani mɛ. Nsini kusu ntsyə fə sɛtɔ ko kuutsyuə saa ləmbofo buti.
9 Lɔ abe! Betidi bətsyuə kpe ba nkpe lə Obonsam eto ditsyukpa əsuə
nya baakpo mə əsuə bə Yudafɔ, fɛɛ benni Yudafɔ, badia beni. Muuyifo mə
bəbə base akonki lə fə akɔ. Muutə məmblɛ te bə maala fə.

10 Nya se bitsyue mɔ etiki koto, nya bíńyə kekleke bínyə kanyi saa eto okloe esoo, muuləkə mi ntsyiko lə kanyinyənyə eto bulə kekleke eto lefe nə ləəbə bubə lə kawunsiə kamfo əsuə ka buufi bato kasɔ mfo eto betidi kenke babe.

11 Nlɛ bubə lə lefe kliminti əsuə. Bɛkɔbe lesa nə bɛnlɛ lə kɔni bɛlɛ kekleke bə kuutsyuə saa embɔlɛ lesa nə ni mi kayofofo ofo.

12 Muuyifo nwə luutəkə kato, oseke lə mɔ Onanto eto Disumuyo eto diyo. Uńyə mfó lefe nə kenke nya bembudi wə bewui kulefe. Mɔɔwɔni mɔ Onanto eto diye ku mɔ Onanto eto umənkplɛ, Yerusalem fɔfɔ, wə lɔɔbɔ utsyi mɔ Onanto ɔflɔ kato ubə kasɔ ntəkə lə wə. Mɔɔwɔni mɔ diye fɔfɔ tsya ntəkə lə wə.

13 Lə bekpe atoo, nyalɛ bɛnɔ lesa nə Lɛwɔnɔ nlɛ bafokanɔfɔ eto etsyukpa bɔtɛyi."

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Laodikea Eto Bafokanɔfɔ Eto Etsyukpa.

14 Nya usi ɔ́tɛyi mɛ nkə, "Wɔni ətə Laodikea eto bafokanɔfɔ eto Onanto eto ɔtɔnkpe fənkə,

Nwə ni ibə itə wə ni nwə leeyifo asa lə kusu əsuə ku nwə laatɛyi Onanto eto ɔnukualɛɛ, wə əsuə ɛyɛ Onanto díyifo asa nnya kenkee, eto etiki ni bə,

15 Nyi keyifo ka féyifo nya minyi miə əmənyuə nya famamfo ute tsya. Fɛɛ eni nla miə yuə nye fo ute.

16 Fɛɛ se feyifo lentilenti, fəmənyuə nye famamfo ute esoo, muutufə fə nwui lə mɔ kɛnyɛ.

17 Aatɛyi fə, 'Otabinyə mini, bike kpé mɛ nya kulesa manhiã mɛ.' Fɛɛ enyi fə uminsətidi ku ohiãfɔ, utidi wə dimamflɔ, unəmba ku nwə nyɛ leyaleya feni.

18 Nyaso nlɛ fə kɔlɛ bɔlɛ minkə ya sika sia lɛlɛkɛ, sia báyinklisə lə ute etsyiko mɔ ɔflɔ bə lə afiani otabinyə, ya kafia flubia lə eti bə lə ayɛ leya bɔyɛ kakpe fə əsuə kofani. Ya ənəmi eto afa akpo lə ənəmi lə ənyə asa kukɔnɔ.

19 Betidi ba maalaa, mə məəyənki kakpe kənə koto nɛ. Nyaso fo ute lə akɔse atsyi lɛkɔɛsi awunisə lə fə abua əsuə.

20 Nɔɔ! Nńyə lə kesie nlɛ siku bɔsɔ. Lə utsyuə anɔ mɔ ɔkɔɛ nya ɔsini mɛ sikuu, muudufə wə diyo nya bonko wə lookpe kɔni lə ɔkpɛ ɔni budi lesa.

21 Utsyuə saa ke lɛkpɔ utəkə lebua kato, muutə kusu usiə lə mɔ ɔflɔ lə kaka minsi lə mɔ lekankpomɛ əsuə, fe kase míntəkə kato nya minsi lə mɔ Anto eto lekankpomɛ ɔflɔ seka.

22 Lə bekpe ato, nyalɛ bɛnɔ lesa nə Lɛwɔnɔ nəmə nlɛ bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə bɔtɛyi."

4

Kase Banlɛ Onanto Bɔtɛsə Lə Wə Sekakedikɔ.

1 Lə lefe nəmfóo, nsi nyə buləkəkate butsyuə nya mínyə siku sia básini bətsyə leya lə Onanto eto.

Nya mfó mínɔ ɔkɔɛ utsyuə wə nlɛ bole fe kakpatsyaku nsi nlɛ bufə katɛyi mɛ nkə, "Bə kato mfo, lə nləkə nnya ləəbə bubə kama nte fə."

2 Lamfolamfo, Lɛwɔnɔ nəmə áyifə dísiə lə mɛ nya mínyə lekankpomɛ ditsyuə kato mfó nə əsuə utsyə nsi.

3 Nwə nsi lə lekankpomɛ nəmə lə buyənde fe yaspa ku sardis eto aba
nnya lefo koya nya kɔlɛsensə ko nlɛ buyənde fe emeralda eto leba seka
létsyilama lekankpomɛ nəmə.
4 Bétsyue akankpomɛ awosi ənuə ana tsya nya létsyilama lekankpomɛ
nəmə, nya beninɛ fosi ənuə ana tsya ba nkpe awuflubia, nya benti sika sia
eto akankpakpa nsi lə akpomɛ nyamə əsuə.
5 Nya ofamfa ku ɔsitoto eto kɔsɔ lɛ bɔbɔ ketsyi lə lekankpomɛ nəmə
əsuə. Atɛ akuanse nlɛ bunyə lə lekankpomɛ nəmə eto sɛtɔ. Nyamfo ni
Onanto eto awɔnɔ akunse nyamə nɛ.
6 Nya lekankpomɛ nəmə eto sɛtɔ akpa wuee, fe lekpo befi ahũhuɛ beyifo.
Asayifoyifo nya nkpe nkpə, nya dikə ənəmi kpenkpenkpe sɛtɔ ku kama,
ńyə etsyilama lekankpomɛ nəmə eto akpake nnya ta kenke
7 Etutɛ ále tsyata. Ǝnuəfə ale ɔtrɔmu. Ǝtsyəfə kpe ənəmi fe utidi. Nya
anale ale kɔlikpo ko nlɛ bufunini.
8 Asa nnya nkpe mfó eto əsuə saa kpe mbamba akua akua, nya ənəmi
diyi nnya etsyilama kalebe saa, nya ɛnlɛ ese busə lefe saa katɛyi nkə,
“Ḱɛnkɛ, kɛnkɛ, kɛnkɛ
ni Bonamute Onanto wə ni əsuəalenyə lefe nə ta,
wə nsi nkpe mɔmɔ, wə dísiə taa kasɔ ketsyikokɔ,
wə nsi nlɛ bubə.”
9 Asa nnya nsi nkpe mfó eese atɛsɛ, dibu ku lɛninsɔ eto ese itə nwə nsi lə
lekankpomɛ əsuə wə nsi nkpə lefe saa isu lefe saa.
10 Lə beyifo nkoo, beninə fosi ənuə əna bamə aataka kakpoo kasɔ lə nwə
nsi lə lekankpomɛ eto ənəmi kesumu wə ke ni nwə nsi nkpe itə lefe manlo
manlo nya bəələkə mə akankpakpa kətsyə lə lekankpomɛ nəmə eto sɛtɔ
kese ese katɛyi nkə,
11 “Bonamute ku bo Onanto!
Fə dińyə itə atɛsɛ ku dibu ku əsuəale.
Itsyise fə diyifo asa nnya ta kenke,
nya fətə fə məmblə siə nkpə
bo lɛflɔ lə fə lelabi əsuə.”

5

Lesamubi Nəmə Áfo Kukue Ko Bəkənə Mfó.

1 Nyamfo eto kamaa, nnyə kukue kutsyuə ko bəkənə ko nwə nsi lə
lekankpomɛ əsuə nlɛ lə wə kodiani. Báwɔni asa lə ko lekpake nə ku nnɛ,
nya béfi sitə eto etinsa beti ko kɛnyɛ lə akpa akuanse.
2 Mfó mínyə Onanto eto ɔtɔnkpe kplɛ utsyuə wə léto ɔkɔɛ bembembe
ɔ́tɔ nkə, “Owoe ni nwə dińyə utə bə ufə sitə eto etinsa siamə lə ɔsini kukue
komfo?”
3 Fɛɛ bənnyə kutsyuə saa lə kato lee kasɔ lee lə ɔkɔmə wə loofo kukue
komə bɔsini lə obe ko kafo.
4 Nwi keku tinti se bámfo kutsyuə saa bunyə wə díńyə utə bə umənkli
ko lə okla.
5 Mfó əmə nya beninə bamə eto ɔni lɛtɛyi mɛ nkə, “Mensiwi keku. Bee!
Yesu wə baakpo Tsyata wə lɛbɔ utsyi lə Yuda eto kusə, ɔkplɛnyə wə ni Oka
David eto ufluflu, wə dítəkə kato, wə dińyə utə bə ɔsini sitə eto etinsa akpa
akuanse nya béfi béti kukue komə eto kɛnyɛ nɛ.”
6 Lə nnya kamaa, nnyə Lesamubi nə nńyə lə lekankpomɛ nəmə eto ntinti,
nya asa ana nnya nsi nkpe mfó əmə létsyilama wə ku beninə bamə. Nya

íyifo fe bolo bálo lesamubi nəmə. Aakpɛ akuanse ńyə ni lə disi ku ənəmi akuanse, nya ni Onanto eto awɔnɔ akuanse nnya bátsyese kawunsiə kamə kenke.
7 Lesamubi nəmə ésu ófo kukue ko nwə nsi lə lekankpomɛ nəmə nlɛ lə wə kodiani.
8 Kase ófo kukue koməə, asa ana nnya nsi nkpe nyamə ku beninə fosiənuə ena bamə ákpo kasɔ lə lesamubi nəmə eto ənəmi. Mə utsyuə saa lɛ osanku ku sika eto ɔkpɛ lə kɔni. Kakpɛ kamə éyi ku lufui nnya ni Onanto eto betidi ba lefo banɔ eto olatoto.
9 Bése kusə fɔfɔ ko nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Aflɔ ətə bə afo kukue komə,
nya bə lə efe sitə eto etinsa ekuanse sia nti lə kukue komə eto kɛnyɛ.
Itsyise bálo fə,
nya ɛyɛ lə fə əsuə bufi kətə kedi eto ukpe əsuəə,
áfó betidi kpə eto disi eto kayo ətə Onanto.
Betidi bamfo etsyi ese ese, bele bele, nsɔ nsɔ, ku kawunsiə eto betidi kenke.
10 Éyifo mə báfiani besumunyə eto sekakedikɔ ba leesumu bo Onanto,
nya boodi seka lə kasɔ kamfo.”
11 Nya se minsi mímbe, nnyə kato eto batɔnkpe akpi, akpi ku awo, awo ba ləmbə leklabii, ńyə batsyilama lekankpomɛ nəmə ku asa ana nnya nkpe nkpə nyamə ku beninə bamə.
12 Nya banlɛ ese busə bembembe bənkə,
“Lesamubi nə bálo əńyə ditə bə,
lɛkɛ əsuəale, setabikɛ, kobe, bofobuyifo,
dibu, diyənde ku atɛsə.”
13 Nya mínɔ se asa nnya kenke Onanto díyifo nkpe kato ku kasɔ mfo, kasɔ kəmiə ku lekpo kafo ku asa nnya kenke nsi nkpə nlɛ ese busə katɛyi nkə,
“Nwə nsi lə lekankpomə əsuə ku Lesamubi nəmə,
mə mbə atɛsə, dibu, diyənde ku əsuəale idu manlo isu manlo.”
14 Nya asa ana nnya nsi nkpə léfo bátanɔ bə, “Ibə itə.” Nya beninə bamə lékpo lə kasɔ, nya bésumu Onanto ku Lesamubi nəmə.

6

Lesamubi Nmə Ásini Sitə Eto Etisa Nyamə.

1 Nya mínyə se Lesamubi nəmə dífə sitə eto etinsa tutɛ nyamə ɔ́sini kukue komə nya mínnɔ se asa ana nnya nsi nkpə eto ani léto ɔkɔɛ íkumi fe ofamfa seka ɛtɛyi nkə, “Bə!”
2 Mbe, nya mínyə ɔtɔmli flubia utsyuə. Nwə nsi lə wə lɛ sifie lə kɔni nya bətə wə lekankpakpa ditsyuə. Úsiə lə wə nya ɔ́bɔ fe omamanyə wə ləətəkə kato ntɔ kato kətəkəkɔ.
3 Nnya kamaa, Lesamubi nəmə əfə lɛsini sitə eto etinsa eto etinsa nuəfə nyamə nya mínnɔ asa ana nnya nsi nkpə eto unuəfə lɛtɛyi nkə, “Bə!”
4 Nya ɔtɔmini bamba wə lɛsɛ lɛbɔ úbə. Bətə nwə ləəsiə wə əsuəale bə unə lema oboko kawunsiə eto betidi lə balo mə bətsyuə. Bətə wə lesiabi nyɛ nuə nə lɛmɔ.
5 Nyamfo eto kamaa, Lesamubi nəmə əfə sitə eto etinsa tsyəfə nyamə nti lə wə kukue komə eto kɛnyɛ. Mfó mínɔ se asa ana nnya nsi nkpə eto ətsyəfə lɛtɛyi nkə, “Bə!” Nya se mímbee, nnyə ɔtɔmini naa bamba nya nwə nsi lə wə lɛ nseni lə kɔni.

6 Nnɔ ɔkɔɛ utsyuə wə nte fe bɔbɔ ɔ́bɔ utsyi lə asa nnya nsi nkpə ɔflɔ wə
lɛtɛyi nkə, “Kamɔ eto ɔkpɛ tɔ itə diyi lɔni eto kayofofo nya antabi eto ɛkpɛ
itsyə ńyə itə diyi eto kayofofo. Fɛɛ mambiasə nnuəbi ku wain eto eyi nnya
ńyə mfó!”
7 Nya kama nnya Lesamubi nəmə difə sitə eto etinsa nale. Nya mínɔ asa
nnya nsi nkpə eto anale didi etiki ɛtɛyi nkə, “Bə!”
8 Lə mbe mfó, nnyə miə ɔtɔmini wə nte fe ntɔ eto ditsyəbi nńyə. Baakpo
nwə ləəsiə lə wə bə ukpe. Nya utidi bamba tsya təkəko wə kama baakpo
ɔkɔmə. Bətə mə əsuəale bə balo kawunsiə eto betidi eto lekpa nale, ɛyɛ
lə lema, kukpɛnsɛ, bufi ku ɛyɛ lə bebutubuki ba ləəmuə betidi əsuə.
9 Se Lesamubi nəmə difə sitə eto etinsa nɔnde, ńyə awɔnɔ ətsyuə lə
kedikətəkɔ eto ləba nəmə kalɔ, mba bálo eto awɔnɔ, se bəbə Onanto eto
leba nəmə kalɔ, mə ni mba bálo se bábé Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya
nya bédi ni ɔnukualɛ eso.
10 Awɔnɔ nyamə áfã bembebe ɛtɛyi nkə, “Bonamute, eni əsuəalenyə
kenke, ɔkɛnkɛnyə ku ɔnukualɛnyə. Nte lefe nə eto lefe ko, fookponko
kawunsiə eto betidi lekpo, ənə mba lélo bo koto?”
11 Bətə mə utsyuə saa awu flubia kɛntsyɛ ókpe, nya bátɛyi mə bənkə
besi babe mə kusu sɛkɛ isu ese lefe nə eto lefe bálo mə beyifotsyuə ku mə
bayimi eto sitiditu kenke balosə fe kase bálo mə tsya.
12 Lə nyamfo eto kamaa, nnyə se Lesamubi nəmə difə sitə eto etinsa lə
lekpa kuande əsuə, kawunsiə kenke étinkə kekleke, nya kofe lɛyɛ bofa nya
lesa saa lena sũũ fe kafia na, nya kofande lɛsɛ həə fe kɔtɔ.
13 Befandebi, álo bitsyi kato bibə bɛsɔ kasɔ fe kase eyibibi mambemambe
laalo kakpo lə kasɔ lə ufiebi asɔ kekleke.
14 Difule ánya lamfolamfo fe kase bəəkənə kukue seka nya kɔtini saa ku
kasɔ ka ntu letsyilama lɛnyi lə nyənkɔ.
15 Mfó nya kawunsiə eto baka, Aba bamamanyə ninə, batabinyə ku
bəsuəalenyə, ku betidi ba kenke, ndomufɔ ku mba nsi lə mə əsuə əsuə,
difi mə əsuə bákula lə əbiəku ku abanse kalɔ ku lə atini əsuə.
16 Báfa bákpadi atini ku abanse bə, “Beba bekpo bo lə əsuə biti bo bekpe
itsyi lə nwə nsi lə lekankpomɛ eto ənəmi ku lə Lesamubi nəmə eto lɛblɔfi
eto ənəmi.
17 Itsyise Onanto ku Lesamubi bamə eto ləblɔfi eto diyi nəmə eboyo! Nya
owoe loofo bunyə lə nnya ənəmi?”

7

Únyə Israel Eto Betidi Kɔkpi Lofa Betidi Fosi Ana Betidi Ena.

1 Lə nyamfo eto kamaa, ńnyə Onanto eto batɔnkpe ena bətsyuə ba nyə lə
kawunsiə eto esi ana nyamə ba lɛkɔbe kefiebi ənə kamə banlɛ, beti kefiebi
kamə bə kayɛ bɔsɔ lə kasɔ, lə lekpo nye lə eyi əsuə.
2 Nya minsi minyə Onanto eto ɔtɔnkpe bamba wə lɛbɔ utsyi lə
kofekatokɔ ɔnlɛ kato bobe, nya Onanto wə nsi nkpə eto lekpotsyəsa ntəkə
lə wə. Onanto ditə əsuəale nkə beyifo lesafimfi kasɔ ku lekpo,
3 nya ɔ́tɛyi nkə, “Bienyifo lesafimfi kasɔ, lekpo nye eyi saa, isu eyo lefe
nə buufi sitə eto etinsa butsyə Onanto eto beyifoyifo eto nto lekpo.”
4 Nya bátɛyi mɛ bənkə betidi ba béfi Onanto eto sitə eto etinsa bətsyə
lekpo lə mə nto eto leklabi ebuyifo betidi akpi kolofa awosi ana ana
(144,000). Betidi bamfo étsyi Israel eto lefosi mfo nuə kafo.

5-8 Betidi lefosi akpi ənuə étsyi Israel eto kafo əsuə. Mə ni
Yuda, Ruben, Gad, Aser, Naftali,
Manase, Simeon, Lewi, Isakar,
Sebulon, Yosef ku Benyamin.
9 Lə nyamfo eto kamaa, ńyə sitiditu kplɛ ditsyuə nə eto bətidi kuutsyuə
lembofo bokla! Betsyi kasɔ saa, ese saa, bele tɛyi tɛyi saa, bətidi bətidi saa
eto okle, nya bənyə lə lekankpomɛ nəmə ku Lesamubi nəmə eto ənəmi,
nya bankpe awuflubia, nya banlɛ bekabe lə ani.
10 Nya báfa ku ɔkɔɛ bembembe bátɛyi bənkə,
"Bofokətə etsyi Boanto Onanto
wə nsi lə lekankpomɛ əsuə
ku Lesamubi nəmə ɔflɔ!"
11 Onanto eto batɔnkpe kenke bəńyə batsyilama lekankpomɛ nəmə ku
beninə bamə ku asa ana nyamə, nya batɔnkpe bəmə difusə ənəmii kasɔ
lə lekankpomɛ nəmə eto ənəmi, besumu Onanto,
12 katɛyi nkə,
"Ibə itə! Atɛsə, diyənde, kobe,
lɛninsɔ, dibu, əsuəale ku kakplɛkɔ
lə idi bo Onanto əmə eto ale
idu manlo isu manlo!
Ibə itə!"
13 Beninə bamə eto ɔni átɔ mɛ nkə, "Bawoe ni betidi ba nkpe awu flubia
kɛntsyɛ mfo? Nya se bétsyi?"
14 Mfó nya mintɛyi mə miə, "Bonamute, minnyi. Fə nyi."
Mfo nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, "Mba mfó ni betidi ba dínyə kanyi kekleke fɛ
bábɔ báfe. Bəflə mə awu éle futufutu lə Lesamubi nəmə eto kɔtɔ əsuə.
15 Nyasoo,
bəəńyə lə Onanto eto lekakpomɛ nəmə eto ənəmi
kesumu wə ketsye ku kakɔmi lə wə Disumuyo.
Itsyise nwə nsi lə lekankpomɛ nəmə əsuə ebota mə disi lə wə ənəmi.
16 Kukpɛnsɛ nye utukuɛ
esi əmbɔlɛ mə kulefe.
Nya kofe nye utefofo saa ensiembufi mə.
17 Itsyise Lesamubi nə nkpe lə lekankpomɛ nəmə eto ntinti mfóo, ebɔlɛ
mə ola, obe mə.
Wookpa mə ɔyɛnko usuko kaka nkpə eto ntu bo laayifə lefe saa nkpe.
Nya Onanto tsya lɔɔsi mə binəntu saa lə ənəmi."

8

Lesamubi Nəmə Éfe Sitə Siamə Lə Lekpa Kuansele.

1 Se Lesamubi nəmə dífə sitə eto etinsa sia nti lə lekpa kuansele əsuəə,
ídi kanana lə kato itə fe lebombosɔsɔ eto kutsyə.
2 Nnya kamaa, nnyə Onanto eto batɔnkpe ekuanse ba ləəńyə lə Onanto
eto ənəmi, nya útə mə nkpatsyaku nkuanse.
3 Nya Onanto eto ɔtɔnkpe bamba wə lɛlɛ sika sia eto dikplibi nə kafo
baatonsə lufui kɔnii, lɛbɔ úńyə lə leba nə əsuə bəətə kedi ɔflɔ. Bətə wə
lufui kpə bə ufi ɔkɔ ku Onanto eto betidi ba kenke eto olatoto əsuə lə ufi
utə kedi lə sika sia eto kedikətəkɔ eto leba nə ńyə lə lekankpomɛ nəmə
ɔflɔ.

4 Se banlɛ lufui nəmə botonsəə, ni kuyuə ko nlɛ boto kabɔ lə dikplibi
nəmə kafo ákɔ ku Onanto eto betidi eto olatoto ɛyɛ lə Onanto eto ɔtɔnkpe
wə nńyə lə wə ənəmi eto ani isu Onanto ɔflɔ.
5 Lə nyamfo eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe əmə ələkə ute lə Disumuyo
eto leba nəmə əsuə úfi úyisə lufui eto dikplibi nəmə nya úsə wə ókpo lə
kasɔ əsuə. Se úyifo nkoo, nnɔ se kato díkumi bembembe, nya kato léto
ɔsi, nya kasɔ dítinkə.

Onanto Eto Batɔnkpe Bamə Éfe Mə Nkpatsyaku.

6 Mfó nya Onanto eto batɔnkpe ekuanse ba nlɛ nkpatsyaku dímuə əsue
bə beefə mə nkpatsyaku bomə.
7 Onato eto ɔtɔnkpe tutɛ əmə éfe wə kakpatsyaku. Lamfolamfo,
etubankli ku ute wə létsyaka ku kɔtɔ ábɔ ékpo lə kasɔ nya étonsə
kawunsiə eto lekpa tsyəfə, nya eyi eto lekpa tsyəfə léto. Fɛɛ sefaa, semblɛ
kenke áto.
8 Nyamfo eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe nuəfə tsya éfe wə kakpatsyaku.
Nya lesa nə lele kɔtini kplɛ ko nlɛ ute bunyə lɛbɔ nya báto ko bákpe lə
lekpo kəmiə. Nya lekpo eto ntu bomə eto lekpa tsyəfə léfiani kɔtɔ.
9 Nya akpɛ ku bebuki ba nkpe lə ntu bomə eto lekpa tsyəfə kenke díkpe.
Nya ntu eto efue nnya ntəkə lə ntu bomə eto lekpa tsyəfə lébia.
10 Onanto eto ɔtɔnkpe tsyəfə éfe wə kakpatsyaku. Mfó nya sefandebi
kplɛ sitsyuə sia nlɛ ute bunyə fe lɛtɛ léfankli sitsyi kato sídufə lə ntu bo
laabɔdi ku mbo ni ntuyifəyifə eto lekpa tsyəfə əsuə.
11 Baakpo sefandebi siamə bə Kalokatakata. Ntu eto lekpa tsyəfə áfiani
ntu bo nkpe kalo, nya betidi kpə bətsyuə díkpə itsyise bənə ntu bomə eso.
12 Mfó nya ɔtɔnkpe nale dífə wə kakpatsyaku. Ítə bə kofe eto lekpa
tsyəfə, kofande eto lekpa tsyəfə ku befandebi eto lekpa tsyəfə, nnya ətsyuə
saa eto diyənde eto lekpa tsyəfə áni. Lə nyaso ketsye ku diyi eto lekpasə
nə laakɛ eto lekpa tsyəfə áni.
13 Lə nyamfo eto kamaa, se minyə minlɛ bobe, ńnyə kɔlikpo kplɛ kutsyuə
se kɔnlɛ bufunini kato fanlo, kafe katɛyi ku ɔkɔɛ bembembe katɛyi nkə,
“Mbɔbɔɛ, mbɔbɔɛ, mbɔbɔɛ məətə betidi ba luubu besiə lə kawunsiə lə lefe
nə Onanto eto batɔnkpe fɛfɛ itsyə ba luubu luufe mə nkpatsyaku ntsyə
bomə.”

9

1 Mfó Onanto eto ɔtɔnkpe nɔnde dífe wə kakpatsyaku. Nya mínyə
sefandebi sitsyuə ditsyi kato síbə sɛsɔ lə kasɔ, nya béfi ukpe kəmiə eto
dibiə nə lena sũũ eto safui bətə se.
2 Sɛsini ukpe kəmiə eto dibiə kplɛ nəmfo nya kuyuə ko nte fe ditefɛnku
əsuə kɔ́bɔ kutsyii, díti kofe eto ənəmi ku ko diyənde itə difule kenke lena
sũũ lə kuyuə ko lɛbɔ kutsyi lə dikpəmbiə nəmə eso.
3 Bekpese áló betsyi kuyuə komə əsuə bəbə bákpo lə kasɔ nya Onanto
dítə mə əsuəale fe bakpoe ba laata seka.
4 Bátɛyi mə bənkə, bambiansə afanto nye seefa nye kuyi saa enso betidi
ba Onanto dímləntəkə mə leba lə mə nto.
5 Bətə bekpese bamə kusu bə bate betidi bamə ohiã itə afa anɔ, fɛɛ banlo
mə. Lə bata utidi, yeefi fe kanyi ka fuunyə lə okpoe ata utidi seka.
6 Lə afa anɔ nyamfo nti, bɔɔbɛbɛ ukpe bə beekpe, fɛɛ bembunyə wə
bekpe. Boola bə beekpe, fɛɛ ukpe ebutsyetsyi udu lə mə ɔflɔ.

7 Bekpese bamə eto ditsyəbi te fe batɔmli ba léto akpatsya itə lema bɔkpɔ. Béti mə akpakpa nnya lele sika sia eto akankpakpa lə mə esi. Nya mə ənəmi lele betidi eto ənəmi.
8 Mə disi eto sewɔni ekulə fe besio eto sele, nya mə anyi lele tsyata eto ale.
9 Nya béfi asa ətsyuə nnya nte fe bitu eto awu nnya leeti lɛkɔɛsibi bákpe. Kudu ko nlɛ bɔbɔ ketsyi lə mə mbamba əsuə ale nkeke bo batɔmini ləənə kpə bo batɔmini nlɛ bunə bantɔnko lə lema.
10 Bekpese bamfo kpé kəkə ku kabé bo laata fe okpoe eto ale, nya bankpe əsuəale lə mə kəkə əsuə boofo bufi keyifo utidi lesafimfi itə afa anɔ.
11 Bakpé Oka wə nlɛ seka budi lə mə əsuə. Wə ni ɔtɔnkpe wə nsi lə ukpe eto dibiə eto kɛnyɛ mfó. Wə diye ni Abadon lə Sihibri əsuə. Nya lə Sigriki əsuə, Apolion eto kasɔ ni nwə laabiasə asa.
12 Kanyinyənyə kplɛ tutɛ ébubə káfe. Nyamfo eto kamaa, nnuə bamba si bɔlɛ bubə.
13 Nnya kama, nya Onanto eto ɔtɔnkpe kuande dífə wə kakpatsyaku. Nya mínɔ se ɔkɔɛ utsyuə lɛbɔ utsyi lə sika sia eto Disumuyo eto leba nə ńyə lə Onanto eto ənəmi eto akpɔ ana nyamə əsuə.
14 Ɔkɔɛ əmə átɛyi Onanto eto ɔtɔnkpe kuande əmə nkə, “Benyankli batɔnkpe ena ba bákle bətsyə lə Ketukplɛ Frate ɔflɔ!”
15 Mfo báyankli batɔnkpe ena bamə. Bálɔ mə bətsyə nya bəmuə əsuə itə lebombosɔsɔ nəmə, diyi nənə, kofa komə ku lɛlɛ nəmə bəmuə əsuə bətsyə lə balo kawunsiə eto betidi kenke eto lekpa tsyəfə.
16 Bátɛyi mɛ bə bamamanyə ba nsi lə batɔmli dimuə əsuə bənyə itə lema bɔkpɔ eto utu. Beyifo awo alofa ənuə.
17 Nya lə ənətətə eto kələkəkate eto bunyə əsuəə, nnyə batɔmli bamə ku mba nsi lə mə əsuə. Bakpe lɛkɔɛsibi eto bitu eti awu nya nlɛ buyənde fe ute eto lɛsɛbi seka ku safir eto leba eto diyəndebi ku ətsyuə lɛsɛ fe dikusɛmfɔ eto kasiakɔ seka. Batɔmli bamə eto esi eyifo fe tsyata eto disi seka, nya ute kuyuə ku ute ku etenkli eto aba nlɛ bɔbɔ ketsyiko lə mə nnyɛ.
18 Nya kanyinyənyə eto akpa ətsyə nyamfo, ini ute, kuyuə ku ute eto leba nə ditsyi lə batɔmli bamfo eto nnyɛ lelo kawunsiɛ eto betidi eto lekpa tsyəfə kenke.
19 Batɔmli eto əsuəale nyamfo ábɔ itsyi lə mə nnyɛ ku mə kəkə əsuə. Nya mə kəkə eyifo fe bawa ku esi nnya beefi keyifo betidi asafimfi.
20 Betidi fɛfɛ ba kenke dímenkpe ɛyɛ lə kanyi kamə əsuəə, ménsinkle lə asa nnya mə kosate dífi ani béyifo eto busumu kama. Bénsinkli lə awɔnɔ bua, sika sia ku sika flubia, bitu sia, abambi ku eyi nnya báwoe, nnya ləənnyə, laanyɛ nye laannɔ eto busumu kama.
21 Bántsyi bawuninsə lə mə betidilolo, asabɔtɔkanɔ, sɛsɔnɔdi ku mə kuyu əsuə.

10

Onanto Eto Ɔtɔnkpe Lɛ Kukue Kɛkɛ Kutsyuə.

1 Nnya kamaa, nnyə Onanto eto ɔtɔnkpe kplɛ utsyuə wə lɛyifə utsyi kato úbə kasɔ. Okpe lə difule əsuə nya kɔlɛsensə letsyilama wə lə disi. Wə ənəmi lɛ buyənde fe kofe seka nya wə akpa nte fe ute eto ala nnya ńyə kasɔ.
2 Ɔlɛ kukue kɛkɛ kutsyuə ko básini lə kɔni. Úfi wə kodianikpa útəkə lə lekpo əsuə, nya úfi wə kəmənikpa útəkə lə kasɔ əsuə.

3 Mfo nya óto ɔkɔɛ bembembe fe tsyata seka. Nya se ófã nkoo, bánɔ
bukumi sekuanse eto ɔkuɛ kato.
4 Lefe nə mínɔ bukumi bomfoo, nla lə nwɔni asa nnya mínɔ ntsyə. Fɛɛ
nnɔ ɔkɔɛ utsyuə wə lɛbɔ utsyi kato lɛtɛyi nkə, “Ti akulasa nnya bukumi
sekuanse siamə lɛtɛyi ətsyə, manwɔni nnya ətsyə.”
5 Ete mínyə Onanto eto ɔtɔnkpe wə nńyə lə kasɔ ku lekpo əsuə lébesə
wə kodiani kato.
6 Nya óka ntamu lə Onanto wə nsi nkpə lefe saa, wə díyifo kato ku nnya
nkpe kasɔ mfo ku asa nnya nkpe lə ke, lekpo ku asa nnya nkpe lə ni eto
diye əsuə ótɛyi nkə, “Lefe biasəbiasə saa ensibə.
7 Nya lə ɔtɔnkpe kuansele əmə efe wə kakpatsyaku koo, ete Onanto eto
ketsyue kulakula ka bábe letsya bətə wə bənyɛləkətidi ba ni wə beyifoyifo
ebubə itə.”
8 Lə nnya kamaa, ɔkɔɛ wə ditsyi kato dídinko mɛ etiki esi ótɛyi mɛ nkə,
“Su afo kukue kɛkɛ ko básini bətsyə nkpe lə Onanto eto ɔtɔnkpe wə nńyə
lə lekpo ku kasɔ əsuə eto kɔni.”
9 Mfó nya mínsu ɔtɔnkpe əmə ɔflɔ nya míntɛyi wə minkə ufi kukue kɛkɛ
komɛ utə mɛ. ƆtɛYi mɛ nkə, “Fo lə ayimi ko. Kɔɔkɛ kalo lə fə kafo, fɛɛ lə
kɛnyɛ kɔɔkɛ kamini fe bablɔ seka.”
10 Mmfo kukue kɛkɛ komə lə wə kɔni, nya míyimi ko, nya kɔkɛ kamuni
fe bablɔ lə mɔ kɛnyɛ. Fɛɛ lefe nə mímmini ko mínlosəə, kɔkɛ kalo lə mɔ
kafo kəmiə.
11 Lə nnya kamaa, ɔtɔnkpe əmə átɛyi mɛ nkə, “Ele bə esi abe Onanto
eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ətə ese kpə, betidi kpə, bele bele ku baka kpə.”

11

Onanto Ƒtə Bənyɛləkətidi Inuə Ƒsuəale.

1 Nyamfo eto kamaa, Onanto éfi uyi wə lele nwə beefi kesusu asa utə
mɛ. Nya ótɛyi mɛ nkə, “Su esusu mɔ kedikətəkɔ ku leba nə əsuə bəətə
kedi ku lə akla betidi ba nlɛ busumu lə kedikəteko mfó.
2 Fɛɛ mensusu diyo nəmə eto lekpata, itsyise béfi mfo bətə mba lenni
Yudafɔ. Mə ləəbə botaka kəńyə lə umə kɛnkɛ əmə əsuə itə afa fosi ana afa
ənuə.
3 Mootsyese mɔ badansiɛ inuə ba lɔɔkɛ lə nkumfia əsuə babé mɔ Ditiki
Sɛɛ nəmə letsya itə eyi kɔkpi alofa ənuə awosi akua (1,260) nyamfó.”
4 Bənyɛləkətidi inuə bamfo ni nnuəbi eto eyi ənuə ku kakandiɛyi inuə
nnya ńyə lə kawunsiɛ eto Onamute eto ənəmi nɛ.
5 Lə utsyuə ala nkə weeyifo mə kabuaa, ute aabɔ ketsyi lə mə nnyɛ
katsylɔsə mə. Nyaso utidi wə ke laala nkə weeyifo mə kabuaa, kusu komfo
əsuə bɔɔyɛ balo wə nɛ.
6 Bakpe əsuəale baafo ɔsɔmi kusu buti bə woanni lefe nə banlɛ Onanto
eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya bobe. Bakpe əsuəale tsya lə etubiə kenke əsuə
nya bootə bə ntu bomə fiani kɔtɔ. Bakpe əsuəale tsya bə kanyinyənyə ate
ate bə lə kawunsiə kenke əsuə lə lefe nə kee baala əsuə.
7 Lefe nə ke babé Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya balosəə, ubutubuki
kplɛ wə lɛbɔ utsyi lə dikpembiə kplɛ nəmə ubəə, ebɔkpɔnko mə utəkə mə
kato olo mə.
8 Mə əsuə eto sinə kpenkpe siamə ebolabelə obia lə umənkplɛ əmə
bətəkə diye kulakula bə Egipte nye Sodom eto obia. Mfo básɔ mə Onamute
lə uyikabie əsuə nɛ.

9 Lə eyi ətsyə ku kutsyə əsuəə, betidi ebutsyi ese saa ese, nlɛ saa nlɛ,
bele tɛyitɛyi saa beletɛyitɛyi ku kawunsiə eto betidi ba tã bəbə babe mə
bakɔ nya bəmbɔtɔnɔ bə bebikə mə.
10 Nya kaawunsiə eto betidi ebunyə disuəyuə lə betidi inuə bamfo eto
ukpe eso. Booto keyudu, bətə bətsyuə asa, itsyise Onanto eto bənyɛləkətidi
inuə bamfo ekpe esoo, lə kanyi kpə ka bənə baboko betidi əsuə eso.
11 Lə eyi ətsyə ku kutsyə kama, ufiebi wə ləətə nkpə ditsyi Onanto ɔflɔ
əbə údufə lə mə nya bátaka bəńyə bəbə nkpə! Sikpi əmuə mba kenke
dínyə mə tinti.
12 Nnya kamaa, bənyɛləkətidi inuə bamə ánɔ ɔkɔɛ utsyuə wə lɛbɔ útsyi
kato wə lɛtɛyi mə nkə, “Bibə kato mfo!” Kase mə balo ńyə banlɛ mə bobee,
bédufə lə lɛsɔmiloku əsuə nya dítsyi mə disuko kato.
13 Lə lefe nəmfó əsuə tututuu, kasɔ étinkə kekleke nya umə eto
lekpafosile léba lékpo kasɔ muɛmuɛmuɛ, nya betidi akpi akuanse díkpe.
Sikpi əmuə betidi fɛfɛ bamə nya bátɛsə Onanto wə nkpe kato eto diye!
14 Kanyinyənyə nuəfə ébubəkafe, fɛɛ kətsyəfə teke kama ɛlɛ bubə
kitikpo.

Béfe Kakpatsyaku Kuansele.

15 Lə nnya kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe kuansele éfe wə kakpatsyaku,
nya mínɔ kakɔɛ bembembe lə kato ka nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Kawunsiə kamfo eto sekakedikɔ áfiani Boanto Onanto ku Wə Nwə Bákpo
Ɔhile Bətsyə eto kale,
nya wuudi seka idu manlo isu manlo!”
16 Mfó əmə nya beninə fosi ənuə ena ba nsi lə Onanto eto ənəmi lə mə
akankpomɛ əsuə lékpo kasɔ béfusə ənəmi nya bátɛsə Onanto
17 banlɛ bɔtɛyi bənkə,
“Bonamute wə ni əsuəalenyə kenke, wə nkpe nya ɔkɛ!
Bɔasɔ fə ani,
itsyise éfi fə əsuəale kplɛ nyamə
nya fétsyiko seka budi.
18 Kafo ányi betidi ba dímamfo fə bánɔ.
Lefe nə ele bə ləkə fə lɛblɔfi ate eboyo.
Lefe nə ele bə bakponko bekpenkpe lekpo eboyo.
Lefe nəmə eboyo bə lə afo fə bənyɛləkətidi ba ni fə beyifoyifo, bamə
kayo sɛɛ,
ku fə betidi kenke ba nkpe dibu itə fə,
bakplɛnyə ku betidi wuewue ta kenke.
Nya lefe eboyo bə lə atsyɔlɔsə betidi bua ba lélo fə betidi lə kawunsiə.”
19 Básini Onanto eto kedikətəkɔ kɛnkɛ ka kato, nya mínyə kɛnyɛklekle
eto lelaka nəmə mfó. Nya difule léto ɔsi díńyə ute ku kudu kplɛ. Kato
ékumi nya kasɔ dítinkə nya etubankli kplɛ kpə lélo.

12

Usio Ku Kola Komə.

1 Mfo nya ayanisa ətsyuə díləkə əsuə éte lə difule əsuə.Usio utsyuə wə
nkpe awu nnya nte fe kofe seka, díləkə əsuə óte. Ómankli kofande uńyə
nya lekankpakpa nə béfi lefo befandebi binuə béyifo nti wə lə disi.
2 Usio əmə lɛ kafo. Kafo kamə lɛ wə bunə, nya se kafo nlɛ wə bunə esoo,
úkafa bembembe.

3 Ekpinsa bamba esi ɛbɔ lə difule bio! Owa kplɛ wə nkpe sikpi, lɛsɛ,
nkpe esi akuanse ku akpɛ lefosi, nya wə disi saa ntsyi lekankpakpa tsya
lɛbɔ.
4 Úfi wə uke únə befandebi eto lekpa tsyəfə utsyiko difule nəmə əsuə
kato ókpo lə kasɔ əsuə. Nnya kamaa, ótaka uńyə lə usio əmə eto sɛtɔ nkə
lə ole ubi əmə koo, lə umuə wə ɔmini.
5 Nya usio əmə léle osaibi, wə luudi seka lə kawunsiə kenke əsuə, ku
situ eto oka eto uyi. Fɛɛ Onanto eto Lɛwɔnɔ étsyi ubi əmə údunko mlə
úsuko Onanto ku wə lekankpomɛ nəmə ɔflɔ.
6 Usio əmə étsyetsyi úsu mfim nti kaka Onanto lɛlɔ kəsiəkɔ utsyə wə,
kaka bɔɔlɛ wə ola itə eyi kɔkpi kɔni eyi alofa ənuə eyi fosiakua (1,260).
7 Mfo nya lema díbə lə kato. Nya Onanto eto ɔtɔnkpe ninə kenke wə
baakpo Mikael lɛtɔnko Onanto eto batɔnkpe bátaka lema lə owa kplɛ ku
wə batɔnkpe bamə əsuə nya batsyaka lema.
8 Bətəkə owa kplɛ ku wə batɔnkpe bamə kato, nya bénsitə wə ku wə
batɔnkpe bamə kusu bə bəsiə lə kato mfó bio.
9 Bála owa kplɛ əmə bələkə lə kato mfó. Wə ni owa koko kplɛ əmə
baakpo olo əmə nye Obonsam nɛ, wə lɛwɛ kawunsiə kenke okpe nɛ. Nya
bála wə ku wə batɔnkpe kenke bátsyese kasɔ mfo.
10 Nyamfo eto kamaa, nya mínɔ ɔkɔɛ kplɛ utsyuə lə kato nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Məmɔɔ, Onanto eto bofokətə utidi ebubə!
Onanto eto əsuəale ku sekadidi ebubə.
Wuuləkə wə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə eto əsuəale ote.
Itsyise bələkə nwə díkala bo bayimi kɛnyɛ ketsye ku kakɔmi kətə Onanto
báto bákpe itsyi kato.
11 Bətəkə wə kato ɛyɛ lə
Lesamubi nəmə eto kɔtɔ
ku ɔnukualɛtiki nnya əsuə bábe letsya.
Itsyise bátɔnɔ faa bə bookpe
nya béfi mə nkpə bətə fe keditətə seka.
12 Nyaso binyə disuəyuə
mimba nkpe kato mfo!
Fɛɛ məətə kasɔ ku lekpo mbɔbɔɛ!
Itsyise Obonsam áyifə úbə mi ɔflɔ ku lɛbləfi.
Itsyise uyi nkə lefe sɛkɛ hã dibu itə wə.”
13 Se owa kplɛ əmə dínyə utsyə lekpo nkə bála wə báto bakpe lə kasɔ
mfóo, ɔ́ti usio wə léle osaibi əmə kama.
14 Nya béfi kɔlikpo eto mbaba kplɛ nuə bətə wə lə ufunini usu kaka
wɔɔkɛ lə mfiminti kaka bɔɔlɛ wə ola itə alɛ ətsyə ku kutsyə bə lə ɔbɔ ofe
lə owa kplɛ əmə eto ani.
15 Lə nnya kamaa, owa kplɛ əmə ala ntu kpenkpenkpe ntsyuə bə lə
bɔbɔdi fe ketu kplɛ busu butsyi usio əmə budunko.
16 Fɛɛ kasɔ áfo kətə usio əmə nya kéminkli kɛnyɛ kámini ntu boə kenke
owa kplɛ əmə léla.
17 Ete owa kplɛ əmə dínyə ɔblɔ kekleke ókpe usio əmə, nya údu úsu nkə
weesu ɔkpɔnko usio əmə eto befluflu ba díbu ba leetsyue Onanto eto etiki
koto nya báfo ɔnukualɛ wə bələkə bate mə lə Yesu əsuə bánɔ.
18 Nya owa kplɛ əmə díńyə lə lekpo kɛnyɛ mfó.

13

Yohanes Ǝnyə Bebutubuki Bua Inuə.

1 Nyamfo eto kamaa, nnyə ubutubuki utsyuə nlɛ bɔbɔ ketsyi lekpo
kəmiə. Okpe esi akuanse ku aakpɛ lefosi. Lɛɛkpɛ saa tsyi lekankpakpa.
Nya báwɔni mbusiotiki nnya ńyə lə Onanto əsuə bətəkə lə wə disi saa
əsuə.
2 Ubutubuki əmə ale ɔkplɛle, nya wə akpa te fe ukiti eto ale, nya wə
kɛnyɛ te fe tsyata eto kale. Owa kplɛ əmə éfi wə kosate eto əsuəale, wə
lekankpomɛ ku wə sekadidi eto əsuəale kplɛ nyamə útə ubuki əmfo.
3 Ubutubuki əmə eto disi lɔni te fenkə léfo dikpemfabe kekleke ditsyuə,
fɛɛ lefabe nəmə ébukpe. Nyamfo éyifo kawunsiə eto betidi kenke naa,
nya bətəkəko ubutubuki əmə kama.
4 Betidi ésumu owa kplɛ əmə, itsyise kúfi ko əsuəale kútə ubutubuki
əmfo. Bémusu ubuki əmə bátɛyi bənkə, “Owoe nte fe ubutubuki əmfo?
Nya owoe loofo wə bɔkpɔnko?”
5 Bətə ubutubuki əmə əsuəale údi emutiki nya lə Onanto əsuə, nya ditə
únyə əsuəale itə afa fosi ana afa ənuə.
6 Útsyiko Onanto eto diye, wə kəsiəkɔ ku betidi ba kenke nsi lə wə ɔflɔ
kato bukudi.
7 Bətə wə kusu bə ɔkpɔnko Onanto eto betidi lə utəkə mə kato, nya besi
bətə wə əsuəale lə ese saa ese, betidi saa betidi, bele saa bele ku kafo saa
kafo əsuə.
8 Nya betidi ba kenke nsi lə kasɔ mfo ebusumu wə enso betidi ba hã eto
aye báwɔni fɛ béyifo kawunsiə bákpe lə nkpə eto kukue ko ni Lesamubi
nə bálo eto bale.
9 Nwə ato nkpee, lə ɔnɔ.
10 Utidi wə ele bə bəmuə,
boomuə wə.
Nya nwə tsya ele bə balo ku lesiabi tsyaa,
ele bə balo wə nko.
Nyamfo esoo, mi Onanto eto betidi, ele bə bińyə kekleke lə kanyinyənyə
əsuə nya lə bidi ɔnukualɛ bitə wə.
11 Mfo minsi mínyə ubutubuki bua bamba wə lɛbɔ utsyi kasɔ. Ukə aakpɛ
ənuə lə disi fe lekposubi eto ale, fɛɛ údi etiki fe owa kplɛ əmə seka.
12 Ófo əsuəale kplɛ nnya nkpe wə utsyiko lə ututɛ əmə ɔflɔ, nya úyifo
nnya keyifo lə wə ənəmi. Útə nkə betidi ba nsi kasɔ mfo ku ke betidi
kenke lə besumu ubutubuki bua tutɛ əmə wə bətəkə dikpemfabe kekleke
fɛ díkəkpə.
13 Ubutubuki nuəfə əmfo éyifo ayanisa kplɛ. Útə ute kulaa tsya ábɔ utsyi
kato úbə kasɔ lə betidi ba kenke eto ənəmi.
14 Ɔwɛ betidi ba kenke nsi lə kasɔ lə ayanisa nnya bətə wə kusu bə uyifo
lə ubutubuki tutɛ eto ənəmi eso. Ubuki əmə átɛyi kawunsiə eto betidi nkə
bato ubutubuki bua wə eto disi bətəkə lefabe ku lesiabi fɛ ɔkɛ nkpə eto
ditsyəbi lə befi bakpe wə dibu.
15 Bətə bə ubutubuki bua nuəfə əmə nkpe əsuəale mfoo, wɔnɔ nkpə
ɔkpo lə ubukitonto tutɛ əmə əsuə bə lə ofo etiki budi nya lə utə lə balo
betidi ba kenke lembusumu wə.
16 Ubutubuki əmə ətə nkə bətəkə betidi ba kenke, betidi wuewue ku
beninə, batabinyə ku bakombo, ndomufɔ ku mba nsi lə mə əsuə əsuə leba
lə mə kodiani lee lə mə nto.

17 Kuutsyuə saa embofo lesa bote lee oya lə bəntəkə wə leba nəmfo, ini
ubutubuki bua əmə eto diye nye leklabi nə nyə itə wə diye.
18 Ditiki nəmfo atɔ itə kobetete. Utsyuə saa wə laanɔ asa kasɔ bu
ubutubuki bua eto leklabi nəmfo obe. Itsyise leklambi nəmfo ńyə ditə
utidi eto diye. Ni leklabi ni alofa akua awosi akua akua (666).

14

Yohanes Ǝnyə Lesamubi Ku Wə Betidi.

1 Nyamfo eto kamaa, nnyə Lesamubi nəmə se dinyə lə Sion eto kɔtini
əsuə. Nnyə betidi akpi kolofa awosi ana ana (144,000) ba eto nto bawɔni
wə diye ku wə Anto əmə eto diye bətəkə, nya bəńyə wə lə akɔ.
2 Ete mínɔ ɔkɔɛ utsyuə wə ditsyi kato fe ntu bo nlɛ boto lə ketsyue kplɛ
nye ofamfa seka bembembe. Ɔkɔɛ wə minɔ esi ole fe betidi nlɛ kasanku
bɔsɔ.
3 Betidi akpi kolofa awosi ana ana bamə ńyə lə lekankpomɛ nəmə ɔflɔ,
asa ana nya nsi nkpə ku beninə bamə. Balɛ kusə fɔfɔ ko mə hã lekase
busə. Lə betidi kenke ntii, mə hã ni mba dinyə bofo nɛ.
4 Mə ni basani ba lɛlɛ mə əsuə kɛnkɛ betsyiko lə sɛsɔnɔdi əsuə. Mə ni
mba dítəkəko Lesamubi nəmə kaka ke lɛntɔ. Mə disi báfo kayo nɛ lə betidi
nti nya mə ni betidi tutɛ ba befi bətə Onanto ku Lesamubi nəmə nɛ.
5 Bantɛyi tɔ sidia bənyə, nya bənyə tɔ kabua saa lə mə əsuə bənyə.

Yohanes Ǝnyə Kato Eto Batɔnkpe Itsyə Bətsyuə.

6 Nyamfo eto kamaa, nnyə Onanto eto ɔtɔnkpe bamba utsyuə wə nlɛ
bufunini kabe kato fanlofanlo ku nkpə manlo eto Ditiki Sɛɛ nəmə itə betidi
ba nkpe kasɔ eto lekpake saa, ese saa, bele saa ku nsɔ saa nsɔ.
7 Ófá ɔ́tɛyi nkə, “Bibu Onanto lə bɛtɛsə wə sɛkplɛ siamə! Itsyise lefe
éboyo bə okponko kawunsiə kenke lekpo. Bisumu wəə diyifo kato ku kasɔ,
lekpo ku ntu bo laayifə saa eto okle!”
8 Onato eto ɔtɔnkpe nuəfə ətəkəko ututɛ nya ɔnlɛ bɔtɛyi nkə, “Oba o-o!
Babilonia wə lefo diye əmə aba sitinti! Útə betidi kenke ba díkpe nte ɛyɛ
lə mə sɛsɔnɔdidi eto lebua əsuə əkpə nte fe bunə bənə mu bəkpə!”
9 Onanto eto ɔtɔnkpe tsyəfə ətəkəko betutɛ inuə kama nya ɔnlɛ bofa
bembembe katɛyi nkə, “Utsyuə saa ke lusumu ubutubuki əmə ku wə awesa
nyamə nya utə bətəkə leba lə wə kato nye lə wɛ kɔni,
10 ebunə Onanto eto lɛblɔfi ku wə lefonyi kekleke nəmə fe nte bo nkpe
ale lɛkɔbetɔ nə béfi bákpo lə wə lɛblɔfi əsuə! Boofi ute ku ute eto leba
bətəkə mba diyifo nyamfo bənyə kanyi lə Onanto eto batɔnkpe kɛnkɛ ku
Lesamubi nəmə eto ənəmi.
11 Ute wə nlɛ mə botonsə eto kuyuə ko nlɛ bɔbɔ ketsyi lə kanyinyənyə
kamɛ əsuə ebukabe kato idu manlo isu manlo. Nya lefe saa, ketsye ku
kakɔmii, betidi ba dísumu ubutubuki əmə ku wɛ awesa ku mba əsuə wə
diye eto leba ntəkə embɔkɛ diyuə kulefe.
12 “Nyamfo lɛ bote nkə mba ni Onanto eto betidi nya beetsyue Onanto
eto etiki koto nya báfo Yesu banɔ, ńyə kekleke lə mə kanyinyənyə əsuə.”
13 Nya mínɔ ɔkɔɛ utsyuə kato ɔnlɛ bɔtɛyi nkə, “Wɔni nyamfo ətsyə bə
idu mɔmɔ ɛntɔɔ, bákpo betidi ba diyifo bani ku Bonamute fɛ békpe atsyɔ!”
Nya Lɛwɔnɔ nəmə léfo lə nnya əsuə nkə, “Ee, bootsyə ɔnwɛ lə mə nyifo
əsuə. Nya boonyə mə kayofofo.”

Kawunsiə Eto Bɛkuɛnke Eto Lefodife Eboyo.

14 Nnya kamaa, nnyə asɔmiloku flubia ətsyuə, nnya əsuə lele utidi eto
ditsyəbi nsi. Úti sika eto lekankpakpa lə disi nya ɔnlɛ sɛyikpɛbe sia nkpe
kobe lə kɔni.
15 Mfó nya ɔtɔnkpe bamba utsyuə lɛbɔ utsyi lə Disumuyo nəmə kafo nya
ófã bembembe ótsyese nwə nsi lə asɔmiloku nyamə əsuə ɔ́tɛyi nkə, “Bike
biamə lefodife éboyo, nyaso fi fə sɛyikpɛbe lə afodi bidike biamə itsyise
kasɔ eto bidike biamə eboyo lefodife!”
16 Nya nwə nsi lə lɛsɔmiloku nəmə əsuə lɛwunya wə sɛyikpɛbe siamə
ofia nya ófodi kawunsiɛ eto bɛkuɛnke biamə kenke.
17 Nnya kama, nnyə Onanto eto ɔtɔnkpe bamba wə lɛbɔ utsyi Onanto
eto kedikətəkɔ, nya wə tsya nlɛ sɛyikpɛbe sia nkpe kobe.
18 Nya Onanto eto ɔtɔnkpe bamba tsya wə nsi lə ute eto kɛnyɛ, lɛbɔ utsyi
kedikətəkɔ eto leba mfó úbə. Ɔtɔnkpe əmfo áfã ku ɔkɔɛ bembembe ɔ́tɛyi
ɔtɔnkpe wə nlɛ sɛyikpɛbe nkə, “Fi fə sɛyikpɛbe sia nkpe kobe lə alɛ nte eto
eyibibi nnya nkpe lə kawunsiə eto ɔkpɔ əmə kafo, itsyise eyibibi nyamə
ebobe itə bɔlɛ.”
19 Nyaso Onanto eto ɔtɔnkpe əmə awunya wə sɛyikpɛbe siamə ofia nya
ɔlɛ ebibi nyamə lə kawunsiə kenke ókpo lə kaka bəəkə eyibibi eto ntu
kakpo ka ni Onanto eto lɛblɔfi kplɛ nəmə əsuə.
20 Nya béké eyibibi nyamə lə kaka əsuə beeke eyibibi eto ntu kakpo əmə
lə uməmflɔ, nya kɔtɔ lɛbɔ kɔ́bɔdi fe esunkpo lofa ənu sɔ̃ɔ̃ lə dikuləbi əsuə
nya kotsyo tsya fe akpa anɔ.

15

Onanto Eto Batɔnkpe Bətsyuə Ǝnə Kanyinyənyə Fɛfɛ Báboko.

1 Nyamfo eto kamaa, nsi nnyə ənyəsa kplɛ bamba kato nnya díyifo
ənyəsa nnya lɛkɛ ale. Nnyə Onanto eto batɔnkpe ekuanse ba lɛkɔbe
kanyinyənyə akuanse fɛfɛ banlɛ, itsyise nnya díləkə Onanto eto lɛblɔfi fɛfɛ
éte nɛ.
2 Nya mínyə lesa nə nte fe ahuhɔɛ eto lekpo nnya letsyaka ku nte wə
lɛsɛ hee. Nnyə betidi ba tsya díləkə ubutubuki bua əmə ku wə asawenwe
nyamə ku nwə eto diyee, aklansa díləkə éte. Bəńyə lə ahuhɔɛ eto lekpo
nəmə nya banlɛ kasanku ka Onanto dítə mə. 3 Nya banlɛ Moses, Onanto
eto uyifoyifo ku Lesamubi nəmə eto kusə busə katɛyi bənkə,
“Bonamute Onanto, Ǝsuəalenyə Kenke,
ntsyə fə eyifosa lɛmɔ iyifo yanii mmə!
Ǝse nnya kenke eto Oka,
nya fə asayifoyifo lɛflɔ nya fə etiki diyifo ɔnukualɛ.
4 Owoe loofo buńyə fə lə ənəmi nya wəmbote fə sikpi, O Bonamute,
nya wembufi atɛsə utə fə dinye?
Itsyise fə hã diyifo kɛnkɛ,
nya kawunsiə eto betidi kenke luubə bətə fə dibu.
Itsyise bələkə fə asasɛ yifoyifo bate utsyuə saa ənyə.”
5 Lə nyamfo eto kamaa, ńnyə se Kedikətəkɔ lə kato ku kaka ni Kakɛnkɛkɔ
Kenke lə mfó lɛsini nte.
6 Nya Onanto eto batɔnkpe ekuanse ba nlɛ kanyinyənyə akuanse nyamə
lɛbɔ betsyi lə Disumuyo nəmə. Bakpe awu flubia nya nlɛ buyənde nya
béfi sika sia eto kekue bákle mə akɔɛsi.

7 Mfo nya asa ana nyamə nsi nkpə eto ɔni dífi sika sia eto ekplibi akuanse
nnya díyi ku Onanto wə nsi nkpə manlo manlo eto lɛblɔfi útə batɔnkpe
ekuanse bamə.
8 Nya kuyuə ko lɛbɔ kutsyi lə Onanto eto diyənde ku əsuəale nyamə diyi
Disumuyo nəmə kenke, nya kuutsyuə saa mamfo Disumuyo nəmə budufə
ese lefe nə efimbi akuanse nya batɔnkpe ekuanse bamə lébokodibə éfe.

16

Bawuninsə Onanto Eto Lɛblɔfi Eto Ɛkpɛ Ekuanse Nyamə Bákpo Lə Kawunsiə.

1 Mfó minɔ ɔkɔɛ bembembe utsyuə lɛbɔ utsyi Disumuyo nlɛ batɔnkpe
ekuanse bamə nlɛ bɔtɛyi nkə, “Bisu bɛwuninsə Onanto eto lɛblɔfi eto ɛkpɛ
ekuanse nyamə bekpo lə kawunsiə əsuə!”
2 Onanto eto ɔtɔnkpe tutɛ əmə esu ɔwuninsə wə ɔkpɛ əmə okpo lə
kawunsiə əsuə. Nyamfo ətə bə afabe nya nkpe kɛnyɛ ale, leefi, abɔ ekpo
lə mba ubutubuki əmə eto leba ntəkə ku mba disumu wə awenwesa.
3 Nya ɔtɔnkpe nuəfə lɛwuninsə wə ɔkpɛ ókpo lə lekpo əsuə, nya ntu
bomə lɛtsyi bɔwuninsə bofiani fe betidi kpenkpe eto kɔtɔ seka, itə bə asa
nnya nkpe nkpə lə lekpo nəmə kenke ekpe.
4 Nya ɔtɔnkpe tsyəfə lɛwuninsə wə ɔkpɛ ókpo lə ntu ku etubiə kenke
əsuə nya nyamblɛ léfiani kɔtɔ.
5 Mfo mínɔ se ɔtɔnkpe wə laabe ntu lɛtɛyi nkə,
“O ɔkɛnkɛnyə, fəə nsi nkpə idu taa kokolefe ke,
fə akpokponkpo kenke aayɛ lə kusu tsyɔntsyɔ əsuə lo!
6 Betidi bamfo ákpo fə betidi ku fə bənyɛləkətidi eto kɔtɔ kasɔ.
Nyaso fətə mə kɔtɔ fə bənə nɛ.
Kotonənə komfo əńyə kutə mə tinti!”
7 Mfo mínɔ ɔkɔɛ lɛbɔ utsyi Onanto eto kedikətəkɔ eto leba əsuə nlɛ
bɔtɛyi nkə, “Bonamute Onanto, Ǝsuəalenyə Kenke! Fə lekpokponkpo yɛ
lə kɔtsyɔntsyɔsu ku lə ɔnukualɛ əsuə.”
8 Nyamfo eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe nale áwuninsə nnya nkpe lə
wə ɔkpɛ əsuə ókpo lə kofe eto ənəmi əsuə nya Onanto dítə ko əsuəale nkə
otonsə betidi ku ko utefofo.
9 Ute eto əsuəale átonsə mə nya békudi Onanto eto diye. Onanto kpé
əsuəale lə kanyi kamfo əsuə, fɛɛ báni bə bəmbɔtsyi bawuninsə lə mə abua
əsuə batɛsɛ wə sɛkplɛ.
10 Ɔtɔnkpe nɔnde əmə áwuninsə nnya nkpe lə wə ɔkpɛ mə əsuə ókpo lə
ubutubuki bua əmə eto lekankpomɛ əsuə. Kale ko léna lə ubutubuki əmə
eto sekakedikɔ kenke nya betidi lɛyimi anyi lə kanyi ka banlɛ bunyə eso.
11 Nya betidi bamə díkudi Onanto wə nkpe kato lə kanyi ka banlɛ bunyə
lə afabe nyamə esɔ. Tsyaa, báni bə bəmbɔtsyi bawuninsə lə mə abua əsuə.
12 Nyamfo eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe kuande əmə áwuninsə asa
nnya nkpe lə wə ɔkpɛ əsuə ókpo lə Ketukplɛ Frate əsuə. Ketu kamə ákpi
kətə baka ba ditsyi kofekatokɔ kusu lə bayɛ bafe.
13 Mfó nya mínyə awɔnɔ bua ətsyə nnya nte fe asasa lɛbɔ itsyi lə owa
kplɛ əmə, ubutubuki bua əmə ku bidiabidia eto unyɛləkətidi əmə eto nnyɛ.
14 Beyifo awɔnɔ bua nnya leeyifo ayanisa. Awɔnɔ bua etsyə nyamfo
leesu kakpadi kawunsiə eto baka kakɔ itə lema bɔkpɔ lə Boanto Onato,
Ǝsuəalenyə Kenke əmə, eto Diyi Kplɛ nəmə əsuə.

15 “Bɛnɔ! Muubə fe uyu seka! Disuəyuə itə nwə luutəkə ənə nya umuə
əsuə utsyə ku wə awu bikelɛlɛ wəmbɔyɛ leyaleya okpe wə əsuə kofani lə
betidi nti.”
16 Mfó nya awɔnɔ bua nyamə lékpa baka bamə bətsyə lə kaka baakpo
Armagedon lə Hebri eto sele əsuə.
17 Nya Onanto eto ɔtɔnkpe kuansele əmə lɛwuninsə nya nkpe lə wə
ɔkpɛ əmə kafo okpo lə difule əsuə. Ete ɔkɔɛ kplɛ utsyuə lɛbɔ utsyi lə
lekankpomɛ nə nte lə Disumuyo nəmə nlɛ bɔtɛyi nkə, “Élo o-o!”
18 Mfóo, difule ko ditsyiko ɔsi boto, kafa kekumi nya kasɔ ditinkə kekleke.
Kasɔ butinkə kamfo eto okle məmbə tɔ kənyə idu lə kawunsiə eto kasɔ
ketsyikokɔ.
19 Umənkplɛ əmə ába lə akpa ətsyə, nya ese ese eto kəmənkplɛ léba.
Onanto ákloma Babilonia kplɛ nya utə únə nte útsyiko lə wə lɛkɔbe nəmə
kafo wə lɛblɔfi nəmə eto nte.
20 Nsɔ bo ntu letsyilama kenke ánya vi, nya atini kenke tsya lénya.
21 Etubankli kplɛ kplɛ fe nkedibo awosi anɔ seka áni itsyi kato ibə ɛblɛ
betidi. Mə dikudi Onanto ɛyɛ lə etubankli nyamə eto kɛnyɛ ale əme eso.

17

Onanto Ebunə Ɔsɔnɔdi Ninə Kenke Koto.

1 Mfo batɔnkpe ekuanse bamə eto ɔni wə nlɛ kakpɛ ekuanse dibə ɔtɛyi
mɛ nkə, “Bə lə nte fə kase boonə ɔsɔnɔdi koto. Uyifo umənkplɛ wə bato
bənyənsə lə ntu bɔdibɔdi kpə ɔflɔ.
2 Nya kawunsiə eto baka laa labe ko wə fe kase utsyuə leesu ɔsɔnɔdi
ɔflɔ, nya kawunsiə eto betidi eto le bua buuyifo te fe kase bəənə nte kekpe
seka.”
3 Lɛwɔnɔ nəmə əsiə lə mɛ əsuə nya ɔtɔnkpe əmə lékpa mɛ úsu ko
mfiminti. Mfó minyə usio utsyuə nsi lə ubutubuki sia utsyuə wə aye nya
báwɔni bətəkə lə ubuki əmə əsuə kenke diyifo aka itə Onanto. Ubuki əmə
kpe esi akuanse ku akpɛ lefosi.
4 Usio əmə kpe awu nya diyifo tũũ asiasia kpakpa akpa nya balɔkɔsə wə
ku sika sia ku aba ku atsyabi nya lefo koya nya ɔnlɛ sika sia eto kɔpo lə kɔni
ko diyi ku asa nnya laanɔ bobe ku asinsa úńyə utsyiko lə wə sɛsɔnɔdidi
əsuə.
5 Bawɔni lɛkulaye bətəkə lə wə kato nə eto kasɔ ni bənkə
Umənkplɛ Babilonia,
Ɔsɔnɔdi kenke eto ambe
ku asa nnya beekisi lə kawunsiə eto ambe.
6 Nya minyə usio əmə mfo wə dikpə nte ku Onanto eto betidi eto kɔtɔ ko
únə ku mba bálo eto kɔtɔ itsyise bətəkəko Yesu kama eso. Se minyə wəə,
iyifo mə yanii tinti.
7 Mfo nya ɔtɔnkpe əmə lɛtɔmɛ nkə, “Beso iyifo fə yanii mə? Muuləkə
akulasa nya nkpe lə usio əmfo ku ubutubuki esi akuanse ku aakpɛ lefo wə
əsuə unsi nte fə.
8 Ubutubuki əmfo ébusiə nkpə uńyə, fɛɛ unsisi. Ola nkə eni lə ɔbɔ utsyi
lə ukpe eto dibiə kplɛ nəmə kafo udu, nya lə bátsylɔsə wə. Betidi ba disiə
lə kawunsiə ba eto aye báwɔni bakpe lə nkpə eto kukue fɛ Onanto diyifo
kawunsiə, yuuyifo mə naa lə bənyə ubutubuki əmə. Itsyise úsiə nkpə
uńyəə, fɛ unsibə, nya usi wuubə bio.

9 “Nyamfo ahiã itə kobe ku kasɔnɔnɔ. Esi akuanse nyamə ńyə itə atini
akuanse nya əsuə usio əmə ləəsiə. Beyifo baka ekuanse tsya.
10 Baka ɛnɔ bamə ébusiə nkpə bənyə, ɔni si lə lekpomɛ, nya ɔfɛfɛ məmbə
tɔ. Lə ubəə, lefe kliminti hã ete wuusiə.
11 Nya ubutubuki wə dísiə nkpə ibə efe fɛ unsisii, wə kosate eyifo oka
flamflale wə ni ekuanse bamə eto ɔni wə bantɔɔ katsylɔsəkɔ.
12 “Aakpɛ lefosi nya fənyəə, eyifo baka lefosi ba eto sekadidi fe dimanyo
tɔ. Fɛɛ bootə mə kusu bedi seka itə lebombosɔsɔ lɔni ku ubutubuki əmə.
13 Nsusu bɔni ete nkpe baka lefosi bamə, nya boofi mə əsuəale ku mə
kɛnyɛbusiə bətə ubutubuki əmə.
14 Bɔɔkpɔnko Lesamubi nəmə ku wə betidi ba bákpadi, ba uləkə, mba
léfo wə banɔ ntəkəko wə, ebutəkə mə kato, itsyise wə ni banamute eto
Onamute, ku baka eto oka.”
15 Ɔtɔnkpe əmə tsya atɛyi mɛ nkə, “Ntu bo fənyə bo əsuə ɔtsyetɔ əmə
nsi, eyifo ese ese, betidi betidi, nle nle ku bele bele.
16 Aakpɛ lefosi nyamə fənyə ku ubutubuki əmə, ebukisi otsyetɔnyə əmə.
Bɔɔlɛ lesa saa nə nte wə bafo, usiə leyaleya. Bɔɔyimi wə əsuə eto sinə nya
bootonsə sinə sia dibu ku ute.
17 Itsyise Onanto éfi nyamfo okpe mə lə utu kəmiə nkə lə beyifo lesa nə
wə ala əsuə. Nya útə nkə beyifo bani lə befi mə sekadidi bətə ubutubuki
əmə, isu ese lefe nə Onanto eto etiki luubə itə
18 usio wə fənyə mfo, eyifo umənkplɛ wə nlɛ seka budi lə kawunsiə eto
baka əsuə.”

18

Yohanes Ánɔ Nkə Bába Babilon.

1 Lə nyamfo eto kamaa, nńyə Onanto eto ɔtɔnkpe bamba utsyuə wə ditsyi
kato ɔnlɛ kasɔ bubə. Okpe əsuəale tinti nya wə diyənde díyənde lékpo lə
kawinsiə kenke əsuə.
2 Ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə,
“Óba o-o! Babilon wə léfo diye sitinti nso aba kenke!
Ófiani awɔnɔ bua kenke eto ɔkplɛ eto kabiɔkɔ.
Mfó nya baklɔbɛ bua saa eto okle ba bendi kenke nsi nɛ.
3 Itsyise kawunsiə eto betidi kenke
ənə wə nte bo nkpe ale ini nnya wə sɛsɔnɔdidi eto lebua dínə éboko.
Kawunsiə eto baka álabeko wə,
nya kawunsiə eto mba laasa asi léfiani batabinyə ɛyɛ lə wə setsyetɔ
kekleke siamə əsuə.”
4 Nya minsi mínɔ ɔkɔɛ bamba ditsyi kato nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Mɔ betidi, bɛbɔ lə umə əmə bibə!
Bə lə bɛyɛ wə abua nnya ɔnlɛ buyifo buyifo.
Kase biəmbɔkɛ lekpake lə kotonənə ko luubə lə wə betidi əsuə.
5 Itsyise wə abua etsyue itəkə lə əsuə itə bə ísu ítidi taa kato,
nya Onanto laakloma wə esu bua nyamə.
6 Biyifo wə fe kase wuntsya díyifo mi eto kɛnyɛ.
Tisə wə oko sinuə lə nnya úyifo mi eto kɛnyɛ.
Lɛkɔbe nə kafo békuti nte bo nkpe ale bətə fəə, kuti ni sinuə ətə wə.
7 Bitə lə unyə kanyi,
lə ɔkɛ lə lɛwɛnlo əsuə fe kase inyə itə,
lə wə kɔlɔkɔ kekleke ku nkpə minimini bo údi əsuə.
Itsyise wəəsiə katɛyi wə əsuə nkə,

‘Besio eto Oka mini mfo.
Minni ɔkɔsiə nya membusiə nkewi keku kulefe!’
8 Mmə eso bule bo ni kanyinyənyə ebutu wə diyi lɔni.
Wuudufə lə kanyi ka ni bufi,
ukpe ku kukpɛnsɛ kplɛ əsuə.
Itsyise Bonamute Onanto wə laakponko wə lekpoo eyifo əsuəalenyə.
9 “Lə kawunsiə eto baka ba dídinko wə sɛsɔnɔ, nya bédi nkpə ku wə əńyə ute wə nlɛ wə botonsə eto kuyuə ko nlɛ botakaa, boofa bewi nku bətə wə.
10 Boonyə kɔsɛsɛ ke lə sikpe sia dímuə mə lə kanyi ka bənyə ɔnlɛ bunyə esoo, batɛyi bənkə,
‘Mbɔbuɛ! Mbɔbuɛ!
Umənkplɛ Babilonia!
Lebombosɔsɔ lɔni ete béfi bənə fə koto mə!’
11 “Mba laasa asi kplɛ ba nkpe lə kasɔ kamə tsya éwi nku bətə wə, ílə mə itə wə itsyise kuutsyuə saa ensianya fə bike.
12 Kuutsyuə saa anya mə bike bia ni sika sia ku siflubia, atsyabi ku aba nnya lefo koya, mfia sia, nkufia ku mfia bo ləəyənde, eyi akpa akpa eto kakle ku nnya laanyi fififi, ku asa nnya béfi atonyi ku eyi nnya lefo koya, bitu ku situnaa ku aba nnya lefo koya béyifo tsya.
13 Nya ɔklɔ eto bike bamba nsi ni diyikpe nə laanyi fififi baakpo sinamɔn ku asa fififi ate ate nnya beefi keyifo ɔklɛ. Nuəbi bo laanyi fififi, uyudu ku lifui, nte ku nnuə, bloblo eto nnamfo ku edisa, batobuki ku banantsyui, batɔmini ku nkenke kplɛ bo leetsyi bike, ndomufɔ ku betidi ba buufi bətə kedi kulaa tsya.
14 “Mba laasa asi átɛyi bənkə, ‘Babilonia! Asa sɛɛ nnya fábɛbɛ fətə əsuə, nnya lɛbɔ fə lə ani mmə nɛ. Fə setabikɛ ku sisuəlɔ tsya ánya, ensiebunyə nnya kulefe.’
15 Mba laasa asi ba léfiani batabinyə ɛyɛ lə biketete əsuəə, ebuńyə kɔsɛsɛ famfamfa itsyise báte sikpi bə bofo lekpa lə wə kanyi ka əsuə. Boofa nya buwi kamisə ku batəyi bənkə,
16 ‘Mbɔbɔɛ! Mbɔbuɛ, umənkplɛ wə lefo diye.
Umə wə bálɔkɔsɛ ku mfia flubia ku nsia eto aflanka,
nya bálɔkɔsɛ wə ku sika sia ku aba ku atsyabi nnya lefo koya ni nwəmfo nɛ.
17 Fɛɛ lə lebombosɔsɔ lɔni kama, setabi siamfo kenke áfiani abiabia!’
“Ntu eto efue eto beninə kumba nyɛ kusu lə ntu əsuə, mba laaka ntu eto efue ku mba laasa asi lə ntu eto efue əsuə əkənə bəńyə kɔsɛsɛ.
18 Nya báfá ku keku se bənyə umə əmə nlɛ ute bunyə eto kuyuə, nya bátɛyi bənkə, ‘Umənkplɛ saa mensikɛ tɔ wə lekateko nwə mfo!’
19 Mfó bákpa utembu bákpo lə mə esi, béwi kaminsəku bátɛyi sitinti bənkə,
‘Mbɔbɔɛ, mbɔbɔɛ boətə umə wə lefo diye mfo.
Wə ni umənkplɛ wə efue kplɛ
nnya laayɛ lə lekpo əsuə eto basate lɛyɛ bakɛ atabi ɛyɛ lə wə setabikɛ əsuə.
Nya lə lebombosɔsɔ lɔni əsuəə, áfiani uməbaba.
20 O mimba nkpe kato kenke, binyə disuəyuə.
Binyə disuəyuə mi Onanto eto betidi kenke ku wə bənyɛləkətidi ku Kristo eto batɔnkpe!
Itsyise Onanto ákponko wə lekpo ólo wə dikpi lə nnya úyifo mi eso!’ ”

21 Lə nyamfo eto kamaa, nńyə Onanto eto ɔtɔnkpe wə nkpe ale utsyuə
dítsyi kobansə kplɛ kutsyuə nya óto ko ókpe lə lekpo katɛyi nkə,
“Mmə ke booto Babilonia eto umənkplɛ əmə basɔ lə kasɔ bembembe,
nya bensiembunyə wə bio kulefe nɛ.
22 Nya bensiəmbɔnɔ kasanku, katlowoe ku nkpatsyaku eto
kɔsɔ lə fə kulefe!
Bensiembunyə ani eto kɔsi eto uyifoyifo saa lə fə bio.
Nya bensimbɔnɔ əkuə saa eto kɔsɔ lə fə bio.
23 Bensiembunyə kakandiɛ eto buyənde lə fə bio.
Nya bensiembɔnɔ kusiəkpakpa eto ese tsya lə fə.
Fə mba laasa asi ni bəsuəalenyə kenke lə kawunsiə,
nya ɛyɛ lə fə kasayifoyifo əsuə fawɛ kawunsiə eto betidi kenke fakpe!
24 Bənə Babilonia eto umə koto itsyise bənyə Onanto eto bənyɛləkətidi ku Onanto eto betidi
ku mba kenke bálo lə kasɔ mfo
eto kɔtɔ ko bákpo lə kasɔ mfo eso!”

19

1 Lə nyamfo eto kamaa, nnɔ kudu kplɛ ko lele sitiditu kplɛ eto kɔsɔ kato
ko nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Atɛsə itə Onanto!
Bofokətə, diyənde ku əsuəale eyifo bo Onanto eto ale!
2 Itsyise woakpo lekpo lə ɔnukualɛ əsuə,
kala etiki kələkə lə kusu tsyɔntsyɔ əsuə.
Olo otsyetɔsio bua wə nlɛ kawunsiə bobiasə ku wə sɛsɔnɔdi dikpi.
Onanto ənə wə koto itsyise ólo Onanto eto beyifoyifo.”
3 Nya besi báfa bátɛyi bənkə,
“Atɛsə itə Onanto!
Kuyuə ko nlɛ bɔbɔ ketsyi lə ute wə létonsə umənkplɛ əmə lɛ bɔbɔ isu manlo manlo!”
4 Beninə fosi ənuə ena bamə ku asa nnya nsi nkpə ena nyamə ákpo kasɔ
nya bátɛsə Onanto wə dísiə lə wə lekankpomɛ əsuə, nya bátɛyi bənkə,
“Íbə itə nko! Atɛsə itə Onanto!”

Lesamubi Nəmə Eto Kusiəkpakpa Eto Diyi Sɛ.

5 Ete ɔkɔɛ utsyuə lɛbɔ útsyi lekankpomɛ nəmə ɔflɔ lɛtɛyi nkə,
“Bɛtɛsə bo Onanto,
mi wə beyifoyifo,
ku betidi ba ta, bakplɛnyə ku betidiwewe kenke
ba laate wə sikpi.”
6 Nnya kamaa, nnɔ ɔkɔɛ utsyuə fe sitiditu eto ole nye nwə lele ketu eto
ntu bo nlɛ boto ketsyi ketsyue kato kakpo lə ditumbu əsuə, nye fe ofamfa
wə lɛbɔ utsyi kato seka, wə nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Atɛsə itə Onanto!
Itsyise Bonamute, bo Onanto Ǝsuəalenyə Kenke, ni oka.
7 Bitə lə bunyə disuəyuə, bobesə wə kato,
nya bufi atɛsə butə wə!
Itsyise Lesamubi nəmə eto kusiəkpakpa eto diyi nəmə eboyo,
nya wə kusiə komə dílɔ wə əsuə
utsyə itə diyi nəmə.
8 Béfi aklala flubia nnya lele eto awu nnya nlɛ buyənde bətə wə bə okpe.”

Nya aklala flubia nnya lele əməə, eyifo Onanto eto betidi eto asa sɛɛ yifoyifo.

9 Mfó nya Onanto eto ɔtɔnkpe əmə lɛtɛyi mɛ nkə, “Wɔni nyamfo ətsyə. Disuəyuə itə mba bákpo báboko Lesamubi nəmə eto kusiəkakpakɔ eto lesakedikɔ.” Nya ɔtɔnkpe əmə disi ɔ́tɛyi nkə, “Nyamfo eyifo Onanto kosate eto kɛnyɛ eto etiki.”

10 Mfó mínse akonki lə wə ɔflɔ miə lə nsumu wə, fɛ ɔtɛyi mɛ nkə, “Menyifo nko! Uyifoyifo ete mini fe fə ke ku fə bayimi ba léfo Yesu eto ditiki bánɔ ke. Onanto ete ele bə busumu!”

Itsyise ɔnukualɛ eto asa nnya Yesu díləkə ótee, nnya ni lesa nə lékpe Onanto eto bənyɛləkətidi nkɛale nɛ.

Yohanes Ǝnyə Nwə Nsi Lə Ɔtɔmli Flubia Ǝsuə.

11 Lə nnya kamaa, nnyə se kato lɛsini kenke nya mínyə ɔtɔmli flubia utsyuə. Baakpo nwə nsi lə wə bə Nwə leeyifo asa lə kusu əsuə ku Ɔnukualɛnyə. Woakpo lekpo kayɛnko lə kusu tsyɔntsyɔ əsuə woakpɔ lemma kayɛnko lə kusu tsyɔntsyɔ əsuə.

12 Wə ənəmi éyifo fe ute wə nlɛ buńyə nya unti akankpakpa kpə lə wə disi. Báwɔni diye ditsyuə bətəkə lə wə nə kuutsyuə saa lenyi enso wə kosate hã.

13 Ókpé awu nnya bédi bákpé lə kɔtɔ əsuə. Wə diye ni Onanto Eto Ditiki Nəmə.

14 Nya kato eto bamamanyə ba nkpe awu nya lɛlɛkɛ iflubi nnya ele, nya bensi lə batɔmli flubia əsuə ntəkəko wə kama.

15 Útsyi lesiabi nyɛ nnuə yayaya lə wə kɛnyɛ nə wuufi ɔkpɔnko, ese ese utəkə nnya kato. Wuufi situ eto uyi udi seka lə mə əsuə, nya wɔɔnwɔ wain eto ebibi uləkə nte lə mu kawakɔ lə Onanto Ǝsuəalenyə Kenke eto lefonyi ku lɛblɔfi kekleke əsuə.

16 Nya báwɔni diye ditsyuə lə wə awu nnya onkpe ku lə lekpabu əsuə nlɛ bɔtɛyi nkə,

Baka eto Oka ku Banamute eto Onamute.

17 Lə nnya kamaa, nnyə Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə wə díńyə lə kofe əsuə, ófa bembembe ókpadi baklɔbɛ ba kenke leefunini kato ɔ́tɛyi nkə, “Bibə bɛkɔ lə bidi Onanto eto ditsyitsyosa kplɛ nəmə!

18 Bibə bɛyimi baka, bamamanyə ninə, bamamanyə, batɔmini ku betidi ba ləəsiə lə mə əsuə, betidi ba kenke, ndomufɔ ku mba nsi lə mə əsuə əsuə, bakplɛnyə ku betidiwewe eto əsuə eto sinə!”

19 Nya mínyə ubutubuki bua əmə ku kasɔ mfo eto baka ku mə bamamanyə lɛkɔ bátaka lema lə Nwə nsi lə ɔtɔmini ku wə bamamanyə əsuə.

20 Fɛɛ bəmuə ubutubuki bua əmə ku bidiabidia eto unyɛləkətidi wə díyifo ayanisa əmə lə wə ənəmi. Ayanisa nyamfó béfi bawɛ betidi ba ubutubuki bua əmə eto leba nteke ku mba lésumu ubutubuki bua əmə eto ditsyəbiwenwe bákpé. Béfi ubutubuki bua əmə ku bidiabidia eto unyɛləkətidi bamə báto bakpe ku nkpə lə ute eto aba nya nlɛ bunyə lə ditumbu klinklaa kplɛ nəmə kafo.

21 Nya nwə nsi lə ɔtɔmini əmə əsuə lélo bamamanyə fɛfɛ ku lesiabi nə lɛbɔ ditsyi lə nwə nsi lə ɔtɔmi əmə əsuə nya baklɔbɛ bamə kenke díbə bétsyuebi sinə sia ke boofo butsyuebi kamini.

20

Bəmuə Olo Ǝmə Bákpe Lə Amana Itə Alɛ Kɔkpi.

1 Nya mínyə Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə ditsyi kato ɔnlɛ bɔyifə kəbə kasɔ
nya ɔnlɛ dikpəmbiə eto safui ku kɔnyɔ ko ditidi kutsyuə lə kɔni.
2 Úmuə owa kplɛ əmə, wə nkpe taa kokolefe ke wə baakpo Obonsam nye
Olo əmə, nya úmuə wə ókpe lə amana itə alɛ kɔkpi.
3 Onato eto ɔtɔnkpe əmə áto wə ókpe lə dikpembiə nəmə kafo, nya úti
ni kɛnyɛ kpã ku sitə, itə lə ɔyɛ kusu bunyə kabɔ kawɛ ese ese eto betidi
isu ese lefe nə alɛ kɔkpi nyamə díbə éfe. Nya kama fɛ booləkə wə amana
əsuə sɛkɛ nɛ.
4 Nyamfo eto kamaa, nnyə akankpomɛ ətsyuə, nya bətə mba nsi lə nnya
əsuə əsuəale bə bakpo akpo. Mə ni betidi ba bálo eto awɔnɔ se bédi
adansiɛ bətə Yesu ku Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə eso. Báni bénsumu
ubutubuki bua əmə ku wə ditsyəbi wenwe nye bətəkə wə leba lə mə nto
nye mə ani. Bátaka bəsiə nkpə nya bédi seka ku Kristo itə alɛ kɔkpi.
5 Nyamfo ni bekpenkpe eto botaka kəbə nkpə tutɛ nɛ. Bekpenkpe fɛfɛ
mámtaka bəbə nkpə fɛ alɛ kɔkpi komə léyo.
6 Diyuə ku Onanto eto atsyɔkpokpo kplɛ itə betidi ba dínyə kedikɔ lə
bekpenkpe eto botaka kəńyə tutɛ bomfo kəmiə. Ukpe nnuəfə əmbɔkɛ
əsuəale lə mə, bomu booyifo Onanto ku Kristo eto besumunyə nya buudi
seka ku wə itə alɛ kɔkpi.

Bətəkə Obonsam Kato.

7 Nya lə alɛ kɔkpi komə ayoo, nya fɛ booləkə Obonsam lə diyo nəmə nɛ.
8 Nya wuusu kawunsiə eto akpɔ ana nyamə kenke usu ɔwɛ betidi okpé,
ba ni Gog ku Magog. Wookpa mə utsyə ditsyu itə lema bɔkpɔ, nya boofui
fe lekpo eto kɔwunimi.
9 Bésense bakpo lə kawunsiə kenke nya bátsyalama kaka Onanto eto
betidi nsi wə ni wə uməkplɛ lala əmə. Fɛɛ ute áyifə utsyi kato úbə ótonsə
məmblɛ kenke.
10 Nya Obonsam əmə lɛwɛ mə ókpee, béfi wə báto bákpe lə ute ku ute
bambi eto ditumbu klinklaa kplɛ nəmə kafo kaka báto ubutubuki bua əmə
ku bidiabidia eto unyɛləkətidi əmə bákpe. Mfó boonyə kanyi ketsye ku
kakɔmi itə manlo manlo.

Onanto Ákponko Kawunsiə Kenke Lekpo.

11 Nya kamaa, nnyə lekankpomɛ kplɛ flubia ditsyuə ku nwə ləəsiə lə ni.
Kasɔ ku kato étsyetsyi bánya lə wə ənəmi nya bésinyə mə bio.
12 Nya mínyə bekpənkpe kpə, bakplɛnyə ku betidiwewe ńyə lə
lekankpomɛ nəmə eto ənəmi. Básini ekue, nya besi básini kukue kɔni,
ko ni mba nsi nkpə eto kukue. Bákponko bekpenkpe bamə lekpo, utsyuə
saa lə kase úsiə nkpə fe kase báwɔni bákpe lə ekue nyamə kafo.
13 Lekpo ələkə bekpenkpe ba nkpe lə ni óboko, nya ukpe ku ɔkɔmə tsya
díləkə bekpenkpe ba nkpe lə mə bətə. Nya Onanto lékponko utsyuə sa
lekpo ɛyɛ mə eyifosa əsuə.
14 Nnya kamaa, béfi ukpe ku ɔkɔmə báto bákpe lə ute eto ditumbu
klinklaa kplɛ nəmə kəmiə. Ute eto ditumbu klinkla kplɛ nəmə ni ukpə
nuəfə nɛ.
15 Utsyuə saa wə eto diye báwɔni bákpe lə nkpə eto kukue komə kafoo,
béfi wə báto bákpe lə ute eto ditumbu klinklaa nəmə kafo.

21

Kato Fɔfɔ Ku Kasɔ Fɔfɔ.

1 Nyamfo eto kamaa, nnyə kato fɔfɔ ku kasɔ fɔfɔ. Itsyise kato tutɛ ku
kasɔ tutɛ ébubə kafe nya lekpo tsya lénya.
2 Ete mínyə Umə kɛnkɛ əmə, wə ni Yerusalem fɔfɔ, ditsyi Onanto ɔflɔ
kato ɔnlɛ kasɔ bubə. Nya bálɔkɔsɛ wə kukɔnɔ fe okafɔ itə wə usə eto
bokpa seka.
3 Nya mínɔ ɔkɔɛ kplɛ utsyuə lɛbɔ utsyi lekankpomɛ nəmə ɔflɔ wə nlɛ
bɔtɛyi nkə, “Bebee! Mɔmɔɔ, Onanto eto kəsiəkɔ ébubə kakpé lə betidi nti
mfo. Wuusiə lə mə ɔflɔ nya boofiani wə betidi. Onanto kosate ebusiəko
mə nya wuuyifo mə Onanto.
4 Nya wɔɔsi mə binəntu kenke lə ənəmi. Nya ukpe tsya ensiəmbɔkɛ.
Nko ke ini itə bolo kəsiə, nku buwi ku kanyinyənyə tsya nɛ. Akokosa
kenke ébubə efe.”
5 Ete nwə nsi lə lekankpomɛ əsuə lɛtɛyi nkə, “Bebee! Mbusinkli nyifo
asa nnya kenke afɔfɔ.” Nya ɔ́tɛyi nkə, “Wɔni nyamfo ətsyə, itsyise iyifo
etiki nnya diyifo sitinti nya utsyuə saa loofo bofo kanɔ.”
6 Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Lesa saa aflɔ. Mɔ ni ututɛ ku ɔfɛfɛ, ketsyikokɔ ku
kalosəkɔ. Utsyuə saa ke utukɔɛ nlɛɛ, muutə wə kusu unə nkpə eto ntu bo
laayifə ketsyi ditubiə əsuə nya wəmbofo kayo saa.
7 Utsyuə saa ke ditəkə kato ebofo nyamfo utsyiko mɔ ɔflɔ. Muuyifo wə
Onanto nya wuuyifo mɔ ubi.
8 Fɛɛ betidi ba laate asa sikpi, mba leedu bətsyuə kətə, mba leeyifo
asinsa, mba laalo betidi ku batsyetɔnyə ku bafate, ku mba leesumu bəfiə,
ku badia kenke, eto kəsiəkɔ ni ditumbu klikla kplɛ nə nlɛ bunyə ku ute
eto aba kafo. Nyamfo ni ukpe nuəfə nɛ.”

Yerusalem Fɔfɔ Ǝmə.

9 Nya kamaa, Onanto eto batɔnkpe nlɛ ɛkpɛ ekuanse ka díyi ku
kanyinyənyə ka nkpe kɛnyɛale ekuanse fɛfɛ eto ɔni əbə mɛ ɔflɔ nya ɔ́tɛyi
mɛ nkə, “Bə, lə nte fə Okafɔ wə ni Lesamubi nəmə eto kusiə.”
10 Lɛwɔnɔ nəmə áfo disiə lə mɛ nya Onanto eto ɔtɔnkpe əmə ditsyi mɛ
usuko kɔtini ko letaka fefe eto kato. Óte mɛ Yerusalem, umənkplɛ kɛnkɛ
əmə lɛbɔ utsyi Onanto ɔflɔ kato ɔnlɛ kasɔ bubə.
11 Nya ɔnlɛ buyənde ku Onanto eto diyənde. Umənkplɛ əmə əyənde
fe leba nə lefo koya tinti. Dite fe Yaspa eto leba seka nya lekpa wuee fe
ahuhɔɛ seka.
12 Báto ofati wə ditidi nya otaka bátsyilama wə, nya bákpe lefosi mbɔsie
nnuə lə wə. Nya Onanto eto lefosi batɔnkpe inuə ńyə lə mu nnyɛ. Báwɔni
Israel eto lefosi atobi ənuə nyamə eto aye bətəkə lə nsie bomə əsuə.
13 Nsie ntsyə lə kofekatokɔ, ntsyə lə ɔnwɛ kato, ntsyə nkpe lə ɔnwɛ dikue
nya ntsyə nkpe lə diyo kedufəkɔ eti tsya.
14 Bákpe lefosi aba ənuə lə kasɔ fɛ báto umə əmə eto kafati bəńyənsə.
Nya báwɔni Lesamubi nəmə eto batɔnkpe lefosi inuə bamə eto aye bətəkə
lə nnya əsuə.
15 Onanto eto ɔtɔnkpe wə dídinko mɛ etikii, lɛ sika sia eto esususa nnya
wuufi ususu umə əmə ku wə nsie bomə ku kafati lə kɔni.
16 Akpɔ ana nkpe umə əmə, nya wə akpake eto kekulə ku lɛblɛbe lekate.
Onanto eto ɔtɔnkpe əmə ésusu umə əmə ku esususa nyamə, nya unyə nkə

umə əmə eto lekpa lɔni ekulə esunkpo kɔkpi alofa anɔ. Nya umə əmə eto dikulə, lɛblɛbe ku bɔtaka akate pɛpɛɛpɛ.
17 Onanto eto ɔtɔnkpe əmə ésusu ofati əmə tsya, nya únyə nkə wə
ditidibi eyifo akpa alofa ənuə lefosi akpa akua ɛyɛ lə esususa nnya ɔnlɛ
əsuə.
18 Aba nnya béfi báto ofati əmə ni yaspa, nya béfi sika sia nso bɔlɛkɛ,
sia lekpa fe ahuhuɛ seka báto umə əmə kosate.
19 Nya béfi aba nya léfo koya akpa akpa bálɔ umə əmə eto aba nnya kasɔ
əsuə báto kafati kamə bətəkə.
Kasɔ eto leba tutɛ ni nə baakpo yaspa.
Dinuəfə ni nə baakpo sapir.
Ditsyəfə ni nə baakpo yalkedon,
nya lenale ni nə baakpo smaragdo.
20 Lɛnɔnde ni nə baakpo sardonik,
nya lekuande baakpo sardis.
Akuansele baakpo krisolit,
nya leflamflale baakpo beril.
Lɛwɔnɔmbəle baakpo topas.
Lefosile baakpo krisopra.
Lefosi ɔnwɛ baakpo yanikint,
nya lefosi unuəfə baakpo ametist.
21 Umə əmə eto lefosi nsie nnuə eyifo lefosi aba ənuə nnya lefo koya. Leba
kplɛ béfi béyifo kesie saa nɛ. Sika sia lefo koya béfi bálɔ umə əmə eto
usunte kplɛ, nya ebunyə asa wuee ayɛ lə sika siamə əsuə fe kase bəənyə
asa lə ahuhuɛ əsuə seka.
22 Nya mənnyə Disumuyo saa lə umə əmə, itsyise Bonamute Onanto
Ǝsuəalenyə əmə ku Lesamubi nəmə ni wə Disumuyo.
23 Kofe nye kofande eto bofa nye buyənde manfe itə umə əmə, itsyise
Onanto eto diyənde əəyənde kakpo wə nya Lesamubi nəmə ni wə okandiɛ.
24 Kawunsiə eto betidi ebɔyɛ lə ni buyənde əsuə, nya kasɔ eto baka ebufi
mə setabikɛ baboko wə.
25 Nya bembuti umə əmə eto nsie ku lefe, itsyise kale tsya embona lə wə.
26 Ese, ese eto betidi kenke ebufi mə sɛkplɛ ku mə setabikɛ bəbə baboko
mfó.
27 Fɛɛ kɔfiɔ eto kulesa embedufə lə wə kulefe. Nya badia ku mba leeyifo
afanisa embudufə lə wə. Bomu mba eto aye báwɔni bákpe lə Lesamubi
nəmə eto nkpə eto kukue komə kafoo, mə hã luudufə umənkplɛ əmə nɛ.

22

Onanto Eto Ketu KaLəətə Nkpə.

1 Nyamfo eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe əmə áte mɛ ketu ka ləətə
nkpə eto ntu. Ketu kamə aabɔdi ketsyi lə Onanto ku Lesamubi nəmə eto
lekankpomɛ əsuə. Ntu bomə akpa kɛnkɛnkɛ fe ahuhuɛ.
2 Nya bɔnlɛ bɔbɔdi lə umənkplɛ əmə eto obia kplɛ. Nya lə ke etukpenkpe
ənuə nyamə əsuəə, nkpə eto kuyi ńyə, nya kuanwɔ kofa saa kofa. Ko
afanto eyifo afantosi itə ese ese eto betidi kenke.
3 Bembunyə kulesa nə Onanto díkudi lə umənkplɛ əmə. Onanto
ku Lesamubi nəmə eto lekankpomɛ ebɔkɛ lə umənkplɛ əmə, nya wə
beyifoyifo luusumu wə.
4 Boonyə wə ənəmi nya wə diye luutəkə lə mə nto.

5 Kale ensi embolo mfó. Nya bembohiã kakandiɛ nye kofe, itsyise
Bonamute Onanto ebudi mə diyənde nya boodi seka isu manlo manlo.

Yesu Eto Dibəfe

6 Mfó nya Onanto eto ɔtɔnkpe əmə lɛtɛyi mɛ nkə, “Ɔnukualɛ eto etiki ni
nyamfo nya boofo nya bofo kanɔ sitiniti. Nya Bonamute Onanto wə leefi
wə Lɛwɔnɔ kətə wə bənyɛləkətidi, wə ni létsyese wə ɔtɔnkpe nkə ote wə
beyifoyifo asa nnya ləəbə bubə lə lefe kliminti əsuə.”
7 “Bebe! Muubə lə lefe kliminti əsuə. Disuəyuə itə mba leetsyue etiki
nnya bábe letsya lə kukue komfo kəmiə koto.”
8 Mɔ Yohanes, mɔ ni nwə lɛnɔ nya mínyə asa nyamfo kenke. Nya lefe
nə mínyə nya mínɔ nnya mínlosəə, nse akonki lə Onanto eto ɔtɔnkpe wə
díləkə asa nyamfo óte mɛ eto akɔ miə lə nsumu wə.
9 Fɛɛ ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Menyifo nko! Mintsyaa, uyifotsyuə mini fe fə ku fə
bayimi ba ni Onanto eto bənyɛləkətidi ku mba kenke leetsyue etiki nnya
nkpe lə kukue komfo koto. Onanto mate ete ele bə sumu.”
10 Mfó nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Menfi bənyɛləkətidi eto etiki nnya báwɔni
bákpe lə kukue komfo akula, itsyise lefe nəmə eboyo lelo nyamfo kenke
luubə itə.
11 Utsyuə saa ke leeyifo asa buaa, sukosə lə ukeyifo asa bua, nwə ke
leeyifo asinsa sukosə lə ukeyifo asinsa, nwə kee leeyifo kasɛɛ, sukosə lə
ukeyifo kasɛɛ, nwə kee diyifo kɛnkɛ, usukosə lə uyifo nwə diyifo kɛnkɛ.”
12 Yesu nkə, “Bebe! Muubə lə lefe kliminti əsuə! Muubə ku kayofofo ka
diḿyə kətə utsyuə saa lə keyifo ka úyifo kumə.
13 Mɔ ni Ututɛ ku Ɔfɛfɛ, Kasɔ Ketsyikokɔ ku Kaalosəkɔ.
14 “Disuəyuə itə betidi ba dumuə əsuə bətsyə fe kase bəəflə bikə kɛnkɛ
kətsyə. Məə dunyə kusu bedi nkpə eto kuyi komə eto eyibibi nɛ, nya bɔɔyɛ
lə kesie kamə bedufə lə kato eto umənkplɛ əmə lafo.
15 Nya mba luunyə lə ɔkpɔ əmə kama ba ni mba leeyifo afanisa, mə ni
betidi ba ni bafate, mba ni batsyetɔ, mba laalo betidi, mba ləətə bəfiə kedi
ku betidi ba ni badia ba laawɛ betidi kakpe lə etiki ku lə eyifosa əsuə.
16 “Mɔ, Yesu, ni nwə létsyese mɔ ɔtɔnkpe miə lə ubə uləkə asa nyamfo
ote mi bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke. Mɔ ni kuyi eto ote kplɛ əmə wə ni
Oka David eto ufluflu. Mɔ ni kolensiənto eto sefandebi sia ləəyənde.”
17 Lɛwɔnɔ nəmə ku okafɔ əmə nkə, “Bə!”
Nya nwə ke nlɛ nnya bɔnɔ tsya tɛyi nkə, “Bə!”
Nya nwə ke utukɔɛ nlɛɛ, ubə. Nya nwə ke nlɛ ntu bo ləətə nkpə bɔbɛbɛɛ,
ubə ofo mu unə, kayo saa mamfo mamfo.
18 Mɔ Yohanes lɛ utsyuə saa wə laanɔ etiki nnya nkpe lə kukue komfo
kafoo ato bukə kekleke miə utsyuə saa ke luufi lesatsyuə okpé lə nnya
əsuəə, Onanto ebufi kanyinyənyə ka báwɔni bakpé lə kukue komfo utəkə
wə lə əsuə fe kotonənə.
19 Nya lə utsyuə tsya ələkə lesatsyuə utsyiko lə nnya əsuəə, Onanto
embutə unyə kayofofo ka báwɔni bákpe lə kukue komfo əsuə. Weebunyə
kedikɔ ka untənyə lə nkpə eto kudiyi komə əsuə ku lə umə kɛnkɛ əmə tsya
əsuə.
20 Nwə nlɛ adansiɛ budi lə nyamfo əsuə lə bɔtɛyi nkə, “Ee, muubə lə
leefe kliminti əsuə!”
Ibə itə. Bonamute Yesu, bə!
21 Bonamute Yesu eto lefonə lə disiəko utsyuə saa.